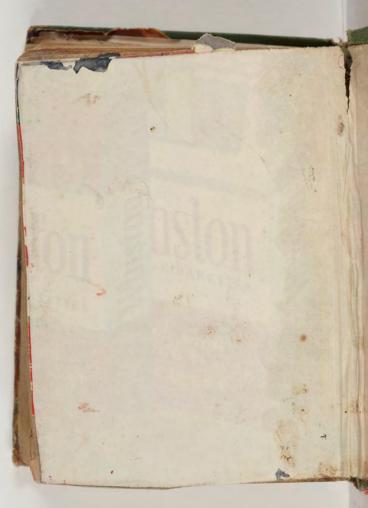
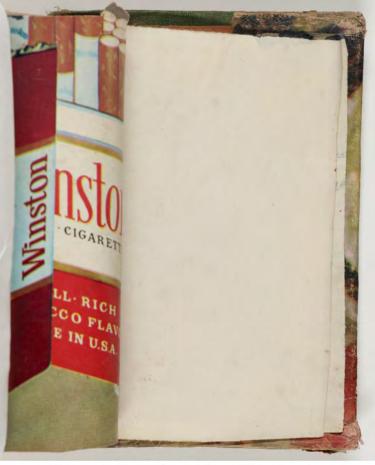
IJA # 2564	
[Books of Proverbs and Job]	

المور عددم المدره ما المالم

قطعة شظية مرئية من كتاب مجلد "visible fragment from bookbinding

قطعة شظية مرئية من كتاب مجلدٌ visible fragment from bookbinding

visible fragment from bookbinding قطعة شظية مرئية من كتاب مجلدٌ

הוקרשה הרפסה מיוחדת מהלוה הזה לעילוי נפש רוח ונשמה של הזהן הנכבד המרוחם ציון יוסף דוד מראד ולכו והבהן תנציבה כניע נלכ"ע יום ש"יג'או כסליו התשב"ן OYTY מוואפהדץ נופמבר דוףו

וישה הימה הימה הימה הימה 18 (2) (3) (40) 0167

שריסות ולפלא ידישה ופקלא ידישה ופקשתא יכו לשפלא ידישה בקרבת הפקלת בקרבת בקרבת המורדון יום בקרבת המורדות המורדון יום בקרבת המורדות המורדות

יְלַצַּעֵּר דַעַּה וְקוֹמֶה : (ה) לְשָּׁכֵּע הְלָהָ וְוֹסֶבְּרָ בָעַה וְלָבִּוֹן תַּקְיצָה דְּבְרֵ הַבְּעָה הַלְּבָּוֹן כָשְׁלִּ וִקְלָּצָה דְּבְרֵ הַבְּעָה וְהַיְדֹהֶם : (ו) יִרְאַה וְדִּנְה דְּבְרֵ הַבְּעַה וְהַיִּבְהָ וְלְּבָּוֹן תַּקְיצָה דִּבְרֵ הְשָׁכֵּע הָכָּם הכמה הכמה

רשיי

לנער דעת. זגם לנער הממעל מכל למוד שלא למד עדיין כלום: מומת מחשבת עלה: (ה) ישמע חכם. המשלים הללו: ויוסף. על חכמח: לקח. למוד: חכם. זה בעל השמעה: וגבון. מוסיף על ידיעת חמ שידע להבין דבר מחוך דבר ומוסיף על שמעחו: (ו) להבין משל בהין דבר מחוך דבר ומוסיף על שמעחו: (ו) להבין משל ובליצה. שימנו לב להבין במקכלות שני הדכרים המשל והמליח סיא לריכם להבין כשאמר להילך מאשה זכה להיל היל מילו להם של ע"ז לאת מאשה זכה (ס"א זוכה): דברי חבמים וחידותם. דוכשי כשומת מקרא מלא וחסר כמו דמיון וחידה: (ו) ידאת ה' דאשות דעת. ע"ל פירש לאורך עם עשה שלמה הספר הזה ועומה מתחיל הסנו [ס"א]: יכאת ה' דאשת דעת. ביא תרומה עיקר הדעת ה' דאשת דעת. ביא תרומה עיקר הדעת היר האשות דעת.

מצודת דוד

התחלמות וכסיד הפתוות תובם: לני".

נמי בתול רך בצים לתר ישבה תמד

נמי בתול דר בצים לתר ישבה תמד

בכלי דמר וגול מתבפב קותהם הביה!

בסס יושינו וקנות דמת ומתבבה ול
מעבה יחצי בדגל עד לה יעבונה!

מעבה יחצי עד ב, ה"ל עד לה יעבונה!

מדבתו וסנצון יקנה ע"י תחמונת ה"

דברים שמוףם בעיון הל בדקוד המתבנו הדברים שמוףם בעיון הל בדקוד המתבנו
(נ) להבין משל ומליצה, ו"ל הדכתי
המצל לה נותר מה מדה לה מדבתי לה במול

באלו ואמרים עו כני דרנים להבין את המצל לדם לומר מם שהמביל אל המלים משלם את המלילים ממנה כתאומה בתמללה במנה מונה ואמורה להמביל של המישל בנה זם להבין כה להיות נותה משינות גם מאשם יונה לומוכה משלה את הל תקשים וחידותם כ"ל הדברים באמורים בכם שלא והרמונים בדרך חידה: (1) יותר תקשים וחידותם כ"ל הדברים באמורים בכם שלא והרמונים בדרך חידה: (1) יותר

מצודת ציון

חַבְּמָה וּמוֹפָר בְּאַוֹילִים בְּוֹנּ : מוֹ שְׁמְנֵי בני מופר אבוד ואל תפש הוכת אמד: (ם) בין לונת חון הם לראש ד ושנקים לְנַרְנְרֹתֶּךְ : (י) בְּנִי אִסדייְפַתִּיךְ חַׁמָאִים אַל־־הֹבֵא : (יא) אִם־יְאִמְרוֹ לְכָה אָהְנוּ נארבה לבם וצפנה לנקי חום:

סבגר שימין : (ח) שמע ברי מרדותא דאבוך ולא תמעי טנימוסא ראפך : (מ) ממול דיאותא וחסדא אנון לרישך והטניכא לצורך: (י) ברי אין נשרלו לך חמאי לא חתפים: (יא) אין יפרון ארוא מפנא נכסון לרסא נששי לופי פגן : נבלענון

חסים לך הראשונה לדעת לפני חכמתך הקדם ליראה את יולרך וסיא חתן בלבך לעסוק בחכמה ובדעת כי האוילים אשר אינם יראים את ה' הם בוזים את החלמה ואת המוסר: (ח) שמע בני מוסר אביך. יים שנתן הקב"ה למשה בכחב ועל פה : אמך. אומתך כנסת ישראל כמו [יהוקאל י"ט] מה אמך לביאה והם דברי סופרים שחדשו והוסיפו ועשו סיינים לחורה: (מ) לוית חן. חבור של חן : הם לראשך . כלומר התורה והמוסר יהיה לראשך לוית חן וכענקים של עדי זסב יהיו : לגרגרתיך . ללוחרך ועל שם שהקנה עשויה טבעות טבעות קורא הצוחר בלשון רבים: (י) חשאים . מועחים : אל תבא . אל מאכה להם : (יא) נארבה לדם . לשפוך דם : נצפנה . לשון מארכ: נצפנה לנקי חנם. הכחוד אומר שלפונחם לנקי חנם

מצודת דוד

מצודת ציון (ז) אוילים. כ"ל רשעים כי אין אדם עובר עבירה הח"כ כנום בו רוח שטום : (ח) חשש , ענין עזיכה כמו כי נה יטום כ׳ את עמו (ב׳א י׳בן: תורת. ענין למוד וכוראס: (ט) לוית . שנין חבור ודבוק כמו הפעם ילוה חיבי [נרחבים כ"ע] : ענקים, פנינו עדי כלוחר כמו ולכד מן השנקות [בופטים ה']: לנרגרתך . מלבון נרון ונוחד : (י) ישתוד . מלשון פתוי והסתה: תבא . שנין רוון כמו לה חבה יכתי [דכרים כ'ם]: (יא) נארבת. נפכ במתרב לתרוב : נצפנה ענין הסתר :

ת', עתם כוול לרבר דבריו וחמר ירחם כ' ומו׳ כ"ל ברחבים למוד סדעת יקנס ירחת כי כי כלה הוינים ורשעים בוו הם החכמה והמושר ואם וא יקנה יראם ה׳ בהחשונה מה חושלם בלמודם הלח יבוה הותה וימחם בה: (ח) שמע. קבל מוסר מחביך כי בודתי חפן כות בתקנתך: תורת אמך. מה שאמר מלמדתך: (מ) בי לוית חן. המיסר והלמוד הזה הם לרחשר חבור בנ תן ועדי ענקים סכיב למחרר: (י) אם יפרוך. נלכת חתר דפתם : אל תבא. חל סביק : (יא) לדם , לפפוך דם : נצפנה ,

תרנום

ימא : (ה) ישמען פַרָּמָא וְסוֹסְ לנותא יקנה : (ו) למ והופלאתא וטלי ה ה שים (ו) ביש ה וא דיי וחכמתא וכי מבלי

> מדיין כלום: מ ויוסף. על חכם יסיף על ידימת ו: (ו) לחבין כים המשל והמ לא יסירו לכם כריק של פ"ז מ בה הכן כה ו זם . דורבי רב ה' ראשיה ד: ישתה מתחיל כ ה שיקר הדעה 200

לפסיום מלכם: מים חבר יפשה שתנכה קרומה הי ום לפם ומהכנה משם ייביף שור יון רב בדקום כמה מישה ביי כו ה שמביל חל כם ים לפתביל כל כם שם ביפור ממר נונד מקום: (ו) 1507

הוא : (יב) נבלעם . לנקיים גשהם היים: כשאול . הכולע כל גיף שלם : ותפימים . אינו לשון לדיקים אלא מלשון שלמים נכלעם כסהם שלמים כאדם היותד בתוך הבור כשהוא שלם כלומר בעודם כשמהם טרונם וירש נכשהים : '(י־) גורלך תפיל בתוכנו . אם תכלה המלה שלחם של בשותפות: כים אחד יהיה מכלבת ביתד: (מו) לרע ירוצו . לרעת עלמם הם ללים ואינם יודעים לכת לב לדכר: (יו) כי חגם מזרה דרשת . כי העופות הכולות הלות לב לדכר: (יו) כי חגם מזרה דרשת . כי העופות הכולות

משים

A STATE

שצורת דוד

מצודת ציון

(יד) בים. האתחת ושק: (יו) מורח. שנין נסתד והדוב על דם נקי לפשוך תום על לה פאר ופריבם כמו מאום בעינו כל כם החתם ככפו וכפל הרכב מח"ם כדרי כמאולים [לקמן כ"]: בעל כנף. האפרים שיש להם ולהמתחת הפתוי : (יב) במאול . כמו במחת בעל כנף. באפרים שיש במהוע בלע על הנוף כין נכלום הכל כמהם

בחיים ר'ל בשודם כחיוק השושר: והמיםים: וכלש אותם כחרם שלחים בתרבות ההיו ורמו היורד לכוד ביורד גו שלם כל איבריו ומיא היוא וכשל היובר בח"ם: (יו) כא היו, בין כשל אלו כל כון ייך הוא בחיין נשלו השבאל אתר בין הח מתנו (יר) זורלד, ויוחים ולמה לך ואם תכים אתם מפיל את הגורל אתר תרכה לכר לכל אתר הלקו: כין את מרכה יהיה כים אחד לפלו יר לא ללל נותתה בשחתות מדמי במולה: (מו) ברוך אתת, ל" בדוך לא אתר לתם לתב כי כולים כה שלא אתנו במולה: (מו) ברוך אתת, ל" בדוך לא את אתר בין כון ליק ייוצו, דיל עם פי מתפשים: כעורבתם. מרודר שנה הולמה אתר מולה לו בעור ליק ייוצו, דיל עם פי מאתר אתום ושור ביוה הוא דע מ"א הוף מונחם על ברוץ ווחבר היום ווחבר לשור דם בין פָנָןף: ייח) וְהָם לְדָמָם יְאֵלֶיבוּ יִצְפְּנִיּ לְנַפְשׁתָם : (יש) בֵּן אָרְחוֹרת כָּל־בָּגִינִ בַּצָּע אֶתרינֶכָּיֶשׁ בְּעָלְנִי וְלָקְח : (כּ) חְּלְבּטוֹת בתוין הָלָנְה בְּרָהֹבוֹת הַהָּן קּילָהְ : (כא) בְּרָאשׁ הְבִיוֹרת הַּקְרָצְיּ בְּפִּרְתֵוֹיִי שָׁעָרֶים בָּעִיר אֲכָּרֶיתְ תּאמֵרְ: (ככּ) עָדְיּ

על פרחתא דגפא: (יה) והמון להמהון כְּפַנִין וְמִשִשׁין לנפשתהון: (ים) הכדין אפין אַרַחָּקא דָכֶל דְּעָבְּרִין נִילָא נפשתא קבריהון נסבין : (כ) הַלְמַנְאַ בְּשִׁנְאָא מְשְׁנַבְּנָא ומשקקן יהבא קלה: (כא) ברוש בירתא פכרוא ובפעלנא דתרעי בכרבי מלהא אמרה: (כב) עד איפת שכבי רחפין שברותא

רשיר

הטים וקטניות מזורים על הרשת חנם הוא בעיניהם שאינם מדירים על מה היא מוכח ויורדין בה ואוכלין: (יח) והם לדמם יארבו . והליידים יארכו לדמם של עופות : (יש) כן ארחות כל בצע בצע . גחל גדילה כחה ונחמדת סיח לו וחנם היח לו וסופו : את נפיש בעליו יקח . נסש עלתו שנעשה עלשיו בעל הממון שנזל מחבירו : (כ) חכמות בחוץ תרנה . סרי חלמותים של תורם בחולותים תושקנה להוהירכם לסור אליהם ומה הן חולותיה בתי מדרשות: ברחבות . במקום שמרחיבין הותה כך דרש רבי תנחומה (כא) בראש חמיות תקרא. במקום שהיה נשמעת ונקרחת שם סים קורחת וחומרת שנין שלמשם עד מתי פתחים וגו': בפתחי שערים

מצודת דוד

מצודת ציון כנפי": (ים) ארחות, ענין הנהגה וסדר : באנ בצע . ענין גזל כמו מה תקוח חנף כי יכוע (מיוב כיון : (ב) תרנה . ענין הכרוה והשמעת קול כמו ויעבור הרנה במחנה

פרושה כרשת וחין הנוונה על הנבידה ומתוך כך יוכד בתוכם לחשל מפורעונים חבר כה : (יח) והם . חבל בחתת בנרבי הרשת לה בחנם פרשום כי כם יהרבו נדמי העופות ומסתינים עלמם לנחת ופשותם ולוכד פרשום: (יש) כן ארחות . כן

הדרך של הגזון נשפות תחבונות לכל ירגים מי כו להשמר ממנו ותחר זה יגוול השובר ונס יקת נפש בעול העובר למשן לא יודע : (ב) חבמות . הלא כל חבמה מהחומום חבריו כחון במקום נרפום: (כא) בראש המיות. בראב מקום שנשמע שם התיים בני אדם : בשתחי שערים , מקום כנכוכים והיולאים: בעיר. בכל עיר ופיר קחתר כל תכתה חם חתרים והוח שנין מניצה וכחומר הלח החורה גלוים היד נחתי טבאן יתרא ניסרא נשנו בּ בַּיְרָא : (יד) בִּינָי א ביסא חד יהי מו ברי לא מול בן מנת בולף או לוסם (נס) : 京江 大江南江 משפך דכא: ון פריסא משונט

רגום

. כבולם כו למים נכנמם בלומר במודם תוכני . חם אחר יהה לינם יודפים פום סרולום חמים

> וך חום פול פן כדרך סמלינו 110 . TINE מכנים ססן (") 2 (17) TIDD tain file 7 00 30

भ भारते । שמו מם בְּלַהְיֹכֵון וִחַבְּרַכוֹן בְּפַלְּחִלְא בְּלַהְיֹכֵון (כוֹ) בּרַינֵי בְּשְׁלִיא וְאַרְּטָר בִּרַ יִיבֹּי בְּשְׁלִיא וְאַבְּטַר בִּר יִיבֹּי בְּשְׁלִיא וְלְאַ אַבְּיטון (כוֹ) אַלְ צְּבְּטִיו וְלְאַ אַבְּיטון (כוֹ) אַל בְּפַבִּי וְלְאַ אַבְּיטון (כוֹ) אַל בְּפַבִּי וְלְאַ אַבְּיטון (כוֹ) אַל בְּפַבִּי וְלְאַ אַבְּיטון אַבִּינִי וְאַרְ בְּשְׁלִי וֹלְאַ אַבְּיטון (כוֹ) אַל בְּפַלְּטִי אַבְּיִבוּ וֹלְיבְיִי בְּשְׁלִי וֹלְיבְיִי וְיִבְּעִי בְּבְּיִי וֹלְבְּיִלְיוֹן וְהַבְּרָכוֹן אָלְיבָּי וְשְׁבְּרוֹתְא וִפְּלְּצִי פְלֵּוֹן יִרְאַ בְּיִבְּיִי בְּּבְּיִי בְּיִבְּיִי וְיִבְּאַ בְּיִבְּיִי בְּבְּיִי בְּיִבְּיִי וְהַבְּרָכוֹן וְהַבְּרָכוֹן אָלוֹיִי וְהַבְּרָנוֹיִי בְּיִבְּיִי בְּיִּבְּיִים בְּיִבְּיִי וְבְּבְּרִינִי לְּחִוֹן וְהַבְּרָכוֹן בְּבַּיְבְּיִי רשיי

שערים. הם מקום ישיבת הזקנים: (כב) פתים. המתפתים ע"י מסיתים ומינים: תאחבו פתי. הסתם שם דבר לפתיות כמו לני קרי [שני סא"מ] שפי: (כב) גשיתי ידי. לרמו להם לסור אלי כאדם המרמו לחבירו בידו ומסה ידו אליו לסור אליו: (כה) ותפרעו. ותבעלו: כל עצתי. שיעלתי לגדל אתכם בעולם ע"י מסיתים ומינים: (כז) בבא

כשומס

THE P.

לנולם ומהירם על קיומה: (בב) ולצים . מוסב על עד מכי הלחור בתחות המקרה מוסב על עד מכי הלחור בתחות המקרה וכן וכסלים זכו": (כג) לחובתתי , למחו חובתתי: אביעה , כול לחדכה לכם ונו עד . לל כלה לתי מוסיר לנו ככו עד עד . אריני ענ", לפל הדכר כמ"ש: (כר) "ען, לכן הוחיל ומתתים לשומע מכי בקרחתי: לכן הוחיל ומתתים המרמו בעשים היי בשותי. כדר לחם המרמו בעשים היי

(מ"א "לום" (כב") מיום, למו פחלים כ"ל במו פחלים כ"ל במום מהלים לבחים מהר (כב") אביעה, לדכר מנו יכיע לחד (כח") יותחיש, שנין בעול והסבהה כמו למה מבה ולהכון המרונו וגוי [מוח ה"]: לא אביתה . עיון בעול ליחה: (כו) באירבם. עיון לעול ליחה: (כו) באירבם. עיון לעול (חיוב ל"ל"): (כו) באירהם . עיון לעול (חיוב ל"ל"): (כו) באירה הבר כמו למם כ"ל"): (כו) באירה הבר כמו למם כולה

מצודת ציון

כותר (הקסיב מתמריו : ואין מקשיב , אין מי מקטיב : (בה) ותפרטו . בטלחם טלחי ולא לציחם לקבל תוכחהי : (בו) גם אני . לכן גם אין לא אתום עליכם ואסתק בבוא אירס: (בו) בבא . בעת בוא לכם פחד פחשר וָאֵיְדְכֶם כְּסוּפָּה וֶאֲתֶה בְּכָא צֵׁלִיכָּם צֵיְה וְצִּוּקָה : (כח) אַנ וְקרַאְנָנִי וְלָא בּתְנֵנָה יִשְׁחַרְנְנִי וְלָא יִמְצָאָנְנִי : (כמ) הַּחַת כִּי־ שָׁנְאוּ דָעַת וְיִרְאַת יְהֹיָה לֹא בָחָרוּ : (ל) לא־־אָבוּ בַּוֹעצָתֵי נְצָאֵצוּ בָּלִיתְוֹבַחְתִּי : (לא) וַיְאַכְלוּ מִפְּרֵי דַרְכָּם וּמִמֹעֲצְתִּיוֹדֶוּם ישבעו : (לב) כֵי מְשׁוּבַת בְּתִים תַּחְרְנָם וְשַׁלְוַתְ בְּסִילְיִם הְאַבְּדְם : ולג) וְשׁמֵע לִי ישקר בשח ושאנו מפחר בעה:

תרגום.

יותא בר תיחא עליכון עקתא ושנוקא: (כח) דדידין יקרוני ולא אענה נקרנו ולא חשבחנני : (כמ) של הסנוי ידיעתא הדהלחיה דאלהא לא אחרעו : (ל) לא צבו בחרעיהי יאשליאו כל מכסנורתי : (לא) ואכלו מן פרי דארחתהון ומשלביהון יספעון : (לב) ממול דנהפכנותא דשברי תקמול אנון ומועי דסכקלי חוברטון: (לג) ומן דשמע לי גשרי בסברא ונשרא פן דלותא רבישתא :

בשואה . לענן העולה פתחום: כסופה . טורלבנ"ח בלע"ז: יאתה. יצה : (כח) ישחרגני . יצקשוני : (לא) מפרי דרכם . הפירות שאוכנים בחייהם בלרות המולאות אותם והקרן שמורה להם בנוהנם: (לב) משובת פתים . את אבר לכם בוכב : ושלות כסילים תאבדם . לפי שרואים הרשעים שהם מלליחים נדבקים ברעתם ואינם מחלין: (לג) ישכן במח. בעולם סום: ושאנן. לעולם סכח: מפחד רעה. מדינה של גיהנם : ושאנן . ויהי שלו ושקני ושחנן

מצודת דור

כשון מצודת ציון בואה ומשואה (כם כין: יאתה . פנין ביאה כמו מופון זהב יאחה (שם ליון: (בה) ישחרנני . שנין דריבה כמו לבחר פניר [לקמן ו"]: (ל) נאצו . סוח לפון מובחל על הבייון וכן כי נחוו החנבים חק מנחם כי (פיה כין : (לב) משובה , שנונו ההשקט והמרגוש כמו בשובה ונחם תובשון (ישעים לי) : (לג) ושאגן . ענין כשקע כתו לעשתום שחק (חיוב ייכן :

ואירנס כרות פערה ולחוספת ביאור אמר בבות שליכם לרה ולוקה : (כח) או . בכות הלרה : יקראנני . יקרתו חלי : (כם) תחת . בעבור חשר שוחו דעם : (ד) לא אבו . לה דנו לבמוע עלהי : נאצו . כוו כתוכתה : (לא) ויאבלי, כ"ל כמו בנוטע אילן אוכל כוא מפירותיו כן יקבלו פרי גמול דרכם ויהיו בבעים מנחול שלחם כי יקבלו בנחול משלם : (לב) משובת . ד"ל מה שבחרו (בבת

בכרקם ומרגוע מבלי שורח שול חולה המרגוע הכית חהרוג חוהם כי יקבח במולם : ושלות . כינ, כית וכפל כרבר במ"ם : (לג) ושמע לי . זכו מוף דברי

בחכמב

תרגום

ביון אוריים ומספים ארייוים \$7 (2) : ST יקנותי אַנְע לכון קטון פלי : (בר) מל זכי היפנחה אייפה אי מציחון : וכה) ושוצה שי ובכסטתי לאצפה THE EDUCATION AND ASS. 12 1 12 1 12 1 : (כו) בר יותי כאלו אן ותברכון ממום 101

> . במתפתים ני מיות כמו כלי כי אני כארם סמום יער . ותכפני ינים: (כו) בנו לשופה

> > (cc) 175 לתובחתי למונ הבנכ (כם מו לכם בכל פון מים: (מ) כ चित्र व्याप्त מו בנסיים פר ושיב. חד ני ם אני. נקום THE TOP DO **STITUTE**

1 2"

100

2

2 12

-

533

100

ETE

į

ליפור בשת וליבולי (ו) נגפון גופו לרי שלילינו שלילאי (ו) ליגילי יישו טלקי שלילינו שלילאי (ו) ליגילי יישו טלקי עו) אם "שלילאי ליליבולי יעילו טלקי לבליני נילאי ליליבולי שלו טלקי אילול שליטי ביללא ליליבולי (ו) כל אם אילול שליטי ביללא ליליבולי (ו) כל אם אילול שליטי ביללא ליליבולי (ו) כל אם אילולי שליטי שליטי שליטי שליטי שליטי ב (א) בלה אם שליט אילולי הבאיני שליקי

רש"

לפון עתיד ולכן נקוד פחח:

ב (א) בני אם תקח אמרי. כני חסים אם חקח אמרי: (ב) להקשיב לחכמה. לעסוק כחורם: (ה) או תבין יראת ה'. מוסב על ענין שלמעלה שלמני כי אם לבנים חקרם: (ו) כי ה' יתן חכמה. כה למדה שגדולה סיא שסרי נתנם מפי סקדום ברוך הוא לכך המסה לכיך לקטחם: (ו) יצפן לישרים חושיה. גוזם הקדום ברוך הוא החדש ברוך ברוך היא

מצורת דוד

מצודת ציון

מתפק . לבן התוכב ליי לם הקום להלבי להלבי

לַןשָׁרִים הַּוּשְׁיָהְ לְּנִוֹ לְהַלְבֵי הָם: מו לְנְצֹר 🏲 הַבְּמָרה בְּלָבֶהְ וְנֵיצֵית לְנִפְשְׁהְ וָנָעֶם: וְשְׁמֶרֹי : (פ) אָּוֹ הָבִין צֵּבֶק וּמְדְּבָּוּ וְמֵישֶׂרִים כָּלִי־מַעְעַלִּיפִינ: (י) כִּיִדְּתְבּוּא וְמֵישֶׂרִים כָּלִי־מַעְעַלִּיפִוּנ: (י) כִּידְּתְבּוּא וְמֵישֶׁרִים כִּלִּיבַתְעַנִּילִפְינ: (י) כִּידְּתְבּוּא חַבְּמָרה בְּלָבֶּךְ וְנַעֵּרה לְנַפְּשְׁךְּ יָנָעָם : (יא) מַזְמָה הִשְׁבִּר עֶלֶוְךְ הְּבוֹנָה הִנְצְרָכָּה. (יכו לְהַצִּילְהְ מִדֶּרֶהְ רָעְ בִּאִישׁ מְרַבֵּרְ תַּהְפַּכוֹת : (ינ) הַעִּוֹבִים אָרְתוֹת יְשֶׁר לָלֶלֶכָה בַדְרְבִי־חְשֶׁהְ: ייד) הַשְּׁמֵחִים לְעֲשִׁיה

ומסת לאלין דסהלכין כלא מום: (ח) למנסור ארחתא דרינא וארחתא דצדיקין ננמר: (מ) הידין החבין ציקתא ורינא ותריצותא דכל שבלי שפירי: (י) ארי רועור הכמתא ללבד נידיערוא לנפשר יבסם: (יא) תרעירוא תַנְמוֹר עַלָּדְ בִּיוּנְתָא תִנְצְרָךְ : (כי) דַּי תַחָפַצֵי כָּן אָרָהָא בישא ופן נכרא דספלר משרכיתא : (ינ) דשבקין ואוליו ארחתא חריצתא רַהַשׁוֹכֵא בארחתא (יר) הָחָרִין לְמַעבַּר בִּישׁ

כוא אנלו בשה ועשרים דורות עד שנתנה לדור המדבר : כגן הוא לחלכי תם. [ילפון מגן להולכי חום] כלומר והיא חהים לך למגן: (ח) לנצר ארחות משפם. שעל ידה ינלרו ארחות משפם והוא דרך הסידיו ישמור שלא יכשלו : (יא) בזמה תשמר עליך . החורה סשמור עליך : (יב) מאיש מדבר תהפכות . המהפך דכרי הפירה

מצורת דוד

מצודת ציון דרך להצילם ממכשול העשוח : (ח) לנצד. במחשת נוף החדם הלומדה : (ש) מעוד . להשפילו לשמור ארחות משפט כי הוא שביל ודרך כמו פרשו רשת ליד מפנל יבדור דרך חסידיו לכל יעו מדרך [מסלים ק"מ]: (י) ינקם. ענין מחיקום

החמיתי: (ם) אז . ר׳ל כחשר תחקש חתר

ועדנום החנמה ובעבור זה ישכילך ה׳ אז חבין ונו׳: כל שעול טוב . חבין מהו המענו -סיותר טוב: (י) כי תבוא . כחשר תכח התומה בלבך והדעת תהים נעים לופשר להתחוות לה כחשק נפלח: (יא) מומה . חו מחשבה החומה חשמה שליך : (יב) מררך רע מאיש. מפתויי אים המדבר תהפולות. ד"ל המהפך דברי החירה אחר דעתו המשוכשת : (יג) העובים . כ"ל הפוזכים דרך החמותי להצמיד דרכי המינום : (יד) השתחים . כחבר ישבו הרע יבמחו ולה ירחנו כדכך המחמין כרבנחה וביר ועונם שחף אב כח לידו דבר עבירה בהכשת היוכ"ר שלח הוח מדחנה מחימת בא לבדנא : לביוננותא חברי mim (1) 1 1727, 16 וון פֿיפֿטא עאַנטין בישניא אן פנס לוסם (ו) נחבר : Bigliss Hubble פיססיק

: (ב) להקשונ את ה' . מיסנ ו) כי ה' יהן נום הקדום כרוך

> בומע לי יבק נפה ת יכים בלה פמ מקת חמני מנד: ביב המק לחמם . spec (t) contr . Tr (t) : 72 72

כוח לפונף סם

ודיצין בהוסכא דבישתא: הארחתהון מפקפו (00) שביליהון ומפתלין (פו) דתתפצי מן אתתא חילוניתא מנוכרירוא דמלהא חלון: (יו) דשבקה מרביתא

בְּתַהָּפָכוֹת רֶע : ישוּ אֲשֶׁרְ ארחתיהם עקשים ונלווים במענלותם: (מו) להצילף מאשה זרה 'מנכריה אפריה החליקה : (יו) הַעוֹבֶת אַלוּף נְעוּרִיהְ וְאָת־ בְּרֵית אֶלְהִיהָ שֶׁכַחָה: (יח) כֵּי שַׁחָה אָלֹר דְפַלְיוּתָהְא וּקְיִפְא דָאַלְהָא ביתה ואליופאים מעגלותיה:

רש"ו

החר דעתו המשוכשת: (מו) וגלוזים במעגלותם . כל לשון נלוז לשון מקמימות היא שבכל מקום הוא סמוך לעקש ועקש הוא לשון עקום כמו שנאמר ומטקשים למישור [ישטיה מ"ב]: וגלוזים בטעגלותם. הם עקומים בדרכיהם המקולקלים : (שו) מאשה זרה . מכנסים "הבלתי מאמינים כי התורה מן השמים ולא יחכן לומר שלא דבר אלא על המנחפת ממש כי מה שבחה של חורה שחמר כחן להפילך מחשה זרה ולח מעבירה אחרת אלא זו פריקת עול של כל המצות: (יח) כי שחה אל מות ביתה . מוסב על להצילך וגו' כי הבא אל ביתה ישת מחליק כמדרון היוכד אל מות והחוכה תשמור עליך מנפילה זו הכי דבר גדול הוא לך: רפאים . נרפים מדרך הטוב ונעוזבים מאין סומך

מצודת דוד

שוערבות : (מו) לקשים . עקומים : כדין : בתהפכות . כעת ימואו מקום יצרנוים . משים מדרך כיכר וכן וולח להפך לכוונה התר רוע מחשבתם : דרכיו בוזכו (נקמו י"דן : (יו) ארוף. כד (פו) ארחתיהם עקשים , ד"ל חין סברח כמו חלופי ומיודעי [מסלים כיכן וכ"ל ישרה בכל דרכי למודם : (שו) להציהר ל כבעל : (יח) שחה . ענין כפיפה מוסב למעלה לומד החכמה תפמוד עליד לכנילך מחבה זרה היח חום חים שהיח

זרם לך: מנבריה. מכחשה הנכריה הסיח חבר מחלקת חמריה בפחוי והסחה : (יו) אלקה בעוריה, בעל ועוריה: זאת ברית , כי גם הנפים נכנסו בברית ה' של ביום מלות כ' ולה המשול משל בחיבה: (יח) כי שחה . בים בזונה כוה מקום מרכון לודם כו חו המיחה : מעברתיה , הסולנים אל כיתה הולכים המה אל מקום

הרפתים

רשבילהא: (יש) כל דעילן לא חורין בשלם ולא צירין אַרְחָתָא ְרַחַיֵּי: (כ) בְּדִיל הַלֵּדְ בארחתא דטבי ושבילי דצדיקי תנשור: (כא) משול דתריצי עסדין בארעא ואלין דלא מום משתותרין בה : וכב) וַרְשִׁיעִיָּא מָן אַרְעָא נסוסון וכווני נתשקרון מנה : ב (א) בָּרִי נִימוֹמִי לָא תְנְשֵׁי ופוְקרָנִי יִנְמֵר לְבָּךְ : (ב) ממול דּנוְנְרָא דִיוֹכְּרָזא ושניא

(ימ) כָּלֹ בָאֶיהָ לָא יְשׁוֹבֵוּן וְלָא יִשׁׁיבִּוּ אָרְחוֹרת חַייָם : כֹּי לְמַעוֹ הַלֹּךְ בְּדָרֶרְ מובים ואַרְחוֹת צַדִּיקִים הְשְׁמִר : (כא) כִּי־יִשְׁרִים יִשְׁכְּנוּ־־אָרֶץ וֹתְמִימִים יַּוְתָרוֹ בָה : (כב) וְּרְשָׁעִים מֵאָבֶרְץ יַבּּרְתוֹ , וֹבְוֹגְדִים יִפְּחֵוּ מִמֶּנָה :

ג (א) בָנִי הַּוֹרָתֵי אַל־הִשְׁבָּח וֹמִצְוֹתֵי יִצְיֹר לָבֶּךְ: (כ) כָּן אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנָוֹת חַיִיֶם ושלום

טד שנופלים בניהנס : (ים) לא ישובון . יקשה בטיניהם לפרוש ממנה ולחזור בהם : (כ) למען הלך . מוסד על המקרא שלמעלה להלילך מדרך רעה למען הוליכך בדרך טובים: (בא) בי ישרים ישכנו ארץ . לעולם הכח: יותרו בה . כשיהדו רשעים לגיהנם י

ב (ב) ארך ימים וגו' ושלום יוסיפו לך . סוכתי ומלותי :

במח

מצודת דוד

מצודת ציון פרפחים כם המחים שנדפו ונחלשו וכוחם ולשפלה כמו וישח חדם [ישעיה פי] : חם ורלה לומר הבא אל ביחה יוכשל בה (כא) יותרו. מלשון מחר: (כב) יסחו. ענין שקירה ממקום כמו ויפחד מחובל [תהלים כיב]:

ויאכר נפשו: (יש) כל באיה . כל הבאים אליה לא יבוצון מדרכם הרע כי קבה מחד לפרום ממנה ולה ישיגו עוד מעתה

ארחות היים ונאמר אף למשל על דרכי הפקירות כי קשה מאוד לפרוש ממנה אחר בהורגל בה: (ב) למען חלך. מוסב למפנה לומר התכמה חשמור עליך מזה למען חלף. בדרך טובים חשר ימנעו ללכת בדרך הזה וחרחות וכו' ונפל הדבר במ"ם : (כא) ישבנו ארץ. יהיו שוכנים בארלם עד פולם: יותרו בה . בעת יגלפו ממני הרבעים אז המה יבארו בה :

(א) בני . אמר במקום כ' אחה יבראל החביב לי בכן לאב הנוי מזהיהן מוכתי חל פשכח : (ב) ושנות חיים .

PREP PROPE בריבוא דכלמו ישיבקה פרבותא וקימא האנהא בממקא דמותא

> שון כלוו לשון לשון מקום בעגלותם. י מכנסים ה דבר פלה פילך מחשה ו: (ית) בי ביתה ישה לה זו המי

> > מחין סומך

tion thin להבייה

25

911.00

で明

300 7

200

47

ושניא דחיי ושלמא נוכפת לה: (נ) מיבותא וקושמא לא נשבקונה קשורניו קצורה וכרעוב אנון על לוח דלבד : (ד) וחשפה הסרא ושכלא ומיכותא קדם אלהא וקדם בני אנשא: (ה) סביר באלהא מן בלי לבד ועל ביונתא דלבד לא תסתמיך : (ו) בכל ארחתה דשהו (הוא יחרץ שבילה : (ו) לא חהי חבים באפך דחיל מן אלהא וספא בן בישתא : (ח) אַפיוּתא לכונשרה ורוהנת לנרסיף: (מ) נקר לאלהף 10

ישלום יומישו לך: (a) תַּמֶּד וּאָבֶּלֶּה אַלּר ימִיבֶּר הָשְׁרֵם אַלְינַרְּאָרְהְ בְּתְּרָבׁ אַלְילְּית ימִיבְרָךְ בְּעָבְּהָ אַלִיהְשָׁאֵן : (a) בְּמָּרָ ימי אַלְימָהְן יְתְּכָּם בְּעִינְוּהְ בְּבֶּי ימי אַלִיבְרָהְ אַלִיתְּשָׁאֵן : (a) בְּכֶּלְ ימי אַלִיבְרָהְ אַלִיתְּשָׁאֵן : (b) בְּכֶּלְ ימיר בְּעָרְ בְּעָרָהְ אַלִיתְּשָׁאֵן : (c) בְּכֶּלְ ימיר בְּעָרְ בַּעְרָהְ בַּעְיִי בְּעָרְהְיִרְ לְּשְׁרֵּהְ ימיר בְּעַרְ בַּעְרָיִהְ וּמִי בְּבָּעְרָהְ בַּעְרָי ימיר בישה מהונך

רש"

(ה) בשח אל ה', פזר מעותיך לבקם לך רב ללמוד ממנו ואל בינתך אל חשפן: (ו) אל תהי חבם בעיניך. להיות מואם כדבל מוכיחך: (ה) רפאות תהי לשרך. החכמה. שרך כמו [שיר ו'] שרק זוהו עשורך: ושקוי לעצמותיך. הוא המוח כענין שנאמר שוקה ישקה

מצודת דוד

פצודת ציון

(1) לוה , נוסר והוא פניו מלינה ל"ל שנום השתני ושלים : (מו לפירך, נוה השנים וומים: לך, השורה והמלות הם יוסים לך ניהול השנים בלרך להוא המסר [סמר בלר] : פי הם ילמדו שילי דומה (ג) אל יעובד. שתני , ב"ל השות המסר בלר להוא המסר שתני . ל"ל השות המס בי שתני , ב"ל המוח המשתף השתנים ב"ל כל שת המס בי השתי . ל"ל כל שת המס בי השתים . ל"ל כל שת המס בי השתים . ל"ל כל שת המס בי השתים . ל"ל בל שת המס בי המס בי

תוכב פשנים : (ד) ומשא חון "דכום תחלת הן וחסים יותב למבשל כבל פוב בעיני נור: : וה) אל השען . אל התוכב כדולה לללית הולול ומעשה הדבר בכיונה כי הכל פדר הי ולה כד כיונה לובם: (י) בכל רלפיר . בכל פניטרן דע את הי ביל כן דעמה לחבוב למצוח משטיך ומשן דעות בדכר חושות לקיים דבר הי ותז הות יוליבר לחבר שיבור ותלוליה כי : (1) אל היה חושה בעיניר , לכל בדכר הולאה למצוח נוכר ושימור בתובבף שאין חכב כמותך לנייך בדה אלא יכא את הי שן שם כל חבמך התפלו ושור סייע בדרות מאר וששם בדר ! (ח) ישאות . דל באה הבדר גל זייק כי שוד זועל ושכיה כאלות וצוף לל אתו לחושה בקום

CRITS

פַרוּנֶ דְּ וּמְרֵאשִׁירת בָּל־יתְבִוּאָרֶזְדְּ : מולה בילות הלמוף שלבי ותירוש ולפוף יִפְרִצוּ: (יא) מִיפַר יְרְיָה בְּנִיְ אַלְיתִּבְיּאָכ וָאַל־הָּקֹץ בְּהְוֹכַחְהָוֹ : (יב) בֵּי אֶת אֲשֶׁר־ י קאָרָב יְחְלָהַ יִּלְיָהַ יִּלְאָב אֶתְיבּוּן יִרְאֶרָ (ינ) אַשֶׁרֵי אָדָם בְּיבָא הָכְמָה וְאִּדָם יָפֵּיִק סנול בלי מקף תבונה

פן ממונד ובריש כלחון שללחד: (י) ומתמלין אוצרד שבענא ומעצרתן חמרא נשפען: (יא) ברי מרדותא דאלהא לא מסלא ולא משרים בביכסניתיה : (יב) מסול דלפו דרהם ליה אלהא רדי ליה והיך אבא דרדי לבריה : (ינ) שובוחי לבר נשא האשנה חַבְּמָתָא וַבַּר נָשָא דְמַבְיַעֵּ ביונתא

ישקס [איוב כ"א] : (ש) מהונך . מכל מה שחננך אפילו מקול ערב [אל תקרי מהוגך אלא מגרוגך] : ומראשית . אנו תרומות ומעשכות : (יא) מיסר ה' בני אל המאם . אם יכואו עניך יסורין יהיו חביבין עליך: ואל תקץ . מלשון קלתי בחיי [בראשית כ"ז]: (יב) וכאב את בן ירצה, ברולה בכנו להטיב לו ויפייסהו לחחר במלסו בשבע כן תערב לך הטובה אחר המלס: (יג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה . שלומד חכמה עד ששגורה היה להוליחה

מצודת דוד

מצודת ציון (י) אפמיך . כם הוזרום החבוחה כמד את הברכה כאסמיר [רברים כית] : יקביך. מם לבורות חבר כיון יורד כסם כמו וגם יקב חוב בו [יבעים ה'] : ישרצו . שנין ההתוקות כרבוי כמו פרנו לרוב [דה"ה ד]: (יא) תקץ. ענין מחום כמו קלתי בחיי [ברחשים כיון : (יב) ירצה . מלבון כלוי ופיום: (יב) ישיק . יולית כמו ויפק רלון [לקמן ח'] :

המלוח: (מ) מהונך. להפרים ממנו לדקה: ומראשית . לתם תנומים ומשברום : (י) וימלאו . כ"ל לה מחפר כנום בעבור זה כי הנרכה ישולה בהם ופוד הופיף: נהירוש , סיין אבר ביקבים יתרבה : (יא) מוכר . יוחם כח לך מכי מוכר יכורים חל מחחם ככם חלח קבלם מהכבה: זאל תקון . ככל הדבר במ"ם : (וב) יוביח , לגלות חומי לייסר דרכו : וכאב , וכמו החב חבר יכונו בככחה

לכלות את כנו לכיציב דכנו ולא לנקום נקם: (יג) ואדם. מוסב על אפרי לומר חקרי נחדם חם מוליח חת פתכונה מן החומה כ"ל מבין דכר מחוך דפר תרגום

פושלכא מכש מיבותא וקוממן מונד קשורטו בשור ין של לוח דלבה : ח מסיא ושנלא קרם אלהא וקרם 170 (A) : 85 TE TEP 120 1 בו לא תסתמון: מתן השת לתוא TO \$ (0) : 3 החיל פן אלהא KINDS (II) : KIND בונשור ורוהנא בקר לאלין

> ואל בינחך אל בל מוכיסך: ו"] שכקר ווכו ומום עלמותיו ישקה

כם יוכיפונר . 7207 TH (1 ו התוח בכם : כא מונר גם יך דע מום כי דנה כי והי נכבי נונו पत के क ו רבשים . פותר בקיום

Bilas

בַּה וְרִיםְכֶירָז מְאַשֶׁר : (ימ) וְהוָה בַּחָכְמָה וָפַר אָרֶץ כּוֹנֵן שְׁמַׁיִם בַּתְבוּנָה : (כ) בַּדִישְתוּ הְתוֹמְוֹת נְבָּקְעוּ וֹשְׁחָלִים יְרְעֵפוּדִיםְלֹ : (כא) בַנִי אַלִּיְלְנִיּ מֹצְינֶנֶף נְצָּר הְּנִשִּיָה וְמְוֹפֶּה : (כֹּכֹּי וְיִרְדְנִי מיינם לְנַפְּשֶׁ, דּ וְּחֵוֹ לְנַרְנְרְהָעִידְּ (כנ) או מולף לפשח דופקף וְרַנְּלְף לַא

זיא לאלין דמתחוקין פה ואלין דפחשפקין בה שוביהון : (ים) אלהא כחכמרוא שהאסיא ארעא ואחקין שמיא בביונה: (כ) פרע שיה תהומי אתבויעו ושמיא צעי משליא: (כא) בהי לא נול בשינה נפר מדעא ומרעירוא: (כב) מַהַחוֹן הַנֵי לְנַפּשׁׁךְ וַהְסְרָא לצורך: (כג) היבין תיול בסברא בארחתה נרולה לא

תרגום

(יה) למחזיקים בח . לחוחזים בה כמו וישלח ידו ויחוק כו [שמות ד'ן: ותמכיה מאשר . המתקלבים לה וכן כל לשון תמיכה שבספר זם שהוא אותו כה : (יש) ה' בחכמה ימד ארץ . ע"פ התורה וכים התורה והים התבונה והים הדעת וחתר שכל העולם נככח בחם לכך: (כא) אל ילוו מעיניך. חל יתשקמו מנגד שיניך לססירם מנגדך: ידעפו . כמו יטיפו: (כב) ויהיו היים לנפשך . בסכי ען חיים סית : והן לגרגרתיך . שסכי זה שבחה החמור למעלה וענקים לגרגרוחיך: (כג) תגוף. ל' כשלון אנופ"ר כלע"ו וכן פן מגף באבן [תהלים צ'א] וכן יתנגפו רגליכם [ירמיה יג] וכן

מצודת דוד

מצודת ציון (יח) למחניקים בה. לכחותוים בה קיח לכם (יח) מאשר. מבובח כמו חברי החים לפך חיים כי בעבורה ישיגו החיים : [הרלים ה"] : (ב) ירעשו . יטיפו כמו ותמביה . החומך חותם בנדרים וסיינים ישרוף כמטר לקחי [דברים ל'ב] : כות תבוכח : (יש) בחבמה . כתמנעות (בא) ילוו . ענין סעיה והכלה : הנמק החורה ברת העולם : בחבונה .

הבוות החורה: (כ) בדעתו. בדעת התורה ובקעו תקומות והם התשיינות הנובעים מתחק: ושחקים , מוסב על כדעתו לומר כדעת החורה ישיפו הנמים על: (בא) אל ילוו . כוחיל ותכובה כיח כ"כ מהנחוי בחל יפובו מנגך עיניך : נצר הושיח מוכח . כ"ל שמור החורה במעשה ובמחשבה : (בב) ויהוו . שמירת המעשה וסמתשבה יהיו סיבה לסבית תיים לנפשר ולהלבים לוחרך כתן: (בנ) או. כשתשים נשמר במשבה וכמחשבה הו חוד לבנוח בדרכיך כי חין מחריך: לא חמה . לה

ביונתא: (יד) מטול דמבא זנרותה כן תנרותא דסימא ומן ההבא סנינא עללתה : מבתא וכל מדעם לא פחים ליה: (פו) נונדא דיומריוא בימינה ובשמאלה עורתרא יקרא: (יו) ארחתהא ארחתא

שלמא: (יח) אילנא דחיי

תבונה אניו כן פוב סחרה מפחריב,סף וֹמֶחָרוץ תְבוּאָתָה : מוֹט יָקְרָה היא מְפְנִינִם ספנינם קרי וכל־חַפְצִיךְ לֹא יְשׁוּר- (מוֹ) יַפִּירָא הִיא מָן כִיפִי בה: ופח ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וְכָבְוֹד : (יו) דְּרָכֶוְהָ דַרְבֵּוֹדְגַעֵׁם וְכָּלֹ־ נתיבותיה שלום: ניחו עץ־חיים היא דבוספא וכלהון הליכחהא

להוליחה מפיו: (יד) כי מוב סחרה מסחר בסף . כל חליפין שחדם מחליף בסחורה זה נוטל זה וזה נוטל זה אבל האומר לחבירו שנה לי פרקך ואני אשנה לך פרקי נמלאו שניהם ביד כל אחד ואחד: חרוץ . מין זהכ הוח : (מו) וכל הפציך . כל המדוחיך : לא ישוו בה . לא יהיו שוין כשוויה ודמיהן כדמיה : (פו) בימינה . למיימינים בה ועוסקים בה לשמה חורך ימים וכ"ם עושר וכבוד ולמשמחילים כה שעוסקים כה שלח לשמה מ"מ עושר וכבוד יש : למחזיקים

(יד) ומחרוץ . הוא הוהב העוב כמו (יד) כי שוב . מסחר החומה ממסחר בירקרק חרון [מפנים ס"ח] : פנסף כי מי שנוטו מחיר פנסף וא ישאר (מו) משנינם . כם המרגליות : הכסף בידו ווח המהיר ביד החחר ווח כן בובר בחבמה כי חם מי שנומד עם חחר

הכמה החת במתיר למוד תכמה הזרת הנו כן בניהם ביד כל החד וחיד : תבשתת , פרי החכמה ור'ל מה בהכון מדעתו מחוך דבר החכמה שלמד הנה שובה היא מחרון: (שו) יקרת. חבוכה ביא מפנינים הם במרגליום: ובר חפציר על כדפלים בחתה חוד ורולה בהם לח יכין בונין בסויה: (פון) ארך ימים, כיל על ידה ישיג חורך ימים ועופר וככוד ורו"ל חמרי למיימינים כה לעופק ובמה קיא נו לאורך ימים וכ"ב עושר וכבוד אבל נמבמאילים כה לעושקים שלא לשמם עב"ו יפום עושר ונבוד: (יי) דרכי בעם . ר'ל לח יוכח בפוס לד מכבול בדבר קיום דברי טתורה: וכר ונוי . כפו הדבר במ"ם :

וְשׁוֹב וְמָחֶר אֶהֹן וְישׁ אַתְך: וכמו אַל־ הַחַרָשׁ צַל־יַרְצָהְ רָצֶהְ וְהָוּאִייוֹשֵׁבּ לְבָשֵה אַהָּךְ: (ל) אַל־תָּרֵוֹב תֹּרִיב קרי עִם־אָּדָם חָנָה אם־לא גמלה רעה: ולא) אליתקנא באיש הָמֶס וְאַלֹּיתִבְחַר בְּכָּלִייְדְרָבָוְוֹ : (לב) בֵּי הַוֹצֶבֶת יְהַלָּהַ נָלְיוֹ וְאֶת־יִשְׁבָים סוֹהוֹ : (לג) בְיַאַרָת וְהוְה בְּבֵוֹת רְשָׁע וּנְוֹה צדיקים יברך: (לה) אם־ללצים הוא יליץ ולעניים

ולסקר אתן ואית נבך : (כש) לא תחשב של חברה בישתא והיא יתב עמד בשלוה: (ל) לא תנצי עם פר נשא מזן אם לא עבד לה בישא : (לא) לא תשן בנברא חשושא ולא תצבי בכלהן אהחתיה : (לב) ממול המרחק עורתא מו קדם יי ועם תריציא שועיתיה: (לג) לנטתא האלהא בבתיהון דרשיעי ומעמדהון דצדיקי (לד) ולממקני נמחות

תרנות

ויש אתך. מס תתן לו. ורכוחינו פירשו לך ושוב על שכר שכיר : (כש) אל תחרש על רעך . אל תחשוב ואינו זו ממשמטות הרישה מה דרך סחורש מכין מקום לזמן הזריעה אף החושב רעה מכין מקום תחבונות בלבו איך יעמוד ויעשנה: (ל) אל תריב עם אדם. להתלונך עליו: אם לא גמלך העה . שעבר על המלוה הכתובה בתורה וחהבת לרטך כמוך [ויקרא י"ט]: (לא) אל תקנא באיש חמם . לעבות כמעקיו אם תראה אותו מלנית: (לב) כי תועבת ה' גלוו . מעוות בדרכיו: ואת ישרים סודו . ועם ישרים סודו : (לד) אם ללצים .

מצורת דוד מצודת ציון ושוב למחר והו התן בהוחר: ויש אתך . ענין כה והמודה : (כש) תחרש . ענין רבר הטובה ים עמך וקוכל לחת מיף : מחשבה כמו חורשי חון [חיוב ד'] : (כם) וחוא . כלא כוא יושב אחך לבטח כ"ל (לב) בלוו . הנושה מדרך הישר :

בועת בד כחים על רעהו ולמס מתשוב (לג) מארת. מלשון הרור: ונוה . מדור עליו רפה: (ל) גמלך רעה. גם מחילת המעשה נקרת במקרת בלשון נמול וכן ותם גומלים תחם עלי [יותל די] : (לא) באיש חמם : בכולחת חים המס: (לב) נדוו . הסר והנוטה מדרך הישר : ואת . מה ישרים מעמיק סוד עלפו מחכבתו חותה ונמ"ב וה' חמר המובה חני מחברתם וגד' [ברתשים י"ח] : (לג) מארת ה' , ד'ל העושר חשר כבית הרשע קלום ה' היה כי שמורה לרשתו זיחבב ה"כ לקללה: יברך. מוסב של כ' לומר שכוח יברך חת חשר במה הלדיקים כ"ל לברכה החשב כי ישפיםו שובה לדל ויקבלו במול: (חר) אם חתקל: (כד) אם תשפוב ותרמוך לא תרחל ותשפב ותבטם שנתך: (כה) כא תדחל מן דחליא ומן שליא ומן חיסא דרשיעי כך יירשי: (כו) ממול האלהא ירדי בסעדה וינמר רגלה תחציד: וכו) לא הרוכלי למעבד שפיר כד את חילא פינה לפעבר: (כח) כא חישר לחברה אול ורגוב

רתנוף : (כר) אם־השבב לאירתפחד ושבבת וערבה שנרעה : (כה) אלרי הָירָא מַפַּחַד פָּתָאָם ומשאַת רְשׁעִים כֵּי תָבָא: וכּח בַּיִיְהוָה יָהְיֶה בְּכִּסְכֶּלֶהְ וְשְׁבֵּיְ בַּגְלָךָ מָלָבֶר: (כו) אַל־תִּשְנַע־מִוֹב מָבָעלְיֵו בְּהָיוֹת לְאַל יְדִיף יוף קרי בַעשות : (כח) אַל־האפר לַרְעִיךּ : לרעד קרי בַּןְד

וכנפו אשה הרה [שמות כ"א]: (כד) ושכבת וערבה שנתך: וחנעם שנתך כשתישן שנה תירה מפחד פתחום: (כה) ומשאת כשתבוה על הרשעים: (כו) כי ה' יהיה בכסלך . במבטחך . ד"ה בדברים שאתה כסיל בהן כך מלאתי בירושלמי : (בז) אל תמנע שוב מבעליו . אם ראית חברך חפן להיטיב לעניים אל תמנעהו : בהיות לאל ידך . להחדילו . ד"ח חל חמנע טוב מבעליו אל חמנע לדקה מן העני . בהיות לחל ידך לעשות לדקה שמח יבוח יום וחין למל ידך : (כח) וכן אל תאשר לרעך . לשני :

מצודת ציון מצודת דוד (בנ) תנוף , שיון הכחה כמו פן מגוף בחבן מכה בחבני מכבול המושלכים בדרך ר"ל לעלד [הקלים 1'ח]: (כד) וערכה. ענין לח תחונה חליך רעה : (כד) וערבה מתיקות כמו וערבה לה' מנחת |מלחבי שנתך . כדרך הישו בועת מבלי פחד : ב'ן : (כה) ומשאת . פנין חוכך כמו (כה) אל תירא . כי למ סבא עליר : חתם ביחה ותכוחה (חיוב נ"חן : בי תבא . כחבר תבה תבכת הרבעים נה (כו) בכסדר . מנין בטחון ותקום כמו קירא מום כי לא תנש כך לרשה : אבר יקוש כפני (בס חין : (בו) לאל . (בו) בכפלד. במה שתבשת ותכוה חלינו וכות ישמור כגלה מו כלפידה . (כו) מבקלוו . מכטל השובה כ"ל ממי שבא לקבל הטובה : בחיות . כפת היות כח

בידר (פשות סטובה : (כח) הרעד . המבקם הטובה : לך ושוב . לך כיום 3121

יוֹ נַינֵגִי נַיִּאמֶר לִי יִקְפְרִייְבָּבְנֵי לָבֶּ, רֹ אָבֶר פְצְוֹתֵי וֶחָנָה : הֹי קְנָהְ הַכְּנָה קוֹהָ בינה אלריהשבה ואלרהם מאמרירם : יו אַל־תַעוּבָהַ וְתִשְּׁמָרֶדְ אָהְבֶּהָ וְתִּצְּרֶךְ י מו באשות הַבְּבָּה קַבָּה הַבְּבָּה וּבְּכָּלִי־ אַנְגָהָ הָבָה בִינָה: (n) סַלְסָלֶהְ וּתְרוּפְעָּהָ תכבדך

אמי: (ד) ואלפני ואמר לי יי יקשם שלי לפד נשר פפודי וחיה: (ה) קנה חכמתא קנה ביונא לא תנשי ולא חספי מן מאמרי פימי : (כ) ורא השבקוה ותנשרוד רחמה דחשובון: (ו) ריש חכמתא קני הבפתא ובבל קנינה קצ' ביונא: (מ) מוביה די תרוממנד

בן קייתי וגו' כך ייחיד וגו' שהיה אוהב אותי ביותר: (ד) וירגי . שנ כך ויוכני ויחמר ני : יתמך דברי לבך . ולפי שהוכיחני בדברים אלו נכך אני מותיככם של כך [רבי יוסף קר"א] . ד"א כי בן הייתי לחבי . הנביה חומר בן הייתי להקב"ה שהשרה רוחו שלי . ומלינו שקרמו הקב"ה לשלמה בן שנחמר חני חקים לו לחב וגו' [ש"ב ין : רך ויחיד לפני אמי. לפני מומתי מני נבחר וחביב ככן כך יוחיד לכך יידני הבי: (ו) אל תעובה ונו'. אהבה , מסום מותם: (ז) ראשית חבמה קנה תבמה . חחלת חדמהן למוד מהחדים וקנה לך שמועה מפי הרב. ואמר כך: ובכל קנינך קנה בינה. תחבונן בה מעלמך להשכיל המעמים דבר מחוך דבר: (ח) סלסלה . הפשה סים חוצר עלים לדקדק בה כמו לבולר על כלסלות [ירמיה ו'] החווכ

מצודת, ציון (ה) נירני. זעק כל חבבתו חלי למדני (ד) נירני. ענין למוך כמו חת מי יוכק דעה הדברים החור וחתר ני דברי הוכחהי (ישפים כ"חן: (ח) שלסלה, ענין משמוש סעדו לבך למען קבחר שומד ביכחה כ': למו לבוור על סוסיות (ירמים ו') ובדרו"ל שמר מצותי . המלוה חבר חני דובר

חלור בנס כ' : וחיה . כשמירתם חשיב החיים : (ח) קנה . רחם שהבח החומם וכבינה קמים לך ומנוים חצוך וחו השנחם : כאמרי פי . מדברי חיברותי : (ו) אל תעובה , לה תעווב הה התורה וגם היה הסמרך מכל מכחל : (ז) ראשיה חבמה . ברחשים למוד התנמה רחה שתהה קמיה לך ר"ל מכם תהחיל ללמוד למוד חותם דרך קבע שמהה שקישה בך: ובכל קנינך. המיוחדם ככל הדברים הקמיים לך ושקופים חזלך הסים קניים סבינה : (ה) כרסיה . תהת מתומש כה בקביפום

תרנום חקימי נחסנו וסקלי נקפלו

ד (א) שמעו בניא מרדותא דאב נאציתו למדע ביונא: (כ) משול דיולפנא מכא יהבית לכון ונימיסי לא תשבקון: (נ) משול דברא הנית לאנא מפנק ניחידא קבם

וֹלעניים ולענוים קרי יָהָן־־הָן : ולה) כבוד וּלְענוני יָהַן הַפְּרָא: ולה) יַקרָא הַבָּמֵים יְנָהָלוּ וֹבְסִילִים מֵרִים קַלוּן :

ך (א) שמעו בנים מופר אב וחקשיבו לַרַעַת בִּינָת : (כ) בֵּי בַלְקַח מוֹב נָהַתִּי לָכָב הְּוֹרָתִי אַל־הַעַּוֹבוּ : נוֹ בִּי־בְּוֹ זְיוֹתֵי לְאָבֵי בְּדָּ וְיְחִיד לְפְּנֵי אִמֵּי :

אדם נמשך אחריהם לפוף אף סוא יסים לן עמפם: ולענוים יתן חן . אם לענוים יתחבר סוף שיתנו מעביו חן בעיניהם של בריות: (לה) כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון . לעלמו מפרים

קלון לחלקו: ד (א) שמעו בנים מוסר אב . הקכ"ה : (ב) נתתי לכם . סנכים מתנבא ומדבר בשליחותו של הקב"ה והרי הוא כפיו : (ג) כי בן הייתי לאבי. אם תאמר שלמה סים שונא הבריות שהוסירן על סגול ועל העריות דבר שנפשו של אדם מתאום להסי לכך נאמר עי

מצורת דוד ומכבדים כל חדם יתן חנם בעיני הכל

מצודת ציון כמו נוכ היתן (ירמים מ'ט): (לה) טרים . ללצים . ר'ל לכל החד משלם גמול בפדה מלבון תרומה והפרבה : כלון . בייון והוא שמדר אם לללים המלעיגים בהני אהם מלשון קנוי בחש (ויקרה ב') כי בעבור יסבב סיבה חשר יחנולנו בכש בבוה יוש סבויון יתחדם הפנים כחילו נקלה בחם, חו חידם : ולענוים . חבר כם בפני הרוח כוח מלפון קנות :

(א) והקשיבו. שנין במיעה והחונה: ויכבדו להם: (לה) ינחלו. נוחלים לעומה סכבוד : מרום . כל חתר מפרים הכלון (ב) רך . מעונג :

ווכני ד (א) שמעו בנים . חחם בני חל חי שמעו למוסר החב שבבמים המיוסר על הבינה והקביבו לדעה חותה: (ב) כי לקח שוב . וכה חמר במוסרו כלה נהתי לכם למור שוב ומתוכם אל תעובו את התורה הכיא: (ג) כי בן . אתר שלמה אל תחשבו באני בונה הם הבריות ולום הני מוסידם מן הרברום בנפשו של הדם חומדם: חל החמרו כן כי סלח כן הסוב סייתי לחבי ומעונג ויחיד לחמי ב

אל־יתעבר־בו שמה מעקיי ועבר : (מו) כַּי לֹא יִשְׁנוּ אִם־לֹא יְרַעוּ וְנְנוֹלָה שׁנָהָם אִם־לָא יַכְשׁוְלוּ יכשׁילוּ קרי : (מ) בֵּי לְחַמוּ לָחָם רָשַׁע וְיוֹן חֲמָסְוֹם יִשְּׁתִּוּ : (יח) וְאַרַח צַדִּיקִים כְאוֹר לָנַה הוֹכֵּלְךְ וְאוֹרַ יעד־נָכָון הַיִּוֹם : ניסֹ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כְּוְאַפַּלְּהָ לְדָעוֹ בַּפֶּהְ יִבְּשׁלוּ: (כ) בְּנִי לִדְבָרֵי הַקְשֶׁיבָה לְאַמְרֹי הַם אִוֹנֶ,ף : (כא) אַל־ יליו בעינוף שפונם בתוך לבבף:

משלי ד

תעבר עמהון ספי נעבר מנהון: (מו) לָא דָכְבִין עַד מָרה דמבאשין ופרידא שנתהון עד דעבריו תקלא : (יו) דפיכלתהון מיכלתא דרשיעי וחסרא דחשופיא שתין: (יח) וארחא דצדיקי כנהורא דמוהר ואול נהרש פר מה דתקין יומא ו (ים) (ארחא דרשיעי חבידים ולא ידעין במנא מתחקלין: (כ) ברי למלי אצית ולמאמרי צלי אודנה : (כא) לא מלן בשונד בשרמו קבשו דלפד :

שמה מעליו . סור : (מז) כי לא ישנו. אינס יכולים לישן : (יח) וארה צדיקים כאור נגה. בהולך ומאיר מפתוד הכחר : עד נכון היום . עד חלות היום שהוח בירורו של יום : (ים) דרך רשעים כאפרה לא ירעו במה יכשלו. פתחום יכח להם מכבול ולח ידמו להזכר ממנו: למלחיהם

מצודת ציון

מצודת דוד בד נטה מחליו ועבור ממנו: (פו) כי לא כמו ותפרפו כל עובי [לפול כ']: שפה . ושנו . הסולכים בדרך הכוח לה יוכלו ענין הטיה והכרה כמו ח: יבט חל דרכים ניבן אם לא יעבו הרעה : אם לא [לקתן זי] : (יח) נגה . ענין הארה כתו יבשילו. אם אחרים וכפל הדבר במ"ם : מונה נגדו [ההנים י"ח] : הולך זאור (יין) לחם רשע. ר'ל הכח מגול: חמסים. ר'ל בכל פעם יותר וכן ויכת יקר הילך ככל מחמם: (יח) וארח צדיקים . כחורת [חיוב ל'ח] : (כא) אל יליוו . חל ינסו : בהנריקום הולכים כו כוח כחור היום המזכיר וכולך ומחיר בכל פעם יותר עד

חבר יכון היום בפלימותו וכוח חלות היום ראל בכל עת ישכילו יותר לעמוד על דעת כתורה : (יש) באפלה . להולכום בדרך חשיכה ולה ידעו במה יוכנו להרשל להיום ובמר ממנו כ'ל שגים בדעתם וחושים מדרך כחמת וחינם יודשים ממה קרומסנד וחבקוה דתוקרד: (מ) וחשים ברישך יאיורקא דחסדא כלילא דשבחורא שלף: (י) שמע ברי נקפל מני ונסגיהן שניא דחיד : והלכתך בשבילי חריצי : (יב) כד פיול לא המעוק ארחד ואין תרחם לא תחקל : (יב) תחחוק בפרדורוא ולא חרפא נטריה משול דרוא חיד: (יר) בארחא דרשיעי לא חיול ולא הפו בארחא רבישין: (פו) אריש ולא

תַבַּבְּדְדָּ כִי תַחַבָּ קנָה: (מ) תַּתַּן לְרָאשְׁהְ לְנֵיתִריתֵן עַשֶּׁרֶת הִפְּאַרֶת הִשִׁנְנֶדְ : ש שפע בני בקח אפרי וירבי לף שנות היים : (יצ) בַּדֶּרֶךְ חָכְמָה הַרִירְעִיךְ (יא) אַרְחָתְא דְּהַכְמָהָא אַלְפְּהַר הַרְרַבְּתִּיךְ בְּפַעְנְלֵייִוְשֶׁר : (יב) בְּלֶבְתְּדְ לְאֹי יצר צער ה ואסוקרון לא תכשל : יני הַהַחַנָק בַּמּוּסָר אַל־הָרֶף נִצְּרֶהָ בִּיִּד הַנא הַנֶּיָךְ :- נידו בַאַרַה רְשָׁעִים אַלֹּיתְּבָא ואל־יהאשר כָּדֶ רָדְּ רָעִים : (פו) פָּרָעהוּ

והולך בכרם ומשיב ידו לבקש את הטוללות . ובלשון הכמים מסלסל כבעלו : (מ) תתן לראשך לוית חן . חברת חן כמו לוית חן הם להחשך: (יב) בלכתך לא יצר צעדך. מי שחינו מרחוק הגניו קרוב ליפול: (יג) החוק במוסר אל תרף. החוז בתורה כמו והחזיקי הת ידך כו [ברחשית כ"ה] וישלה ידו ויהוק כו [שמות ד'] : (יד) בארח רשנים אל תבא ואל תאשר . וחל תדרוך כמו בחשורו חחזה רגלי (היוב כ"ד) וכן ונכון יכין לחשורו : (שו) פרעהו . בטלהו :

מצידת דוד מצודת צייון מסופל בבערו (מור ג') : (ם) תמנגל .. ותרומם חותר: כי תחבקנה. כחבר תחבק שנין מסירה כמו חשר מגן לריך [ברחשים חותה להיות דביקה בך: (מ) היות חן . ידן: (יא) הריתוך. שנין למוד : סדבק לרחטך חבורי כחן : חבעבד . (יב) צערך . כסיפוהיך : הרוץ . ענין חמסור לך פטכח הפחרח : (י) שמע בני . מקירת הפניכה : וידן תאשר . שנין הנוך שנין חיבה הוא זה לומר חביב אתה נו כי ופסיעות כמו וחברו בדרך בינה [לקמן כני תהה וחפן חני בתקנתך; שנות חיים, ש"ן : (פו) פרעת., ענין בטול וכסבתה ה"ל שנים טובים ובלוים : (יא) הרוחיך אני מלמדך ללכת כדרך חכמה : הדרפתיד. 100 אני מוליכך בדרך ישר : (יב) לא יפר . לה יסים לר מקום הפפיפום וחד חף חד

סרון כו לה תכשל ור"ל לה תכשל כמששיך: (יג) אד תרף . חל תרפה ידך ממנו : (שי) פרעום . בעל הדרך ההוה אחל תעבור

בַרָפָא : (כנ) מִבְלַיְמִשְׁמֶר נְצָרֹ לָבֶּ,ף בִּי

מַשֶּׁנוּ הַּוֹצְאָוֹת חַיִים : (כר) חָפֵר מִשְּׁר

יִקְשָׁוּת בָּה וּלְוּוֶת שְׁבָּהִים הַרְחַק מִמֶּן דְּ

עיניף לְנַכַח יַבַּוְשׁרְּוּ וְעַפְּעַפֶּיף יַיְשִׁרְוּ

נוגה ה : (פו) פַּלֵם פִינְנַלַ בְנְּכֶלֶה וְכָל־דְּרָכֶיִה

כשלי דה אַרְתָתְּךְ פְּנַקְנָן: (כוֹ) כָא יְכְנֹר: (מוּ) אַלְהָהַשׁ יָמֶין וּשְּׁמְאוֹל הָוּסֶר הפשי ליכינא ולשמאלא אעבר בונלף מרות:

ה (א) בָּנִי לְחָקְנִיתִי הַקְּשֶׁיבָּה לְּחְבִּינְהִי הַפּ אָוֹנֵךְ: (כ) לְשְׁמֶׁר מְוֹמֶיִרוּ וֹנַעַת שְּׁפְתֶּוֶה וִנְצְרוּ: נוֹ כֵּיְ נָפֶּת תְּשִּׁפְנָה הפורה זרנה ומלוש מאלה עלש: (ר) וַאַחַריתָהּ מָרָה בַּלְצַּלְרֵי חַבָּה בְּחֵרָב פּוֹת : יוֹ בְּנְלֶיהָ וְרְדֵּוֹת מֶנֶת שְׁאוֹל צַעְרֶיָתָ יַהְפָּלֹגּ : מוּ אֲבַה הַיִּים

רַנְלֶדְ מָן בִישׁתָא: ה (א) ברי לחיכפתי צירת לביוני צלי אדנה :

תרגום

(כ) הַחַוְדַהַר בְּחַרְשִיתָא וְדַשְּׁהָא שפוחד נומדו: (נ) משול דַבַּבְרִיחָא מְנַמְפוּן שְׁפוּרְזא דנוכביתא ושעים כן משתא תַבָּה: (ד) וְאַהַרִיתָה מְרִירא היך נירא חריפא כן סיפא רַחָרֵין פּוּמֶין: (ה) רְּכְּלָה נחתן למותא שיול הלכתהא מַפַּקְבָן: (ו) בָּאַרְהַאַ דְהַיֵּי כָא

דרכך הפסד מלוה כנגד שלרה ושכך עצירה כנגד הפסדה ואו כל דרכיך יכונו : (כו) אל תם ימין ושמאל . מן המשקל הטוב : ה (א) בני לחכמתי הקשיבה וגו' : (ג) כי נפת השפנה וגו'. לבון מחוק: שפתי זרה . חפיקורם: וחלק משבין חבה . לשון מיך: (ה) רגליה ירדות מות שאול צעדיה יתמכו. לשון קורצה : (ו) ארח חיים בן תפלם . כך דרבוהו חנמים סוכל

מצודת ציון

כיצודת דוד דרכיך נכונים: (כי אל חם. בכל דבר אל בשה שלחך ימין ובמחל מדכך כחלום

הן (ג) נפת , שנין האלם והחכם וכן ונפת לוכים [הקנים ישן ותחשר מנק הבל מרצ הפר רגלך מכל וכל : ליפים וכוח מובן מעומו שרע ככולה (א) בני לחבבתי הקשיבה, עוד זה היות הדכם : תמפנה , תור פיפין : מדברי דוד שהמר לבומה בני במע חבה. כ"ל אחמרה הפחה בעיצה בלמון להחומה חבר למדחקר: (ב) רשמר. הזהר בחיך : (ד) בלמדת . שה ששב חר : לכמור המחבכים וכבתיך ילותי לדבר דעת: בערוף, עלין פסיפות והלוך: (ו) הפלם . (ג) בי נפת . כ"ל מחד לדיך לקיום מקר

לכל יפותה כי אתרי הזונה התה ערכים ומתוקים כניפת לופים והתה חלקים יותר ממתן וכוח נם למבל פל כתינות : (ד) ואחריתה . חבל הארים כאחף אום כלענה ואמים הופתים כתרכשום כו שני הדודים פוה ומוס: (ה) רגליה. כ"ל דכך רגני הפקור מכיח המוקה : יחשבו . המכים ומחזקים את שבחו פיסים הנפקה שנל כם : (נ) ארח חיים , כ"ל תומם כפורה : פן תפלם . כ בייבר לכ לכדמום

(כב) כשול דחני אפון לפן המשבח להון ולכלא כשר ה מאסי: (כנ) מכל וחורא נשר לבד משול דמניה הוא מפקנא דחיי : (כד) אעפר מוד עקומא דפומא ועאחא דשפוחא אַרָחַק מְּנֶדְ : (כה) עֵינָּדְ בהריצותא נאורן וחשריד נחרצון לקובלף: (כו) אעבר רולד משבילי בישי וכקימון ארחתה

(כב) למצאיהם . לשון מליחה : (כג) מכל משמר . מכל מה בחמרה חורה השמר נלור לבך (מעבור עליו) בין עבירה קלה בין עבירה המורה: כי ממנו תוצאות חיים . כי מחותה שהיה קלה יהיו לך חיים ושכר גדול אם תקיימנה . כך דרש רבי תנחומה : 'בר) הסר, ממך עקשות פה . לה תעשה דבר שילטיגו בו הבריות ויעקימו עליך פיהס . עקשות פה . לשון עקום כמו תם חני ויעקשני [מיוב ט'] ובמשנה שניה פקומות ועקושות: ולזות שפתים . עקמימות שפתים שלה ירחיבו הבריות פה עליך: (כה) עיניך לנכח יבישו . יסתכלו אל האמת ואל היושר : יישרו נגדך . יסתכלו על הישרה ליישר דרכך: (כו) פלם מעגל רגלך. שקול

מצודת דוד

מצודת צוון

(כד) ולוות . פנין נטיה ופקידה : להוכר: (כב) למצאיתם . המולה הנאם (כה) ועפעפיך. איבון פעין: (כו) פלם. כתורה המה לו לתיים ומרפה לכל בשרו: שמין יושה ועש"ו נקבה מעה המחינים כלם (כי) מבל משמר . יותר אכל הדברים ימחזני וגו׳ (לקמן י"ו) לפי שבו מיישר בחתה משמרם שמור לבך מלחשוב בעון כי עיקר כולחת חיים כחם מן כוב וחיף נפת , תחשות כו בדבר המחבד חת החיים

(בר) הפר ממך. כיל א! מעום דבר ביהא ש מקום לבני אדם לרגן אחריך וירמוז הרמון בעקימת הפה ונטיית השפתים כדרך המרונים ברמו: (בה) לנבח . רחב בהתבונות יחירה תכלים המעסה אשר מעצה יאו שפעכיך יוליפוך בדרך היצר : (מו) פלם . כחם לייבר משכל רגלך ולח פלך כפי הקרי ופפודמן וחז יכיו כל

בֹתָף וַ בַצְּבֶּיף בְּבֵית בְּבְרֵי : (יא) וְגָּרְהַיְּנְתְּ ישארה בקלות בשרה ושארה : וֹאַמַרְהַ אֵיךְ שָׁנִאִתִי מוּקַר וְתּוֹכַּחַת נָבְאָץ לְבְי : (יוֹ) וְלְאִרְשֶׁמֵעְתִּי בְּקוֹל מוְרִי בְּמַלְמְּדֵי לְאִרְהְמִיתִי אָזְנֵיְ : (יד) בַמַעַמ בַּיִירָע בְּבָּלִ־יוָגִע בְּתִּיךְ מְעָדֵל וְעִדְהַ : (מו) שֶׁתְה־מֵים מְבּוֹרֶ דְּ וְנְוֹלִים מְתִּוֹהְ באַרֶּךְ : יפוּו יָפַּוּצוּ פַעְינִנֶּדְיךְ חָוּצָה ולעותה תעל לביתא האחריני : (יא) וַהְנָחוֹם בְּסוֹפַּדְ עֵדְ כָּה רונפר בשרך ונושמד : (יב) ותימר היכנא סנירת מרדותא ומכסנותא אשלי לבי : (ינ) ולא שמעית קלא דמרותי ולמלפני לא צלית אדני : וידו שד בקיל הויח לי בכל בישין בנו כנשחא ועדתא : (מו) אשתי מיא מן נובך ירדיא מו בירד: (מו) נשפעון פעונה לברא ובפתיי מיפי

כשקריהם ובפחזותם: ועצביך . ויגיען שנעלכת וטרחת כו: בבית נכרי . נבית ש"ז : (יא) ונהמת באחריתך . סוף שתנסום כאחריתך: (יד) במעם הייתי בכל רע. לפשע דיני ובין גיהנס | כלומר בשביל דבר מועט הייתי שכשיו בכל רש שלה שמעתי להם לקול מורי שחילו שמעתי לח חירע כי כך [ר' יוסף קר"ה]: (פר) שתה טים מבורך . מכור שנתן לך הקב"ה לחלקך היה חורת משם . בורך. מים מכונסים: ונולים מתוך בארך. מים חיים כלומר החלה כמים מכונסים ולבסוף נובעים הם והולכין : (מו) יפרצו

מעינתיך

ברחבות

מצודת ציין סבת בכת וכתתאלות וכן ככחם נחנו לחולר דרכים: (יא) ושארד ,, גם כות נחאר על סבבר כמו חם יכין בחד נעמו [חסנים פית] וכפנ דבריו בשמות נרדפים כמו הדמת עפר כבייון וכן כחלו כל תוכחתי [לפיל ה']: (יב) מוכי . מלפון הורתה ולמוד (טו) זכורים . עלין נטיפה. בארך . כח: כנובם : (מו) יפוצי . ענין פזור:

(שורה ב'): ועצבוך. השושה הבה בשלבון ויגישה וכפנ הדבר במ"ם: (יא) באחריתר. בהחרות ימיך ביום החיחה בעם יכלה [הניחל ויב]: (יב) נאץ. מושחנ הוח על בשרך חז תנהום מכחב לב: (יב) נאין רבי . מחם לבי לבוותה : (יד) כמעם הייתי בעבור הנחה קענה נשיעור היותר מועט כייתי שתה בכל כש בחוך קהל הב ושדה גדונה בפרסום רב : (מו) שחת מים

מצודת דגד

כ"ל תפתם בחבתר וות כורה": וכולים וגו' . כפל הדבר במ"ם : (פו) יפוצו או יפולו משינותיך חולם פד כי ילכו ברחובות כלבי מים כ"ל חזכה ובנים חבר דרכא משלשלין שבילהא וַלָא יָרָעָה: (וֹ) וְהַשְׁתָא בניא שמעון לי ולא חסמון מן מַימָרִי רְפּוֹמי : (ח) אַרְחֵק מנה ארחד ולא תקרב לתרעא דביתה: (מ) דלא תחן לאחרני הילד ושניד לנוכראין: (י) דְּלָא נְשְׂבְּעוּן נוּכְרָאִי חִילֶּבְּ

תרגום

נַעוֹ מַעְנָלֹתְיהָ לָא תַרֶע : ווֹ וְעַתָּה בָנִים שׁמִעוּ־־לִי וְאַלִּ־תְּסוֹרוּ מֵאְמְרֵי־־פִּי : יו הַרָחַק מִעְּלֶיהָ בַּרְכֶּ,דְּ וְאַלֹּיהְּקְבַב אֶלֹי פָּתַח בִּיתָה: (מ) פָּן־הָתַן לַאֲבַתַיִם הוֹדֶּדְ וֹשְנֹרֶתָף לְאַכְנְרֵי : יי פּוֹדִישְׂבְצִיּ זְרֵים

הקב"ה מתן שכרן של מלוה ולא פירשן כדי שלא יראה אדם מלוה שמתן שכרה מרובה וידבה בה וינית שחר המלומ . וזה פתרונו כדי שלא תפלם אורחות התורה אי זו ליקח ואי זו להנית לכך נעו מעגלותיה . הניע הקב"ה פי' נחיבותיה ולה הודיעם . זה מדרש אגדם . אבל לפי סדל המקראות שכתוב אחריו הלחק מעלים דרכך. נראה שעדיין לא הפסיק בענין אשה הזונה וכן יש לפרש אורח חיים פן תפלם אל תשקול אורח חיים אלל אותה זרה לומר איזו לעבות זו או . כי מעגלות הזונה נעו לשאול ולא חדע להזהר עד הפר תנוע ותפול: (ז) ועתה בנים שמעו לי ואל תסורו מאמרי פי : (מ) פן התן לאחרים הודך. פן תפנה לכך לחלהים חחרים לתה לחם תפחרת סודך ושבחך: ושנתיך לאכורי . לשר של גיסנס: (י) פן ישבעו זרים כחך. נכיאי הבעל הגובים ממון

מצודת דוד מצודת ציון סיישר: בעי, מלפון כפ וכד: מעגלתיה, חלים: בעו, דע לך כי כעו כמעגנום

שנה מן הורח חיים ורחקו ממנו ולה חדע דרכים להם בום דמיון וספווחם כי לה קדב זה חל זם: (ו) ועתה . מוסב למעלה לומר הואינ ובמעתם בגם דוך אבי הוהירני בדברים האוה עם כי הייתי חביב נו יותם חתם בני חל חי במעו לי וגו' כי לה משנחת הבריות חני מוסיר על כל אנה : (ח) מעליה . מן הורה האמור למעלה : (ט) חודך. ההוד הנחין נך מן הבמים מתן במעביך נהחרים כי תסים נלקח מתך ותנתן לחחרים ותמוח בחלי שנותיר והנותרים תמפור נאכורי והוא בר של גיהנס ר"ל חהיה מפור בידו לכל חפנו : (י) פן ישבעו זרים, כאים ממך שחינם רחוים ליורשר כם ידישו כחר וכוח הפושר לולבו אַבְּעַבֶּל עַל נְלְנְינִה : (כא) בֿי נֹכַח ו צִינֵן יְהְיָה דַּרְכֵּי־־אָישׁ וְכָלּ־־־ בּיְעְבְּלֹרֶתִיו מְפַּלָם : (כב) עַוְינוּלְיוֹ יִלְפַרְנִוּ אָת־יהַרָשָׁגְ וּבְּהַבְּלֵי הַשְּׁאהוֹ וַתְּּמִךְּיּ (כ) הוא ימות לאין מוסג ובּגָיב

ן (א) בָּנִי אִס־עָרַבְּתְּ לְרַעֻדְּדְּ תַּקְנְיִהְ לֹנְי פַפֶּיף: (כּ) נַנַקְשְׁהָּהְ בְּאִמְרֵי־בּּרֶף לְבַבְּרָתְ בָּאִנְרִיפִיף : (נ) עשׁמ־־וֹאַרת) KIEK

עלוו: (כא) בי נכח עיניה' דרכי איש וגר' מפלס . שוקל דרכיו ויודש למס עומה ולמס זכיות בידו: (כב) עוונותיו ילבדנו. למו ינכדוסו : ובחבלי חשאתו יתמך. יתנה ויסיה נתמך בחכל שהוה תלוי בס: (כג) הוא ימות באין מוסר. בשביל שלה לקה מושר: ן (א) בני אם ערבת . ערכות ממון כמשמעו פילשו רכותינו:

(ג) לך התרפם . החר לו פס יד לשלם לו ממוט : ורחב רעך . ואם אין לו ממון עמך אלא שמוקשת באמרי פיך לדבר לו קשות

לקח מוסר ובעבור רוב חולתו חבר יבגק בקם:

(א) אם ערבת . ערכות ממון כשכים חחר : לור . בשבור כצר מקשם כפך והוא שנין קיום וחוקף של הפוכות : (ב) נוקשת , סום דע שכחת למוקש וולכרת פסס כ"ל סטון שלפו יקשיג עלין ויפרש בני. ד'ל סמק שבה זמה כני והכלו מיד כה ע"י חמרי פיך: (ג) עתה זאת איפוא

בנוכריתא אוף לא תחבק עובא (מא חובא) לאחריתא : (כא) משול הקדם שינוי דאלהא א מן אַרָּחָמִיהּ רַבּּרָא וְכְּלְהוֹן שבילוי גלו קרמוי : (בכ) חובוי דרשימא קסמין ליה ובחבלי החשי נתפכך: (כנ) הוא ימית מרדותא ובסונאי דששיותיה נשעי :

ר (א) ברי אין שַרַבְּקא לְּסְבְּרָהְ אשליםהא לנוכראה יהד : (ב) אַקצירקא בפאטרא דפוסך אתאתדתא בפאפרא רשומה: (נ) עביד פיקנא

לטנוה בורם : (כא) כי נכה . כיל ופן ממנו : (בג) באין מופר . בעבור כום כ׳ דרכי חים ומיישר משגלוקיו חל הנמול ר"ל אשלם מדה במדה לדעת בכנמול בחם ולה במקרם: (כב) עוונותיו , שינות הרשע הם ינכדו חותו ולתוספות ביחור חתר חת הרבע: ובחבלי . בהחבלים הנעפים מחפולתו בכש יכים נשען כחשר יחלופו דביא: (יו) יהוון לד לחודה ונוכראי לא נשתחשון שמד : (יח) יהני מפועד פריד וחדי מן אתת שליותד: (יש) אילהא רַרַחַמיהָא וַרִיצְתָאּ רַחַקּרָא מדונא אלף בכל ופו וברחסותה תגרם חדירא : (כ) ולמה חשרנג ברי בנוכרותא

בַרָחבות פַּלְגִי־טָיִם : יוֹ) יַהְיוּ־לְּהָ לְבַּהָ, דְּ ואת לזכים אחד: (יח) נקייפקורה ברוד וֹשְּׁמַח מַאַשֶּׁת נְעוֹרֶיְהְ: וֹשׁ אַיֶּלֶת אַהְבִּים וַנְאֲלֵתִיתָן בַּדֶּיהָ וַרְגָהְ בְּבָלִיצֶת בְּאַהְבָּהָה תשנה המיד : (כ) וְלְמָה תשנה בְנִי

פעינתיך חוצה . כוף בתקנה תלמידים וחורה חודהות ברצים ייצה לך פס: ברחבות . שיר תפולנה פלגי מימיך: (יו) יהיו לך לבדך . אחה לבדך מתכבד בהם ולה יחלוק אחר שמך לפי שאמר ' למעלה פן ישבטי זרים כחך אמר כאן יהיו לך לכדך. ומתוך כך: (יה) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך . היה התורה שלמדת מנעוריך: (ים) תשנה תמיד .-רחיתי בדברי כ' מסה הדרשן חשנה מעסוק ממיד והוא לשון ערבי והכיא ראיה כמו לבקש שנייה לבקש עבק. ולא ידעתי איפה נשנית ורבוחינו פירשו [עירובין נ"ד] לשון משנה כמשמעו בעבור ההבתה חהיה שוגג בשחה עסקיך כי היח מבמרת על שלך חמרו עליו על ר"ה כן פדת שהיה דוכש בשוק התחחון וסדינו מוטל כשוק העליון פעם אחת כא אדם אחד ומלא נחש כרוך

מצודת דוד בלני מים. חמה כמים : (ים) אילה. נקנה ילא במעם למרחוק : (יו) יהיו לך לבדך . כחיל: ירוך. שנין שנים בריעה : תשוה, תלפון הבנים כחלה יהיו שלך לבדך וחתם תחובר בכם וחין לורים חלם חתר חבל בני כעום

הינם מיוחדים לך לבד : (ית) יהי מקורך פיוך. חבחר תכח ברוכה וחביבה בשיניך ושמת מחבבת חשה נשוריך: (יש) אילת אחבים . תכים בשינוך כחילה החהובה ג' ויעדת חן . היה חהיה מעלם הן בעיניך : בכל עת. כ"ל פכל עת ההכרח והמכך: באהבתה תשנה חמיד. כ"ל אף בלהבתה למסגה תחפב אם חמיר חהיה ונמ"ם רו"ל הל הרפה ביחה עם האוה באפחו אמרו וכו': (כ) ולמח חשנה . ר'ל חם בחבתו מחבב הקמידות לחבגה למה מקל החב

בַּבְּבָּלָה : (מ) עַר־מָתַן עָצֵלָ ו תִּשְׁבָּבְ מְתִי הַקִּים מִשְּׁנָתֶגְה : ווי מְעָים שׁנוֹת מַעָם יְּנוּצְחֹוֹת מְעַשׁ וּ הַבֶּק יְדַיִּם לִשְׁבָּב : (יא) יָּבָא כִּמְתַלֵּ דְּ רֵאשֶׁ דְּ וֹמִקְּלְּדְ כְּאִישׁ קבן : (יב) אָרֶם הַלְּנַעֵּל אַישׁ אָקוּן ה~~וּלֵּין~~ מַקשׁורת פַּוּרו : נים קובץ בַּעינָיוּ מולל בְרַנְלְין בריליו קרי צורה בְאֶצְבערְיְיִי :

מִיכְלָה : (מ) עד מָה לְאֵימַת אנת דמיד אנת עמלא ולאימת קיפת פן שנתך: (י) קליל שנתא קליל נימתא קליל תחבק יוד למדמקא: (יא) ותירתי יתקרות מספנותה וחוסרנה היה בַּבְרָא בַשִּׁרָא: (יב) בַר נשׁ שלומא נכרא שולא מרהלף בַּעקימות פוּמִיה: (ינ) רַמִּוּ בעינוי וחבם ברגלוי ורמו באצבעתיה

תהפכות

ולחת אינה נחלת מחברתה: (י) חבק ידים . הישן חובק ידיו אלראל"ר בלע"ו: (יא) ובא כמחלך ראשך. אם תעשה כן יכא הסרונך ודבר שאחה רש ממנו יבא לך מיד כאדם המהלך מהר ומהסולך יבה ייחמלה: כאיש מגן . סבה מסר לסגין על הדוניי . סמקראות אלו עקרן משל על המתעללין לעסוק בתורה: (יב) הולך עקשות פה. ההולך נעקומה שפתים: (יג) קורץ בעיניו. רמיאה שו מומה: מולל ברגליו.כלו משפשף זה על זה: מרח באצבעתיי . כולם מין לבון רמוים סם זה נופל על העין וזה נופל על הרגל וזה נופל על סמלפפ

מצודת ציון לחמס בקין עת תמוא ע"ם כשדם וממנס [לקמן י"] : (י) תנומות . כיא שינם קלה : (יא) ראשה . פנין עוני ודנות כמו

המלחמה בחין דרכו להחשוב בדרך מהלכו: (יב) אדם בדיעד . מי שפורה מעליו פול א קום הות הים חון יהולך מקבות כם כ"ל ממקם פיו להמו נס"ר : ייב) קבים

למוד להכין הכל בעוד ים לאל ידך : (י) מעם שנות . פן תחשוב חישן מעם לחש עשה כף רמיה (שם): (יב) בלימי . והח"ו אנום מעט ואח"ו אשכב בחבוק צלי פול ר"ל כמורק עול שמים: (יג) בנרץ. ידים לנוח כי כן דרך הצוכב לחבק ידיו שנין הנדנוד לדמו הלענ והוא מלצון הרץ זה בוה : (וא) ובא כמהוד. בעבור זה מופון [ירמיה מ'ו] כי ברוב הנדוד לחינו יכוח לך עניות פההוש כחורת כמהלך כורת ומשבר העינים: מולף. הוח משון בדרך הגה בחהים ובים מנונו זוה נודע מלה ודבור כ"ל כחינו מדבר ברגליו דבר שרם בוחו: ומחסרך. דבר המחסר עושרך הלפנ : מרה . לחינו מלמד דבר הלמנ מהרה יות נתים התווכם בתנן לרדת תו

טצודת דוד

בני ואתפצא ממול דנפלתא פנד החברה אול גרנ הביל חַבְּרָב : (ד) לָא תְתָּן שַנהָא לעינה ונימתא לנביניה : (ה) התחפצי היך סביא פן פותא: (ו) אתרמי לשומשתנא עחלא חמי ארתתהון ואחחקם: (ו) דלית לה מצרא היד אף לא סַרְכָּא וְשַׁלִּימָא: (ה) מַתַּקְנָא בקימא לחמה ונכשא בהצדא

תרגום

אַפוּא בְּנִי וְהַבְּצֵּל בִּי בָאתָ בְּפַף־וֹתֵאֶךּ בלך התרפס ורתב העיף : ווי אלדיתתן שַנֶּח לָעִינֶיף וֹתְנוֹטָׁה לְעַפְּעַפֶּיף : יהֹ חָנְצֵל כצבי מיד וכצפור מיד יקוש : ווו כד נשפא והיד צפרא סו אַל־נְּמֶלָת עָצֵלְ רָאָה דְרָכִיהָ וַ הַכָּם : (ו) אַשֶּׁר אַיִור־כָּוֹה כָוֹצִין שׁמֵר ינושׁל : וחו הַּכִּין בַּקוֹץ לַחְבָּה אָגְרָה בַּקּצִיר

משלי ו

הרבה שליו רעים לבקש ממנו שימחול לך: נוקשת באמרי פיך . במקעת כף להדבק עם הזרים: עשה זאת אפוא בני והנצל. סומיל ובאת בכף רעך בסיני וקבלת אלהותו עליך: התרפם. הכנע לפניו כאסקופה הנרפסת ונדרסת : ורהב רעיך . הרצה רעים שיתפולו עליך לפניו וכן נדרש במדרש תהלים: (ה) הגצל בצבי ביד . מהר והשמט משם כלבי הנמלט מיד החדם : (ו) לך אל נטלה עצל ונו' וחכם. והתחכם: (ו) אשר אין לה קצין. שיוכיה חותה ייזרונה ויוליא מידה אם תנוול דבר מחברתה ואף על פי כן : (ח) תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה . מזונה כל חחם

מצודת דוד

מצודת ציון

ך (ג) אפוא. כמו עחה וכן מה לך אפוה המלוה כי באת בידו ונחחייבת לו : לך [ישעים כ"ב]: התרפם, ענין דריםה התרשם . סיה נו לשרמם הרגל ר"ל ודמיםה כמו ושחרה ברגלה רפסה (דניחל הכנע עלמך לפניו: ורחב רעיך . החוק ין : ודהב . ענין החחוקות כמו ירהכו והמשל דעך של עומד : אל תהן שנה . הנער בזקן [ישעיה ג']: (ו) נמלה. שם ר"ל אל החעלל בדבר: (ה) הנצל כצבי . בריה קטנה : (ו) קצין . שר ומושל : רחה והכלל במהירות כלבי הממהר לברות (ח) אגרה . ענין חסיפה כמו חוגר בקיך מיד הלוכדו כשימלה מנום : מיד יהוש . פיד מוקם ספח : (ו) עצל . חמס ספאל

פֹך אנ הנמוֹה וראה מנהגה ולמד ממנה חכמה : (ו) אשר אין לה קצין . להכריח של מעשיה להכין מחכלה לכל הגזול מחברתה : (ח) חבין . על"ז מעלמה בחכמחה שנין

אָמֶדְ : (כא) קְשְׁרֵם עַל־יִּבְּדְּ עַלְיבָר עַל־צַּרְנְּרֹתֶיף : (ככ) בְּחָתְהַלֶּכְף וּ תַּבְּהָה אֹבֶירְ בְּשֶׁבְּבְּר תִּשְׁפֵּר שְּׁבֶּר יוֹבְקיצוֹתְ הַיא תְשִׁיחֶךְ : (כּנֹי כֵּי בֵּרָ בְּצְיָה וְתִירָה אֲוֹר וְדֶרֶרְ חַיִּים הִּיכְחָוֹת

דאבוך ולא תפעי מנימומא ראמה : (כא) קמור אנין בלבה הקורא וכרוף אנין בצורה : (פב) - בְּמֵיוּלָהְ ' תְתְּבָבְר עִפְּדְ בשרשקה תהנשר עלה ותהער הנא מהני בצוד וכנ) משול שרנא הוא פוקדנא ונימופא ומרדותא

דבור סוח כי כל דבור ברוח ספה סוח: (כא) ענדם. לשון קשר הוא כמו אענדנו עטרות לי [איד ל"א] : (כב) בהתהלכך. כחייך: תנחה אותך. כמו תנהיגך: בשכבך. בקבר: והקיצות היא תשיחך. לתחיים המחים לפמוד בדין. היה תשיחך. חלין בעדך : (כנ) כי גר מצוח ותורה אור . למו שהחור מחיר לשולם סמיד כך החולה עומדת זכותה לעולה אל האדם וזכות מלוה לפי שם כאור הנר . ד"א כי נר מלוה ונו' מלות האב הוא נר כל מי במקיים מלום אביו כאילו משל נה בידו להדליק במקום חשך ואם מבד שום דבר שם חוא מולאו לאורו . וכן מי שסוא מקיים הוראר למו אורה הוא לו וכן הוא אומר אל תטוש תורת אמך. וכן הול ודחי שבמקרא זם מדבר במלות אביו ואמו דכתיב [לקמן כ'] מקלל לביו ואמי ידעך נכו באבון השך ואם נכ של אדם ידעך [כוחה] כשאין מקיים מלות אבותיו נמלא כשמקיים מלות מאיר נכו [כ'יוסף קר"א]: ודרך חיים תוכחות מוסר. תוכחות המוסר הם מטים את האדם להיים

מצודת ציון כי לוה הוכג שלשה את שלמו והמקבלו ש"ש שבא בהשחת הפה : (ב) חפש .! והנאמר עליו: (ב) סצות אביך. כי כלא מנין פויכה : (בא) ענרם. ענין קבירה בודתי חפן בחקותך : תורת אמך. מה כמו תענדנו פעדות לי [חיוב ('ה] : כהיא מלמדתך: (כב) הנחה אותך. גרניתיך. מלכון נכון ומאר: קנהג הוחך בדרך סיבר: תשפר עליר. (כב) תגחה. פנינג : והקיצות. פרון מבודדי לילה : היא תשיחך . הדבר עמך בחבר טוב המדבר עם הבירו להשחששע עמו : (בנ) כי נר מאוה. המווה שחדם

T. VIII. 3 3 (n'n)

מצודת דוד

באצפעתיה: (יד) ומתחשה פַלְבֵּיה וְחָשֵׁל בִּישׁתָא בְּכָּל וְפֵּוֹ הַּרָני רָפִי: (מו) מְשׁוּל הַיְּכָנֵא פו שליא ניתי מכביה ופן שליא נחבר ולא תהני ליה אַפֿייתא: (מוֹ) שִׁית אָנוּן דְּסְנֵיּ אלהא ובשבע אסלות נפשיה: (יו) שַּוְנֵי רָמָהָא וְלִישׁנָא דְשָׁקּרָא וִידֵי דְשֶׁפּכָן דְּמָא וַבֵּי :(יח) לְבָּא רְחָשֵׁל פַּחְשָׁבְתָא רֶעֶתָא וְרַגְּלִיּ רְמִסְתַרְהַבְּן לִמְרְהַשׁ לְבִישׁתֵא: (יש) פַהְרָא רְשִׁקרָא רְמֶלֵל פַרְבוּתָא ופון דְרָפִי תְּנְכִי כֵּין אַחִי : (כ) מור בְרִי פוּקרָנָא 31287

תרגום

(יה) הַּהָפָּבוֹת ו בְּלְבוֹ הוֹרֶשׁ בְינִ בְּכְלֹי־ עַת מַרְנִים מדינים קרי וְשַׁלָּחַ : (מו) עַל־־ בו בְּתָאם יָבִּוֹא אִידְוֹ פָּתַע יִשְבֹר וְאִין מַרָפָּא: (מו) שָׁשׁיְהַנְּה שָׁנָא יְהַוְהְ וְשֶׁבַע הועבות בפשו : מו עינים רמות לשון שָׁקָר וְיָבִים שׁפָּכוֹת דְּם־ינָקִי: (יח) לֵב קרש פחשבות און ביכום פיפהות לרוץ קרעה : נש יפיח בובים עד שקר וֹמְשֵׁלָהַ מְּדְנִים בֵין אָחָים : כֹּ נְצְר יתיר צ׳

החלבע והעיקה הוא מדבר על הרשעים: (יד) מדינים ישלח בין הדם לבורהו : (מו) פתאם ופתע . לשון תכופה היה ולה ידע חם המפלח הקרובה יופול עליו : (פו) שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו . כלומר גם השביעית עמחם : (יש) יפיח . לשון

מצודת דוד

מהוכשותיו: (יד) סדינים. מוסון מדון בעיניו וגו". ענין כונכ כם רמיוות לכ"כ ומפיבה : ישלח , ענין גרוי ובכוי כגו (יד) תהשכות כלבו , מחשבות לבו נהפון ובו ברמות חשלת כם (דברים ל"ב) : ברבר מנמות שכוח: חרש רע. חושב רפ שו) אידו , שנין לנור ומקרה רע: פתע . בכל עם ומנרה מחלוקת בין חובים ר"ל קות כמו בתחם : (יש) ישית . שנין דכוד כיון בפרק עול המקום בודתי חם כל חום ישפה : (שו) ואין סרפא . נה יכוס רפוחה

(פנר ו (פון ושבק . ספנישים היה הועבם נכנו ד"ל בנוחה מכונן: (יו) עיבים רמות זה המתנחה המרים שיניו כלפי מעלה לא כדרך בפני הדוח חשר ישפינו עיניהם יהסתכל כלפי מעם : (יה) לב חרש . המפנה לבכו לחבוב מתכבות חון : לרוץ לרעה . ישבות בתכירות עד וה ישוחם: (יש) ישיח ובו׳ . כיל שד בקר מרכר כוכים והמם כית : בין אחים . בין תוכבים וגרם מחנוקם בכפור לפ"ר וכית בכביטים בקבם מכום

דעאל על אתת חקריה למגור באַרור לָא בָּלֶרור בְּלִרנוּבֹבְעֵי בָּהוּ וּיוֹט לְאִי יבור לבבר בן יובור לפלא נפשו כן אָת־כָל־הְּוֹן בִּיתָוֹ יִהֵן: (לב) נאָף אִשְּׁה חַפַריבלֶב פַּושְׁחָית נַפְּשׁוֹ הִוּא וְצִישׁנָּה:

עשה לא נופי בל פו דקרים בָה : (כ) לָא לְמַתְרַשְׁרוּ לְנַנְכָא רונב החשפע נפשיה ממול רבשו : (לא) יפו המשתקה פריש חד בשבעה וכליה מולא דביתיה יהיב : (לב) כן דעור באתתא חסיר דרעינא ימן הבתי די יחבל נפשיה הוא שָבַר לָה : (לנ) מַכְּחָשׁי

תרגום

כמשמעו: (ל) לא יבוון ונו': (לא) ונטצא ישלם ונו': (לכ) נאף אשה וגו' . שלשתם מחוברים בדבור אחד אם יגנוב הגנב גנבר אין לבזוחו כ"כ כמו הנואף למס כי לרעבון נסשו הוא שושה ואולי אין לו מה יאכל וכשומלא יש לו חקנה בחשלומין ולכל היותר שבעתים ישלם כלומר חשלומי כפל סרבה ואפי כי על אחד. ייש מפרשים בבפתים כמו גוכב שור וכליו וטבחו שהדון היה לשלם המשה בקר ותשלומי לפל על הכלים [הרי שבעה] : (לא) את כל הון ביתו יתן . ואפילו לכיך למכור כל אשר לו של זה מכל מקום יש לו תקנה ומתחלה מחמת לעד עשה. חבל: (לב) נאף אשה חסר לב. סומ בסקי לא לרטקון עשה : משחית נפשו הוא יעשנה . הדמה : (לג) נגע וקלון ימצא . על ע"ז ועל נילוי עריות הנגעים צחים :

מצודה דוד

כוח בכח חל חשם רעבו כי כל במנע כוים [במום כיה]]: (לג) ופחן . בשון ב יי יבווי. חין מדפים לפוום אם הנוב כחבר ינווב למלח נפשו כי דעב הוח א ב לבבור הרעבון וכמשט לאונם יחבב: (לא) ונמצא . וכחבר ימלה יוכל לפהן בהשלומיו וחם יתן שכם פשמים כשיפור הגניבה או יהדל ממנו ככל הגניבה : את כל הון. כ"ל כלה לה יכן יומר מכל כון כיתו הבל לה כנע עד כנפם : (יב) נאף אשה . חבל המוחף עם חבה הוח חבר לב והדולה לסבחים ופשו עבם יפבס כוחם סוחיל וחין ע ספרחים כבונכ מפון : (לב) נבעוקלון יסצא. מן ספתם תרגום

וֹמַרְדּוּתָא : (כר) דְּתִנְמְרָדְּ כן אחתא בישתא וכן שעיעותא דלישנא דנוכריתא : (כה) לָא תְרוֹנ שוֹפְרָה בְּלְבַבְּדְ ולא חשרנננד בנבינתהא : (כי) משול דרשיא מלתא דוניתא היך נרצתא דלחמא ואתה בכרא נפשא יקירתא צירא : (כו) הלמא סים בר נשא נורא בשוביה (ניא בחוביה) ולבושיה לא יקיד : (כה) אי דלמא מהלד נברא שלני גוסרי ורגלוי לא מחבנין : (כמ) היכנא מה

מופר : (כר) לְשְׁפַרְף מֵצֵישֶׁת רֶע מַחֶלְלַת לשון נַבְרַיָה : (כה) אַליתַּחְמֵּד וְפִיָה בּלְבָבֶ, הַ וְאַלְיתָקְחָהַ בְּעִפְעָפֶיהָ : (כּי) כָּיַו בַּער־אִשָּׁהְ זוֹנָה עַר־כַּבַּר־־לֶּחֶם וְצֵּלְשֶׁת איש נָפָשׁ יָקרָה תְצִיר : (כוֹ הַיְחְתָּה איש אש בְחֵיקוֹ וֹבְנָדִיוּ לָא תִשְּׁרְפָנָה וכח) אם־יְתַלָּ הְ אִישׁ עַל־הַנָּחָלִים וְרַנְּלְיוֹוּ לא תַּכָווְיָה : (כש) בַּן הַבָּא אָל־אַשֶׁת

לחיים נמלא שהם דרך החיים : (כד) לשמרך מאשת רע. התורה תשמרך מחשה של מנהג רע : מחלקת לשון . מטחות שינים של לשון נכריה : (כה) ואל תקחך . ואל חטול חכמתך ממך בעפעתי עיניה שקורלת כהם נגדך: (כו) כי בעד אשה זונה עד ככר לחם. לידי שניות וחוסר כל מוד : נפש יקרה תצור . נפש שהיחה יקרה קודם לכן באס ולדה לניהנם : (כו) היחתה איש . סישאב אים בחלים כשפולי בגדיו ולה ישרפו. כל לשין חתיית גחלים לשון שהיבה כות כמשמעו כשממלת הכלי בתוך המדורה: (כש) אל אשת רעהו .

כמשמעו מצורת דוד

טצורת ציון בפרה מסשינה : תשיחך . מלבון שיחה עושה מחירה לו כנר והלומד חורה היח ודבור ני(בו) כבר לחם . כן נקרת לחם לו כתור היום והבומע חונתם מוכר כיה לו שלם: (כו) היהתה , שנין שאינה כאש דרך כמביא חיים: (כד) לשמרך, כי המוסר ממקותו כמו לחתות אם מיקוד (ישעים יועיל לשמדך מאשם זונה : מחלקת . לין: בחיקו . ד'ל בבנדו שממול החיק : מחלקלקות פתויי הנכניה והוא כפל ענין (כה) הכוינה. ענין ברופה כמו כויה תהם במ"ם: (כה) ואל תקחך. אל תקח יכך

להיות נמשך החניה ע"י רמזי עפעפיה : (מ) כי בער אישה זוכה . בעכור התרז חבה אנה כח החרם ורב העוני עד כי יכחר כלי נכך לחם : חצור . בחלקת חמרים תוור חת הנכם עם בסיתה יקרה ונקים מעון: (בו) הוחתה . וכי אפשר שיבהב הים בחיקו אח האם ולא חשרפוה בנדיו . (בה) אב יהרך, וכי יהלך חים על גחלים ולח השרפנה רגליו : (בש) בן הבא . כן

אַצְּבְּעֹרֶתִיף בְּקְבִם צַלְ־ילָנַהַ לָבֶּוְף : (ר) אָלַר הַיְּחָבְּטָה אֲחָתִי אָתְּ וֹמֹדְע לַבְּעָהְ רוקרא : (ה) השפורה מאשה זכנה שִׁנְּכְרַנְה אַשְּׁרֵיהָ הַחְלֵּיְקָח : ניי בְּחַלֵּין ביתי בער אשנבי נשקקפתי: יו נאלהא בַּפְּתָאיִם אָבְיָנָה בַבָּנִים נַעֵיר הַסַר־לֵבְ: מו עבר בשוק אצל פּנָה וַדְרָה בּיתָה (ח) לַיְלָה וַאַפַּלָה : (י) וְהַנֵּה אֲשָׁה לִקְרָאתְוֹ

על אצבשתך בחוב אנא של לות דלקה : (ד) אפר להכפתא אחתי אנת וכודשתא קרי לביונקא : (ה) דננשרד מן אָהָהָא חִילוֹגִיהָא וֹפָן נוּכְרֵיחָא רַשְׁמִישוֹ מִלְהָא: (ו) מְשוּל דְּמָן בניא ושרסא דביתי אדקת ומן פברים בדירא : מו נחוית בשברי ואסתכלית בשלאי וֹהְבֵּהַיה בַּחָבִיר רַעִיוֹנָאוֹ (ח)עבר בשוקא לקבל פנחה וכארחא רַבִּיחָה מַהַכֶּךְ : (מ) בַּרְמִשׁא בְּבַשְׁבַב יוֹמָא בַחֲשׁוֹכָא דְבִילְיָא ובַּהַבִּירָה : (י) וְהָא אָהָהָא לעורעוה

(ד) (אחתי את . קרבנה חליך) : וטודע . קרוב כמו בוטו מודעתנו כות ג'] קרובנו כלומר קרבנה חללך תמיד: (ז) אבינה. הבחנתי ירסיתי : (ח) אצל פנה . פנה של זונה : (י) והנה אשה. כמשמעה .

קלים : באישה דילה . בסחרום כלילם

מורחי כהיכון שיניך: (ד) אמר ונו' . ד'ל לבקטינו ולהשפילו : (ד) וכודע . עניים קבה רגול בחנמה נחדם בחחותו : ומרץ. כמו קרוב על כי הקרוב ירוע לחדם כמל כדבר במ"ם : (ה) לשמרך . למען ואלירו כמו ולנעמי מודע להישה | הות המתרך מחשב הזורה מחך שחינה מושרת בין : (ו) אשנבי. ענין חוון כתו בעד לך : אמריה החליקה . אבר מחלקה כאבנכ [שופטים כי] : נשקפתי . שנין הארי שחוים : (ו) בי בהלון ביתי . דרך הבטה ולפי שהאבים לחון נכחה גם הוח חוון ביתו והשובי נשקפתיוהל בחון והוה לחבים כו מה המד נשקפתי וק בשד שנין מניצה לומר בהשניל בחנמה לדעת החלון ובקפה [סד]: (ח) שנה , אית : תשבה הכרוות : (1) וארא בפתאים . החיתי יצעה . שנין הסישה והחוך : (מ) בנשה . בתפורות הבחחים והנה הכנתי והנרתו שנין הזוך נמו חד חומך יבוני |חפלים ביו הבנים ההם נער חסר לב : (ח) עבר . כי כחיםי שיכר בנון חול כנחס של כורה ולפי שחתה ימפנה לבתהר מחבה

זרם קור כה וסמד של המבין: (ש) בנשף. בשם הנסף למשן לה ירחותו היסים : בערב וגוי , סוח ספל עלין כדבר המליפה: (י) והנה אשה . דחיקי והנה חבה בחה וקרחתו

וצעתי נאכע וחשותיה לא סשעי : (לד) משול דשננא המתא הנכרא ולא חים ביומא באפית דכל דיתב לית מותבא ולא מתפס כד תסנא שוחרא ז (א) ברי נשר מישרי ופקום מששי בַּבַדְ : (ב) נְשֵׁר פַּקוּדֵי נָחְנֵח וְנִימוֹפֵי הֵיְדְ בַּבְתָא רְבֵינָא : (נ) קמור אַנוּן

לא תַּפְּחָה : (לה) בִּי־קנָאָה הַפַּת־נָ,בֶּר וַלָא יַחְמוֹל בְּוֹם נָקָם : (לח) לאר ישא פני כל־בפר ולא־יאבה בי ופיראו (לה) ולא נפר

> ל (א) בני שְׁפָר אָמָרְן וֹמְצְוֹרְתִּי תִּצְפָּן אַתְּרָ : (כּ) שְׁעָר מִצְוֹרַנִי נָחֲוֹרֶ יְהַירָהִי בְּאִישִׁון צֵינָיָךְ : (כ) בָּשְׁבֵם עַל־ אצבעתיך

(לד) בי קנאה . מחקנה כו להפרע כו חמחו של הקכ"ח שהוה גבור על כל ולא יחמול ביום נקם : (לה) לא ישא פני . כל ממון לכפר על אשר כפר בו ונדבק בעבודת גלולים . ורבוחינו דרשו לא יבוזו לנגב. זה המתגנב מחתר חבירו וחולך לבחמ"ד ועוסק בחורה : ונמצא ישלם שבעתים . סופו בנתמנה דיין ומורה הורחות בחין

שבעתים אלא תורה שנאמר מזוקק שבעתים [תהלים י"ב] : ז (א) בני שמר אמרי ומצותי וגו' : (ב) ותורתי כאישון עיניך. בחור של עין שסוח דומה לחשך כמו חישון לולה :

מחותי

מצורת דוד חמחת .. ענין מחיקה : (לד) קנאה . ימנה נגע כי ע"י ג"ע הנגעים בהים ומן נקמה : חמת . מלבון המה וכעה : הבריות ימוח קלון : לא תמחת . לח (לה) כפר . שחר. עניינה כמו פדיון : הסים נבכחת : (לד) כי קלאה . הנהמה ל (א) תצפן . הסהיר : (ב) כאישון . העורר חמה הבעל ולה יחמול עליו ביום כוח בת כעין ובעבור קטיום לורת חבר חמוא ידו לנקום נקם וחכים ח"כ כחים הנרחה בה קרוי חיבון כמו החמינון הדבר במור ולה תפכח : (לה) לא ישא

כצודת ציון

אחיר [בתואל ב׳ י"נ] בכחה תוספות הנו"ן לא יהיה נובא פנים של כל מין מחיני סכופר להעביר הקוף בעבורו : ולא יאבה . להקעינו לא ירוב לחמול חם חרבה שוחד והוח כפל שנין במים :

ז (ב) וחוד . בעבורם מחיה : ותורתי . מוכב על מלק במור לומר שמור

לבניני עלמי השבונו אמו מגנים : (נו) לפער משלכל מר אַטַלְים וֹלּנְמִוֹן : (יוה) לְכָהָה נְרְנֶהְ דְּדִים עַד־יַהְבֶּקר נִׁתְעַלְּסָׁה בַּאַהְבִים: (ים) כֵּן אֵין הָאִישׁ בְּבִיתְוּ לַלַלְ בְּעָרֶר בִּנְרָחִוֹק : נוֹ צְּרָוֹר בַּבְּטֶּרְ ביקה בידו ליום הכסא יבא ביתו :

(יו) בפית של שרפי מורא וכורקמא (קונמא : (יח) מא נהבסם ברחמתא עד צפרא ונעסק חד לחד ברנאנתא : (ים) דַנַברָא לֵית הנא בְּבִיתָא אויל באובח רחיקא: (כ) צררא דכספא נסב בידיה וליומא אתי לביתיה : (כא) ואמעי יחיה בסוגיא דמלהא וכשעיעותא דמפוחהא תפתיה

רבדתי ערשי. קשטתי : חשבות אשון מצרים . מסוללות כגדי כלי פשחן חשובין הבחים ממלכים ששם הפשחן מלוי כדכתיב בספר [ישמיה י"מ] ובשו מובדי פשתים אטון תרגום מיתריהם אטוניהון (יז) נפתי משכבי . הנפתי הריה למניף בסודר בבית הבושם להביל הריח מלמעלה למטה . ודוכש פי' לשון קטור וחמר שחין לו דמיון : (ים) כי אין האיש בביתו . לאיתם שסילק הקד"ה שכינתו וכל מוד נחן לעמים : (כ) ליום הכסא. לזמן המועד הקדוע וכן דכסה ליום חגמ [מסלים פ"מ]: (כא) חמתו. לחותו חסר לב חליה : ברב לקחה . שהיא למודה להרגיל דכך אוסים : בחלק שפתיה .

מצודת ציון [מסלים קל"ב] : חבבות . ענין כריקה והתכה כמו נופת חשופנה [לשיל ה']: מף (יה) נחעלסה . ענין שמחה כמו כספים סום והומן עדיין לה בה: (כא) המתו. (בא) לקחה . פנין למוד והרגל כמו בלוקחים

מצודת דוד קבטהי מטשי בקשוט הרחף : חשבות . ('ח) : ערשי . מטשי כמו ערש ילוטי בדי המטה המה חשובות ביושר רב ותכורגים כתה במיחרי פשתן הבח ממלרים וחשוך כמו חוטבי עלים [יהושם טי] : סוחות ביותר: (יו) נפתי . התנהי על אמון . תרגום של מיחריהם [שמות כ'1) משנכי מור וגו' להכיח הריח: (יח) נרוה. כוח חשוניהון : (יו) נפתי . שנין הולה ושבעה בחהבים עד הבוקר ונשמחה בה: (ים) בי אין האיש. הו תפחד מבעלי כי אהלים וקנמון . שמוח מיני בחשם : חיננו בכיתו כי סלך בדרך לחוק: (ב) ציור הבסף. אל תחום כן בלילה יבוא מדרכו כי המורחו ולא יעלח (איוב כ') : (ב) צרוד . לקה בידו לכור כספו יויהחתר בדרך עד שנין קשור כמו לרור כספו בשקו (כרחשים כי יתום בכסף לקנות בכלו כהורוה רבות: מ"ב] : הבמא . שנינו זמן קבוע כמו דיום הכסא. לומן המיועד חבר קבעיבות בכסה ליום חגט [קבלים פית] :. תרגום

לעורעיה באסבמא דוניתא "משררא לבא דעלימי : (יא) ופרדתא היא ופרדתא בביתא לא שבנו רגלהא : (יב) בעדנא בשוקי בעדנא בשמקי ולקבל בל פנתא דיאוא בטנא : (ינ) ואחקפרו ביה נשקתיה ואחציפרת אפנא אמרת ליה ז (יד) דבחי קרבני עלי יוסנא שלמירז וררי : (פו) פסיל היכנא נפקית לאורעה דמשכא הוית לרגישא ואסרת אדברנד : טו) בַּחַשְׁיִיתָא שׁוִית פַרְסִי

בקרמאן

רשיי

ד"ם התד מן המסיחים : שית זונה . כמו שתוחיהם [ש"ב י"] ללומה ערות זונה: ונצרת לב . כמו שיר נלורה [ישעיה א'] המוקפת כרכום וכן לבה של זו מוקפת זימה וחולת : (יא) וסררת . סרה מן הדרך : (יד) יבחי שלטים עלי . כלומר סטודה גדולה הכינותי כי היים קרבתי נדרי ושלמי : (טו) ואמצאף . כדי שלמולתך : (שו) מרבדים . בגדי הופש ונוי ודיומתו בסוף הספר שנחמר מרכדים טבתה לכ ב רכדתי

מצודת דוד

חדם (כנסם מחם ידם : (וא) המיה ..

מצודת ציון כמו כחבון חוטך [נקמן כי]: (י) שות . נקרחתו : שית זונת, ר'נ בחקון חום : שנין שימה וחקון : ונצרה מלכון מזור ונציה לב . ונוהנה מזור על לבוח בעי וכן נונרים כחים [ירמיה ד׳] : (פו) לשחר שמין דריב בינ (פון מרברים, מלעות וחים ביה משמעת פול כומים למען ימשנו באנים נקצוש נמן מרכדים שבחה יה [נקמן החר קינה: וסירת . מדברת דברי סרה

ונחוף : דא ישבנו , חינם בוגנים כביחה לדבך הנפים : (יב) פעם בחוץ . פפה הולכת בחוץ פעם ברחובות לכבוף החד מחסבים: האדם. סוב במחרב עד חובר יעברו דוך הפנה הסיח : (יג) והחזיקה. דחיםי כחום כיווחת חחים כנעד ונשקם נו : העדה . הוקם פנים ולח נכנתם (יד) זבחי שלמים עלי . מחו היה עלי זכחי שלמים והנה כיום שלמחי נדרי והבאשים זים ה"כ פארי בשל השלמים : (מו) על בן . הוחיל זים שמדי בשר לבתמילך לים ילחתי לקרחתך לבתר פניך לבוח חלי וכנה מנחתיך: (מו) מרברים.

23 הַרֹגוְיהָ : (כו) דַּרְבֵי שְׁאוֹל בִּיתָה וֹרְדׁוֹת אל־חדרי־מות:

ת (א) הַלא־-חַבְּמָה תִקְרָא וֹתְבוֹנָה תִּקְן קילה : (ב) בראש־מרמים עלי-דָרֶדְ בַּיְתְ נְתִיבָּוֹת נִצְבָּהְ : וֹטׁ לְיַדִּ־שְׁשְׁרִים לפיתוקת מבוא פתחום תונה : (ז) אַלִיכָּם אִישִׁים אָקרָא וֹקוּלִי אַלּ-בָּנֵן אַנְרָם: (ה) הַבְּינה פַּהַאיִם אַרְמָּדִי וֹבְסִילִים הָבִינוּ לֵבְ: (ו) שֶׁמְשׁוּ פִּירנְגִידְים אדבר ומפחח שפרוי מישרים . ניא הַרוניה ניא פרופים ניא בּהאים כי

10000

קְמִילְהָא: (כו) אַרְחָתָא רְשְׁיוּל ביסה נחסן לקיפוני דסברא: ה (א) משול היקנא מכסהא תַקרָא וביינא הרמי קלה : (ב) בריש רסתא על ארחא איחא ובעה שביףי קימא: (נ) ועל תרעי בפומא דקתוא ובמשלנא דמרעי משתבתא ואמרה : (ד) לכון פַברי ברינא וַקְלִי שַל בְּנֵי נָשָׁא:

הריצותא

(ה) אחבינו שברי שרימותא וששיי נסתבלהן בלבחון : (ו) שמעו פשול השרירותא ממללא אנא וממלל פומי

ה (א) הלא חכפה תקרא . סלם התורם מכרות אליכם דברים האמורים למטה בענין: (ג) לפי קרת. חקרה הנחונה על

השער ויושבים עליה : תרנה . חזעקנה ועה היא אוערת : (ד) אליכם אישים אקרא . (ו) שמעו כי נגידים אדבר . דכרי כנידוה

מצודת דוד בצודת ציין ורב: (בו) ביחה. דרך החולך אל ביחה 🎢 (ב) בית. שקצו: (ב) דור. לשקום: פות דרך נתול ויוכדום מנ חדרי מום כי לפי קרת , לפסח כשיר: תרנה . בקל יתפהם ומחבד עולמו : ענין בכרום כמו בתוך שבונה [לביל ח'] :

דן (א) הוא חבמה תקוא . כ"ל צעלת (ד) איצים . הופים: (ו) שידים . פרים סחנמה כוח מכה חפתם עומה וכחונו כיח החמר חמרים נסמבך חחרים: (ב) בראש מרמים. כחינו עומדם ברחם פהרום הרשום להבתים קולה לפרחום : עלו דרך. נובה אול זרך מקום יחפושו ממנו נהיבות רבות ומלויים עם אנטים רבים עוברים ומבים: (ג) ליר שעיים . וסמוך הוא אל מקום הבערים אבר לפתח הקריה : מכוא פתחים. ד"ל עבוים המה לבח בפתחים כי הבערים ההמה פחותים ופומדים ולוה רבים נכופים ויולחים בהם : חרבה. במה מכרות החכמה את אמריה וכ"ו כוא פנין מניצל נופר הנא שכחם ידוע וכחינו מכרום בפרסום לב : (ד) אליכם , וחום חמרים חויכם חיבים וכו' : (ה) ערמה . ההחומום והחבאות לכשרים להפיר הפתיוח : הבינו לב . תנו בינה אל כלב : (ו) בנירים . ריל דברים תבובים ונקבדים : וספחה שפתי . מה

בַּתְרָאָה שָׁלִיאָיִת הֵידָ שוּרָא דאויל לוח שבתא והיד כלבא לאפורא : (כנ) והיד אילא דמפרים גיהא מכבדיה ומסקרהב היך צפרא לנת פוחא ולא ידע דלמותא דנפשוה אויל : (כר) והשתא בניא שמעון לי נאציתו למימרי דפומי : (כה) לא יפשי לבד לארחתנא ולא תמני בשבילהא: (כו) משול דפניעי קסיליא אפלה וששינין כלהון קמילהא

תַּדִיתְנוּ : (כב) הַוֹּכֵלְהָּ אַחְרִיהָ פַּתָאם חְפַּמִיהּ : (כב) וְהוּא אול בשור אל־ימבח יבא ובעכם אל־ימופר אָניל : (כנ) עַד יְפַלָּה הַץ בְּבְּדוֹ בְּמַהַרְ צַפּוֹר אֶל־־פָּחָ וְלָא יְדַע כִּוְ־בְנִפְּשׁוֹ קיא : (כר) וְעַתְּרֵה בָנִים שִׁמְעוּ־־לְי וֹהַקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי פִּי : (כה) אַל־־יִשְׁמְ אֵל־ ירבות לבד אל־תבוע בנתיבותים: (כו) בְירַבָּיִם חֲלֶבְיִם הִפְּיֶלָה וֹ צֵצְבִים בָל-ניא פּתְאוֹם ניא בְנָתְיְבֹתְיָהָ הרביה

בדבור חלקלק חדיחנו מן סדרך: (כב) ובעכם . זה ארם נחש : אל מוסר אויל . כנחם הממחר לרון בשליחות הקב"ח לוסר החויל סמחויב למקום ב"ה כן זה כן אחריה עד שנכשל כה ויפלח חלה אם כבדו : (כג) כמחר צפור . למון אל הפה ואינו יודע כי הפת נפרם שם בנפשו של לפור : (כד) ועתה בנים שמעו לי וגו':

כצודת דוד המובחים לשונם (ירמוב כ"צ] : חמר שלמה כן רחיתי שביח בעתה חותו (כב) ובעכם , כאו חרם כנחשום בינויהם החר דעתה ברוב הרגל דברים חשר היה משכמום [ישעים ג'] : (כנ) יפלח. שנין לחודה לפהות כני חדם ובחלקת מחמר בקושה כמו פולח ובוקש [תהלים קמ"ח] : שפתים הדיחה חותו מדרך הישר : כברו . ככבר שהתרם הלויה בו : פח . (כב) חולך . וכרי כוח כולר חחרים חשת : (בה) ישם . ענין נטים והסרם : פחחום כמו כשור כבח מעומו חל מקום תתע . מלבון תועה : (בו) חדדים . המטבה : ובעבם . ונאשר ירון הנחש מהלה בשליחום פתקום לייסר כחויל בחרפו כן 813

מצודת ציון כמונום:

חים מהר נמשך חחריה: (בג) עד יפלח עד אבר נכבל בה וחוב יפלח את כבדו כי מאבד עולמו על ידה: במהר. הרי כדי כלפור הממהר לעוף אל הפה בעבור הנאה מועטם לאכול מהוכעונים אבר בהואינו יודע כי כחכילה סכיח תקים בחבדן נפשו כן כוח מחבד עולמו בעבור כנחת שעם: (בר) ועתה בנים . הוחיל ושתעתם שק הוח לוחת שתעו לי וחל תהין כתוהו (בה) אל ישם . אל יסור לבך אל הדרך הכולך לבים האוכ ואל תחע מדרך הישר ללכת בנקיבותיה : (בו) הפילה , הצונה המחלקת אמריה : ועצמים , מספר עלום

21

נְבוּרָה: (מו) בֵּי מְלְבֵיִם (מו) : בָּדֶק : (מו) ונדיבים כל-ישפמי אנין : (יו) אני אָהַבְוָה אחבי קרי אַהָב וֹמְשַׁחַבִי וִמְצַאֵנְנִי: יה עשר־יְנְכָבוֹד אָתֵּי רְוֹן עָתֵק וּצְדָקה: (יש) פוב פרני מחרוא ומפן וחבואתי בַּבֶּקֶר נִבְּחָרָ: (כ) בְּאַרַה צַּדְקָה אַחַלְּ הְ ניא וְחִיּקְקוּ. בקצת ספרים צדק בתוך

הַפּיכָא פָנֵיֶא אָנָא : (יד) דִּי (יד) לְירַ־עְצַה לי היא הרפיתא מלכנא וביונא ונברוקא : (מו) קמול אנא שלבי בלכין ושליםי אנא משחא בצדקיתא: (כו) מפול אנא בברבני מתרברבין ופרבי כלהון דיני דחריצותא : (יו) אנא רחמא רחמי ואלין דפקדפין לי נשפחנני : (יה) עחרא ויקרא דילי ממזנא ומולא וצדקתא : (ים) מבין פרני מו ההבא סנינא ומן ההבא אובריון וישללתי כן סניא נביא: (כ) בַּאַרְחָתָא רְצֵרְקַתָא מַהַּלְכָא SUS

זהו המוסר שהקדמה מכרות לברוות: (מו) בי מילכים ימולבו . בהדינים והמשפטים אני מלמדם: (יו) אחב . כמו אחבר. אהבי. ההביה בחיב . אמר הקב"ה אני אהביה של תורה אהב זו שמעתי מר' מחרן בשם ד' נחן: ימצאגני . נו"ן יחידה חמשים שערי בינה ימליחנו: לסנחיל

מצודת דוד

אלה בנאתי נס אני : (יד) לי עצה . (יד) וחושית . סבום הנת ו (שו) ורונים . מצודת ציון ני ותוא עום להולל מיד ביום במסים: ברים: יחקקו . מלשון חוק ונזרם : וחושלה . ד'ל ש"י יותם כה קינס"ר: (שו) ישורו . ישבו בררק ותמבל : אני בינה, חני הנותן בינה להלחם למולו: . (יו) אחב . כמו חחב : (יח) עחק לי בבורה . ע"ר יחבבר עליו זככל כדבר חוזק כמו יכיעו ירכרו עהק (חהלים לידן : פטמים הרבה נדכך המלילה ולחזוק הענין:

(מו) בי מדכום ימדכו . ע"י החקיים מלכוחם הם יחודנו, במשכט החודה יהקקו צרק , ע"ר יעבו חוקים מוקים וישרים : (בו) בי שרים . פ"י התקוים ממשלה השנים והגדיבים שבכל השופטים כיילחשר ילכן בחוקות החורה המשר ממשלחם (יו) אהבי אהב . חופב הני חת בחיפבים חופי : ומשחרי . בדורפים לכבין חמרי ימלחו בי טעמים הרבה : (יח) אתי . ע"י יפיג עובר וכפוד : הון עתם וצרקר . יטיב הון חוק רב וכלדקה תנחן לו מס' כי לה יקופה שכר הוכתו לפוסיב בפבור כהון בהביג: (ים) פריי. מהן בנד הורה: וחבואתי . מוכב של מלה טוב לומר והבותחי שוב מכסף נבחר ומעולה וכפל הדבר במ"ם : (ב) אחלך. תני שוליך תח חריצותא : (ז) ממול בקושמא רָנֵי פוֹמִי וַרִיחוֹקא דשפותי רשעא: (ח) ובצרקותא אנון כל מיסרי פוסי ולית בהון פתולא וְעְקוּמָא: (מ) וְכַלּוְ גַּלִין לאנש דמחבין ותריצון לאלין דצבאין בּירַיְעַתָּא: (י) קבּילוּ פַרְדּוּתָא ולא בספאי: בו לבון ידישתא פן בהקא סנינא: (יא) משול דטבא חכמתא מן ביפי מכתא כל מדעם לא פתי לה : (יב) אַנָא חַכמתא דְרֵית ערימותא יִדִיעתא וְתַרְעִיתָא משכחא אנא: (ינ) דחלתא דני סניא בישתא נאותא וָרְכוֹהָא וְאֶרְחָא בִישׁתְא ופּוּכָא הפיכא

ים כויאטת ידינה חבי ותועבת שפתי רָשַׁע: וּחֹ בְּצֶרֶק בָּלִי־־אִמְרֵי־־פֵּי אֵין בהם נפתל ועקש: (מ) כלם נכחים למבון וישרים למצאי דעת : ני קחור מיסרי ואלדיק סף ורעת מחרוץ נבחר: ניא) כְיִ־מּוֹבָה חָכְמָה מִפְּנִינִים וְכָל־ הַפְצִים לָא יִשְׁוּרּבָה : (יב) אַנִי הַכְּמָה שָבַנָהָי עָרְמָה וָדֻעַת מְזִמֵּית אָמְצָאַ יים יראַרת יְהוָה שְׁנֵארת יֹי וְנָאוֹן וּ וְדָרֶדְ דָע וֹפִי תַהַפְּכוֹת שָנֵאתִי : נ"א תהשכת

אודות והטיכות: (ח) נפתל ועקש . טקמימות : (י) מחרוץ ממיני סוסב סוח: (יא) מפנינים . מרגליות : לא ישוו בה . לח ידמו לשויה : (יב) שכנתי ערמה . הלל ערמה שכיון שלמד הדם חורה נכנס כו הכנת של כל דבר: (יג) יראת ה' שנאת רע "

מצורת דוד

והשוכים : (ו) יהנה . ידבר : (ח) נפתל .. ששפתי פותחים לדבר המה דברים מישרים עקמימות כמו ועם עקם תתפתו (חהלים וכפל הדבר במ"ם: (ו) וחועבת וגו'. דברי י"ח] : (מ) נכחים . ענין יושר כמו רשע מהועבה שפהי מלדברם : (ח) בצרק עשות וכחה [עמום ג'] : (י) מחרוץ . כל אמרי פי, ואמרים בלדק: למבין . למי מין זהב עוב: (יב) מזמות, מחשבות: שים לו כינה להבין המריה: (י) ואל (יב) גאה ונאון . שניהם ענין גחוה : בכף . ד'ל היו דלים לקחת מוסר תוכחתי מלקחת את כנכף: (יא) וכל חפצים . כל ומופים

כדברים שהדם חפן ורולק בקם לא ידמו אליק : (יב) שבנתי עימה . אני שוקן בערמה ד"ל א"א לעבות תחבולות להערים להנלל מיד הינה"ר המבית בזולת חנמות כתורם: ודעת . אני ממליא להודיע המחבצות העוזרים על ההללה מיד הילה"ר המשית וכפל הדבר במ"ם: (יג) יראת ה'. סוכן ירחם כ' היה לשנוח חם הרע זכם כגחות ודרכי עבירה והמהפך חשרי פיו ממחשבות לבו: שנאחי . כ"ל חם כל

אַינְוֹת הְּהָוֹם : (כמי בְשׁוּצָי לַיָּם ו חְפָּוּ

(כא) דאורית לרחשי שניא

סציאתא וסיפתחון אמלא :

(כב) אַלהָא . בַראַנִי ברִישׁ

פַרוֹמִיה יפו מָרָם עוֹבְרוֹי פון

ביש : (כג) וכן קדם שלכא

אחשקבית בן בישיה וכן בדם

דתהני ארעא: (כד) עד לא

נהוון תהומי אחולידים ועד

דלא נהוח פעיני שישוני דפיאו (כה) קדים ער לא נשבעון מורי

וֹקָרֶם רָטָּתָא אַתְּבְנִיח: (כוֹ) עֵּד

נתיבות משפט : (כא) לתנחיל אָהַבְיוֹ נֵשׁ נְאִצְרְתִיהֶם אֲמֵלֵא: נכּכּו יְהֹוֹה קנני ראשית דרכו קדם מפעלוו מאו : באין פעינות נכבדי־פים : (בה) בפרם עפרות הבל : (כו) בהכינו שניים שם

לא עבר אַרעא ונחלי וריש עשרא דחבל : (כו) מד אתקון שבוא ספו קנות ופר חנ

"(כא) לחנחיל אוהבי יש . יש אמי נחלה רכה : (כב) ראשית דרבו . קודם בריחחו של שולם : (בג) נסבתי מראש . לשון נסיכי לפון [יחוקאל ל"ג] : (כד) חוללתי . נבראתי : (כה) בטרם הרים הטבעו . כתוך המים : (כו) ארץ וחוצות . ה"י ושהכ הכנית: וראיש עפרות תבל. הדם הכהשון:

128

חונתא

בצודת דוד (פג) נבבתי . שנין מחבלה כמו נפיכי החדם בדרך לדקה וכו': (פא) יש . דיל ביתון [יהושע י"ג]: (בד) חוללתו . ענין שים חבי טונה כרבה לכנתיל הה הוהבי בריתה כפו ותחולל חרן (תהלים נ"ן : וחתולה הת חולנותיכם מו הפונה נלברי מים . רפני המים נמו בעם לכר (כב) ה' תנני ? ברת חותי לכיום קמים בתדבר י"ח): (בח) המבכי . חובין לו זכן קונה שמים (ברחשים י"דן שלישה : (צו) תבר . כן נקרחת החרן ראשית דרבי. כתחות הבריחה: כדה

קודם משפיות באד. מכבר ד"ל מזמן רב : (בנ) מעולם . מימות שולם אני נכוכה ומובלה : מראים . אני מן הראבונים מהקשלמים לבריחת החדן כי חמבו רו"ל שבעת דברים בדמו לבריחת קשום ובתובה חתם מספו (כר) באין תחמות. בשור גח כיו חקומות וכוסתי חני : (כה) בשרם . עד לה משפע מקבעו ספרים בחרך ולפני בעבעות לברחמי הני : (בו) עד רא

מוסב על חולותי לומר חולותי פד לה מבס סהרן וחונותים והתחום שפר כחדמה סמיושפת מבני חדם וכפל סדכר כדרך סחלילה : (כו) בחבינו , בעם ספינו הם

CTE.

חונתא על אפי תחומא :: (כח) (כד אנרים ענני מלעיל ופר אַשְשִׁין פעיני תַה'פא : (כמ) וכר שם לימא תחומיה ופיא לא שברין ליה (וכר) שם שחאסיא דארמא : (ל) והנית בצדוי מהימנתא וכרשבוחין הנית כל יומא ויומא חדיא אנא קדמוי בכל ופן : (לא) חדיא הנית בחבל

עת: ולא) משחקת בְּחָבֵּלְ אַרְצֵּוֹ וְשְׁעֵשְׁצֵי

העי כחירק וניא צינות

מצורת ציון

ונעבה שגול וכן היובה על חוג כחרד

שׁׁעְשׁוֹנִים יוֹם וּ וִוֹם מְשַׁחֶקְתַר יְפָּנְנִי בְּפָּרָיִ

(בז) בחקו חוג על שני תהום . כשחקק חוג החרן על המים לחוק ונבול בל יעבור . חוג לשון הקף כמו ובמחוגה יתחרהו [ישעיה מ"ד] קונפה"ם בלע": : (בח) בעזוז . כשהגביר משיינות תחום : (כש) בשומו לים חקו . וגזר על ים סוף כשבראו על מנת לחבקע לפני משם : בחוקו מוסדי ארץ . בחוקו מנשון חקו כמו על כפים חקוחין [שם מ"ט] וכן ומחקה החרן [יחוקחל מ"ג] : (ל) אמון . גדולה חללו לשון האמונים שני חולש [איכה ד'] : יום יום . אלפים שנה :

(לא) משחקת בתבל ארצו. כל דורות הרשעים שהיו מחדם ועד כח ומכח עד הברחם כייתי מבחקת עליחם : ושעשעי . לפיתי עד

מצודת דוד

השמים הייתי שם חני כנומר נברחתי המיושנת מבני חדם : (כי) בחבו . כורם לכן : בחקו . בעם חקק שנול מלפון חקיקה : חוג , כוח השנול הנעים החיד לנסות ע"פ התהום : (בח) באמצו . ע"י הכלי ולה כ" ההבים יעמיד ההם בשת חיוק את הבחקים אשר המה ממשל האחר במקום שמדו והבני יספר הציבי ובעה חיוק חה משינות התקום : (בש) בשומו . בעת כם נים תחקונבול (יבעים מ'ן : (בח) באסצו. מובען הומן חשר מי סים לה ישכרו פי כי ללכם וחווק: בעווד . מלבון פוו : (ל) אמון . מסגבול וכלחם: בחוקו . כשם חקק שנין נחול הילד וההתעסקות כו כמו והיו

ימודי האכן וכ"ו מוסב על מלם חני מלכים חופניך [סם מ"ע] : שנעתנים החמור במקרה בלפני פניו: (ד) ואהיה. כיוקי מנודלת אולו וכייקי לו למשפוע ככל יום וככל עת כייתי מפחקת ומפחחת לפניו כבם החהובה ותביה: (לא) משחקת. חני קים המשמחה היהים כתבו חדמו

יי קיינים שורבת מינה אף אורבת שלתנה יי (c) שׁלֶּחָרֵה נַצֶּרֹתֶנָה תַּקּרָא עַלְּרִרּנָפֵי קרָשׁי קָרֶת : (ד) שִי־ְפֶּתִי יָחֵר הַנְּּה חַפֵּר־ לב אמרה לו: והו לכו לחמי בלחמי אַשְׁתֹר בְּנָנֵן נִיפְרָהִי : יוֹ שִׁיבִּי פְּתָאוֹם וחיי וְאִשְׁרוּ בָּרֶרָךְ בִּינְה לַ יֹּסְרְ וּבִּין

ומננת המנה ומדכת פחורתה: (נ) ושרכת שליתהא החקריו על גיב רָסָתָא שָשִׁינָתָא רַנְצִירָן: (ה) פַן דְשׁבַר נָאתָא לותי נחסיר בעינא אמבת ליה: (ה) אתה אכולו לחבי ואשתה המרא דמונית : (ו) שבוקו מנכון הסירות בעיונכון וחיו יהפיכו בארתא דביונא : (ו) דְּרָדֵי מְטִיקנָא נָפִים לֵיה צערא

שבחה מסכה יינה . מזגה כמים כמו יין חזק שאין כאיי לשחום חי: אף ערכה שלחנה . כל יצירת לח ויבש : (ג) שלחה נערתיה . אדם ומוס ד"ל משם ולסרן: (ד) מי פתי יסר הגה. וילמוד אומה ויחכם: (ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי . כיין שמוגתי: (ו) עובר פתאים וחיו. את דרך הפתיות: ואשרו. לשין פמס כמו באשורי

בהשוואה כמורה והוא דבר הנחמד היין במים כמו למסוך שכר [ישעיה הי]: (בין כרית : (ב) מבחה מבחה . שחטה ערבה . ענין סרור : (ב) נפר. פנין כף ובחים ומעם יינה ואף ערכה שלחום וכדרול עד בין אנפים [חולין מ"ו] וכ"ל לבתמיל לסקרוחים : (ג) תקרא, כל חתת במקום גבום שסעוף יפרח שם בחביו : סקרא ע"י נערוחים על נבהי מרום העיר קרה. מני קריה ועיר :(ה) לחמו , אכני ומאמר מי ספי באין בו סבווה והבין מספף כחרה (ישעיה יי) : (י) ואשרו .

הרבה עמודים וחלובים החם זה כים הנופל בחבנים: (ב) מסבה, מנין בונגד מחבל יסור ממקומו ויכח הנה וכן חקרת ולפרו כמו וחבר בדרך לבד [לקמו כ'נ] :

לחמו . אם אין לכם משל עלמינם בואו הנה ואכנו בלחמי ושתו היין אשר מונחי לני וכוח ענין מויפה לומר כלח חכמם כחורם כיח נחמדם מחירם עינים וחימם דצת להבונים בה וכחילו מכרזה וחומרת כל הרולה ללמוד יבוח וילמוד וחם למון לבו משכל אני אשכינו דעם : (ו) עובו . לואת אמש פחאים עובו דרכינם וחחיו ונפרו מעחה בדרך פינה: (ז) יסר לץ . כ"נ לפני לח הלך ולח הרבע כל לוכיר כי המוכיח חם הין נוקת לעומו קלון כי יחלולך בי ויבורה והמוכיח לרשע מבום פום על עומו כי יביב לו חף חתה כמוני ויפגום ככבודו ולוה חין ני פסק פמקם .

אַרְעיה וְשְׁבּוּחֵי בְּבְנֵי נְשָא : (לכ) וַהַשׁתָא בַנֵיָא שׁמְשוּן לִי ישובוי למן דנטר אורחתי : (לכ) שמעו מהדותא ואתחקמו לא חדישון: ולד) שובוי לבר נשא רשמע לי ונשקור על אַסְקוּפָתֵי בְּכָל יוֹמָא יִיוֹמָא לְמִנְמֵר מִפִּי דְתַרְעִי: (לה) ממיל בו המשפח לי משפח חיי וחברי ליה רשומא מן קרם אלתא: ולו) ומן דחמי עלי מתבל נפשיה וכלחון שנאי

תרגום

רחמי למותא: מ (א) הַכְּכָּתָא בַּנָת בַּיְתָה ופחדת פיה שבעא משודין: (ב) ונְכַפַת נִכְּסָתְה

(לנ) שַׁמְעִר מּוּפֶר וַחַכְּמוּ וְאֵל־־־חִפְּרְעִרּ (לר) אַשְרֵן אָרָם שֹמֶנ לֵי לִשְׁקר עַל־--בַּלְתֹתֵי נִים וְ נִים לִשְׁמֹר מְוּנְוֹת פְּקְחָוֹי מִיהוָה : יכוּי יַּרְשְׁמְאִי חמֵים נַפְּיְשׁוּ כְּלְ---משנאי אָהַבוּ מות:

מבחה

רשיר כה דור המדבר ויקבלוני : (לב) ועתה בנים שמעו לי: (לג) ואל תפרעו . ואל הבטלו מוסרי: (לד) לשקד . לשמור: על דלתתי . לחלנס ראשון לבית המדרש ולבית הלנסת ולצאת אחרון:

מ (א) חכמות בנתה ביתה. בחכמה דנה הקד"ה את סעולם: חצבה עמודיה שבעה. שבעת ימי ברחשים ד"ה ז' ספרים שיש בתורה ויקי בנסוע הארון ספר לעלמו במסרת שבת: (ב) מבחה

ענין החעסקות לשמוח : (לג) ואל חפרעו . ושעשועי היה עם בני אדם ריל המק אנ הכשנו כמו הפריעו את סעם [במות במחים בי ואני כסם ב (לב) וכחה בנים. ב'ן: (דר) לשקד. ענין מהירות כמו כי הואיל ואני חשובה כ"ה מהראוי בחבמעו בוקד אני [ירמים אי]: (לה) ויפק . לי וחשבי לחלף חשה ישמהו דהבי : ויונה כמו יפיק הבונה [לפיל גי]: (דֹג) שמעו . בתחולה שמעו המוסה והיות (א) חצבה . ענין כריתה ותחוך ירחת כי על פניכם וחת"כ למדי חבמה או בורתי לא תכטיו את החכמה הואיל

וחקדם לה הירחה: (לד) לשקר. למהר לבות חל דלחותי בכל יום ולשבח בקבע במווחה פתחי כדכך הבומר היובב ומצמר בקבם: (לח) וישק . ומוליה כלון מה" ריל כ׳ יהיה מרולה לו : (לו) וחמאי, חבל החוצה לי וממחם כי הות בפלמו גוול נפשו כי מהברה : כל משנאי ונו' , כפל הדכר במ"ם :

מ (א) הבכוות . כל חתם מהתכפום בנתה בים נפלמה : חצבה . בנויה שב "

מחום

מְרָמֵי קָרֶת : (טו) לָקרא לעברי הַמְיַשְׁרִים אָרְחוֹתֶם: (מו) מִי־־יָפֶּתִי יָסֶר הַנָה נַחֲפַר־בַּב נְאָמֶרָה לְּוֹ : (יו) מֵיִם־ בנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם : (יח) ולא ידע קי־רפאים שם בעמקי

שאול קראיה: נ (א) מִשְּׁלָי שְׁלְבְּעִׁה בֵּ'ן טְבֹם יְשִׁפַּע־־אָבַ

פל פורסיא רמא ועשינא

צערא ומכסנותא להשיעא מומא הוא ליה : (ח) לא (מו) וַקְרָיָא לעברי אַרְחָא תכום למנקנא דלא נסניף דַתְרִיצֵי אוֹרְחָתְהוֹן: (פו) מְפוּל פו דשבר נאתא לותה וחסיר אכים לחבימא דנרחמה : בעינא ואקבה ליה : (יו) מיא (ש) אַלְף לְחַבִּימָא וְיִתְחַבָּם תּוֹב נניביא חליו ולחמא דממורא אידע לצדיקא ויופף פנדעא: בּסִיפָא: (יח) וְלֵא יֵדע דנוברי (י) שירוי דָחָכְמָתָא דְחַלְמִיה אפלת המן ובעמקי דשיול כל האלהא וידישתא הקדישי ביונא : (יא) סמול דבה המובנין לה י (א) מַחְלוי דְשׁלמה בַר תַבִּימָא נסנין ייסחד ויוספון לד שניא רחיי : (יב) אין חבימתא נחדי אַכוּי וּבְרָא סַכְּלָא לנפשך הפיקתא ואם תהני ממיק בלחידיך חשעו :

(ינ) אַתָּחָא פַבַּלְתָא וַפַּרִידְתָּא שברתה ולא ירעא שברתא: (יר) נְיָחְבָה עַל מְּכִע בִיחָת

תרגום

לו קלון ושובים לרשע שומו : (ת) אַל־וֹתּוֹכָח צֵישׁ פּוֹרְיוִישִׁנְאֶנְ חוכֹח לחבם ויאהבד: (מ) תון לחבם ויחפם עוד הודע לְצַרִּיק נָיוֹפֶף בֶּלְמָח: יי הְּחַלֵּת חַבְּפֶּה וָרָאָת וְהַנֶּה וְבַּצַת קַרֹשׁיִם בִּינָה : (יא) בּירדְבָּי וִדְבַּי נְמָוֶדְ וְיוֹפִיפוּ לְּדְּ שנות חוום: (יב) אם דוקבמה חבמה ל ד וַלְצָהְ לְבַּדְּךָ תִשְּׂא : (ינ) אַשֶּׁת הַסִילוּת

הומירה פָּתִיות ובַל־י־יְוְדְעָה־יּפְּה : (יר) וישבה לפתח ביתה על־־כפא

המוס רגני [חיוב כ"ג]: (ו) ומוכיח לרשע מומו .. מוס. סוח למוכיח שום מהרפו וחינו בומע לו: (ם) הן לחכם ויחכם עוד . לחלמיד סגון [בנה] ומדכם אגדה נאמר לנה מכל הבהמה העהורה וגו' [ברחשות ו"] וכשילה ויקה מכל הבחמה וגו' [שם] חמר מה כחה סקב"ם להרבות באלו אלא שרלה שאקריב לו מהן : הודע לצדיק . חלמה : ויוסף לקח . מדעתו על שמועתו : (י) תחלת חכמת יראת ה' ודעת קדשים . סיח שיקר הכינה: (יא) ויוסיפו לך שנות

בום פנות חיים בשוס"ב: (יב) חבמת לך

(ח) פן ישנאך. כי הוא הכם כפיניו ודרכו כי . בעבור עסק התורה ירכו ימין יברק לפניו : ויאהכך . כי כוח חפן נתקון וסימים כחלה יוסיפו לך שנות חיים כי מדוקיו ולומד מכל חדם: (ם) תו לחכם, כרבות הימים תרבל כמשב"ע ויתוסף לך רחל חמור לו דכרי הכמה ויתחכם מדעתו פוד יותר : חודע לצד ן. מבאלת הודק: החכאה חהיה לך לתושלת : ודצת. וחם ויובה לפח . מדעקו יושיף לימור נעשים תהליון כחובים חבה לבדר חבה שום : תבחירת למשמרת : (י) תחלת . וכחב כ' (יו) אישת הסילות . הנה חבה סכולה פית תחילם החנמה כי כירתה מכיתה מהמה בקולה וסיה פתיום ותיום יורעם לידי הכמה: ודעת קדשים . לקום עלמו שהומה ותהמם כלי דשת : (יד) לפתח בפותר נו מכית ניבי בינה : (יא) בי ביתה , לחשה העוברים דרך עלים ש

חיים . שנים של חיים ושל פרוסה ועושר : (שו) וחסר לב . [ומי חסר לב] ואמרה לו . הדברים הללו . מה אמרה לו: (יו) מים גנובים ימתקו. אין טעם החיתר דומה לטעם האיסור אף לענין המלוה מים ננובים ימחקו שהיו יראים לעשות בגלוי ועושין בסחר :

ל (א) משלי שלמה בן חכם ישכח אב. זה הקכ"ה. ד"ח חביו ממש: ובן כסיל תוגת אמו . תמיד הוא עם אמו בבית ורואה את

שמותו מצורת דוד מצודת ציון

מרמו קרת . על ככחה עומדת במרום הפיר (יו) ינעם. ענין מתיקות וערבות: להשמים קולה למרחוק : (מו) לעברי דרך. להעוברים שם דרך מהלכם ההולנים באירה מיבור בדרכי ה' והוא ענין מלילה לומר שהנפש המחחווה חסים לענירה ומרחה ערבות וחעות העבירה: (מו) מי פתי . מי כוח הפתי המחקר נפבו מעובה יסור מתקומו ויבוח הנה וחברילו הכמה כי מניעם ערבות העבירה חחשב בעיניה לנסילות : וחסר לב. מי כוח החסר לב המונם עלמו מטובה והוח כפל פנין בח"ב: ואמרה לו . וכן החיד עו: (יו) מים גנובים . הגח מים גנובים יותר ימתקו משחינם גנובים ולחם גנת הנחכל במסתר הנח למחד ינעם ר"ל חין טעם ההיתר דומה לטעם החיפור ומדוע ח"כ מועם עלמך מכם: (יח) ולא ידע . הומשך חחריה חין נוחן לב לדעם כי שם הוא מקום הרפאים הם המפים שורפו ונחלשו פיי המיחה ריל הנמשר אחל סחחום כוח מעוחד למוח על ידה : בעסקי . צעומק סגיהנס ירדו הקרוחים ממנה ובחים נה:

י (א) כושלי שלמה. לפי שער כה דבר בשבת החורה וכתינו היה מחתר חערים ועתה חזר לרבר דבריו כחשר יישר חים חח בנו לנן כחמר שוב משלי בלמה וכחינו כוח כפר חתר: ישמח אב .

T. VIII. 4 7 [n'n two]

בְּנָא הוא מְבַהָּמָנָא: (ח בִּרְבָּמָא (ח) בְּרָכוֹת לְרָאשׁ צַדְיֵה וּפִי רְשְׁעִים יְבַשֶּׁה דַרַשִּׁישִׁי נַבְפָּי חָבֶּים : ווֹ) זָבֶר צֵדִּיק לְבַרְבָה וְשֵׁם רְשְׁעִים וְרָ,קָב : (ח) חָבַם־'ֻלֵב וַקַּח מִצְוֹת (ח) דְּתַבִּים לְבִיה יָקְבֵּל נַאָּמְיֵל שׁפַתִּים יִלְבַם : (מ) חוֹכֵדְ בַתּוֹכ יצלה במח ומע קש דְּרָבְיי יוָדְע : יי קרָאָ און ותו אברו ואוול שפתום ולבם:

מקור

ובסומהון חשושא : (ו) דוכרנא דצדיקי ברכתא ושמא דרשיעי גדעף: שוקדנא וסבלא בשפותיה בחתאחר : (מ) דמרופה כומיסוקה ניול בסערא ומעקפו אורחתיה נחידע יותב בשימה יותב

פאבא ופליף בשפורזיה

(ו) ופי רשעים יכסה חמם. החמק יכסה על פיה' ויהרגם:(ו) זכר צדיק לברכה. המזכיר לדיק מברכו: ושם רשעים ירקב. רקבון עולה כבמם שחין מדם חפן להזכיר שמו והוא מבחכה מאליו : (ח) חכם לב יקח מצות . [זה] משה רבינו שכל ישראל סיו טוסקין כביזה מורים וסוא היה עוסק במלות שנאמר ויקה משה את עלמות יוסף ונו [שמות י"נ] : ואויל שפתים ילבם . לשון יגיעה ויש בספרי בפרשת ויהי העם כמתאוננים [במדבר י"ה] אמרו כמה נתלבענו כדרך: (מ) ומעקש דרביו יודע. ישבר ויתיסר כמו ויודע בהם אנשי סכיה [שופטים ה']: (י) קרץ עין יתן עצבת . המסים אדם בקרולותיו

מצודת ציון מצורת דור והיא שינה עמוקה : (ח) ילבש, פנין הכסיל אשר כל דבר כובה נמוא בו דרכו בייפות וכשלון וכן ועם לח יפון ילבט להיות נרדם בשת הקליר וחין שובה בום (הושם ד׳) : (מ) יודע. שנין בכירה כמו רבל לומנו : (ו) ברכות לראש צדיק . ציורם ככם חובי סומות [בופטים הי] : יכוחו ברכוח: יבסה חמם, החמם שניבים (י) קרץ . ענין נדגוד ולתיזה כתו קורן ינסה את פיהם למען יחנקו בה ר"ל

השבירה עלמה נפרעת ממנו: (ז) זבר צדוק. זכרון כודיוק סיה לברכק כי ככל עת יוכרו כו יכרכוסו : ייקב. על כי חון והן הצרנות לוכרו נשכת שמוי כחילו נרקב: (ח) יקח כצות . יקחם ככל עם ולח יחדל מלקחת הכל החויל מיובע כוה השפתים לבד לומר הככה וחיו עובה מחוחה ו (ב) בתנם . בתמימות לב : נמעקש . המעקם דרכיו ללכת ברמיה הוה יושבה וירובה : (י) מורץ מין . המרמז בעין למצוח דעה למי חו דבר זה יהו שופון מַמַמֵץ לַאפֵיה : (ב) כָא מְנַתְּרִין אוצרי דרשיעא וצדקתא מפציא כן סוֹתא בישא : (ג) לאמכפּן אַלָהָא נַפּשׁיִה רְצִדְיַכָא וַקְנֵינָא רַיִּשׁיִעי נְקַחוֹף: (ד) מְקְבָנוּהָא ממככא לנכרא כסיא וירא דכשרא משתרא להון: (ה) דְּפָלִית בַּקִימָא בְּרָא סוכלתנא הוא ודרמיה בחצרא

תרגום

יבן בסיל תגרו אפו : וכו לאריועילו אוֹצְרָוֹת רָשֵׁע וּצְדָקָה תַּצִיל מִמְּוֶת נו לאדירעיב וְהַנָה נָפָשׁ צַּדֶיק וְהַנְּה רְשָׁעֶים יֶהְרָּף : (ר) לָאשׁ עשֶׁה בַּףּרְנְמֶיֶה וַרָר חָרוֹצִים תַּעֲשִׁיר: (ה) אגר בַּקוץ בָּן

שטוחו ומלירה . ולפי המשל בן כסיל כמו ירבעה בן נבט . חונת אמו . חוגם כניסיותו : (ב) לא יועילו אוצרות רשע. שהיה משתבה במשכו שנאמר [הושט י"ב] ויאמר אפרים אך משרחי וגו": וצדקה תציל ממות . וה"ח לדיק שיבזבז נכסיו לצדקה מחיכן יתפרנם : (כ) לא ירעיב ה' נפש צריק והות רשעים יהדף. ידמוף חותה יחפול : (ד) ראש עשה כף רמיה . מי שעני בחורה מורה הורחות בקל . כף רמיה מהזנים של רמיה ולפי פשוטי משמע בתגרים : ויד הרוצים . ישרים שחורלים דבר בחמה ומשפט בלח טולה

ל (א) הונה. מלבון ינון ושלכון : ברחים יובב במובכ הממים. הונה אמו . (ג) יהות . ענין בכר כמו יעח כי הרפיל יחמיד לפבת כיח עם חמו בסותו (חסנים כיב): יחדף. שנין דחיפה ובכל עם כוחה שטותו ועוצונה שבובה . (ב) אוצרות רשע . הוזרות הנהסמים שני כמו החם ושובה [לקמן 2] : בף. ברבע לה יועילו בעת כה יום הפקודה כי קף המחזוים : חרוצים , ענינו חנועה לא יפדה נפבו בחמון : וצדקה . אפל חרימה כמו חו מחרך [ב"כ כ"] : (ה) אבר . ענין חסיפה כמו חנרה כי מומין נו די מחסורו: זהוח . הבכל בסרבעים עובים סוח יכדף חותם דינ

(ד) ראם, הכף כמים עושה אם האדם לכש ד"ל קשוקל בכף כמים לכמות הבריות יבל בעבור זם: זיר הימים. חבל סיר של הוריוים התחושעים ונוורחים על פאנס וחין עסקיקס לרפות הנה היר ההיא קעשיר אם בעליה: (ה) אנר. דיל פן אשכול דרכו לחסוף גרנו פיעד סקין ועובס כל דבר פומנו : בו מביש . חבל

קבפונ

ליד) חַבִּיםֵי נִמְשׁוּן יְדִישְׁהָא ופומיה דשמיא שציא קריב: (פו) קנינא דְשַתִּירָא כְּבַכָּא לַרְבָּה : (פו) הון עָשִׁיר קרְיַת עוֹן מְּחְתָּת דעושניה ושציא דמסכנא צריכותהון : (מו) עובדי רְצִרִּיקא לְחַנִי עַלְלְחֵית דְּרָשִׁיְעָא הְבוּאָת רְשָׁע לְחַטְאַת : (יו) אָרֶח לְחַנִים לחשיתא : (יו) איבח דחיי נטרי פרדותא ורשבק פכסנותא הָשֵי : (יח) מַכְמֵין בְּשָל דְּבָבָא (יח) מְבַפֶּה שְׁנְאָה שִׁפְּתִי־־שֶׁ קר ומוציא ספותא רשקרא ומפיק מבא

תרגום

(יר) חַכְמִים וִצְפָּנוּ־דָעַת וּפִּי אֶוֹיל מְחָתָּח דַלְים הַישָׁם: (פו) פְּעַלַת־צַדְיק לְחַיֵּיֶם שובר מוּסֶר וְעוֹבְ הוּכַחַת מַתְעָח :

לב אינו שומע עד שילקה למו פרעה: (יד) חכמים יצפנו דעת ישמרוהו בלבם שלא ישכחוהו: (פו) הון עשיר. בתורה: קרית עזר כיא לו : מחתת דלים רישם . עניותם שלא עסקו בחורה סית מחיחתם : (מו) פעלת צדיק לחיים . כמשמטו . ומדלש הגדה: שלמה עשה פעולת המקדש לחייהם של ישראל לכפרתן : תבואת: רשע . תבוחתו [ס"ח הבחתו] של מושה שהכנים בו הסמל היה: היתה לחטאת: (יו) ארח לחיים. השומר מוסר הוא הדרך לחיים :: ועוב תוכחת מתעה . את עלמו ואת אחרים: (יח) מכסה שנאח: שפתי שקר. החונף שפתיו שקר ומכסה שנאה בלבו : ומוציא דבה

מצודת ציון

מצודת דוד (יר) יצפנו דעת . תף הדעם מכתירים (יר) מחתה . ענין שבירה כמו שמת לבל הגלות כ"ח להרחוים לה בחובבם כן מכלריו מחחה (חהלים פ"מן .: יהיה למוקם לפי שלא יבינה על האמם אבל (מו) סרית . מנ" קריה ועיר : רישם . פי ככיל תגיד דבר חבר המחשה קרובה שנין כוני : (פו) חבואת . מנ' הבוחה ומעוחד לכוח בעבורה וחינו הוכם: וכירות: להסאת, ענין חסרון כמו קולע (טוֹ) הון עשיר . ממון העביר היא נו וכו׳ ולא יחטיא (בוכטים כ׳): (יו) מתעה ומחסה כשיר מכור ושל העשיר בחורה

ידכר : כחתת. שברון הדלים בחורה כית עניותם כי בנבור חסרון החורה ישברו מהר : (מו) שעלת . מענה הלדיק טיח היבה לחיים חבל הרי מעשה הרשע היח כינס להחסיר ימי חייו: (יו) שומר מופר. רץ פמירם המופר היא אורח לחיים : טתעה , כוח מועה מחוכח יחיים : (יח) שבסח שנאח . המכסה סבוחה כוב וחינו פוזכה גורם פוד פבירה לבבר שפתי שקר להרחום שלתו כחוהב : ומוציא דבה תרגום

מתאחר: (יא) מבועא דחיי פיםא דצדיקי ופוסהון דרשישי וְכַפָּא הַמוֹפָא: (יב) סניאַתא תנרנ תנרי ועל כלחון סירתני מכפא בחמותא : (ינ) בשפותי ן סובלתנא השתכה חכמהא ושבשא לפנרא דחסר רשינא :

יוא) בְּקָּוֹר חָיִים פִּי צַדְיִק וּפִי רְשְׁנִים יְכַפֶּה הָמָם : ינים שִּׁנְאָח הַעֹרֵרְ מִדְנִים וְעַל כַל־־פְּשָׁעִים הַכַּפָה אַהְבָה : (ינ) בְּשִּׁפְתֵי נָבון תִּפְצֵא חָכְמָה וְשַׁבֶם לָגֵו חֲסַר־לָב:

רשיי

בקדילותיו לרעה : (יא) מקור חיים פי צדיק ופי רשעים וגר׳ פיהם יכסה המם שבלבם שמחליקין את שפתיהם ושנאה טמונה בלבם וחין פתרון מקרא זה דומה לפתרון העליון והענין יורה עליהם : (יב) שנאה תערר מדנים . הפילו עכירה שנתנה לשכחה נוכרת על ידי מרבית טונות באה שנאה אחרונה ומטוררתן שכן יחזקאל הוכיח אם יבראל על עבירות מלרים ואומר להם אים את שקולי עיניו השליכו וגו' [יחוקאל כ'] כמה [שנים היחה] שנאה זו ככושה ולא הוכירם להם הקדום ברוך הוא עד עכשיו שהרבו עבירות על פשעיהם : ועל כל פשעים תכסה אהבה . כשלני אדם מטיבים מטשיהם הקדוש ברוך הוא מוסה על פשעיהם : (יג) בשפתי נבון תמצא חכמה . כשאדם מוכים לככון משיב לו חשאתי כגון דוד בחמר לנתן הטחתי [ש"ב י"ב]: ושבש לגו חסר לב. הבל חסר

מצודת ציון מצודת דוד בשיניו [לעיל ז'] : (יא) מקור . מעין : בלכ הוכמו עליו כי לא ישקוט עד יבאור (יב) מדנים. מל' מדון ומריבה: (יג) לגו, הרבר כוחיל ולח בוליה בשפתיו לה כח לנוף כמו גוי נחתי למכים (ישפים ני) : המתו אכל אויל המדבר בשתחיו למשות

כרעה חו נעשה עיף ויגע מפשות כדבר מחתה בהות כי כת המשו בנוום דבריו : (יא) מקור חיים . כי לדיק הות מקור הנובע חיים בעולם כי כלדק חתרי פיו מכיח חיים בעולם חבל פי רשעים ידכל מרמה לכסות על מחשבה כחמם שללכנו: (יב) שנאה . השנחה שיש לחדם על מי היה מעורכת מדנים לעשות מריבה ולהקפיד על דכר קל הכל ההכת הדם לחבירו קנסה פל כל דבר פשע לבל יקפיד חף על דבר קשה : (יג) בשפחי נבון . כחשר ישחנו מה מהנכון המוח בחשובה חמרי שפקיו גם חכמת השכו גם שבש מוסר לגו חסר לב כי בדבריו יגוה מעשה חסר לב ושחשב לו לשבע המייסר: עפה : וכּם בִשְּׁחֵוֹק לְבְּסִיל צְשָּׁוֹת זָפָּוֶה חַכְּמָה לָאִישׁ תְּבוּנָה : (בּר) מְנִירֶת רַשְּׁנִ הַיֹּא הַבּוּאָנוּ וְתַאֲנוֹת צְּדִי קִים ותן: (כה) בַּצְבָּוֹר קופָה וְאֵין רָשֶׁע וְצְּהִיק יפוד עולם: נכו) בַּקֹפֵץוּ לַשְׁנֵים וְבָּעְשָׁן לאינום בו השנצל לשלחוי : יכו יויצת הַקצרנה: (נת) תוחֶלֶת צַדִי קִים שְּׁמְחֶה ותקות

משה: (כג) בר נחד סכלא עבר עלידתא וחכמתא לנכרא רטתבין : (כד) חריצותא דרשיעא היא אתיא כיה ורנותא דצריקיא החיהב להון: וכה) היף דינער שלעולא היכנא נעפר רשיעא וצדיקא חוסצא לשני וכתננא לעוני משלחוי : (כו) דחלמיה דאלהא חוסף יוטרנא ושני רבישיעי נוערן : (כח) סברתון רצדיכי

בכרכה מה שחות מכרכו: (כג) כשחוק לכסיל עשות ומה. עלת הטאים : וחבמה . כשחוק לאיש תבונה . כלומר קלה היא בעיניו לעשות: (כד) מגורת רשע. מה שהוא ירא יכא לו . דור הפלגה יכמו וממכו [ברחשית י'] פן נפון וסופו כתיב ויפן ה' חותם משם [פס] : ותאות צדיקים יתן . מי שכידו ליתנה [לחת] : (כח) בעבור מופה ואין רשע . פתחום כה עברת רוה סערה ונכרה הרבע ממקומו: (כה) תוחלת צדיקים שטחה. סופה מחקיימת ושמחים:

: ותקות מצודת ציון

מצודת דוד

וא יושרך להוסיף עוד שלכון ויגיעה ורלונו לומר יאכילו : (כג) זמה , ענין (הרכום הון כי יקים די לו בהברכה מעשה הרעה : (בד) מגורת . ענין פחד הכחס: (בנ) בשחוק. כמו השחוק הוח כמו ויגר מוחב [במדבר כ"ב]: (בה) סופח.

דבר נקל לכסיל לשבות זמה וכ"כ נקל ואים תבינה לעשות דבר חכמה : (כד) מעורת . מהדבר אבר יפתר הרבע כית תכות עליו ודכר העוכה חשר יתתום לה הלדים יתן לו מי שבידו ליתן והות התב"ה: (כה) בעבור סופה. מיד החבר יעכור הסופה ד"ל כחבר חבות הפורעניות יומרת הרפע ואיננו אבל הלדיק דומה הוא ליסוך העולם שאינו זו מחקומו : (פו) פחמץ . כמו בכתומן מנים כוה לבנים וכו' כן מנים כעלל לפולחו כי כומר שניו וכוח מקעול בדבר : (בו) תוסיה ימים . למי בהוחז בכ : ישנות . הף הבעים בקוובים לו מקורום כי פוחקין לו מהם : (בח) תוחלת. מקוח ודיקים כיא לכם ובמחק כי בחק ובמחים המה עלו חבר היו מקוים לה חזל חקום הרבעים תרגום

דמלי לא פפק חובא ורחשה שפותיה שוכלתנא: (כ) סאמא נבנא לשניה דעדיקא ולבא בשות, כשטא: (כא) הפושא ואנים ושון פניאי ושמיי בַּחַפִירוּה רַצְּינָא יִפוּרדוּן : (כב) פרפהא דאלהא הדיא שמתרא ולא נופת ביבא

דְבָּה הָוּא כְּמִיל : (יש) בְּרָב דְּבָרִים הוּא סְּרָג : ייש) בְּסוֹנְאִרוּ לא וַקְדֵּלִ־־פָּשָׁע וְחוֹשֶׁרְ שִׁפְּתָיו מַשְּׁכֵּיִל : (כ) בַּבֶּר וְלְּשָׁיוֹ צַוֹיֶיִק לֵּךְ וְשְׁעִים בַּקְעָם : וכא) שְּׁפְּתֵי צְּדִיק יְרָעֵי רַבְּיִם וֹאַנוּהָים בַּעַפר־עָב יְמִוּתוּ : (ככ) בּוֹבּע

הוא כסיל . לעו שיחיו הנשים דוככין כו על חכיכו : (יש) ברב דברים לא יחדל פשע . סמרכה דכרים מכים חטם : וחישך שפתיו . הוה המשכיל : (כ) כסף נבחר לשון צדיק . שיודע לחוכים : לב רשנים כבינם. שחינו שומע לחוכחם לדיק ומדכש כ' תנחומה הומר על עדו הגביה נהמר שקרה עלי המזכח כביח 'אל וירבעם חש"ם שיבשה ידו לא קבל חוכחה שנאמר חל נא את פני סי אלפיך וגו' [מלכים א' י"ג] וחשב יד המלך אליו וחסי כבכאשונה [שם] טומד ומקטיר לטכודת גלולים ואף כסוף כן: (כא) שפתי צדיק ירעו רבים ונוי . שרכים חוכנים בזכותו וכחפלתו: (כב) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה . וחין לריך להתיינט להטשיר כי די כברכה

כמו תועה הי מהעה נפשו: (יח) דבה . 'מי שחינו מכסה השנחה ומרחה כפסו פנין ופו והולת שם דע ברכים דוכנים להויח לעו על תכירו שיהיו חנשים דוכנים ומספרים בו כמו דבתם לפה [ברחבים כו הוח וכסיל יחשב כי הכל יחחרו כל (יב) ותפך. ביין מניעה כמו ולה הסוסל כמומו פוסל : (יש) ברב. כמובים חבנת (בס קיב): (בא) ירעי, מני מרעה קוברים נה יחדל מסס דבר פפע בי היה

להותר במולם עו כי מחוצים המה כית מספינ: (כ) לשון נדיק . המומח וכ"ח הול מכסף ובחר חבל לב הרשעים וחושך , המונע המתרי שפתיו מכל וכל כית קשנה כשיפור היותר מטע ב"ל היו להם לכ להכנין ב"ל משם מושיר: (כא) ירפי רבים. לפים חוכנים מפרי בספיו כי יולם להם הדכך חבר ילוו כל לפוב להם : ואוירים . הכל התוילים הבה לה במעו הליו ימוסר כעבור חסרון לכם בלה בחנו דקריו : (כב) ברכת ה׳ . הברכה מותן ה׳ הית מעשרת חת החדם ועם הברכה ההית יא מס מפתא דוכלא וא מא מאוני מרמה הועבת יהוה ואפן שׁלְמָה רְצוֹנְוֹ : (כ) בָּא וְדוֹן וַיְבָא קלון וְאֶת־־צְנוּוִעִים חָכְמָה : נוֹ תְּפֶּת (ב) אַמִימוּהָא דְרַהְרִיצֵי הַדְּבָּר יְשָׁרְיִם תִּנְהַבְּ יְסָלֶף בְּנְדְיִם וְשָׁרְּם: (ר) לאר־יועיל הון בנים עברה וצדקה תַצִיל מִמֶּוֶת : (ה) צְדְּקָת הָמִים הְישֵׁר דַרְבֶּוֹ וֹבְרִשְׁעָתוֹ יִפְּלֹ רָשֶׁעִ : נוֹ צִּדְ קַת וְשָׁרִים תַּצִילֵם וֹבְתַנַת בְּנְדִים יִלְּכֵדוּ : מורת אָדֶנִם רָשֶׁע תּאבָר תִּקְוֹדֶּן (ו) בְּמָוֹרת אָדָנִם רָשֶׁע יתוחלת

סרחקתיה האלהא וּבְמַחָקלָא חְרִיצָא צְבִיוֹנֵיה : (ב) הוך דעלא וידונתא עלל צערא ולאלין דצניטין חכמתא: אנון ונשלטלון בווני ונרכנון : (ד) לא מהני שקרא ביומא דרוגוא וצדקתא מפלטא מן מותא בישא : (ה) צַּרְקְתָא דתריצי תפצי אנון ובווני בשלוסרהון סתאחדין : (ו) צְדָקַתְהוֹן דְּתְבִיבֵי הְתָרִץ א רחתיה וברשעיה נפר רַשׁיַעא : (ו) כַּר מִירת גַּכְּרָא

יא (א) בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה . תכל מכמה : (ג) תמת ישרים תנחם . תנהלם: וסלף בגדים ישדם . ישדדם : (ו) ובהות בגדים ילכדו . נהוות שהם עושים הם מלכדים וסמקרה מסורם הוא כלומר ובוגדים בהוות ילכדו: (ז) במות אדם

מצודת ציין

רא (א) מאזני מרמה . העשוי להכרים הכף רא (א) מאזני . כלי המשקל: (ב) קלון . בזיון : צנועים . המסתרים פומש שלמה . אבן משקל שהוא כשלימתו מבלי מרוב עוותנותם : (כ) וסלף . ענין עקום חסרון הוא לרנון לה' : (ב) בא זרון .. כמו ויסלף דברי לדיקים (שמוה כ"ב) : כחשר כח חים זדון כח שמו קנון כי יכוס ישרם . מלי שדידה וגזלה : (:) ובהות . את הבריות ועם לנועים בא חכמה : ענין שבירה כמו מדבר הות (חהנים

מצודת דוד חבר ירנה לרמות הקונים : ואבן (ב) תמת . חמימות כיברים תנכיגם בדרך

העוב להם : זכלף . עקמימות הבוגדים ישודד מהם נפשותם : (ד) ביום עברה ביום בה נעם מחת המקום וה יועיל העובר וכופר הנפם כי העומד עליו בוו יבה (מרבים כהון אבל לדקה מלילה מן המיהה : (ה) תישר. הלדקה שעושה היא מוליכה אותו בדוך היבר לטוב לו : וברשעתו . בהרשתה שלמה בהכין הרשע ניולתו כה בעלמה יפול הוא: (ו) תצילם. הנדקה תליל הישרים מרטה: זבהות בסבבר שסנינו סבובדים לוולתס ולכדו כס בעלמם בס : (ו) תאבר תקוח . תקום

תרגום

דְצַרִּיִקִי חָרוָתָא וְמַבְרָא דְרְשִׁיִמִי נאבר: (כמ) מַפְשׁנָא לְּתְּכִימֵי אורחיה דאלהא ושציא נהני לאלין העבדין עורזא : ול) צַדִּיק לְנַלָם לָאַ נווּש וַרְשִּׁישִׁי לָא יָתוֹעדּוּן בַּאַרְעָא : (לא) פופיח דצדיקא פופי חבסתא ולישנא דהפיכו נחשפק : (לב) שפורזיה דצהיקא ידעון צביונא ופוסהון דַרַשִּׁיִעִי מַהַפִּיך : MUDE

וְהַקְנַהְ רְשָׁעִים האבר: (כמ) מֶעָוֹ לַחֹם בַרֶּד יְהֹנֶה וֹמְחִבָּה לְפַצְׁלֵי בְּטָון: (ל) צַדִּיק לְעוֹלֶם בַּל־יִמְוֹם וֹרְשָׁעִים לָא יִשְׁכְנוּיי אָרֶץ: (לא) פִּיר־צָדִיק יְנִיב חָכְמָה וּלְשִׁיוֹן הַ הַבְּבַת : (לב) שִׁפְתֵן צַדִּיקּיֵהְעָיוּ לַצְוֹן ופָּן דְּשֶׁנִים תַּהְפָּכִות:

ותקות רשעים תאבד. כי לא תכא: (כמ) מעו לתם דרך ח' ימחתה לפעלי און . שאינן הולנין כה והיה נפרעת מהם : (ל) צדיק לעולם בלימום . כשסוה מט חין מושחו מושת שולם כי יפול וקס: (לא) פי צדיק ינוב חכמה . ידכר לשון ניב שפתים [ישעים נ"ו]: (לב) שפתי צדיק ידעון רצון . יודעים לרלות ולפיים את בוראן יודעים לרצות את הבריות ולהטיל שלום ביניהם:

רוח סערה : (ל) ימום . לשון נטייה : ספיה אבודה ווא סבא ומיור על הפוחלה : ישבני. ענינו חניה בהשקט: (לא) ינוב . (בש) מדו. דכך כ' הוא לחוק לאיש קס ענין דבור כמו בורא ניב בפחים ויבעיה בעבור כי הגך בו והוא למחחה ושבר

לפועלי כחון על חבר וח כלכו בו וריל מלמדת זכות על כתם ותובה על הרשעים :-(ל) לעולם, אף אם סוא מע לא לעולם ימוע כי יחוד ויקום: לא ישבנו. לוען מרובה אף אם שעתם מצוחת היא לפי שעה : (לא) ינוב הו'. רוה לומל בחמרי פיו יוכלל חכמה ומוכר ומרמו לומר ספי תהפוכות חברת ד"ל המהפך הכמם התורה למינות יוכרת: (לב) ידעון רצון , יודעים לרלות לה' : תהפבות . מוסב פל ידעון לומר ידעון מספוכות להפך דבר כ' כי כל עסקס כום וסורגלו פדבר :

כנועתים

בלב ואיש תבונות נחביש : מו הובוד עַבָּיִל מְצַלְּהַיִייִפֶּוּה וְנְצְאָבְּמוֹיִיְהִים מְבַפּּטׁי דָבָר : יירי בְּאַין הַחְבָּלוֹת יְפְּלדִינֶם דמלבחנותא ! (מו) בישא יתשועה ברב יוצץ : (מו) בע ירוע ביר ערב זר ושנא חוקעים בומח : (פו) אשת וו הַּהְפַּוֹה בָבֵּוֹד וְעָרֵיצִים יִתְּמְכוּיעִשֶׁר:

אוא ונברא המתפין שחיק : (ינ) אכל קרצא ולי רוא ורפהיפו פריחות מכפי מלחא: (יד) בַּאַתְרָא דְלֵית מְרַבּרָא נְפַל צמא וסירקנא ייםי בסונמא בבאש בצריקא סמול דהוא שכב תלוני וסני לאלין דסיסין סכרתון באלהא : (פון) אתתא בסידתא פלנא איקרא וששיני רחמין

המקדם : (יב) ואיש תבונות יחריש . כשמבוהו החסר לב כמו שחול דכחיב ויכוסו ולה הכיחו לו מנחה ויהי כמחרים [שמוחל הי ין: (יד) באין תחבלות . כשהלכה כאה על כני אדם ואינן נותנים לב להבין ולהחשנות ולעשות השוכה. יפל עם : (פו) רע ירוע. הרשע יתרולן חשר ערב לבו לע"ו: ושנא תוקעים. חוקעים כף למסיחיהם ללכת בעלתם . ורבותינו דרשוהו בערכות ממון : (מו) תתמך כבוד . כנסת ישראל תקרב המיד לכבוד הקדום ברוך

> מצודת דוד בצודת ציון

פמנוה לתבנו הות חסר לב: ואיש. חס תשמח: (יב) יחרים, ישחוק: (מו) רע מי שתבוץ אותו כוא אים תבונות או יחרים ירוע . ענין השכר ותכנון כמו חרועם כשבט ולה ישנקו של כל דבריו ולה יחום נדברי ברול [חקלים כי]: (שו) ועריצים . חוקים חסד לב : (יג) מעלה פור. המעלה פור כמו עדוני, נוים [יחוקהו כ'ת] : חבירו כרי כוח הולך דכיל וחף חם לח

ספר הדברים לפני מי שנחתר עליו כי חפרך חברה חית נים וינונם הדבר גם הניו : תאמן רות . מי צרותו נחמום לם׳ כוח מעלים כל דבר וחם לה נחמר כסור: (יד) באין . כחשר נה יחשמו מחבולות כדבר המלחמה הו יפול העם כיך שונהיו תולם כרוב יושן קרובה התבועה : (שו) רע ירוע . ישכר ויתרולן של חשר היה פרב בעבור חים זר חשר לח ידעופו חס הות נחתן חבל השונת לחקוע כשיו בערבות שכו וכל כטות הוא תשבירה וכלילה ! (פון אשת חן. לשם המשאת חן בעבור כשרון מעשיה דרכה לחמוך את הכטור שלא שלך ממנה נעושה שמושת אל הכבוד בכוספת כברון מעבים : וערוצים . בעלי כת רב דוכם עבות סתוכות חל כעיםר רשיעא יוכיד סבביה וספירתון דאמין דעבדין קאמא ייבד : (ט) צַבְּיָלָא מוֹ מַלְטָא אְמְּעִיוֹכּ ושל קיש תחוחותי: (ש) נכלא ופופית סחביל חבריה וצרימי קשתיובין (י) בשבתחון דצריקי תרוץ קרנקהון וביוברנא דרשיעי הַנְנָהָא : ניא) בְּבְרַבַּתְהוֹן רצוייבי החרוכם סרנהא ובשוקהון דרשיעי תחשקר : בבו דְשָׁמ לְחַבְּרֵיח חַפִיר רַעְּנָנָא

תרגום

וְתּוּחֶלֶת אוֹנִים אָבֶּדְה : (ח) צַּהִּיק מצנה למצון נולא נאה שושות (ב) בְּפָּה חֲנַרְ וַשְּׁחַת וַאֶרֶי וּבְּרַעַת צְּנְהַיִּלִים הַחָּלְצִיּ : ניי בְּפִיב צְּנִהְלִים פּוֹאַלְיֵּ פרונה יבאלר רשעים ונה (יא) בְּבַרְבַּת וְשְׁרִים הָרִים בְּבַרְבַּת וּבְבָּי לְאָנִים תַּלְרָבֶם : (יכ) בָּן לְרַצְהוּ חַפַּר-

רשע תאבד תקוח. מקות כל סכופחים כו: ותוחלת אונים אבדה. מוחלת בניו שכם אונו אברה כי בוכותו לא תכא להם טובה אבל במות לדיקים יש לבניהם מכנים בלדקתם : (ח) צדיק מצרח נחלק. כמות רשע ולמקרה העליון זה מחוכר: (ש) בפת חנף. חנף המסים חכירו בדרך לע משחיתו בפיו : וכדעת צדיקים יחלצו . וכלדיק נחלן ממנו כדעת החורה שהוסירה עליו לה חחבה לו וגו" [דברים י"ג] : (יא) תרום קרת . תחקיים תקרת הבית בנבחה מלפול. בעוד שהיו מלכי יהודה ישרים העמידה תפלחם את בים המקדש

סצורת דוד צ'א]: (ו) אונים . בנים הכחים מכחו הכוטחים כו: ותוחרת . מקום בניו חברה כפו כחי וכחבים חוני (כרחבים מ'ט): כי לח היה בו זכוח להגן של הבנים : (ח) נחדץ , ענין הוואה ושליפה למו (ח) צדים , לשונורה נדה על הודיק ובעכור וחולה נעלו [רברים כ'ק] : (י) העלץ . הזכום בעלה קבורם או כבוחלן הוריק מן

הנרם יבוח לפע במקומו חל כנרם כהיח כי חין מדם הדין מחפיים עד יכה חתר פחתיו: (מ) כפה חכף . בדכרי חנופה ישחים אם כעסו המחניף לו כי ילכדונו להמבך אחר דעהו : ובדעת . בעבור דפת החורה יוניהו מוכם דכרי בחוף וחינם ומשכים חחריו: (י) חערץ קריה. כי משפיעים לעולחם מסטובה חשר חולק כ' לכם: רבה. כי צעודם בחייהם הרפה לפריות: (יא) בברבח: כשת כוח הברכה נישרים ורק התה למעלה דינסינו חם בני השיר בהדרכה ישרה חו מתרומה שי"ו : ובשי ונו". חכל כחשר הברכה היח כפי קקינים דוק קפס למעול ועל פיסם יקים כל דברי קעיר או הסרם עי"ו: (יב) כז.

ומרוה

למַחְסוֹר : (כה) נָפָשׁ־בְּרְכָה תְרְשׁׁן

של הבריה לא מורבי מן בישתא וורטא דצריקי מהפרק : (כב) קַרְשׁי דְּרַהַבָּא בַּנְחִירֵי דַּחַוִירָהָא הַיכנָא אָהָהָא רְשֶׁפִּירֵי יסרי פעמא : (כנ) רגתא דצהיקי בקבתא וסבורא דרשיעי ברונוא : (כד) אית דְּפָרֵד ומוֹסִיף תוב וְחָשֵׂיךְ מִן תְּרִיצוּחָא חוסרנא ליה : (כה) נפשא

דָבְרְבָּחָא הַעְהַן וּפֵן דְּפָאלַף

מיד סקדום בכוך הוא לידו הכא לו שכר פעולתו ולא ינקה מן סרעם אשר עשה : (כב) נום זהב באף חזיר. שמלכלך אוהם באשפות כן תלמיד חכם הסר מן הדרך הטובה : וסרת שעם . פירש מן סחורה : (כג) תקות רשעים עברה . בוטחים ומקוים לגיסנס : (כד) יש מפור . ממונו כגון ללדקה ונוסף מוד : וחשך. עלמו מיושר: אך למחסור. יסיס לו: (כה) נפש ברכה. שהום

מצודת ציון

ולה ינקה הרש מדנו כי לה תשוב היקם כמו חה ומם שמות לים]: שעם שנינו אכל זרם לדיקים לפעמים כחלעו מן העלה וחום הדבר כמו וטעם זקנים הושה חבר ישולה עליהם בעבור זכום יקה [היוב י"כ] : (בר) וחשך וחונע : כשרון מעשה החכות : (בב) נוש זהב . (בה) ברבה . כל לשון ברכה ענינו כמו הינו ישימו מס זכב בחף חזיר כנס כוספת טובה: תרשן . מלשון דשן ושמן:

מצודת דוד מידו של מקום יבה כנמול ליך המחויב שקום : (בכ) נום . פדי יושם על ההף לה קשמור בעדי הזה לההקשם בה חבל מלכלך חיתה כלוחה כן דרך חבה יפה

חשר סרה ממנה שעש ועלם החלמה כי לא השמור יפים להמושר לה כיא להנחסר לה ונחמר למשל של מי שמוח חומה וחינו משחתש בה לחכמש החורה כיח לרמוה כבריום ומדומה : (בנ) אך סוב , מכל לתחוות בוחרים חך החום מעשה הטוב ועוזכים השתר: עברה. כל מקומם למנות דבר מה לכפום ולהשקוף על מי : (בר) יש מפור . כיל ימוא דבר אם מפירו בענין מה יהוסף עוד יותר ואם ימנע מניסן ממנו אף כראוי לא יכים סיבה לקיום כדבר כ"א להחסירו וכוח פירון המחון לודקה כי המפור ומי : (בח) נפש ברבה .החפוה הוספת מוכה תרגום

לְהַמִּין בָּחַר עוֹתְרא: (יוֹ) פָּרִישׁ מְבָּחָא לַנִפְשִׁיה נַבְרָא חְסִירָא ורכובר נושמיה נכוריא : (יח) רַשִּׁיעָא עָכֵּד עוֹבֶרָאוּ רשקרא ודורש לצדקרוא קישמיה הוא אנריה ב (ים) היכנא מן דעבד צדקתא: לְחַיֵי נְפִיר וְדְרָדֶף בִּישָׁתָא נְפִיתּי למוחא : (כ) מרחק אלהא לַעקיםי לָבָא וצבי באלין דָּהְמִימִין: (כא) דְמוֹשׁים אִידָּא.

30

(יו) נֹמֵל נָפְשׁוּ אִישׁ חָסֶר וְעֹכֵר שְׁאַרוּ אַבְוָרֵי : ניתּו בְשָּׁע עשֶׁה פְּעַלַת־־שֶׁ קר ווֹרַע צַדְּקָה שֶׁכֶר צֶּקֶמֶת : נים) בַּן־צְּדְקָה לְחַיִים וּמְרָהַ ף רָעָה לְמוֹתְוֹ: (כ) הְּוְעָבַת יְהַנָּה עִּקְשֵׁי־בֻבְ וֹרְצוֹנוֹ הְּמֵימֵי דְרֶךְ : וכאו יד וליד לא־יונ קה בע וון בע צדיקים נמלמ

הוא והורחו: (יו) גמל נפשו . גומל טובה לקרוכיו איש שהוא חסיד: ועבר שארו אכזרי . והסכזכי הוא עוכר את קרוביו : (יח) רשע עשה פעלת שקר . סטולתו של רשע משקרת לו לסבור שתחקיים כנ הלנהתו והכל אבד: וורע צדקה שכר אמת . והזורע לדקה היא פעולה של אמת כי בודאי בטוח הוא שיקבל פעלו בסוף. שכר קרוניה"ל כלע"ז כחדם הסוכר חמת המים כדי ללקוע דגים ובטוח. הוח שימלה שם דגים הרבה ודומה לו כל עושי שכר חגמי נפש [ישעיה י"ט] : (ים) כן צרקה לחיים. אמתה של לדקה סופה לחיים למו כן כנות ללפחד דוכרות [כמדכר כ"ו] ; (כא) יד ליד. כלומר

כצודת דוד

מצורת ציון

(יו) ועכר . ענין השחתה ובלבול כמן לבל יהיה חבוד מהם : (יו) נמול נשעו . ענדתם אותי (בראבית ל"ד) : שארו . מי בנותו טוב לנסבו ותהאווה לחת לה בברו כמו אם יכין באר [תהנים ע"ח] : די מחבורה ההכרחי להחיותה להעמידה (יח) אמת , ענינו דכר מקוים כן ודכריך במלב הבריאות הוא בודתי חים חסיד כי יהיו חמה [במוחל כ׳ ז׳] : (ים) כן . כחבר יחמול על נסבו כן יחמול על שנינו כמו אמח ולדק כמו וכן בנוח ללפחד / נפש הזולח אבל הפובר בשר עלמו ומרשיב דיברום [במדבר כ"ו]: (כ) טקשי. ענין שלמו כי יחום על הממון כ"ם בכות

חכורי על כזולת : (יח) פעלת שקר . ר'ל פפולתו משקרם כו ולא חשאר בקיומה : זורע . הזורע נדקה שכרו כא כאמת איכ כפולקו סיח במול כלדקם הכם כחם ומתקיים : (ים) כן צדקה . חמיתם בודקה ר'ל הנהונה לשמה היא סנה להשינ החיים אבל המרדף עם הלוקה אם הרעם לכמום בה אם הבריום למפן יחזיקוהו לדיים היא עוד סיבה למוהו כי לא מחשב לזכום כ"ח לחובה : (כ) שקשי לב , מכחה לחדם ישרו ומחשבום לבו לעקשום: חמימי וידך, פסף בדרפין ומבור מפקרן "אלכן כות ורוכ (כ) : (כא) יר ליוף

מיבנ

m) qui

למפים לא : (ל) פרוי (ל) פרי צדיק בין דיים ולוקח ופשות פנוקבלנורוא דנפשי הכמתא : חכם : (לא) דין צדיק בארץ ישלם אף כיי רשע וחושא:

יב (א) פו דְּרָחִים בַּרְהוֹתָא יב (א) אחב מְיפָר אָחָב דְּעָת וְשׁנֵא תובחת בער : (כ) מוב יפיק לבן מונונע ואים מומונו למות :

(ל) פרי צדיק . גמול פירות מעבה הלדיקים ען חיים הם לעולם : ולקח נפשות חכם. מי שחוא חכם קונה לו נפשות שמלמדם דרך פוב והרי הם לו כחילו, קנחם כענין בנחמר וחת הנפש חשר עשו בחדן [כרחשית י"כ]: (לא) הן צדיק כארק ישלם. למה יכטת הרשם בבעה שמננחת נו סנה הוא רואה שהנדיק משחנם שכר העבירה שכידו בעידו על הארן בחיים: אף כי רשע ותומא. גכל שכן שסופושל רשע להשחלם לו או בחייו או במותו:

יב (ב) שיב יפיק . מוליה מן הקב"ה נחת כוח להביה טובה לפולם: ואיש מומות ירשיע . בעל עלילות ירשיע מחייב חת סבריות לסביה רעה . וכן הוה הומר והוטה אחד יהבד שוכה הרבה

(ל) שרו צריק. מעבה הלריק פות לען הניתו תה כותי (וכריה ו') : (לא) אפ המנדל היים כי של ידי משביו כה כי . פנינו כתו כל שכן וכן הף כי הם נו חיים: זרקה . סנוקה לעומו נפשות להודיכה בדרך היםר הדי הוא כאינו יב (א) בער . שימה שים כומשל מנחם כמ"ם וחת תנפם חבר שבו בחרן כבבתום וכוח מלי חנמנו וברחפים ייבן המוקח האם לחכם יחפר נ

(יא) הן ונוף . כחומר למה יבטה הרבע של הצלחם שמני . כוח יכחם כי חף בוריק ישולם על העבירות בנידו שובנו כחוד עד נח ימוח וכל שנו הרבם המחוים נרסעו וחועה עד בסודהי יקבל גמול מעביו הם קנדם העיתה הם להחרים: לב (א) אהב . כחוכה חם קמומר הוה חוכה דעת כי בשתמו חם המוכר יקנה

דעת מה שלא שמע מאז חפל השונה חוכחם הוא כפר ושופה כיישאר באולחו ב (ב) מוב , חים טוב מוניה רוון מכי להביה מובה של כל הפולם . ואיש בושות

תרגום תרגום

מבורא באולצנא נשבקוניה לבעל דבבוי וברבתא חהני (לא) הַן צַּבְּיָקָא בָאַרְעָא מְחָחָסְן לאנא דקובו : (בו) דמקדים ורשיעי וחפאי שיפין בין ארמא: מבעש בא, אבונא ועכת רָחָם יְרִישְׁרָזא וֹסְנִי מכסנותא בורא הוא: (ב) מב

פו הַבַּבל רְעוֹתִיה הַאלהא יבית פחקא וסכלא יהוי עבדא ונכרא רשימא העישא

משלי יא

יבירוֹנו בַּם־יהוֹא יוֹרָא : (כֹּח בִּנֹבְעַ בַר אַף הוא יַלִיף: (כֹו) פַּוֹ בְּכְבָּא : יְקְבָּהוּ לָאֵוֹם וֹבְרָכָה לְרָאשׁ מַשְּבִּוֹר (כו) שַׁתַר סוב יַבַּקשׁ רָצֵין וְדְרָשׁ רָעָה קבואנו : (כה) בושח בְּעְשְׁרוֹ הַוּא יָפְּל יכעלה צדיקים יפרחו: (כמי עבר ביתו (כה) המסבר בעותריה הוא ינחל דרות ועבר אויל לחבם בך : מפרחין : (כם) קבר ביהים

שהוא יחרן בממונו וכל לשון ברכה פישו"ן בלע"ז : ומרוח . שמשביע את העניים: גם הוא יורא . ישבע טול: (כו) מנע בר . מלמד תורה: (כו) שחר מוב . החפן להדריך את הכריות כדרך טובה ומוכים ומיסר אותם: יבקש רצון. הוא חפן שיהיה הקדום כרוך הוא רולה כם ומחפיים עמם. רלון אפיימינ"ע כלע"ו: (כמ) עבר ביתו ינחל רוח. אדם עלל שינחל רוח תמיד ואינ יונע בחורה ולא במלחכה סוף עוכר חת בני ביתו שחין להם מה לחכול:

ומרוח , שנין בבישם כמו פנן כום [יבעים לוילם גם היה חדובן : וחרוח . המכביש ניהן: (בו) בה. תבוחה כמו לככר בה את העניים גם הוא יכבע מוב: (בו) ביונק [ברחשים מיפן : יהבדי . יקלנוכו בר. החדל למטר חבוחתו בעם כלודן כמו לכם קבם ני [במחבר כ'ב]: לאום , ומשמרה עד זמן היוקר יקולוהו בני אומם כמו ולחום מנהום יחמן (ברחבים הומהו וברכה בחה לכחם במורר שבר כ"ה]: משביר . ענין מכירת תבוחה כמו בעת הזורך כי הכל יברכוהו והוח נחתר ושנר כר (ברחשים מיב): (בו) שחר . למשל של השפעת החכמה לאלם : פנין דריםה ימו ובחרו חו (חהנים (בי) שחר שוב . הדורם חחר שובות בני פ"הן : (בפ) חוח . ענינו כעם כמו חדם וחפך כסם יבקם בום חנון מה׳ כי שי"ו כהנת לפן ודרש, חבל הצוכם חחר

רשם לני אום וכם כוח חפן חוי הרשה הסיח מכיח שליו: (כח) הוא יפל, ונח יופיו לו מקרו חבל הודיקים הבוטיחים כם) יפרחו גפני החיון : (כם) עבר ביתי . השול אבר בעבור שונותו שוכר ומסחים כר כיהו כי נה מואר ידו נחת לכם די מחסורם סנה כזה יחרבה המריבה יהנעם אלחינו ינחנ לעלמו רוח הכעם וכוף הדבר יקיק חבר החויו הום יקים שבר לחבם לב לפחיות נפם שלמו ב

איש ונ עודה כב יהיה לבח : מו פוב נְּקְנֶח וָעֶבֶר לֵּוֹ בִּמִּחְפַבֵּר וַחֲסַר־לָחָם: ני יובע צַדִּיק נָפֶשׁ בְּחֶמְתֵּוֹ וְבַחֲמֵי רְשָׁנִים דַּבָּשׁבֵיה וְרַסְפִּיהוֹ וְרַשִּׁישִי אַבְּוֹרִי: ניאו עֹבֵר אַדְּטָרוּ יִשְּׁבַער כְּיֹרֶם וּפְרַהַ, רְיַקִים הַפַר־־לִב : יים הְמַדְ רָשֶׁע יוקן בעים ושרש צדיקים יוקן:

רסוכלתנותיה וחסר בשינא הני לשמותא: (מ) מב הוא ולילא ושכדי אית ליה מן הוא דְמַתְיַקְר וַחְמִיר לַחְמָא : (י) יבים צדיקא נקשא בכוריותא: (יא) דְּפַלַח בַּאַרְעִיה יקבע לחמא ודנדף בתר יַּקריקותא חַפַר דַעְיָנָא הוא : (יב) רָאַנ רַשׁיִעא מְצוּדְתָא בִישְׁתָא וְעַקְרָהוֹן דְצַדְיַקִי נתקים

רשיי

ונעוה לב . שהניע לבו לגמרי מן התורה הוא יהיה לבוז . נעוה . כמו געויתי משמוע [ישעיה כ"ח] וכן כן נעות המכדות [שמואל 6' כ'] יים לומר נמוס מי שלכו נמוס מגזרח נע ונד כאשר יאמר זעוס מנורת זע : (מ) מוב נקלח. בעיניו ונעשה עבד לעלמו: ממתכבד. בשיניו ואומר גנאי הוא לי לשמול במלאכה שאני מבני אדם גדולים יסופו להיות חסר לחס: (י) יודע צדיק נפש בחמתו . מה בסמתו ולפי ביתו לדי כים : (יא) עבד אדמתו ישבע לחם . כמשמטו ולפי משלו שחוזר על חלמודו חמיד שלא ישחכה : (יב) חמד רשע . לסיות כזון ומתפרכם ממלוד רשטים שלדין את הבריות בגזלות וחמם:

ופרם

מצודת דוד שיעור שכנו אם רב ואם מעם אבל מי לכם: (ח) ובעוה . מלי נע כאשר יאת: בלבו נעה מחכמה יהיה לבזין: (ם) טוב . מן זע זעוה : (יב) סצוד . ענינו מבלר פותר טוב למי שנוכג קלום בט'מו וכוח חוק כמו יבחוכו במלחם (יחוקחל יים]: ממי שמחזיק עלמו למכוכד וכוש הוח לעבוד שבודתו ובשבור זה יחסר לחמו : (י) יודע צדיק . כלדיק נותן לב לדעם אף רלון ככמתו למלאום החותה כי קנוי אלנו מדם הרחמום אבל הרשעים אף הרחמוום שים כהם היא אכוריום כי למראה העין ירחמו ולא כן כלבה : (יא) עבר ארמתו . כתריבה וכיואא : ופדרף רקים, הרודף חתר דברים שחין נהם חושנת סוח חסר לב כי שוב לשפוק לה בעבודם החדמה: (יב) חמד . הרשע חומד לשנת במכלר הרשים חשר ימחוקו שם למשום חמם אבל המיקים אינם לריכים לעוד מכחוך כי שרשם ימן פריים

T. VIII. 6 1 (n'n hor)

חַרְעִיחַיה: (נ) לא נתקן בּר נשא ברשעא ועקרה ו דצדיקי לא נויע: (ד) אתתא כשרתא כלילא לבעלה ואנתתא בישתא היך מלמיתא בקימא היכנא מיברא נרמוי דנברה : (מ) מחשבתהון דצדיקי דינא מַרְבּרְנוֹתָא דְרַשִּׁיעֵי רַמְּיוֹתָא :

(ו) מלי דרשיעי כמנין לדמא ופופהין דתריצי מפצי להון : (ז) נחהפכון רשיעי וכא נשתכחון וביתהון דצדיקי

דסוכלתנותיה

מו לא־יִכְּוֹן אָדָם בַּרָשֵׁע וְשִׁרָשׁ צַּדִּיקִים בל־יימום: ורו אשת חיל עשרת בעלה וכר קב בעצמיתיו מבישה : וה) מחשבות צַדִּיקִים מָשְׁפָּט תַּחְבָּלְוֹת רְשָׁעִים מָרָמָה : נו) דַבְרֵי רְשָׁעִים אָרְב־־דָם וּפַּי יְשָׁרִים (ו) יצילם : וו הפוך רשעים ואינם ובית צַרְיַקִים ַיְעָמָד : וח) לְפֵי שֶׁבְלוֹ יְהְלַלֹי-

יְקוֹם: (ח) זַּלְרָא מִשְׁתַּבֶּח בּפּוּמָא

[קסלת ט']: וג) לא יכון אדם ברשע . לא יתכסם: (ד) וכרקב . חולשת הנכנס חוך העלמות וטוחן אותם כן אשה מבישה נרשה שמעשים כושים: (ו) דברי רשעים ארב דם . יועלים לרלות בירים או על ידי עדות שקר: ופי ישרים . כששומעים את עלתם ילילום לנרדפים שמגלים את עלתם או אם עדים כם מזימין אותם : (ז) הפוך רשעים . כמו נהפוך כמהפכת רגע נהפכים : ואינם . כלים כגון סדום: ובית צדיקים יעמד. יחקיים: (ח) לפי שכלו יהלל איש . אם חכם מעט או הרבה הכל לפי שכלו יטול שכח :

מצורת דוד מצודת ציון וצעירנו [כמדכר כ'] : (ו) ואינם . וחין הנמבר חחר מחשכום לכו הוח ירשים חם כל העולם כי מכריעם לחובה: (ג) לא

יבון . החדם לח יהיה נכון במעשם הרשע ריל לח יעמוד על כנו ובסיסו עם הכון באסף ברשע אבל בורם לדיקים לא יכים נופה ליפול ר"ל אף אם יפול לא ימוט עם הבולם כי יחזור ויקום : (ד) עברת בעלה. ד"ל בעלה מתפחר במעשיה: מבישה . באשם בנמות בה כל דבר בובה היה לבעלה כרקבון בעלמותיו : (ח) משפש . לעבות מכפט המת לכליל הטפוק מיד עובקו: מרמה . לעבות מרמה : (ו) ארב . לאלוב על דם נקי בעדות בקר : יציאם. יצילו את הנידונים כי ירבו לחקור עד יוכיזבו זה מוה : (ו) הפוך . כחבר יהפני הרבעים חו חינם דעולם ויחבד כל למו אבל בית הלדיקים יחקיים לעד : (ח) לפי שכלו . כל אים יכובה לפי

שיעור

הַבְּנוּתָא נְתְנֵי צַדִּיקוּתָא וְמָהֵד צֶדֶק וְעֶד שֶׁקְרֵים מִרְמָה : ניהוֹ שָׁשׁ בּוֹמָה

כְּמַדְקְרָוֹת חָרֶב וּלְשָׁוֹן חַכְמִים מַרְפַּאַ : (מ) שַפַּת־אָבֶית הַכָּין לְעַר וְעַר־אַרְנִישָה לְשׁוֹן שֶׁקָר : (כ) מִרְמָה בְּלָב־רוֹרְשֵּׁר רֶע וּלִיעַצֵי שָׁלִום שִׁמְחָה : נכאו לָאָבּי יְאָנָה לַצִּרִים בָּל־צָּתָוֹ וֹרְשָׁנִים מֶלְאוּ רָע וּ (כב) הועבת יהוה שפתישיש קר ועשי

דשקרא במאה הוא: (יח) אית יאָםרֵיה סַפְּבֵירָא רָנְשָׁאוֹלִישָׁנָא מַבֹּימֵי מָאמִיא : (ימ) שְּׁפַתָא רַקשׁמָא חַתַּקוּ לַשְלָם וְסַהְרָא מַסְתַרְהַב בְּלִישְׁנָא דְשִׁקְרָא : (כ) בַּמֶּיוּהָא בַלְבָּהוֹן דְּחָשְׁלִין ישתא ולאפין דיעצין שלמא דותא ההני ז (כא) לא שפיר בדיקא כל מדעם דעאתא בשיעי סלין בישתא : וכב) מכחקתיה דאלהא ספותי דישקרא

תרגום

אמונה מגיד בדין עדות לדק לזכות סוכאי : (יח) יש בומה. מדבר כמו לכמם כשפתים [ויקרם סי]: כמדקרות חרב . שמסכסך פק הבריות וגורם להם להרוג: ולשון חבמים. המביא שלום בין אדם לחבירו: מרפא. למבעה הסוה: (יש) שפת אמת תכון לעד. מחבסם ותחקיים : ועד ארגיעה . למטט רגע סוף ללה והולך שהשקר אין לו רגלים: (כ) מרמה בלב חרשי רע. ומחוך שהם מרודים במחשבות של חרמית אין להם שמחם וליופלי שלים שמחם: (כא) לא יאנה לצדיק. לם יסכע לם חזדמן לו עבירם בלי

אמונה

מצודת דוד

יסים החדם נחשובה ושב ורפח נו :

לתקוד כדבריו: (יה) יש בופה . יש מי רוח ספס: (יח) בופה . פנין דבור כפו יבטה בשפחיו ויזיק בזה כחינו מדקיר (בטח בשפחים [ויקרת ה']: במרקחות . במרב וכוח המדבר לשון הרם ומוציה שם פנין חחיבה בדבר מה כמו כל הנמנה ידקה רע: ולשון . אבל אמרי לשון חכמים [יבסים ייב]: (ים) איניעת . מלשון כמה עוד למרפה כי במחק המכי נועם לגע: (כ) הרשי . ענין מחשבה :

(ים) חבון לעד . ממקיימת עד פולם מחנה חליך רפה [מכנים ציה] : כוח פה החמירה כי וחח"ז יחברר השקר: (כ) מרמה ונו". בלב החושב רע הפוחי פרמה והוא מינר ודואנ שלא יסגלה אכל היומנים על השלום עוד ישמחו אם" יפגלה : (כא) לא יאנה. אין שום עבירה מודמן לדים לכיום נכשל בה אבל הרשעים פתמוחו מרע כי עצירה גורום מבירה עד חין חכוים : (בב) שמתי שקר

פַתַקל בִּישָׁא וֹפָלִים צַהִּיקא מִן טָקּתָא : (יד) גַּבְּרָא מון פְּרָי פומיה ישבע מבתא וכל בר נש היד עובר אידוי מתפרים : (פו) אָרְחִיה דְסַכְּלָא תַרִיצָא באפוי ודשמע לעיצתא חבימא הוא : (פו) שפיא כד יומיה סודע רוגויה וערים מכפי

צעריה : (יו) מן דמסדקיד

הימנותא

נים בפשע שפתים מוקש רע ויצא נחקים: נים בחובא דשפותא מַאָּרָה צַהָּיִק : (יִר) מִפְּרֵי פִּי־יְאִישׁ יִשְׂבַע־־ מוב ונְמוּל יְדִי־ אָדָם יְשׁוֹב ישׁיב קרי לְוֹ: (פוֹ דֶּרֶךְ אָבֶוֹיל יָשֶׁרְ בְּעִינָיְרְ וְשׁמֵעַ לְעצָה הָכָם: (מו) אָנִיל בַיוֹם יוָדַע כַּעְסֵוֹ וכפה קלון ערום: ניו יפיח אמונה יוניד

ושרש צדיקים יתן . מס שהוא ראוי ליתן והוא הפרי : (יג) בפשע שפתים . בפשע שפתי דור המכול שאמרו מה שדי כי נעבדנו |איוב כ"ה] בא להם מוקש רע. ונח הלדיק ילא מהלרה: (יד) מפרי פי איש. משכר פיהם של עוסקי תורה אוכלים טוב בעולם הזה והקרן קיימת להם לעולם הכח: (מז) אויל ביום יודע כעםו . כיום בהוח כועם בו ביום מודיע כעסו שהוח מחגרה ומחרף הבירו ברביי ואין מעלור לרוחו . אבל הערום כוסה קלון ואינו ממהר לריב ומ"ה ביום שנברה הדם הרחשון נודע סרחונו והקב"ה שהוה ערום לה כלה לשחת בריותיו כסה קלומו ודחה לגזרתו מיום של אדם ליום שלו שהוה הלף שנה : (יו) יפיח אמונה יגיד צדק. מי שמדבר למוכה ה

מצודת דוד

מצודת ציון

מ) יפיה . ענין דבור כי בא בהפחם הראוי ר"ל מעלמם יחחוקו להיטיב לעשוח (יג) בפשע , בעבור פשע שפקים המדבר

סכם יבות עליו מוקש דע . חבל כלדיק בנועם חמריו יולה מהורה הבחה (יד) מפרי . רוכ לומר אם מאמרי פי אים מד"ם ישבע בעבורם טוב כ'ם כו. מנמול מעשה ידיו ישיב לו המקום אם טוב ואם רע : (מו) ישר בעיניו . כי מחזים עומו לחכם: ושמע . כחומר חבל לח כן הוח כי השומע לעות זולתו לחכם יחשב: (מו) ביום . כו ביום שכועם על מי ביום כוה יודע כעפו ויתפרסם כ בעונם כי מיד יחקוטט עמו ויבוכו חבל הערום עם כי יכעם כוסה הוח חת הקלון ולה יבוכ הם רעבו מיד בפרכום : (יו) יפיח אמונה . כמורגל לדבר דברים בחמונה כ"ם בעדותו יגיד לדה חבל המורגל לדבר מהרים עם כי המה בדברי-של מה בכך על"ו קרוב הדבר חשר גם בדבר העדום מרמה בפיו והרבה

קפקים

צָדָקָה חַיִיֶם וָדֶרֶהְ נְתִיבָה אַל־מָוֶת:

יג (א) בן חָכָם מִיפַר אָב יְּכִיץ לְאַ־שְּׁמַע נערה : וכ) מפרי פראיש יאבל

לברוא נכילא נפולא הפראנים צידו והודאדם יפר חרוץ : וכח בארחד דַּהָבָא יַקִּירָא: (כה) בּארָהַא דְצִרְקָא חַיֵּי וְאוֹרָה דְעוּתְנָא למותא:

לב (א) פר חבימא מקבל בּוְדּוּהָא דְאַבָּא וּבְרָא מָקבּל בַּעָהָא ; מְקבֵּל בַּעָהָא לָא מִקבֵּל בַּעָהָא (ב) נַבְרָא מָן פָרִי פּוּמֵיה נִסְבַּע

מַבְּהָא וְנִפְשְׁתּוֹן דְּבָּוּוֹצִי תתחפת

מחוצר למקרם שלפניו כלומר דרך רשם מחמכו ולם יחרוך מת פיד של רמים שלו . לא יחרוך . לא יצלית בתרמיתו ולפי שדבר בלשוף

פיד מפל בו לשון מריכה שהציד המצליח פד את העוסות וחוככן באש: והון אדם יקר חרוץ. מקרא מסוכס סוא. והון אדם שהוא חלון יקר סוא . ממון אדם כשר יקר סוא . חרון . מושם אמת . כמו יד אלונים מעשיר [לעיל י]: (כת) בארח צדקה חיים ודרך נתיבה . של לדקס: אל מות . לם ימות:

פל (א) בן חכם מיסר אב . מקרם קלר יהום כן חכם שופל ופוסבי מוסר אב . וי"א בשביל מוסר סאב סוא חכם : ולץ לא שמע בערה . שאינו מקכל חולחום : (ב) ביפרי פי איש יאכל מוב . משכר תורתו יאכל טוב בעום"ז והקרן קיימת לעום"ב: וגמש בגדים חמם. וחפן בוגדים חמם כמו אסים את נסשכם [בראשים

1"2

וא יחוכם על כי כמה ורחים יפים כחשר רחשהון לה התחרך [דניהלבי]: יפר . כנפיסם בלמיכ ועוח לרמות את פלוקחים חשוב ונכבך: חירוץ . כוא מין צבל פום ובשבור זה יחבר הכל כי ישופו להם והוח כמו בירקרק חרון [חהלים סית] ז לודקה כי יפסיד את כל הסון : וחון . (כח) נתיבה. פנין שניל מתסלה ז אכל הכון של אדם יקר קמפרים מכונו לדל הכון ככוא כוא חרוך כיל מוכחד

שבוסבים המתקיים לומן מרובה ולה יפסד כמהר מיני מתכות ור"ל משתי פמקיימת : (כה) כארה . הסולך בדוך לדקה יתלא חיים : ורוד . פדוך נפים כלדקה נה ימוח חם המום וכפל הדבר במ"ב : מו בן חבם . אם נראה חומה בחדם בודאי שמע מוסר כאב אום מחספי

וחם נרחה שהוח לך בודחי לח קבל שברם החב שהודיתו: (ב) משרי. פפירות דכרי החורה ישנע פיב כפוס"ו והקדו שמור לשוכ"ב וכפש בוגרים משפה תרגום

הַיִּמְנוּחָא מָהַרְעֵי : (כנ) בַּר צש ערימא מכפה ידיעתא דַחַלְתָּא בַלְבֵּיה דְנַבְרָא מַבַּחַלָּא וּסְבַּיָא מְבַיָּא מְתַדְיון לֵיהּ : וארתהון דרשיעי מתעי להון : (כו) לא נסתקבל צידא

אַמוּנָה רְצוֹנוֹ : (כנ) אַדָם עַרוּם כַּטָּה רְשׁקּרָא וּכְאַלֵּיוֹ דְּיֶּבְּדִיוֹ דַעַת וְלֵב בְּסִילִים יִקרָא אַנְּלֶת: (כר) יַדר הרוצים תמשול ורמיה החות למם: ולבחון דפרלי סני ידינתא : (כת) דְאָנָה בַלְב־אָישׁ יַשְׁחְנָה וְדָבֶר מוֹב וְנְמָאֵי יְהַוֹן לְמַמָּא יִכּוֹם בְּלְהַא ישמחנה : (כו) יתר מרעהו צדיק ודרה רשעים התעם : (כו) לא־יחרף רמיה (כו) מב כו חברה צדיקא

דעת : (כג) אדם ערום כסה דעת . אפילו כהכמחו הוא למע וכל בכן לדברי שטות סוא מכסה. אכל : ולב כסילים יקרא אולת. מכריז אולת בקול רס: (כד) יד הרוצים . ישרים: תמשול . -מעטיל : (כה) דאגה בלב איש ישחנה . יסיחנה מדעתו : ודבר שוב ישמחנה . יעסוק בתורם וסיא תשמה את סדאגה שבלבו ותלילנו ממנה . ולדברי האומר יסיחנה לאחרים כך סופו של מהרא אדבר טוב שינחמנו חברו ישמה את הדאגה : (בו) יתר מרעהן צדיק. סלדיק מוותר מדותיו ועובר עליהם. יתר לרי"ם בלע"ו: . אדרך רשעים . שטא למודה להרע היא התעם: (בו) לא יחרך.

> מצודת ציון מצורת דוד

שנבר) ארוצים . זרתים : למם . מלשון בפתים המדברים שקר : רצונו . כם פתסק והמגה : (כה) ישחנה , מלשון לרלון לו : (כג) כסה דעת . אף דכרי שמים והשפום כמו שחו רעים [לקמן חכמה לא יבלה כ"א להראוים לה : ולב יקו : (בו) יחיד. ענין בריפה כמו ושער בסילים . מי שלבו לב כסילים יהרא ויפרסס חף דברי חולת : (כד) יד

שרוצים . מי שהוח זריו במעשיו להרוית במעשה ידיו סופו חרום קרנו וימשול חיב ידן משלה לו אבל יך רמיה כ"ל המרויח ברמיה ההיה להמסה וירד מעה מטה : (בח) דאנה . כשקבה דהנה כלב חיש ימעם וישפיל חותה מכמות בהיה ודכר שוב כות חם יוכל לפנור כח לשמח שוד חם הדתנה ולחשוב כי לעובה כח מה מבח : (כו) יחר , האריק ים לו יחרון ומעלה מרעהו שחינו לדיק חבל דרך בשעים התולהם כית מקעה הם הרשנים ותחוו בדרכם וות יפנו תו ביתרון בכות: אמן לא ידוד . דרך כציד לחרוך רחשי כשי בעופום לבל יעופו ממנו חבל הרמחי

וְאֵין כָּל בִּתְרושִׁשׁ וְתַּון רָב : מו כָּפֶּר נָפָש־אָישׁ עָשְׁרָוּ וְיָרְשׁ לְאִ־שָׁמֵע נָעְרָה : (מ) אור־צַדִּי,קים יִשְּׁמָח וְנֵרְ רְשָׁעִים יִדְעָרְ : מי בַקּ־בְּנְדוֹן יִתְּן מַצְּהַ וְאֶתִּי נְיַעֶצֵים חָכְבָּוֹה : מוּ הַּין מַחָבֶּל יִקְיַעֵּמ וקבץ

בשיה וליח כל מדעם וממסבן פששיה ומוליה מניאה: (ח) אית לה פורק.. דנמשיה דנברא ייתביה ומספנא לא מקבל בַעָּהָא : (מ) ניהרא דצדיקי נרנו ושרנא דרשישי נדעד : ליו לחוד בודנותא אחיא מצותא וֹאַלֵּין דְּמָחְמַלְּכִין חַבִּימֵי אַנוּן : (יא) מולא מן שולא דפריה

ד"ל יש אדם שפום מחעשר בסופו ואין לו כלום בחחלחו. ויש שפום בא לידי שניום מממון גדול . ד"א מחששר בגזל שניים . וסוף אין לו כלום : מתרושש . ע"י שפיזר וכמן לחביונים והון רב מוכן לו: (ח) כפר נפש איש עשרו . עשרו של אדם סוא כופר נפשו שמשה ממנו לדקה : ורש לא שמע גערה . וכלבד שלא ישמיע גערה לרש שמותן לו וחינו מכלימו . ד"ח כפר נסש חים משרו. חורתו : מרש . בדברי סורה לא שמע גערה . אינו יודע לסור מן הרעה לפי שלא מוסר . ומדרש אגדם של מהליח השקל מדבר שהשיל הכחוב של כל ישראל וסשום בו דל ועשיר שאין הרש שומע גערה וכלימה מן - סטשיר לומר לו חלקי גדול מחלקך בקרבנוח לבור: (מ) ידעך לשון קפילם שמשלהכת קופלת ונכרתת: (י) רק בודין יתן מצה . מחלוקת : ואת נועצים . ועם המתיעלים חלוין חלמה : (יא) הון מהבל ימעם . טושה גרסחו הכילות הכילות ימעט שישהכה ממנו

להחשבר ואין נו כל מאומה והמחשמק ומלף כוגדים ישדם (לשול ביא) : (ז) מתרושש . מלשון רש ועני : (ח) כפר . פקיון: גערה. לעקח מיפה: (מ) ידער. אים לפדום נפשו כאשר יחן מתנו לדל השלהכת קופלת מהפתילה וכן ידעך נכן חסו כחבר הרם לח שמע בערה ולח [לקמן כי]: (י) מצה. ענין מריבה כמו

מצודת דוד המרכה הון בגול יפני והממפיט ההון בלדקה יעשיר: (ח) כשר . בהעושר יוכל סכלימו בעם הנחינה : (ב) אור. נשמם כן לריב ומלה חנותו (ישניה ניתן :

מסיה לבויי ולה מחיר : (י) דק בודון . מי שמעשיו דק כודון וכרשע הוה ימן מריבה בין בני אדם . ואם האובים המובים מפביהם במוכ ובמחון מחכם המום פחכמה כי לח סכוח מריבה של ידם : (יא) חון מהבל . כון כבח מהכל רש

תתחמף : (נ) הנמר פומית מורהר בנפשיה ופתית שפותיה סינו שציא אית ליה : (ר) מַהַרְנַרְנָא נָפְשִׁיה דְּעַמְלָא מַדַעַם וְלָא מֵיתֵי לָה וְנַפְשׁהוֹן דְּתַקִּיפִי חִרְחַן : (ה) סְלְּחָא רְשִׁקְרָא סָנֵי צַדִּיקא וְרַשִּׁיעא נְבַהַת וְנַהָּפֵּר : (וֹ) צִּדְקָתָא תְנְמוֹר -לָאָלֵין דְּהְמִימִין בארחחתון ורשיעא ממלמל בַּקְמוֹהֵי : (ו) אִית דְמְעַפָּר

נם שיה

בוב ונפש בנדים חמם : נו נצר פיו שמר נפשו פשק שפהיו מחתה־לו: מתאוה ואין נפשו עצל ונפש חרצים תְּדָשׁן: וווו דְבַר־שָׁקר יִשְׂנָא צַדֵּיִק וְרָשָׁע יבאיש ניחפיר: נו צדקה תצר תַּם־דָּרֶרָה יש מתעשר (ו) יש מתעשר

ב"נ] אל תתוני בנסש לכי [תהלים כ"ו]: (ג) נצר פיו שמר נפשו ששק שפתיו . פותח שפתיו לדכר חמיד כל רוחו מן ותפשקי רגליך לימוקאל מ"ז] ל' כחב: (ד) מתאוה ואין נפשו עצל. מתחום נכשו לכל מוב וחין : ונפש חרצים תרשן . ישרים החוכלים יגיע כפיהם זקו משממו לפי פשומו. ולפי משלו לעתיד יראה בכבוד ת"ח ויתאוה ולא ישינ לו: (ה) דבר שקר ישנא צדיק. הלדיק שונא דכר שקר אבל הכשם מקכלו: יבאיש ויחפיר . את הכריות בכך : (ו) ורשעת תסלף המאת . כמו חוטה ועל שהוה כשע גמור הורהו חטחת ימשמעותו את החושא חסלף כשעתו תקלקל אותו וחשפילהו . כל -פינוף קלקול וכשלון הוא כמו אולם אדם חשלף דרכו [לקמן י"מ] ממבח שליו רמה: (ז) יש מתעשר ואין כל . מכחה עלמו עשיר . 6"7

מצודת דוד מצודת ציון - לנ (ב) משק . שנין פסיחה והרחבה נמול החמם: (נ) נצר פיו. מלדבר דבר במו הנפשקי רגליך [יחוק' ט"ו]: כנחסר : פשק . כמרחיב שפחיו לדבר -מחתה . שנין שכר : (ר) חרצים . כל העולה על לכן היא לו למחקה אפינים: תרשן . ענין שומן: (ה) יבאיש . (ד) נששו עצל . נפשו של כיה ביול ימחם כדבר הנכחם: ויחפיר. ענק מחחום נכל וחין לה כי לרוב עונותו בושה כמו והפרה הלכוה [ישעי' כיר] : לא ישיג דבר אבל נפש הזרינים קדושן כי (ו) תפלף. עניינו מעוקל ומעוקם כמו ישיגו מחומם ברוב הוריצת : (ה) ישנא

כלדים שונה לקבל דבר שקר. ולשון כרם 9:01 אבל פרשע מקבל פוא מיד וימאם אם הנאמר עליו ויחפיר אומו : (ו) צרקה פלדקה פלמו חלמד זכום יחלור חם הפס דרך . זה הנותן לדקה -בחמימום לח בפיכר: משעה. כרשעה שלמה מוליך אם בעל החשאם בדרך מעוקל להכשל בה : וו) יש . רינ לפעמים ימוח כמחעסק

יָהַב חָמַרָא וְאִרְחָא תַקּיפָא דְבָּוֹנֵי תִיבָד : (מוֹ) בָּל עִרִימָא שבידתיה מדעתא וסכלא פרם בהימנא אמיא הוא : (יה) מְסַבֵּינָא וֹמֵן לִיהּ צַמֶּרָא סָרֵשׁ פַרְדּוּחָא וּדְמִּוְדְהַר בְּטַרְטֵנוּחָא מִתְיַפְר: (ימ) רְנָּחָא דיאיא

מצודת דוד

מדברי משלחו לרפה כוח בעומו יפול

בהרעה ההיא אבל ליר מאנשי אמונים

ירפה עוד אם דבר כשניתום אם יראכ

בדבר חולבה מוד מה ירפחנה במחק

תרגום

לסור ממוקשי מוח: (מו) ודרך בנדים איתן . קשה לו ולחתרים: (מו) כל ערום יעשה בדעת . מטשסו כגון דוד יכקשו לחדוני סמלך נערה בחולה וגו' [מלכים א' א'] וכסיל יפרוש אולת זה אחשורוש מסקד המלך [אסחר ב'] יודעים היו שלא ישא לכולם ומי שסים לו בח הטמינה : (יז) מלאך רשע יפל ברע. כגון בלמס שחמר לו סקב"ם לך עם סאנשים והרשים להשיא לכלק עלה רעה לכך נפל בחדב: וציר אמונים מרפא. זה משה רבימו: (יח) ריש וקלון . דלות וקלון כחים על פורע מוסר : (יש) חערב לנפש . כשכחם מאומו לו לאדם היא ערבה לנפשו ולכך חושבת כסילים לסור מרפ לפי שערב לסם למלא תאותם: נחיה . סום ד"א תאום נסים בקב"ם מתאום שיעשו ישראל את רלונו ובסיום תאותו באם ערבה לו ותועבם:

רשעים

לססירס מדרך ההוא : (מו) כל שום . (מו) איתן. ענין הווק כמו אימן מושפר" תעשה הערום המה כדעת וככוונה מיוחדם [במדבר כ"ד]: (מו) יפרש. מנשון פרישה חס כי לא יצינו כל אבל הכסיל פורש ושטיחה : (יו) כדיאך . ענין שליח כשורי (יו) מלאך רשע . שליח רשע המשנה וציר . גם הוח מואך בלוח חליכם [יחוקחל כיב] : עניין שליח כמף" וניר בגרים שלח [מובדיה חי] : (יח) פורע , ענין כטול ז (ימ) אחיה , פנין שכירה כמו והייםי ונחליתי [רשיהב". ח"] : חערב. ענין פסיקום כמו וערכם-

שלבון : (יח) ריש . עמום ומיון מעוסדים לכח על המבעל המוסר חבל השומר כלכו דברי השיכחום יכופר שן הכריום: (ים) תאוה נהיה . כחשר נשברה מתום החדם בפניני פנוף חו פערב לנפני יוער ודמכנש ניהב למסבנא יסני ממוניה : (יב) פן דמשדי למער ביה שב מן דתלי בסברא (ינ) דְּבָנִי עַל מְלַחָא נְחַחָבֵּל סָיָה וּדְרַחַל מַפּוּקְדְנָא מְשׁתּלִם מבוע דחיי למסמי מן פחא דמותא : (מו) שכלא מבא

וְלָבֵץ עַל־יָדְ יַרְבָּה : ניבו תּוֹחֶלֶת מִמשָׁכָה מַחַלָּה לֵב וְעֵץ חַיִּים הַבְּאַנָה בַּאָה : מים בַּוֹ לְדַבֶּר יַחְבֵּל לְוֹ וִירֵא וֹאִילְנָא דְּמִי רְנְּמָא פִוּחָא : בְצְנָה הָנא יְשֶׁלָם : (יד) תּוֹרַת הָכָם מְקוֹר היים לסור ממקשי מות : (מו) שכל-מוב מבחא: (יד) נימוסא דחקימא

חינויים

מעם מעם : (יב) תוחלת ממשכה . מבטיח טלמו על חבירו ואים מוסס: מחלה לב . מכיחם חולם ללב וחין מחלם זם שם דבר כמו וססירותי מחלה מקרבך [שמות כ"ג] אלא כמו מעלת גרה [ויקרא י"ם] : ועץ חיים תאוה באה . מסורם סוח כלומר תחום כחם כדי סים כעון חיים: חוחלת . שהוחיל הקב"ה לישראל ולפה שישובו והם לם שבו סוף בה להם מחלה ולב וכשתהוותו באה שהם מושין רלונו ען מיים סום לסם : (יג) בז לדבר יחבל לו . סכוום חחד מדכרי מורס מוף מחמשכן עליו: וירא מצוה הוא ישלם. יקבל שכר ומדרש מהלים דוכש בז לדבר יחבל לו על דוד שאמר לפני הקב"ה רבומי של עולם מה הנאה בשופים שבראת אמר לו חייך סוף שתוערך לשמות כשבה לפני הכיש סולרך לסשתגע ויורד רירו על זקנו וגו" [שמוחל 6' כ"ה] : (יד) תורת חכם מקור חיים . שהיה מלמדתו

מצודת דוד ואן על יד . ביד וכן שמדחם על חרככם לה מיגיע כפים כיה מגול וחמם כסוף יחוקה (יגן ומשפטו בחרכנם : ההוה ימעם בכל פת ולה מתקיים הכל (יב) מחלה . מלשון חולי ומכחוב : הקובן הוו פל יד כ"ל עם מלחכם כיך ימבל . מלבון חבלה ומנה : ההון ההוא יחרבה : (יב) תוחלת . המייתו לדבר מה והיה נמשכם ומפחחדם

וכת כית עו לכתב לב וכתבר בתה המתוה הית עו לעון המגדל חיים ויכפת מכחב כלב : (יג) בו לדבר . כמכזם מה ממנות כי כוח חובל בעומו חבל כירם מו במנוה ומבדל מעותה יבולם לו שכר גם בעבור זה : (יד) מקור . כיח נתקוף בשבע חיים כי חלמדו לפור מהמוקשים המכיחים אם המיחה והם העומם : (מו) שבל שב פבכל בפוב ביש לחרם הוח ימן חותו לחן בעיני כל ועכ"ו דרך הבוגדים הוח חום מחד ולח יועיל בעו פשכל עם שכל ורב ממ

משלי יג יד לח בַלא מִשׁפַּמ : (כר) חושַר שְׁבְמוּ שוֹנֵא משבם ליה פלבוטא : בלו ואובר הדבר מומר : פנו בנות אַכֵל לְשַׁבֵע נַפְשָׁוֹ וּכָמָן רְשָׁעִים תַּחְסָרַ: ער (א) טֿמֹכְטָּא נוֹבְּאָא נּוֹבְ (א) עַכְטָּורן נְּהְּאִים בְּנְעַעׁה בַּיִּעַשׁה מַנְיִים הַ מָּנִעָּה בּינִים בּינִעָּה בּינִים בּינְים בּינִים בּינְים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינְים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינִים בּינְים בּינִים בּינְים בּינְים בּינְים בּינְים בּינְים בּינְים בּינְים בּינִים בּינְים בּינְים בּינִים בּינְים בּינְים

פחנגד פלא דינא: (כד) דְּחַשְׁבְּ שבמיה סני בריה ודרחם ליה לכה) צַהִּיקַא אָכֵל וְשַׂבַעא בּפְשֵׁיה וּכְרֵיפָא דְרַשִּׁיעֵי הָחְסָר: בירוה ושמירוא

מרבומיהן למדין מהם מחוך פלפולם שמפלפלים בסלכה : ויש נספה . יים כרבה מהם שהם כלים מן העולם כשביל לא משפע שאינן כוסגין כשורה. ולפנין התבוחה יש תבוחה לוקה בשביל בפליה שחינו מוציה מעשרותים ומתנות עניים למשפע . ולבותינו פילשו במסלת מגינה וים נספה על שלוחו של מלחך המוח שמחלף שם כשם וממיח אם שלא הגיע זמנו אבל א"כ הוא אין ענין סוף הססוק לכאשו : (כד) חושך שבמו . סופו ששונה הת כנו שרוחהו בסופו יצה לתרבות לעה: שחרו מופר . חמיד לבקרים מייסרהו: (כח) לשבע נפשו . דומה שיהה שבע [מה"ה ונכתב מחתיו]: תחתר . הינו דומה ביכל שבע :

ד (א) חבמות נשים בנתה ביתה. חלמות נקוד פתח שאינו שם דבר אלא החכמות שבנשים בונות את בתיהם שמחקיימות מל ידיסן כמו אשמו של און כן פלח . כמו שמפרש כפרק חלק:

מצודת דוד

פנואה והנה העשירום אשר לא עמלו בו (כר) חושך. מונע : שחרו. פניינו יפר יאכנוה וכ"כ ים מי אשר נאסף מן העולם פילדום שהוא בתחילת הימים והובאל כנות משפט מות כי לה ששה דבר חשר מלשון שתר הבוקר זכן הילדות והשתרום יומם בעבורו ונתפם הוא בעון אחר : ככל [קכלם ייח] : (בד) חושך . המונע מבנו שדע מוסר הנה

לבולה יחבר כי סופו יווא למרכות רעה וימות בעונו : ואהבו . האוכר אם בנו מייסרו כעם השחר כ"ל ביודותו עת יוכל לנטותו לכל חשר יחפוך: (בה) לשבע . אינו חפן במעדנים ורק בדבר המשכיע את הנפש אכל הרשפים יתעונו באכילם פעדנים מחוקים וערבים וחמיד בעינו חסרה כי רווחת לבסימת שכיחת איום עוד למלחותה :

(א) חבמות נשים . כל אחם מהחכמום שכנשים כנסה ביחם כיל מעפדם ביתה של נבסיסה: תהרסנו. מהרסם נביתה בידיה :

דיאיא תבפם נפשא ומרחקתא דפקלי פריקא מן ידיעתא : (כא) לחמאי תרבף בישתא בנותי ומתנפר לצדיקא עותריה ארע למסבנא ואית נברא

וורגום

לנפש ותועבת לפילים פור מרע: (כ) הֹלוֹךְ אֶת־הַבְּכָיִם וֶּחְכָּם וְוֹעָה נְשִׁלִים (כ) בְּמְבַּלְהְ עם תַּנְים וְחָבָם יְרוֹע : (כא) חַמָּאִים תְּרַדְּ רָעָה וְאָתַר וְדְּחַתַּבּר לְפַלְנִי נְרָאַשׁ לֵיהּ : צהיקים ישלם־מוב : (כב) מוב ינחיל וצרים ישמלמון מבחא : בני־בנים וצפון לצדיק חיל חומא : (כב) נַרָרָא טָרָא מוֹרִיח לֹבְנֵי עכנו רב־אכל ניר ראשים ויש נספה דחפאה : (כנ) רבא אכיל הולך קרי. יחבם קרי

ירשעים שיסורו מרעתם למלחות תחותם : (כ) הולך את חכמים יחבם ורעה כסילים . המחבר לו כסילים להיות לו רעים : ירוע . יכולן: (כא) חמאים תרדף רעה . מדם כשע כשעתו כודפתו עד סשמדו: (כב) שוב ינחיל. את זכותו ואת ממונו לבני בניו אבל מושא אינו מנחיל לבניו כי לפון חילו וממונו ללדיק כמו שכחוב וחשם הפתר הת מרדכי על כית המן: (כג) רב אכל ניר ראשים . כאיתי במסורת הגדולה רב אוכל שלשים ושלשה רב קמלין וזהו חמף ין ומהובר עם חוכל במקיף וחוכל רחיתי שם נקוד פתח [ר"ל סגול שהוא פתח קטן] ושעמו לשילא כמו את כל אכל השנים הטובות לברחשים מ"ח] ולפי נקודתו זה פתרונו הרבה תבוחה בחה לעולם -מ"י כיר אנשים דלים כלומר הרבה חולה יולה על ידי חלמידים שרבותיהן

מצודת דוד

לכ' מנחת [מנחכי ב']: (כ) ירוע. ענין המשכלת כי חז תשכיל חבל הרשעים דבר שבירה ורלילה כמו חרועם בשבע ברזל חעוב היח להם כחשר המה סרים מו הרפ (מהלים צ'] : (כב) וצפון . ענין הסחרה: מחסרון התחוה כי יותר יחפנו ביחחום חיף. עושר : (בנ) ניד . ענין חרישה (עבירה ויששוה: (ב) יחבם . כי ילמד כמו נירו לכם ניר [ירמיה ד']: ראשים. מהם: זרעה. המחבר עלמו לכסילים מלפון כם ושני : נספה . שנין מיחה להיות לו לרשים יבובר וירולן שמהם כי במו אני נחסף חל שמי [ברחשים מ"ט]: ילמוד מהם וגמונו ישיב נו : (בא) חרדם רעה . כרעה שעושים החטחים כיח חרדום

אותם עד השתדם כי מקטרג עליהם : ואת צדיקים . הזכות שעם הלדיקים הוא ישלם להם שכר מאב כי ילין טוב עליהם: (כב) טוב . חיש טוב : ינחיל . נחלקו -אף לבני בניו חבל שושר החושה הוה לפוו ללדים וחפילו לבניו לה ינחיל-: בולבו) דב אבל . - כרכה מחכל כח לפונם ע"י חריםת העניים החורטים בשדם

שְּלֵית נִידְשָׁהָא לְפֵוֹ דְּסִרְשִּׁיוֹ בִּ, קְלֹ : ווֹ לֵךְ מִנֶנֶדְ לְאִישׁ בְּסֵיל וּבֵל־ שַּנְרְיָהְא מִן מָנָם מִכְּלָא דְּלֵית יְדְיְתְהַ שְׁמְּתִי־דְעֵת : (ח) דְּלְתַתְּ עֵּרְהַתְּ יריעתא : הביו דרכו ואולת כסילים מרמה : [אַרניצ וּלְּהְאַמִּיניֹא בַפּרְלָּי (מ) בְּעוֹרְנִים יְלְיֵּגוֹ אַהְיֹם וּבְּגוֹ יְהְבָּים בֹּצְוֹן: (מו) מַבְּינִים יְלְיֵגוֹן אַהְיֹם וּבְּגוֹן בפותא : (מ) בּמִילִ מְתְּלִּיוּ (י) בִּב יְוֹדֵעַ מָבְּתְּ נַפְּשׁׁוּ וֹבְשִׁמְתְּהוּ לְאִי־ יִרְעָרַב זָרְ : ניאוּ בַּיִת רְשָׁעִים יִשְּׁמֵּרְ ריש דגושה

(ח) הַכְּמָהָא דַעַרִימָא בִיוּנָא (ח) רָנַפְשֵׁיה וּבְּחָרְוָתִיהּ לָא לתערב נוכראה: (יא) ביתא /

(ו) לך מנגד לאיש כסיל. מהתהבר המיד אללו: ובל ידעת . סופך שלה ידעת חכמה: (ה) חבמת ערום . מי שסומ חכם: הבין דרכו . לפלם אורחומיו: ואולת בסילים . סים המרמה שכלכם סופה שמביחמס לידי טפשות : (ם) אוילים יליץ אשם. שהם חושאים שלריכין לחת ממון למי שחשאו לו וילין בעדם אשמם שהם מביאים ממונם לו כמו הפלשתים שנאמר קהו 'לכם טהורי זהב ועכברי זהב יונו' והבאתם לאלהי ישראל כבוד אולי יקל את ידו מעליכם [שמואל ל' ו']: אשם. למנד"ל כלמ"ז: ובין ישרים רצון. לפוימינ"ם בלע"ו הקב"ה מרולה להם : (י) לב יודע מרת נפשו . מכחו שיניעו בעמל בחורה לפיכך בשמחתו לא יחערב זר כשיקבל שכרו

לעתיד מצודת דוד פשלה כלכו הכמה כי השמן לכו הכל לנכון ענין דכור: (ו) מנגד. ממרחה כמו כי פקל למנוח דשם כי הוכגל כה: (ו) לן מנגד שרחה חם החרון [דברים ניבן : מנגד . לך תמרחק לכסיל: ובל ידעת . ובל . סוי'ו כיח כמקום חו כמו חבר או כל מדע שפתי דעם כאומר או מרחק ואמו קול [ויקרא כ']: (ט) יליץ. פמנו או סופך להיום למוהו: (ח) חכמת מלשון מליצה : אשם. קרבן אשם: פרום . יכוד חכמה הערום כיח לכנין (י) יחציב . מלבון הערוכום : דרכו לכל יעשה כפי ההודמן ויכוד חולם

בבסינים כית עבות המרמה בחשבו כי לת יעשו גם המה כפי הסדמן : (כ) ילין אשם. כחשם שמביה כיה חליך פליו לכתכפל על מפלו הבל כין ישרים יש פים רצון כ' מצלי קרנן: (י) לב יורע , לבי של כחדם כוח יורע ומרגים בתריכום מששו במשל החורה וחין שלמו מרנים כלמרו של זה ולכך בשמחתו בעם קבול ששבר לה יהערב עד לחלוץ של כי לברו יקבל שנרו משלם: (יא) ביה. ר"ל פס (ב) דְּמְהַלֵּךְ בְּתְרִיצוּתָא דָחַל מן הַקָּם אַלָהָא וַדְעָשִׁים (נ) בפומיה השמיא וקקא דַצַערָא וְשִׂפוֹתְהוֹן דְּחַבִּיםִיּ נְנְמֶרָן אַנּוּן: (ד) אַתַר דְּלֵיתּ קורא דכין אורוריא וסוגמא בַעַלַלְתָּא בְחֵילֵיה בְּתוֹרָא : (ה) כהדא מהימנא לא מכוב דממלל בדבותא מהדא בנלא הוא : (ו) בַּעִי מְמִיְקנָא חָכְמְחָאּ

תרגום

וְאֹנֶלֶת בִּינֶיהָ הֶתְהַרְטָנוּ : (כֹּוֹ הוֹכֵלֶךְ בִינָהָא נְאָה זְּ בִישרוֹ יָרָא יְהוְהָ וּנְלְוֹז דְּרָכָיוֹ בּוֹוְהוּ : נו בְּפִּי־זְאָרִיל חָשֶׁר בַּאַינָה וְשִׁפְּתֵי חַכְטִים בְּאֹיְנְחָתִיה שָׁאַם לֵה : הִשְׁמוֹרֶם: (ר) בָּאֵין אֵלְפִים אַבָּוֹם בָּרְ וָרֶב־הְבוֹאוֹת בְּכֹחַ שוֹר: (ה) עַד אֱמוּנִים יבוב ויפות כובים עד שקר : מו בַּקשׁ־בָלץ הָכְמָה וָצְיֵין וַרְשַׁת לְנְבֵּון

ואולת . ואשה שוטה : בידיה תהרסנו . מהרום כיתה זו אשתו של קרם: (ב) הולך בישרו ירא ה'. מי שהוא יכא ה' ומי שהוא כלח דרכים כלומר עוקם דרכיו: בוזהו . להקב"ה : (ג) בפי אויל חמר נאוה . מקל של גאום כגון פרעם שאמר מי כ' אשר אשמע בקונו : תשמורם . כמו תשמרס תשמור את סחכמים : (ד) באין אלפים אבום בר. באין שורים האכום ריקם שאפילו חבן אין מלוי בבית : בר . נקי וריקם כלומר במקום שחין ח"ח חין הורחה נמלחת כסלכס: (ה) ויפיח כובים . ותמיד מדכר כוב עד שקר: (ו) בקש לץ חכמה . כשהום לריך של, החכמה אינו מולאה בלבו ב

> מצודת דוד מצורת ציון

(ב) תולך בישרו . ספולך נדרך ישר פות ודף (ב) וגלוו . ענין העיה והסרה כמד ירה חם. כ' וכמסיר דרכיו מן כיושר ונלוזים במשבלותם [לשיל ב'] : יבוה את ההולך בישרו כי מחשיבו (ג) חשר . מטה כמו וילא תוטר מגזפ לכסיל : (ג) חפר גאוה . גאוה זכופה ישי [ישעיה י'א] : (ד) אלפים . שורים מתכל : תשכורם . מלדבר נחום : כמו שנד חלפיך [דברים ז'] : אבום . (ד) באין אלפים. בפעדה הבקר יהים אולר ההבואה כמו פסחו מאבוסיה [ירמים ינר התבוחה ברור ונקי ר'ל במקום נ'] : בר . ברור ונקי : (ה) ויפיח . פחין ת'ת חין כורחה מנויה: ורב. הרבה

שבוחות כחה ע"י כת השור כי יחרום בשדה ר"ל המקבל עליו עול פורה השור לעום מולח ש"י סורה הרבה : (ה) עד אפונים. העד חשר יחמיד לדבר חמונים בודחי א יכוב בדבר הפדום אבל הרגיל לדבר מבים ועם המה בדברים של מה בקרמ"ם משיל ורציל בכך יפיך נ"כ שקד וים לחקור כרכה בשתיו . (ו) באין . ל

לְבָל־דָּבֶר וְעָרוּם יָבֵין בַיְאַשֶׁרוּ : ומוֹ חָכָם פו בּישְׁמֶא וֹפַלְלֶא סִנְּטְלָם ,יְרֵא וֹפֹל מֵרֶע וְּכְטִׁיל מִיְעְעַבְּר וּבּוֹמֵחֵ : (נו) קצר־אַפַּיִם יוַעשֶׁה אַנֶּלֶת וְאִישׁיּ מַחְחַשֵּׁיב שמָא וְפָנָא לְנַבְּרָא מְוֹשׁׁית יִשְׁנָא : (יח) נָחַלְּר פְּתָאים אוָלֶת וַצְרוּמִים יַכְתְּרוּ דָעַת : (ימ) שַׁחְוּ רָעִים לְּפְגַנְ מוּבְיִם וֹרְשָׁעִים עַל־־שַׁעַבִי צַדְיִקּ: (כ) נַם־לָרַעהוּ יִשְׁנֵא רָשׁ וְאָהָבֵי עָשׁיִר רַבִּים : (כא) בָּן-לְרֵעָהוּ הוּמֵא וּקְחוּגַ,ןּ

(מו) חַבִּימָא דָחַל ומַסמאַ בְּקַכְלוּתָא וּמַקְבִּיר בָּה : (יו) פו דַּבַרְיָא רוּחִיה שִׁמִיותא וכְלִילָרהון בְּעַרִימָאִי יְדִיעָתָא : (ימ) נפלוּ בִישֵׁי בֶּרֶם מָבֵי וְרַשִּׁישֵי נִתְּדוּן בתרעיא דצריקי : (כ) אף לְחַבְרֵיה סְנֵי מִסְבֵּנָא וְרָחָמֵי דְשַׁתִּירָא מַנִּיִעִין: (כא) חִמיַא

לו אל נכון: (מו) חכם ירא . מן הפורטנות : ופר מרע . מן: סרעה: ובסיל מתעבר. מתחזק לעכור כחזקה: ובימה. ומחליק נופל בארן כמו בארן שלום אחה בוטה [ירמיה י'ב ה'] וח"י את מסבטח ונפל מחליק. וי"מ בטחון ממש בהיכלו בוטח לומר לא סבואני רעה : (יו) קצר אפים . הממהר לנקום דעהו : ואיש ביזמות . מחשבות עלה רעה : (יח) יכתרו דעת . יעשוהו כתר לרחשם וסוף: (ים) שחו רעים לפני פובים . לעתיד : (כ) גם לרעהו ישנא רש . אפילו לשושביניו ואוהביו . גם לשון אפילו .

ישכה מצודת דוד כיל לאמיחה הפנין : (פו) חכם ירא . רגלי [איוב כ'נ]: (פו) כתעבר . מנפון פחנם יפחד נודבר המפחיד ונשמר ממנו שברה וכעם: (ים) שחו . ענין נפינה ולוכ כוח סר מן כרשה ולח הבוח שליו והשפלה כמו וישה חדם [ישמיה ב'] : -אבל הכסיל מתמלא עברה להחקוף של כל

בביטה בעלמו שלה יהונה לו כ הילה כן הוה וקלר בדבר המובן מעלמו: (יו) קצר אפים. מי שחינו מחכיך חפו וממהר לכפום היח נו לחולה: ואיש מומוח. הנתשך אחר מחשבות וכי לכל יפלם דכר הטובה היא אם רשה יהיה שעא לכל יחמים ולבריות: (יח) נחלו. רצל חוחים בחולתם כחדם בנחלתו: יבתרו. חוחים בדעת ועובים חומס לתר לרחשם ויתפחרו בה: (ים) שתו: בכוף הובר יהיו הרעים לפופים ונכנעים לפני הטובים והרשעים יהבכו על שערי בים לדיק לבחול לחם : (כ) גם לרעהו . לשני כמוחו עם כי הדרך יפיות הוהצים שוים בדבר : סוברים : רבים . בין עניים בין עשירים : (כא) בו לרעהו . המבוה- תרגום

יאהל ישרים יפרים : ניף נש דרה ישר לפני־אוש ואחריתה דרכי־מות:

דְּחָרִיצֵי מַפּרִיהַ : (יב) אִית אוֹרָהָא דְסָבְרִין בְּנֵי נָשָׁא ונו) בּם־בּּשְׁחַל יִכָּאַב־כֹּב וְצִּלְחַרִיתָּה דַּחָרִיצָּא הִיא וְסוֹפָּה אוֹרָהָא דמותא : (יב) אף בניחכא שמחה רעינה : (יד) מדרכין ישבע פונ נכאב לפא וסופא דיהרותא חָמוּצָא : (יר) מָן אוֹרְחָתִיתּ לַב וֹמַעְלִיו אֵישׁ מוֹב : (מוֹ) פַּתִי יַאִמֵין נְסָבֵּע מַן דְּסְרִיחַ לְבֵּיה וַנְכְרָא מבא נקבע מן דְחַלְתֵּיה :

(פו) שברא מהימן לכל

לעמיד : (יב) יש דרך ישר לפני איש . עובר עבירה וחומר חין כם טבירה . [ד"ח] יש דרך ישר לפני חיש. דרך עלל ישרה היחה בעינין ואחריתה וגו' : (יג) גם בשחק. שהקב"ה משחק עם פועלי רשע בעולם סום יכאב לבם לעתיד לבא וכן הוא אומר ואחם חלעקו מכאב לב [ישעיה ס"ה] : (יד) מדרכיו ישבע סוג לב . רשע : ומעליף איש מוב . לדיק : (מו) פתי יאמין . לדבריהם וניסת החריהם : ד"ה כשחוק יכחב לב . כשחוק לכסיל עשות זמה [לעיל י'] וסוסו יכמב לב . סוג לב . כשע כמו כסף סיגים [לקמן כ"ו] סוג סוחשם הפסולת סיג הוא כסף המעורבב בפסולת : ומעליו איש מוב . וממעל לו לרשע יהא הלדיק: (פו) פתי יאמין . לאנשי רכיל: וערום יבין לאשרו . לפסיעותיו כלומר ילפה מלכיב וימתין עד יודש

מצורת דיוד

מצודת ציון

(יונ) תונה. מלכון יגון ועלכון: (יד) סוג. שכוח בנין חזק וכדרך כבים: ואחל פפין החזרה לחתור כמו וכוסג חתור עם שהוא עראי כדרך החהל מ"מ יפרים: משפם [ישנים כ"ם] : (מו) לאשרו . וישלה משלם מעלה: (יב) ישר לפני איש. מנין דרך ופסיעות כמו באשורו אחזה נראה בעיניו כי ישר הוא : ואחריתת חבל סוף כדבר כוח מדרכי מום : (יג) בם

בשחק. אפינו בעבור רבוי השחיק עם כי לא עבר כזה על מלום ה' מ"מ יכאב לבו בעת יקבל כגמול על שפנה לכו לבעלה: ואחריתה. כ"ל א"כ כופה חהיה אשר בשמחם מספך לחוגה : (יד) סוג לב . הלב הנסוג מה' ישבש מדרכיו כי גמולד במספלו: ומעליו . בעת יקבל הגמול יהיה חים טוב נפרד מעליו לכל יהים מכם עמו : (מו) לכל דבר. לדברי לשון פרע בנחמר עו : לאשרו . לדרכו בחמום

יהַיָה מַחְטָה : (כו) יָרָאַת יְתְּיָה מְקוֹר חַיִים לְסור מִמַּקשׁי מֶוֶת : וכח) בַּרָב־ עם הַדְרַת־מֶלֶךְ וּבָאָפָס לְאוֹם מְהַתְּת (כמ) פֿן בּנְנְנֶבָּא רוּחִיה פֿנּימֹא בְּוֹן בּ (כמ) אֶבֶּב אַפֿיִם בֹב־שִׁבּנְּבְּׁנְ וּלְצְבַּב. קיוניה זפן דְפַרֶיה רוּמִיה פַסְנִי רְּנִתְ מַרִים אַנְּלֶית : (ל) תַּיִי בְּשֶׁרִים שׁיוֹמאוּ (ל) דמפליג תמפא דְלְבָּה אָקִיא הא דְבִּיקביה לֶב מַרְפָּא וְרָקב בְעָצְמֵוֹת קנָאָה : ולא) עשק דל חרף עשתו ויםבקדו הגן אביון

מַדְנִי חוֹכְלָן : (כו) דְּחַלְתָא דאלהא מבוע דהיי לדמסמי מן פּחָא דִמוֹתָא: (כח) בַּסוּנִמָא דשמא הַרְרֵיה דְּמֵלְכָּא וְהֵיךְ י בציר עמא מתחבר פרנמיה: קנאתא בנרמיה: (לא) דעשק למסבנא הסודא עביד לבריה

וָרַקרַחַם שְּלִיבָא יִקרִיה :

10m.

להיה מחסה . שיחסו וימחדאו דלל זכותו: (כח) ברב עם . שהלכור פלחים הדרח הקב"ם הים: ובאפם לאום. כשחינם דבקים בו: (כם) מרים אולת . מפרישה לחלקו : (ל) חיי בשרים לב מרפא . לב בשר שהוא רופא את הרעה ועובר על מדותיו הוא חיי בריותיו של - פקב"ם שפן כשר ודם : ורקב עצמות קנאה ש אדם כעל חמם

רקבון יסתו: (כו) מקור. יראת כ' כיא מקור יתרון הרוחה : (כח) ובאפם . מצודת ציון כנובע חיים כי הירחה חזסירו לכור ענינו כמו בחין זק חום כלמדי (ישמים - שמוקבי מום כם פונות ופשעים : מ"כן : לאום . חומה : מחתת . שכל (כח) ברב עם הדרת מלך . סדרת מלך ופהד : רוון . פניימ כמו שר וכן החוים כרחה בעבור רוב העם חשר חקו : רוונים [שופטים ה'] : (ד) חיי . פנין זבאםם . וכבחין עמו עם רב חזי כרחם רפוחה כמו וימרחו על הבחין ויחי סדרהו במה שהרחנים יהחו ויפחדו מפניו (ישניה ל'ח): מרפא. מלשון רפיח עם יותו (משנ לומר הדרם המקום היה שכיה כהו'ף כמו על כן החה מרכה [ירמים כשרבים מושים אם השניה ואם מועשים ליחן: קנאה . ענינו כעם וכן קנאורי

פתם חם יששופו ביתר שחם ובמנס רלוים כלה חל [דברים ליב]: (לא) דרף. שניק פס כמהדרים אם המקום : (כם) ארך

אפים. מי שחינו ממהר לכעום הוח רב חכונה חבל קלר רוח הממהר לכעום הוח מרים החולם על החבונה כי ע"י הכעם החומה מסחלקם וכוחר הוא א"כ בחולם ייומר מן התרמה: (ר) חיי בשרים. מי שיש לו לב רפוי וחינו מקשם לם לנטור קוחם כוח נו לחיי בשרים כי לח ידחב חיך וכמם ינקום נקם חבל המקשם לבי ווומר קוחה הוח סבה והביח דקבון בעומותיו והסמדם דוחבה: (לא) דים

שאם לחבריה נפן דיחב למספנא מובוהי : (כב) הלא תעין החשלין בישתא וחסרא פו דאצפא לד יהוי לד ייתרנא ושבחורהון דפכלי שטיותהון: (כה) מַפַצא נַפּשָׁא קהרָא רפיא הוא : (כו) דחלתיה דאלהא סברא דעשנא ולבנדי

עניים אשריו : (ככ) הַלְוֹא יְתְעוּ חְרְשֵׁי בע וַחָפֶר וֹצְאָפֶׁת חַרְשֵׁי מִוֹב : (כנ) בְּכֶל-עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך יקשום חשליו סביו (כנ) בכל לְמַחְמוֹר : (כד) עַמֶּרֶת חַבְמִים עִשְׁרְם וְסְפּוֹחָא יַתִּירָאְא לְחוֹסְרָנָא : אַנֶּלֶת בְּסְילִים אַנְּלֶת : (כה) מַצֵיל נְפָּשׁוֹת (כר) כְּלִילָא דְחַבִּיםִי שוּתְרְהוּן לכו בירארת יהודה מבשחרעו ולבניו דקושמא ודמלל פרכותא

ישנה רש . עם החרן שהינו יודע לנהוג כשורה : (בג) בכל עצב . בכל יגיע מלאכם יסים ריוח אכל דברי הכל אך למחסור (כד) עמרת חכמים עשרם . שהם עשירים בתורם : אולת כסילים אולת . קלקלחן של כסילים סיא סאולת שנתעולו מן סחכמם : (כו) ביראת ה' מבמח עו . נאמר באברהם כי עתה ידעתי כיירם אלסים אתם [בראשית כ"ו] וסבטיתו כי ברך אברכך וגו' : ולבניו

מצורת ציון מצודת דוד (כב) יחש, כונח של כרולם ללכח בדרך לרעהו הוא חושא : ומחונן . המרחה -יה וכולך באחר והושאל לכל החועה לשנוים חנינה ואהבה אשרי לו: (כב) חלא בדעתו: חרשו . ענין מחשבה: (כג) עצב . יחעו . החושבים רע הלה חועים הם בם העמל נקרח עוב כי עוב בעמלו: מותר. בדעתם כי חשבו על הזולת וכחמם

עליכם חשוב אבל החושבים טוב הוא חבר ואמת כי בעבור מחובתם הטובה ימבך עליהם חבר ויאומת מחבבתם על מי אשר חשבו הטוב שליו : (כג) בכל עצב . בכל דבר עלבון ועמל יגיעם המלאכה יהיה לחדם יחרון וריוח מה חבל דבר שפחים העמל כו הוח חך למחסור כי ברוב דברים וח יחדו פשע : (בד) עשרב. חם מוחו שושר מעשרם חוחם כי יוכר וכל חפתרחם ונדיבות לכם בתחם לתביונים די המחכור ובפנים יפות : אולת ונו' . רצ במעשה חולהם יוכר החולם הממונה בלבם כי בעבור היות כל מעשיהם חולם מרחה מוה כי ים עוד הרבה חולת חקועה בלכם ויגולה בעת החדמן : (בה) מציל וגו' . עד חמם כוח מניל נפבום כי חם יעיד להרוג הרוצח חז יציל מידו נפשום כני חדם וחם יעיד לפטרו חז יציל נפש הנדון : ניפיח . המדכר פובים מויל בכוכיו אם אים מרמום כי מסיים לו בעדומו : (כו) ביראת ה' שלנום כחרם בירחם כ' כיח לו מבמח עיו וגם לבניו יכים מחסה לחסום כאל

T. VIII. 6) (חשלי חיח)

חכמים

חַבְטִים תִּימִיב דַעַת וּפִי כְסִילִים יבֵיעַ אַהר שִיטוּ דִיִּי הְסֵין בְּבִּישׁי אָנֶבֶרת : נוֹ בַּכְל־־מַקום עֵיגֵי יְהוְהַר וּבְטָבֵי: (ד) אַמְיהָא דְלִישָׁנָא צוֹפֿות רָעִים וְמוֹבִים : (ד) מַרְפָּא לְשׁוֹךְ פרותי נשפע: (ה) שמיא מסלי בעץ חיים וסלף בה שבר ברוח : פרדיתא דאבר הקמודתר (ה) אַרְוּיל יְנְאַץ מוּפַר אָבָיו וְשׁמֵּר מו בְּבִיתָא דְצַהְיַקִי פַנִּי חֵילָא תּוֹבַחַת יַערִים : מוֹ בֵּית צַהְיִק חְפָן רְרָּ ובתבוצת רשע נעברת : וו שפרור

רַחַכּיםי משפר יריעתא ופומחן דְּסַכְלֵי נַבִּיעֵ שַׁמְיוּתָא : (נ) בְּכָל אילנא דחיי הוא וראכל מן נַעַלַלְתְהוֹן דְרַשִׁיעִי תְּתְעַבֶּר : (ו) שפותיה דחפיםי מודעין

מוף (ד) וסלף בה שבר ברוח. כשיסלף כלשון סופה להכיה שליד שבר הבא ברוח קדים המוכנת להסרע מן הרשעים כמד שנאמר ברוח קדים עזה [שמות י"ד] . כרוח קדים אפילם [ירמים י"ח]. ברוח קדים חשבר אניות תרשיש [תכלים מ"ח]: (ו) בית צדיק חסן רב . בית סמקדש שכנה דוד הלדיק חוסן רב ומגדל פוז לישראל: ובתבואת רשע נעברת . בהכחת מסכה שהכיח מנשה כו נעכרת: (ז) שפתי הכמים יזרו דעת . יכתירו דעת כמו זר"

301 מצודת ציון מצודת דוד מתחו מעליו הא חם ישיב דבר המעליב (ב) חיסיב . ענין סקון כמו וסיפה מעלה את האף להתגבר יותר: (ב) חיטיב את ראשה (מ"ב מ"ן : יבית . ממין דעת . מתקן חם הדעם כי חף חמרי דבור כתו יניע חמר [מכלים יים] וכותי דעם ידבר בהקון נמרך ובמלוח קלרום חבל מושחל ממשין כנובש מים רבים : פי כסינים אף דכרי אולת ירבו באמרים (ג) צופות . ענין הבטה וראיה : כמעיין כגובע: (ג) בכל מקום. אף אם (ד) מרפא . מלשון רפיון: זפרף . יסחרו במסחרים מ"מ לופום עיני כ' ענין עקום ועוום : ברוח . ענינו רצון לרחום מעשה הרעים והטובים ולח נכחד וכן הנני נותן כו רות [ישפיה לין] . ממנו : (ד) מרפא לשון, מי שלשונו לפויה (ה) ינאץ. ימחם : יערים . מלשון ערמם ולה ידבר קשום ורק ידבר רכום היה לו והשכל: (ו) חסן. ענין חווק כמו ותפור לבך המגדל חיים חבל המעקם בלשונו הוח כחלונים (עמום צ') : ובחבואת . לדבר קשות כא שבר ברלונו כי לה יקובלו מלשון ביאה : נעברת . מלשון עכידם דבריו ונה ימולה רלונו : (ה) יבאץ . ימחם \$ 13331

אם המוסר וממאן לקבלו : ושמר . השומר כלכו אם החכתה יחתכם בכופו : (ו) חפה: רב . מחוזק כוח מחד ולח יחרכ : ובחבואת . כעם בוח פי כרשע נשחפי ולרו צדקה הרומם נוי וחסר לאמים תיונים אינא והפודא דישי הַמָּאָת: (לה) רְצְּוֹן־מֶלֶךְ לְעָבֶר מַשְּׁבְיל חָפְצִי : (לה) רְעוֹתִיה דְּפַלְכָּא בעבדא סוכלתנא ובסירחניה יבהתון:

מו (א) מלחא רכבתא ניהפכא חמתא ומלחא דעויוא ספקא רונוא : (ב) לישנא

אָבָין : ולב) בָּרָשְׁעוֹ יִדְּקָה רָשֶׁע וְחֹפֶה ולב) בְּיִשׁוּמִיה בַּסְהָעוֹ בְּמוֹתֶוּ צַּהְיִק ן נלט בַּבְרַב נְבוֹן תְּנָוּתְוֹ נִשְׁיִא וֹ נְלְטְ בְּלְבָּא דְּכְּוְבֵּיוֹ חבמה וב קרב בסילים תודע : תשני חבמתא ובניהון הסכלי

> וְעַבְרָתוֹ תַּהְיָה מֵבְישׁ: מו (א) בַּעָנה־יַּרָד יָשִׁיב חַמָּה וּדְבַר־ עצב יעלרו־אף: (ב) לשון

> > חכמים

כקבון פלמות הוא לכל: (לב) והסה במותו צדיק. כשימות הוא בטוח שיבה לגן עדן: (לג) בלב נבון תניח חכמה . חשכון ותשקום בנחת. לשון מנוחה ומרגוע: ובקרב כסילים תודע. מעט חלמה שבלבו מכריום מסתרה בלגינה קיש קיש קריה [מליעה פ"כ]: (לה) [ועברתו תהיה . לעכד מכים]:

מצודת ציון מצודת דוד שיף: (לת) ועברתו , מלכון עברה וזעה : עשהו , כי בעבור חולכחו עשקו וחובב (א) מענה , מלפון ענים וספובס : - כוח שחין ביד המקום שעשהו נקוילו מיד

מיסיב ... פושקו אבל כחונן את כאביון כוא מכבד חם המקום שעשהו : (לב) ברעתו . בעם כוח רעה על הרשע הוח נדחה מה" ונה יוסיף לבטוח שוד כו חבל מי ביחסה כה' חף בהיותו קרוב למיחה יחבב לדיים או בעבור ברשה שעשה נדחה הוא לעשוה עוד רעה אחרם כי שבירה גוררת עבירה אבל כודיק כאשר כיולר כרע יכיתו לעכור עבירה יחסה עימו למאן הכחשו בהזכיר לו יום המיחה וכחבר חמרו רוץ : (לג) תבוח . חמלת מנוחה ולה יודיעום: למי שחינו רחוי לה : ובקרב , מעם החכמה חשר היה בקרב הכסילים קודע נכל כי מכריום ברכים חסתרה בלגינה קים קים קריה: (לד) חרומם גוי . חנד ישראל כי פמה יתרוממו בעבור הלדקה : (לה) רצון מלך . בנקו יתרוה המוך לעבד משכיל כי חף חם יכעום עליו יחרום לו בעבור רוב שכלו הבל עו בבד הנתוח בו כל דכר פושה לפי רוב הככלום עברתו עליו שמורה נות :

משנה רך. כנועם על מי וכוח משיב לו מעום רך כזה משיב

66.3

אפי וּבְיֵבְא דְלְבָּא רוּחָא וּבְעַצְבַת־־לֵב רְוּחַ נְכַאָהְ : (דוֹ לֵב בעי ידיעתא ופוסהון דפכלי נבון יבקש־דעת ופני ופי פרי כסילים שַׁפִיוֹתָא : (פוֹ) כָּל יוֹפֵי יְרָעָה אוֹלֶת : (פוֹ) כַל־יִימֵי ענֵי רְעָים דמספנא בִּישִׁין ופון דְּפָב לְבֵיה יִיעִי משקיא חדירא: (מו) מב קליל ומוב לב משתה תמיד: (מיי מוב--בּרַלְמֵיה נְאַלְהָא פוּ מִיפְתָא מֵעם בִּירָאַת יְהוֹדֶה מֵאוֹצֵר לְב וּמְהַנְּמֶרה בֹּרָרָכָּתְא וְאַמְאַרְאָהוֹ נִיחִ פָּבָּא שרוחא דירקא ובחסוףא תפו בו : (יו) פוב ארחת ירק וארחבה"

ממכתא : (יד) לבא דמתבין

תרגום

נכחה כד"ח ויתעלב אל לבו ויחמר ה' חמחה את החדם וגו' [ברחבית-ס']: רוח נכאה . טלנ"ש רוח של זעף : (מו) כל ימי עני רעים . ואפילו שבתות וימים טובים דאמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים : ומוב לב. מי שלכו טונ בעשרו : טשתה תמיד . כל שנותיו דומות לו ימי משתה ללמדך שיהא אדם שמה בחלקו: ורכותינו דרשו מה שדרשו בחלק: (מו) מוב מעם ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו . קול בני אדם לועקים שנעשה החולר מגול וחמם כמו וראו מסומות רבות בתוכה ועשוקים בקרבה [עמום ג'] : (יו) משור אבום. שאובסין לו המאכל בפיו על כרחו כדי לפטמו וכן ברבורים אבוסים [מלכים א' ד'] וים למושלו כנגד קומן מעט של עני שחביב משור חטאת של רשע . ד"א טוב ארוחת ירק . לתת לעני ואסבה שם להראות לו פנים יפות . משור אבום . להאכילו בשר שמד

מצורת ציון

מצודת דוד

ובשבור עלבת לב נשברה הרוח וישפל [יחוקה! פ'ו]: (יג) נכאה. נשברה כמף בעינו עלמו : (יד) יבקש דעת . יחור ונכחה לכב [חהלים ק'ע] : (יו) איחת אחר סדעת לומדה: ירעה . יעבה את ענין האכינה החמידים בכל יום כמור כחולת לריע וחבר להיות רגיל עמה : (טו) כל ימי עני רעים. עם כי מלוי לו די מחסורו כי יחסנת בעבירי כעם ורשה עינו בשלהם אבל מי שיש נו לב טוב לבל ירע עינו בזולתו ישמה בחלקו וימיו נדמים לו ממיך כימי מבחה ושמחה: (מו) שוב סעם. יותר שוב מעט הוי הבח בירחה פ" ציובר מאולר כב ובו מכומה קול בני אדם לועקים על העופק אבר בו .

(יו) ארחת . סעודה של ירק במקום שחוכבין אומו שבה יותר מסעודה שאי

מנדעא ולבחון דסכלי לא כן: (ח) דְּבְחָתוֹן דְּרַשׁׁיִשִי מְרַחַקְתִּית דאלהא ובצלותהון דתריצי אורחיה דרשיעא ודרבף צרקתא נתרחם: (י) מרדותא (יב) לא רָחַם מְּמִיקנָא לְמַן דְּמַכְמֵן לֵיה וּלְוַת חַבִּימִי לָא אול: (ינ) לָבָא חָדְיָא מְשׁפִּיר

תרגום

חַבְמִים חָרֵוּ דַעַת וְלֵב בְּסִילִים לא-בָן: מו זָבַח רְשָׁעִים הְּוֹעֲבַת יְהְוֹהֶ התפלת ישרים רצונו : (מ) הועברת פחושי : (מ) פרסק שלהא יָהְוֹח בָּרֶךְ רָשָׁעִ וּמְרַהַףְ צְּדְ,קָה יָאָהָב : ני) בוקר ו רע לעוב ארח שונא תוכחת דרישא פקציא אותה ופן יקות : (יא) שאול וביבדון נגד יהוה (יא) שיול ואוכדנא קום בור בנריאדם : (יב) לא - אלהא אף לבי בר נשא : לא הוכח לו אל־חכמים לא יבלד : נים לב שמח יימב פנים ובעצבת

בסב : לא בן . מינו זהכ ממת : (ח) זבח רשעים תועבת ה' . כלק וכלעם : ותפלת ישרים . זה משה : (י) מוסר דע לעוב ארח. יסורין קשים מוכנים למוזב אורח של הקב"ה : (יא) שאול יאבדון נגד ה'. גלוי לפניו כל חשר בתוכה: אף כי. קל וחומר קיב (יג) לב שמח יימיב פנים . אם תשמה לבו של הקכ"ה בלכתך בדרכיו יישיב לך פניו לעשות כל רלוכך ואם מעלבהו יראה לך רום

מצודת ציון

און יורו. פנין מור כמו יערה על מהו מפורים לם הדעת לומד לכל : לא כן. בפרים [חיוב "ח]: (יא) אף כי. ענינו ר"ל לח כן יחפנו ללמוד כחבר כחכמים בפו כל פק וכן תף כי הם הכנסכו הפנים ולמד: (ח) תוצבת ה'. כשבדיין לת בכו מרשמם ולה בתפללו מל במחילה :

שבלבול למו מכרתם חומי [ברחבים ל"ד]: הבים הכוח : (ו) יותו דעת . המש יחוקהל

ותפלת ישרים . כשוחלים מחילה בעם בנאה הזכח הספלה ההיא היא לרצון לה': (מ) דרך רשע. בהולך לעשום רשע ועם שוא שבאם: ומרדף. כרודף לעבות לדקה אף אם נאום ולא שבאה מ"מ יאהב לה": (י) מושר רע . יפורים רעים מוכנים לעוזב אורת הנכונה והראויה : (יא) שאול . בקבל וכניהנס המה עד כ' ויודע כל חבר נהם ומנ"ם ביודע הוח כל מחשבום שבום כני אדם : (יכ) לא יאחב. בשנור בלא יאככ הסוכחה לוה לא ילך אל חכמים בשחדו מן יוניתונו : (ינ) לב שמח . שמחם כלב סיטיב מחור הפנים חכתי

ובעבור

באין סוד וברב יוצצים הקום : (כנ) שִּׁמְחָה לָאִישׁ בְּמַעְנֵה־־פַּיִי וְדְבָּרְ בעקינא סנו טבא: (כר) אָרְתָא בַעְתָּוֹ מַרְיִדִּיפוֹב : (כר) אָרָת חַיִּיבּ למעלה למשפיל למען מור משאול ממה: וכה) בַית נָאִים יִפַּחוּ יְהַוֹּהְ וְיַצֵּב נְבוּל אַלְמָנָה : (כו) הַוֹעבַת יְהוָה מַחְשְׁבָוֹת לע וֹמְרֹנִים אִמְרִיּנְעַם: (כו) עֹבֶרְ בֵּירנּ

מן תורי מפשמי בסניאתא ב קבמונעא דאלין דמחמלכין (יח) נַּבְרָא חָמְתָנָא מְנָרֵי תְּנֶרָא מצתא תקום : (כנ) חדותא ונניד רוחא מרעך חרתא : לנברא במלתא דפומיה ומלתא וכובי ואורחא דחריצי שפיא: דחיי מעליא למוכלתנא דנסמא (כ) ברא חבימא יחדי לאבף מן שיול תחתיתא : (כה) ביתא רְנִיוְתָנָא נְסַתֵּר אֵלְהָא נִישָתַר (כא) ששיותא חדותא היא תהומא דארמלתא : לַחָסִיר לְבָּא ונברָא דְמָתְבֵּיון (כו) מְרַחַקְמִיה דַּאַלהא תריצות מהלך: (כב) במולא בחשברתא דבישתא ודכין סלי בַּפִימַרָזא : (כוֹ) מוֹבִיד בִּיחִית

דַמַחְשֶׁבָּחָא הַיִּדְ דְּלֵית רָוָא ובסונעא

תרנוח

שם משור אָבוּם ושנאָה־בו : (m) אִישׁ חַפָּה יָנְרָה פַדָּוֹן וְאָרֶה צַפַּיִם יַשְׁקִים פַּיִב : (ים) דָּרֶךְ עָצֵל כִּמְשַׁכַת חָדֶק (ים) אֹרְחַיהוֹן דְּעַמְלִי בּוְצוּבִי יארה ישרים סללה : (כ) בון חכם ישפחד־אָב וּכְסִיל אִדֶּם בוֹזְהָ אָמֵוֹ : וּרָרְא סְכְּלָא מְשׁים אָפֵיהּ : עכאו אָנָלֶת שִּׁמְחָה לַחֲפַר־כֵּבְ וְאִישׁ אַבונָה יִישֶר־לָכֶת: (כב) הָפַר מַחֲשָׁבוֹת

אילמו פנים זועפות: (יח) איש חמה ינרה מדון . מדם שמין מעלור לכוחו להאריך חמחו יגרה מדון: וארך אפים . באינו ממהר לסנקם ולכיב: ישקים ריב . שהוא כלה ושקט מעליו [ק"א מאליו]: (ים) דרך עצל כמשכת חדק . דומה בעיניו כאינו סדרכים גדורים לפניו בגדר חדקים. משוכת. גדר כמו הסד משכסו [ישטים ס'] . חדק . קולים : וארח ישרים סללה ככושה ומופנה : (כ) בן חכם ישמח אב וכסיל אדם בוזה אמר. צורם לחמו שמבזים חותם: (כא) אולת שמחה . סים לחסר לב: (כב) תפר מחשבות באין מוד . כלם עלה לם תקום מחבכה :

מצודת דוד

מצודת ציון בארתתו ארחם תמיד [מ"ב כ"ה] : אבום. בפטום על באבום ובתקום בשולוין אותר: בס המקום במקטמים בו הבהמום כמו (יה) איש חמה. מי בדרכו לכעום יגרם מחמור חבום בעניו (ישעיה ח') י מריבה עם בני חדם חבל המחריך חף (יה) יגרה . מלבון סגר והרחור כמו אל ואינו ממהר לנעום יבהים כזה אם

החנר כס מלחמה [דכרים ב']: מדון . המריבה: (ים) דרך עצל . במקום חשר מלשון דין ומריבה : (יח) כמשבת . ידרוך העלל ידמה לו כחילו גדר של -אנין נדר כמו הסר משכתו [ישעיה הי]: קולים לפניו ומערבו ללכת כו כי לגודל אדם, מו קונים כמו טובם כחדק מיכה העולות ימוא מניעות לכל מעביו אכל ים כללה . כ"ל שמושמש צו הרבה חלה ישרים הוח לכם דרך סלולה וכלושה

כי ימלה לדדים לבעל כל המניעות : לכסיר (ב) יפטח אב . כרחותו חותו כמושב החכמים: בוזה אמו . כי דרך ושים לגענם פנל בניהן ולמניע מהם שבט מוסר והכריום מבזין חוסה לומר חרור שזה גדל י שבא) אולח. כחשר יעשה חסר לב חולם יחשב בעיניו לשמחה: ואיש תבונה

ישמת טאשר ילך בדרך סישר : (כב) הפר.

(כג) שמחה לאיש במענה פיו . כמשמעו ע"י מענה כך ודכור כחת הבריות אוהבים אותו ורבותינו דרשוהו על בעלי גירסא אם מולאים בפיהם מענה אז תחקיים כם וישמחו : ודבר בעתו מה מוב . שוחלים בחלכות ספסח וכהלכות החג כומנו : (כד) ארח חיים למעלה למשכיל . כמו שרפים עומדים ממעל לו [ישעים ו'] כלומר לפני החכם קשוטה ומוכנת אורח היים : (כז) עבר ביתו . שסום כולע כלע: ושונא פתנת יחיה. מחחר שסום שונה מחנום ב"ס

> מצודת דוד מצודת ציון

פחשבות החדם יופר ויכוטל כשלא יימן להסיר חבני המכשול ודוגמתו פלפלה פומו עם יוענים להמחיק סוד אכל ע"י וחרוממך [לפיל ד'] : (בב) פוד . ענין " פרבה יוענים מקום המחשבה : עוֹה מדרכו להיום בסוד לכל יודע. או (בנ) שמחה , כל אים ישמח באמרי פין שקעלה היא למעשה כיסוד לבנין : כי יומחק לו עוֹח נפטו חבל דבר בעתו (כג) במענה . ענין חמירה כמו ומסי מה מחד הוח טוב וריל חף חם וח יהיה

שות נפשו בהשכל וחף אם מצלים בהעום הכיח בדבר כיונא בו מים אין כל העקים שוום וחולי היועלים יגלו חונו לחמר לח עם עתה לעשום כחתם : (בר) ארח שמורה חורח חיים לנפש המשכיל ללכת למעלה חז זשוב חל החלהים למען חסיר כנפם מלרדם או אל שאול משם וכוא הגיהנס אבל משוב אל מהמים אשר חולבם ממנו: (כה) זיצב. במקומו יפמיד נכול חלמנה חלה כי חבש כחה וחלפה שורקה: (כו) מחשבות רע . המדבר רכום ומחשבותיו לרעה : ופתרים . ראוים אמרי מעם לכיום שכורים מכלי מערוכום מחשבה רעה : (כו) עבר ונו' , הכולם פום לפרבום לו ישחים ביםו כי כח זה וחבר חם זה חבל השוח חף מחנום ש

מז (א) לאדם מערבי־לב ומיחוה מענה

יְהֹנָהְ מֵצְשֶׁיִךְ וְיִפֹנוּ מַחְשְׁבֹרְתִיךְ :

לְשׁוֹן: (ב) כָּל־דַרְבֵּרְ־אִישׁ וַ דְּ

בוצה לצה וחולא מעונע ינוע : מביה מסון בהפט ובספ ובח לב צויק יהונה לענות ופי מוֹהָבִיתָא דְמַנּן יְחִי : (כח) לְבַּא דצד קא רבן בהימנותא ופומהוד רְשָׁנִים יַבִּיעַ רָעִוֹת : (כמ) רָחִוֹק ,יְהְוָה דרשישי מביע בישתא ני בּוֹרְשָׁעִים וּתְפַלַּתְ צַּדִּיקִים יִשְּׁמֶע : (כמ) דחיק הוא אלהא מכשישי וצלוריהון דצדיקי ישמע ז וכן מְאור־עונום יְשַׁמַח־בֶרב שִׁמוּעה (ל) נהורא דעוני מחרי לבא מובָה הְדַשֶּׁן־יָנְצָם : נלא אָזָן שְׁמַעַרת שומעתא מכא מדהנא נרמאו (לא) אודנא דשמעא מכסנותא תובַתַת חַיִים בָּקָרָב חַכָמִים הָלָון : דחיי בינרת דחביםי תבות ב ולב) מריש פרדותא מסכלה (לב) פּוֹרֵעַ מִיּסֶר מוֹאָס נַפְּאָוֹ וְשׁוֹמֵעַ נַפְשׁיה וְיִשׁׁמִע מַכְּסְנוּחָא רְחַיֵּי הובתה קונה לב : (לנ) יראת יהוה פני חיכפתא: (לנ) דחלמית דַיָּי מַרָדּוּרָא דְחוּכְמֶרָא וּמָנְ

דמתיקר

101>

מצודת דוד

כ"ם ששונת הת סנול : (כח) לב צדיק יהגה לענות . יחשוב ויכין מס יענס קודם שישיב דכר: (ל) מאור עינים . כחורה: ישמח לב . ששוחלין ממנו דבר וידע מה להשיב . ולפי סשוטו למשמעו דבר שסום חלום למרחים שינים משמח הלב ומלחלה חוגת הלב

פשבה לשון [לקמן ט"ו] : (בח) יסח . מישן נה" או המקום ימן לו מוד חיים בנין פקירה כמו ונסחםם מעל החדמה מה בחין ביד חדם לחם: (בח) יהנה ודברים כ'ח]: (כו) בוצע בצע. הגוזל טרם יעום יחשוב כלבו מה יפנה וח"כ פון כמו וכולע כרך [חסלים "] וכמו מה דכריו מעטים אבל פי רשעים ירבה בלע [ברחבים ליו]: (בח) יהנה . יחשוב לדכר רעום כמעין הוובע כי ידכר כל כמו וכגיון לכי (ספלים "שן: לענות . העולה על רוחו וחינו חוש: (כש) רחוק מלי פניק ותשובה : (ל) תרשן . פנין וגוי . מלשמוע הת תפלחם : (ל) מאור שמן : (לא) תליון . עניו החמדה כמו עינים . החרה עינים כדבר המסוכה ישמח מדק ילין כה (ישעיה ה׳) : (לב) פורע . לב כי הין בעולם שמחה נהחרם פנין כשבחה ובשול כמו וחפרעו כל עלתי הספקות : שמועה מובה . כדברי חדושי

סתורה : (לא) און שמעת . הוון חשר תשמע התונחה המביחה חיים סופה מסיה כרוך אחר החנמה וחלין בקרב חנמים לשמוע דבר חנמה : (לב) פדיע . במבפל את כמוסר כוא פואם נפשו כי מה דאה שחינו חושם בחקנהה : קונוה י בנה ביה לב מדם ומשכיל :

דמרונקר ירוני שנון : מון (א) מן בר נש תרעירוא

דלבא ומן יי ממללא ילישנא : וב) כלהון ארחחיה ינברא דכין אנון בעינוי ואלהא מתקן ארחתיה: (נ) גלי לאלהא בעיניו ותכן רוחות יהוה: (נ) גל אל־־ מבדד ומתקנו מחשבתד: ור) כלהון עובדין דאלהא אליו דְּמִשְׁמַּבְעִין לֵיהּ וְרַשִּׁישָא (ד) כָּל פַעַל יְדְּוָה לַמַעְנֵדְנִּ וְנַם־־רְשָׁעַ יומא בישא: (ה) מרחקתיה יוסא בישא : (ה) מנחקמיה ליום רעה : (ה) תועבת יהוה כל--אלהא כל דום בלביה מן ליום רעה : (ה) תועבת יהוה כל--בישתא

כגון גן ירק ונסרות סמושכים : (לג) ולפני כבוד ענוה . ספנוכבי נורמת שהככוד כח:

מז (א) לאדם מערכי לב . הוא סודר עלתו ודבריו בלבן: ומה"

מענה לשון . כשבח להשיב הקב"ה משכילו בדבריו או אם זכה מזמן לו מענה טוב : (ב) ותכן רוחות ה' . ומונה הלבכות. מי סטוב ומי הרע : (ג) גל אל ה' מעשיך. גלגל והשלך עליו לרכיך ויכונו מחשבוחיך. ד"ח גל אל ה' מעשיך. התפלל לפניו על כל-לרכיך : ויכנו . יתכססו ויתקיימו : (ד) כל פעל ה' למענהו סכל עשה בשביל קלוסו כמו ענו לה' בחודה [חהלים קמ"ו]. ד"לה לסטיד עליו כלומר פעלו מעיד עליו על גבורוחיו שניסס באגדתה מסלים : וגם רשע . עשה להניתו ליום רעה וכל זה לקלופו :־

> מצודת דוד מצודת ציון

(לג) מוסר חכמה . היראה תחשב למוסר מדן (א) מערכי . ענין סדור: מענה לכחוין -חכמה וח"כ הירחה היח סבם שנין חמירה : (ב) זך. ברורה לחכמה וקודמת לה וכן לפני כבוד על ונקי כמו שמן זית וך [שמות כ"ו] :-כרחך כים בענום כי בענום כיח סבם וחבן . מלשון סוך: (ג) גל. גלגל וסבב: להביח חת הכבור ח"כ היח לפניו :

מקד (א) לאדם . כיד כחדם ועדוך הדברים בלבו בסדר נחות חבל מה' בח העזר לסדר" אמריו פלשון לכל יכשל כהם: (ב) זך בעיניו. כי אינו הואה הוכהה לשלמו : ותכן . כ' כוח בתוך רוחו כל כל חדם ויודע הוח אם דרכיו זכחים חביי לח: (ב) גל . סבב מעשיך חל ה' לכיום מסור לעבודפר וחו יפש ויקבספה מחשבותיר: (ד) כל . סכל ברח ה' למען

וֹמְאוֹגֵי מְשְׁפָּם לִיהְוֹה מַעֲשֵׁהוּ כַּל־אַבְנֵי־ דקושמא : (יב) מבחקמיה בים : (יב) הועבת מלכים עשורת רשע כִּי בַצְדָקָה יפון כָּפָא : נים רְצָון מֵלְכִים שפרתי־צדק וובר ישרים יאחר : (יר) חַמַת־מֶלֶךְ מַלְאַכִי־מֶ יָת וְאִישׁ חָבֶּם דמותא אנון ונברא חקימא יכפרנה : (מו) באור פנידימלה חיים וֹרצונוֹ כָעָב מַלְקושׁ : מוֹ קְנָה־חָכְמָה

שמסתא דְתְּרִיצוּתְא מן קַדְּב אלהא ועובדוי בלחון מחקלי דמלכין דשבדין רשעא מטול דבצדקותא כזקין כורסיא : (יג) רעותיה דמלכא שפותא דְצַרְקָתָא וּמלֹתָא דְתְרִיצֵי רָחַם: (יד) חַמְתִיה דְמַלְבָּא מַלְאַכִי ברעכניה : (טו) בנרהורא דפרצופיה דמלכאחיי וצביוניה ינד שננא בברירותא :

(מו) דְקנֵי חַכְמָתָא מָבָא לֵיה

משפש ונו' . לבלם לחדם כפעלו : משפש . יובשיל"ם בלע"ו פרטון טוטת החדם בפלם ומהזנים: מעשהו כל אבני כים . כחשר ים בחבני כים משקלות גדולות וקטנות הכל לפי פעלו של חדם : (יב) תועבת מלכים עשות רשע . דכר תיעוד סוא לדיינים ואין הגון להם לעשות רשע : (יד) חמת מלך . סוא כמלאכי מות כשלוהי מיתה: ואיש חכם יכפרנה. יפייסנה: (מו) באור פני שלך חיים . מי שהמלך מסביר לו פנים חיים הוא לו לכך לריך סדם ליישר דרכו לפניו : ורצונו כעב מלקוש . מי שהוה

מצודת ציוו

מצורת דוד שתחונים לשקול בהם משפט השלומין הגליך [לפיל ד'] והושחל של מטה פתעשכו בדבר החשלותיי הוא כתו כל אבני התאונים כי הוא מיישר התשקל: כים . כים הם חבני המשקל הנשונים בחמתתם חמתתת ושק : (יר) יכפרנה . שנין העברה זים שם רבי המבקל וקטני המבקל וכן וקנות ועש"ז יקרתו המזרקים כפורי זהב ישקול המקום חשלומין לכ"ח לפי הגמול: [עורה ה"] כי הכהן מקוח ידיו מן הדם (יב) תועבת . דבר חטוב הוא למלכים בשפח המזרק : (מו) מלקוש . כן נקרא לעבות רבע כי בעבור מעשה הלדק יכון המטר המחוחר כמו יורה ומלקום [דברים כסתו ונוה יחשב הרשע להעמיד הכסת על

כנו : (יג) שפתי צדק . אמרי לדק : יאהב . או המלכים : (יד) מליבי מות . פחמה הכיח כחינו ישולח בחדם מוחכי מוח: יכפרנה. יעביר חם החמה במחק אמקי פיו : (מו) באור. כשהמלך מחיר פניו למי ומרחה פניו להוכות ושוחקום פות נו לחיים כי הרבה טובה ביד המלך : ורצונו . כמון המלך הוח נפב המבים בִּישׁתָא לָא נִדְכֵּי: (ו) בַּטִיכוּתָא וקישמא מתכפר סורחנא ורחלתיה דאלהא מסמי מן בישתא : (ו) כַּר אַחַרְעִי אַלָהא בְאָרְחָרַתִיה דְּנַבְרָא אַף לְבַעְלֵי דבבוי נשלים ליה: (ח) מב קליל בצדקתא מן סגיעא בעללתא דלא בדינא : (מ) לְבֵיה דְּבַר נְשֵׁא מַחְשֶׁב ארתקיה ואלהא מחקו

הלכתיה : ני) קסמא על

ומפחא

תרגום

בַּבַתּ־לַבָּ זֶר לְיָּר לָא יָנָקָת: ווו בְּחָסָר וַאָּמֶת יָּבְפַּרָ אָוֹו וְבְיִרְאַרִז יְחֹנָה סְוּר מָרֶע: (ו) בִּרְצָוֹת יְהוָה דַּרְכֵי־אִישׁ גַּם־ אוֹבָיו יִשְׁלִם אִתְּוֹ : (ח) פוב מַעַם בצדקה מרב הבוארו בלא משפט : מו לַב אָרָם יְחַשֵּׁבְ דַּרְכָּוֹ יִיְהוָה יָכִין אַער : (י) בָפָם ו עַל־־שִּׂפְתִּוּ־־מֶלֶּדְּ בֹמשׁפָּׁם לָא יִמַעל־פִּיו : (יא) פָּּלֶם וּ שפותיה דמלפא ובדינא לא נדנול פומיה : ניא) דניא

(ה) יד ליד לא ינקה . מיד ליד כם לו גמול גוכם לכו : (1) ובידאת ה' סור מרע . ע"י ילאת ה' יסור מרע : (1) ברצות ה' דרכי איש גם אויבין ישלם אתו . יכלה לו שיהיו שלמים טמו: (מ) לב אדם יחשב דרכו . ללכת דרך ישר : וה' יכין צעדו . כמו ששנינו [שבת ק"ר] הכא לעהר מסייעין לו: (י) קסם על שפתי מלך. על שפתי חכם סיושב כדין : (יא) פלם ומאוני

משפט

(י) שלם . מלשון שלום : (י) קסם . קלוסו וגם טובה הרשע וכה הירוע שוחן שנין ניחום כמו קיסם קכמים [דברים בו כוח לביום מוכן לרוועה מרדים ביום יקן : ישעל . פנין בנידה וחשתה : בוח הרפה להיום שבע חפו וח"ל גם זה (יא) מלם . פנין יושר כמו פלם מענל כוח למעוכו : (ה) יד לוד . מידו של

ממנה כי לא חשוב ריקס: (ו) בחסד . בעצור החסד והאמת אשר יעשה החדם ימפר פעון ובלבר כבטוח סר מרע בעבור ירחק כ' לח מירחת הבריות : (ו) ברצוח . כאשר יכאס כי דרכי כאים בסיומס ישרים אז גם אויביו ישנים פמו ומלים שלא יחטוררו שניון אויבים חדשים: (ח) שוב . יוסר טוב הון משם הכא בודק תביושר סהרכה תכוחות הוחספים כוח משפט כיח בנול ובטושק : (מ) יחשב ירבו . כאים דרך יכלך : יכין . מכין פסיעוקיו לוכם במקום שוכלם כוא : (י) כסם . אמרי המלך ברורים כאילו היה קסם על שפחיו כי אין דבר וכחד בחלך לפי שכל האנשים יחורו למוא מן בעיניו ולוה ימוא בכל דבר מי בשלם און כמוך לוכ א ימעל פיו במשפטו לעום כדין מחמם טעום ושנבס: ומחונים

מוקום

הרגום

ומֶרֶים שְׁפָּהִים יֹמִיף בֶּלַקח: (כב) מְקוֹר חַיִים שַׁכֶּל בְּעָלְיוֹ וּמוֹפֵר אַוִילִים אַנְלֶת : (כנו לָב חָכֶם יַשְׁבֵיל פִיְהוּ וְעֵל־ שְׁפְּוֹרָניו יִסִיף לֶקְח : (כר) צוף דְּבַשׁ אִמְרֵי־נְעַם מָתִוֹק לַנָּפֶשׁ וּמַרְפֵּא לְעָצָם: לכה אית אַרְחָא דְמָהְחַוּיָא (כה) יש דֶּרֶךְ יְשֶׁר לִפְנִי־אֵישׁ וְצִּקְחַרִיתָּהּ לופה ארחתא דמותא אנון: דרבי־מות: (כו) נפש עמל עמלה לו

ישפותיה מוסיף אולפנא ז לכבו מבוני דחיי סוכלא דמריה וּמַרְדּוּחִיה דְשָׁמִי שׁמִיוּתָא: (כג) לַבָּא דַחַבִּימָא מְסַתְּבֵּל פומיה ובשפורוהי מומיף אולפנא : (כר) פבריכזא דרובשא מאמרא דבוסמא חליותא דנפשא ואפותא לברמי: בְּעִינֵי בְנֵי נָשְׁא רְתְרִיצָא הִיא תכו) נפש דלעיא לעותא תסובר

במתק שפתים יסיף לקח . כשאדם מטעים דבריו לחלמיד וממחיק דבריו בטעמים יוסיף לקח: (כב) מקור חיים שכל בעליו . וכן פחלון - המקרא שכל הבפלים מקור חיים היא לו : ומוסר אוילים אולת יסורי אוילים ע"י אולת באים להם וכן משמעו אולת יסורין סיא לחוילים : (כג) לב חכם ישכיל פיהו . לכו מלמד חת פיו לדכר לחום: ועל שפתיו . יוסיף לכו לקה: (כד) צוף דבש . מחק דכם . עריםק"ס כלע"ו: אפרי נעם . דכרי חורס: (כה) יש ברך. שטוח ישר לפני חים : (בו) עמלה לו. לפרכו סום עמל :

מצודת דוד

מצודת ציון יית חלכם להכין דבר מחוך דבר: ומחק . (בר) צוף דבש . חלום דכם וק ונפם בתתחיק אתרים לעולם לתען יתרב לו לופים [מכנים י"ט] : לעצם . רלה לותר לכיום מקובל על כנב כנכ יועיל גם לגוף כי כעלמום כם מעמידי כגוף : לפלמו כי בזה יוסיף ללמוד להבין תוכיות

פדבר : (כב) שבל . השכו הוא ובשליו כמעין הנובע חיים כי בשבורו כא נו חיים : ומוסר . היסורים הכחים על החוילים הם בעבור חולמם : (כג) ישביל פירנו . ילמוד חם פיו לכתחים חתרים וכחשר יכיו שנורים פל שפחיו יוסיף פוד למוד לכבין פוכיום כדבר ח"כ כחב הכשכלה מן כלב חל כפה וחחרם לבוח מן פפה אל כלב עד אין חלים: (בר) צוף דבש. הממחיק אמרים בועימות רב המה ערבים לשומעיקם כחיות כדבש וכמה מיעילים לנפש ולבוף כי ביה ימשוך לכום פני אדם אחר דעתו כן כדבר פתוסר כן כדבר הולרך ז (נה) לפני אים . לפי כישות פיניו : ושתריתה . מתרים סרכך כהות סולך חל דדכי מות : (בי) ישות מן דַהַכָּא סְנִינָא יִדְקנֵי בִיינָאּ מַב מִן סַנְיָא נַבִּיְא: (יו) שְׁבִּילָא דַתְרִיצֵי מִכְמֵי מִן בִּישְׁתָא וּדְמַוְהַר נַפְשִׁיה נָמר אָרְהֵיה: (יח) קרם פברא נותנותא וַקְּרָם הַקּלָא רָפַת רוּהָא : מן הוא דמפליג עדיתא עם בּיוְתָנֵי : (כ) דְּמִקְהַכֵּל בִּמִלְתָא

מה־פוב מחרוץ וְקנות בִינָה נְבְחָר בִּנְבֶּסֶף : (יו) מְסָלַתְ וְשְׁרִים סְוּר מִרֶע שמר נַפְשׁוּ נֹצֵר דַּרְכָוּ : • (יח) לִפְּנֵי־ : "שָבֶר נָאָח וְלִפְנֵן כִשְׁלון נְּבַהּ רְנִחַ וים) מוב שפל־דָרוּחַ אָת־עניים מנוים קרי (ים) מָב הוא שפל רוח וענונא. צֹוֹטַלֵּל שָׁבָּלְ אָתַרַ־נֹּאִים : (כ) מַשְּׁבֵּיִל יַלדְרָבֶר יִמְצָאַ־יִמְוֹב וּבוֹמֵחָ בַיְהְוֹח יִשְׁכֵּח מְּבְּהָא וִיְמְטַבְּר בַּאֹרָהְאּ אַשְּׁבָיוּ : (כא) בְּוְעַכִם־יָלָב יָקּבְא נְבָּוּן יִהְקּבִי מִכְּלְהִנִּא יִנְסְלְיִּיּ חצי הספר בפסוקים ומתק

מרולה לו רלונו טוב לו רעב המביח את המטר: (יש) שוב שפל רוח . מוב להתחבר את ענוים ולהיות אתם בפל רות מסיות מחלק שלל את גאים : (כ)משכיל על דבר ימצא מוב. הנותן לב להתבונן על דבריו לפלם את דרכיו ימלא טוב : ובוטח בה" אשריו . כשהוא מפלם דרכיו ורואה בהמלוה שיש כה סכנה או מסרון כים בוטה בהקב"ה ועושה הטוב. אשריו . הן אשוריו שלו : (כא) לחכם לב יקרא נבון . שלמד חכמה מרצו . יקדה נכון סופר שיסים כבון בדברים מפולפל בחכמתו ויקראו אותו לבון ב

מצודה ציון

י"ה] : (יה) באון . ענינו מחשלה כמו מלקוש הוא המטר המאוחר היורד מב בחון יפקב [עמום ד]: בשלון. ענין חלבו" בקבין ועל המלילום: ושנו כה שוב. מה ונפילם ככח : (יש) שלל . הון רב : מחד כוח טוב יותר מתרון וכוח מוך

(יו) מסלח. דרך הישרים הוא לכור מרע בי יחבוננו בדרים שלא יבוחו לידי נדנוף פון והרולה לממור נפשו ישמור דרכו לבני לכם כפי ההודמן : (יוי) לפני שבר מדם יבוח שבר על הרבע כח לו מהחלה נחון וממשל רב כי כוה יכפי הלער גבת רוח . על כוב בטובה הכחה לו עדם הכשלון וכפל הדבר כמ"ש: (יש) מוב יומר טוב לכיום בפל כוח להמחבר עם הענוים וחף חב נפע ירוית עמכם מלקיום מחלק בול דב חשר ירוים עם הגחים כי פן ילמד ממעביקב: (ב) משביר .. במתביון וצופה לפוף הדבר ימלא שיב כי יצייה ואם אחר כל ההכוונות יבשת פה' אברי נו : (בם) יתבם הב , למי שלמד חכמה מרכו כופו יקרם נכון כיי יםחנם

שפתיו כלה רעה : ולא) עשרת הפארה שיבה בדרך צדקה המצא : (לכ) פיב אַכָּרְ אַפַּיִם מָנְבַוֹר וֹמשׁל בַּרוּחוֹ מַלְכַּרִ דאתר סרינהא: (לנ) בעובא עיר : (לנ) בחיק יוםל את־הנורל

ומיהוה כל־משפמו: פן (א) פוב פת חרבה ושלוח־בה ביבות מלא זבחיריב : (כ) עבד

פנסר בישתא : (לא) כלילא דשבהירא סיבותא בארתא דצדקתא משתכחא: (לב) מב נניד אפי רוחא כן נברא ודמכביש נפשיה מב מו הוא דקצתא נפלא פצתא ומן אלתא

תרגום

נפק דיניה: מ (א) מכא היא לחמא שרבתא ושלותא בה מן ביתא דמלי דבחי דדינא: (ב) מַבְרָא סוּכלתנא ישתלַם בברא

לכם רעה לעולם : (לא) בדרך צדקה תמצא . ב"י הלדקה מאריכין ימיחס: (לב) ומשל ברוחו . כוכש אח ילרו : (לג) בחיק יושל את הגורל . בינו לבין עלמו אדם מטיל גורל : ומה' כל

משפשו . לכחור לכל אחד ואחד חלקו: א מוב פת חרבה ושלוה בה . טוכ סים להקצ"ה להחריב ביתו ועירו והיה בשלוה מעבירותיהן של ישראל: מבית מלא

ובחי ריב . שהיו מקריכין זכהי ריכ ככיתו : (ב) עבד משכיל וגו' . מל שהשכיל נבוכדולר לפסוע שלש פסיעות לכבודו של הקב"ה עלה לגדולם

מצודת צינן

מצודת דוד

רמזה ועשה מעשה : (לא) עשרת ונר . ו' : כלה . ענין נמר והשלמה ז סכולך בדרך לדקה חמלה כו עסרת (לב) ברות . ענין כנס: (למ) יומל . מפחרם שיבה כי ירבה ימים בנדולה פנין כשלפק: בספחות : (לב) מגבור, כי הגכור לח לך (א) פת, חהיכת לחם מלי פחום חים" יסגבר כ'ח במעשה הגבורה והמחריך חף פקים [ויקרה כ']: חרבי יתנבר על כל כם כוחל חעשה : ומשל

ברות, מי שבידו לכבום כעסו הוא טוב מבבור הלוכך עיר מבלר וכפל הדבר במ"ם: (לב) בחיק , דרך מטילי הגורל להנית פתקין בחיק או בוולמו במקום והתר ומשם יקחום להניחם על המנום לדעם מה למי ואמר כזה א: מהרהרו על הגורל לומר שבה בקרי והודמן כי בעוד הטילו פחקי הגורל אל החיק שד לה הויהופה כבר נגזר משפט הוכר מה' וזכה כל א' בחלקו אשר חלק לו אלוה ממעל:

ים מוב . יוסר שובי לחנול פם חרבה כשנוה משיהיה לו מנח הבית כשר" זכות כריב וקטעם: (כ) בבו סבים, ככן כחדון חשר פוח תלח מדבר"

(כו) נברא שלומא חפר בישתש וחרתנא מעריק רחמיה :

בְּרִיאַכַ הְ שָלִין פִיהוּ : (כוֹ) אַיִשׁ בְּלִישֵל דְּטִן פּוּסָא אָתִי לָה פּיפּאּ ברה רשה ועל-שפתיו שפחיו קרי באש צרבת : (כח) איש הַהפָּכוֹת ישׁלַח מְדוֹן (כֹח) בּּרְוֹא מִהפְּלְנִא וְנֵרִי הְנֵרְי ונרנו מפריד אלוף : (כם) איש המס יפתה בעתו והוליכו בדרך לא־מוב : מקריה מיכיל ליה פארתה (כ) קצורן הובו לעוחר שניפלוע לד"ו וטחר נפלטא נהם החפונות

בי אבף עליו פיהו . כשפיהו כופהו וחובע לו מאכל אז עמלו שומדת לו שאוכל מה שטמל כבר: (כז) כרה רעה. בלבו חורש הרעה: ועל שפתיו כאש צרבת . הרעה כאש שורפת על שפתיו עד שמוליאה בפא וגומרה כאש. לרבת שורפת כמו ונלרבו בה כל פנים [יחוקאל כ"ה] : (כח) ונרגן מפריד אלוף . ועל ידי רגונו ותרעומתו מקריד ממנו אלופו של עולם : (ל) עצה עיניו . לשון קרילה וכן איעלה עליך שיני [מסלים ל"ב]: כלה רעה . כמו כי כלמה אליו הרעה וגו' וגורם

מצודת ציון

(פו) אבף . מנ' כפים ונניבה וכן וחופי לו . סוכת המוחוה יעמוד לו לוכם עליך לה יכבד (היוב ליג): (בו) ביה . כהבר פיו יכוף הומו לתבוע המחכל הף תופר כוב כמו כור כרה [מהנים ז']: יהיה נו למנת בחומו: (בו) ברה רעת. פנים (יחוקהו כיהן : (כח) ונרגן דרט לחפור ולחפם מחבונות לעשות רעה ענין חלונה כמו וחרגנו באבליכה | דברים ומכעיםים כאינו על שפחיו אם שורפת : לבני הדם ונם ירבה לדבר דברי חדודים |מיכה ז'ן: (ל) עצה , ערין סחימה כמו (כח) איש ההפכות . המהפך חמרים ממק. מענם את שיניכם [ישעיה כ'ט]: קרץ . בנחמרו כוח מגרם מריבה בין הבריות : פנין נדטד לרמו כמו קרן כעיניו (לפיל מפריד מן הרובים רום השר חשר עויהם

נאינ : (כם) יפתה רעות . נחתו גם הוח כדרכי חמם ומולים בדרך לה מוב (מצוח חבר לעומו : (ד) עצח. כסוסם עיניו לחשוב לכפך אמרים [כי דרך במפשיק לחשוב מה יכחום חו עיניו לבל יבלבלו אושר דברים קונחים] : קרץ .. פתקע ששמיו לים (כי: בלה רעה, כנכ זכ גמר כרעם מבר חבר עויה כי

3513

, ממ

וַקנִים בְּנֵי בְנִיֶם וְתִּפְּאָרֶת בְנִיָם מפּרָא יַמִּירָפָא אַךְ לָא אַבוֹתֶם: מוֹ לְאַ־נָאָנָה לְנְבֶּל שְׁפַּתְּ כשלימא שפהא דשקרא : ירקר בוף כירילנדיב שפת ש,קר : רַאַפּי בַּאוֹ רְשָׁקֵל לָהּ לָבֶל (ח) אָבָּן־תַן הַשׁתַר בַּעִינֵן בְּעַלָּיִן אֶל־-בַל־אָשֶׁר יִפְנָה יַשְׁבֵיל : מֹ מֵבַפָּה־-פשע מבקש אַהְבָה וְשׁנָה בְּרָבָר מַפְּרֵיר

בְנֵי בְנַיָּא וִשְׁבְהוֹרְהוֹן דְּבְנֵיָא אבהתהון: (ו) לא יאי למפשא אַתַר דְּנְתְשְפֵנִי שׁכּוּלָא : (מ) דְּמָכָפֵי חוֹבָה בַעִי רְחִימוּחָא ורשני מלחא מפרק רחמא:

סוכה : ותפארת בנים אבותם . כשאכותיהם לדיקים כים תפארת הכנים : (ז) שפת יתר. דברי נאוה: אף כי לנדיב. וכ"ם שלא כאס שפת שקר לנדיב : (ח) אבן חן. כשאדם כא לפני כקב"ם ומפייסו בדברים ושב לו . אבן חן ומרגליות היא בעיניו : אל כל אשר יפנה ישכיל . ככל מה שיכקש ממנו מלליתו : (ש) מכסה פשע מבקש אהבה . אם יחטא אים לאים ווס מכסה עליו ואיננו מזכיר לו מטאמו ואינו מראה לו פנים זועפות גורם לו שיאסב אותו: ושנה בדבר . שמוטר חיבה ומזכירו כך וכך עשית לי מיד : מפריד

מצודת ציון חבירו לה ינקנה מן החקום ההיה כי (ו) נאוה . מני נהם וכן נחום חסום מבוח גם שליו : (ו) בני בנים . אף בני [תהלים קמ"ו] : לנבל . חדם פחות ונכוס : הכניה ישימם עשרה לרחשו להתפחר בהם (ח) אבן חן. יש חבני יקר המרכים תן אם הגונים כם אבל הבנים אין דרכם למי שנושאם ואמרו שכן סגולת המרגליום:

מצודת דוד

כ'א להתפאר באבותם כי יותר מהוייצים (מ) ושבת. מלי שנים: אלור. שר ומושל: בכבוד חביכם מבכבוד חבי חביכם ולוכ מיקר התפחרת בחביהם : (ו) לא נאוה.

לא נאר בעיני הנבל דברי מעוב ויתרון ולא יחפון כהם וכ"ם שלא נאה שפת שקר בעיני מי שנדבה לבו בחכמה כי יותר ימחם כחכם בשקר משימחם הנבל בקברי מעולה : (ה) אבן חן ונו". כשותר כוח בעיני בעניו כחבן המקוגו להרבום חו הנושחו כי כמו כן ישה הנותן הן בעיני המקבל וחל כל חשב יפנה ישכיל למנות שעם ורחים לפלדים חם כנומן : (מ) מבסה . ה- יחמות חים לחים וכות מכסה על פשעיו ולא יוכירם כום כזה מבקש אסבה רץ הוא סיבה להיום משאסב מל הבריות: ושנה בדבר . כמספר הסשע ולונה כה לספר שנים לכל ישכחנה מפריך

[משלי ח'ח] ז T. VIII.

בַּבַרָא מְבַהַחָנָא וּבֵינָת אָתַיּ נפליג ירוחתא: (נ) צרפא נקי לסאמא וכורא לדהבא ואלהא צית לספותא דעיתא שקרא ורנלותא על לישנא דעאתא : לבריה ודחבי לתברא דחקבית לא מודבי: (ו) בלילא דסבי

תרגום

בַשְבָּת יִמְשֵׁל בְּבֶר־מַבְישׁ וּבְתוֹךְ אַחִים בְחַלָּק בַּחַלָּה : מֹ מַצְרֵ ף בְּכָּסֶף וְכָּוּר לַזָּרָבָּ וּבֹהָן לָבָוֹת יְהוֹהְ : נד) בַּרַע דְּבִיק לְבַּיָא : נד) בַּרָא בִּישָׁא בַקשׁיב על־שבַת־אַון שֶׁקר מִוֹין על־ לשון הות: (ה) לענ לרש חרף עשהו (ה) דפצרי לפסבנא פרנו ישמח לאיד לא ינקה : מי עשרת

-לגדולה ומשל בישראל שהובישו מטשיהם וחלק נחלחם לעיניהם . ד"ה גר לדק שסיה בארן ישראל טוב מאזרה רשע . ולעתיד לבם יחלק שלל ונחלה בחוך בני ישראל שנאמר והיה בשבט אשר גר הגר אנו' [יחוקאל מ"ו] : (ג) מצרף לכסף . כלי שלורפין בו כסף ועושין אומו מאפר מקלה על גבי חרם קרוי מלרף: וכור לזהב . כלי שלורפים בו את הוסב כלי שווקקין בו את הוסב כמו קדירה שבורם קרויה כור . מלכף לכסף וכור לזהב . המלכף עשוי ללרוף כסף למלחכתו וכן הכור לזקק הוסב. חבל הלבבות הקב"ה זוקקן ובותנן - און שפת און שפת מקשיב על שפת און שקר י אקבל לשון הרע ועידי בקר: מזין . מאזין מי שהוא משקר מאזין ישל לפון סוות: (ו) עשרת וקנים . בשרוחים בני בניהם הולכין בדרך

מצורת דוד

מצודת צוון -פנשה: (נ) מצרף וכור . שמום הכלים משה: יחלק נחלה. העבד הזה יקח חלם -אקר יקינו בכם הזכב וככסף : (ד) מוין . נחוב בקוך כאחים כאינו כיה אחד מכם : כמו מחזין ר'ל מקשיב בחונו : הות . (ג) מצרף. ככסף והוכב כחשר מי ירלם שמנין שבר ורעה כמו מדכר הוח (חהלים לדעת כמה ים כהם מן הסינים יהת ביהן : (ה) לאיד. ענין הקלה ומקרה רע ממנו במשקל ידוע וישימו בכור והסיג כמו כוח חיד לעול [חיוב ל'ח] : ישרף וכשתר פכסף וכזכב נקי ובום

יכחן ככל חבל לבום בני חדם יבחנם כי מחוק -בשוב הוח חם רע : (ד) מרע . חים רע מקסיב לשמוע דבר חון ושקר וכן בכפוך כי חים שקרן מחזין לשמום לשון כום נשבור בני חדם ולכרם לכם ורץ משלכוכים כמכ זה לום ולח יקפרדו : (ה) חיף דשום . כי בלעבו כחילו יחמר -מוחסרון דעמו בשני ולה שי פעל כל זהם : שמח לאיר . הבתח על מקלם תביכו

אצמריא אמעי דינא : (מו) דְּמַוְבֵּי לְרָשׁיִעא וּמְחַיֵּב נְמִוֹשׁ: (מו) מַצְדִּיִקְ רָשֶׁע וּמַרְשִׁיע צַדְּיִק לצדיקא מרחקתיה דאלהא אף פַרְנֵיהוֹן : (מו) למא דין אולא ליה הנרותא לסכלא דליחליה זה מחיר ביד־בסיל לקנות חכמה ולב־ לבא וחכקתא: (יו) בכל עדן בַּרָא רָחִים הוּא וְאַחָא לְעַקְתָא פתיליד: (יתו בר נש חסיר יולד: (יתו אדם חסרילב הוקע כ ף ערב בעינא משלם יביה וערב ערבוקא של תבריה: (ים) דרקת ערבה לפני בערה : (ים) ארתב פשע

תרגום

סמיד : ולפני התגלע . קודם שתתנלט הרפתך נטוש את הריב : (מז) למה זה מחיר ביר כסיל לקנות חכמה . ללמוד חורה : ולב אין . ואין בלבו לקיימה ואינו לומד חורה אלא לקנות שם : (יו) בכל עת אהב הרע. לעולם הוי אוהב רעים לקנות אוהבים: ואח לצרה יולד . לעת סלכם יולד לך סרע כאח לעזור לך ולסשתתף בלרסך: (יח) אדם חסר לב תקע כף. ערכות ממון. ד"ח חוקע כף לרשעים כדי ללכת בדרכיהם והרי כבר : ערב ערבה לפני דעהו. כבר ערב להקב"ה לשמור מלותיו: (ים) אהב פשע. לפשוע

כחכיכו

מצודת דוד

מצודת ציון יינחין דרך בו וכחור כולך ומתרחב פי [במוק י"נ]: התגלע, כמו בתגלה בם ח כן דרך המדון שהולך וגדל : ולפני . וכן בכל חושים יתגלע [לקמן ייח] : שך לא נתנלה המדון לכני אדם נטום את נשוש . עזוב : (שו) סחיר . ענינו דמי בריב כי חתר שיתנלה ימוחו מחרחרים כדבר וערכו כמו ובלה מחיר יין וחלב פולה במהרה ישקט : (מו) מצריקוגו׳ . [ישפיה ניה] : (יח) ערם שרבה. מושון

פחף רק בדברים כי מהרחוי לננות מעשה ערבום פרשע ולשכח מעשה הלדיק: (מו) למה זה . ר'ל הנסיל המוליך מחיר כסם למורים לקנום חכמה למה לו זה המחיר מה הועיל בה וחם לקנום חכמם לעומש פוח חין לו לב משינ דברים מושכלים: (יו) אתב הרע. ריל חכבם הרשים היח פכל עם בין ביום טובה בין בעם לרה אבל אהבם האת אינה חמיקה כ"כ ורק פבא נרה על אחיו או ישוב להשחדל בו כי עלמו ובשרו הוא וא"כ הרי הוא כאילו כחת נולד לתועלת ווצרם : (יח) חקע כף. דרך חסר לב לחקוע כף בערבום מפון לפני דעהו כ"ל בשביל רשהו : (ים) אתב. מי שחוכב לפשם בחביח כוח יחכב מום תרגום

(י) שָלָא בַעתָא בַמַן דְּמָתְבֵּין מב מן דלממחי לסבלא מאה חומרין : (יא) ברם נברא מרידא בעי בישתא ומלאכא נוכוריא ישתבר צליה : (יב) פָּנֵישַ דּוֹב וּרְתִיתָא בַנברָא חַכִּימָא לָא מְתְּוִים וְסְכֵּלָא בשמיורתיה נפל: (ינ) דפריע בישתא חלף מבתא לא תפסוק בִּישׁתָא מָן בַּיְתִיה: (יד) אשר

אַלוף: מַ תַּחַת נְעָרָה בְמַבֵּין מַהַכּוֹת בַּמִיל מַאָּה : (יא) צַּקְּרַ־מָרִי יְבַקּשׁ־רָע ומלאקד אַכוּרִי יְשׁלַח־בּוּ : נים פְּגוּשׁ דב שבול באיש ואל־כפיל באולתו : (יו) בישיב בשה תַתַח פובה לא־הַמּיש חסוש קרי לְיָלה מְבֵיתְוֹ : (יר) פּוֹמֵרְ מֵיִם

אלוף. או מפריד ממנו אלופו של מולם שהוא הקב"ה שהוסירו לא תקום ולא תטור [ויקרא י"ע] : (י) תחת גערה במבין . תחת זו טעמו למעלם בתי"ו מה שאין כן בכל המקרא לכך אני אומר שהוא שם דבר כמו חתת . וכן פירושו הכנעת גערה ניכרת במבין יותר ממחה מכות שמכין חת הכסיל: (יא) אך מרי יבקש רע. ללומר מי שכל רכריו מרי וסרכנות הוא יכקש רע חמיד: (יב) פנוש דוב שכול באיש. סוב לחדם שיפגע כו דוב משכל וחל יפגע כו חחד מן הבסילים המסיתים חותו לסור מה' ומתורתו : (יד) פושר מים ראשית מדון . סמתחיל במריבה הוא כפותח חור בגדרי אבני אמת המים והמים אלחין בו . והחור הולך ומרחיב כן המדון הולך וגדל

> סצודת ציון מצודת דוד

(י) תחת . מפין כחד ושכר כמו אל מערוך מעומו אלופו של עולם כי יעבור על וא ואל קתם [יהושע א'] : (יא) ישלח, ענין העור : (י) תחת . גערם המוכים היא צבוי ושפוי כמו ושן בהמום אשלה כם מטלח אימה כלב המבין יותר ממה [דנרים ליכ]: (יב) פנוש. שנין פגיעה : שיחרד הנסיל אם יונה מאה מנום : שכול . מי שבניו מחים קרוי שכול כמו לח (יא) אך מדי . מי שכל דבריו חד למרום קהיה משכלה [שמום כ'נ] : (יג) המוש. בה' הוא מבקש רעה לפלמו בעוה"ו : עמן הסרה כמו לה ימום [שם י"ב] : ומלאך אבורי ישלח בו . לדונו החרי (יד) פושר. פנין פתיתה כמו פטל רחם מותו: (יב) פנוש . מוטב יפנום חים דוב שכול מבניו חשר דרכו לפרוג חת חשר יפגום -שמות

בעפור מדירת הלב ועכ"ו יותר טוב שיפגום הוא בו משיפגום כו את כסיל בעת ידבר אונחו להכים לעבירה: (יג) חדת שובח. במקום העובה שעבה לו : לא חמוש ונו" כי לא ימוא מי משחדל לכלילו מהרשה הואיל ואינו משלם כמו הגמול : (אד) שושר סים ועו' . תחיות המריבה כיה לפותה חור בגדר המת המים והמים

ינפחיו

לתאוה

אָרֶץ: וכח בַעַם לְאָבִיו בֵּן כְּמֵיל וֹמָבֶר לְיוֹלַדְתְּוֹ : (כו) בַּבֶּי עְנוֹשׁ לַצִּדֵיק לא־ מוב לְהַכּוֹת נְדִיבִים עֲלֵיי־יְשֶׁר : (כו) דְּחָשֵׁדְּ סְלוּי נְדִישִ יְרִשְׁחָא (כו) חוֹשֵׁךְ אַבֶּירִיוּ יוֹדַעַ דְּעַת וְּכִּךְ־רְּוֹחַ איש הבונה : וכח נַם אַוִיל מַחַרִישׁ בַנכם הַנְשָׁבֵּר אָמֵם הְּפַּבוֹהו נְבֹּן :

בעומקא דארעא : (כה) בָּרָא פַּכְלָא מַכְבִּיד אַבוּי וּמְמֶרְמִיר לאפיה : (כו) למתך לצדיקא לא שפיר אף לא לממחי בּרִיקיָא דָאָסְרִין הְרִיצוּרָזא : וַרְמְכִיכָא רוּחֵיה נַּכְרָא דְמִתְבֵּין: (כח) וְאַךְ שַׁמִיא דְשִׁתַקְ חַבִּימָא פוא בחחשב ודכלי שפוחיה בתבין:

תרגום

רנתא

כציל . יקר קרו

פיך אוכל לשנות סדר נזיקין שהוא ל' פרקים מסכת כלים ל' פרקים מסכת שבת כ"ד פרקים. מבל לחכם סוא דבר קל היום שונה שני פרקים ומחר שנים ואומר כך עשו אותן שסיו לפני מעולם: (בה) כעם לאביו בן כסיל . כגון ירבעם כעם הוא להקב"ה : וממר ליולדתו . לכנסת ישראל שהחטיה הותם: (כו) גם ענוש לצדיק לא שוב . לה המד בקב"ם למחות שם ישראל מעל סארן כי לא טוב בעיניו לענוש כולם: לחכות נדיבים עלי ישר . לסכות הטובים שבהם שהיו כדיבים שלי יושר שנאמר והשארתי בישראל שבעת אלפים כל סברכים אשר לא כרטו לבטל [מלכים ה' "ט] : גדיבים עלי ישר. דוגמה החמוד במקום אחר ונדיב נדיבות יען והוא על נדיבות יקום [ישעים ל"כ] כמלה כדיב על כדיבות : (כו) חושך אמריו . מי שסוה יודע דעה פינו מרכם בדברים : יקר רוח . יקר דברים מונע דברים חים תבונה :

לתמום מצודת דוד

מצודת ציון פתרחק: (כה) בעם . כן כסיל הוא מכעים פלס כמו גרס [לקמן כ"ה]: (כח) ומסר . להביו ומתרך להמו השר ינדקו: (כו) גם מלשון מרירות: (כו) דושך . מונע ז פנוש ונו'. כ"ל מי בכוח לח טוב ימחם (בח) אמם. ענין סקימה וכמו חופם חת כיכ בודק עד חשר גם ישנים נודיק על [ישמים ליג] :

פדקו ויקמיד לכנות נדיבים על מעשה קובים ביושר כי בעיניו (רע מחשב: (בו) חושך אמריו. כמונע דברים בטלים הוח יודע דעם : יקר. מי שרוח פיו הוא יקר וחשוב וימעם בהם הוא אים תבונה וכפל סדבר במ"ב: (כח) גם אויל מחרוש. מי שיוכל והשתיק גם חת החויל שלח יופים לבנר הולפו כמחרים כזה לחום יהשב כי דבר גדול עשם : אמש . בסומם שפשי בַּעי תַבַרא : (כ) מַן דַּעַקִים לַבֵּיה לָא משבַח מְכַחָא ווְמְרַתְהַפְּוֹ בְּלְשׁנֵיה נַמֶּר בישקא : (כא) ימוליף סכלא חפוצא דיה י א חדם אבוי דטפשא ו יכב) לבא חדיא משפ נופא ורוחא רְכִיכָתָא מִיבַשָּא נַרְמָא נ (כנ) שוחָרָא מָן עָבָּא יִפַב רַשִּׁיִעא לִמְצְלֵי אָרְהָא דְּדִינָא גּ (כר) אַפּוֹי דְפּיְכְלְחָנָא חְדִיָּן בּחַכְמָרָא וְשִיְעִי דְּמָכְּרָא

בעובקא

אתב מצה מוביה פֿתְחוֹ מבקש־שֶבֶר: חוֹבָא רָחַם מַצוּתְא ומֵרִים הַרְמֵיהּ וכו עקש־לב לא יִמְצָא־מֶוֹב וְנָהְפַּ,דּ בֹלשונו יפול ברעה : (כא יֹנְד בְּסִיל לְרַענֶּרוֹ לְּוֹ וְלָא וִשְׁמַח אֲבֵי נָבֶל : (כב) לַבַּ שָׁמַחַ יִיפִיב נַהָּה וְרִיחַ וְּכֵאָה עובשריבנים : (כו שְׁעַר מָחַק רְשְׁע יָקָח לְהַשׁוֹת אָרְחוֹת מִשְׁפָּמ : (כד) אָת־ פָּגָר מַבֵּין הַכְּמָה וְעִינֵי בְסִׁיל בְּקְצֵר־-־

כחכירו : אהב מצה . להתקוטט ולריב : מגביה פתחו . מדכר בנאום כמו שמור פחחי פיך [מיכה ז'] : (כב) לב שמה יישיב נחה . כשאדם שמח בחלקו פניו מאירין : (כג) שחר מחק רשע יקח . סקב"ה מקבל דברי הכנעה ופיום מחק הרשעים כלומר בסחר בינו לבינם: להמות ארחות משפש . להפוך דינו מרעה לטובה : (כד) את פני מבין חכמה. החכמה לפני מכין היא: ועיני כסיל בקצה ארץ . לומר חין החכמה מלוים לפני כי רחוקה היה ממני

מצודת דוד פרבות ממון : (ים) מצה . ענין מריבה כי ישבה מריבה עמו : ומגביה. המרים

כמו כן לריב ומלה חלומו [שם כ"ח] : קול פחחי פיו כדרך גםי הרוח הוא מבקש פתח . על פתח הפה יחמר וכן נחמר שבר כי מעוחדת לכח עליו בעבור בנחום: סמור פסחי פיר [מיכה ז'] : (כא) לתוגה. (כ) עקש לב . המחבר עקבום : ונהפד מופון ינון: (כב) גהה. כמו כנהה ותחסר בלשונו . המהפך עלמו בלבונו לדבר כ"ף השמוש וענינו רפוחה כמו ולח ינהה המימות ובקרבו ישים חרבו כוח עלמף מכם מזור [כובע כי] : נכאה . שבורם יפול בכרע חשר חשב לוולתו . כמו ווכחס לכב [מסלים ק'ט] : ברם . (כא) לתונה לו . ילד דבר לכיות לף

לחוגה : (כב) יימיב גהה . השמחה חימיב לבוף כדבר רפוחה ושכרון רוח חיכש מוח העלמות : (כג) שחר וגו'. כרשע יהת שוחד מחיק הנותן כסתר רב למען הטות הרחות משפט לזכותו כדין : (בר) את שני. כחכמה מוציה לפני המבין כי ילמד מכל חדם חבל הכסיל ישוטטו שינים בפנב כחרך כי יחבוב חין מי במקומו נלמוד ממנו כים מכחומים כיושבים

ממרחק

(ה) לְמַפַב צַפַּי לְרַשִּׁינָא לָא נַחַל נַבַע מְקור חָרָמָה: (ה) שֹּאַת פּנֵי־ שפיר אף לא למצלי דינא לצדיקא: (ו) שפותיה דסכלא רשע לא־מוב להמות צדיק במשפם: מיחוליה לדינא ופומיה מסמי (ו) שפתני כמיל יבאו בריב ופיר ליה לחרתא : (ו) פומיה לְמַהַלְפוֹת יִקְרָא : מו פַּי בְסִיל מְחָתָה־ דסכלא שציא הוא ליה ושפותיה פחא אנון לנפשיה: לו ושפותיו מוקש נפשו : נחו דברי ומחתו ליה לעומק דשיול : (מ) ואף דְּמָתְרָפָא בַעְבְרְתִּיה

תרגום

נַרְבָּן כִּמִתְלַהַמִים וֹהֵם יֵרְדוּ חַדְרֵי־בָּמָן : (מ) נַם מִתַרְפָּרוֹ בִּמְלָאַכְתוּ אָח הׁנּאַ חברא הוא לנברא מחבלנא :

סום: (ה) שאת פני רשע לא מוב . כחשר סירשו רכוחינו לה מוב להם לרשעים שנושאים להם פנים בעוה"ז ונפרעין מהם לעולם סבא: להמות צדיק במשפם. טוב להם ללדיקים שמכריעין להם כף מאונים נחייבן בעולם סום ונפרעין מהן בחייהן וזוכין לעולם סכא ולפי פשוטו כמשמעו : (ו) שפתי כסיל יבאו בריב . כל דבריו באים לשון תגר : ופיו למהלמות יקרא . קורא ליסורין להביאם פליו: (ח) דברי נרגן כמתלהמים . מסלומות: (מ) גם מתרפה במלאכתו . פורם מן התורה והוא תלמיד חרם : לבעל משחית . לשמן

מצודת דוד מצודת ציון

את העוסקים בה : (ה) שאת . הנושא (ו) למהלמות . שנין הכאה המשברם פני הרשע לזכוקו במשפט הנה כפולה כמו והלמה סיסרת [שופסים כי] : תטחמו כי וכח פני הרשע והטה משפט (ח) נרגן. מחלוכן כמו ונרגן מפריד חלוף כלדיק חשר שמיכם וה שובים ומלום לה [לעיל פ"ו]: כמתלהמים. פנין ככחם פוב חוזר למעלה ולמעה : (ו) יבאו

בפשברם בריב . לה ידבר בנחת וכשור כ"ה במריבה וכרמת קול ופיו יקרה לפלפה ככחום גדולום המשברום כי בעבור חמרים נחינו יוכה מחנשים: (ז) מחתה לו . מבים על עלמו מחחה ושבר : מוקש נפשו . מביחים מוקש לנפש : (ח) דברי נרע . דברי מתלונן כמה קשים כמכות המשברות ועוד הם יורדים חדרי במן חבל המסום כמה ממעל על הגוף וחת בדרך מלילה כחומר הנה המכום חשר כם ממעל מה לרפחיחם מכח"כ מכום בחדרי בטן וכן קשה לרפחום דברי המתלום : (מ) גם פחריםה. אפינו המחשול במואכת החורה ורפויה היא בידו הוא אח וחבר שמשתים אם דבכי הפורם בדישות כוזבום כי סופו יסים כפופו כאשר ישכת דפשי

מלכנא מצמדי : (ב) לא צבי סכלא בסוכלתנא (ג) כַּד אָתֵי רַשִּׁיעָא בשַׁמִיוּתָאּ

ירן (א) לֶרַנְאַנֶרה יַבַ קשׁ נִפְרָד בְּכֶל־־ יח (א) רְנְתָא בְּצִי פְּהְיָא וּכְכֶל תושיה יתנלע: (ב) לא־יהפץ

בְּסִיל בַּתְבוּנָהְ בִּי אִס־בַהְתְגַלות לְבוֹ : אֶלֶא רְשִׁמְיוּחָא פְחֵי לְבֵיה : נו בְבוֹא רָשׁע בָּא נִם־בְּוּוֹ וְעִם־קְלוֹן יֵיהֵי וּבְצַעֵּרָא וּבְחִסוּרָא : חרפה: (ד) פים עמקים דברי פי־איש (ד) פיא מינין פומיה דנקרא נחל במינין מינין דברי פי־איש (ד) מינין מינין דרכמה בחל

יה (א) לתאיה יבקש נפרד . מי שהוא נפרד מהקב"ה שלא לשמור מלומיו לתחות לבו וילר הרע הוח רודף . וסוף : בכל תושיה יתגלע . בין הכמים תגלה חרפתו ורבותינו דרשוהו בלום שנפרך מחברהם על תחות לבו שנחמר ויבחר לו לוט חת כל ככר סירדן [ברחשית י"נ] כל המקרא הזה על שום ניאוף כאמר וסופו נתגלה קלונו בבתי כנסיות ובתי מדרשות לא יבא עמוני ומואבי [דברים כ"ג]: (ב) כי אם בחתנלות לבו . כי אם כגלוי לכו הוא חפן לגלות מה שכלכו : (ג) ועם קלון . תכוח : חרפה . מי שכוחה בקלון וניחוף חרפה היה לו: (ד) מקור חכמה. כנחל נובע וכמים פמוקים: דברי פי איש. כל חים שכמקרה לשון גבור גדול בגבורם

מצודת דוד מצודת ציון

מושיה, כן נקרחת התורה וכוח כחויל כיל המחדיל חותו ממחמריו ימרם מלשון ים כי ישנה לעולה ולה נבון וכפל כוכר במ"ם: משוב לחין כיתר הדברים: יתגלע. כמו להן (א) לתאוה וגר'. מ'ת הנפרד לפרום

יתבלה בה"ח : (ג) בוו . בזיון : עון החורה כי יבקש ללכת חתר קחום כלב כנה בכל מקום שעוסקים למהלמוח

בקורה קגלה חרפתו על כי מחז היה עמהם ופירש מהם : (ב) בתבונה . לסוסיף ביכה של מה שבידו : בהתגלות . להשמיש לרבים משם חכמה שבידו להתפחר בס : (ג) בא גם בוו . כי דכנו לכזות בני חדם : ועם קלון . עם חדם בים כו קלון רב יביה עמו חרפה כי דרכו לחרף בקלונו ולפסול במומו : (ר) מים עסקים וגו' . כ"ל דברי חים מיקר הדברים שחינם מחכמת החורה המה כמים עמוקים חשר ברולה לשחות מהם יטרית לדלותם בכלי כי המים לא יבואו מעלמם אל פי השותה וכן יחד בדברים שחינם מחכמת החורה ע"כ מעומו יטרת לבבינם כי המה לה יפיוטו לו חבל חכמת התורה ביח כנחל הנובע חשר מעועו ימשך חל כי השומה

מס יסקרב לו וכן חכמת בתורה משכיל

חַכָּמִים הְבַקּשׁ־דָּעַת: (מו) מַהָּן אָדָם בברבי ממימא ליה: ניו) ופי ירחיב לו ולפגן בדולים ינחנו : בַּה מַרְסָאָרה כְּרִינֵיה נַאָּחָא (יו) צַדְיִק הַרְאשׁון בְּרִיבוֹ יבֵּא ובא קרי מבפלא פְצְחָא זְבֵינָרת חַפְּפִי רֵעָהוּ וַחַקְרוּ : נית מַדְינֵים יַשְבֵית הַצּוֹרְל וּבֵין עצומִים יַפְּרִיד : נים) אָח נִפְּשֶׁע וְאַתְרָא הִידְּ סוֹכָּרָא דְחוֹסְנָא: מָקּרְיַת־עוֹ וֹמִדְיוֹנִים וסרינים קרי כָּבְרִיחַ אַרְמוֹן: (כ) מִפְּרֵי פִּי־אִישׁ הִּשְׂבַע בִּמְנֵּר תבואת

תבעי מַנְרְעָא : (מוֹ) מוֹהַבְּחֵיה דבר נשא מבוחא ליה וקדם חַבְרֵיה וּנְצִיחַ לֵיה : ניח) תִּנְרֵי פַּרְשָׁא: (ימ) אַחָא דְמִתְעֵנֵי מָן אחני היך קריתא ששנתא (כ) מן פָּרִי פוּמִיה דְנַכְּרָא

(מז) מתן אדם ירחיב. כפשוטו ומדרשו בנותני לדקה מדבר שמרחיב נו הלהן לעתיד לכם . וגם בחייו : ולפני גדולים ינחנו. ואומרים עליו שהוא משוב : (יח) ובין עצומים יפריד . אלו בעלי דינין כמו הגישו עלמוחיכם [ישעיה מ"ח] ובמשנה שנים שנחעלמו בדין ע"ש שמריבותם עלומות קרויה עלומים . או לשון חוזק או לשון אוטם כמו עולם מינח [ישעים ל"ג]: (יש) אח נפשע מקרית עו . יש אח הנפשע מאחיי ומאכד במרדו קרית עוז כגון לוע באברהם עשו ביעקב : ומדינים כבריח ארטון. ומריכה שביניהם מפרידתם לעולם כבריח זה שמועלים

> מצודת ציון מצודת דוד

פבקם ותחזור אחר הדעם לשמוע מזולם (מו) מחן. מסנה ודורון: (יח) ישביח. כי אין להם בינה להבין מעלמם : יבעל כמו שבת מגש [יבעיה יד] : (מו) מתן אדם . הנלכך בעסקיו ללכת (ים) בבריח . הוא כעין מקל שמשימים לפרי גדולים המתן שנותן ירחיב לו הדרך לרוחב הדלם לפגרו : ארמון . היכל מלך : שכוח מנסג חותו לפני כגדולים: (יו) צדיק.

שבח רחשון בריב ידמה לודיק בריבו כי יוכל להטעים דבריו ולהכניסם בלב הוחיל פלא אמר מי בחלוף וכאשר יבוא רעהו ויאמר כחלוף ידמהו לשקרן וירבה לחקור בדבריו : (יה) מרינים . כגורל יבטל המריבה בדבר חלוקות דבר מה כי פ"י כגורל יצורר חלק כל אחד ואחד : ובין עצומים . כין המחחוקים במריבה יפריו פגור! ולח יריבו עוד מעתה : (ים) אח נפשע . חת הנפשע מחחיו מ"מ בכוח שליו לרה יחזיק במעות אחיו הפושע יותר מקרית עוז והמריבה שביגיהם לא פחמיד וכרי כוח כבריח המבריח לנעול בערי חרמון כמלך חבר לה יחמיד לכיום פעול כי אנשים רבים רגילים לבוח בשער המלך: (כ) מפרי . מחמרי פיו חשבע במנו רלה לומר הגמול כהמפעל פטובה היא אם רעה : חבואת . האמרים הבאים (י) מַנְדְלָא דְעוּשׁנָא שׁמֵיה דַאלָהָא וּבֵיה נְרָהַט צַדִּיקא ונתרים ביה : (יא) מולית דְּעַתִּירָא קרְיָרָזא דְעוּשְׁבִּיה וכשורא ירום משריה : (יב) בָּרָם חַבְרָא יִתרוֹרָם לְבֵּיתּ דְּנַבְרָא וּקְרָם יְקרָא ענוֹתְנוּתָא: (ינ) מַהְאַיר פַּתְנַמָא עֵד לָא שָׁמִיעַ שִׁמִינָתא לֵיה ובַהַתְתא : (יד) רוחיה דְּנַכְּרָא תְסוֹבֵר ברהניה ורוחא מככתא פו נַמְעַנֵיה : (מו) לבא דְמַתְבֵּין נקבא יִדִישְׁתָא וְאִדְנָא דְחַבִּים

לבעל משחית : ני מגדל־עו שם יהוה בּוֹ־יָרִוּץ צַתִּיק וְנִשְנָב : ניא הַוֹן עָשִׁיר פרינת עון וכחומה נשנבה במשפתו : (יב) לְפָנֵי־שֶׁבֶר יִנְבַה לֶב־־אֵישׁ וְלִפְנִי בָבֶוֹד שָנָנָה : נינו מַשׁיב דָבֶר בְּמֶרֶם ישׁמֶע אָנֶלֶת הִיא־לוֹ וּכְלִמָּה : יירו רְוּתַ איש יכלפל פחלתי ורוח וכאה מי ישאנה : (פו לב נבון יקנה־דְעת ואון

נשטן: (י) מנדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב . והוא מתחזק: (יא) וכחומה נשגבה . עשרו לו בחדרי משכיחו מפני שהבית נרלף בכלפת אבנים הסוככין על הארן קרוי אבן משכית: (יד) רוח איש. כוח גבר שסום חים גבור וחינו נותן דחגם בלבו ומקבל כל סבם עליו בשמחה ובחבה: יכלכל מחלחו . אין כחו סר מעליו:

טצודת ציון מצודת דוד פתשברם וכוח כפוך מן כלום: (יא) קרית. כסורה : (י) מגדל . משען שם כ' כחם

מלשון קרים ועיר : במשביתו . ענינו כמגדל חזק ועוד יותר כי המתחוק במגדל סרנוף ברופח חבנים וכוח מושון סכך כנה יושב בו כוח ונח יפנה לוכח חנה וכפוי כמו ואבן משכים [ויקרא כ'ו] : ואנה אבל במשען שם כ' ירוך הלדיק בכל ורן יכלכל . שנין כבל וכחוקה כמו מקום בירלה ומחחק בם : (יא) הון . פשמים וגו׳ לה יכלכלוך [מלכים ה׳ ה׳] : כעושר כוה לו לקרים עוז כי לפעמים פחלתו . מנ" חולי : נבאה . שכורה : יחחוק בו לפדום נפשו ממוח : במשביתו .

כחולר חשר בחדרי משכיתו כוח לו כחומה חזקה וכפל סדבר במ"ש: (יב) יגבה לב . כי המקום מגדלו בשבור יגבה לבי למעו מכפל לערו בכוח השבר : ולפני כבוד ענוה. כי הנבוד הוח גמונ הענוה ח"כ כפוזה מקדם לו: (יג) במרם ישמע. עד לה יכין דכרי הבוהל : היא לו. נהמשיב יחשב חולם ולכליתה כי לא יביב כהוגן וכרתוי : (יד) רוח איש . רות השכלי אשר בחים יסבול ויחזיק חולי הגוף כי כיח מנהגת חת הגוף בבריחתו וחף כי בחליו חבי כשהרוח עלמה נכחה ושבורה בעלב ויגון מי יבחנה כי חין הגוף משח חומם להחזיקה כ"ח היח חת הגוף: (מו) לב נבון. מי בים לו לב נבין הנה מכומו יקום כדעת כבינת כלב חבל החכמים בחין בידם הוא מה בבמעו כנה חונם

ים מו טוב כש הולך בתפו מעקש שפתיו והוא כסיל: (כ) גם בלאד (נ) אוֶלֶת אָדֶם תְּסַלֵּ תְּ דַּרְכָּוֹ וְעַל־־יְהֹוֹה יוַעף לבו : כו הון יְסִיף בַעִים בַבָּים וֹדְל מַרְעָהוּ יָפָּרְדְ : מוֹ עַדְ שֶׁקְרִים לְאַ

פש (א) שב מסבינא דשהלד בחמימותא מן הוא דמשקמן זרחרויה והוא סכל : (ב) מו דְלָא רָשׁ נִפְשׁה לָא דַעַת נַפָּשׁ לֹא־מֵוֹב וְאָין בְּרוּלְיָם חּוֹמֵא : שִׁפִּיר לִיה וּדְמָלִיל בְּרוְלִיף לבישתא חמיא הוא : (נ) שמיותא דבר נשא מְמַלְמָלָא אָרְחָתֵיה וְעֵל אֵלָהָא מַתְרַיִם לְבֵּיה : (ד) מַוְלֵא מוסיף חברי סגיעי ומסבנא פַרַישׁ חַבְּרָיהּ מָנֵיהּ : (ה) מַהַרָא דשקרא

מוב (ב) נם בלא דעת נפש לא מוב . אין מוכ לאדס שמוא בלה מוכה: ואץ ברגלים חומא . החוטה רופס ודם העונות בעקביו ואומר קל סוא זה אעבור עליו . ורבוחינו פירשו גם בלא דעת . בכופה את אשתו לתשמים המטה בע"כ ואן ברגלים חוטא זה סבועל ושונה . דבר אחר זה המהלך על גבי עשבים בשבח : (ג) אולת אדם תסלף דרכו . בעונו כה לו הרע כי בהולתו סלף דרכו ועבר עבירות ונפרעין ממנו ובבוא לו הלרה זועף לבו על הקב"ה ומהרהר אחר מדת הדין כגון אחי יוסף שאמרו מה זאת עשה אלהים לנו [ברחשית מ"ב]: (ד) הון יסיף רעים רבים. מוהבים רבים:

מצודת ציון מצודת דוד (א) הולך בתמו. שאינו מרמה בפיו למן (ב) ואץ. ענין מהירוח כמו ולה ' חֹן לכח [יהושם י']: (ג) תמלף. לחסוף כון וכרי כוח בעניו : מעקש. מתי שהות מעקש בשפחיו לרמות חשקם כמו וסלף בה [לעיל מ"ו]: יושם. בני אדם וכוח כנח לכסיל יחשב כי לח יכשם כמו זעף כי חשה [מיכה ז'] בי יצליח נה : (ב) גם בלא דעת . חפילו בעובר עבירה בלח דעת וכוונה מ"מ בודחי לח פובה נפשו כי לח יחונה לודים כל חון: ואץ . המתכר ברגלים ללכח חל המקגם חשר נשחו לבו כנם לתוטח יחשב כי מהרחוי להתבונן תחלה פן יבוח מזה דבר פשע : (ג) אולת . החולם שהחדם עושה היה מעקמה דרט כי ע"י הולחו וכשל ולבו לה כו ידמה כי יועף על ה" לפרכר אחר מדומיו: (ד) דון. העושר יוסיף לבעליו רעים רבים בי כוא אכוב: לכל בין לעניים בין לעשירים חבל הדל נפרך כוח חפי׳ מרעבו הדל כמוהו : (ה) לא ינקה . עם כי לה כחם בכ"ד ולה קבל עופו לה ינקה מדין של מעלה : לא ימלם . כי בעבור שרגיל לדכר כזב פופו לכעיד שקר ולה ימלט מן פשונה

תרנום

תַּקבַע בְרֵיםִיה וְמָן עַלְלָּחָאּ דשפורתיה נסבע: (כא) מותא וְחַיֵּי בִּירָא דְלִישׁנָא וְדְרַחָם לִיתּ ניכול מן פרוי : (כב) דמשפח אתתא מבאתא משפח ומקבל רעורתיה מן אלהא : (כנ) תחנוני נמלל משבנא וְעַהִירָא נִמַלֵּל עַשׁינָרָזא : (כד) אָית הַבְרֵי דְמְתְחַבּרִין ן אית נחמא דבק מן אח:

הבנאת שפתיו ישבע: וכא) מנת וחיים בַּיִדַרַ לְשֵׁון וְאְהַבֶּיהָ יאכַל פַּרָיָה : (ככ) מָצָא אִשָּׁה מָצָא מֵוֹב וַיָּפֶּק רְצוֹן מיהוה : (כנ) הַחֲנונִים יְדַבֶּר־רָשׁ וְעָשִׁיר בַעָנָה עַוּוֹת : (כר) אָשׁ בַנִים לְהַתְרוֹעֵעַ רש אֹהַב דָבַק מַאָח:

למדנתאי תביאת 'סבירין יש מוב

שמעלים בו שערי ארמון שלא יכנסו בו: (כא) ואהביה יאכל פריה . מוסב את לשונו ומרגילה לחורה אוכל שכרה במוה"ו : (כב) מצא אשה מצא פוב . מלח חורה . וכמשמעו השה טובה: ויפק רצון . ויוליה זהו פשוטו ד"ה אדם שמלה אשם ומלה טוב ויפק כלוכו חותו סחים מלא כלון הקדום בכוך הוא . כבי יוסף קכא (כג) תחנונים ידבר רש. דרך זה ככך ודרך זה ככך. למדך דכך ארן שאף על פי שעשיר יענס עזות הרש ידכר תחנונים וכן ספנין הרב לחלמיד: (כד) איש רעים להתרועע. אדם שקונה נו כשים עוד יבא יום שילערך להם ויקרבוהו נאם האמר מה בכך ים לוסב דבק פאח שיקרבהו יותר מקרוביו ואחיו:

מצודת ציון מצודת דוד (בב) וישם, יוליה כמו יפים מכונה לעיל משפחיו ישבע וכפל הדבר במ"ש: (בא) ביד בין : עוות . חוקום וקשום : לשון . ככה כלשון מסור כמום וכתיים (כד) להתרועע . מלשון ריע וחבר : אם ידבר בדברי פורה יחים ואם בלה"ף ימום : ואהביה . כחוכב לפרכום בפ אמרים יאכל פריק אם טוב ואם רע : (כב) מצא שוב . כי כיא עוזרקו בעמלו: משם רצון מה' . כי מצילתו מן החטה : (כנ) תחנונים . עם כי בעני ידכר דבריף בחתנונים ובסננתה עם כל זה ישיב לו העשיר לפעמים דברי עוום : (כר) איש רפים. כחים יחכב חת כרטים למפן יתרופטו עמו ויפחברו חליו כי לפעמים ימוא אוכב פדבם לאוכנו בחכבם נפש יותר מן כחת וחוב יתפון בתברקם בשור כטובה כבחה לפעמים :

לפצא־פוב : (פ) עד שקרים לא ינ קרד ני לאיאי לפבלא פנוקא אף ויפית כובים יאבר : כי לא־נאוה לא לשברא דושחלם לכסיל תענוג צוף בי-לעבר ו משל נשא נגירות אירוויה ושבחוריה בשרים: (יא) שכל אדם האריך אפור רַנַיבר על חובא : (יב) נָהַס הַיִּד וְתִפְאַרְהוֹ עַבְּר עַל־פְּשַׁע : (יב) נַרַיִּזִם של מספא רעותית : ינט בר בכפיר זעף מקלד וכמל על עשב רצונו : נים הַנֶּרת לְאָבִיו בֵּן־בְּסִיְל וְדֶלֶף שׁרֵּד מדיני אשה : (יר) בַּיָת יְהוֹן נַחֲלֹת אָבְוֹת. ומיהוה

מבתא: (מ) סהרא דשקרא לא נודכי ודמועי כדבותא נאבד : בְּרַבְּרָבָנִין : (יא) שְׁכְלֵיה דְּבַר. אריא זעפיה דמלכא והיד מלא סַכְּלָא קַשֵׁיה הוא לַאַבוי רַיִּיבָּ קרפי והיד דלפא דכלף תובי דאתחש: (יד) ביתא ומולא וירוחתא

בכנום הארן אמר הקדום ברוך הוא חייך שאני מגרה כך את הדוב לכך ותשה חשת חדומיו וגו' [שם ל"ם ככ"ר] : (י) לא נאוה לכסיל תענוג אף כי לעבד . קל וחומר הוא שאין נאה שעבד ימשול בנדיבים : (יא) שכל אדם האריך אפו . למו להאריך אם עשה כן שכל הום לו: ותפארת . הום שישכור על מדותיו : (יב) נהש ככפיר זעף מלך . סקב"ה: (יג) ודלף מרד . דלף גשמים סיורד

מצודת ציון מצודת דוד כות חוכב נפשו וכשותר תכונה בלבו לבל [שתום ל"ב] : (י) נאוה . נחה ויפה ב יבכחם היא סיבה למנוא טוב : (מ) לא (יב) נחם. כן נקרא שאנם הארי וכן אפי יבקח. אף אם לא כחם לא ינקה מדין נוהם [לקמן כ"ח]: זעף . כעם: (יג) הות -של מעלה : יאבר . סופו לאבדון כי בכרון לב: ודלף. ענין שפטוף כמו דלפה יבות לידי עדום שקר : (י) לא נאוה עיני [חיוב ט"ו] : סרד . ענין ברושיך תו' . כי בכיום מחשנה בטוב יחזיק בכסילות : אף כי. כים שלת נחה שהעבד יתשול בשרים כי עוד יכרית, כולם תחד רוע תכונתו חשר קום בעבדותו : (יא) שכל. השכל שבחדם היה מחרכה אפו כי כיח חייכרו שלח לנחת לריב מכר : ותפארת . התפחרת הנחתר בע כות שנחתר עליו שכות עובר ומוחל למי שפשע נגדו : (יב) נהם וגר . כעם כמלר יחריך כנהמת כפיר אריות ורלון המלך הוא טוב כטל היורך על העשב כי ביך המלך להשפיל אף לרומס: (יג) הות . בן כסיל יסבב הות לאכיו : ודלף . כמו שיפה כמטר כדולף לחוך כנים חבר יטריד חם בני כבים ללכח ממט כן מריכם כחבם: יסריך את בעוב להתרחק ממנו : (יר) נחלת. ינחל אדם מאכופיו : ומהף

תו". כי חין כדבר שמי ביד חבותיו:

רשקקא לא נודכי ורפועי בַּדְבוּרָזאַ לָא נַחְמַלְמַ : (ו) פַנִּישֵי דְמַשְׁמְשִׁין קּרָם רַבָּא ודלבישין יהיב מיהבתא :

תרגום

ינולט לינים לינים לא יפלם: יושלו פְנִי־נָדִים וְכָלִים וְכָלִי־הְרָיִנִ לְאָישׁ מַקּון: ח בֵּל אְחִי־רָשׁ וּ הוציאני אל בו הרחור לעלו ממנו קיש ואו הלנה נטמו במלח מנים בְּרַדְּ הְ אַמְרֵים כֹּאר- לו קרי הַמָּה : אָהָא דְפָרַה בְּמָלוי לְא שְׁרֵיר: מו) קְנָה־-לָב אהַב נַפְּשׁוּ שׁמֵר הְבוֹנָה נַפְשׁיה נָפִר בְּינִגְא מִשְׁבֶּם קסין רחב

• מם לפתרו כמי שלמד תורה: (ו) רבים יחלו פני גדיב וכל הרע . הכל נעשים רעים : לאיש מתן. יש לפוחרו בנוחני לדקה ויש לפוחרו כמרכיני תורה: (ז) כל אחי רש . קרוכיו: אף כי מרעהו רחקו. וכל שכן מכעיו ושושביניו ומהביו: מרדף אמרים לא המה . מומר פלוני ופלוני קרובי ופלוני ופלוני מרעי והכל דברי הכל. ויש לפותרו במי שהוא כש בחורה ובמעשים טובים. מרדף אמרים לא המה מחזר להורות הלכה ולאו בידו . והמדרש פותרו ביוסף שהיה מולים על אחיו דבה ואמר לאביו שהן חשודין על אבר מן החי לכך שנאוהו ונקרא כש לפי שהיה מוליא דבח שקר עליהם ומחזר אחר אמרים לא כמה לו קריכן ומרדף המרים להנחתו ולענין יוסף לו המה כי עלח מזרה דבמו . הוא היה אומר שהיו אוכלים אבר מן התי והכמוב ממיד עליכם אפילו בשעת הקלקלה היו שוחטין שעיר עזים שנאמר יבחטו שעיר מזים [ברחשית ל"ו] הוא חמר שהיו מולולין בבני כבפקום לכך לעבד נמדר יוסף. סוא אומר שהיו נותנים עיניהם

בבנות מצודת דוד (ה) ויפיח . פנין אמירה : (ו) רבים. כאבר יוס: (ו) רבים . נדוני הפס מחלים בדולים וחשובים :מו רבי כמלך [ירמים פני הנדיב להשיע נדבת לבו וכל הרעים מ"ה): יחתו . יבקשו כמו ויחל משה יחתברו לחים הנותן מתן: (ו) אם בי הם אחיו שכם עלמו וכשרו שנאוכו כים

שכל אחד מרעבו נחק ממנו עד כי נחקו כולם: פרדף . אף כי ירדף אמרים להפתעשע עמהם נדכרים בעלמה לה ישמעו לו והמה לו לעומו הוחיל וחין משונה להם : (ח) כנה לב. לפי בהדעת הוח כלה חיור קווה לב ור"ל קווה הדעם

ישיבנה

פיסיף: (כ) שְׁמַעְ שַצְּרָא וְמָבֵּל (כ) שְׁמַע עצָה וְכְבֵּל מוּסֶר לְיֹבַען תְּחַבַּם מַרְדּוּתָא מְמוֹל דְתַתְחַבֶּם בּסוֹפְדָּ : (כֹא) פַנִיקוֹ מַחִשׁבָּהָא בִּאַרְחִייְהָדְּ : (כֹא) רַבּוֹרת מַחְשׁבְּוֹרת בּלְבֵּיה דְנַבְרָא וְעַצְּחָא דַאלָהָא בְּלְבִר־אָישׁ וַ עַצַת יְהוֹה הִיא תְקוֹם : היא חקום: (כב) בנתיה דבר נשא חקביה ומב מספנא מן (כב) הַאַוֹרֵן אָדָם חקדו ומוב דְשׁ בַּרָא כַרָּכָא : (כנ) דַסלְתֵּיה מַאִישׁ כָּוָב : (כני יִרְאַת יְהוֹה לְחִייִם דאלהא לחיי ומן דשביע מניה נבות ולא נפקדר פישתא : ושבע יליו בל־יפ קד בע : (כד) ממן (כר) עפלא דָסַפשׁי יִדִיה עצל יְדוֹ בַצַּלְ חַרת גַם־־אָל־יפִׁיהוּ לְּאׁ

תרגום

מת שונאך אם כאית כעה באה לו עוד תוכיף ימים וטובה: (כב) תאות אדם חסדו . עיקר שהבריות מתחוים לחדם בעבור חסדו: ופוב רש מאיש כזב. ואם אים כזב הוא ומבטיח ואינו פושה טוב אים כש ממנו : (כג) ושבע ילין . הירא את השם שלא יפקד בשום רעה : (כד) ממן עצל ידו בצלחת . ביורם חמה שכשיעבירום מן האור ופינום רקנית מחמם ידו בתוכה ודומה לו בשלו בסירות ובדודים ובללחות [דברי הימים ב' ל"ה] ומשום רבינו ילחק הלוי שמעתי בללחת מלשון תרגום ויבקע וללח בשעת הלנה והגליד על שם שהקור והגליד מבקעין ולולחים הידים . ואני שמעתי בצלחת קרע החלוק שקורין פאנדאדור"י בלע"ז כלומר טומנה בחיקו 6"60

מצודת ציון פודתי יעשה רע על מי חשר יכעם כי חם כמו לך טרדין [דניחל ד']: (בג) ילין . פליל חותו מידו כנה עוד חוסיף חמתו שנין החמדה כמו לדק ילין כה [ישעיה כי כן דרך גדלי החמה וחם מעמוד מנגד ח"ן : יפהר . פנין זכרון והשגחה : יעשה מעשהו ומשוחד הוא אל השוכם : (כד) בצלחת: שם כלי בשול כמו ובדודים (ב) למען תחכם באחריתך . אם לא וכללחות [דכדי סימים כ' ל'ם] : מכמח כרחשים ימיך: (כא) רבות . לפפמים יחשוב כחדם מחשבות לבות שונות ע מזו וחין חחד בכם מסקיים אך כדבר אשר יען ה' כיא חקום ועם וא כיחם מו המחשבום שחשב כוא : לכב) תאות, מה בהבריות יחלוו חל בו אדם הוא בעבור החסך שהבשיח להם שבל השביר המבשיח חסד וכיוב הנה פרש פוב ממנו כי של כי וא מואה יוף חין דרכו להבטיח וחין מביח הנשים לידי כליון עינים : (בג) לחיים . היח סיבם

לחיים ויחמיד ישניעם ילה חכר חל פרע דיל לה סבוה עליו דע: (בר) פכן שדי

נירותתא הוא דאבהן וכן אלהא מָתְטַפְּרָא אָתְתָא לֹנַבְרָא : (מו) עמלותא יהבא שנתא ונפשא רמירוא חכפו : (מו) דְנָמֵר פּוּקְרָנָא נַמֵר נַפּשׁיתּ וּרְמַשׁים אוֹרְחָתִיה יִמוּת : (יו) מו דבעי דנויף לאלרוא מתרהם על מסבנא ופורענותא מבתא משלם ליה: (יח) רדי בַרַך משול דְאִית סְכוֹיָא ולמיתוחיה לא תרים נפשף : וּכְמָא דְמָתְעַלִי על מוּענִים מוסיף

יּמַיְרוֹרו אָשֶּׁרו מַשְּׁכָּלֶת : (מו) עַצְלָה יתפיל תרדמרה ונפש רמירה רתרעב: -נפוז שׁמֵר מָצְיָה שׁמֵר נַפְּשׁׁוֹ בּוֹזַהְ דְּרָכְיֵו יומת ימות פרי : ניו פלוה יהוה הונן דַל וֹנְמַלוֹ יְשֵׁלְם־־ּלוֹ : (חו יפּר בַּנְךְ כִּי־יַשׁ תִּקְנְדִוּ וְאֶל־הַמִיתׁוּ אֵל־-יתשא נפשף : (ימ) נרל־־חמרו נשא שנש כי אם־־תַּצִיל וְעוֹר תוֹסָף : (יט) נַכְּרָא חָסְתָּא כַקְבֵּל הְכָּא

בבית ומטריח וטוכד ליושבי הכית כך מדיני אשה רעה : (מו) עצלה יתפיל תרדמה , העללות מכיחה לידי בינה . זו היה המלילה. הכל סמשל על המחעלל בחלמודו כוף ששיחלין דבר חכמה ממנו והום ברדם : ונפש רמיה תרעב . סוף שיהא עני וכן הרמאי בתלמודו לעשום תוכתו חבילות סוף שהוא ישכה : (מו) שמר מצוה שמר נפשו בוזה דרכיו ימות . שמינו נותן לכו לשקלן: (יו) מלוה ה' חונן דל וגמלו ישלם לו . כשיחלה וינטה למוח לדקחו מלילה שליו לפני מדת הדין לומר העני היחה נפשו מסרכסת ללחת ברעב וזה פרנסה והחזירה לגופה אף אני אחזיר לו נפשו : (יח) יסר בנך כי ש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך . אל תכסו מכות מות: (ים) נדל חמה נשא ענש וגו' . אם תעכור על המתך ותמל

טצודת דוד

(מו) עצלה . כפולום ספיל על בעליה והנה יפרע לו דמי ההלוחה ויוסיף מדך שינה שמוקה מדרך היובל בשל: ונסש לחלם לו נמול של שוכת הנוחה: (יח) בי -רמיה . המשחום להיום מון מן המרמה יש תקוח . ר'ל חל מסיר ידך מלייסרף ישנה פמעשה ידיו סופה חרכב כי לה חף הם תרחה שחין בה חופלם כי ים , בכל עם יוכל לרמום: (פו) בווה דרביו. מקום חולי ברבות המוסר יופיל : ואל שמבום אם הדרכים הראוים אליו ימום חמיתו ונו' . אבל לא מפנה נפשך להמימו בות פתו : (יו) מלות ונו". החונן חם של רוש משביו : (ים) גדל חמה. פי במל נפת ע ודקה כוח כמשה חם כי שהוח נדל חמה ישה עונם על חמשו ש

וכפו פשפרון לפללה ביה וכפו בלורו לקצים הפשמם ומבלקשוני

לְגֵנְ כְּסִילִים : ב (א) בַלץ הַיון הֹמָה שֵׁכֶר וְכָל־־שִׁנֶה צו לא יַחְכָּם: (כּ) נַחַם בַּכְּפִיר אַיִמַת מֶלֶךְ מִׁתְעַבְרוֹ חוֹמֵא נַפְשׁוּ : (נ) בָבָוֹד לָאִישׁ שֶׁבֶּת מֵרִיב וְבֶּל--ֹאָוִיל ירובלע : (ר) מחרף עצל לא נחרש ישאל ושאל קרי בּקציר וְאָיוֹן: (ה) פַיִּם

כ (א) מִמְקנָא הוא חִמְרָא וַרְוְיָחָא שׁבְרָא וְכָּל דשני ביה לא נחתבם: (ב) נהם היך אריא איסתא דמלכא ומן דְּמַחְמֵית לִיה חִמֵי על נַפְשִׁיה: (נ) יַקרָא הוא לְנַכְרָא דִיחַב דלא דינא וכל דשמי מצפדי: (ר) מתחםר עמלא לא שתיק

ישאל בחצדא ולית: (ה) מיא שַּׁמִיַקִּי עִצְּתָא בְּלָבָּא דְנַבְּרָא

מצודת ציון

רשעים יבלע און . סאון יבלעהו : (כם) נכונו ללצים . הקכ"ם זימן לו שפטים של לרעת לזה הלן המספר בלשון הרע:

כ (ב) נהם ככפיר אימת מלך. מתעברו . מכעיסו: (ג) כברד לאיש שבת מריב . לנוח ממריכה וכל חויל שחינו שכח מריב סגלה קלונו : (ד) מחרף עצל לא יחרש . מפני הלנה יושב העלל ואינו טושה מלאכה ואינו טוסק בחורה : (ה) מים עמקים עצת

מצודת דוד כ (א) חמה. ענין לעקם : שנה . שפום המונה על דמד סחיון הכוח כי

מלשון שננה: (ב) נחם . כן נקרה יחשבו שלפי חומו ידבר : (כם) שפשים . באנה כארים: אימת, מלבון אימה ופחד: משפט יסורים: ומהלמות, מכום המשברום מתעברו . מלפון עברה וכעם : האמא . נכונו לגוף הכסילים : ענין חסרון כמו קולע באבן אל השערה כ (א) לץ היין . שוחה היין הוא לך ולה יהטיה [שופטים כ']: (ג) יחגלע .

ובותה השכר יהמה וילעק בשכרום וכל כשונה בו כיל מל מי שישגה בו בדפתו לחשוב כוחיל וכיין מפקם כרכה ה"כ בשתייתו כנה כחמת לה יתחכם כי אף אם מעועו יפה רובו קשה: (ב) נהם, מהחת הבפיר כן מאוים פחד המלך על מי אשר יבעם עליו והמכעיםו מחסר ופשו כי יספרן בעלמו ועובר על יכא אש כי כני ומלך: (ג) כבוד , הבטלה מן המריכה הוא כבוד לאים וכל אויל יסגלה במת המרובה כי כחבר ירבה חמרים יגולה חולפו לכל : (ר) מחרף. מסיבה נום בחורף לה יחרום פעלל אם שדבו ובעם בקליד שואל מבואם ואיננה כי לה למחק. שיפו הואיל ולא חושה : (ה) מים עמקים . דרך החנם להסמיר שלתר

T. VIII. 8 7 (ח'ח של T. עוווע

ליה : (כה) לממקנא רומוף וְשִׁבְרָא מִתְעָרָם וַאַבִים לְסוּכְלָחִן דנחבין ידיעתא : (כו) דבין מַבַרָּתָנָא וְמַחְפַּרָנָא : (כו) פּרשׁ בָרי וּשְׁמַע מַרְדּוּתָא וְלָא תִשְׁנַא

תרגום

מן מאמרי דפומי : (כח) מהרא רַנְלָאָה מְפַיַק בְּדִינֵיה וּפוּקהון מתקנין

ישיבנה : (כה) בֵץ הַכָּה ופַּרִני יִעְרָם יְהוֹכִיחַ לְּנָבוֹן יָבִין דָּצֵת : נכּס מְשַׁדֶּר־ אָב יַבְרֵיחַ אָם בוֹן מַבִישׁ ומַחְבִּיר : לאַביי ופַערִיסְ לאָפִיה בְּרָא הוא וכו) חַדַל־קְנִי לִשְׁמַעַ מוּסַרְ לִשְׁנוֹת מאקבי־דַעַת : (כח) עד בְּלִיעל יְלֵיץ בְּשִׁפְּם וּפִּי רְשָׁעִים יְבַלַע־־אָןן : דְּנִשִּׁישֵּׁ פָפִּיק מָאֹנְא זּ

[סה"ה] : (כה) לץ תכה ופתי יערם . על ידי מכות סרעה ומלחמת עמלק החכים יתרו ונתגייר: (כו) משרד אב יבריח אם . מכריה אם: בן מביש ומחפיר . דרכיו על ידי שראתה שרה את בן הגר המלרית משחק עלו"ם וגלוי עריות גרם זה שנשתלחה אמו וילע הדבר בעיני אברהם [בראשית כ"א]: (כו) חדל בני לשמע וגו'. מקרם קלר הוא וזהו פירושו חדל כני לשנות מאמרי דעת בשביל ישמוע מוסר: חדל לשנות . כמו מלשגות וכן וחדל לעשות ספסח [במדבר ט'] וכן כי חדל לספור [בראשים מ"ח]: (בח) עד בליעל יליץ משפם . יעיד לאדם מלילם משפטי יסורין ומיתה: ופי

מצודת ציון מצורת דוד (כה) ישרם. מלבון שרמה : (כו) משרד. כנה העלל יחשלל במוחוה וכל היום פוספ מלשון שדידה ונאה: ומחפיר. ענין בושה: באכילה וידיו שמונים בללחת לקנת (בו) לשנות . מלשון שנגה ומשגה : התכשיל המחדבק בו והנה סיפו שנם אל (בח) יליץ . מלשון מלילה: פיהו לה ישיב ידיו כי לה ימלה מה לחכול

לכשיב אל פיו : (כה) לץ תכה . כאשר סכב אם המחלולן על החומה עם כי לא חושיל לו הנה הפקי המחוכר הבנם יקחכם בעבור זה אבל לנבון אף דברי החכמה יועילו לו ויצין דפח יותר ממם שבידו : (כו) משרד אב ונו". הכן שהוא מכיים ומחפיר פני אביו נורס שאביף מנרש ואתו על אשר הדריכתו בדרך הזה וכע"כ יבובו נכסיו לתח לה כתובתה והרי פבן הכוח נוחל חם חכיו דמי הנחובה ומיריר חם חמו ממט : (כו) חדל כני תו" , לפעמים ימוא מסים לסנום מאמרי דעם בראיום כוזנום ויפתח אמריי במוסר כשכל למשן יאמינו בו עד כי ישוב לכדית מאמרי דעת ואמר חדל כני לשמוע המוסך של הכא להסים לשנות מאמרי דעם ולא מאמר את העוב וכבל ואם הרע לא נקבל ב קסים נוכד בפחויו : (כח) יליץ משפם. במשפט יסקן חמריו במיטב המליזה למשף יסובנו על כלב ויחמינו נו : יבלע און . דברי כחון יחמר בכליעם לכל ירנים

נַער אִמון הַאִמןשׁר פַּעלוּ: (יב) אָוָן ישְׁבַעֵּת ְנַעָין רּאָה יְהֹיָה עָשֶׂה נַם־שְׁנֵיהֶם: אַלָּהָא אַבְרִי הַּרְנִיהוֹן (ינ) לָא (ינ) אַל־הָאָהב שׁנָה פַּן־הְּנִרשׁ פַּקְּח עינוף שבעיקוקים : (יר) בע בע יאפר הַקוֹנֶה וָאֵיל כוֹ אָן יִתְהַלָּלָ : (מו) וְשׁ וָהָב וְרָב־פְּנִינִים וּכְלֵי 'יָקר שִׁפְתִי־דָעַת: (מו) לַקַח־בָּנְדוֹ כִּי־עָרַב זֶרְ וּבַעַּדְ נְכְּרִיבֶּ חבלהר

פשוברודהי מתידע מליא אין י יבי ואין תריצן עוברוריו : (יב) אַרְנָא רְשׁמָעא וְעִינָא רְחָוִיא פתח שינד ושבע לחמא: (יד) חַבְּרָא לַחַבְרִיה נַאמַר בּקנית והידין נשתבח ונימר: (מו) דָאִית דַּהָבָא וְסִוּנְעָא דְכֵיפֵי שַבָּהָא וּמָנֵי דִימָרָא שִׁפּוָרְזָא דירישתא: (מו) נסיב לבושיה ממול דַעריב לְחִילונֵי וֹלְאַ אַפִּי

תרגום -

על כמא דין. כפשוטו. או יש לפרשו לנגד הקב"ה ויש לפרשו לנגד בוסטי למת : (יב) אזן שמעת ועין ראה וגו' . כלומר מעשס ידיו כם וסום מפן כאוזן שוממת מוסר ועין סרופה את הכולד : (יג) אל תאהב שנה פן תורש. כי מנוסה כם: (יד) רע רע יאמר הקונה . הקונה תורה ע"י הדחק ויסורי רעבון אומר אוי ני

ac

בשלויו מדעם שלמו לה מלום הנשים יתבבר . מלשון נכר וזר: (יב) תורש .

מצודת דוד פלומדה מ'ת יוכל הוה להתוכר ולהביה מלשון לש ופני : פקח . פחח כמו פינים שפק בלבום בני אדם אם פעלו זך וישר כי פקח [איוב כ'ו]: (יד) ואול . ענין בקטון כגדול שלונים הם לרמות ולהתככר הליכה כמו חזור מים שני ים (שם ידן): במטשיו (כל יכירו כו כחמה: (יב) אה (מו) פנינים . כם פרניים : שמעת . רל גוף כחוץ וחום השמע חשר

פית שומעם וכן נוף הפין וחום הרחיה חשר הית רוחה הנה כי ברת נם שויהש בנופים והחושים וכל פעל כ' למעוהו ולמכודתו: (ינ) פן תורש . כי כנום השינה בחבשל מן המואוה: פקח. פקח שיניך למעם בסגורם פעינים בשינה ואו חשבע לחם ונאמר (משל של שסק החורה : (יד) רע רע . דרך הקונה חפץ למותו בפני המוכר ויכפיל חמריו לומר שהוח רם למען ימכרנו בחל וכחשר יקוהו והולך לו או יחסנו לפאר אם עומו לומר שיודע לקעום חפוים כמול. ומאמר למשל מו פקונה חכמם החורה מחוך לער ודוחק חשר יחרעם חז על קושי הדוחק חולם נחח"ו יקסלל בעלתו על כלער שסבל כי לפוס לערת אנרת: (מי) יש זהב . כנם ים בעולם די זכב וכרבה פטנים א"כ הואיל וים הרבה מהם אין בהם חשיבות כיכ שלכל שפתי דעת כם ככלי יקר ר"ל ככלים המשוים מחבני יקר שפחשיבות רב כסם שלד שלמס ומוחכם קבניפס וכמה דכרים בחינם פווים : (פו) לקח בגדו . לקם

(ו) סוגעא דְבְנֵי נָשָׁא מִתְקַרְיָן בּּכְרֵי מְרַחַמֶּגִי וְנַכְּרָא מְהַיִּמְנָא מַנוּ מַשׁבַּח : (ו) דְּמְהַלֵּךְ בתמימותיה צדיקא הוא (ח) מַלְכָּא דְיָרַתַב על כּוּרְסִיא דרינא מפור מן קדמוהי כלהון בישתא: (מ) מן דיימר ובי הוא לבי ואדקיית מחובתי: (י) מתקלא ומתקלא בילא וכילא מרחקין אנון קרם אלהא

אף מַרְנֵיהוֹן : (יא) אוֹף בטובדנהי

עַמָּקוֹם עַצָּה בַלֶּב־־אָישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָרַה וְנִבְּרָא דְּטְרָבּווֹ נִּדְלֹנָה : יַדְלֶנָה: (ו) רָב־־אָּדָם יִקְרָא אִישׁ חַסְדְּוֹ ואיש אַמונים מי ימצא: יוו מתהל ד בתמו צדיק אשרי בניו אחריו : מ) מלך ושוביהון לבמהי בתרוהי : יושב על־כַּפַא־דָין מְזֶרֶה בְעִינָיו כַּל־רָע: (מ) פֶּי־יָאמֵר זִכַּיִתִי לִבֵּי שְׁהַרְתִּי מַחַשְּאתִי: ני אָבֶן וָאָבָן אִיפָה וְאִיפָּה תּוֹעֲבַת יְהֹוָה נמ־שניהם : ניאו גם במעלליו יתנפר־

בלב איש. סלכס כלב חכם סחומה : ואיש תבונה ידלנה . וחלמיד נכון כא ודלה אותה ממעיו: (ו) רב אדם יקרא איש חסדו . הרבה יש בני אדם הבועתים על אוחביהם המבטיחים אותם מסד וקוראים להם בעת דוחקם: איש חסדו . המבטיח לו לעשות מסך: ואיש אמונים מי ימצא. סמכטים וטושה: (ח) מלך יושב

מצודת דוד

מצודת ציון כמו יחגלם כס"ח : (ה) ירלנה . שנין בעומק כלב ויקשם לזולתו להשיגה ופרי שחיבה כמו דלה דלה למ [שמות בי] : כיח כמים עמוקים שחי חפשר לשחוב (ה) מזרה . שנין פרישה ושטיחה כמו המים התחתונים אבל אים חבונה ידלום כי חנם מודה הרשת [לעיל א'] : כי מתחלה ישאנ העליונים ויוכל לשאוב (ם) זכיתי . מלשון זך ונקי: (י) איפת . אח"ו אם התחתונים ור"ל מתחלב יחקור שם מדם בתג' סחים : (יא) במעלליו. כדברים המסתעפים עד חשר יבין חם במעשיו כמו חשר שולל לי [חיכה חי] : העולה הטמונה כלב : (ו) רב ארם .

כוב בני אדם יכריו כל אים החסד שעושם יסנכי פס סבריות ויתפאר בזה אבל מי ימוא בהם אים אמונים כי רבים יבקרו : (1) אשרי בניו. חשרי לבניו חתרי מותו כי יחסו בלל זכותו : (ח) מלך. כחשר משב כ' על כסה דין הח מפחר ושטות בעיניו כל רעום בני כחדם חף חם ששחום בסתר: (מ) מי יאמר. רלה לומר הוחיל והכל גלוי לפניו מי יוכל להכחים ולומר כנה לבי זכה ובהירה מבני סיג פון ואני כבר טהרתי פלמי מחטאתי כי עשיתי תשובה שליה : (י) אבן ואכן . הפושה שני חבני משקל גדולה וקטום מרחה חש פגרולה ושוקל בקשום הוה חושבת ה' גם שויהם כי גם הגדונה עשוים רם לבום ולה לשקול כה : (יא) גם במערליו וגו'. כ"ל גם כנער בשנים הף בעם יעבה

וֹאַחַרִיהָה לָא תַבֹרֶךְ : (ככ) אַל־תּאמר

אַשַּׁלְמָה־דֶע קַנָּהְ בִינִהְ הַיִשְׁע בֶּוּך :

(כנ) הַּוֹעְבַת יְתִּיָה אָבָּן וְאָבָן וּקּאוֹגֵן

מרמה לא-מוב : (כר) מיהוה מצעריים

מכשונ

אַתיכָא דַחַשׁוֹכָא: (כא) יְרוּתְתָא דמפרהבא בקדמיתא ובסופא לא תחבריף: (כב) לא תיפר אשלם בישתא סכא לאלכיה ניפרקנד : (כנ) פרחקין אנון קדם אלהא מתקלא ומתקלא וּמְשׁחַתָא דְרַפִּיוּתָא לָא שׁפּיר קרבף : (כד) מן קרם יי נָבֶר וְאָדֶם מַה־יַבֶּין דַּרְכָּוֹ : (כה) מֵוֹקשׁ הלכתיה דנקרא ובר נשא לא פתבין ארחתיה : (בה) פחא אָדָם יָלַעְ קֹדָשׁ וְאַתַרְ נְדְרֵים לְבַקּר:

פשא לנברא דנדר לקודשא פבַתַר הָבֵי חַדְיָא לְיָה נַפְשֵׁיה : מבדר

בסנשיף ובהשחיר החשך כלומר בכא הרעה : (כא) נחלה שבחלת בראשונה . שנבהל למהר וליטול תחלה כגון בני גד וכני ראובן שמהרו לטול חלקם בעבר הירדן ודברו בבהלה שואמר גדרות לאן ובנה למקננו פה וערים לטפגו [במדבר ל"ב] עשו אם העיקר מפל שהקדימו לאנס למפס : ואחריתה לא תברך . שגלו כמה שנים קודם שאר השבטים כמו שמפורש בסדר טולם ובמדרש רבי תנחומא בשנת שתים לאחז ויער ס' את רום מלך אשור וגו' ושאר שבטים גלו בשנת שם לחוקיסו סים סחשיעים נחושע בן חוס: (כה) מוקש אדם ילע קרש. כשחדם גכשל ומוקש בעבירות מקלקל חת קרושתו כמו ושמו ולמו [עוכדים ה'] : ואחר גדרים לבקר . לריך מדם לחזור

טצודת ציון פמי : (כא) נחורה מבהדת . נחום הכחם (כד) מצערי . מדכך הרגו כמו מפי פי לחדם ברחביםה בבהוה ובחפשי ופחחום לעדו [שמוחל כ' ו]: (כה) ילע . שנין שם כי קשמה בעלים סנם חתריתם לה השחקה וכלכול כמו על כן דברי לפו (חיוב מכורך כי שלפת כה פינת בישת ותין כה וי]: לבקר. פנין דרישה וחפוש כמו לת סימן כרכה : (כב) אשלמה דע . למי

בכבע נגדי לכל יוסיף עוד מי לפשוע כי: קוה. אך קום אל כ' וכוא יושע לך מיד כבחים לפשיע בך: (כנ) אבן ואבן. חבן מבקל גדולות וקטוס מרחה חם הגדולם פטוקל בקטנה: ומאוכי, מחונים הפשים לרמום כהם לשקול בזחום לח טיב בעיני כ׳ ובפל הוכר כמ"ם: (פר) מהי. מדרכי כף דגיי החדם כיח מכ' חבל החדם פלפו מה יבין דרכו פיל לח ידע כלל כפו זנחנו מה [שמות פיז] : (בה) מוקש ארם. מכביתא משפניה : (יו) שריב לַנְבְרָא בְלַחְמָא רַנָּלָא וּבְתַר היבין נחמלא פומיה חצצא : וּכְטַדְּבָּרָנוֹחָא מִחְשַבֵּיד ְקְרָבָא : (ים) דְּנָבִי רָוָא אָבֵל קוּרְצָא ולמן המשרנג בשפותיה לא תתחלם: (כ) דלים לאבוי ולאמית נדשה שרניה איד

בהנשיף

מצודת דוד

תרגום

קבלהו : ניו ערב לאיש לחם שקר וֹאַתַּר יִפְּלֵא־־פִיהוּ חָצֵץ: (יח) מַחֲשְׁבוֹרת לאצני עלון וּלַעַוֹבְלְוע הֹאָם מֹלְחַמָּה : (נים) מַחְּשְׁבִּטְא בַּמְצִרָּא הַתַּפָּן נים) גולה־פוד הוצלף ירביל ולפותה שׁפָּרָעיו לְאַ תַתְעָרֶב : (כֹּ) מֵקְלֵל אָבְיוּ

וֹאַמֶּר וִדְעָךְ נַרוֹ בָּאַמֶּשׁוּן חְשָׁךְּ :

של רשה זחת והלרה הזחת וכשהולך לו מלח חכמה אז יתהלל על הלער שקר . נימוף בכלטער : ואול לו . והולך לו : (יו) ערב לאיש לחם שקר . נימוף משת מיש : ואחר ישלא פיהו חצץ . מכנים דקות וכן ויגכם כחלך [מיכה ג']: (יח) מחשבות בעצה תכון ובתחבלות עשה מלחמה. אם באת להלחם כנגד השטן בוא בתחבולות תשובה ותפלה ותענית: (ים) גולה סיד הולך רכיל ולפתה שפתיו . המדכר חלקום לפסותך ולהסיתך: (כ) מקלל אביו ואמו ידעך נרו באשון חשך.

(פון) חבלהו , ענין משכון כמו אם למשכון את בגד הערב ווא האשם מה כי חבול חחבול [שמום כ'ב] : (יו) ערב . מעלמו נעשה ערב בעבור זה והכנים מלמה שנין מחיקום כמו ופרבה לה' מנחם כזה : ובעד נבריה , כפל הדבר לומר בין [מנחכי ב'] : חצץ . חבנים דקים ערב עבור חים בין בעבור חםם ענים במו ויגרם בחוץ בני [חיכה ג׳] : כוערה : (יו) ערב , ימסה לפי החים (ים) ולפתה . מלשון פתי ושומה : מחכל בזול חבל חחרים הדבר חשר יהפד תתערב . מלשון הערוכות : (כ) ידעד . בפיף לחוץ המשברות חת השנים וחינם שניו ניתור וקפינה כמו דועכו כחם קונים משביעים. כ"ל עוד ירום משמן בשרו : [מפנים קי'ח] והוא נבני הנר כי השלהבת (יח) מששבות בעצה . מחשבות הנפשום נדחה ונקפן מן הפתילה: באשון . ענין בעלת יועלים סכון ותתקיים וחם קלחם שחרום וחושך וכן בחישון לילה [לעיל ד"]: במי עשה מלחמה בהחתמום רב כי בודחי

גם בכנגדך כדבה מחשבות בעום ולום מהלורך להתחנם ביותר: (ים) גולה סוד וגו'. לא תחשרב להתחבר עם מי ששבעו ש (את כפוד ולה יוכל לעמוך של עלמו לכסתיר דבר מה ולה עם מי שהולך רכיל בנוונה מיוחדת ולה עם מי שדברי שפחיו המה פחיות השר בעבור הסכלות יגלה הסוף למומו : (כ) ידעך נרו . יכוכה נשתמו בשחרום החושך כ"ל הכוח יום הגמול עם פחיר ישמק הודיק ולפי שדימה אם הנשמה לנד דימה אם הגמול לעם לורך החרם

ולאכזר דְּצָבִי נְרְבּוֹ לֵיהּ :

תְרִיצָן אָנּוּן בְּאַפּוֹי וַאְלֶהָא מְתַכְּאָ

וְרִינָא מְתְרָעֵי בֵּיה אֶלָהָא מְן

דְּבַחָא: (ד) רְמוּת שֵינֵי וּבְשֵי

(ה) מַחְשְׁבָתָא דְנָבְיָן לְיוּתְרָנָא

וְרְגְלָא דִמְסַרְהָבָא לְחוֹסַרְנָא:

מו מעברנותא דמימרוא

דַמַלכָּא בּאַירוי דַאלהָא

כא (א) פּלְנִי־מַיִם לָב־מֶלֶךְ בְּיַד־יִרּוֹחָהַ כא (א) היד טיפי דפיא לביה על־בֶּל־אָשֶׁר וַחְפַּץ וַמֶּנוּ : (ב) כַּל־־דֶּרֶךְ אֵישׁ יָשְׁר בְּעִינְיִן וְתֹבֵּן (ב) כּלהון אָרְהָתֵיה דְנַבְּרָא לפיה: (נ) פו דפבד צדקהא לבות יהוה : (נ) עשה צד קה ומשפת וְבְתָּרְ לִיתְוֹתְ מִוְבַח : ווֹ) רָוֹם עִינֵיִם לבא ושרנא דרשיעי לחמאה: ורחב־כלב גר רשעים חפאת: (ה) מַחְשְׁבֵּוֹת חֶרוּץ אַהְ־לְמוֹתֶר וְכַל־בָּאִץ אַרְ־לְמַחְסוֹר : נוֹ פַּעַל אַצְרוֹרת בּלְשׁוּן

מצודת ציון

(ב) ותכן . מלשון הוך:

(כו) מְבַהַר לְרַשִּׁיעִי מַלְּכָּא חַבִּימָא וְמְהַפַּוְרְ עֲלֵיהוֹן נְּלֹנְלָא בּ (כו) שרנא דאלהא נשמחא דַרְנֵי נָשָׁא וּבָצִיָּא כְּלְהוֹן נֵוִיא דְּכְרֵיסָא: (כח) חַסְדָּא וְקִישׁמָא ינטרו לפלכא ומחקן כורסיה בחסדא : (כט) שבהורא דעוליביא תוקפהון ושבחא דְּקָבֵי מִיבַחָא : (ל) שוחני ופורעתא פנעו בכישא ומחיתא בְּנַלֶּה דְּרְרֵיםָא:

תרגום

(כו) מְוָרֶהְ רְשָׁעִים מֶלֶהְ חָכֶם תְּשָׁב עליהם אופן: (כו) גר יהוה נשמת אדם אפש בַּל־חַדְרֵי־בָּמֶן: (כח) חָמֶד וָאֱמֶת יצרור-־מֶלֶדְ וְסָעָדְ בַּתְּסֶדְ כִּסְאָוֹ : וכס) תַּפְּצֶּלֶרת בַּחוּרֵים כֹּחֶם וַדְּדֵרְר זְקנִים שיבה : (ל) הַבְּרוֹת פָצֵע הַמַריק תמרוק קרי

בַרֶע וּמַכּורת חַדְרֵר־בָמֶן :

[ירמיה מיו] :

מחר קרבמת לנדור ולהכיה ולבקש על נפשו : (כו) מזרה רשעים פרעה וחילו: מלך חכם . סקדום כרוך סוח: וישב עליהם אופן . גלגל מדתם השיב עליהם וינהגהו בכבדות [שמות י"ד] כנגד והכבד סת לכו [שם ה']: (כו) נר ה' נשמת אדם. הנשמה שבקרבו מעידה עליו כדין : (כם) תפארת בחורים כחם . כמו שתפחרם בחורים כחם כן הדרת זקנים שיבה : (ל) חברות פצע תמרום ברע . דרשו רבותינו הממרק עלמו לדבר עבירה סוף בא לידי פלעים והכורות: ושכות חדרי בפן . זה הדרוקן :

מצודת דוד יבקר [ויקרא י'ג] : (כו) מזרה . ענין מכשול מוקש עבירה משחים קדושם כחדם פוור כמו מזרם ישראו יקבינו [ירמים ותקנתו לבקר אחר נדרים ולובות לפי נ'א] : אופן . גלגל : (ל) המרוק . לבקם על נפשו: (בו) מזרה . מלך חכם שנין זכוך ובהירות כמו מרקו סרמחים דרכו לפור את הרשעים לכל יהיו בחבורה חחם להמחיק עום רשע ומשיב להם

גמול מדה במדה כחופן המתבלבל ושב למסופו כן ישיב סגמול אל המעשה למען יוסרו: (בו) נר ה' . כמו שדרך פחרם לחפש בהושך ע"י כור כן חופש כ' כל מחשבות חדרי בטן ע"י נשמת כחדם פי כיה יודעת ככל ופעידה עליו בדין : (כח) חסר ואמת. חשר יעשה המלך כם פותרים אותו כי כזה מרובים אוהכיו ושומרים נפשו : וסעד , בחסד שעשה מתך כפה מלכותו לעמוד פל עמדו : (כם) תפארת . למוי שכח הבחירים היה: וכם לתפחרת כן שיבת הזקנים כיח לכם לכדר: (ל) חברות פצע. התבורות ופלעים פם כמוכנים בחים רע ובעביר ממנו עכירת העון כי בחוה יהבל הגמול ומלבי פשון: ומכות . גם תשק: מתרי כען יוכט כעון

בא (ב) כל דרך איש ישר בעיניו ותכן . ומונה : (ד) רום עינים . גסות הרוח : ורחב לב . חפן למלחות תחות לבו סוא ניר של רשעים חרשותם ומחשבותם סיא חטאתם: (ה) מחשבות חרוץ . אדם ישר המתהלך באמת . ובמשפט חרון : אך למותר להללחם ולריות בחות : וכל אץ . דוחק את השעה : (ו) פעל אצרות . לסרכות סון : בלשון שקר . הבל נדף ונו' . מוקשי

מצודת דוד

בא (א) פלני מים . כמו פלני מים כא (א) פלני מים . חמם המים . כמה ביד החדם להטוחם חל פקום הגרלה ע"י חפירות וחרילים כן לב (ד) בר. ענין חרישה כמו נירו לכם פמלך ביד כ׳ להטוחו אל כל אשר יחפון: ניר [שם ד׳] והוא מושאל על המחשבה (ב) ישר בעיניו. כי חינו רוחה חובה כמו שהושחל לה לשון חרישה כמו שוחמר לעלמו: וחבן. כ' בסוא כסור לבו יודם אל מחרום על רשך רעה [לעיל ג']: הוח חם ישר דרכו חו לח : (ג) עשה . (ה) חרוץ . זריו וישר : אץ . בנינ שהירום משיים לדקה ומשפט ובחר בעיני כ׳

סקבחת זבת : (ד) רום עינים. דרך גסי כרות שכנים עיניהם כלפי מפלה וה כענוים המשפילים עיניהם למניה לחרץ : זרחב לב . ענין בקשת תעומים הרכה וכמחום נסם: גר רשעים, הדברים כחום כוח כמה מחשבות הרשפים מחשבו לתטחם : (ה) למותר . חין כסם דבר בטל אך להביא יחרון פה : וכל אץ. כממסר במעשיו אין בהם דבר ריוח אך להביא עוד חסרון מה : (ו) פעל . המאסף מולדום ע"י לשון שקר המה הכל נדף כי למ יחקיימו בידו מבקש פוד חת המום

פָּב וְדִיפָּחָא : (יב) מְסְפָּבֶּל (יב) מַשְּׂבְיל צָדִיק לְבֵיְת רָשֶׁע מְמַלֹּבְּ רְשָׁעִים לָרָע : (ינ) אַמֵּב אָזְנְוֹ מִוֹ עַקַתּ־ בַּלְ נַם־דְּנִיא יִּלְרָא וְלָא יִשְׁנָדִי חַמָה שָּהָה לצַדִּיק שְּשָׁוּת הַ מָּחָה הַ מָשִׁוּת מִשְׁפָּמ וֹמִחְהָּה לְפַּעֵלִי צְּהֶן: (מוּ אָדָּם שונים מנינד המפל בקרול יפאים

ים בכישתא בכישתא : (ינ) דְּמְפַבַּר אָדְנֵיה דְּלֵא נִשְׁמֵע לצוחתיה דְּמִסְכֵּנָא צַּף נִקּרָא פידו מיהָבָא בְּמִישָׁא מְדַעַכָּא רונוא ושוחרא בעוכא חמתא קשינתא: (שו) חדותא דצדיקא לְמָעבֵר דִינָא וְשַׁצִיָא לְאָלֵין דְּקָבְרִין עַאַתָא: (מוֹ) בָּר נְשָׁא דָּהָשֵי מָן אוֹרָחָא דְּמְכוּלָא עם

מצודת דוד

ייקת דעת נוסף על מה שבידו :

אם הרשעים לפשות רע כי יחשוב בעבורו

ספתחים מתחרמים ושבים בחשובה: (יב) בשכיל צדיק . לדיקו של מולם הוא הקב"ה נותן לד להכרית בית רשע דנון זכר עמנק: (יד) מתן בסתר . לדקס: ושחר בחק . לף זו לדקס: יכפה אף. חמס מוס: (מו) שמחה לצדיק עשות משפמ. שמחס לסקב"ה למשוח דין בלדיקים כדי לזכותם לחיי סטוה"ב ושמחם ללדיקים מסקב"ה מביח יסורין עליהם כדי שיזכנו לעוה"ב כך נדרש במדרש מסלים : ומחתה. סוח : לפעלי און . לפי שאין נותנין לב לשוב יאין שיסורין מועילין להן ומלטערין ולה להועיל: (מו) אדם תיעה מדרך

3050

מצודת ציון (יב) ששכיל צריק . כחשר הנדיק שומד וכחה להבריות ששושה בפשכל : מסרף . בבים רשע הלריק הוה מלנית ביתו של מעקה כמי זיסלף דברי בונד [נקשן כ'ב] : פרקע כי וספרך בנלון והוא סיבה לכלף (יג) אמם . כותם: (יד) יכמה . ענין נסברך ביקו ומשטיו מוכים בשיני ה' :- [שבם פ"ח] : (שו) ומחתה . ענין שבר ו

(*) אמם . לכוחם אונו מבמום נעקם (כו) רפאים . כם כמפים בנרפו ווחלבו: יקרה בעם זרמו לפתרה וחין מייביב לו: (יד) מתן . הממן ממו בכתר למי שחרה אפו נו כנס כמתן כוס ינסס את כאף ונא יכים נואכ מוד : ושחד בחק . כמתן שוחד בחק ד"ע בסכמר חו יככס בום חמם כוף וחוקם וכפו כדבר מח"ם: (פון שמתה . הודיק ישמח בעם יעשה משפט ועביים המחחה הות שמחה למושלי פון: (מו) מדרך השכל. מדרך הפורה: בקהל . ב" אחר המיהה נצירים בהסג

בְּלִישָׁנָא דְשִׁקְרָא וְיִחְחַבְּלֹוּן וְיַבַּתְרוּן אַלֵּין דְּכָעיון לְמוֹרָזא : (ו) רְבּוּנָא דְרַשִּׁיִשִי יְשֶׁלְנוּוּן וְלָא צבין דיעברון דינא: (ח) דהפד אָרְחֵיה דְגַבְּרָא דהוא נוּנְרָבָאָה יי וְדְרָכֵי הַרִיצְן עוֹבְרוֹהִיי נ (ט) פב לפירוב על קרנא דאורא מן אַהְתא תַנְרָנִיחָא וּבִיתָא מִרְקָא : (י) נַפּשׁיה דרשיעא רניא בישתא ולא מתבחם בשימי חבריה: (יא) בַּחָבֵיה דְכִּמְקנָא נַחְבָּם שברא ובסוכלתנותיה דחביםא

ויקח

תרגום

שַקר הָבֶל נִדְּף מְבַקשִׁי־מֵוֹת : ח שִׁד-לְבְּאַנִים יְנוֹנֵם בֹּי בַּוֹאַנִי לְוֹמְשִׁוּעִ מִשְׁפַּׁם: רח הַפַּרָפַּדְ דָּדָדְ אֵישׁ חָרֶ וְוֹדְ יָשֶׁרְ פועלו : (מ) מוב לשבת על־פנת־נג בַאַשֶּׁת מִדְינָים מדינים קרי וּבֵית חָבֶר : ני נָפָשׁ דָשָׁע אִיְרָזרד־רֶע לְאַ־יְחָן

בְּעֵינְנֵיוֹ רַעַרְ־וּ : (יא) בַּעְנָשִׁ־לֵץ יָחְכַּם־ בָּרָי וּבְהַשְּׁבֵיל יְלְחָכֶׁם רַקְּח דְּעַת :

[פ"ל מבקשי] מות הם לו: (ו) יגורם . יגור לתם: (ח) הפכפך דרך איש וור. אים והוא זר מן המלום דרכו הפכפך: (מ) ובית חבר. שוכום לבית חביכו לדבר עם אשתו . ומדכש אגדם ניבא שמוף השניה להסחלק מעל ישראל. שהם כאשת מדינים. ובים מכל . בית שמחברים בו רעים להקב"ה כגון דמות שהעמיד מושם שסיכל ה׳: (יא) בענש לץ יחכם פתי . על ידי יסורי הלפים

הפתחים מצודת ציו מצודת דוד

או ולא אן לבוא (יסושע יין: (ו) נדף. כי המה סיבה למום על ידם: (ו) שר. המין דחיפה ומוכה כמו חדפנו לוח מהלים הגול עלמו יבים עליהם פחד: כי מאבו : (ו) ינורם . מל' מנור ופחד וכן לעשות משפם . (השיב הנזל לבעליו : (מבורם רבם [לעיל י"]: (מ) פנת . זוים: (ח) הפכפך . כמחקפך במשטיו פעה כך מבר. חבורה אוצים וכן חבר נהנים [הופע ופעם בהפוך הנה פעם דרך אים לו יון: מיםון חן: (י) יחן ופעם כוח זר מן כדרך . חבל כחים

כוך מענו ישר בכל עם מבלי השחמם : משכיל (ם) על פנת נג . מבלי מחסה מזרס וממטר ויחידי מבלי חבורם חומים : פאשת . מלבכם עם חבם מדינים אף כנים חבורם אובים: (י) אותה רע . אין מטבה הרשע על כי ישעה לחשוב שמששיו מוכים. אבל יודע הוא ברעתם פנסבו חבקה להם ולוה לה יוחן בעיניו רמהו רבע כמותו. כי הם חבבה לעוכה א"כ מסרחוי ואסוב לרשהו כמשפט אנשי הלדק: (יא) בענש . כעם כוא מוכש על סלך חם וח יופיל לעומו מועיל כוח לכתי המשולל הבנה כי ישחכם על כי ישתד (שפש : ובחשביל . חבל לחכם חף בלמדו דברי סבכל כוח עומו יככל מועלם

מָבַמֶּחָה : (כנ) שׁמֵרְ פִּיי וּלְשׁוֹנְוּ שׁמֵרְ בּפְשׁיה: (כד) מְפָקְאָ מְרָחָא מִעְּרָוֹת נַפְּשׁׁוֹ : (כד) זַדְ יְהִיר לֵץ שְׁמְּוֹ עושה בעברת זרון : וכה האבות שצל הְנִינְתְנוּ כִּי־מָצְעוּ יְדִיוּ לְנְשׁוּרוּ : (מו) כָּל־הַיוֹם הַתְאַנָה תַּבְּּלָהְ וַאַרִּיק וֹמָן וְלָא יַחְשְׁךְ : (כו) זֶבָת רֻשָּׁעִים הְּוֹעַבְּרָדּ צַּקף הָי־בְוַמָּה יָבִיאָנוּ: (כח) עִד־בָובִים יאבר ואוש שמוע לניצח ידבר :

פושנא דסברא : (כג) דָנְמֵר פומיה ולישניה נמר מן עקתא זירנא שמיה מבר הרינא בוידנותיה : (כה) רְנָתָא דְשַמְלֹא פסיתא ליה דלא צבין אירין דְּעָבְרִין עָבִידְתָא: (כו) כָּל יוֹטָא רָאַנ רְנָתָא וַצִּדִּיקא יָהָב ולא מחשך : (כו) דבחא דַבשִׁישֵי מַרָחַק הוא מְטוּל יבעברהא מיתי לית : (כח) סְהַרָא דְכַדְבוּתָא יַאבֶר ונכרא שמועא שריבאירו

(נירד וגר' . תוכה): (כד) יהיד. גם רוח סופו להיות לן שאימי חש לשמוע מוסר: (כו) וצדיק יתן . כל לרכי ביתו שהקב"ה מומן לו: (כז) אף כי בומה יביאנו. ול"ם כשהול מבילו להכשיעו ובעלה כעם כגון קרבנות בלעם ובלק שלא היו מביאים אלא לקלל אם ישראל : (כח) ואיש שמע . שקבל מה שכתוב בתורה לה תענה

כרפך

מצודת דוד מצודת ציון (כג) שמר פיו . מוהרכות בדברים : והשפלה : (כר) יהיר . גם הרוח כמו גבד שטר ונו'. כי אם ירבה אמרים וא יחדל יהיר [חכקוק ב']: בעברת. מנשון עברה מדבר פבש וחוטה (פבו: (בד) זר יהיר. וכעם: (בה) מאנו , וה לו: (בו) יחשך. חים דון כמחיכר נדבור הנה שמו ענין מניעה: (כו) בומה. כמחשבה רפה בעלמי כוח נד כי בעבור כגחום ילעג

וימנולן כבני אדם אבל העושה רע בעבור הגאון כנה שמו אים אדון : (בה) תאמת . בתחום שבעול מתחום נווח על משכנו כיח חמים חומו כי מחט ידיו לעשום מנחכה להתפרום בה ומה ח"כ יחבל והרי הוח מם ברעב : (כו) כל היום . העול כום יחחום בכנ עם למוחות נכשו הריקה והלדיק יחן לו מהונו ויחשר ויחן ונה ימוע הנפינה ממנו כם כי פשע בנפשו : (כו) זבח רשעים, השר עודם ברשעסם בשת יוכחו הקרבן כי לה שבו לכי הנה הקרבן הות תושבה : אף כי . וכ"ם שמשעכם כיח כחשר יציחנו במחשבה רפה לרמום חש הכריום להחשיבו לגדיק חובה לאלסים : (בח) יאבר . אף אם לא יוום ככיד ולא קכל ספוכו מימ יחבד פידי במים : ואיש שסע . ריל ועם כי יחבד העד הכוח בשבתי עונם מביו הנה: דפריו לה נהבדו נהשכה מן כלב ני כל היש כשופת דבריו בספום עו שונבי תרגום

בני אַרְעָא נַחְתְּנָח : (יוֹ) נַבְּרָא די חַפַר ליה וְרַחַם חָרְוֹתָא וְרַחַם המרא ובסמא לא נעתר : ושלחופיה דתריצי בזוני : (ים) טָב למתב בארע מדברא כן אַתְּחָא תַנְרְנִיתָא וִמַרְנֵינִתְא: (כ) פימחא רננתא ומשחא בְּדִירֵיה דְחַבִּימָא וְסַכְלָא דְבְנֵי נשא נבלענון: (כא) דָרָדַף צְּרַקְתָא וְחָסֶרָא יַשְׁבָּח חִייַ דְנָבֶּרֵי סְלִיק חַבִּימָא וְאָחַתּ עושנא

ינות : מו איש בחסור אהב שמחה אהב נין וְשֶׁטֶּן לָא יַנְשִׁיר: ייח) כָּפֶּר לצדיק דשע ותחת ושרים בוגר: (ים) מוב (יח) שלחופיה דצדיקא בשיעא שֶׁבֶת בָּאֶרֶץ מִדְבַּרְ מֵאֲשֶׁת מִדְּינְנִים מדינים קרי וָבָעָם: (כ) אוֹצָרוּ נָחְמֶדְ וְשֶׁמֶן בִּנְוֹחָ חָכָּמ וּבְסִיל אָדָם יָבַלֶּענוּ : (כא) רְדַׁף צְּדָ קַה יותקד ישנא חיים צדקה וכבוד : (כב) עיר נברים עלה הכם וירד עו וצדקתאויקרא (כב) לקדינתא

משלי כא

השכל . פורש מן התורה : בקהל רפאים . צעדת גיהנם : (יי) איש מחסור . מי שאוסב שמחת משתה חמיד : (יח) כפר לצדיק רשע ותחת ישרים בוגד . לדיק נחלן ולשע כל תחתיו כגון מלדכי וסמן : (ים) מוב שבת בארץ מדבר . גם זה על סלוק סשכינה נאמר: (ב) וכסיל אדם. וכסילות של אדם: (בב) עיר גברים עלה חכם . זם משם רבינו שעלם לבין המלאכים גבורי כם : ויכד

מצודת ציוו מצודת דוד (כ) בנוה . בתדור : יבלענו . מלשון המסים או ינוח ולא יחשה עוד אכל כל בניעה : (כב) וירד . מלשון ירידה ימי חייו הוא מוסיף והולך לתעות בכל יום יוסר: (יו) איש מחסור ונו'. כחוכב והשפלה

שמחם מחכל ומשחם יכי׳ חים מחסור כ"ל חסר מכל פובה : אוהב יין וגו׳ . כפל פדבר במ"ם : (יח) בפר . אם נגזר מיחה על הצדיק ובטלה הגזירה אין מדה"ד מספיים עד כי יותן רשע לפריון נפשן : ותחת ונו", כפל הדבר במ"ש : (ים) בארץ סדבר . במקום שחין חושים : מאשת . מושכם במקום מיושב עם חשת מדינים שהמתדם כעם: (כ) אוצר אני. דרך החכם לחזור בחולרו דכרים נחמדים ובמן טוב לכתקיים לעם כלוכך אבל כנכיל שבבני אדם בעודו כנפו עד לא בניחו מידו יצוענו אח יחום חם וח ימוח ועם כלורך : (כא) רדף . כרודף ועבות לדקה וחסד ס כבריום ימוח גם כוח מכ' חיים ולדקה וכנוד : (ככ) עיר גברים . כח לשבח החומה מהנבורה ואמר הנה החום עוֹה ופיר גבורים וצוחם והוריד חותם בעתונס חשר הפחוש במבור פירם:

רָאָה רָעָה יִּיִסְתָּר וֹפְתָיִים עָבְרוּ וְגְוָעֶנָשׁוּ: (ז) עֶקָב עֶנָיָה יָרָאַת יְהוְהָ עָשֶׁר וְכְבָּוֹד וְחַיִיִם: (ה) צָנָים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקְשׁיּ שומר בַפְשׁוֹ יִרְחַק מַהָּם : נוֹ חֲנַּהְ לַנַער מַל־פִּי דַרְבֶּוֹ נָם בִי־יֹוְקִוֹן לְאַ־יִסְוּר ממנה : מו עשיר ברשים ימשול ועבר

ושַׁבְרֵי מָבְרִין וְחַקְרִין אַנון : (ד) שָקַבָּא דְשָנוֹתְנוֹתָא דְחַלְתָּא ביי שותרא ויקרא וחיי : (ה) נשבא בארחא שקמתא ומן דנמר נפשיה ירחק סנהון: (ו) אַרְרְכַה לְמַלִּיא לִקְבַל אורְחֵיה דְּלָא כַר נְסוּב נְסְמֵי קניה : (ו) שתירא במסבני נשתלם ועבדא יחיף לנברא מחפנא

ולא עבר העבירה : (ד) עקב ענוה . בשביל הענוה יראת ה' באה ... ד"ל ענוה שיקר וסירמה טפלה ועקב לה מדרם לרגליה: (ה) צנים-פחים . כמו ללכינים בלדיכם [במדבר ל"ג] ובאו שליך הולן [יחוקאל: כ"ב] לשון גדודים ולסטים: צנים פחים . הם טמונים בדרכי המעקש דרכיו כלומר יסורים מוכנים לו: שומר נפשו ירחק מהם. שמיישר מעשיו יכלל מסם : (ו) חנך לנער. לפי מס שחלמד לוער ותחוכהו בדברים אם לטוב אם לרע גם כי יוקין לא יסור ממנה: (ו) עשיר

ברשים

מצודת דוד

בנל כשם וכחן כחו בכחירם כחדם שלמו : כ"ם] : (ג) ונענשו . גם בפסד במשח (ב) ראה רעה . הערום לוחם הרעה קרוי בלשון שוכם כמו ופנשר חומו בחם-כמעוקדם לבוח ונסקר ממנק כ"ל שומר כסף [דברים כ"ב]: (ד) עקב. עניינו סוף שלמו מן הרעה טרם בוחה חבל הפתחים ואחרים ע"ם בהעקב הוא סוף הרגל : פברו דרך כרעה ולה נשמרו והשיג חותם (ה) צנים . קולים כמו וללנינים בודיסם כפונש וההפסד : (ד) עקב. סוף הענוה [במדבר לינ]: (ו) חנד. הוא ענין התחלה: כיא יראק כי דיל השנום חכבב כיראם לדבר ששקיד לשמוך כו כמו ולא חנפיי

במקום ותבוח כלבו ירחת כרוממות וימוח עושר וכבוד וחיים : (ה) צנים שחים . קוצים וכתו יקוצים ומנחים כדרך עקם ר'ל המעקם דרכוו יחייםר כקוצים חלפר בכח אבל סשומר נפשו וסר מדרך העקש הנה ירחיק מלנים ופחים ולא שליו יהיו: (ו) חבך. התחל זהרגל אה הנער בשרה להולינו בפבודם כי לפי דרך חהמתואם מעם ואם הרכה וכציסיה מורגל בעבודם כ' או גם כי יוקין לא יסיר ממנה כי יופים לב להשכיל כשרון המעשה הסיח : (ו) עשיר . העשיר כדעה ימשול בעניי פרשת וכן עבד לום נחים מנום ריל כמו שכנום כוח מוכנם לפתנום פל כי לום פני די מחסורו כן ימשול כחכם כצניי פרעת על כי יספיק לכם משאלוסם בדבר כחכמם"? ממלכ : (כמ) פהציף אפוי נברא בשיעא ורוריצא הוא פתקן אורתיה: (ל) לית הכפתא וְלֵית בּיוּנָא וְלַיֵת עַצְתָא הֵידָּ דַאלָהָא: (לא) סוּסיָא מְחַקּן לְיוֹפָא דְקָרָבָא וְלַאְלָהָא הַאָּא

תרגום

מורקנא: כב (א) שמא מכא אתפתר מן מותרא כניעאומבספא

(ב) עַתִּירָא וּמִסְבֵּנָא פְנַעָּן חַר בְּחַר וְחַרְנִיהוֹן אַלֹהָא בַרְא אָנון ז ושברי

(ג) עַרִימָא חָוַי בִישׁתָּא וּמְשִׁיּי

(כפ) העו איש רשע בפניו וישר הוא ויבין

דַרָכִיוֹ דרכו קרי : (ל) אֵין חָכְמָה וְאֵין הְבוּנְהָ יואין עצה לנגד יהוה : ולא סום מוכן לְיוֹם מִלְחָמָה וְלֵיהוָה הַתְּשׁנְעָה:

בב (א) נַבָּחָר שֵׁם מַעשׁר רָבַ מִכֶּמֶף וֹמַיָּהָב חֵן מִיב : (כּוֹ עַשִׁיר ירש נפנשו עשת כלם יהוה: נט ערום ו יסו דַּהָבָא שׁפִיר הְסְדָּא :

יברעך וגו' [שמות:כ'] : לנצח . חמיד . (כם) העו איש רשע בפניו . סרשע מרחס שזוחו כשעת כעסו : בפניו . מלשון חף : (ל) אין חכמה וגו' . אין כל חכם ונכון חשוב לנגד כ' כל מקום שים חלול השם אין חולקין כבוד לרב :

בב (א) נבחר שם מעשר רב . כס מוכ : מכסף ומוהב . נכחר חן טוב: (ב) עשה כלם ה' . כשפני חומר לעשיר

שברנסני והוא שונה קשות שושה כולם כ' הקב"ה שושה אותה הדבים לזה עני ולוה עשיר: (ג) ערום ראה רעה . עוגם של עבירה ונסתר 631

> מצודת דוד מצודת ציון

כמו זמה היה (ויהיה י'ח): (כש) בפניו. בחשבו כי המת הוה: (כש) העו . הרשב בכעסו וכן ופנים לה כיו לה (שמוחל ה" מרחה עוותו בעת נעסו ולה יתבונן במעשיר אכל כישר יבין דרכו ככל עח אף כזמן ש'ן כי ככעם נרחה צפני החדם : בר (ב) נפגשו . שנין פגיעה כמו רש הכעם : (ל) אין הכמה . לה יועיל שום ואים מככים נפגשו [לקמן חכמה ועוה לבטי גזרם המקום : (לא) מום. עם כי מוכן הסום ליום המלחמה למם בו בעם ירדפופו מ'מ ביד כ' כיח בתשועה וחם לח יכיה נושע מעמו שפר

כסום לחשועה : (א) נבחר. עם פוב נכחר מעובר רב וחן שוב נכחר מכסף וזהב : (ב) עשיר . מפנב למעלה לומר לוה נכחר בם וחן מעובר כי השובר לה יבובה והעונד לא יגונה כי מה' יוא הדבר בנזרה היורדת מן השמים ופגש בהם בזה פשושר שבום השוני כפי הנורה כי ה' שובה כל אלה ולא בעבור רוב החומה העביר פעשיר

נידו שותה במפח פן נרות ועום יהורו אַלָּה וְפַל הַפָּן : (מוֹ שִׁמְיּהָא יִפָּוֹל־־שָׁם : (מוֹ אַנְּלֶת קְשׁרָה בַּלֶב־־ אֵלָה וְפַל הַפָּן : (מוֹ לאבר הַשְּבֶם 'מוּסָר וַרְחִי קבָה מִמֶּנוּ : (מו) בְּנִשְׁיַק לְּמִּקְבָּנָא מִקְעֵּ לָיה (מו) עִישֶׁק דְּל לְחַרְבָּוֹת לָּוֹ נֹתְן לְעָשִׁיר בקד לְמַקְסִיר : ייי הַמַּ צִּוְנְדְּ וְשְׁמַע דַּבְרֵי הַבָּמֶיִם וְלַבָּהְ תָּשִׁירוּ לְרַעָתִי :

ערד) עניבָא עַמְקּתָא פּוּמָא דנוכריתא וםן דמרנו קרם קמירא בלביה דמליא שבמא דמרהותא נרחקיה מניה : בישתא ודיהב לעתירא הוסרנא הוא ליה : (יו) ברי צלי ארנד ושמע מלי דחביםי ולבד שים לִירְיַעְתִי : (יח) מְמוּל דְבַּקִּימִין נשר אנון בּכְרַקד ונתקנון איך

(יד) שוחה עמקה פי זרות. פי ע"ז: זעום ה'. מי שהקב"ה שוכל נופנ זוכשל בהן. זעום כזוף מלפכיו: (מז) עשק דל להרבות לו . עושר: בתן לעשיר . סוף שיתן ממונו למשירים : אך למחסור . הול כם : (יי) הם אונך ושמע דברי חכמים . ללמוד תורה מחכם כל שהוח: ולבך תשית לדעתי . ואם רכך רשע לא תלמוד ממעשיו: (יח) כי בעים . יסי לך לאחר זמן אם תשמרם ותלפנם בבטנך שלא תשכתם ואימתי יסיו שמורים בלבך בזמן שיכונו על שפתיך כחשר חוליאם

כפיך

מצודת ציון ביםו לעשות מלחכתו ויבדה מלכי לחמר (יר) שוחה. בור כמו בשחת עשו (חהנים פלח החרי בחוץ ויטרוף נפשי זבחוך מין: זרות. מלשון זר: זעום. ענין לעם: פרחובות חביה נרלח מן הנסטים המלוים (יו) חשות . סבים כמו בת לי חובים שם : (יר) שותה , כתפירה שמוקה חבר זרע (כרחבים ד') : (יה) נעים . שנין כמפל כה קשה לו לעלות כן הוא הולכד

בפתוי פי זרות כיח כמינות חבר יקשה מחד לפרוש ממנה : זעום ה' . מי שס' זעם עליו וחפן כמיחתו כוא נכשל בה כי לא יאיר עיניו בחחלת התחוי להכין סכלות סדבר וכזביו: (מו, אולת קשורה . דבוק הוא במעשה האולה כאילו קשורה בובו אבל שבט כמייםר ירחים ממט את האולם : (מו) עשק דל . דבר כהווה על כי אין סעשיר מנית לבזול פישנו בחוזק יד: להרבות לו. כחובנו שבזם יחרכם הונו : בתן לעשיר . זכן הנוסן מסן לעשיר : אד למחסור . כשסי אוה לא יבוא יסרק כי אם חסרון בשברו כי כגול יאבר עוד אם שלו ובחם מחן לעשיר בעלמו מחקב פשרו והמקום לה ימוח החסרון כי לה משה מוח כי במחו הכוח: (יו) ולבך יציל וא שמיעת האוון כלבד כי גם לבך שים לדעת התורה להבינה ולוכרה . מיח) כי נקים. נעים מהים כחשר משמרם כלכך הנחון כבען וכחשר כל דברי השורם מוֹנְפָנָא : (ח) דְּוָרִישַ שִוּלָא נַחְצֵד נאחא ושבמא דחריניה נגמור : (מ) מון דמבא הוא שיניה הוא נחברד ממול דיהיב מן לחמית לְמִסְבֵּינָא : (י) תְּבַדְּ לִמְסְקנָא וְאַפֵּיק לְחַנְרָנָא וַיְבְשֵׁל דִּינָא וצַעַרָא: (יא) רָחַם אֵלָהָא דְבֵי לָבָּא וּבְהָסְבָּא דְשׁפַוֹחֵיה יִחְחַבֵּר לְמַלְכָּא : (יב) שֵינוי דֵאלהא נְמְרָוֹ יְרִישָׁתָא וּמְשֵלְמֵל מְלֵיהוֹן דְּבָוֹנֵי : (ים אַמַר שַמְלָא בַּחַכִּינְנוּרַתִיה אַרְיָא אִית לְבָּרָא ובינה שנקי פהקמלנא :

תרגום

ליוה לְאָישׁ מַלְוָה : ווו זוֹרַעַ עַוּלְה יָקְצָּוֹר־־אָטֶוֹ וְשֵׁבֶּם עֶבְרְרָזוֹ יִכְּלֶה : (מ) מובשנון הוא יבנה ביינהון מלחמו לַדָּל : ני נָרָשׁ לֵץ וְיצֵאַ מְדֵון וְיִשְּבֹת ביו בַקלון : (יא) אהַב מְהַור־בֹּגַב תַן לּשְׁפָּנְנִיוֹ הַעָּהוּ מֶלֶךְ : נים עֵינֵן וְהְנָה בַּצָרוּ דֶעַת וַיְסַלֵּף דְּבְרֵי בֹנֵךְ : יוֹם אָמַר ָּטָצֵל אָרֵי בַּתְּרִץ בָּתִוֹךְ רְחֹבוֹת אַרָצֵחְ:

ברשים ימשול . עם האכן לריך לח"ח לעולם : (ח) זורע עולה יקצר און . לפי זריעתו קלירתו לפי פעולתו יסיה קכלת משכורתו: דשבם עברתו יכלה. קנה השכולת שלו כלה והולך לו. יש אומרים [סא"א] שבט חמתו שרודה בני אדם כלה והולך לו לפי שמפסיד 'את יכלמו: (י) גרש לץ. ילר סרע : (יא) אהב מהר לב חן ישפתיו . מי ששפתיו חן : רעהו מלך . הקב"ה אוהבו ומחבבו : (ינ) אמר עצל ארי בחוץ. מיך מנמ ללמוד חורה:

מצודת ציון מצודת דוד [דברים כי]: (ח) ושבם עברתו . הושחל (ח) זורע . כמו כזורע דבר מה הנה לשון שנם על העברה והועם וכן חשור יקלור המין שורע כן הגמול לפי המעשה: מכם חפי (ישנים י') : וישבת . ענין ושבם עברתו . שבט חמסו שהיה מכם שבטול כמו בכם נוגם [שם יד] : ורודה כה הנה יכלה דל יפסיד היכולם

(יב) ויסלף . ויעקס:

והממשלה : (מ) מוב עין . כנותן לעני בעין יפה יבורך מה' כי הלה נחן מלחמו שחק לדל וחם פוד יבורך בנכסיו ישפים עוד יותר ולח ירע לבבו בחתו : (י) צרש לץ . בבם ממך אם כלן ויוא כמריבה כי דרך כלן לחרחר כרוב : וישבח. או יכוטל דין וקלון. כי כשיכים ריב יגשו למשפט ויריבו לבוות וח"ו וכשחין מחרחר ישכום ככל: (יא) אתב . מי שחוכב חים טכור לב מבלי סיג חון ויחכב חם מי שים חן באמרי בפחיו על כי בדעם ידבר הנה המלך הוא רעהו כי כן דרך במלך ואכוב 'אונוים כחולה : (יב) עיני ח' . המקום יבנית בשמירם חובי הדמם וישום ויקוקו בברי שלם סבוגד חבר ידבר ולכור חובי כדשם זלה יוכל לפס : (יג) אמדי שבל . בעבור העולום לה ינה מפסח

מה

הַרא וָאַל־־תְּרַכָּא עָנִיְ בַשְׁעַר : (כנ) כֵּיִ־ יְהֹנֶה יָרֵיב רִיבֶּם וָלְבַנִע אֶת־־־קְבְּעִיחֶם נָפָשׁ: וכרו אַל־יַתְּתַע אֶת־בַּעַל אָף חַמול : (כה) דְּלָא חַילַף (אָת־־אִישׁ חַמוֹת לָא תְבוֹא: (כה) פֶּן־־ הַאלַף אַרחֹתֵוּ ארחתיו פרי וַלַפְחַהָּ מוֹקשׁ לְנַפְשֶׁ דְּ : (כוֹ) אַלֹּיְתְּהִי בְתְּקְעִי־כָ ף בַעֹּיְבִים משאות: (כו) אם־אין־לְדְּ לְשַׁלֵם לְמַתּר בַקְח מִשְׁכָבֵךְ מִתַּחְתֶּיך: (כח) אַל־תַּפֵּג נְבִוּל

זהוא ולא הְמַבֵּיךְ עִנְיָא בְתַרְעָא: (כנ) ממול דאלתא דאן דינהון שבחפרע פורענותהון דְנַפּשׁהון: (כר) לא תתחבר עם מרי יםרירותא ועם נכרא חמתנא לא אַרְהָתִיה וְתַשׁׁכַּח פַּהָא לנִפּשׁךְ: י(כו) לא תהני משק"ם אידד בַערָבוּתָא על חַבְרָדְ: (כוֹ) אָם ליח לך דפרים נסבין משניתד מְתַּהְתִיךְ : (כח) לא חשני יחחומא דמן עלמא דעבהו

תרגום

לו כח לעמיד ננדך: (בנ) כי ה' יריב ריבם וקבע . ויגוול חם סופש י קבעיהם . גווליהם וכלשון ארמי קכיעה גזילה במסכת ראש יהשנה התה הסוא נברה לקמיה אמר לים קבען פלניא וכו': (בד) אל יתתרע. מנ סתחכר נשון רעות : (כה) פן תאלף. כן סלמד : (כו) אל תהי בתקעי כף בערבים משאות. סלוחות כמו משחת מאומה [דכרום כ"ד]: (כח) אל תחג גבול עולם. אל חשיב אחור מנהג אבותיך ואמרו רז"ל המניח כלכלה מחת הגפן בשפת בליכם

מצודת דוד מצודת ציון פאל תרבא. או סנחת סעני כשער המשפש ני] : (כג) וקבע . שנין גזו למו היקפש כחשר יבפוע פמך: (בג) בי ה'. ר'נ אם אדם אופים [מנאכי ג']: (בד) תחרע.

אין ואל ידו לריב ריבו הנה כ' יריב ריבה מל' ריע וחבר : (בה) תאלף . חימד יומן קובעיהם יקבע אם הופם כי ימום כמו כי יאוף עוכך פיך [איוב שיו] : שיחנד נפטו : (בד) אל תתרע. חו מהחבר (בו) משאות. פנין הנוחה כמו משחם עם כעל אף ולא חבוא כדרך אחד עם מאומה (דכרים כידן : (בה) חם: . . בעל המה וכפל הדבר במ"ם : (בה) פן שנין החזרה לחחור כמו חרור מסים

יתאלף. פן פלמוד דרכו ומקח כזה מוקם לופשך : בחקעי כף . כחברת חנשים החוקשים כף זה בשבור זה להיות שרב בחוכו בשעבוד מקוים: בערבים. בחברת חופים הנשנים ערבים על ההלוחות וכפנ שדבר במ"ם: (בו) אם אין וגוי . דיל חם נח יפים לך לכלם למה סגרום בהמלוה יקח ישמך מלעות משככך: (כח) אל תתו. כדרך לששות דבר לפימן בין שדה כחים

T. VIII. 9 D [n'n theo]

חָרָא שַל שִׁפְוָחָדְ : (יש) דְּנָהַרְיּ בַאלָהָא סִבְּרָךְ וְאוֹרַעַהֶּךְ יוֹמֶנָא הָרָא אַף אַנִקּ : (כ) וָהָא פתבית אנון לד של חלתא וְסְנִין בַּעְצָהָא וִידִישָּׁהָא : (כא) לאוֹדְענְדְ קושׁמָא וּמְלֵי דְּתְרִיצוּתָא דְרַזהַפִּידְ מְלְתָא דקישפא למשדריד: (כב) לא עלווק למספלא ממוק במספלא

יַתְדָּרוֹ עַל־שְּׁפָתָיִף : (יט לַוְדְנִית בַּיהוָה יִּבְמַתֶּ, הְוֹדַעְתִּיךּ הַיוֹם אַף־אָתָּה : (כ) חַלָּא כְרַתַבָּתִי לָךְ שָׁלְשׁוֹם שׁלשים קרי בְּּלְעֵצְוֹת וָדָעֵת : כֹא) לְיהוֹדִיעֵך קְשְׁיִם אַפֿרר אַפֿר לְנַתְּוֹר אַפְרָנִם אָפָׁרִם לְשִׁלְתֵיךְ : (כב) אַל־יתִגְוֶל־יְדָל כֵי דַל־־

בפיך : (ים) להיות בה' מכמחך הודעתיך. אני מודועך שתכמה בס' והעסוק בחורם ולה חחמר איך הבטל ממלחכתי ואיך התפרכם : (ב) הלא כתבתי לך שלשים . תורה ונדיחים וכתודים : (כא) להודיעך קשם. שלישים כתבתי לך כדי שתבין מתוכם קושם ממרי ממת: לחשיב אמרים אמת לשלחיך . לשומלך סורמס: (כב) אל תנול דל. אל תנולנו כי תראנו דל בעבור שהוא דל ואין

מצודת ציון מצודת דוד מתיקות וערבות : (כ) שלשים . שרים יחדו יהיו נכונים על שפחיך מבלי שניחם מכבדים כמו ומבחר שלישיו (שמום טו) ובלבול ולוה שים לכך להם. כי השותם וריל דברים חשובים ווכבדים וכן שמעו מבלי הבנת הלב לה יוכל להוליה דבר כי נגידים חדבר [לעיל ח']: במעצות . מכלי שגיחם וחף מסר ישכחם : מלשון עלה : (כא) קשם. ענין אמת כמו (ים) הודעתיך היום . בהדכרים האלם מפני קושט סנס [תסנים ם"]: לשלחיך. הודעתיך עתה להיום מבטחך כה' ופנס פגין טרוד וגרושין כמו כן ישלה חים [ירמי" מכל עסקיך להעמיק בדברי הכמים בכל

לב: אף אתה . ריל עם שחתה רק לומד לפנמך ואינך גדול ככתלמד לאחרים מ"מ אף אתכ בטח בכ" כי ים תקום גם לך : (ב) הלא כחבתי. כ"ל וכי תחמר איך חכטת כסן לפנות לבכי מכל עסקי לסעמים בדברי מלחדי שמה שונים גם כמה בדברי הקורה והין מקום לבטוח בהם ולקבל שכר . ולו"ח כלה כתבקי לך בספר החורה דברים חשובים ונכבדים המורים במועלום ודשה : (כא) לתודיעך. כלל דברי הסורה ההיא עשויים המה להודיעך אמיחת אמרי אמם לדעת להבדיל בין כאמת וכין השקר ולא היכא א"כ עוד פן ידיחוך בשנגחם כי סוכל להשיב אמרי אמת וחשובה ולחת להמטעיה ומגרשים אותך מדרך האמתם (כב) בי דל הוא . כ"ל נחבבך כי דל הוח וחין לחל ידף לעמוד למולך :

בּוְבֵים: ח אַל־הִינֵע לְרַוְעָשׁיִר מִבּינָחְהָּ חַדֶּל : (ה) הַתְעוֹף החעיף קרי עינֹיף ו בו וְאֵינָנוּ כֵּי עָשָׁה יְיֵשְשְׁה־ילוּ כְנָפּׁיִם כְּנָשֶׁר יְּעֶילָה כִּי עָשָּׁה יְיֵשְשְׁה־ילוּ כְנָפּיִם הַלְהַש אָת־לֶחָם בַע עָין וְאַלּהְחָאַר לְמַמְעַנּמֹרָיִוּ : (ו) כַּיִּ ו בְּמִי־שֶׁעַר בְּנַפְשׁׁוּ בָּּוֹפִּ הוא אָכִול וִשְׁתַה יָאמֵר לֶדְ וְלְבוּ בַּלִּיעַמְרָּ פתח באתנח

לבדבותא : (ד) לא תקרב לשתירא אלא בכיונתף פרק מבַיה: (ה) אין תִצר שִינָך בִּיה לא מתחוי לד ממול המעפר שבר ליה נפתא היד נשרא דמים בשמיא: (ו) לא חיכול עם בַּבָרָא דְבִישָׁא עֵינִיהּ וְלָא תַתְרַבָּנ לבשולוי: (ו) ממול דאיד מּרְטָא רָכָז הָכָן הוא רָם בַּפְשׁיה אַכֵיל וְאָשׁתִּי אַמַר לַבְּ

רשיי

למשעשותיו . אלא פרוש ממנו ולך לשני רב הגון ולא הביישהר בשמלות אחר־שלא ידע להשיב : (ד) אל תינע להעשיר . לעשות-גירסתך הבילות הבילות כי סוף שתשלחנה: (ה) התעיף עיגיך בו. כרגע שתרפול שיניך לעלמן ואין אותה גירסא מלויה בך. החשיף . למו וכפלת ותעיף : (ו) כי כמו שער בנפשו . שער זה נקוד חלי פתה וחליו קתן וטעתו למטה לכך הוא פעל ולא שם דבר שאם סים שם דבר היה קמן וטעמו למעלה ככל שער שבמקרא וסחרוט" כמינו שפך המוכל הזה מרה כנפשו של רע העין כן הוא . שער

סון: סביניקר תרל . ריל ואם מבלי עלתי (ו) שער . מלשון השערה ואומדן למו מאקה

מצודת דוד מחכנו כחב מפעולתו כי דרך המחכל ומשובחים כמו ועשה לי מטעמים (ברחשים: לכבריה עף כהדם ולה כן ככה מבעל עין כיון : (ד) חינע . מלשון יניעה :

במרבים יכון: (ה) החשיף . ר׳ל מה כלע בעושר וכי הוא דבר המשקיים הוא פתמים אכוד בשם קלה שודך מושום שינוך להכסכל כו ואיננו כי כחאום יאבר וכאנו עשה יפומו כופים לעוף מתך הים מהר וושר הום הממהר לפוף לוד השיים" מכסה מהעין: (ו) אל תלחם . חל החכל לחם ולתוספת כיחור פירם וחתר חם לחסי אני : (ו) כמו שער. כמו המשער בשומו דבר מה שחין בוה שום ממש כיה דמיף. שתשנם נעומה ע המחכיו הוה חף כי יחמר וך חשו ושהם הנה ובר כו שמר

ולה יחפון שתחכל כחמת וחין ממש

אַבהחד : (כמ) אין חניכואס בַּרָא דְפַוְהֵי בּּצְבִּדְתֵיה בְּקָנָ פלבי נקום ולא נקום קדם השוכי:

תרגום

כב (א) אין יִתִיבַתָּא לְמִיכֵל מָם שליםי ארובין במו דשים קרמד : (ב) ותשים פַבִּינָא בְּלוֹטֶךְ אִין מְרָאּ לכשורף והנון מיכולתאו דכדבותא

מולֶם אֲשֶׁךְ עָשֶׂר אֲבוֹתֶיף : וכם) חְוֹיתָ אַישׁ ו "מֶּהָיר בִּמְלַאְרָהֹוּ לִפְּגִיְ־־מְלָכֵים יתיצב בל־יתיצב לפנן חשבים:

בג (א) בַּירְתַשֵׁב לְלְתְוֹם אֶת־מושֵל בִין הַבִין אַת־אַשֶּׁר לְפָנֵיְהְ: (ב) וְשִׁמְתָּ שבון בלעה אם בעל נפש אחוז: דנקשו את: (נ) לא תחונב מ אַל־הַּתְאַר לְמַמַעְמוּרְתִיי וְהֹוּא לָחָם

רשיי

בצירם כדי שיפול בחוכה הפרט על זה נאמר אל חסג גבול וגו' . מסג כמו יסוגו אחור [מהלים קר"ט]:

כנ (א) כי תשב ללחום . לאכול : בין תבין . תן לכך לדעת מי סוא אם שינו לרה או יפה: (ב) ושמת שבין בלעך. כנחייך אם האיש עינו לרם אל תאכל משלו : אם בעל נפש אתה אם רעבתן אחם וחאב לאכול טוב לתחוב סכין בין שיניך. וכ"ד בחלמיד סיושב לפני רבו אם יודע ברבו שיחזור לו חשובה על כל דבר פים לנו ידקדק ויש לל שמונותו ואם לאו ישתוק: (ג) אל התאו למטעמותיו

מצודת דוד צול [שם כ"ו]: (כש) חזית . ענין רחים כמו לעדה רשהו לדעת נכול השדות . וחתר סימו כגבול חשר מעולם חשר עשו חבותיף אל תחזור לאחור אל חוד שדה רעד להרחיב את גבולך : (כם) חזית . כאשר תראם חים מהיר חריו במלחכתו דע כי כופף יעמוד לפני מלכים לשמשם ולה יבוה למדק: ע לממוך ולשמש לפני שפלים ופחוקים: כני (א) כי חשב ללחום . כחבר חשב

לחכול לחם עם המובל בו הוחי בשל הסעודה: בין חבין. מן דעתך להכין אם הדברים חשר לפניך להתבונן בהם חם עינו

יפה או רפה : (ב) ושמת . רלה לומר אולי מתכונן כדבר וייטיב לך להשים סכין פנים כנלים שמחתל שמו : אם בעל נמש אתה . חם ים לך נפם משלום למחום: ברש : (ב) אל תראו . אי ספחום למחלליו המושמים ומוכים: והאא . כים

מצודת ציון וחחום חוכי [לקמן כ"ד] : חשכים . בפלים ופחותים כי כמו שנקרחים השרים חורים מל' חיור ולוכן כן יקראו הפחותים

חשוכים מל חשך ובחרום: בנ (ב) שכח . כמו סכין נסמ"ך וכן כחמלה בשוכת עודו [היוב מ'] : מלעך . פרין כליעה וכן יעלעו דכ [שם ניםן וכניים כיח ניים כשמום : (a) לספקטותה . דכרים מוטעמים

ומשונחים

לְבֵּי נַם־אָנִי : (מו) וְרַזְעַלְוֹנָה כַלְיוֹתְיּ בְּדַבֵּרְ שְׁפָּנִיףְ מֵישָׁרִים : מוּ אַל־יִקנְאַ לַבְּהַ בַּחַפָּאִים כֵּי אִם־בְּירָאַת יְהוֹה בָּל־ ביות לב שתריה מבנה דיום: ניח כי אם "ש אחרית ותקורוף לא תַכָּרַת: (ים) שְׁמַע־אַתָּה בְּנִי וַחַכָּם וְאַשֵׁר בַּדֶרָה לָבָּף : (כ) אַליהָהֵי בִּסֹבְאֵי־ דרון מסרא: (כא) משול דרוי יגו בולני בשר למו : (כא) כי-סבאי

אָנא חָרֵי אַנא בַלְבֵּי נ (טו) ונרוון קליותי בד יכללון ספונתיד תריצתא: (יו) לא נפון לבד בחמאי אלא בדחלתא ראלהָא בָּל יוֹמָא : (יח) מְמוּל וְסְבּנִיךְ לָא נִנְמָר : (ימ) שׁמֵע אַתְּ בָּרִי וְאַתְחַכֵּם וְתָרֵץ לְבָּדְּ לארחא: (כ) לא תהני באלין דאַקימון בְּבִישְׂרָא וּבָאְלִין

יתומים . כלקט שכחה ופיחה הכחוי להם : (מו) בדבר שפתיך מישרים . ע"י שחלם לכך : (יו) אל יקנא לבך בחמאים . בסללחתם להיות כשע כמותם: (יח) כי אם יש אחרית. אם זה משמש כלשון אשר כלומר אשר בעבור זה יש אחרית ותקוה אליך. (ים) שמע אתה בני וחכם ואשר בדרך לבך. מלחל שתחללם מוכל ללכת בדרכי לבך כי לב חכם לא שיאך לעבירה: (בא) כי סבא ווולל יורש. יממסכן: וקרעים תלביש נומה. העלנום ותממה

מצודת דוד

מצודת ציון סואיל ומידי באל לך החכמה : (מו) ותעלונה שנין במחה כמו יעלוו חסיף (סו) ברבר . בעם ידכרו שפסיך מישרים [שם קמ'ם]: כליותי . סחום בשמחם כית ליישר עוד אם פחולם : (יו) בחמאים . ככליום: (יח) כי אם יש. כי אשר יש: בהללחת החוטחים : כי אם . דיע הק (יט) ואשר . פנין לעדים ופסיטוח כמו עכוק כל כיום בירחם כ' וחל מפן חל וחשרו בדרך בניב (לעיל ט']: (כ) בסבאי. הללחמם כי שלך טובה משלהם: (יה) בי ענין רבוי השחיה: בוליי. ענין רבוי אם ונוי . כיל כי שלך כיח דבר חשר ים כחכילה כמו סורר ומורה ונוי איל וסוכחי לה אחרים כי הזכום ישמוד לך באחרים [דברים כיא]: (בא) נומה , מלמון סנומה

וכוח סכוה: (יש) נדבם . למוד חכמה : ואשר . חז סוכל לוכם כדרך לכך כי לבצ" חכמס וא ישיאך לעבירה : (כ) בסבאי יון. בחבורת סובאי היין לשתוח הרבה: למ . דיל להנחם שלמה לח לשנג שבחום ויים וחוזר גם על היין : (כא) יורש -יפיה רם ועני : וקרטים . החלומה הוחם מלבום בעליה בנדים קרועים כי המקעים

וַלְבֵּיה נָכֵיל צִדֶּדְ : (ח) וְלַחְמָא דאַכלתָא מְתִיבַת לֵיה וְמְחַבּלֵת מַלָּדְ דְּבַּמִימָן : (מ) באדני דסכלא לא המלל משול דשים לְסְבּוּלָא דְמִלֶּךְ : (י) לָא חשׁני תחומא דמן שלמא ובחלקא דיחמי לא תעול : (יא) ממול די פרוקהון מקיף והוא נדון ית לְמַרְדּוּתָא וְאוּדְנָדְּ לְמִימְרֵיּ דידישתא : (יג) לא חסנע מן מַלְיֵא מַרְדּוּחָא מְטוּל דְּאִין מחית ליה בשבמא לא מאת: (יר) אנת בשבמא מחית ליה וַנַפְשֵׁיה מְפַלְמַת מִן שִׁיוֹל : (מו) בְּרִי אָם חַכִּים לִבָּדְ אַרְּ

עם פּוּעבּראָכַלְהַ תִקיאָנָה וְשִׁחַתְּ דְּבָנִיףְ בַּנְּעִיקִים : (מ) בְּאָזְנֵי כָסִיל אַל־־תְּדַבַּרְ ברייבו לשכל מליף ; יו אל־תַפַּג בַּבוּל עוּלָם וּבִשְׁבֵי יְתוֹמִים אַל־תָּבְא : עואו כִירנָאַלָּם הָזָקְ הָוּא־יָרִיב אֶת־רִיבָּם אַתָּן : (יב) הָבִיאָה לפוּסֶר לבֶּ דְּ וְאָזְנִיךְ דְּיָנְהוֹן מָפְדּ : (יב) אָשוֹל לבְּדָּ לְאָסְרֵי־דָעַת : ינו אַל־תִּמְנַעַ מִנַעַר מוסר כייתפנו בשבם לא ימות: נידו אַתָּה בַשַׁכָּם תַּכָּנוּ וְנַפְּשׁׁוֹ מִשְּׁאוֹל שַּבְיל: (פונו בָנִי אִפר־חָכַם לָבֶּ דְּ יִשְׂמַח

. מן לשון כחלנים השוערים [ירמיה כ"ע] המרים : (ח) פתך שהכלם בביתו סוף שתקיחנה מפני הבושה : ושחת דבריך הגעימים . -מנות שהחזקת ודברת לו דברים רכים הכל חבדת : (י) ובשרי יתומים

מצודת דוד שטרים (ברחשות כ"ן : (ה) הקיאנה . בדבריו: (ח) פחך. ספת שנתן לך חשר בוא בחזרם כמאכל לחוץ וכן קיא נואכ אכלם סופה סקיאוה מגופך כי כבים ישעיה כ'ת]: (ט) מליך. מחתריך כמו עליך בעין רעה בעת חכלך והנה שחם שין מום צלשוני [מסלים קל"ט] : דבריך פנעימים אבר דברם עמו רכום (יד) משאול. מגיקנס: וכחוקם טובה וחטם על האכילה כי ומעלונה

למפרע כיו בחנם כוחיל וסקיה המחכל: לכ) אל תדבר , מה מדברי החכמה כי לחסרון דעהו יבום מחמריך הנחמרים , פרשול לפחם מם המור לחחור סימן הגבול הנעשה מעולם לפחם מם מגכול רפר: אל תבא . לקלור מכוחמם לעלמך בחבכך בחין לחל ידם לעמוד (מונך: (יא) כי נאלם חוק. אם כמה תשובי כח הלא כ׳ הנואל אומם הוא חוק שקהואיריב שמך את ריבס: (יב) הביאה. הכנע לבך לשמוע אל המוסר ואזניך וגו' : (ינ) מוסר. כנחת שבט מוסר : כי חבנו , חס תכנו בשבט כלה לה ימוש כזכ ורק שפוח לעד בעלמת: (יד) אתה. כנס חמה חימרו בהכחת הובט ובזה הזילו מן ... בשלול כי יכשיר מסשיו ומוטב לו לער השבט מלער השלול : (מו) אם חבם שלשר יחכם לבן עו כי חשמע חמרי חוכ כנה חז ישמה וכי בס חני כשמחת וכנך

תרגום

תַּאָרֶב וֹבְוֹנְדִים בְאָדֶם תּוֹפַף : (כמ) לְבִי פובנא שברי: (כש) לפן ף לפו דינא ולפו הערי ולפן שותא ולפו פורפתא פון ולפן אוי למי אברי למי מדונים מרונים קר סימקנות שונוי : (ל) להלין לְמִי־שִׁיחַ לְמִי פְּצָעִים חַנָּם לְמִׁי חַכְּלְנִית דְּפַוֹחָרִין על חַמְרָא וְאָוּלִין יין לבאים אינים פונא : (לא) לא עינים : (ל) למאחרים על־היין לבאים תַחַמִי חַמַרָא דְסָמוֹק וְיָהַב בְּכָּמָא לַחְקור מִנְים ד : ולא) אַל־הַרָא יֵין בּי

תרגום

יתאדם

היא כחתף. פתחם: ובוגדים באדם תוסף. מרכה בישרחל בוגדים לה' ועל האפיקורסין מדבר : (כמ) למי אוי למי אבוי . ל' למקם ויללה : למי מדינים למי שיח . למי שים לו מדינים מס סבריות שית יתירם לו אוי אבוי כי ברוב דברים רב פשע: למי חכללות עינים . מרוב יין מאדימין עיניו וגואי הוא : (ל) לחקור ממסך . שחוקרין ובודקין סיכן מוכרין יין טוב . ממסך מזוג והום שם דבר כמו ממכר: (לא) אל תרא יין כי יתאדם . אל מתן כו שיניך : כי יתן בכום עינו ית זלך במישרים . המרכה שכרות כל עבירות דומות לו למישור כל הדרכים ישרים בעיניו. בכום. בכים כפוב כלומר כשותה נותן עין בכום והחמוני בכיסו של זה

מצודת דוד

מצודת ציון ישראל ואינה רגילה כ"כ עם היהודים [שופטים כ"א] : (כם) שיח. ענין דכת מ"מ כחשר חוכל לחטוף מי מקם חו כמו יערב פליו שיחי [חקלים ק"ד] : קחרוב עליו וע"י פחוים הולכה ומוסום פצעים. מכוח המוליחות דם כמו כלע סחם בוגדים בכני אדם . ומוסב למעלה לומר פלע במות כ"א] : חבללות. אדמימות כמו כחבר סבין כ"ו ע"י חמרי ידעסי שעיניך הכלילי עינים מיין [ברחשים מ"ט] : דרכי סוורנה אח סכשל כזה : (כש) למי (ל) למאחרים . מלי חחור ועכוב : שמי . למי מיוחד לעקם אוי ואכוי והם ממסך. ענין מינה וכוא תערוכות המים

יפרם

לעקת יללס: מדינים . דין ומריבה ביין כמו מסכה ייוה [לעיל ט'] : שם אנבים : שיח . ר'ל רבוי דברים כלה ספל וכלה סדר : פצעים חנם, דרך הפטר להחקוטט ולפלוט בחבירו וכחפר יחשור חבירו ויפלע כו נרחם כחילו פלעו על חנם כי זם שפוע החלה לח מדעם פשה כי היה מבולבל ביינו : חכללות עינים. אדמימות עינים מרוב שחיים פיין וכוח דבר גנחי : (ל) למאחרים . כל כדברים כחלכ מיוחדים כשב להמהחרים שבם על היין ולהבחים לחקור חחר יין שמותפו יפה : (לא) אל תרא מין . תו מסן שיניך ביין חבר יהחדם במכחיםו והות נחמר ומשובת: בי יחם

ואָסֵים מַחְמַסְבֵּן וּבְוֹעָחָא נַלְבֵּישׁ ניומא : (כב) קבל מן אבוד דין ילדד ולא חשום סמול הסיכת אַמֶּדְ : (כנ) קוּשְׁמָא קנֵי וְלָא תַבַּן הַכְּמָתָא וּמַרְדּוּתָא וּבִיוּנָא בּ (כר) מֶרוּץ נְדוּץ אֲבוּי דְצַדִּיָקא דנומצא שְמִיקא וניתא ובירא מְשָׁרַף מִינָהָא כָקְנָא וְצָאַר KECK

ווולל ינרש וקרעים תלביש נוכה ונכבו לְּשְׁבֵע הַיְּאָבִיךְ זָהְ יִלְדֶרֶךְ וְאַלְּתְּבֹהוּ פִיזַןקנה אָמֶך : (כנ) אָמֶת קנה וְאַל־ הַּמְבֶּר חָכְמָה וֹמוּסֶר וֹבִינָה : (כר) גּוְל ניל פרי ינול יניל קרי אבי צדיק יולד ויולד ופו דפוליד הקיפא לחדי ביה : פרי חָבֶב וֹיִשְׁבֵּח ישמה קרי בוֹ : (כה) יְשְׁבַח־ מִלְּדָהָף: (כוֹ) הַב לִי בְּרִי לְבָּדְּ יובר ואמוד ותנל יולדת ד : (בו) תנה ושנד הימרואותיתי (כם ממול אַנְי לְּדָּהָ לֵי הְשִׁינֶיף דְּרָכֵן הִוֹיצְנֶדו חצרנה הְצָאָא נוּלְרוּאָא : נכה) שְׁיִּדּ פרי : (כנו בָי־שׁוּחָה רְעמוּקָה זוֹנָהְ וּבְאַרְ

צַרָה נָכַרָה : (כה) צַּף־הָיא נַהַתְף תארב

-וסתומה פלבים אותך כנדים קרועים : (כנ) אמת קנה . ואם לא קמנה ללמוד בחנם למוד בשכר והל תחמר כשם שלמדתי בשכר כך -פֿלמדנה כשכר : (כו) ובאר צרה. אשטריינ"א כלע"ז : (כח) אף

סימ מצודת ציון בשינה : (כד) ניל . פנין שמחה : בתומום יוכש גם כוח ולח ימצח יוד (בח) בחתף . כמו כחסף בטי"ח ושניט (לכום בגדים שלמים: (בב) זה יליד. מסירום הנקיחה כמו וחטימם לום ר"ל הוא זה יודר ובודאי יחפון במקופר :

כי וקנה . אף כי זקנה אמך לא סבח המריה לומר לה בסבי טעמה הף כי דרך נבים לם לברכות המרים מבלי בשכל : (בג) אמת קנה . למוד סורה בשכר אם וא מואם ללמוד בחנם ומכ"ו או קמכור לומדה ואחרים בשכר כ"א למוך בחנם: חכמה וגו". אח אלה לא מימוך בשבר כי כמה סורה שבשים ואסור לקחם עליה שבר אבל לקרוא מקרא יוכל לקבל שכב כן ארו"ל : (כד) ויולד . המוליד אם החכם כ"ל המלמד ומוליד חכמה כלב בחלמיד : (כה) ישמח ונו' . מוסב מו החמור ומעוכ חמם קום נומר כלה גיל וביל ונו' מס קנס אתם וישטח חביך ונו' : יולרתך . כמלמדתך כמולידם פחלמס כובך : (בו) חנה . הכן לכבך והבין חמרי וחו שיניך דרכי חלורים כי -ששפיל שהוא דרך הישר: (בו) כי שותה . רצ כי באמרי חבין שהאוה היא כבור פמוק שקשה מחוד לפנות ממנו כי כן קשה לכפרד מן כוונה חחר שנכשל כם בנחמר למשל על המינות: בכריה. אום נובים חשר לח מבנות ישרחל בנה כים מבחר ורס ודחוקה בה"ה להקהפך גם מוד חל לך להקחנם לעלום ממנה 1 (פיין) אף היא . ועם כי חינה מבנום

כד וא) לְא הַפוֹ בְּמָבִי בִישְׁהָא כד וא אַל־הַקבּא בְאַנְשֵׁי בְעה וְאַל־ התאו לדתיות אתם: (ב) כידי שר ורונה לבם ועמל שפתיהם תרברנה: (נ) בַּחָכְמָה יָבָנֶה בָּיֶת וּבִׁתְבוּנָה יִתְכּוּנָן בּ (ד) וְבְדַעַת חַדְרִים יִמְלאַרּ כַּלְ־הַוֹן יַקְר הַנְיסָא מִן עִשִּׁינָא וְנַבְרָא וְנָעִים : (ה) נָבַר־חְכָם בַעוֹן וְאִישׁ דִּער בּ. מַאַפֶּץ־כָּחַ: (ו) כֵי בַתַחבַלות הַעֲשָׁה־לְּךָ. מַלְחָמָה וֹתְשׁנְעֹה בַרָבׁ יוַעֵץ: (ו) רָאמָותּ לָאָנֵיל חָבְמָות בַשַּׁעֵר לָא יִפְתַח־פִּיִרע:

ולא תתרגרג למרהוי פמרון : (ב) מטול דְרַבּוּנָא רָנַן לבהון ועולא שפותהון ממללן: (ג) בחכמתא מתפני ביתא ובביונא מחקן: (ד) ובידיעתא סימוני מרוסלין כל מולא יַקירָא וֹבַסִימָא : (ה) מַכ נבר דידישתא מן הוא דוריו בחיליה: (ו) ממול במדברנותא תעבר לד קרבא ופורקנא בסונעא דְּמַלְכָנָא : (ו) מַתְרַעֵם שׁמִיא נחבמתא ובתרשי לא פתח

תרנום

בד (ה) גבר חכם בעוז . אים חלם סוא תמיד בעוז: (ז) ראמות-לאויל חכמות . מין אכן יקרה שאינה מלויה כמה דתימם-כאמות וגבים [איוב כ"ה] כלומר כל הכמה דומה לכסיל כאבן יקרם-וכמרגליות לקנות לומר איך אעסוק בתורה מתי תעלה בידי הבל-

מצודת דוד מצודת ציון פרגשתי ולחת מחי חקין מסתטמה כך (כ) יהנה . יחשוב כמו וכגיון לפי פחומיף שוב לבקש חם היין ולום הוהר בה . אמאמן (ה) מאמץ . מחוד כי קשה לפרוש ממנה: מחק : (ו) ברב . פנינו גדולה וחשיבוה רד (א) באנשי רעה . כהללחת חנשי כמו ורכי המלך [ירמיה מיח]: (ו) ראמות . רעה : להיות אתם . לעשות שם חכן יקר וכן כחמות אבים [חיוב" כמפשיקס: (ב) כי שר. כי מחשבותה על

פגול ומדברים עמל לק הרחק מקם כי מעשיהם מגונים : (ג) בחבמה . בעבוף פסק החכמה יבנה בית החדם ובעבור התבונה יסמון ויתקיים הבית : (ד) וברעת . בעבור הדעת ימלאו החדרים כל כון ונו": (ה) בעוו . עומד בחוקו בדבר יראם ה' : ואיש דעת . בעל דשם העדיף מחכם הוא מאמן כתר בסירתה ומוסיף והולך: (ו) כי בתחבלות. ע"י החבולות הדעת חוכל לפטום מלחמש פול הינה"ר המסים לעבירה : וחשועה . החשועה ממנו הוא באה ברבות מעלפי ביוען בגדולתו בדעת ולום מחמן כח בכל פעם כחבר יתחכם בדעת החכמה כי (ו) ראטות. כתכמום כמה לכחויל כחבן יקר חשר מקשה השנט אחדל מהם חשו

שיניה ומהלד הריצאית צ ולב) ואחריתא היד חויא נכת וכחורמנא דפרים: (לג) ניחורון מהפוכתא: (לד) וחהני היד דשבב בלביה דיפא והיד מַלָּחָא דְּרָמִדְּ בַּאַלְפַאַ נַּ (לה)וְתֵימַר מְחוּנֵנִי וּלְאַ אִבַּרְתִית ובאנני ולא ידעית לאימת אַתְעיר ואוֹסִיף ואַבְעניה עור צ

יתאדם פיריתן בפים שינו יתחלה בְּמֵישָׁרִים (לכ) אַחְרִיתוּ בְּנָחָשׁ יִשְּׁ,דְּ וכְצְּפְּעֹנֵי יַפְרָשׁ : נלט עֵינֶיף יִרְאָוּ זְרָוֹת בּיִנְּדָּ בְּנְרַיִּתְא וְלַבּּּדְּ יְפְּעַׂלֹּ וְלָבְּדֹּ יָדִבֵּר תַּרְיָפְּנְוֹת : מֹים וְתָּיִיתְּ לשבר בּלֶבינֶת וֹכְשבׁב בְּרָאשׁ חַבֵּל : (לה) הַבְּוּנִי בַל־־חָלִיתִי הֲלָמוּנִי בַּל־יָּבְעָתִּי פָּרָי אָ קִיץ אוֹסִיף אַבַּקשׁנוּ עוד:

(לב) יפרש . לשון עקילה פויינ"ש כלע"ז במלמד הכקר חרגום בפרש מורי ובגמרה דנקט פרשה הגויינו"ן בלע"ז. ויש פוחרין מסרישו מן סחיים : (לג) עיניך יראו זרות. כשחשכר סיין בוער כך ומשיחך להבים בזומת : (לד) והיית . משונע : כשכב בלב ים וכשכב בראש חבל . חורן הספינה נוח לפול ממנו : (לה) הכוני בל חליתי ונו' . כשיקן מיינו אינו מרגיש ככל הרעום: שעברו עליו וחוזר לשתות:

מצודת דוד יתאדם . מלשון ' חודם : כי מי חשר יהן מכחים עינו והפלו ככום ולב) ומצפעני. הוא מין נחם : (לג) ורות. היין הולך הוא במיברים . כיל אין דרך מלשון זר ונכר : (לה) חליתי . מלשון מעוקם לפניו על כולם יחשוב כי ישרים מולי : הלמוני . שנין מכוח המשברות המה כי לה יבחין שוד מעתה : כמו יכלמני לדיק [מהלים קמ"ה] : אקיץ. (לב) אחריתו . ד'ל אם במת הבחיים חשיר מן השינה : ישרב לחיך כלה החריתו מרכ וכרי כות

כנחם נושך בעקב חים ולח ירגים וחחריםף יכגכ ישנה מחד כי יבעבע ונופח עד הקדקד: יפרש . המפרים חיי החדם ממנו ע"י ארסו וכפל הדבר במ"ם : (לנ) יראו זרות . דברים שחינם בחמת כי מרוב בשכרום ידמה שרוחה דבר מה וחין כל מחומה: תהפכות . הפוך השכל והחמים: (לד) בלב ים . אנשי הספינה ההולכת באתלע הים כבהרות חזק דרכם להיום שוכנים בעבור חוזק הנופח הספינה : בראש חבל . כוח חורן הספינה שכל בחבלים חלוים בו והשוכב שם דעתו מבולבלת מפני רחים כים ומהירם בתמופה : (לה) חבוני . מודך מחומום יכיו שפחיך דוכבות על החבכב לחמר מם בקן שכשני במם כשכרום כוח וח חליםי ומה בכך שכלמו חומי בהכחום הנח שם

יברגממי

בפעלו: וינו אָכֶל־בְּנֵי דְבַשׁ בֵּי מוֹב וְנָפָת בְּיוֹרִק עַל־חָכֵּך : (יד) בַּן וּ דְּעָה חַבְּמָה לְנַפְשֶׁךְ אִם־מֶצְאתְ וֵישׁ אַחְרֵיה וֹתקורֶקךּ לְא תַבָּרֶח: (מו) אַל־הָּאָרֶב רָשֶׁע לְנְוָהָ צַדִּיִק אַלְּהְשְׁהֵּדְ רִבְצֵּוֹ : (מו) כֵּי שֶׁבַעוּ יִפְּוֹל צַדְיק וְ,קם וֹרְשְׁנִים יבשלו ברערה: יוו בנפל אויביף אלי תִשְּׁמֶח וֹבְכָּשְׁלוֹ אַל־יָבֵלְ לָבֶּדְ : ניתו פָּוֹר יראה יהוה ורע בשינו והשיב בעליו יתפר פי

בצי ורנטר נפשף רווא ידע ופרע לבר נשא היך עיברוי: (ינ) ברי אכול דוכשא ממול דמב וכבריתא דחילא על חבד: ייד) היכנא אחתכם בנפשר דאין משכחת קדמיתא אתיא אחריתא דמבא מנה וספויד לא נומר : (מו) לא תכמן רשיעא לדיריה דצדיקאולא תרכין בית משריה: (מו) ממול דשבתא וסניו נפל צדיקא וקאי וכשיעי מתפקליו בנישתא : ליו) בְּמַפָּלוּרֵזיה דְּבְעֵיל דְּבָבָד לא חחבי וכר יתקל בבישתא לא ידוץ לבן: (יח) דלא יבאש

שמא מאמר וזה כי משמש בלשון דלמא : (יג) אכל בני דבש . כלומר דרך בני אדם לאכול דבש כי טוב סוא אף : (יד) כן דעה חבמה לנפשך . וכשם שאחם כודף לאכול דבש כן מכא כודף לדעם חכמה : אם מצאת . מותה מז יש מחרים :

36

מצודת ציון סדבר במ"ם : והשיב . כוח ישיב גמול מלשון חוך : (יג) ונפח . פנין סונס כחדם כמפענו וחם ידעם והחרפים יהיה ונטיפה כמו ונפת לופים [חהלים יש] : לר כוחן מדה במדה : (יג) אבל. כשם חבף. מלשון חיך : (שו) חשרד. מלי שדידה ונולה : רבצו . מקום רבלו והות מדבר מחוק על חוק: (יד) כן דעה, של כמקום אשר ישכב שמם לנוח כמו כרע רכן כחרים

מצודת דוד

במחכל דבם טוב כוח וכשם שחשים טיפין דם חכמה לחקן נפשך חם מנחם חוקה פים לך לב משיג: ויש אחרית. כ"ל וטובס

פיה מן הרבש כי בום יש חתרים טוב חבל הרבש לפעמים יזים בחתרונה: וחקותר. כגמול שחמה מקום בעבורה הנה לח הכרם כי בוח יבוח - וכפל הדבר במ"ם : (מו) אל תארב רשע . אחם רשע בראוקך כי מטם יד הלדיק אל מארוב על מדורו ואל פגשו מקום רכלו בחשבך כחשר כחו לנפול לח יופיף לקום : (מז) כי שבע כי אף אם הלדיק עופל שבע פעמים יחזור ויקום אבל הרשעים הם הנכשלים מבלי פקומה בכוח עליהם הרעה: (יו) ובכשלו וגו'. כפל הדבר במ"ם : (יח) ורץ בעיניו. מל שאפה שמת במקופו : והשיב מעלא . כיל פווך ישוב האף מעליו כי מתנו ופים תרגרם

פומיה : (ח) מן דחשב לַמַבְאִשָּׁא נִקְרוּן לֵיה מְרַיּ חַרְעִיתָא בִישׁתָא : (מ) הַרְעִיתָא דשמיא המאה ומרחקתא דבר נשא חקימא ממקנותא : (י) אין תתרפי ביומא דעקתא מתחשיק חילך : (יא) פצא לאלין דמתנסבין למותא ומחדברין לקטלא חסוד : (יב) וָאִין הַיִּמֶר דְּלָא יְדַענָא דָא הַלָּא חַרְשִיחָא דְלָבָּא אַלְרָזא

מו מְחַשֵּׁב לְהָרֶעַ לֹּיוֹ בַעַלִּימְוֹמִוֹת יִקְרָאוּ : מש זִפֹּר אִנְּלֶת הַפְּאַת וְתְוֹעַבַּתְ לְּאָדָם לא : נו בערבפּירה בנום גוֹנָם גֹרָ בּהָכָה : ניאו הצל לְקְחֵים לַפְּיָת וּמְפִים צַּהָרָג אָם־הַּחְשִּׁוֹךְ : (יב) כֵּי־תֹאמֵר הַןֹּ לאיד ענו זה הַלְא הבן לבורו ו היאיבין ונגר בפּמְּך דינא יִדָע וְהַשְּׁיב לְאָרָכִם

בחכם בונה כיום מעט ולמחר מעט: (ח) מחשב להדע. חורש סחבולות כשע: לו בעל מזמות יקראו . גורס לו רע שהבריום קוראים לו בעל מזמוח עלת רשעים: (ש) זמת אולת . עלה אולת מטאם לבעלים : ותועבת לאדם לץ . לנמת כיא המתעבת אם באדם על הקב"ה ועל הבריות : (י) התרפית . [מן] התורה : ביום צרה צר כחכה . מלאכי השרת לא יהיו מאמלין כחך זה מדכש חלמים ולפי פשוטו החלפית ביום לרת אוהבך לעמוד מנגד: צד בחבה . ביום פורטמתך דכתיב אם החדש מחרישי וגו' [אסתר ד'] : (יא) הצל לקחים וגו' . להליל אם הלקוחים למות ואת המנים לפרג . אם מחשוך מלפלילם על זה המרתי לר כחך : (יב) כי תאמר.

כית]: (י) התרפית . מלפון רפיון : לא יפתח פיו כשער מקום שכת התומים באבה. כמו כתך: (יא) ומפים. מישון כי וה למד מהומה: (ח) מחשב להרע. פסיק : תהשוך . קמנע : (יב) תכן . עם כי וא עבה הרעה כוף יגולה קלום

מחשבם אולם ורשע נחשבת כחשאת עם כי לא עשם מששם : ותועבת ונוי. כיל ויקראו לו בעל מחשבות רעות: (ש)זמת . פלינות מתעכם אם כאדם בעיניכל עם כי אין כם כיא עקימת שפתים ב (י) התרפית . אם סיים מכפס ידך מחברך מלפוור לי ביום לרחו אף יסים פותך לר ודחוק מלעיור לעומך כבוח ורה עליך: (יא) חצל ונוי . מוסב על אם פחשוך כחמור בסוף המקרה נומר הם מחשוך לכליל הח כלקוחים למוש וכמעים לברג: (יב) כי האמר . כי תכחם לומר כן לא ידענו אם לקוחים כמה למות: שראה כ"ל לה יושינו דבריך כי כלה כי מכוה בסוך לבום בני הדם כוה יכין הם ידשם חם לח ידשם : ונצר ונו". כפל

סרבר

תרגום בדיק אנת יליסוניה שממי לְרָשֶׁע צַהָּיֶל אָתָּה וַקְּבָהוּ עַמֵּיִם ווְעָמִיהוּ וְיַבְרוּנֵיה אוּמְחָא: (כה) וּלְמַכְסָנִי לְאִמִים: (כה) וְלַמְּוֹכִיחִים יִנְעָם וְ עַלֵּיהֶם יבסם ועליהון תירוא ברכתא מבתא: (כו) שפותהון ננשקי פֿבנוא בֹנבעימור: (כו) מְפַּנֹתִים יְמֶּיֹל דאלין דְּמָהַפְּכִין מְלֵי תרִיצְתָא: בַּשִּׁיב דְּבָרִים נְכחִים : (כו) הָבָּן (כו) אַתַקו לְבָרָא עַבִּידְתְּדְ בַּהֹנץ ו מְלַאּכְהָּדְ וְעַהְּדָהְ בַּשֶּׁנָה לֶלְה אַרָר וּבָגִיתָ בֵירֶקף: (כח) אַל־הְּהַיַ עֵּד־ בשפותד יַנְיָה בַּרֶּאָדְ וְדִיפִּהִייִר בִּשְּׂפְּרֵיוֹדִי :

יניתוה לד בחקלא וברתר בן בנה ביתך : (כח) לא תרהר מַנְנָא נַבּּנְא בַּעַכְּנְדְ וּחְמְּרְנֵג

שלה יכירו פנים כמשפט כי לה טוב : (כו) שפתים ישק. כהוום כל בפתים לנשקו: (כז) הכן בחוץ. זם מקלם: ועתדה בשדה זו משנה : אחר ובנית ביתך . זו גמרא . ד"א כמשמטו בתחלה קה לך שדות וכרמים וחתר כך ועתדה לשון עתודים [ברחשית ל"ה] שים לך בסמות שדה ואח"כ ובנים ביתך תקם אשה : (כח) והפתית

בשפתיך

מצודת דוד

מצודת ציון

פכרתי פניך לוכוחך כנה לא טוב ידבר כי שום [איוב לי] : (כר) יקבה: . יקללוהו ים כדכר ח"ה לפני הזהחי: (בר) יקבחו כפו מה חקוב [במדבר כ"ב]: יועמותו במים. כי כחשר יכחה הרשע שקורחים חותו מל' זעם וכעם : לאמים . חומום : צדיק יחפקר עוד יוחר לצשוח רע לכל (כה) יצעם, מל' נעימוח חופי : (כו) ישק. כאומות בכלל ולוס יקללו טום אם בקוראו מלי נשיקה וכ"ל חבור בשפחים וכן לדק פריק: יועמהו לאמים. כפל הדבר כמ"ם: ושלום כשקו [מהלים פ"כ] שרץ חלוים (כה) ולמוכיחים, אכל להמוכיחים אם ומחוברים זה כזה : נבחים . אמיקים שרשע יונעם הדבר לומר לו במוכחומיהם וישרים כמו ווכחה לא מוכל לבוא (ישעים פוא באמה לדיק אתה רק בדברים אחדים נ'ש] : (בו) ועתרה . ענין הומנה כמו ששנה לואת הסר ממך גם את אלו : התשתדו לגלים [איוב ש"ו] : זעליהם . על המוכיחים ההם חבוא ברכם

מוב כי הטיבו לששום כי אם יאמרו כפה מלא רשע אחה פן ישיו פניו לומר שהדין שמו. אכל בדכרים כאלה יתשוך לבכו אליו לשמוש בקולו : (כו) ששתים ישק. כי אסה בדברם בדברים כאוכ או פרשע כום ישק שפה כעליונה בתחתונה ולא יפתחם לדכר עוום מול המוניחים וחדרבה יהיה עוד משיב להם דברים נכוחים לומר גם עדברים כחום חששה כחשר חשרתם : (בו) הבן. בתחום בין מוחנתך בחון וכם מלאכה שדה וכרם: ועתדה , הזמן לך בשדה די מחסורך אח"ו בנה ביתר לשכם בו כי אם לא קכין די מחסוריך לא קוכל שבת כים כי ספים נודר ללחם : וכח) שי בָּאָפוֹי דָאַלָּהָא כַר יָחָוָה וִיהַפַּאָ רונויה מניה : (ימ) לא תחחפם בבישיא ולא תפון ברשיעיא: (כ) ממול דלא הויא אחריתא טָבָא לְבִישֵׁי וּשְׁרָנְהוֹן דְּרַשִּׁיעִי נדעד : (כא) דַחַל פון אַלָהָא בְּרִי וֹמָן מַלְבָּא וַעם שַׁמְיֵי לָא תחחלם : וכבו משול דבשליא אָתִי הָבַרְהוֹוְוְמוֹפָא דְשׁנִיהוֹוְמֵן יביש : (כנ) אף הלין לחקימי אמרנא למפב אפי בדינא לא שַׁפִּיר: (כר) דְיַיַמַר לְרַשִּׁיעָא

אַפּוּ : (ימ) אַל־הְתְחַר בַּמְרֵעִים אַל־הְּקַבָּא בְּרְשָׁמִים: (כ) כֵּין לֹאִיתְהִיהָ צַּחְרֵית לַרֶע גַר רְשָׁעִים יִדְעָךְ: (כֹא יְרָא אֶת־ יולה בני ימלף עם שונים אל התערב: (כב) בַּרְבַּקְאֹם יָלָנִם אֵידָם וּפִּיד שְׁנֵידֶּם מי יודה : (כו) נפראלות ביתלמים הַבֶּר פָּנִים בְּנִישְׁפָּמְ בַּלֹ-מִיב : (כר) אֵמֵרו

(יש) אל תתחר. להיות כמוחם כמו ואיך תתחרה [יכמים י"ב] כי אתם מחחרה בחרו [עם כ'ב] : (כא) ירא את ה' בני ומלך. יכא חת המלך סשום סכתוב יראת ה' ומלך יחד. ועם שונים אל תתערב: (כב)ופיד שניהם . שבר המסיחים ושבר הנכשלים בס : (כג) גם אלה לחכמים . כל הדכרים שבענין שלמעה אמורים לחכמים היושבין כדין

כאריה [ברחבים מ'פ] : (ים) תחחר . ועליך יטיל: (ים) אל תתחר . אל מחשרב פנין ההמערנות והדמות למו וחיך עם המרפים ועבות ומפביהם וחל מקנה מתחרה אם הכדמים (ינשיה י'ב): בהצחת הרסעים: (ב) לא תהיה אחרית. (כ) ידעך . מנין נחור וקפולה למו כ"ל לא חביה כאחרים למו הראשים כי חשבו כחם קולים [סהיום קי'ת]. חהו כופה וחבדון ויכבה נה נשתהם : כבי כנר שקופן השוכבם מן בפחילה : (כא) ירא ונו' . אהה כני מחחלה ירא (בא) שונים . מנ' השמנות וחלוף כמו את כ' ואח"ר את המלך לעולם יראת כי

חקיסם שונים (אסתר ג') : תתערב . קודמה: עם שונים, עם המחליפים אם פני מערובות : (כב) אירם. עניו שכר הדבר שמקדימין מוזה העוד לדבר ה" ומקרם רע כמו שמה לחיר [נעיל "ון : עמסם חל ההערכ : (כב)יקום אידם . נפיד. פנינו כמו חיד וכן חם בפידו לכן שברם של העוברים על מלוח כי:

בצות כי ועונם המלך המכרית לוה: מי יודע. מהו העונם להיות נממר ממוה: (מ) גם אלה לחכמים . ריל עם כי נרחה בהדברים החוה כל חנם יבין מדעם: באין מכלורך לכוכירו מ"מ אמורים כמכ גם לחנמים. וכם יוסיפו לקח לככק שים הדברים . הכר פנים . כין אף נפשות משכם אתם ונותר נפיולא זכאי כמה

ככרסי

כה (א) נִם־אַלָה מִשְׁלֵי שְׁלֹמָה אֲשֶׁרְ השתיקו אנשניו חוקיה מלדי יהונה: (ב) יקרא דאלהא פו ידורדו : (כ) כבד אילדיים הקחור

סְסַבְּנוֹתֶךְ וֹצְרִיכוֹתֶדְ הֵיךְ נַבְרָא מַבְלָרָא: כה (א) אף אלין מתלוי דשלמה

תרגום

דְכְתַבוּ רַחְמוֹי דְחִוּמִיה מַלְבָּא

ססור וסוא מחריב את העולם: (לד) מתחלך רישך . סדברים שאתם כש מהם יבואו לך במרולה:

כה (א) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו . חזכו לדוכשם כשנחמנה חזקיה למלך והוא הושיב חלמידים בכל עיר כדאמרינן בפ' חלק ביקו מדן ועד באר שבע ולא מלאו עם הארך: העתיקו . החזיקו : (ב) כבר אלהים הסתר דבר . כגון מעשם מרכנה ומטשה ברחשית: וכבד מלכים חקר דבר . כשחתה דורש בכבוד מלכים. אבל כשחדרום במעשה מרכבה ובמעשה בראשים ובחוקים הכתובים בתורה כגון חוקים ודברים שהשטן מקטרג עליהם כאכילות אסורות וכלאי כרס ושמטמו אין לך לחקור רק לססתיר

> סצודת דוד מצודת ציון

כי חלך, לה . כדרך המהלך בדרך באינו כדו (א) העתיקו . מותב הדברים מספר אל ספר יקרא מעקיק לפף אף אם יכוא לך חסיון מה בפושר לא שנראה באינו מפשיק ומסיר הדברים יתעכב החסרון וכדרך החים המנובש במגן משם לכתבם בחתר ועם כי נשחרו גם

ש בזה : (לר) ובא . כיל אם ק מעשה השינה הקלה: מתהלך . הראוי מתחלך אה אף אם פעם יבוא לך כעוני לא משמיד ומחסר הניף : רישך. מלשון כש ועני : לרדם אל המלחמה שאין דרט להחמכה בראשון מ"מ נראז הוא כאינו מסיר משם: במקום מן המקומות וכפל הדבר במ"ם:

בה (א) גם אלה . יראה כי מחחלם הספר עד הנה היה מעוחק ביד הכל ומכאן ועד סופו לא כיה מופחק כ'א כידי אכשי חוקיה מלך יהודה אבר הפחיקר פרברים החולה מספרי שומה חשר מדמן והם, ולוה חמר גם חולה משני שומה ריב פס כי לה ומלחו כיד ככל מימ גם חלם דבריו אשר בשמיקו חובי חוקיה וכמפ-שלמנים אל הדבר שמפי שלמה ילאו : (ב) כבר אלהים . כבוד ה' היא והסקיר דבר נדולת רומטושו כי ה"ה לבוח עד התכלים ומושב להמשים מלהרבות וכמ"ם. ל דומים ספוש [מסנים מ"כ] אבל כבוד מלרים סיא לחקור דבר בדולם רוממפה תרגום

בשפורוד: (כט) לא תישף והיף בעבר לי בו אתבר ליה ואהפך ליה היך עובדוי ג ול) פְל־שְׁתַה אָיש־עָצֵלְ עָבַּגְרָתִּי וְעַל־ (ל) על חקלי דנברא שמלא בָּרֶם אָדָם חֲפַר־לָב: (לא) וְהְנֵּה זֶּלֶּלֶה שַבַרֵית וְעֵל בַּרְמֵי דְבַר נִשְׁא חַפַר רַשִינָא: (לא) וְרָהא פַלִים בְצוֹ וַ קְמְשׁוֹנִים בָּפָּר פְּנָיוֹ חַרְלִים וְנָ דֶר בְּלֵיה יַערֵי וְכָפִיוֹ אַפּוֹי חוֹרְלֵי אָבנִיי נודַרָסָה : (לב) וְצַּלְחָוֹהָ אֲנֹכִי וֹלב) מַוֹיִת אָנִא וְשְׁטֵּית לְבִּי יםינא רכיפוי ארזעקר ג אשית לבי לאיתי לקחתי מוקר : משת ומקלית מרדותא ב ולם שַׁנַים שֵנִית מִשָּׁם הְנוּמִות מְשַׁם ו בּלִיל הְשִׁים נְדֵיך עַל חַרְוּר

רשיר

כשפתיך . מתפחם לרעך כדכורך : (ל) איש עצל. שחינו חותר של נרסת תלמודו : (לא) קמשונים . חומים : כסו . נלסו : חרלים . נדולים מקמשונים יהלי הם חדים לקולים : ונדר אבניר נדרסה . כך מי שלינו חוזר על חלמודו מחחלה משכח כאשי פרקים יסוף מחליף דברי הכמים מזם לזם שחומר על שהור שמא ועל שמא

מצודת ציון

(לא) קמשונים , חרלים , עיני קונים חגם , כיי דבר בלא ידעתו ועם כי הים (מו קמום וחות מתכלריה (ישמיה לדן מדבר חנה שחין כדבר היוק שמון: ברעד. יפשו מחם זרול יספהו (מיוב ני): עדר . נספור המונח יעך כיל על בי ידפה שמל : נהרמה על הריסה ומינה : שדכריו אמת :והשתית . כיל אף אם בשם (לב) ארוה. זנין כחים כמו חים חים פכם זמים פחם יכער בשפתיר יענום. יקר (נפיל ביב) : (לג) חנוכשת. בית החתם עלי תהה לת תעובה כן : (כב) אם

בפשלו החשר בחמין לי וספיד ש חחמין לו : (ל) על שרה ובר . שוח שנין שנידם יושר הנס התכומתי המשה השלו : (לא) כלי . על כל השדם עלו הקוצים כי בשבור העולות יה חדש ירחוי 'חסור שרשי הקונית 'בל ינדלו : ובדר. נדר החבנים שפים סביב יכרם יי העוצ שר השנחתו : (לב) אחות . וכחשר החיתי חני חם כל שם שמתי 'בי 'כבין זה העולות צושה וכחשר יחיתי 'קחתי צומר 'מודב דרך' הפולות: (לג) סעם שנות . "ל כחיתי כי הכך הנמן למעם אשינה ומנותה ונו" ב

מו קשול דְּקב דְּנִיפַר לָדִּ פוּק תַּעְקֹד : מו כֵּי מוֹב אֲקַר־לְךְּעְלֵח־ בַנָה בָּישׁרָ לָפְנֵן נָבִיב אֲשֶׁרְ נָאֵי (n) לא הפוק בריטא שיבוף : (n) אַל־הַצֵא לָוֹב מַרְעַר בָּן פר נספיז נהוד מברה : מחדת עשרו באחרירנה בהכלים אחה (מ) דינד דיו עם הברד העקה : (מ) ריבה היב אתיהעקה וסוד (באחרותא) והא אותרגא לא אַחַר אַל־יַתְגַל : ני פָּן־יִחְפֶּרָהְ שֹׁבְעַע וַדְבָּתְרָ לָא הָשִׁיב : ניא הַפּוּחֵן זָהָב

הַּלָּמָא מַן דְּחָלֵין אַיָּלָדּ בּּלֶם הָרָא מִן דְּמַשְׁפִּילָדּ בְּלָבּ מַסַרְהַבָּאִית דְּלָאתְרוּן בְּאַתְרִיתָה בְּשָׁמַע וְמִיבָּךּ כָּא הַפִּיך : (יא) חואבי דְּדְהַבָּא בְּנִנִידֵי

לך לל : (ו) אשר ראו עיניך . מדכר ולת למת : (ח) פן מה תעשה . פן חבל לידי שלא חדע מה לנשות באחריתה: (מ) ריבך יריב את רעך . ואם על כרחך אתה לכיך לכיב ולסוכח עם כעך מ"מ : וסוד אחר אל תגל . לא תזכיר לו דופי אכותיו שמתו שאין סכל יודעין אותו ואתה מגלהו: (י) פן יחסדך שמע . חרפת מלרים מתרגמינן חסודה דמלרהי פן יחסדך כשומע ויקרחוך מיליה דכה: (יא) תפוחי זהב. לעין לפתורים מלויירין על משליות לסף: במשביות . כלים המלופין בכסף למו ושכותי כפי [שמות נ"ג] :דבר

737 מצודת דוד מצודת ציון (ו) כי סוב . יותר טוב כך לבכת במקום (י) יחמדך . שנין מרפה כמו חמד הות פשפלים והחומר יחמר לך עלה הנה לשכת [ויקרת כי]: ודבתך. על הרוב יחמר על במקום כגדולים משחנבים לשבח ויחמר לך השפל וכד לפני כדיב ואל השב כמקומו: אשר ראו. אשר כן כאו פיסך שיקרה כוחת חשר חומרים להעולה רדה: (ח) אל תצא. חו מתגחה במריבה מהר עד אבר מחקור אם יש כזה דבר אבמה על שכונדך כי כן לא חדע מה מפשה באחרים היריבה בעם יכלים אומך רעך לומר הלא אין אבמה בידי והוה הסכלם פשו להתקיטט עד לח חקרת החמת : (מ) ריבך ריב . אף חס מלחת כו חשמה אחר בזקירה מ"מ ריב ריבך רק פמו לכזות חומו לבד חבל לח מגלה מוד של אחר לסטיל פגם בחבותיו בדברים שחינם ידועים לכל כי מה לך להם לבשתם : (י) פן יחסדך . כן כל השומע יחרפך לקרות לך הולך רכיל : ודבתך . הדכם אבר ביותם בפיך לח מוכל להשיב חחור ומתחרש ולה מוכל למקן : (יא) חפותי יחב. כמו ליורי ,ספותי זכב החקוקים של מכסם של כסף שכות דבר מפותר כן כחת מן דְּבָצִי מִלְתָא : (נ) שׁמִיא רָפִין וְאַרְעָא עִפִיקא וְלְבָּא מלכא ויתקן בצדקתא פורסיה: וברוכתא דבקרבי לא הקום : ממול

בַּבָּר נְבָבָּר מְלָבָּוִם חַלְר בַּבָּר : בַּמְשְׁה מִלְּהִ הַמְלָבִי מ שְׁמַיִם הָרוֹם נְאָרֶץ לְנִסֶּק וְלֵב בּלְבִּים אֵין חַקָּר: מוֹ הָגָּוֹ סִינִים מַכְּסָה דְפִּלְבֵי לִיא פִרוּבְצֵי : וַיצא לַצֹרֶרְ בָּלִי : (ה) הַגָּן רְשֶׁע דְנְפוֹלְ מָאוֹ מוֹ צְרְמָּא : לפניים לה ויבון בצרק כמאו : (ו) אל- (וו) נוספיד רשישא מו קום התרבבר לפני-מלף ובמקום גדלים אל- מילא השפבר קבם פלפא

שלומר נדרם מלך הוא : (ג) אין חקר . לרום שמים ולמומק הארן אלנב מלכים אין חקר שכמה דינים באים לפניהם וכמה מלחמום . בריבים לפת לב לכולם ואם כל הלפוכות מדברים וכל הידים כותבין סינן יכולין לכחוב חללה של רשות : (ד) הגו סיגים מכסף. משוך כמו כאשר הונה מן המסלה [שמוחל ב' כ'] כשם שאין הכלי של כסף יוצה למלחכת לוכף עד שוליהו ממנו סינים של נחשת שבו כך לין לבור נפטרין מטונש עד שיוליאו מפוכם הרשעים ויעשו כהם דין: (ו) אל תתהדר לפני מלך . לסראות לכודך ולסתגאות לפני מי שנדול ממך כי טוב שיאמרו לך עלה הנה משתבוא בלא רשותו ויאמרי

מצורת ציון א(ב) חקר. שנין חפוש ודרישה : (ג) לרוש. כוחיל והפשר נבות עד התכלים חיב -שלשון הרמה אנבהות : (ד) הנו . ענין הממעיט יחשב כחינו כבר בח עד התכלים בססרס כמו כחשר הוגה מן המסלה [ש"ב ומוטב להרבות מלהמעים : (ב) אין ים בינים . סוח פסולת סכסף : חקר . דוס לומר אנו שלשה הדכרים דומים

זה לום בחי חפשר לחקור ולדעת רום בבמים ופומק כארן ורוחב לב המלך כי הרבה משפטים בחים לפניו ושאר עניני בני אדם ולריך לחם כב לכולם: (ד) הגו, כמו כאשר יוםר בסינים מן ככסף יום את למורף כלי מהודר כי יוכל חז לפקמו וניישרו כפי מורך המלחכה : (ה) הבו רשע . כ"כ כחבר יוסר הרשע העומד לפני המלך יהיה או כסאו נטו בלדק . בשח"כ כשהרשע ופניו שומד ומטשה אם המלך לעוום אם הלדק: (ו) אל התהרר יאל מפסה עלמך הדר ויפה להתגחות כמובוטי פחר כחשר מעמוד לפני המלך שאל סדתק שלאך לעמוד כמקום בסבדולים והתבופים מומדים שם: לבלו וֹלְמֹּעוֹ הַנְינִינִינִישׁ (מוֹ) בַּאָרֶךְ אַפּּנִים יְפְּעִנִי לְבְּגֵּוֹ וְלְמִּעוֹ רַבְּשׁ הַשְּבֶר־־נָנֶת : (מו) דְּבַשׁ הָשְׁבָּע אָכָל דַּיָּדָ פּוֹיִשְׁבַענוּ וַהַקאֹרָוּ : מים דוֹקר בְּנְלָךְ מִבֵּיִת בַעֶּדְ פָּרִישְׁבָּעֵלְּ נאַנאָן: נינו בּפּנא וְחָרָב וְתַאָּ שְׁנְאַן

רָכִיכָתָא תְּכֶרָא נַרְטָא : (מו) דַבְשָׁא משׁכַחַת אַכוֹל פומקנד דלא חשבע וחתיבניה: נים כלא רנלף מן בירוה דנחסד דלא נסבעד ומסניד: ניתו איך פריעא ומיפא ונירא שנינא

מצודת דוד

פים מחפחר לומר כך וכך לדקה חתן ליד גבאי והוא משקר וכלות: פיני מניים למתנתו וחינה כחה : (מו) בארך אפים יפתה קצין . בעוד שהקב"ה מחריך אפו וחינו נפרע יתנו לב החוטחים לפחוחוי בחשובה ותפלה : ולשון רכה . בתפלה ותחמונים : תשבר גרם . עלם קושי סגזרם: (מו) דבש מצאת ונו': (יו) הקר רגלך. כשם שאם מנאת דכש והוא מתוק לחכך אחה לכיך שלא תאכל מממי פן תשבענו והקאמו כך הוקר לגלך: מבית רעך . אנ"פ שהופי מקרכך עוע עובה שם יום ויום כן ישכעך וישוה הותך ולענין מדרשו פל תסי לגיל למטוא שוגג ולסביא תמיד מטאום ואשמום לבים כי שנקרם רע לישרחל דכחיב זה דודי וזה רעי [שיר ה'] : (יח) מפיקי

ומכב

מצודת ציון פסקר באמריו כי כזה ירבה לער המלפה : במתח, מלשון מחנה : (מו) קצין . שר (מו) בארך אפים. חם כקלין יכעום על ומושל כמו קלין חסים לנו [שם ג']: גרם . פי וכוח מחריך חפו לסכול הנפס ולח שלם כמו מיכם גרם [לעיל ייז] וריל ישיב המרים אז בעבור זה יפוחה ממנו כקושי : (מו) והקאתו . ענין כחזרם כקלין ותנוח חמתו : ולשון רבה . ואם כמחכל מן כנוף וכן וספק מוחב בקיתו יוסיף לדכר למונו רטם או הדבר הזה (ירמיה מ'ח] : (יו) חקר. מנ' יקר : משבר וחבשל קושי הכעם מכל וכל : (יח) מפיץ. שם כלי המשבר וכן מפן חתם (מו) דבש, כמו אם מואם דבש מהראף פוח בקחנל ממנו משם לכיום די לך לכביב מעיד כמו לח שענה [במום כ] : [מס כיח]: שנון . ענין חדוד: ענה .

פקיח את הכל ותחבר גם המעם בחכלת בתחלם: (יו) הקר. ק ששה רגליך יקרים והשובים מבני יבוחו הדיר בכים רעך כי פן ישכע ממרחים פניך וישנה חושר פי פאוסב הנרחה (פרקים חהוב ביותר וכביחמיד (הרחום מחבד החבבם פרחשונה : (יח) מפיץ ועוי. המפיד בחבירו עדום שקר הדנו לשום כבפסי דַסְבָּא מִלְּחָא דְמַלֵּל פְּסִיְאִירז בּ (יב) קרשי דרהכא ומני דומרגרא מכסמתא דחבים» של אודנא דשמעא : (ינ) איד קרירותא דתלנא ביומא דתצויא הַיכָנָא אוֹנַדְא מְנִיקָּא לִמשׁדְרוֹי וַנְפְשִׁיה דְּמְרֵיתּ סְהַפֵּדְ : (יד) ליוֹמָא דַיַננני וְרוּחָא דְמִמְרָא לְאִית מַדְּמִיּ

תרגום

נַבְרָא דְּמִשְׁתַּקְהַר בְּמָהוּבְתָּא דשקרא רשיי

בְּמַשְּׁכִיוֹת בָּ,מֶף דְּבֶר דָבֶר עֵל־אִפְנָיִר : ניבו לוש אָנָה נַחֲלִייכְרָשׁם מוֹכִיִת חְּכָּבׁם מֿק-אַוֹּן הַמְּמָתֵּשׁ : נינו בְּצִנְּעִ-הְּהְּלָנִ וּ בְּיוֹם קַצִּיר צֵיר נָנָקְמָן לְשְׁלְחֵיו וְנָפָשׁ אַלנֵיו יָשִיב : נידו נְשִּׂיאִים וְרוֹחַ וְגָשֶׁם בין איש מחוולל במתרו-שקר :

דבר על אפניו . על כנו ודוגמתו כשאתי אימיך אפונה [מהלים פ"מ] מבוססת ומיושבה בקרבי ואין זה מגזרת אופן וגלגל [ישמים כ"ה] שאילו כך הים נקוד פת"ח חחת הפ"א כמו [יחוקאל א'] האופנים ולם יפול כו נקודת חטף קמן: (יב) נום זהב וחלי כתם. עדי קבולת זהב חלי כמו [הושע בי] ותעד נומה וחליתה וכמו [שיר ד] מנאים: כתם . נשון מכשים זהב וכן כתם פז [שם ה'] (יג) כצנת שלג. כקור ימי שלג שאדם מתחום לו בימי קליר ולם שלנ ממש שסשלג לח מוכ כשמת קליר : (יד) נשיאים ורוח וגר'. כאשר יהיה חוחלת שוא כשהשמים מחקשרים בעבים והכוח מושבת ואדם מצמה שיבה גשם ולה כה והם מלמערים וכלות שיניהם כך

דברי בנחי ומשלמו יוכן: (יא) במשביות. דכר המדובר על חפניו כיל דבר הרחוף מלי סכך וכסוי וכן חבן משכיח [שם כ"ו] : לפנינו והוור חליו כחוכן העגלה המתגלבל וחוזר למקומו : (יב) נום זהב . כמו מס זכב עם עדי קבולת הכחם בהחם יפה כיח לעדי הנחס ולה בלעדה כן יפה היה מוכחת החכם על חין השומעת כי חם חין שומע לה לח ניכר יפיה : (יג) בצנת . כמו קרירת השלג להקר בו את כגוף כן זיר נחמן כוח לנחם למשלחו ומביב נפשו : (יד) נשיאים . כמו חם יבואו עונים וינשב ברוח וילפו או על המשר ילה יבוה שהו מרובה לער המופום: כן חים המשכח שלמו כחת מתן למר ויממר

אפניו , מל' חופן ענלה : (יב) נום . פס סכבים הנחון על החף : וחלי . ענין פדי ותכשים כמו ותער כזמה ותליקה [מושם כ']: כתם . זהב יקר ועוב וכן בנקם חופיר [מהלים מ"ה]: (יג) כצנת . מלבח לנה וקור ובדרו"ל בשר לומן (פסחים פיץ : ציר . שלית כמו וליר בגוים שולת [עובדים ח']: ישיב . פנין השקם והנחם במו בשובה ונחם (ישעיה לי] : (וד) נשיאים . מנוים ע"ם שתובחים עלתם למשלם : מתחלר מלשון כלול ושכח :

DDB3

מצודת ציון

אוֹכְלֵיה לַחְמָא וְאִין צָחַיּ אוֹכְלֵיה מַיָּא : (כב) סְמוּל נכם רוחא ברביתא במנא מתב על קרנא דאנרא מן וּבֵיחָא פַּרָקָא : (כה) פֵיָא קוִירֵי

תרגום

מלחמה של תורה וכן השקהו מים מימים של תורה : (כב) בדי בחלים . כם לו שחתה חותה ושוחב מן המדורה לתת על רחשו ב חתה . כל שאיבת גחלים מחוך ההסק קרוי חותה כד"א לחתות אש-מיקוד [ישעים נ'] : וה' ישלם לך . ישלימנו עמך שלה יחגבר שליך: (כג) רוח צפון תחולל גשם . מוליד ומככה המ הגםם : ופנים נועמים . תחולל לשון סתר . לשון סרע גורס שיסיו פני כקב"ה משמים וכן דמיון פתרון המקרא רוח לפון ששויה לחולב

גשם ולשון סתר עשוים לפנים נזעמים: (כד) שוב שבת על פנת גג . של סילוק השכינה נאמר : מאשת מדינים . כנסת ישראל שהרשימר פת מעשיהם והקניעו להקב"ה : ובית חבר. בית שחברו בו הצלמים

לשכינה

מצודת דוד

מצודת ציון שמחם : (בב) כי נחלים . כמה שחחכיל תכבסי כנחר [ירמיה כי] : רע. מושפר אומן ינר לו כחילו בחכם מסיקוד גחלים כמו שן רועה: (כב) חתה, ענינו בחיבת שנין בריחה והולדה כמו הן בעון חולתף (כר) פנת . אים:

לחם על רחשו כי ישם מחוד על חשר החש מהיקוד [ישעים לי]: (בג) תחולל . תגמול לו טובה על הרעה . ועם כי מחשב זה לנקמה מ'ת ישלם לך ה' שכר [מהלים נ"ח]: בועמים. מל' זעם וכעם ז לדקה: (כג) רוח צפון . כמו שרות לפוני מוליך חם כגבם כן לכ"ר כנחמר בסתר מוליך פנים של זעם מן כחמור עליו על

כאומר: (כד) על פנת גג. מבלי מחסכ זיחידי מבלי חברת אנשים: מאשח פונובנת כית עם חשת מדינים וחף במקום תכורם חנבים : (בה) מים קרים וער . שני אנו כנחמן שום וכם פים פרים כנשפרים פל פום כפיפה מרוב כחום DHINE

אָישׁ־עֹנָה בְּרַעִרוּ עַד שָׁקר : נים שֵׁן שנינא נברא דמסהר של חבריה לְיָה וְרָנֶל מוּעָדֶת מִבְּמַח בוֹנֵד בְּיִוֹם סַהַרוּהָא דְשִׁקְרָא: (ימ) אִידְּ שָׁנָא בִישִׁתָּא וְרְנַלָא מוּעֵרָא צָרָה : (כּ) מַעַדָה־בָּנֶד ו בַּיִּוֹם קַרָה דֵיּנְנָא מַּבְרַה דְּבָּוֹנָא בִּיּוֹמָא דָעקהָא: (כ) דְשַׁקל מַרְמוּמָא הַיֹּטֶץ צַל־נָרֶער וְשֶׁרְ בַּשִּׁרִים עַל לָבּ־ מן הַבְרִיה בְּיוֹם בְּקְרְתָא הֵיךְ פין : (כא) אס־רַעַב שְנַבְּדְּךְ הַאְבִילְהוּ הוא דְרָפִי חִילָא על נְתְרָא וּסְצֶּכַף לְלָבָא כִיכָא הֵידְ סְסָא למנא ואיך בלמיתא בקיסא

פיקנא בריותא פחדא לביה דנברא: (כא) אין כפן סנאד

וחרב . שם כלי מלחמה : (ים) שן רעה . כלולה : מועדת . כמו [מהלים י"ח] ולא מעדו קרסולי : מבמח בוגד . מכזכ כו כיום לרחו כשן ללולה ומועדת: (כ) מעדה בגד ביום קרה . כגד עדים ובגד מוסר בלוי שהוא ראוי להסירו מעליו לפי שהוא בלוי כדמתרגמינן יםר ויעדי וום פתרונו בגד בלוי סרי הוא ביום קרה : חמץ על בתר. נתר מין פדמה רכה כגון אדמה שלנו הנקרם קריד"ה והיו מוקקין אותה ועושין כלים ואם יפול בו חומן ממסמסו ונשחת ואף : זשר בשרים על לב רע . דומה לשניהם ומה הוא שר בשירים זה סמלמד סורה לחלמיד רשע אשר אין כלכו לקיימה : (כא) אם רעב שנאך . כמשמעו ורבותינו פירשוהו על ילר הרע אם רעב הוא ואומר לך להשביעו בעבירות משוך הת עלמף לבית המדרש והחכילם

מלחמה מצודת דוד

(ים) דעה , ענין שבירה כמו פרועם קרב : (ים) שן רעה , כמו שן הנפרד בשבט ברזל [מהלים ב"ן: מועדת . בעם יטחון בו המחבל וכמו רגל הבומשם שנין כחוקה והכמטה כמו ווח מעדר ומחוקת בעת ירון כדרך כן כוח מבטת פרפוני [עם י"ח] : (ב) מעדה . מלפון הבוגד בכוח עת לרה וכיח העת הלריך שדי וקשוט : קרה , מנ' קרירום : נתר , אל הכטחון וכוא בוגד או בו כשן ורבל מין חדמה רכה פשוי להכם בו כמו חם הבוגדים בעת החורך: (כ) מעדה . כמו המשלה על נופו כנד מקובם כיום קרם

אחמד כוח למרחה פעין חבל חין כזה שום קופלת לכגן מהקור וכמו השופך חומץ של ופר שבשביר רכום הנחר וחוזק החומן יוסדק מדקים ממשל חבל לם ינבר כח החותן לחלקו חלקים מפורדים כן הוח השר בשירי שמחה על לב נשבר פתוחה לב מונה כי חף חם יפתח פיו למוח שחוק מים הלפר שמור כלבו ולם

פנד נו: (בא) האבילתו . וחל מעור ע

מא איך חלנא בקימא והיך סטרא בחצרא היכנא לא יאי לסכלא יקרא: פרחתא דפרחא היכנא לנמתא דמנן לא תעול : (נ) שומא לסומא ומנלכא לחמרא לשובמא לנושמהון דַּפַכְלי : (ד) לא חַתַּל פַּחנָמָא למכלא פיד שפיותיה דלא חדפי ליה

בן (א) כשלג בקיץ . כשמה ששומחין התחנים כחמה ליכשן ולעשות קליעות כדאמר הלחם והקין לאכול הנערים [ש"ב פ"ו] : (ב) כצפור לנוד . שהוח נד וכדרור שהוח חוזר לקנו כן קללת חנם לא תשוב אלא למי שמוליאם בפיו . דרור . כוא מוף כנקרם לוכדל"ע בנע"ז ונקרא דרור שדרה בכית ככשדה : (ג) שום לפום. כום עשוי ואף שכם נכון לגו כסילים . יכורין מוכנים לרשם : (ד) אל תען כסיל . כדכרי ריב ומלס פן משום נו :

SAME

מצודת ציון ליכם כמו וקין וחכף [ברחשים ח"ן: נאוח . נאם כמו נאום מכלם [מכלים ליגן : (ב) כדרור . כוח עשנף ותקרם בעם שטיחם החתני' ומטר בעם דרור פ"ם שמקנום בבחים כחינו כיסם שקליר שכמה דברים בחינם נחים כי חפשים מבני חדם כי דרור כוח פסץ ישפטידים התחנים והתבוחה כן נח נחק חירום כמו וקרחם: דרור (ייקרח כיה) : לכבד אם ככסיל שאו יחשוב שאין ישרון (ג) שום . שרכים ושבט כמו קול שום לתכתה: (ב) בצפור . כתו לפור הפורח [נתום ג'] : מתג . הוא כטין רכן עשף להנהיג כו כמו במקג זרסן עדיו (קבלים

מצודת דוד פכפ"ם שומר פיו ולשונו שומר פורום כך (א) בקיץ. הוא עם בסיחם הפארים פשם [לפיל כיה] חיכ מי שלה שמר כות אמרי פיו מקלקל במירת הנפם : בר (א) בשלג . כמו חם יורד השלג

פקנו לקיום נודד להשיג מחכלו וכמו פדרור הפורח מקט למוף השמים הנה כם נ"ב]: לנו, לנוף כמו חחדי נוך [יחוקהל תחרים וכחים לקנם ען קללת חום חוזרים כ"ב : (ד) חק . מלשון פנים ומשוכם : ינהים אל המקלל שלמו מפין ילאו ואל

פרכו יבוחו : (ג) שום . הנה שום הום והמום כי הפום והפושו הדרך ותפש פוכן לחמור למשנו כו אל מקום כוכלם ושכם כוכן לבוף סכסינים ליימרו לפשם שומו כי וח יוסר בדברים: (ד) אל חען. חל ספיב לכפינ כחפר ידבר חולם מדברי כיב ומוכ כי כשמשיב עו ספים דומה בפיני השומפים כי חיון הפרם פין תרגום

שַל נַפְשָׁא מְשַׁלְהַתָּא הִיכְנָא שמועתא מבהא מן ארעא רְחִיקְהָא: (כוֹ) הַיְדְּדְּסְכֵיר אַנִישׁ מַעִינָא וּמַבּוּעָא מְחַבּּל צַדְּיִקאוּ יְנָפֵל קַרְם רַשְּׁיִתָא : (כו) לְפֵיכֵל דוּבְשָׁא פֵנִי לָא שפיר אף לא למבציא קלי מַיְקְרָחָא : (כח) הִיךְ בַרְתָּא דְתְרִימָא וְלָא אִית לָה שוּרָא הַיכנאנברא דלא מַעצר רוּחִיהּנּ N'E

משלי כה

לפת הופנו נחמונת מולנו מאלגו שַרָּחֶק : (כו) מַשְין נְרָפָּשׁ וּמָקור מָשְׁחָת בַּיִּיִּק מָם לִפְּגֵי רָשָׁע : (כו) אָכְל דְּבַשׁ בַּרְבָּוֹת לֹא־מֵוֹב וְחֵקֶר כְּבֹדְם כָּבִוֹר : עיר פרוצה אין חומה איש אשרו. בין בעצר לרותו:

כשלנ

רשי

לברינס : (בה) על נפש עיפה . משוים להשיב נפש מיפה : ושמועה שובה . אף סיא שום להם וכן ביעקב וחתי רוח יעקב אביסם [ברסשית מ'ק] : (כו) מעין גרפש . עלור ברגלים : צדיק ממ לפני רשע . כשהלדיק מט לפני הרשט ויכא להוכיח על פניו דרכו -שנאוי הדבר לממין לרסש ומקור נשחת: (כוֹ) אכל דבש. לאכול דבש יוסר מדאי רמו הדבר לדורש במעשה מרכבה ובמששה בראשים לגלום לכבים ועמי כארן מלגלגים על הדברים ושואלים מה למעלה מס למטס : וחקר כבדם כבוד . וסיכן סחקר ראוי לסיות כדבכי מכשים אשר כבודם כבוד בגזירותיהם יש לשחול מה ממם נוכר כך ולמה סיינו בכל גזירה וגזירה:

מצודת ציון ומים ניפש . ענין למיסה כמו ושמושה טובה הבחה לחדם משרחק:

ברגליכם מרפשון [יחוקחל ל"ד] : מם . (בון מעין נרשש . כמו מפין הנרמם -פלשן נטים : (כח) פרוצה . ענין והגדרך ברגל שהנה נעבר המים ולח שבירה : מעצר . פנין מנישה כמו ומעולר יבקורו מפחה : ומקור משחת . הנמחק - במנפה [במדבר "ו]: לרותו. ענין דכול ברמיםה הרגל וכפל הדבר במ"ב: צדיק. פמו ובכוח שפחיו (ישעים י'ח) ע"ש וכן כחשר ימוט הודיק לנפול לפני הרשע כיה סבם לכל יבקשו עוד חורה מפין

- לשלם : (כו) אכל דבש , (אטל דכם הרכה (א טוב כי מפוטו ימה ורובו קשה שבל מרבים חקירם כפורם של דריקים לכבוד יחשב ר"ל מברחוי להרבום לחקור חוממם בסים כנודם ותכחרתם : (כח) עיד סרוצה. כמו עיד בנפרלה חומהם ולם שנים חומה במקום הפרוב הוה כזה וחקוקוה שמירת העיר כי כל הרולה בח ב כן חים חשר נת יוכל למנוע רות חתרי פין כי כוס מקלקל שמירת נפש

וכמ"ם

מו) הַיךּ נִקְבָא דְמָסָא בַּקּלְתָא היכנא מן דעבר יקרא לסכלא: (מ) פובא סבק בודא דרון א ושמיותא בפומיה דסכלא: (י) פני חוש בשריה דסכלא נרניא עבר יפא : (יא) היד בלבא דהפד על תיוביה היכנא פבלא דתני בסבלאביה :

רשיר (ח) במרגמה . פרונדול"ה בלע"ז שחבן שלוררין כה לא להתקיים מים שם שטומדת להזכק כך הנותן לכסיל ככוד אינו של קיימא וכו"ל דרשו על המלמד חורם לחלמיד שאינו סגון שהוא כזורק אבן למרקולים: (מ) חוח עלה ביד שכור . כחוח שסום נדכק כיד שכור. כן המשל האמור למטה נדכק כפי הכסיל להיות לו לחות ולקון מכחוב ומסו המשל : (י) רב מהולל כל . הקב"ה בכם חם-סכל וון את הכל ככסיל כחכם אין אנו לריכין לשום חכמה : ושבר בסיל. לא כבשר ודם שלא ישכור אלא פועלים בקיאים ולא ישכור אלא העוסקים במלאכה אבל הקב"ה מחולל כל ושוכר הכסילים ושוכר עוברי דרכים הבטלנים מכל מלאכה ומדרש אגדה ושוכר כסיל מל' ויסכרו מעינות תסום [בראשית מ'] ולשון מושי שכר [ישעים:

> מצודת דוד מצודת ציון

שנמשל : (ח) בצרור . כמו כוורר חבן [ברחשים מ"ב] : במרגמה . כן יקרה" פכלי בקלע שומן מושם ישחר בחוט כי בקלע על כי כו רוגמים ומשליכים החבנים פות פומד לוכוק כן הנותן לכסיל כבוד כי וסות מלי כחבן ירבתו [ויקרת כ'] : מעם זמן ישחר בכבודו כי מכר יבום חם (ט) הוח . מין קון כמו כחוח חשר עומו במעבה כסילום : (מ) חוח. כמו בלבנון [מ"ב י"ד] : (י) רב . מלדי פקון כעולה ביד שטר שהוח נוקב כפיד מריבה : מחולל . מלשון חלל והתב : ומדים כו לחתרים כו המשל חבר כפי עברים. ר"ל בעלי עבירה עוברים על דם :" פכפילים יזיק לפופו ולתחרים: (י) רב . (יא) קאו . מל' כקתם : שונה . מל"

פ פתשל כפי הכסילים לא תשוה אל (ח) בצרור. ענין קשירה כמו לכור כספו מים ריב ירבה חללים כל הקרב וחין מי

יבם אניו חבל ישכור חם הכפיל יוחם העוברים על דם למען יכיו הם בחבושוי לפכחים מתהם חם הבריום: (יא) כבלב, כמו הכלב חשר דרט לחצר ויחכול חפש במחיל חשר קחם מנופו ולח יבין כי בעבור רום כמחכל קחם חובו ומם לפיי שלנו שוב כן הנפיל שונה לפשום שוב חולתו חשר וכשל על ידי ולח יצין ד

תרגום

אף אנת: (ה) אלא מלל ממי שַׁמֵיא כָּחַבִּימִיּחָדְ דְּלָא נִסְבֵּר בנפשיה דחביכא הוא : (ו) פו דָרָהָמָא בְּרִנְלוֹ שָׁהֵי הַמוֹפָא מו דַּמְשׁדֵר מְלֵי בִידַ מְכְלָא : מו אין תַּתַל הַלְכְּהָא לַחַנִירָא (ו) הַקבל מְלְהָא מָן פּוֹמֵיה דְּסְכְלָא:

אָתָה : מו עַנַה בְּסִיל בְּאַנַלְתִּי פָּן יְהְיָה בּנְהָיִם הְּמִינָיוֹ : (ו) בְּנְלָיִם הְּלָיִם הְלָיִם הְלָיִם הְלָיִם שׁתָה שֹלֶת דְּבָרִים בְיַר־בְּמִיל : מ בּלְנוּ הַּלוֹם מִפּפֹּע וְמְהָּלְ בִּפֹּנִ

(ח) ענה בסיל . סכא לססיתן לעכו"ס וסודע לו אולתו: פן יהיה חכם. בעיניו . מעם שני פסוקים אלו מסורש בתוכם אל תען בדבר שתשום לו אם תענהו ענה כפיל בדבר שאם לא תענהו. יפים חכם בעיניו : (ו) מקצה רגלים חמם שתה . מי ששולח דברים ביד כסול הוא מקצה לגלי שלוחים הרבה לחזור ולשלוח לחקן מה שעיום פרחשון חשר שלחו בתחלה ושוחה חמם שחברו זוכף עליו של שליחות כסיל: (ו) דליו שקים מפסח . גבחו כמו [ישניה ל"ח] דנו שיני סשוקים של כל אדם נראין לפסח גבוהים ממנו . ודבר זם משל בפי כסיל האומר אותו על למוד החדמה איך אנו באים ללמוד פתכמה נפלאה וגבוהה היא ממנו המשל אומר דליו שוקים מססת : במרגמם:

תפות. מלשון כשוחה ודמיון: (ו) מקצה. מחמריך למחמרין ויחשכונם חותך לכסיף פלשון קליום וכשימה : המש . דכרי סרם כמוכו כי כודהי לה יחשכו שניהם (חכשים: וקרוב לענין נחמפו פקביך [ירמים כי חין דרך החכמים להחקופט זה כום ... יבן שהוא הסרה: (ו) דליו. ענין הרמה [וקלר הכתוב ווא פירש לומר בדברי ריפ

פמו דנו עוני למרום (ישמים ליח): ומלה כי מסוף המקרח יוכן שהוח ברבר שקים. שקי כרגלים: מספח, מחגר: שדכרי שניהם דומים]: (ה) ענה. כשב

פפולם וכראם לי סשותו כי פן יחויק פלמו לחכם כי יאמר שלא מלאם מנופר ולכך שנסו ווא מחשב בום כמורו כי ככל יראו שדבריו אולם ודכריך בכשכל . [וקאר פכתוב גם כום כוחיו ומחליו יובן מכוף המקרח]: (ו) מקצה ונו' . הרולה נתם מרגוע לרגליו ובולח חמריו ביד כפיל כנס כנסיל וח בדעם ידכר ומספך ככוונם. פב"כ לריך הוא לכחם רגליו לרון מהרם לחקן מה שקלפל הכחיל . ושוחה עוד חמפו: פי חברו יועף עליו בעכור דברי כשליח כוחמרים בלי דעם כי יחשוב שם יצפרי מפי פתולם: (ו) דליו, כפו שכשקים מן ספקת כתה גבורים זם מזה לוה יפקתו

דמותא : (ימ) היכנא נברא (כא) פַרְמָקַל לְנוּמְרֵי וְקִיםִי לטרא ונברא חנרנא מחרה בהותא

תרגום

להחשבר של ריב לא לו הרי הוא כאוחז באזני כלב הגורם שישכנושל סנס: (יח) במתלחלה. כמתיגם ליכום זיקים של אש כמו ובזיקום בערמס [ישעיה נ'] מלשון זקוקין דינור . ד"ה זקים סרוגזולה"ש מלשון אכני קלע [זכרים ט'] וכן בגמכא זיקתא ססיק לן ויורס חצים זמום: (ים) כן איש רמה . מפחה ומכים לת הכירו מדרכי חיים לדרכי מות כשתברו מרגיש שהוא מתעה אומר מלחק אני: (ב) באפם פצים. כלומר שני דברים אלו שוין כשם שבאפם עלים מכבה אם כך באין נרגן של לשון הרע המסכסך בעלי ריב ישחוק מדין : (כא) פחם לנחלים ועצים לאש . סחס של אם עשוי לסעכיר

נחלים

מצודת דוד

פוח ברם לעומו נציכת ככלב כן כמתמלח [ממוח ז'] : (יח) במתלהלח . מנה יניפס ועייפום כמו וחלה ארך מלרים [בראשים מגע אליו כי כאשר יחק בדבר כזכ כוח מ"ו]: הירה . ענין השלכה כמו ירה בים בכם (עלמו : (יח) במחלחלה . כמו [שמום פיו] : זקים. נילולום כמו מחבי במתיבע לוכוק כלונים של אם הכניים דיקום (ישעיה כי) : (כ) באתם . כאם פרט יבוחו הו מי שורקם ולה יזיקו חוסו כענין לה כמו וחפס כמוני [שם מין]: פנס על"ז וא יגע לריק כי כווומו ואמן גרגן. מהלון: (כא) פחם. כם נחוים ידו ולורוק בו חלים ודברים כממיחים : כבוים כמו כחם פחם [שם כ"ר] : (ים) כן איש . כן המרמה אם רשהו לחרוד . להבשיר אם המריבה והחרון להחבר ירגים ברכר ישיב לומר כלה לשחוק וכוה מלשון וכשלמום יחרו [יחוקה פשיםי וכוונתי כיתה לגמת לך הנה ידום

פרש שלה כן הוה והשמר ממנו כי דעתו לרמות כהשר ימנה ידו: (כ) באמם וצר שני חלנו שווין המה כמו כשחין פנים סכבה החם מעומו כן כשחין נרגן המתרחה תיב ישמוק המריכה משומו: (בא) פרם. כמו הפתמים מוכנים המה והפעיר כחם (יב) אין חויתא נברא דחכים בעיני נפשיה סכלא מכ מניה: (ינ) אַפַר עַמְלא שַחַלא באַרָחָא אַרָיָא בִינָה שׁוִקִי : (יד) הִידָּ הַרְעָא דִמַכָּרָדְ עַל צִירָתָּה הַיכְנָא עמלא של ערסיה: (מו) עמלא מַמְשֵׁי אַיְרֵיהּ בְּשַׁחַתָא לָעֵי דנהפביה לפומיה: (מו) עמלא נובים בּמִינוי מב כון שבתא יָהָבִי מַעִּמָא : (יו) דְּלַבֶּר בְּאִרְטֹי דְכַלְבָּא נְצִי וּמִחנְצִישׁל

בּאַנְלְתּוּ : ניבו רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בַּשִּׁינְיִוּ פּיִקְקוְהָ לְכָחֵיל מִמֶּנִנּ : נים אָמֵר עָצֵל פַרָּנָדְ אַנִי בָּוְ הַנְחַבְּוֹרת : (די דְשָּלֶת הְּפָּוֹב עַל־צִירָהְ וְעָצֵל עַל־ ישמרו : (מו) בַּבּל וְעִבּל יְדוּ בַּצַּלְתַת בָּלְאָה לַהַשִּׁבָה אֶל־פִּיו : (מו) חָכָם פֿבּל בֿמֹנוֹ הָאַבֿקִני מְאַבֹּ מֹמִם: פים פוחווק באוני־כָּלֶב עֹבֵר מִקְעַבֹּר עַל־

רשיי

סקב"ם שוכר מזל כסיל המשמש בימוח החמה מחשרי ואילך ממחו סוח שוכר וסוגר את כל מוכרי הים מלילך בו עד הפסח ובדברי כי משם ראיתי רב מחולל כל עשיר יש לו פעולות הרבה ואם שוכר בסיל במלחכתו הנה הוח כשוכר כל עוברי דרך שרוחין בקלקול - במלאכה לסורום איך יחקן ואיך יש לו לסטול ודבר ריק סוא ואים פנין כאן: (מו) בצלחת . ביוכם חמם נותן ידו מפני הקור: (מז) משיבי מעם . חכמים : (יו) מחזיק באזני כלב . סעוכר להתעבר

פרט : (יב) שהל, שם משמות כחרים : (יב) ראית . כחשר הכחם חים חשב (פר) צידה, רגל הדלם הנחון בחור המפתן פלמו נמיניו לחכם ווח כן הוח כמם פכן נחמר כדרך שחום נהפנו עלים זירים יש חקום והמחזיק עומו נכסיל יושר מממ [ב"ח ד"] : (מו) בצלאת . שם כלי צשול כי כוח ילחד ויקחכם חצל בתחזיק פום פמו ובדורים וכילחום [דס"ב כ"ם] : לחכם לה יחפון לימוד משלח : (יג) אמר בלאח . פנין עייפום כמו ונוחו מורים עצל . לרוב העולום יבוום לומר חיד

(י) הדלת. כמו כדלם מסבב פלמה של הציר הנה והוה ולה חלה ממוה ם ספצל יקוספך פל מטחו ולא יקום : (מו) ממן . כנס כעול יהעול במלחכה וכל כיום עוסק . שאינוב וידיו שמונים בלוחם לקנח החבשיל המחדבק כו והנה בסופו יהיה מאה ופיף שלפשיב ידו חל פיו לפשים כם המחכל והוח פנין מנילה לומר שיחסר לחמו וכחים - פוחה נסבים המחבל חל כיו : (מו) חבם עצל . הפול כוח חכם נפיני שלמו יותר בשבופה רוחי פני קתוך כיודעים והשיב טעם עו כו חשר ישאנו כי בעבור הפצונם שמנם למנוף פעם של כפול כשלחכה : (יו) כיחוים. כמו כחומו בחצי כלב פעם

בַּקְרָהְל : (בו) נָרָהוֹ שְׁחַרוּ בָּהְּ יִפְּל

מצודת ציון

פּלְבֵּיה : (כו) דְּמַכְפָּה מְנוֹאַתָא במורסתא תחולי בישתיה

בַּכְנִשׁתַא : (כוֹ) דְּחַפַר נוֹמָצֵא ביה נפול ורמשרגל ביפא עלוי הַפָּכָא: (כת) לִישְׁנָא דְשִׁקְרָא מַנַ אָרְטַתָּא דְלוּשְׁמָא וּפּוּמָא דְּפְּלִיג עָבֵיד הַּרְכינְהָא:

ינכר דישקנוים"ט דלמ"ז: (כו) תכסה שנאח . סטושה מעשח במחשך ומכסה במשחון שהוא שואת חשך את הדבר השנאוי להקב"ם סוף שהקב"ה מגלה רעתו בקהל שיכירו בו שהוא רשע : (כו) ברה שחת. כגון בלעם שהשיא עלה לבלק להחטיא ישראל והפיל מהם כ"ד אלף ובא למדין לתבוע שכרו ונסרג ביד ישראל: וגלל. כלומר סופו של המעמיד מכשול שיכשול בו : וגלל אבן . מגלגלו ממקום למקום שיכשלו בו בני חדם וחגדה פוחרו בחבימלך שהרג שבעים שמיו על אבן אחם. וסוף מת באבן שנא' [שופטים ט'] וחשלך אשם סמת פלח וגו' וחרן סת גלגלתו וגו' : (כח) ישנא דכיו. מי שמקכל לשון סרט שונה את סנדכחים תחתיו. שכן על לשון סרם כדף שמול לדוד וסרג נוב : ופה חלק. פה של חלקלקות : יעשח מדחה . עושה דחוי שדוחה את מקבלו מעל הקב"ה :

מצודת דוד (מ) תבסה , כחבר חחופה השנחה בחושר יפול לדיק [לעיל כ'ד] : (מו) בסישומו . בינ כעושה דבר השנחה והרעה במקום בחושך כמו חמש שוחה ומשחה [חיוב ני]: שמין חופים רוחים הוה סוף הדבר תגוה (כו, ברה, חופר כמו כור כרה [חהום לשמו בקסל רב וחו יקבל נמול הרמה : ז'ן: שותת. בור כמו דיפול בשחם [מס]: (בו) בדה. החופר כור לרגלי חברו סופו וגלל . מלי גלנול וסבוב: (בח) דביו שות עלפו יפול בה וכן הגולל חבן על ענין שבירה וכחיםה כמו חו דכו בעדוכם שבירו טופו קשוב חליו וכפל הדבר במ"ם [במדבר י"ה] : מרדה . מל' דחים . שר"ל החורם רעה על חבירו הוח שומו

ייוכשל ברפקו : (כח) לשון שקר . איש שקר ישנת אם הנדכתים בשקריו ותף אם לא נמלוכו רע כי יחשוב שאויכים כמה לו על כי נדכאו בשקריו אכל פה חלם שדחב אם כשנתה כהיא . ריל אם דברו אליו חלקלקום להראום בעומה כאינו אינם

יודעים מדברי בקריו חו כבוחכ ככיח נדתים מעומה :

נוב : (ככ) דַּבְרֵנִי נְרְנָן כְּמִתְּלַדְמָעִים בהנתא : (כב) מלוי דְשְׁנוּשָׁא יוֹבר הַרָּבריבְמָן: (בנו בָּבֶּרְ חַרְבריבְמָן פרכנו ליה והנון נחתן לנוה דַּכְרָסָא : (כנ) היד בַּסְפָא בצפה על־חַרֶשׁ שִּׁפְרַתִּים דְּלָקִים וְלֶבַר כְּפַלְיִא דְפְרִים אַל חַסְּא הַיְּנָגְאּ בּיִשׁ בּיִּ

רש: (כר) בשפתו בשפתו קרי ינבר שונא (כר) בון שפותיה פתיבי סגאת שפותא דרלקו ולבא בישא : ובקרבו לשירת מרמה: וכה ביייחבן ובניה פאם בפיותא: וכה ואין קלו אל הקוקו בן כי שבע הועבות בלבו: ממול השבע בישתא אים

בחלים טוממות ועלים עשויין להסיק אש ואיש מדון לחרחר ריב: (כב) כמתלחמים . לשון מחלחמים דו"ל פירשו כמחלחמים כמת להם דברי המכגלים היו להם למיתה : חדרי בשן. היא מיתת סדרוקן: (כג) מצפה על חרש. כסיני כסף המדובקום על החרש שלורפין אותו בו והוא מבהיק הכלי כאילו הוא כסף ואין בו חועלם כן: שפתים דלקים ולב רע . הרודפים לחר הבריות להסיתם בחלקות ומדברים אחד בפה ואחד בלב: ולב רע. נראין כאוהבין וסס 'אויכיס : דלקים . כמו דלקת אחרי [בראשית ל"א] : (בד) ינכר שונא . בדבורו מתוכר סשונה שלה יכירו שהוח שונה

מצודת ציון

כתן : (כב) במתלהמים. ענין הנחה כן חים מדון מוק הוח לתכתר ריב: מצודת דוד פתשברת וכוח כתוך מן יכלמני לדיק (כב) דברי נרגן. דברי מסחק כתכ קשים [מסלים קמ"א] : (כג) סיגים . סוא כמכום המשברות ועוד כמה יורדים חדרי פסום ככסף: מצפה. מחופה: דלקים. בטן חבל המנות המה של הנוף ממשל בנין דדיפה כמו דלקם אחרי [בראשים וכאומר הנה המכום אשר המה מפשל נותר (ה) וכה) שבע . ר'ל הרכה וכן שבע לרפחות ולה כן מכות חדרי בסו וכן קשם

לרפחות דברי המתלונן: (כג) בקף סינים. כמו כמלפה כלי חרם בכסף המעורב בסיגים הנה כחבר ירחה הרוחה כי בינים פמס ימן לב לכחון בפנימיוםה וימוח החרם כן הנפרים הרודפים חתר חהבם פבריום וכובו יחשוב מרמה הוה כחשר ימוח בשפחיו מחומה רם וחם מפע הוחי ידוע חדע שלבו מלח זדון : (כד) בשפחיו . כחלקלקום שפחיו יעשה השווח מלפר פאינו כוח וכרי מן כשוחה וחינה שמדו חבו בקרב לבו ישים המרמה וחינו שוזכה : (כת) כי יחנן . אם ישא קונו בשחטנים אי שאמין כו כי שכם שועבות כנם ב

וְגַלֵלְ בָּקְנוֹ אַלְיוֹ תְּשׁוֹב : (כח) לְשׁוֹן-שֶׁקר יִשְּׁנָא דַבָּיִי וּפָּה הְיֹלָק יַצְשֶׁה מִדְּחָה:

וְנָפָשׁ רְעַבָּה כָּל־מֵר מָתוֹק : מוֹ כַּצִפּוֹר

נונדנת מוקנה בן איש נונד ממקומו:

מַעצַת־נָפָשׁ: ווֹ רַעָהׁ וּוַרַעָּה אָבִיךּ אַל־

תרגום

דַלְמְחַר דְּלָא יָרַשְׁהַּ

כו (א) לָא תִשְׁתַבְתַר בִּיוֹמָשׁ

מנא יליד יומא: (ב) נשבחנד

חילוני ולא פומד נוכראה ולא

שְּׁפְנֵתְדָ: (נ) יַקְרָא כֵיפָא וּנְמוּל

חלא ורונויה דשמיא יקיר מן

מַרְנֵיהֹץ: (ד) נְכְוַרִיּתָא הִיא

הימתא וחיפא היא רונוא ומנד

קאם קדם קנאתא: (ה) מבתא

מַכְּסְנוּתָא דְּמָנַלְיֵא מִן רַתְּמוּתָא

רָמַפַשׁיָא : (ו) שַׁפִּירָן אָנוּרְּ

פוּרְעָתֵיה דְּרָחָמָא וּבִישָׁבָּ

כו מא אַליְתְּתְהַלֵּל בְּיֵים מְתְר כֵּי לְאַר

הַבַּע מַהבַילֶר יִים: כֹּי יַהַלֶּלְהַ יַרָ וְלֹא־פָּיִךּ נְּכְרִי וְאַלִּ־שְׂפְּרָיִיךּ : מו לָבֶר אָיָבֶן וְנַמֶּל הַחֲוֹל וְבָעֵם אָוִיל בָבֶר מִשְׁנֵיהֶם : וו) אַכְזְרְיָּוּת חֲמֶה וְשֵׁמֶּף אף ומי לעמד לפני קנאה : וה שובה מולטר מאלה מאהקה מסתרת: מ) גַּהֶּלֶטָנִים פִּצְעֵי אוֹהְבֶּ וְנַעְהָּרוֹת נְשִׁיְקוֹת

משקתא דקנאה : (ז) נפשא דשבעא דישא כבריתא ונפשא דבפנא כל מידם דמריד חלי לָה: (ח) דֵּיךְ צִפְּרָא דִּמְשׁנָּא מָן קנה היכנא הוא נברא דמשני (מ) שֶׁמֶן וְקְמֹּרֶת יְשַׁמַּח־לֵבְ וּמֶתֶק בֹעהוּ דוכתיה: (מ) משחא ובוסמא דְמַחְדְיָן לָבָּא הַיְכָנָא נַכְרָא דְמַבַּסִים לְחַכְרֵיה בְּתַרְעִיתָא דנפשיה : (י) חַכְּרָדְ וְחַכְּרֵיה דאבוה

לשון גדול כמו המחרחם שלי [יחוקאל לים] : (ו) תבום נפת . מרמום ברגל כמו יבום לרינו [מהלים ס'] : כל מר מתוק . כל דבר מר מחוק לם . ויש לפוחרו בחלמיד חכם המרחה חח מלמדי כשבע שאינו מחאוה לדברי חורה בחאות נסש. תבום נסח . אף סטעמים המיושבים על הלב אינה חשובים עליו. והמחאוה לה אפר דברים הבאים לו במריכות וביגיעה הם מחוקים לו: (ח) נודדת מן קנה . שסולכת ומטלטלת . כן סאיש המדד ממקומו ח"חי סמדד מן סלמוד מלחזור על גרסתו : (מ) שמן וקשרת . רים: שמן אפרסמין וכיח קטורת משמחין לב : ומתק רעתו מעצת נפש . מי שחברו מקרבו וממחק לו בדבריו הוא טוב ממה שנסשו יועלחו ד"ה ומחק זעהו . המכשיר מעשיו שהן מחוקים להקב"ה מוב לוי ממס שהוא וומלא האום לבו : (י) רעך ורע אביך הקב"ה שנקכאי

מצודת דוד שלייש מם וסועילו לוס כי בעבורם ייפיב מ']: (ו) תבום . פניון רמיפם דכם חבל ש השונה חפילו השיקות כפו יכום צרינו [חסלים ס'] : נפח. מרובות המה והום למשל הואיל ואין בהם פנין הולה והחום וכן למת לופים (חהלים מועלם : (ד) חבום. בעבור שבעה מרמום י"טן ומחסר מנם לופים והוא מוכן אף נופח צופים : כל סר . כל דבר מר מעלמו : (ה) מן קבה . מן מדירה : נחשב וס (מתוק: (ח) כצפור . כמו (ט) וקשרת . פשן כשמים: (י) אירה. שיקשם ללפור מה שנודדם מקוה כן יקשה

לאים העירה ממקומו : (ם) ישמח. כ׳א משמח אם הלב : ומתק. וכן ישמח הצרי מחק מחברו הכחים מעלם נפש ולא להחניף ולרמום : (י) דעד החובה אוחף וגם אם אביך אכב ומהנותה שנשרשה החיכה ולוה אל שמוב אהכשו . ואר שבשמם מותר הנס בכוח שלי יום חיד חבוח חל בים חתי לשתול משתו שוכה כי יותף

כז (א) אל תחהלל . אל מתפאר טכשיו כדבר שמתיד להיום ניום מחר: כי לא תדע מה ילד יום . שמה סיים יולד שום רשה שיבטל מחשבות מחר : (ג) ונשל . משח : וכעה אויל . שהאויל מכשים להקב"ה גורם להביא כשם לעולם: (ד) ומי יעמד לפני קנאה . מי ישמוד לפני קנאמו של קנא ומוקם: (ו) ונעתרות .

בן (א) תתחלל . מלי כלול ושכח : כן (א) אל תתהלל . אל השתבח פלמך מולדות יעקב [בראבית ליז] ולפי שהומן כי לא חדע מה דבר יקרה כי כן יקרם במה שמבטיה לעשום ביום מחפ מוליד הקורות חמר ילך יום : דבר חשר (ח חוכל ששוחה: (ב) יהלד. (ג) ונשל . ענין משה כמף נשילי כסף כ"ל אף בדבר שכבר עשים יהללך זר וגו": [יפנים א'] ז (ו) פצעי . הם מנות נכרי זגוי . הוא כפל כמ"ם : (נ) כבר פמוניתום דם: ונשחרות . ענין רבוי סנס סתבן יש לה כובד רב וגם החול משת כמו דעתר עון הקטורם [יחדקתו רב תמום כמם התויו כבד וכתם ולסבול

יותר מבני אלו כי מחסרון הדעם ירכה נכפום: (ר) אבוריות. כחמה מביח נידי אמריום וכחף יסים לבטוף ווחבד ולפני בעל קנחם מי יוכל לפמוד ולההקיים כי קבה היה עוד יותר מהחמה וחף כי בעל בקנחם יבחר ברש כנססים גם לוולתו משיכחר סטוב לו ולוולתו : (ה) תובחת פגלה . אף המוכות בפרסום ומכנים למוכח מ"מ טובה היא אם באה מחבבה כמבוחרת כוב המוכים וכווכתו ליישר דרכי המוכח ווח לקוחור : (ו) נאחנים. באיכב כפולע לאכופי למען יישר לכם כוכ כפלעים ככם כאמנים כמה כי עשם

בליחופס

בָּקוֹל גָּרוֹל בַּבָּקׁר הַשְּׁבֵּיִם קְלָלֶה תַּחְשֶׁב לו: (מו) דֶּלֶהְ מַוֹרֵד בְּיִוֹם סַנְרֵיר וְאִשׁת מִדְנָנִים מדינים קרי נְשְׁתְנָהְ: (מו) צְפַנֶּיהָ צַפּן־רָוֹחַ וְשֶׁמֶן יִמִינוֹ יִקרָא : מו בַּרוֹלָ בּבַרוּל יָחַר וֹאִישׁ יַחַר פְּנִי־רַעָרוּי :

לְחַבְרֵיהּ בְּקְלָא רָמָא בְצַפּרָא בָּקִרּוּמָא לְוָמֶרָזא תִּחְחַאֵּיבּ ליה: (מו) אין דלפא דנמף ביוֹטָא דְּסַנְרִירָא הַיִּכְנָא אָתְּתָא תַּרֶנְיֹתָא דְנָצִיָא: (מוֹ) רוּחָא נרביתא קשיא וכשמא דימינא לְמִישׁ וְנַבְּרָא לָמֵשׁ אַפִּיה

יום והברכה נהפכה לקללה שאומרים עליו שהוא ווחרן בממונו ועשיר וסכל באין ושואלים ממנו כו'. כך נדרש במס' ערכין ועוד יש במדרש כי תנחומה כנגד בלעם שהים מברך הת ישראל בקול רם שנחמר ושם משלו וגו' [במדבר כ"ג] לשון נשיחות קול וסופו יען להחטיחם. (מו) דלף שורד . גשם הנועף מן הגג לתוך הבית ועורד את בני סבית: ביום סגריר. יום גשם שהכל נסגרים בבחיהם: ואשת מדינים נשתוה . שניהן שוין: (מו) צפניה צפן רוח. מי שסכור לשומרה מחזנותיה לפינת רוח הוא כשם שא"א ללפון הרוח כן הוא לם תלפנה : ושמן ימינו יקרא . קורת סות הלרעת לכות עליו עד שינכשנה כמלורע המטהר בשמן בכהן ידו הימנית : (יו) יחד

מצודת דוד

מצודת ציון רשהו בקול נדול בפרסום רב בכל בוקר אשר המחברך בארץ [ישעיה ס"ה] : בכשכמה ר"ל בחמידות ובזריצות הנה (מו) דלף. ענין טפעוף כמו דלפה עיני לקללם קחשב לו כי כחשר ישבחוכו [חיוב ש"ו] : סורד . שנין גרושין כמו בנדיבום לב רבים יחנו פניו ומחסרים ונך סכדין [דניחל ד']: סגריר . מלשף פשרו: (מו) דלף. הנה שפטוף המשר לח סבירה : נשתוה . מל' השוחה ודמיון : ישריך כני הבית כ"ח ביום כוח המטר (יו) יחד . מל חדידה ושנון : חשר דרך בני חדם להיות נסגרים בחוך

שחול כבים כי חז ישנשף המשר או הכים וישריד בני הכים ממקום למקום אכל כשאין מטר אין טפטוף ואין טרוד. אכל אשם מדינים נשמום בכל פעתים לפטריד אם כשלם: (מו) צפניה. החושב להסחיר הדבר בפני הבריות דומה הוא למסחיר אם סרות לכלות חותו כי חז ירפים בקולו נפלחות וכן בעלת מדנים כל פיד שירוכ לכסמיר את כדבר כיא מוספת וכולכת: דשמן. כמו כמושת שלמו בשמן אם ירצה להעלים נא יוכל כי ידו הימנים אשר ימשת כו היא תכריו על המשיחה כי פית מקום ריח לכל הקרב וכן א"א להעלים מריבם האשה: (יו) ברול. כפו

T. VIII. 11 % (משלי ת'ח)

דַאַכוּדְ לָא תִשְׁבּוֹק וּבְבֵיתָא דאַחוּך לָא חַעוֹל בְּיוֹמָא דְתַבְרְדָּ פָב שׁכנָא קַרִיב מַאַח רַחִיק : ואחור סלחא לאלין הְּמְחַפְּרִין לי: (יב) עַרֵיםָא חָוָא בִישׁתָּא וחסרין : (יג) מתנסיב מרמומי דְּמַן דְּעָרֵיב לנוּכַרְאָה וְשֵל אַפִּי נוכריא משפניה: (יד) דִּמְבָרָדְ לחבריה

משלי כו

הַעוֹב ובִית אָחִיךְ אַלֹּיְתְבוֹא בְּיָוֹם אַיֹּדֶ, פוב שבן קרוב מאח דרוק: (יא) חבם בָּנִי וְשַׁמַח לָבֵי וְאָשֶׁיבָה חְרָפֵי דָבָר: (יא) אַתְחַכּם בְּרִי וְחַבִּי לְבִּי (יכ) ערָום ו רָאָה רָעָה נְסְתָּר פְּרָגאיִם עברו נענשו : (יג) קח־בנְדוֹ פִי־ערב זר ופּפְשׁי וְשׁבְרִי עָבְרוֹן עַלְּה יבְעָד נֶבְרָיָה חַבְלַהְוּ : מיוֹ בְיַבְּרָ הְיֵבִיהוּ וּ

רע לישראל ורע אכיך שחבב את אכותיך: אל תעוב. ואם עובת יכים עליך פורענות: ובית אחיך . אל תכטח בבני טשו וישמעאל שיקרבוך . מלינו כשגלו ישראל לבכל סיו אומרים למוליכיהם בקולר בבקשה מכם הוליכונו בדרך אחינו בני עשו וישמעאל והיו בני ישמעאל יוצאים לקרחתם ומקדמין חותם במיני מלוחים וכודות נפוחים: מאח רחוק . טוב שישכון ביניכם הקרוב לקוראיו משתבואו אלל אם שנחרחק לאמר יקרבו ימי אבל אבי וגו' [בראשית כ"ו]: (יא) חכם בני. התחכם בני: ושמח לבי . ויהה לכי שמח כך: (יב) ערום ראה רעה . רואה פורענות הבאה על הארן ונסתר הימנה שמשך ידו מן העבירה ופתאים לא נסתרו אלא עברו בדרך רעה: גענשו נסמדו: (יג) כי ערב זר . אדם שנששה ערב גורם שאומר הדיין למלוה קה כגדו : (יד) מברך רעהו . יש משכה את חכיכו יום

מצודת ציון

מלי חיד ומקרה הע : (יב) נענשו . גם סוב שכן הקרוב עמך ככל עם כרפים כפסד ממון נקרה עונם וכן ועום חותו חכונים מכחת כרחוק ממך ולה יקחבר פחק כסף [דנרים כ'צ] : (יג) חבלתו . ממך : (יא) חבם בני . כן חמר שלמם פנין משכון כמו אם חבול החבול שמום לבנו התחכם בני ושמח לבכי ואוכל לכשים כ'בן : (יד) סברך . ענין התפחרום כמו בדבר חרפה לחשר יחרפני כ'ח קהיה סמ

בע"כ חשים יד לפה כי חפחד שלה יגום שותך: (יב) ערום. כברחה הערום הרעה המשוחדת לבוח נסחר ממנה כ"ל שמר עלמן מו הרעה טרם בוחה חבל הפחחים עברו דרך הרעה ולח נשמרו והשינה חוחם הרשה יובה לכם העונם וההפסד: (ינ) קח בגדו. קח בנד הערב למשמון ולה חחשם בזה כי מעלמו נעבה ערב בעבור הזר והכנים עלמו כזה: ובעד נבריה, כפל הדבר במ"ם בשלומר בין ערב נשבור חים בין בעכור חבה עניה סוערת: (יד) סברך. המשבח

פב הַכְהַוֹשׁ אֶת־־הַצְּיֵהְל ו בַּמַּכְהָשׁ בְּתִּוֹךְ

הַרִיפות בַעלי לא-תְסור מַעַלְיו אוּלְתוּ : פַנּד וְשִׁים לְבָּדְ עֵל קְמָשׁוּ (כנו יְדְעַ הַּדִּע מְבַּיָ צֹאנֵ, ךְּ שִׁית לְבָּדְּ (כרו סְמוֹל דְּלָשׁ לְצָלֶם הִיא אחסנא אף שלם דרא לדרא: לעדרים: (כד) כי לא לשלם חסן ואם" בֿוֶר לְדָוֹר דְוֹר ודור קרי : (כה) נָלָּה חְצֵיר

לא תעביר קניה שמיוחיה: (כנ) פה דָרֶעִי אַנְתְּ דַע אַפִּי (כה) שבח שמירא ואחחמי דָתְאָה וְאָתְבָּנָשׁ עשׁבָּא דְטוֹרֵי :

וְנַרְאָה־דָשָׁא וְנָאָסְפֹּוּ עִשְּׁבֵוֹת הַרֵים : השיץ דגושה כבשים

סטובים נכחן לרבים אם טוב אם רע : (כב) הריפות . חמים פנדוכים במכחם. מכחם אסיתא מוכעי"ר בלמ"ז : בעלי . סוא בוכנה פילין מורטר"י בלט"ז על שם שמטלין הוהו ומכין בו המיד כקרא עלי : (כג) פני צאנך. אל יקלו בעיניך להתבוכן בם תמיז מה הם לריכים : (כד) כי לא לעולם חסן . שאם אחה עשיר בכסף ובוסב שמא לא יתקיים לעולם לכך אל תבוה דברים קטנים שלך: (כח) גלה חציר . כשנגלם החליר בימי ניסן ויראה הדשם יונסכפו משבים ללמוח אז ייסיב לך שיסיו גזומיסם של כבשים ללבושך: ומחיכ

> מצודת דוד מצודת ציון

במכחם בחוך החטים הנכחשים ועתכם כחיסה וטחינה: בסבחש, שם הכלי שכתום חותו ביד המכתם על"ו לא תקור שכותשים כו : הריפות , מל' לפיון ורץ שמנו חולתו כי לח יעוצה: (בג) ידע . כחטים הנרפים הנקלפים מקליפוחיהן וק מן לכך לדשת בעלמך פני לחנך מה הם ותשטח שליו הריפות [ש"ב י"ו]: בעלי. לריכים : שית לבך לעדרים . לחם לכם כוח יד המכחם שדוכין כו וכן והעלום די מחסורם וכפל הדבר בת"ם : (כר) כי וכפות [דס"כ כ"ד] : שיח. ענין שימה : ימנ". עם כי כביר מוחה ידך מ"מ גם (כד) חסן. ענין מוחק ויחמר על העושר מזה אל מנח ידיך כי לא לעולם יחקיים וכן חוסן ויקר יקחו [יחוקאל כ"ב] : יחוק העובר וחהיה או נושע בעדרי הלאן: נור . כתר : (כה) ונאספו . ענין כליק

(בב) אם תכתוש. אם חשים אם כאייל כלי כמרפים : (כב) תבתוש, פנין שאם בזר. וכי מר העוםר הוח דבר כמו חסף חסיפם [ירתיה ח'] פמחקיים לכל ימי הדורות וכפל הדבר בש"ם: (כה) נלה , לפעמים ונולה החזיר וורחה דבת ופעמים שתכפו יכלו עבפום

כרים לזכ מן דמתך לככין לעם חשר לח

וְחַבְּרֵיה : (יח) דְּנָמֵר תִּינָחָא אכיל פריהא ודוהר בסריה נתיקר : (ימ) היך מיא והיד פרצופי דלא דפנן חד לחד היכנא לביהון דבני נשא לא דְפָיו פר לְחַד : (כ) שיול ואברנא לא סבעו ושיני דנברא לא סבען : (כא) צרפא לְבַּסְפָּא וְכוּרָא לְדַהְבָא וְנַבְרָא מן פומא דמשבחנוי : (כב) אין מקית ליה לשמים

במכחשי

תרגום

(יח) נצר האנה יאכל פריה ושמר אַדֹנָיוֹ יָכַבֶּד : (ישׁ) בַּשִּׁיִם דַּפָּנִים לְפָּנִים בן לב האדם לאדם: (כ) שאול ואברה ואברון קרי לָא תַשְּבַענָה וְעִינֵי הָאָדָם לָא תשבענה : (כא) מצרף צלפסף וכור לזרוב ואיש לפי מהללו : (כב) אם־

פני רעהו . יחדד . מ"ח מחדדין זה לזה בהלכה : (יח) יאכל פריה . וכן שושר אדומי יכובד ויאכל פרי מטלליו: (ימ) כמים . סללו הפנים שלתה מראה לתוכן הם מראים לך: כן לב האדם לאדם . חביכו לפי מה שמדם יודע שחבירו מוהבו כן הוא מראה לו סנים: (כ) שאול ואבדון לא תשבענה . מלקכל הת הרשעים לתוכם כשם שעיני סחדם רשע לא משבענה מלשום אחר ילר הרע ולמלחום סמותו: (כא) מצרף. כלי עשוי ללכף כסף והכור עשוי לבחון זהב ואים נלכף ועסחשב לפי מהללים ע"י שהבריות מהללים אותו במעשיו סטובים

מצודת ציון מצודת דוד (ב) שאול . כור פקבר : ואברון . כלומו ברול הסנין בחתר נעוות חדם פגיפנס : (כא) ספרף ונו' וכור . שמות ושנונה כן יחדד חים פני רעכו כ"ל מ"ח כיושנים יחד ועוסקים בתורה הנה

מחדדים וח"ו : (יח) נצר . כמו כשומר אינו תאום פנק יאכל פרים נוסף על השנר כן השומר אדוניו יאכל פרי גמול פששיו כי פוד מכוכד מן כחרון נוכם על החשלומין: (ים) במים , גמו דרך המים שרחם חם בפנים בדומה להפנים המסתכנים בה חם שוחקום שוחקום וחם מוצום שוצום כן לב כחדם לחדם חם לבו כווב על חבירו ייטיב גם לבו וחם רעם סרם גם כית : (כ) שאול . הקבר והגיהנם חינם בבעים מלקבל חובים ום שיני כחדם נה מסבעום מן כעובר וחובק לכרבות עוד: (כא) מצרף . כככף חכב שלשך ירלו לדשת המוצים המה כמה יש 'בהם מן הסיג הוה יקחו מהם במשקל ידום ששימו במד וספיג ישרף ותשחר נקי ובזה יכתן ככל וכחים יכתן לפי מכללו כמן פתשפחים חותו כני חרם כן כוח :

בבנים שָׁרֶיהָ וּבְאָרֵם מַבֵּין וֹדֵע בַּן יאַקיף : נוֹ נָבֶר רָשׁ וְעשׁק דַּלְיִם מְּטֶר שיד משנא הבימא דלית ביה פתף ואין להם : (ד) עובי תורה משתקהון ברשעאו אלון הנפרין יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בם: (ה) אַנשׁ־רֶע לֹא־יָבִינוּ מִשְׁפָּמ וּמְבַקשׁיַ פינא ורבשי מן קדם יי מחביניו יהוה יבינו כל : מו מובדרש הובוד

דארשא פניעין הברבנהא ובני בַּשָׁא דְמָהָבּיִנִין בִּידִישָהָא נִנְדוּן: נו) נברא מספנא דעשק למספני יחקן: (ד) דְּשֶׁבְקִין נִימוֹסָא אוֹרֵיתָא מַתנרִין בַּהוֹן דִיתִּיבוּן: (ה) בַּנִי נְשָׁא בִישִׁי לָא מִחַבּינִין בּקהון מָבָתָא : (ו) מֶב מִקבּינָא

שזהו פורעניות לארן בסיות שריה רבים ואין נשמעין לאדם : ובאדם פבין . וכשביל אדם מבין תתארך הפורעניות מלכוא : (ג) גבר רש . דיין עם הארן: ועשק דלים . בדין על שאינו מחון בדין הרי הוא כמטר הסותף את סשדה ואין עושה פירות: מחף. שוטף וכמשנה נסתחפה שדהו וכן [ירמיה מ"ו] נסחף אביריך נשטפו ומעדו וכשלו : (ה) אנשי רע לא יבינו משפם . אינס משימים לכ לפורעמם סמתידה שיתבוננו בה וישובו מדרכם וינלנו : ומבקשי ה' יבינוכל. פובה ורעה משפט יושטיל"ה בלט"ז כך פירש כ' תנחומה על דור סמכול: (ו) מוב רש . אף שני שכחורה: הולך בתמו . כמעשים מונים

> מצודת דוד מצודת ציון

פארן ירבו ברים וכ"א פובק עם כארן (ג) פחף . ענין בטיפה וגריפה ופנה נשחתה: נובאדם . בעבור חדם כמו נסחף חביריך [ירמים מ"ו] י מבין יודע דעת להשיבה מפשעה יחריך (ד) יתגרו . מלשון תגר ומריבה . פמקום קיום כחרן חף בכיות כן שרבים

בריה כי לא ירעו ולא ישחיתו : (ג) ועשק דלים . דבר בהווה כי העשיר אין מניתו לגעול עשרה כי חוק כוח ממנו : משר . כרי כוח למער שועף בחוקה וגורף כורעים אלין לחם חף כי דרך כמער לכנדיל החבוחה מ"מ ופעמים עוד יפסיד כו פרם כזכ שחושב לכרכום כונו בגזל ועוד יכוח לו חכרון : (ד) עובי תורה . חלו באחש בחורה ועובוה יהלנו עוד אם הרשע א"כ המה גרועים ממנו כי הרשע ידע בעומו שלא טובים מעשיו אבל יעשם להאבון אבל הם מהללים מעשיו. וכמ"ם רול שנה ופירש יותר מכולם : יתנרו בם . יעשו מריבה עם הרשעים חף חם רצים פמה לה יחניפו הותם: (ה) לא יבינו משפש . הי כבות עליהם משפע פורפניום לא יבינו שבנמול כאס כי חושבים סכל למקרס : יבינו כל . כל דכר ככאס מן כשמים יבינו למה כחה ועל מה בחה וחינם סולים שום דבר בבקרה : (ג) האלך בחמם לְחַנְרוּרָזְךְ : (כוֹ) וְמוּמַקְנָא בחלבא דעני למיכולתף

דְרָבַף לְהוֹן וְצַדְּיַקִיּ היד אַרְיָא דְמְסְחְכֵי לְמִיכוּלְתֵּיִתְּ מַסַבּרין לְחַכִּמָתָא:(ב) בַּחוֹבִיהָא

וכו בְּבָשִׁים לְלְבוּשֶׁ הְ וּמְתַיִר שָׁהָה וֹכוֹ אִסְרֵי לִלְבוּשֶׁהּ וְנֵדְיָאּ שַתּערָים : (כו) וְדֵי ו חֲלֵיב עוֹים לְלַחְמְה

לְלָחֶם בִּירֶקְהְ וְחַיִּים לְנַעֲרוּתִיךְ: בח (א) נָפוּ וְאֵין־רֹבַף רָשֶׁע וְצַדִּילִים כח (א) אָנְקוֹ נִשְׁשֵׁי בְּוְלֵית בכפיר יבמח : (כ) בפשע ארץ

(כו) ומחיר שדה . ישוו לך העתודים כי תחכל הכשר ותמכור סעורות : (כו) ודי . פרוסתך ללחמך ולחם ביתך תסתפת בחלב העוים הרי מלילתו והמשל כן הוא . פני לאנך הרב המחמנה על הלבור ישאם בחיקו וינהלם לאט כי לא לעולם חוסן ובואת יאכל פירות והקרן קיימת : גלה חציר . כשיתפשטו שמוטותיו ותגדל החורה על ידו אז יהיו הכבשים אל לבושו יהיו החלמידים לו לשם ולכום סוד וסדר :

כה (א) נסו ואין רדף רשע. נסו הרשעים לשיבה הידם ויפלו בדבר קל מאין רודף : וצדיקים . אמין לכם בהקב"ה : בכפיר . חשר יכטח כנכורתו: (ב) בפשע ארץ רבים שריה

מצודת ציון מצודת דוד (בו) ומחיד. ענין ערך הדבר ושויף כמף ממלח: (כו) כבשים. גיזם הככשים קחו במחיר [דס'ב ח']: עתורים . יכים על צורך מלבושך והעתודים יסים מזים זכלים : (בו) ודי . שנין ספוק לך כשרך בדה כי כמו חבוחת הבדה נקורם פארך: ללחמך. למחכוך: ללחם ביתר. בכל שנה ושנה וכחרן לעולם עומדת כך כמו וללחם ביתך. בוי"ו : גיזם כעמודים מחמיד והמחודים קיימים בה (א) בבפיר. שם משמים החרים : ומשברין נקבוחיהם ומולידים וולדום הרבה

ואף כמה קיימים לבעליהם : (כו) ודי חלב עוים, יכיה לך די מחסורך חלב עדם נמחכוך ולמחכל חוםי ביתר ובזה המוא חיים לנערותיך ולא ימותו ברעב וכוא למשל לומר אף אם חכמת בדברים מיונים למוך גם דברים פשוטים קלי העיון ותוכל לעסוק בהם לעם תחלש כח העיוני ולמד עם מי חשר קורה דעתו והשכיל דברים עיונים וחתיה חותו בדברים פשוטים : בה (א) נשו ונו' . על הרקעים תפול חתם חלהים וינוסו מכלי מי ירדוף חם חתר חתר מהם לשיפחדו כולם כי כודף חין ועכ"ו יכוח המורך כלפם . חבל בצייפים כיה מהם חף כשכוח יחידי יהיה ביטה ושחנן במשענת כי בנפיר הבושה

בשתו : (ב) במשע . בעכור פשע שם

עשיר וַרָל מַבִין יַחְקרֶנָּנּ : ניבּו בַּעַלִּינְ פַנִימָא שַׁבְהוֹרָא וּבְּקִיםָא צַיִּייִקִים רַבָּה תִפְּאָרָת וּבְקוּם רְשִׁנִים דרשיני מצרי בר נשא: יחפש אדם: נים מכפה פשעיו לא וּרְסוֹבֵי הַפוֹי וְשָׁבַק נְרְחַס עלוי בֹצְלְיָת וּפוֹדָה וְעוֹב יְרָחָם : (יר) אַשׁׁרֵי אָדָם מְפַתַר תְּמִיר וּמַקשׁה 'לֹבו יְפוּל בָרְעָה : (פו) אַרִי־נָהָם וְדָב שׁוֹקְק מושׁל רְשִׁע על עם דַל : מו נָנִיד חַמַר הַבוּנוּת

בשינוי ומסבנא מוכלתנא במר ליה : (יב) כַּד יַחַרוּן צַדּיַקיָא (יב) דְּמַכְמָה חוֹבוי לָא נִצְלָח אַלהָא : (יד) מוּבוֹהִי דְבֵּר נָשְׁא דפרלים לביה חדירא ופן דַמַקשׁי לְבֵּיה נָפַל בְּבִישׁתָא: (מו) אַרְיָא נָהַם וְרוּכָא מַצְרִיתַ של בשיעא דמשתלים על עמא מְסַבָּנָא : (מוֹ) שׁלִימֵא חִסיר

רש"ו

חוקר ועל ידי הרב מתחכם : (יב) יחפש אדם . יסחפש בכל מיני עלילות : (יג) ומודה ועוב . מודה פשעיו ועוזכם משוב כם עוד : (יד) מפחד תמיד . דואג מעוכש ובכך מתרחק מעבירה : (פו) ארי נהם . הוא להם : ודב שוקק . נהימה לארי ושקיקם לדוב שניהם לשון לעקה : (מו) חסר תבונות . מחוך שחוה חסר סכונה הוא רב מעשקות כי אינו נותן לב על היי ומרכה לעשוק

מצודת דוד מצודת ציון פות כי תף כדל הם כות מבין יחקור ורלה לומר חקלה וסכנה: (יב) בעלץ :

בדברי החכמה יוחר ממנו כי אין החכמה ענין שמחה כמו חעלן קריה [לעיל ייא]. סבה אל העושר זי (יב) בעלץ. בעם רבה . גדולה כמו על חרן רבה [מהלים ישמחו כלדיקים על כי גדלה הלוחתם וכל ק"ין: יחפש , ענין בקור ודריבה : דבר נעשה על פיהם אז רבה תפארת (יד) ומקשת . מלשון קשם וחזק כמקום כי וה ישמע כו קול נוגם ומפשקות (פין) נהם שוקק . שחבם כחרי נקרה חבל בעם יקומו רשעים למשול בם חזו והימה ושחגם הדוב שקיקם : (מו) נגיר. יתופש כחדם כי ברשעים בכם יחפשום

לעשוק הונם: (יג) מכמה . המכמה פשעיו לומר לה עשיתי מחופה רע: ומרה ועוב. המודה שפשע ועוזה חותו ולח יפשע עוד ירוחם מה' ומעביר פשעיו : (יד) שפחד תמיד, מהדבר המפחיד ונשמר ממנו: ומקשה, המחזק לבכר ולה יחת מדבר המפחיד ולא נשמר ממנו הנה הוא יפול בהרע' הפיא: (מו) ארי. כמו שאבת הארי והדוב מפחיד את הבריות כן מפחיד ממשלת הרשע על עם דל כי דרם לפנים קבושי פכח : (מו) נגיד . כחשר יכים המושל חסר פבונה רבו פששקים מם דמעקטן אָרְחָהֵיה וְהוֹא עַתִּיר נ (ו) דָנָמַר אוֹרַיִתָא בָּרָא דּנָמָר מַחְמֵץ אַבוּיוֹ (ח) רְמַמִנִישׁ מַוֹלֵיה בנוכחתא וברביתא לכן דקרחם מספני מכנימיה ב (ם) דְּמַסְבִּיר אוּרְנֵיה דְלָא נְשׁמַש אוֹרֵיתָא אַף צלותִיה מַרַחַקא היא: (י) דְּפַשׁנֵי חַרִיצֵי בְּאֶרְחָא בישתא בנומצא הוא נפל (יא) נַברָא עַמִּירָא חַבִּים הוּא בעינוי

תרגום

כשלי כח

בָּתְמֵּי בַנִעַ קָשׁ דְּרָבַנִים וְתָּוּא עָשִׁיר : דִּטְהַלָּדְ בַּתְּכִיםוּתִיה בו היה מוצר הונה בן מבין ורעה ווללים מ יבַקֹים אָבֵיו: (ח) פַּוְבָּה הְוֹנוֹ בְּנָשֶׁךְ דְסְהַבֵּיוֹ וּדְסְהְפֵּר לְּוֹיְלִי וְבַּתַרְבֵּיִרת לְחוֹגֵן דַלְיִם יָקּבְצָנִי : (מ) מַסֵיר אָזְנוּ מִשְׁמַע תּוֹרָה נַס־- פּל הְפַּלָהוֹ הְוֹעַבָּהְ : (י) מַשְׁנָּדְה יְשָׁרִים ו בְנָרָךְ נָע בִשְׁחוּתִי הַנְאִיפוֹל וְתְמִימִים ינְקְלַרְיְמֶוֹב : ניא חָכֶם בְּעִינָיו אָישׁ וּשְׁלִיפֵי וּתְמִיפִי נְרְתּוּן מָבְּתָא בּ עשיר ותרבית קרי

סובים : (ז) ורעה זוללים . מהבר לחללים והוא לשון רעים : (ח) מרבה הונו בנשך ותרבית לחונן דלים . סרשות שומטין עליו בהוא מתעשר ונוטלין ממונו ובונין בו גשרים ומתקנין בו הדרכים חסו חנינת דלים כך דרשו כ' תנחומה: (י) בשחותו . מלשון שחת: (יא) איש עשיר ודל מבין. כנגד רב וחלמיד הוא מדכר שהתלמיד

מצודת דוד

מצודת ציון

(ז) ורשה. ענין חבור וריעום: זוללים. שחינו מרמה בפיו לחסוף הון והרי הוה מרבים בחכילה: (ח) הונו . מלשון כון בעניו : מעקש . ממי שמעקש דרכיו ושובר ובנשך ותרבית . נשך כנסף ותרכים לרמום הכריום להרכות הון והרי הום בחוכל זכן נחמר את כספך וגו' בנסך עשיר : (ו) נוצר . השומר את התורם ובמרבים וגו' חכלך [ויקרח כ"ה] : יחמרו עליו שהוח כוו של חיש מבין לחונן . מלי חנינה ומסום: (י) משנה . ובעבור הבינה הוהיר את בנו לשמור החורה מלפון שנגם: בשונות . פלבון שחם וכור ח"כ מככר חם חביו במשפיו . חבל 2578

כמחבר עומו לעללים לרדוף חחר החחום ויעזוב בזה אם החורה הנה בזה יכנים אם חביו כי יחתרו בבריות חבים כים כיל ולח למדו מעולם דעם התורם ב (ח) מרבה ודנו . המרבה סונו בנשך ומרבים הנה וה לעלמו יקבן ההון כי כמקום יקחנו ממנו ויסננו למי שחונן את הדלים : (ש) מסיר וגו' . על כי הינו מחשיב דברי הזולם ולכן ישולם מדה במדה כי המקום ב"ה מחשב הפלחו וחינר שתביבה ולא לרצון חסיה: (י) משנה . המכביל אם הישרים לשנות ללכת בדרך סכפה הוה המושיל שומו יפול בהסמוה ההוא אכל החמימים המוליכים בדרך ישר גם כם ינחנו מוב : (יא) חכם , בעביר מחזיק עלמו לחכם חבל לח כ

פה

רַלַחְמָא נְחוֹב נַבְרָא : יִפְשַׁע־נָבֶר: (כֹב) נַבְרָזְל לַהוֹן אִישׁ רֵע קברש שניה ולא יבע החופרנא עין ולא דע פייהעסר יבואנו : (כג) מובית פַּעָר פָלָר: (כֹנִי בְּשָׁבֶּס לְבֶּר אָדָם בְּאַדְם בְּאַדְר הַןְּן יִמְצָא מְמַחְלִיִק לְשׁוּן: בָּשָׁא קְּדָסוּי חָסְוָא נִשְׁבָּח פָב אָדָם בְּאַדְר הַן יִמְצָא מִמַחְלִיִק לְשׁוּן: פו הוא דפפליג בלישו : (כר) נחלו אביו ואפו ואמר אין־פשת

(כב) דְּמְסְתֵּרְהַב לְמִוֹלָא נָבְרָא (כד) דְּנוֹל לַאְבוּי וּלְאִמֵיה

(כא) יפשע גבר . סמטס משפט: (כב) נבהל לחון . ממהכ להרבות הון וגוזל חרומותיו ומעשרותיו: כי חסר יבואנו. הסרון יכה לו שהמחרה משחלחת במעשה ידיו: (כג) מוכיח אדם . על מבירות שבידו ומפרישו מהם : אחרי חן . לחתר זמן חן ימלם בעיניו יותר ממחליה לשון מלינו בברחשית רבה כל מקום שנחמר אחרי אינו אלא מופלג אחר סמוך בתנחומא על אלה הדברים מוכח אדם אחרי זה משם שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה שנקראו אדם שנאמר [יחוקאל ל"ד] אדם אתם ונאמר בו כי מלאת הן בעיני [שמום ל"ג]: ממחליק לשון .זהו בלעם החומר לישרחל דברים מחוקנים מה טובו אהליך יעקב [במדבר כ"ד] משה מכריז השמרו לכם פן יפתה ובלעם מכריז ומחניף. עשו חאוחכם ואינו מקפיד לא איש אל זיכוב [שם] באומות אבל בכם אומר ולא יעשה ושלמה לוח על שניהם כאמנים פלעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא [לעיל כ"ז]: (כד) בוזל אביו. הקב"ה : ואמר . כנסת ישראל המחטיא את הרבים נוול פקב"ה שמפריד ממנו בניו וגוזל מהם טובם : משחית. ירבעם :

מצורת ציון

מצודת דוד לא פוב לדיין להכיר פני האחד ולכבדו יי]: (כא) גבר . אים: כי בזה יסתחמו טענות בעל דינו בחשבו שדעת הדיין קרובה חליו ויחמין לו ויזכהו בדין : זעל פת לחם . כ"ל היתכן שבעבור מתנה מועטת שחושב הדיין להכל ממי שמכיר לו פנים תפשע בנפשו להולים פמשפט מעוקל: (בב) נבחל . סבסול לפרצות כון בודחי כוח רע עין כי ירש פינו לחת לדקה מהונו ולא יחן לב לדעם שבעבור מניעם הלדקה יבוא חסרון בששרו: (בג) מוביח. המוכיח את מי ומפרישו מן העבירה הנה אחר שפירש מן העבירם •מנא המוכיח יותר חן מתי שדבר עמג חלקלקות ו"פה מפשיו בעיניו : (בר) אין פשע .. ש בנה ככל שלי כמכ החרי מותם: חבר הוא. מ'מ כום חבירו של כחים כמשחים פנוים

הַנְינָא מַנִּיטָן מושׁקוי וּאָנָא דשני מולמיא נגדון יומוי : (יו) בר נשא דחשש בדמא נצורוניה : (יח) דמהלד בחמימותא נחפרק ודמעקקו (ימ) דְּפַלְחַ בְּאַרְעִיה נסבע סניען ברכתיה ודרהם בעולה בְּאַפֵּי לָא מָב וְעֵל פִּתְּחָא

תרגום

משלי כח

וַרַב מַעַשַׁקוֹת שָנֵאי בַצַע יַאַרִיךְ יִמִים: (יו) אָדֶם עשׁק בְּדַם־נָ פָשׁ עַר־בּוֹר יְנוֹם אַל־יִתְמִכּרְבָּוֹ : (ית) הוֹכֵלְךְ תְּמִים יוּשׁ עַ דְנַפְשָׁא צֵּד וְבָּא נְעֵרוֹק לָא וָגֶע קשׁ דְּרָבִים יָפּוֹל בְאָתָת : (ימ) עֹבֵר אַרְיָבֶרא יִשְבַע־-לְּדֶם וֹמְרֵדְ ךְ דִיקִּים אָרְיָתִיה נְפוּל בַּחְנָא נִיפֹּי ישבע דיש : (כ) איש אמונורו רבר לחמא ורובר סריפוקא נספע בָּרְבוֹרת וְאָלְץ לְרַהְעַשִׁיר לְא יַנְ קָרה : מְּמְנֵנוֹהְאוֹ נְכְּרָה מְנִילָה (כא) הַכֶּר־פָּגיָם לא־מֶוֹב וָעל־פַּת־לֶּיוֹם דְנָעָּחָר לָא מְוְרֵבֵי : (כא) מְפַּב שנא קרי. ד' זעירא

פסרי כשונה בלם יהריך ימים : (יו) אדם עשק בדם נפש . [שים פליו מושק דס] סוא המחטיא את חבירו ואבדה נפב על ידו: עד בור ינום. עד יום מותו ינום לעזרה שיחלפר לו: אל יתפכו בו. שבמים להספיק בידו לשוב שלה יהה הוא בגן עדן וחלמידיו בגיהנם כך כדכם במסכת יומה : (יח) יפול באחת . בכעם חחת וחין תקומה למסלחו : (ים) ישבע ריש . עניות : (כ) איש אמונות . הנותן מטשרותיו באמונה שאין עד בדבר אלא הקב"ה רואה ומרבה לו ברכה: ואץ להעשיר . דוחק השעה להתעשר בשל עמים :

מצודת ציון מצודת דוד שר ומושל : מעשקות . מלי פושק וגזל : כי שונה הבלע מהריך ימים כי הכסיל לה בצע . עושק וגול: (יו) עשק . נחל יכין אח זאת: (יו) אדם עשק . מי שנבחם בעון : יתמבו . ענין סעך : בופשו עשוקה בעון שפינת דמים הוה עד (יח) ונעקש . ענין עקום : (ב) ואץ . כי ימום ויקבר ינום מפחד רודפים ולח שנין מסירום כמו ונה חן לכוח [יהושם ימוח מי יחמוך בידו כי מחוך הרשים לעשות: (יה) יושע , מן כלרות כרבום

פשר סבכוסו: באחת. בכוח זרה חחת נופל כה כלי תקומה : (ים) עבר אדמתו. בחרישה ובזריעה: ומרדף. ההולך אחר דברים ריקים שאין בהם תועלת יתרבה בו העוני עד כי ישבע ממנו לגודל הרבוי והוא ענין מלילה : (ב) איש אמונות . במחעםה בחמונה ולא ינמכ את הבריות מעותד הוא להב ברכות אבל הממסר לבשביר חם שומו ולח יחדל מלרמום לח יסים נקי מהגמול הרחוי : (כא) הבר .

(כ) בַּנְבָּוֹת צְּבִיִּלִים יִשְׁמֵח הָעָם וּבִּמְשׁרָ רְּשָׁע נַצְּאַנַח זֶעם: (נ) אִישראוֹנְר חַכְּמָה ישפח אָבֶיו וְרָעָה וֹונות יְאַבֶּד־הָוּן : (ר) טַּלֶּךְ הַמִשְׁפָּם יַצְמִיד אָרֶץ וְאִישׁ הְרוּפֶוֹת יָהֶרְסָנָה : (ה) נָבֶר מַחְלֵיק י על־רַעהוּ דָשָׁרת פורש על־פעמיו (ו) בפשע איש רע מו קש וצדיק ירון ושמח

ליה אסו: (ב) בסוגעא דצדיקי חָרֵי עַפָּא וּבְשוּלְמָנָא דְּרַשִּׁיִעִי נתאנח עמא: (ג) נכרא דרחם חָכְסָתָא נַחֲדִי אַכִּנִי וּדְכָּתְחַבֵּר בונייתא מוביד מוליה : (ד) פַלְבָּא בִּרִינָא נוֹקִים אַרְעָא ונברא עולא עקר לה: (ה) נכרא דמתפלג על חברוה מצורתא פָרַס עַל הַלְכָחֵיה : (ו) גַבְרָא בִישָׁא בְחוֹבֵיה מִתְצִיד וְצַרְּיָקא

(ג) ורעה . מחבר לו זונות כמשמעו ורכותינו אמרו כאומר שמועה זו נאה אשננה וזו אינה נאה לא אשננה וסיוע במהרא שאין אנות במקרא מלה אלה זם בלבד : (ד) יעמיד ארץ. אם שופם ממק הוא ישמיד ארן: ואיש תרומות . אים נאות שאינו חם נהיות מתון בדין ורבותינו אמרו אם סדיין דומה למלך שאינו לריך לקנות אוסבים וליקח שוחד הוא ישמיד ארן ואם דומה לכהן השואל חרומתו על הגרנות הוא יהרסנה : (ה) מחליק . מדבר חלקות: (ו)בפשע איש רע . יכל מוקם : וצדיק . שלל הלך בדרכיו יכון ושמה :

מצודת ציון מצודת דוד למוע ישכר פחחום וחין מי ירפה לו : כמ (ב) ברבות. ענין גדולה כמו ורכר (ב) ברבות . בעת גדלו הלדיקים ומושלים המלך [ירמים מ"ח]: יאנח בעם אז ישמחו כי בעבורם יהיו מושגחים מלשון אנחה : (ג) ורנה . מל' ריעום מה' : (ג) ורעה . המחבר שלמו לזומת וחבור : (ד) תרומות . שנין הכרבה כמד מחבר כון חביו בחת לכן חתן וילער ויקתו לי תרומה [שמות כ"כ] : פוד אם אכיו : (ד) במשפם . בפכור (ה) פעמיו . רגליו כמו פעמיו ירחץ כדם כמשפט חשר יששה בין העם חתקיים

המדינה כי יחדלו מעושק ידיהם כי הכל יביה במשפש . הכל כשהמלך הוה חים אוהב חרומות ר"ל כחשר יפרשו לו חלק מן העושק עחב המשפטוכות מהרם חם המדינה כי יהרכו העושקים: (ה) גבר מחליק . מי שמחליק אם הדרך למסך ימעדו בה רגלי רעהו ויפול לחרך הנה בזה פורש רשת על פעמי שלמו ריל הום פושו יוכשל בהרשה חשר חשב על הזולם : (ו) בפשע . בעבור פשע חיש רע יביא ש מוקם אבל כשיק שלא כלך בדרכיו ירנן ויכים שמפ כי לא עליו ספים פתוקש: נאמר לית חובא תברא הוא לנברא מחבלנא : (כה) נברא רחב מנרג הנרי ודמבבר של לפיה סבלא הוא ודמהלף בעביםיתא נעטמי מן ביש : ליה ורבחםי שיניה מן מספנא דרשועי מחששי בר נשא ובאבדיהון נסנון צדיקי:

מכמנולוא ומלף קרביה בשנלא נתחבר ולא תהפי

חַבַר הוא לְאֵישׁ מַשְּׁחִית: (כה) רְחַב־ נָפָשׁ יָנָרָה כָּדְוֹן וּבוֹמַחַ עַל־יִהְוָה יְרְשָּׁוֹ: ומו בומח בלבו הוא כסיל והוכלה באלהא נדרון: (מו) בּחַכְּל בַּהָבְטָּה הַוּא יִמְּלַם : (כו) נוֹרֵון לְרָשׁ אַין מַחְסוֹר וּמַעְלִים עִׁינִיו רַב־מְאַרוֹרז : (כוֹ דְּיָהַב לְסְסְבֵּנְא לָא נָחְסַר (כח) בַּקוּם רְשְׁעִים יָפֶּרֵער אָדָם וֹבַאָבִיָּם סִנִּשִין לְנְפְתִיה: (כח) בְּקוּמָא ירבו צדיקים:

כם מו איש הוכחורת בקשרו-יערף כם (מו בּרָת דְלְא בְּקְבֵּל פַתַע יִשְּׁבֵר וְאֵיו מִרְפֵּא : ברבות

(כה) רחב נפש . להשיג כל תאומו: יגרה מדון . מגרה עליו מדק סדין: (כו) נותן לרש . לדקה: (אין מחסור . להרבות לו לדקם סמ"ה) וכן הרב שחינו מונע חורה מפי החלמיד : במ (א) מקשה ערף . מלשמוע : פתע ישבר . מהר ישכר 3

מצודת ציון מצודת דוד (כה) יצרה, מנ' תגר ומריבה : ידשן. מל'דשן אנשים אחרים וגוול רכושם כי סופו יהים במן וכן ירוין מדשן ביתך [חהלים ליו]: כמוהו לגשל משל חחרים: (כה) רחב (בו) ומעלים . מלשון העלמה: מארות . נפש. המתחוה למלחות נפשו בכל דבר בשפע רב דרכו לחרחר ריב בעבור רוגן מלשון חרור :

כלב על כי יחסר לו בכל עם וכוח דותב ועלב בעבור החתוה ובעבור המריבה ומשמן כשרו ירוה . חבל הבוטח בה' להות יתמין לו די מחסורו ולא יוסיף עלכ הרי הוא ועשה דשן ושמן: (מו) בומח בלבו . בשומך בלרה ובוטח בחחבולום לבו הוא כסיל אכל ההנוך בדרך חכמה לבעוח בה" כוח ימלם מן כלרה : (בו) אין מחמר. לה יוחסר עשרו בעבור פיור הלדקה הכל המשלים שיניו ען הרש ועושה שומו כחילו לח ירחהו לבלי חת לו הנה יבח בעשרף ברבה קללות ותרך לשמיון : (בח) בקום . בעת יקומו הרשעים למבול בעם או יסתף כל חדם שחינו מכם כי יפחדו מכם ובעת יחבדו כרבעים חז ירבו כלדיקים כי יתחספו העירה ממקום מחכוחם :

צייך אל התוכחה ומקבה ערפו ולא יפנה מש איש היכחות משמום

פּרָלָא וְחַבִּיסָא בְּרְשָנָא רְוֹתוֹ יוֹצֵיא כָמִיל וְחַכֶּם בְּאָחוֹר יְשִׁבְּחָנָה : פלי דשקרא בלהון משמשמי (יכו משל מקשיב עלדבר שקר כל-לשתי : (יט הַסָבּנָא נַבְּרָא כִישׁרַרְתִיוֹ רְשַׁעִים : (יט רְשׁ וְאַיִּשׁ סַצְּעֵיִא הָנִישׁוּ חַר בְּחַד וַאְלַהָא פנקיר שינוי דתרניהון : תכבים נפנשו מאיר ו עיני שניהם יהוח: (יד) בַּלְכָּא דְּדָאַן בַּקושׁפָא (יד) מֶלֶךְ שופַם בַּאַמֶּת דַלִּים בֹּסֹאוּ (מו) שבמא ומבסנותא הבין לעד יכון : (מו) שבמ ותוכחת יאן חַכְמָה וַנַעַר מְשׁלָח מַבִישׁ אִמֵּי : ברבות

מאכה : (יב) שלימא דצאת למסבני כורסיה לעלם תקין: חבמתא ומליא דלא מקבל נעתא מכהירת אמיה : בסונעא

הכסיל כל כוחו כא החכם וישפילנו במענה לשונו ודומה נו משבים שחון ימים [תהלים ס"ה] בשוח גליו חתה חשבתם [שם ס"מ] : (יג) ואיש תככים. היש מזימות בעל תורה ורבותינו פירשו תלמיד שאמר לרב השניני פרק א' ומלמדו: (פו) ונער משלח . ששלחוי סביו ללכת בדרכי לבו סופו : מביש אמו . ישמעחל על שהיה רשפי נרם לשרה שאמרה לאברהם גרש את האמה וגו' [בראשית כ'א] :

מצודת ציון

מצודת דוד

שפש כוח מוליח מן השפה ולחוץ כל (יא) רוחו. ענינו כעם וכן הניחו חם כשסו בקול שאון והחכם יבוא באחרונה רוחי [זכריה ו']: ישבחנה . פנין השפלה משקים כעסו וישפילנו במענה לשון חכמה והשקטה כמו משבית שחון ימים וחבלים ובמחק שפחי דעק: (יב) משל . כחשר ס'ק]: (יג) חבבים . מל' הכחה ושבירה: כמושל מקשיב דבר שקר ומקבל לה"ר אז נפגשו. שנין פגיעה: (פו) משלח כל משרקיו מתהפכים לרשעים , כי למשן נעוב חל רלון עלמו כמו קן משולה ימלחו חן בעיניו מספרים נו לה"ר

וחושאים בנפשוחם: (יג) רש ונו" . ר"ל בין הרש מעודו בין המולד בעושר ואח"ד פוכה ונשבר בחלי העוני לא במקרה בא כי מה' יצא הדבר בנזרה היורדם מו פשמים ופגשה בהם והם נפגשו מן הגורה וכן מחיר וגו' ר'ל וכן כחשר יעשיר כעני או העולך בעושר והוכה בחלי העוני נאשר יחזור לקדמותו לא במקרם יבוא כי כ' כוא במאיר עיני בניכם עחשכת בעוני כי ברעב ובטובה בכל בגורה ווח במקרה ו (יד) באמת. ווח ישה פני בעו דים וחם הוח ששיר . (מו) שכם ותוכחת , שלם מוסר והתוכחת כל אחד מהם יתן חכמה כנב הפתאים . אבל הנער המשולה ללכת בדרכי לבו וימופו ממנו שבט וחוכחת ישאר ספלי ובוס הכל מביישים אמו לומר שהיא מנשה המוסר ממנו כי כן דרך הנשים לבמבשי דינהון דמסבני ורשישי לא מַתְבּוְנִין יְדִיעָתָא : (ח) נַבְּרֵי סמקני ממללין כדבא וחכיםי מהַפּכין רונוָא : (מ) נַברָא חביםא דין עם נברא שמיאורם וְחָאַדְּ וְלָא מָתְתְבֵר : (י) נַבְרֵי דאשרין דכא פנין תמימותא

תרגום

(יא) כֹלָא חוִמְרַתִיה מפּים

ושבות: מו יוֹנֵע צַרִיק דָין דַלִים רְשָׁע בִיץ וְחָבִי : מו יִבּע צַרִיקָם לאיבין דַעת : (ח) אַנְשׁי לְצוֹן יְפִיתוּ קריה וחכמים ישיבו אף: (מ) איש-חָבֶׁם וְנִשְׁפָּם אָת־אֵישׁ אָוֹיֶל וְרָגֵו וְשְׁחַק יואין נְחַת : (י) אַנְשׁי דְמִים יִשְׂנְאִי־-רקם וישרים יבקשו נפשו : (יא) כל--

(ז) דין דלים. יסורי דלים ומה הם לריכין ומחן להם לכ : (ח) יפיחו. ילהיבו כלהכת אם הנפוחה ברוח: (מ) איש חכם בשפם. מתוכח עם סאויל : ואין נחת. בין מראה לו פנים זועפום בין שמראהו פנים שוחקות אין נחת לא כזו ולא בזו אינו מולא קורם כוח מליגו באמלים שהראה לו הקב"ה פנים שוחקות ומסר בידו אדום ובשובו מהכותם [ד"ה ב' כ"ה] ויכא את אלוהי וגו' ולפניהם ישחחום. לאחז הראה הקב"ה פנים זועפות ומסרו ביד מלכי ארם [שם כ"ח] ויובח לאלהי דרמשק וגו' מעודים אותם: (י) יבקשו צפשו . נ' חבה ונרחה שכן הוא כמה שאמר דוד לאביתר |שמואל מ' כ"ב] חשר יבקש את נפשי יבקש את נפשך מי שיגמול לי הפד ינמול לך ואין הפוחרים מודים לי: (יא) באחור ישבחנה . כשיולים

סכסינ

מצודת ציון מצודת דוד פרשע [מהנים כ"ח]: (ו) דין, משפש (ו) דין דלים . יפורי הדלים ודוחם יפורים: (ח) יפיחו . פנין נשיבה כמו פניים : לא יבין . לח יתן לב להבין פופח כחם (ישעיה כ'ד] : קריה. עיר : ולדעם מחסורס : (ח) יפיחו . ילהיבן

סעיר בלכבת אם כמחלוקם כמו ככות פתפיח בחם להעלום השלהבם כי דרכש לחרחר כיב בין חנשים: ישיבו אפ קרבס לפווך כשלום ולכשוב אף כאיש מאחיו : (מ) איש חכם . כאשר פחכם יבות במשפם עם חים חויל כנם מחוד יקשם לכתנם כי בין כעם עליו בין שחם פמו לה מוח נחם . כי בפת כעם חתו גם כחויל בכעם ובשת שחם נבס לבי בעבור זה וכחינו הוכיר (הסרחק מן החויל: (י) אנשי דמים. שופרי דמים: לבקשו נפשו . דורשים נפש סקם לסיסיב מתה : (יא) כל רחש . דרך סכסיל במת

פח

לְשַבְרָא נָהַנֵּי וּבְאַחַרְיִמִיה יְהִי עַבְדֵּי וְאַחַרִירֹאוֹ יַהְיָהְ מְנָוּן: (ככ) אֵישׁר פַער הַנֵר וְנַבְרָא הָסְהָנָא בִּיך יְנָרָה מְדְוֹן יַבְעֵל חַמָה רַב־פָּשׁע: פוישין חובוי : (כנ) רטונוא. (כנ) נצאות אדם תשפילנו ושפל־רוח במהלא נינוע נפקר וללא : 'נולבן בינוב : (כנו נובל מב דרב הולא לבר נהא ההפקרה יפן מולע : (כני) פולטא לכנ (כני) לונגיע אונים יושו מולא ורושה : נפתר נפסל מולטא ולא בפתן אלבר החקת ולא יניג : (מני) בפקר גם נולצא פני בפתן בַיהוֹה ישנב : (כו) רַבִּים מְבַקשׁיִם פְּנֵיְ

מַנַּפָּח : (כב) נַבּרָא רַנְוָנָא בשא עבדא ליה תקולתא פרמספר באלהא נעשן : (כו) סַנִישֵי דְבָעיָן אַפּי דְשׁלִיטָא

לפני שמש ינון שמו [תהלים ע"ב] וכן כל נין שבמקרה שהנין קם סחם חביו לשלוט בנכסיו: (כב) איש אף ינרה מדק. כמשמעו מדון מדת הדין : (כג) יתמך כבוד . יקרב אל הככוד ותומך כו סמיד: (כד) אלה ישמע . שמשביעין אותו אם כאית פלוני שגנב לי כך וכך ומתוך שהוא חולק עמו אינו מגיד : (כה) חרדת אדם יתן מוקש. מסורם הוא מוקם עבירה יתן חרדה לאדם ד"א כמשמעו מתוך שאדם לר עין וחרד אם יעשה לדקה ילטרך אל הבריות חרדה א תתן לו מוקש והרחשון נות לי : (כו) פני מושל . לדון לפניו:

מצודת ציון

פתעוג את שבדו מוערותו שודו לא ושק מלבין : מנון . שר ושלים כתו לפני שמש שכמו לסכא עול עבדום הנה בחחרים ימיו ימון שמו [חהלים ע"כ] : (כב) יציה . יסים פוח שר 'ושליט על כחדון כי ינבה עניט התחלת המריכה : (כד) אלה לבו ויחדל מן המלחכה והוח מוטל על

כחדון לחק לו די מחסורו : (כב) איש אף . הנעסן דרט לחרחר ריב פס כבריום: רב משע . כי בעם הכעם לה יבחין בחקון מעשיו . וכמ"ם רויל כשעם אפינו שנינה אינה חשובה נגדו: (כג) חשפילנו. הנאוה שלמה חבים סבה לכשפיל חותו: יחמך . שושן הוא אם הכבוד שלא מפול ממנו: (כד) אלה ישמע. כ"ל לוחת שונה נפשו כי כלה ישמע במשביעין שיבוחו כיודעים ויעידה פל הגניבה ועל כי חלק עמו לה יגיד וישה עונו ומחבד נפשו : (בה) חרדת אדם . כתרדה שהחדם תורך בכוח עליו מקרה רע הוח יוסיף לו עוד מוקם על כי לבו כל עמו קרוב הוא להיום וכשל בדבר קל . אכל הנושה בה' ולא יחוד ביושר כנב ישחוק חף מכתקרה חשר הדביקשהו שחו : (בו) מבקשים. ישחם (מו) בְּסוּנְקָא דְּרַשְׁיִמִּי הּרָבָּא נסני וצדיקיא יחמון במפלחתון (יו) רְדִי בְּבְרָדְּ וְיִנְיְחְדְּ וְיָמֵן הַפנוּמִי לְנַפְשֶׁדְ: (יח) בְּמוּנְטָא רשולאי בחתבע עשא ודנמר אוריהא מובודד : (ים) בְּמָלֵי לָא מְחַרְדֵי מַבְרָא דְיָדַע נִיר ולא בלים : (כ) אין חויתא

תרגום

עמו) בִּרְבָוֹת וְשְׁעִים יִרְבָּח־פָּשַׁע וְצַהִּיקִים בַּמַפַּלְתָּם יִרְאָנּ : מין יַפַר בַּנְּדְּ וַיִנִיתְרָ דַיַּקוּ מַעַדַנִים לְנַפְּשֵׁךּ : ייחו בְאֵין חָוּון יפרת עם ושמר תורה אשרה: לים) בַּדְבָרִים לְא־ינָנָסֶר עָבֶד בֵּי־יְבִין יאון מענה : (כ) הוית איש אין בדבריו נכרא רמשוקלין מלוי ספניא הקקוה לכסיל ממנו : (כא) מפנק מנער וסב הוא פקלא מניה : (כא) מְחַפְּנֵק מָן מַלְינַתִיאּ

רשי

(יח) באין חוון יפרע עם . כשגורמין ישראל שהנכואה מסתלקת מסם על ידי בהם מלעיבים בנביאים יפרצו בם פרצות ויוצאים לתרכות רעה : (ים) כי יבין ואין מענה . כיון שרוסהו שמוכיתו בוחק הוא חוזר ומקלקל לכך לריך ליסרו במכוח ועונשין ולא דבר על מבד ממש אלא על כל הממלים דברי השופטים: (כ) אץ בדבריו ממסר ונדסל לסשיב : תקוח לכסיל ממנו . יש לכסיל מקום יותר ממנו : (כא) מפנק מנער עבדו . יצר סרע : מנון . שלים וכן

מצודת ציון מצודת דוד [ישפיה ש']: (מו) ברבות . פנין על בניהן ח"כ הוח גורם לביים חם פסי בדולה : (יו) מערנים . דכרים כי וח ומוח כו חכמה : (מו) ברבות. חמודים כמו מעדני מוך [ברחבים מ"ט]: בעם נדוו הרשעים ומושלים בשם יחרבם (יח) יפרע . ענין כשבתה ובטול למו הפשע כי סחותם על הפשע והלדיקים יותפרטו כל עותי [לעיל ח'] : שלה החזו בפשע ירהו במפלקם וישמחו (יש) מענה . מל עניה וחשוכה : (כ) אץ . על אשר לא נמשט אחריהם : (יו) וינוקר . שנין מסירות כמו ולה אך לכה [יכובת יתן לך מנוחה ולה מרגז בעבורו. זעוד ין: (כא) מפנק . ענין עונג ועדון כי ימן מעדנים לנפשך כיל השמה עוד מפדני מלך [ברחבים מ"ט] ס"ח ספווקי במשביו : (יח) באין חוון. בחין וכוחם

פובין יכוטל העם מקנין המוסר . חבי השומר פסק המורה חברי לו כי המחור בכה מחזירו ימוטה: (ים) ברברים. כיל בדברים וכד זולם השבע על יקבל מוסר כי אע"פ שיבין דברי המוסר אין מפנם בפיו לומר אעווב דרכי : (ב) חויה . אם ראים אים הממהר בפניניו דם אשר ים שקבפין מקוד לכללית פפויניו יותר מממ אם יפתר לישוב כדשם : (כא) ספנק.

וכו בן בער אוכן מאיש האדבינה רבע שא אנא ולא אית בי אדם לי: (נ) ולא למדתי הכמה ודעת קרשים אַדָע : מי מֶי עלה־שַׁמֹיִם וּ רַיַר מִי אָסַף־רֹּוּחַ וּ בְּחָפְנְיוּ מִי צָרַר־ מִים ו בַשִּׁמִלָּה מִי הַקִּים כָּלִיאַפְּמִי־אָרָץ

(אוכל : (ב) סמול דבורא יליפית חכמתא ולא יבעית יריעתא דקדישי : (ד) פן סלק לשמיא ונחת ומן אחד רותא בחפטי וכן צר מיא בשושיפא ופן אקים בריתא דארעא

תרגום

בני ישראל : (ב) כי בער אנכי . על שסמלתי על חלמתי כדכף בסקב"ה דואג שמא יבא לידי עבירה : (ג) ולא למדתי חכמה. [ולא דעת הדובים]. ידעתי שגרעתי או הוספתי על דברי משם : (ד) מי עלה שמים. כמשה: מי אסף רוח. פיח הככשן: מי צרר מים . קפאו תהומות [שם מ"ו] נלכו למו נד [שם] בתפלחו של משה : מי הקים . את המשכן שבהקמתו נתבספו כל אפסי ארן

> מצודת' דוד מצודת ציון

[מ"ל "ל] וחת" וחתר ויחתף ונו' כי (ב) בער . סכל מצלי דעם כבכתה וכום נפס לבבו וגו' הנרחה חליו פפמים . מלשון חנחנו ובעירנו [במדכר כי] ב שנתותר מה בנרחה חליו פעמים כבר (ד) וירד . מלשון ירידה חו הוא ענין כראה אכל מעתה לא הוסיף להראות לו ממשלה ושיטנות כמו דירד מים עד ים עוד בצון כי נשה לככו מה' א'כ מרכים [חהלים ע'כ] : בחשני . ענינו מלוא אסיפת הבינה היתה סבה לסינוק הנבוחה: למות הידים למו ומלוח חפריו קטרת (ב) כי בער אנבי . ריל וחלה דבריו [ייקרת ט"ו] : צרר . ערין קשירה כמו שלמר עתה רוחה חוכי שתי ובער מדעת לרור כספו [ברחשית ש"כ] : בשמלה

אים וחין ני בינת חדם כי הנה דבר כ' בסדין: אשםי. קלות: ומת . הר"ו הוא פחסתי וחכמם מה לי: (ג) ולא למדתי . פריני כחינו לח למדהי חכמה : ודעת . ולח החמור בסחלם המקרח משמשם כשמים כחינו חמר ולח דעם קדובים חדע כ"ל לח ככנמי דעם המרי קודב כמה שחמר פכחוב ווא ירבה לו נשים ולא יסור וגו׳ [דברים י"ו] כי אין המוכה לימר השירבה שמח יסור כחינו הים הדבר סלוי ומסופק חלח ככוונם כוח לומר בבודחי יסור ותין חכמה נגד סורת משה : (ד) מי עלה , מי עוד עלה הבמים כמו שפונה משם השמים ויכך בשלום או כ"ל שעלה לקחם החורה מיד המלחכים: מי אבים . כחשר זרק משם פיח הכבשן נחפור על כל החרץ כחילו חסף הרוח בחפניו לפורם על ידו וחמר מי חכף עוד למוקו : צרר , לשבקע הים עמדו המים ביורדים ולח

פלכו בדרכם כחינו לכר חותם בזמלה . ומי לכר עוד כמוהו: מי הקים כי עד (ח כמנה בתורה היתה החרן מהמוסים לפול וכחשר קבל משב חם התורה הרים שים וסן קדם אלהא דיניה דנברא ז (כו) מְרַחַקְּתָא דְצַדְּיִקִי נַבְרָא שַּנָלָא וּמְרַחַקתָא דְּרַשִּׁישִי נַבְרָא דָתְרִיצֵי אָרְחָתִיה:

ל (א) מלוי דאנור בר יקה דַקבַל נְבִיוּתָא ואמר נברא לאיתיאל לאיתיאל ואוכל

מושל ומיהוה משפמיאיש: וכוו תועבת י איש עול ותועבת רשע ישר דרך: ל (א) דְּבָרֵי אָנִיר בִּוֹ־יָלָה הַפַּשָּׁא נָאַם

הַבָּבֶר לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאָכֵּל :

ומה' כל משפם איש . אם יזכה או אם יתחייב ובמלכי העכו"ם דבר סכתוב: (כו) ישר דרך. אדם שהוא ישר בדרכיו:

ל (א) אגור בן יקה . דכרי שלמה שהגר את הבינה וההיאה כד פירשוהו חכמים : המשא . נכוחה זו חמר על כן : נאום הגבר לאיתיאל . אמר הגבר זה שלמה המשא הזה על עלמו בשביל אימיאל על שסמך על חלמתו להרבות זהב וסוסים ונשים שהווהר מלסרבות וכן אמר איתיאל ואוכל ארבה נשים ולא יסורו את לבבי ארבה זהב ולה אסור ארבה סוסים ולא אשיב את העם מלרימה: לאיתיאל ואכל . בשביל שחמר חימי אל וחוכל לעשות ולח חכשל . לאיסיאל על איסיאל כמו ואמר פרעה לבני ישראל [שמות י"ר] על

מצודת דוד

שבופה כמו ושמעה קול חלה [ויקרה ה']: ויבקשו ממנו ליקן להם שררה מה כחילף כל משפט חיש כמ"ש רו"ל חפי" ריש בקיד [לפיל "]: בן . מלי בינה : כמו שחים עול הוח מחושב לידיקים כ

באם . ענין חמירה : לאיתיאל . המלה כ (א) דברי אנור בן ונו' . רוה לומף אנה כם דברי שלמה אשר אגף וכלמ"ך כיח כמו בעבור וכן פתח פיך וחסף חת הבינה ובעבור מרבים הבינה כקית את כנכואה כי נטלה ממנו : נאש הגבר. דנה לומר על כי דברי הגבר הות שלמה היו לומר בעבור חיתי חל וחווף

מצודת ציו (מו) משפש . שנינו דבר הרחוי וכן על הדבר מסור בידו חבל לח כן הוח כי מכי כשמוד כמשפט [מלכים כ' י"ח] : ב (א) אגור . ענין חסיפה כמו חוגר גרגותה מן שמיה מנו ניה: (כו) תועבת.

יפה . מנ" הכחה : המשא . הנצוחה : . חים ישר דרך הוח מחועב לרשע : פכוח מורכנת משתי חיבות חתי הל נאלם [לקי ליא] : ואכל . מלי יכולם :

ומפרם לומר שחמר בעבור חיתי חל וחוכל. כ"ל כ" שמדי וכוח נחן ני חכמה מפין שלום חוכל לשבות מה שלבי חפן להדכות ושים וכסף חהב כי על"ו לח יסור לבכי מה' כי חין חכם כמוקי לריך נדר ושמור ח"כ על כי כמך על חסיפת רב הבינם חתב הדבה נבים וכוי ולה חסור וכו' ולבסוף נחמר כו נביו המו חם לב

מַמָּנִי רַאָשׁ וָעשֶׁר אַלּיִתְתֶּן־לֶּי דַּמְיִנְפַּנִי לְּשִׁיכֵּר בַּט אֶלְהָא זּדְלָא אַתְּפַבְּפֵּן כְּיָתֶם חָקָּי : (מ) פֶּּן־אֶשְׁבַּע ו וְכַחְשְׁתְּיּ וְאָבַּוֹרְתִּי מִי יְרֹדְוָרִוּ וּבָּוֹרִישִׁ וְנַנְּבָּתִיּי וְתָבַּשְׁתִּי שֵׁם אֶלְדְיִי : וֹ אַל־תַּלְשֵׁן עָבֶד אֶל־אַדנָן אוניו קרי פָּוֹ־יַנְקּלֶּדְדּ, וֹאָשֶׁמְתָּ : (יא) דְּוֹד אָבֵיו יַקְלֵלְ וְאָתִּדּ אָמֹו לָא יָבָרְדְּ : ניבּו דְּוֹר מֶּדְהוֹר פתח באתנח בעינין

זְעוּתְרָא לָא תְחֵן לִי זוֹנִי לַוְוְמָא מְּפָתִי: (מ) דְּלָא אַשׁבֵּע וְאָכְפַּר וְאָנְנוֹב וַאַחַלֵּל שְׁמֵיה דַאלָהָא: ני) לָא תַלְשׁוֹ שַבְּדָא לְמְרִיה בּלָא נְצַעַרְנָדְ וְתְתְחֵיב : (יא) דָּרָא דַאַבוּהִי נְצַעֵּר פּלְאִמֵּיה לָא נְבָרֵך: (יב) דַרָא דָרָבֵי בַּמִיְטִי וּסְצְאַתִיהּ לָא אשתונ

שלשיו מדבר לפני הקב"ה : (ח) ראש. דלות: הטריפני. ל' מזון ירן טרף נתן ליכאיו [מסלים קי"א] : (מ) פן אשבע. מתוך טושר: יכחשתי. בסקב"ם מרוב גמום ומסו סכחש ואמרתי מי ם' כלומר פין אלסים : ותפשתי שם אלהי. לסרגיל להשבע בו לשקר : אל תלשן עבר . אל תמסור דין על אדם ללעוק עליו להקכ"ם ואפילו הוא רשע אשר אביו יקלל וכל התועבות האמורות כאן בו ירחים לדבר מהושע בן בחרי כדחיתה בססחים בפרק החשה שהושין

פת ישראל ואמר החליפה באומה אחרת אמר לו הקב"ה קה לך סבס

מצורת דוד כנפש ולה יוסר: (מ) מן אשבע . ר" כי

כשיכיה ני מושר דב פן חשבע ביותר

פחקנחה וחכחש כה׳ לומר מי כ׳ כוומר

לדבר המת ולמחם בשקר : השריפני . ונכובת . מלשון כזב : (ח) השריפני . שנין שזון כמו טיף נהן ליראיו [מכלים קייה] וכוח מושחל מלי משן כחים ככח פ"י פיף: חקי, הקצוב לי וכמו וחכלו חם אין אלהים : ופן אורש . ואם אסים פני אחיום : (י) חלשן . פלפון פלפינום

פן כמחסים רש ביותר חבנוב הון למוחות ולסיר: ואשמת. מלי שממה כמו שדרי בפשי המתחוב וחתפום בפי להוכיר חת שם כי לכשכם כו פו שקר: (יא) אל תלשן. או מדבי וכיצי פו ספבד לפני חדונים מבר בכחום כי דרך להיר לחשרו לפני מי שכנחמד עליו מוכנע לו ויכח מפניו : פקללך. פן כפנד יקולך ומכים לשתמה. [ושם אף כי לא יקולו משם ישנם ת"ם פת הרין ליפרע ע" כלומק ומקלון: (יא) דור ונו'. מוכב לומלה לומר חפים סחר פרוך אשר יקול אכיו וכו" ופן מחשוב להלשין ביניהם (משן יהיה מפש שלים ברעבו ויחכדו בעונם עלים מוסיר לך חל מישן: לא יברך . וח חכירם בלשון פרכב אלא כלשון קללם: (יב) דני מישר . אף אם הרור בפוא מחזיק פומו לשכור פריה אין ידעת: (ה) כְּלְהוֹן מימרזי דאלהא צריפן ומסים תוסף של מלוי דלא יכסנד ותתפרב: (ו) תרתין שאלירת מַנַּךְ לָא תַכְלֵי מָנִי עַר לָא אמות : (ח) דנלתא ומלתא בַרְבוּתָא אַרְחִיק מְנִי מִקְבֵּנוּתָא ועותרא

תרגום

פהר שבו ובדו שם בנו כי תדע : דארעא בן שמיה ופן שום פּל־אִמְרַת אֱלוֹהַ צְרוּפָּה מָגֵן הוא בחסים בו : (ו) אל־הוסף על־דבריו לאלין דמתרחצין ביה: (ו) לא פוריוקית בו ונקובת : מי שְׁתִּים שַּׁבּלְתִּי מַאָּתָךְ אַל־תִּמְנַעְ מִטְנִי בְּטֶרֶם אַנְאַ וּ וֹדְבַר־כָּוֹב הַרְהֵק

רשיר

פר כדרם בפסיקתה: מה שמו ומה שם בנו. אם תאמ' כבר סים דוגמתו סמור מה שם בנו איזו משפחה ילאה ממנו ונדע מי הוא : כי תדע. פס מדע מי הוא ואיך לא יראת לעבור על דבריו: (ה) אמרת שלוה צרופה . מזוקקם ולא כתב דבר שלא ללורך והיה לי ליזהר: (י) פן יוכיח בך ונכזבת . יוכיח על פניך בעל ידי חוספתך חמס בם לידי עכירה וכ"ם אם תנרע : (ו) שתים שאלתי מאתך. עכביו

מצודת דוד מצודת ציון במקום חו: (ה) צרופה. זקוק מסיב כמו כחרך לפתוך על עמדה ומי הקים פת לבות לרף לרוף [ירמים ו']: (ו) יוביח . חת כחרן כמוכו: מה שמו . כות שנין פנין בנור דברים כמו לכו נה ונוכחה מלילה כחומר לוולם חם היה מי כמוהו שמים ח'] : בך. רוכ נומר בדבריך : חמור נח מה שמו חו חם שנחת שמו חמור

שם בנו חם תדע שהי' מי מחז דוגמתו וריל פתחמר בלח כים מעולם מי יערוך חליו וחיך מלח לכי לנטום מדבריו ע"י חומדן בדעם וחמר כמקרעם על עלמו ותוכח על פרחשונום ועלמד דעם לבל יחתו מי דרכו נהשע של חכמתו: (ה) כל אמרת . עתה רוחה חני חבר כל חשרת חלום כים לרופש ומזוקקת מבלי כיג ומכשול והוא למגן ולמחסה להליל מן מכשול הטעוק אם כחוסים כו ולה כחוסים בחכמתם כמוני כי הם גה חסיתי במשעו חכמתי שותר ארבה ולא אסור לא הייתי נכשל בעבירה כי לו אם הכוונה היא שהדבר שלוי ומכופק מ"מ חין לשנון בחכמה ולכור ממנה : (ו) אל תוכם. כוחיל פחתרתו לרופה מבלי כיג ומכשול שעום לזה ח': סוכיף מה פליה כן כשיברר ברברך ימוחה נחב ומושעה וחיך ח'כ החובר לחמרת חלוה הורופה: (ו) שתים. משם ידבר מול כמקום וחמר שני דברים חני שוחל ממך וחל חמנעם ממני בסרם אתום כיל כל ימי חיי לח יהיו מנופים ממני: (ח) שוא ודבר בוב . כיח היח וכפל שדבר במתות נרדפים כמו חדמת שפר [דניחל ידכ] : הרחק , כ"נ קן בלבי תרגום

(יו) עַיִן ו הַּלְעַנ לְאָב" וְתְבֵּו לִיְקְתַּת אָם יָקרוּהָ עִרְבִי־נָתַל וְיִאְכְלִוּהָ בְּנִי־נָשֶׁר :

שיול וְאַחַרַת רַחְמֵי נִיּחָבָת

פתח באתנה פתח באתנה

א לומרת תנו לי לדיקים וזו אומרת תנו לי רשעים : ארבע לא אברי הון . הרכה יש לנו' : (מו) ועצר רחם . משמיש : (יו) ליקחת אם . לקמטים הנקבלים ונקסים בפני אמו מל' יקסת עמים [בראשים מ"ע] קבולת עמים והיו"ד כמו יפעת ויעלת הן: יקרוה . לשון מנקר בנקרת הצור [שמות ל"ג] פורזי"ר בלע"ז יבא העורב שפום אכזרי על בכיו ויקרוה ולא יאכלנה ולא יהנה בה ויבא נשר שהום כחמני על בניו ויאכלנה ויהנה בה העורב אכזרי הוא כמו שנאמר [מסלים קמ"ז] לבני עורב אשר יקראו וסנשר רחמני שנאמר ישאסו

מכני

מצודת דוד

לפשום המשפט כי לא ירפו ידיהם ממנה: הנה . הוא כמו המה לוכרים: הון . פנק (פון שאול . פוח הקבר חבר לח משבע די והרבה וכן יחמר על רבוי המפון : שפנרים מהים אשר ימוקו בחורים או (מו) ועצר רחש . מניעם הפריון וכן פי בהחלותיהם יעיניהם : העצר רתם. נמה עלור עלר ה' בעד כל רחם [ברחשים כ'] : פמוא אשר נעורה רחם כאשה ולא סוליד (יו) ליקחת. ענין קנון ואסיפה כמו ול בנים והמה הולנים ערירים: ארץ . רבוה יקהם עמים [שם מ"מ] : יקרות . פנין פעמים ירך הנשם כשיעור מועט וחין די נקיבה כמו דינקרו חם שיניו (שופפים

פרעב והגם שלשה התשפטים ההנה מחשידות: ואש . דיל חתר מום החדם בשפט כוח בשיני אם הגיהום והיא שורפת והולכת כי לח תכבה ולח תחמב די : (יו) עין חוענ . כפין כמלענם כרמיזמה על מוסר החב ותביה לקבולי הוכחום פאם וסדרי אמרים כי דרך נשים לם : יקרות . נמול שנשו הוא שהשורצים פתוויים אלו הנחו המה ינקרו הפין . יבוא הפורב האכורי בנאחר לבני פורי אבר יקראו (מכלים קמין) ויפרע כפי שכראה אכוריום וכלפיג על האב והאם שנם כמה לה יחנע חם הפין כי חתרים המה ולה יהנו מן החתר : מאברות בני סנשר סדתמנים שנחמר ננשר יפיר כוו זנו" (דכרים נ'בן כם יחכנו חם ספין מאַרְעָא וַלְעַלִּיבִי מָן בְּנֵי נָשָׁא דּ וְאַרְבּע דְלָא אָסְרָן מִפּחָא צּ

בְּעִינָיֵן וֹמַצְאָתוֹ לָא רְחָץ : נינו דְּוֹר מֶח־ אִשְׁתְנוּ: נינו דְּנָת דְנְמוֹ בִּוֹשׁ רמו עיניו ועפעפיי ינשאו : (יד) דור ו הבילו פנפלין : יד) דרא תרבות שניי ומאכלות מתלעתיו לאכל אניו ניבוי לפיבל מקבני פַנייִם מַאָּרִץ וְאָבִיוֹנִים מַאָּדָם : (מוֹ) לַעלוְקָא פְּרְמִין בְּנִין הַבּּ (פו) בשלוקה ו שהי בנות הב הב שלוש הב חלח אנון דלא שבעו סגול באתנח כ' זעירא

משת זמנים [הושע ה']: (יג) דור מה רמו עיניו . זה גמום סכות: (יד) דור חרבות שניו . החילונות: מתלעתיו . שניו בפנימיות: וכאכלות . סכינים: (מו) לעלוקה . מנחם פתר לעלוקה במשמעו למדנו שהוא ערבי והפוחרים אומרים שהוא לשון שאול ימוכד וכן במדרש תהלים למדנו כן שפותר שתי בנות גן עדן וגיהנס

מצודת דוד

מצידת ציון

ואן נאסמו [יואל א'] : (יב) ומצאתו . ונקי מפון ופי"ו לא נכחן מטוף המעשים מלשון לוחה ופנוף : (יג) רמו . גבהו : כי המחזים שלמו לחופה מהרהר פעם ועשעשיו. חישון כעין : (יד) חיבות . בתשובה ווח כן המחזיק שלמו לטיבור : מני חרב: ומאבלות . סכינים כמו ויקח (יג) דור מה רמו . אף אם הדור ההוא אם המאכלת [בראשית כ"ב] : מתלעתיו . מה מאד רמו עיניו וגו' ר"ל המה גפי פס כשינים כפנימים וכן מחלעות עול הרוח: (יד) דור חרבות. אף אם הדור ואיוב כיטן: (פו) לעלוקה . היא סולעת ההוא שיניו ד:מים לתרבות ומחלעותיו בגדלה בנהרום המוללם דם עד כי ופתוח (מחכוות וחשל בהם חם בעניים לכנותם כל גופה ובדרו"ל סכנת עלוקה [ע"ו י"ב] : מן החרך ולהשחים אם החביונים מבני חב. מן כמו הכה לי בנים [ברחשים לי]: חדם ריל הוכלים בכל פה ומשחיםים חביונים עד כי לה יחשבו מו בני חדם

ובדום חיב רעתם עד מחד וחף חם כל חום בהם עב"ו חל חושן ביניהם ב (מו) לעלוקה. דימה ביר הקבר לעלוקה כי מולות ושוחפת כל הבריות חליה כדרך בענופה המולות אם הדם : שתי בנות . הם ג'ע וגיהנם הביע אומרת מו לי צריקים וסגיסנס חומרה מן ני רשעים . והוח ענין מלילה כחילו יחמר חל יחשוב בלדים כי יור לו כמקום בג"ע וחל יחשוב כרשה חשר כגיכנם כבר נחמלה מפה חל פה ולה ימוח לו מקום כי לה כן הוה . כי כל החם מסחוום עוד על חוםים כי שנה בחבום ידים וכ"ח יבות חו מקומו : שלוש הנה , כ"ל עם כי שלום כנה המשפטים בנרחים חשר לה משבעום מלשפום שפוט ולה יקולו במשפט עכ"ו יש עוד החריםם פרציעים חשר מכת עוד משפט ומרבים מיני ביסוריו שבה לה יחמרו די לפר

יָכְלָא לְסִקְבָּרָא: (כב) הַחוֹת תוּבֵל שָׁאַת : וכב) תַּתַת עבר בַּי נישלפה קחקא: (כני מחות ישלוף ונבל כי ישבע לחם: (כני שותם שניאתא דְהַנִיא לַנַּבְרָא וְאַמָּקָא שְׁנוּאָה כֵּי תַבָּעֵל וְשִׁפְּּוְה כֵּי־תִירָשׁ (כר) אַרְבָּעָא אַטוּ הַנְעִירִין בְּבַרְתָּוֹה : (כר) אַרְבָעָה הָם קְטַנֵּר־אָרָאַ (כני) הולהלמה לא מהיו אליבון וְנַבְּנִים עַלְמִים מְחַבְּמִים: (כני) עַנְּמְלְנָם בְּּצְיִם מְחַבְּמִים: (כני) עַנְּמְלְנָם המחקרין בקומא מיבלהון: עום לא־עו ויכונו בקוץ לחמם: ופרנו להו בישימו לא תפוף (כו) שפנים עם לא עצום נישימו בפלע (כו) וַפְּטְצִי רְמַלְכָּא לֵית לְהוֹן בִיתָם : (כו) מֶלֶךְ אֵין לְאַרְבָּהְ וִיצֵא ואקמתא

תרגום י

מצודת דוד

מצודת ציון

חצק שחנים

דברים ירגזו יובני החרץ ובעבור הרביעי וספל : (כג) גברתה . החדונים שלם : לא תוכל לסבול הרוגז והחרדה כי לב סוא: (כה) הנפלים. שם בריה קסנה : כם . (כב) תחת עבד . כאחד הוא בעבור יאמר כן בדרך השאלה וכן מדם דבורים העגד כחשר ימלוך. כי לח ידע הכסיסי [שופטים י"ד]: (כו) ששנים . שם בכים המלוכה ובשגעון יוהג : ונבל . השנים

כחשר הוכו ישבע לחם כי רצים לומדים מעשיו בחמרם כוח לח יחסר לחמם ובעכור זה יתרכה הרוגז והחרדה : (כג) תחת שנואה . השלישים הוא בעבור חשה השנוחה במעשיה זונה מנחפם וחשר מנשח וכפל כי חז מוכל למנום הריונה בכעום ותרבה לפחות אובים לזמת עמה ובעבור זה יתרבה ברוגו והחדרה ב ושישתה , הרביעית היה כחשר שפחה יורשת מפשלת בברחה וחשיב הגברת משרחה לה ובשבור פחיתות משלחה וסכלות דשתה לה תשכיל לכבד את פר סרחוי לכבוך ויתרכה לחרדה עד למחד כי זהו דבר קשה יותר מכולם וחף מעבד כי מלוך סוחיל וכיח חשה קלרה דעתה וכל ידעה מה: (כד) קשני ארץ . בריות קשרום אשר בארן : מדכמים . ראל עם כי המה קמני ארן וחין חכמה גדולה ראוי להם לפי לורך הבגם די מזונה מ"מ המה מחוכמים מה" בהשנחה פרסים ומפס ילמדו דעק חה העם: (בה) ויבינו, עם כל חולשתם יקחוקו להכין מחכנם כפת סקין עם מנוח השבוחה בשדה ולהטמין על ימום החורף והמה מלמדים דעם חם פעולנים להכין די מחסורם בעוד היום לחל ידם : (כו) וישים. עם כל חולשתם יפחזקו לעבות לעלתם מקום מדור בחוך הפלע כי יחפרו כו מצע מעם שד פ יכחיבו מקום לשבת וכמה מלמדים דמת חת העם לבל יעובו חומת החורה של כי ארוכה מארן מדה אלא ישנו מעם מעם עד כי ינמרו אם כולה: (כו) סלך אין לאיבה . להנהינם יחד כחכיפה חתם כדרך הנהגם המלך ופנ"ז בוחרים פפומם נאום יחד בחסיפה חתם ולח יפרדו חנה מחונה והחסיפה כיח נהם רב התופום יפי אם כלכו יחידים כיו כני אדם ודים אותם אבל כובם יחד רבי כתספר שלם

וארתע דלא ירשית אנון \$ נאורחא דאלפא בלביה דים ואָרָחָא דְנַבְּרָא בְעוּלְמְתָא \$ נירתא אָכלָא וּמְכַפּּרָה פּוּמָהּ דְּנָאתָא: (כא) הְחוֹת הְּלָת רָנוֹאָ אַרְעָא וּתְחוֹת אַרְבֵּע לְּשָּּ . יכלא

ניח שְׁלשֶׁהְ הַמֶּה נִפְּלְאוּ מִמֶנִי וֹאַרְבַּעֶּ (יח) מְּלֶח אַנּוּוּ דְּנִגְיִוּ סִּוּּ וארבעה קרי לא ידעתים: (ימ) דרך (ימ) ארחא דנשרא בשפיא הַנָּשֶׁר ו בַשְּׁמִים דֶּרֶךְ נָחָש עַלֵי צור וְאוֹרְמִיה דְחָוְא עַל שׁוְעָבּ דָרֶרְיְאָנְיָתְ בְּלֶבִייֶם וְדֶרֶךְ נָבֶרְ בְּעַלְמָתְ : (כ) בַּן ו דָרָדְ אִשָּׁה כִינָאפָת אַכְלָה וּמַדתַה (כ) בּירָגְא אָדְהָא דְאַתְּה בּירָה מִירָּא בּירָא בּאַרָּא בּאַרִא בּאַרְאָל בּאַרָּא בּאַרִּא בּאַרִּא בּאַרִּא בּאַרְאָל בּאָרָא בּאַרְאָל בּאַרָּא בּאַרְאָל בּאַרָּא בּאַרְא בּאָרָא בּאַר בּאַרִּא בּאַרְאָל בּאַרָּא בּאָרָא בּאַר בּאַרָּא בּאַר בּאָר בּאָר בּאַר בּאַר בּאַר בּאַר בּאַר בּאַר בּאַר בּאַר בּיבּר בּאָר בּיה בּיבּר בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּר בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּר בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיביב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיבּיב בּיביב בּאַר בּיבּיב בּאַר בּיביב בּיביב בּיביב בּאַר בּיביב בּיביב בּאַר בּיביב ביביב ביבי פיה ואמרה לאיפעלתי און: (כא) תַתַת וְאִמְרָה לָא שַבַּבִיה מְבַעַם שָׁלוֹשׁ רָנְזָה אָרֶץ וְתַחַת אַרְבַּע לְאַ־ תוכל סגול באתנח

על הברתו [דברים ל"ב] : (יח) נפלאו ממני. נכסו משחלפו מעים ואיני יודע להיכן הלכו שממהרין להסחר מן העין: (כ) ומחתה , כופס פיה שלמטה כדכתיב כחשר ימחה הללחת [מ"ב כ"ח] מחם

מצודת דוד פין : (יח) נפלאו . פנין העלמה כמו ויהנו מן החנור: (יח) שלשה המה . כיל

בי יפנה מתר ודברים ייון : (ים) בלב כתו שהוה השלשה התה נפלחו ונשומה ים , חחק כדבר נקרח לב וכן לב השמים ממני לבלי דעם דרך מהלכם חחר שהלם [שם די] והוא מושאל מוב בעל חי שהוא כן דרך הרביעי לא ידעתי אותו להכיף חוקו : ודרך . סבעילם תקרא בשם דרך הדבר אחר שנעשה : (ימ) דרך הנשר. מ ארו"ל [קידושין כ'] : בעלמת. הרכם הדרך שהלך כו הנשר כחשר פרח ללך אויף בשנים מקרא שלמה ועם פיא בעולה כמו השמים אין לדעת אותו כי פרח באוים פנכ השלמה כרה [ישעיה ז'] : וחין הדרך נינר : דרך נחש. הדרך שהער (ב) וכחתה . מלשון מחים וקנות כמו מחם בי הנחש על הפלע חין לדעת חותו כי וכפך על פנים [מלכים כ' כ'ח] : חין מדרך הרגל ניכר על הסלע חף פי (בא) רנות . חרדה: שאת . מל' משת סנחם סולך של גחון ושקכותיו לת נודעוב וסבל

מצורת ציון

דרך אניה . סדרך שהלך כו הספינה בחוד תחם שומכ כים אין לדעת אותו כי מיד כשחלך ממקום מכלכה חשוב כמים לאיתם אלה יוכר : חרך גבר . וישום להם דבר הרביעי והוח דרך נחוף גבר בעלמה כ"ב פבעולה בוחזר המעבה וח יוכר הדבר גם בשניהם בנוחף ונוחפם משח"כ בכחולם פיוכר בכ בהשרם בתולים: (ב) בן דיך. ר"ל כי כן הוא הדרך של האשם המואפם מכתרם זנותה ומקנחם פיה של מטה אחר הינום ותכחש לומר לא פעלםי און פואינ ואין מי מכיר . ואחז במשל כאינו אכלה דבר מה ומקנחם פים לכל יהים מרחה חם חכוה . וכחינו ינום חוחם לומר כוח על כי ידמו בדבר כהסחר חב שלשם כחוב מוחב וכם נמשות מששיהם וכנה מכי וה יירחו חם כי חיו כו דפר

נפום ממפ : (כא) תחת בעפר בלבה

947

. מומבי הורה הזכירם חמשה פעמים : (מו) שאול ועצר רחם שאול מלכוח בבל שנאמר בנבוכדולר הרחיב כשאול נסשו [חבקוק כין ועולר כחם זו היה מדי שבימיהם עלרו כחם מישרהל שנחמר לסשמיד לסרוג ולחבד [חסתר ני] : ארץ לא שבעה מים . זו יון שלם שבשה מלגזור גזירות על ישראל: ואש לא אמרה הון . כנגד עשו שמשה בחמה בוערת על ישראל שאמר להשמיד עף ונשים ביום אחד וכן: (ים) דרך הנשר. זו ככל סנשר כגדול ארך סאכר: נחש. א מדי: דרך אניה בלב ים . זו יון שטיה קלה בנזרותיה: ודרך גבר בעלמה . זו חדום שהיה חמרה חסיה גברת : (כ) כן דרך אשה בנאפת . זו סרעה גרמה להם לכוסת ישראל שנאפה במ"ז וכדי סוא הפורעניות לבא לה : ואמרה לא פעלתי און . כדאמר סנני כשפט אומך על אומרך לא מסאמי : (כא) רגזה ארץ . א"י : (כב) תהת עבד . זה נצוכדולר שהיה עבד למרודך בלחדן וכוסה לגרותיו כדגרסיכן כחולין : ונבל כי ישבע לחם . זס להמורום שמשה משחה מחה ושמונים יום: (כג) שנואה כי תבעל . כנגד יון: ושפחה כי תירש גברתה . זה משו שסיה לו למכוד לימקכ ונהפך הדכר : (כה) הנמלים עם לא עו . זו ככל שנאמר [ישעיה כ"נ] כן ארן כמדים זה העם לא סיה : ויבינו בקיץ לחמה . ותבוכדנלר משם כפוד אחד להקדוש בכוך הוא בימי מרודך בלאדן אשר שלח ספרים לחזקיהו וכחב בם שלם למלכא חזקיהו שלם לקרחם דירושלם שלם לאלהא רבא ונבוכדולר כותב אגרותיו הים ולא היה שם פותו ביום וכשבת וספרו לו מה שמשה ה"ל הלהת רבת הריתו לים ולכתביתו לים בסוף כן אתר השליה והחזירו בשביל אותה מרולה זכם למלכות הרי שהכין בקין לחמו כדרך הנמלה : (בו) שפנים עם לא עצום. זה מדי וסרס : וישימו בסלע ביתם . שכנו בית המקדש : (כח) שממית בידים התפש . זס סיס עשו שנה' וסידים ידי עשו [ברחשית כ"ז] : בהיכלי פלך . שנכנם לסיכל מלך והחריכו : (ל) ליש גבור בבחמה . זס נכוכדנלר שנאמר [ירמים ד'] מלם סרים מסככו : (לא) זרויר מתנים . זו מדי ופרם שוכוו מתניהם יסרגו לבלשלר ונטלו מלכום בכל : או תיש. זה יון שנקכם מיש פנסמר [דניחל הי] וסלפיר השניר [כוח] מלך יון : ומלך אלקום (כח) ואקמתא דמסככא בידהש ועמרא בביתא דמלכי : (כט) הלתא אנין דשפירו הליכתהון וארבעא דשפיר מהלכין: (ל) אריא נבר בבעירא ולא הפיד מן כל מדעם : (לא) ואככא דמודרבל בינת מרננולי ותישא דאול בית ביורא ומלפא דקאם וממלכ בים עממיה

תרנום

חבץ כלו וכחו שממית בידים התפש וֹהִיא בַתִּיכִלִי מָלָךְ : (כמ) שׁלשַׁת דַוֹמָה מִימֵיבֵי צָעַר וֹאַרְבַערה מִימֵבֵי לכת : ולו ליש נבור בבהמה ולא-לשוב מפניכל : ולאו זרויר מתנים אר כצ'ל בשין שסאלית

יהפך על פנים: אכלה . לשון נקים דבר סכתוב : (כח) שממית. מכניו"ה בנע"ו: בידים תתפש . בידה היה חוחות ומתדבקם בכוחלים : (כמ) ממיבי צעד . סולכים ומלליחים בגבורתם : (לא) זרזיר מתנים או תיש . לא ידעתי מכו ולפי כמשמע כים סים סשושת מתנים . ומלך אלקום לא ידעתי מה הוא לפי פשומו ומדרם אגדה פותרין המש פרשיות אלו של ארבע ארבע דברים כנגד ד' מלכיות לפי שנתאמלה ממשלתן על שראל בעון שעברו על חמשם

> מצודת ציון מצודת דוד

סבחר לחכול ממעבה ידיה יחלמד דמם

פה: שנום, חונו: (כו) חציו, מחוכף חדלים מכם כוחיל וחיח לנוד חם כולם מתפובד זכן נכנה חסיפת חבנים קשנים וינתדו דעת חת כעם חתר חף חם לם כמ"ם ויברם בחוץ [חיכה נ']: מוחו מנהיג נהיום מתחחדים פו ידף (כח) שמסית . פיח עלבים : החשש . בהסכמה חחם מ'מ הם מעומם יחחחדו פלפון ספיםה ונכידה : (כמ) צעד . וחים חתיו יפוורו: (כח) בידים, במפשה כנין פלוך ופסיפות כמו כי לעדו [ב"ב ידים תוכך די מחסורה כי אורנת כעים ים: (ל) ליש . שם משמום החריה וכן יריעום והזכובים נסביים וונכדים כהם לים חובד [חיוב ד'] : (לא) זרויר . ר'ל והמה לה למחכל וחף כי היח בהיכלי מלך פנד כי ויפשו לפס חגורום [כרחשים ב"] סקום נמנח שם הרבה מטעמים מ"ם מכנומו

שרום פאדם נאן מינים כפיו ולא להיום משל אחרים : (בש) שלשה רבה . כמו שחלו כשנשה המה מעדים והולנים בשוב ר"ל בבטחון יהולחה כן הרביםי הוא מן במסיבים לוכם ודימה להם בבטחון והולחה : (ל) ליש, החריה הגבור שככל כבכמום ובחיום ני חים במל בכמה שנחמר זחם כבכמה ונו' חיל לכי ויחמור בכרים "ד]: ולא ישוב. ברדפו חתר מי לה ישוב לחתוריו עד ישיג ויטרף מכף: לא) זרמר מתנים . כוח כלב הליידים בכוח דק במתניו כחילו חגור בחוור ויכון מ מברב וצד מיום בבטחון גדול ופולית נדכנו: או תיש, גם כוח מיטיב ופר פי לא (או סְּלוֹתִי דִּלְטִיאַל פַּלְכָּא לֹא (או דְּבָרִי לְמוֹאֵל כָוֹלֶךְ טִשְׁא אֲשֶׁרִי יפרתו אמו : (כ) מה-ברי (c) זי בּרִי עִי בּר בּרִטְי וֹיִי בּר ומַה־־בַר־בִּטְנָי וֹטֶׁרה בַר־־נָדְרִי :

דרדתיה אפיה ואפרת ליה :

סצודת דוד

ם מלינת הכעם מוניה ריב . ריל המעוררום

פכפס מוניה כוח חם כריב ומה מקום

יוסיף לריב ולדבר כך דברי נכלה:

כן מין אפים שרבך רועם כך שלא הבינות מהר ואתה מתוכל עלים

סוף יוליה מפיך אחר זמן סלכות רבות והורחות: לא (א) דברי למואל מלך . דברי שלמס סמלך שלמר למו הקב"ה

כלומר בשביל שחעום כנגד הקב"ם: למואל . לאל כמו [איוב מ'] למופי דברים לשמו של הקב"ה שאמר המלך : משא אשר יסרתו אבו . כשסתחתן עם כת פרעה ביום תנוכת בהת"ת וסכניסה לו כמה מיני כלי זמר וכעור כל הלילה וישן למחרת עד ארבע שעות לדמיתה בפסיקתה והיה מפתחות בהמ"ק פחת מרחשותיר ועל אותה שעה שנינו על חמיד של שחר שקרב בד' שעות ונכנסה למו וסוכיחתו כל המשל הזה : משא אשר יסרתו אמו. משל של משל שיסרתו אמו : (ב) מה ברי . מה זאת עשית והגדת שאתה בני ולה בן אביך סכל יודעין שהביך לדיק גמור סים ואם אחה רשם: ילמכו למו גרמה לו : ומה בר במני . כל כשי הביך כיון שמהעברות: ליכן שבות לחשמים ואני דחקתי וככנסתי כדי שיהא לי כן מלוכך ומוורו שההשמיש יפה כל ששה חדשים אחרונים: ומה בר נדרי .

מצודת ציון לא (א) למואל . המוכ הכים מור בבהו משנים למו חל כיל חל כי פיך וחל מעורר כעם המוכל חותר כי עוד כמו וידמו למו עלתי [חיוב כ'ע] : מיבא. נכוחה: יפרת . מל' מוסר: וב) ברי .

לא (א) דברי למואל מלך. ר׳ל מום דברי כמוך אשר כוא אל כ' ומשיחו: ספא ונו' . ר'ל בוכ יסכר אפיי דברי המומר אשר יסרמו המו אשר נחשב בעיניו נמשא דבר כי. וארול כשבמחשף שלמה עם בת פרעה בינם חנוכת בהח"ק הכניסה לו כמה מיני זמר והיה נעור כל פלילם וכים ישן למחרתו עד ד' שעות על כיום ומפתחות העורם כיו מרחשותים ולה יכלו להקריב החמיד ונכנסה חמו אללו והיחה מייסרתו בהדברים כאלה: (ב) מתר ברי . אם כני אבר הגדומיך מה זאת מעבה : ומה בר במני. לפי בלעמים יקרת כן למי שלף ילדו כ'ת גדלו כמ"ם חמשה כני מיכל כת שתול (ש"ב כ"ת) יתורם עַממיה : (לכ) לָא תַחְרוֹרַם דְּלָּא חשפש ולא חושים אידה לפוסף: (לנ) דַּמַן דְמָיצֵא חַלְמַא דרונוא נפוק דמא ומן הריבא דאפי נפוק דינא:

מלוהי

תרנוב

רַתִישׁ וֹמֶלֶהְ אַלְקוֹם עמוֹ : ולב) אם־נבלת בְהַתְנַשֵּׁא וְאִם־וֹפֹוֹתְ יָדְ לְפֶּהְ : (לֹנ) כֵּי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא נפקא הפאה ומן כבושא דָם וּמֵיץ אַפַּיִם יוציא רִיב:

עמו . זו חדום שנחמר חני וחפסי עוד חין נפב לעומתו : אלקום . אין עומד עמו : (לב) אם נכלת בהתנשא . אם נתנכלת על די דבוכך שחירפת [וגדפת] את עלמך. סופך להנשא בדבר: ואם זמות . בלבך להתקוטט שים יד על פה ושתוק : (לג) כי מיץ חלב . כי כחשר חצח חמחה ש"י מין חלב ודם על ידי מין החוטם יותר מדי כן יצא כיב על ידי מין אפים של כעם: מיץ. סחיטם פרימדור"א בלע"ז כמו [שופטים ו'] וימן על וגו' ורבוחינו פירשו אם נבלח עלמד של דברי חורה לדרוש ולשאול ספיקומיך לרבך. ואפילו נראית לו בשומה בלא לב סופך שתהא מנושא ואם זמות אם שמת זמם על פיד וחסמת אותו ולא שאלת ע סכל סופך כשישאלך דבר הלכה תתן יד לפה ותחלם שלה חדע לענות כלום בו . כחשר מין חלב יולה חמהם

מצורת דוד

מרגומו זראן: תיש . כוא זכר כעזים : כוא קל כמרוך וילך בעדר מחלה מתים אלקום. כמוֹכ כהית מורכבת מבנים חל כמחודים לפני לחן [יכמים כ'] ויבמת כוס ר"ל חין עומד : עמו ". ננקו כמו במרולמו ומתנבר על כל : ומלד אלמום וחין עמד להחילב [דברי הימים כ' כ'] : עמו . כן הרבועי ייטיב לכת כמוהם והח ולב) בהתנשא , מלפון התובאות ורוממות: מלך גבור אפר אין עומד וגדו במלחמה זמות. שנין מחשבה: (לג) מיץ. מלשון כי כלך ילך בבטחון כב ויצלת בכל חשר מלילה וסחיטה כמו וימן של מן הנזה יפנה ולמד דעם שאין למלך ללכת בשת [שופטים וי]: חמאה . כוח שומן כחלב י למלחמה ולעווב כדבר חל המקרה חם לח בית מומס : אפים, מנפון אף וחימה: כשימנא בעומר גבורה או יבטח ויצלית ע"ם הרוב כמו חלו שע"י שמולחים גבורם בפומס הולכים בשח ומליחים: (לב) אם נכלת. אם נשנים נכל ד"ל אם חרפך מי בדיבורו ועשה חותך לובל פנ"ח מהח חמה בהמנשחותר ר"ל חל משיבו בקומור ובקשמה כדבר אחד כנכלים רק במור פתחי פיך כדבר אופי המעלה : אם

ממות . אם הפים מוא מחשבום קוחור וקטטם שים יד לפה ולסחמו בזוקה : שלנ) בי מיץ . כי כמו צמלילם וכחיטם החלב מוליה חמחה ומלילם החף מוליה דם ישְׁתָּה וְישְׁכַח רִישִׁוֹ וַעְמָלוֹ לְאַנִי יוֹבֶר־עוֹד : (ח) פְתַח־פִּיךְ לְאַלָּם אֶל־י יון כָל־בָּגֵן חָלִוף : מֹ בְּתַּח־פִּיף אַפֿמבצבל וְבָּוּ מְבֹּוֹ וֹאֲבְּוֹן : נוּ אֹמְּבּ שוק מו ימצא ונעל מפונונים מכנש : (יא) בַּמַח בָה לַב בַעלָה וְשְׁלֶיל לָאַה יַחְקַר : (יב) נְּטָלַתְרוּ מִיב וְלֹא־רֶע כֹלי יִמֵי חַיִּיהָ : נינ) דְּרְשָׁה צָמֶר וּפִשְׁתִּים:

נפשא : (ו) ונשתון ונפתח מספינחהון ושחקיהון לא נוברון תיב : (ח) פתח פוסך להלין דלא מסמו דין ודון לכלהון בני שולי: (מ) פתח פוסד ודון * דקתא ודון לשניי ולשליבי : (י) אתתא כשרתא מנו ישבה יקירא היא מן כיםי מכחא פיסָהָא: (יא) דְתַּכֵל שֵלָה לְבֵיה דבעלה ולא מחבוא ולא חסרא: (יב) פַּרְשַׁרְעִיה מִבּתָא וְלָא בישתא כל יומי חיהא : (ינ) הְּבַשַּׁת שַמְרָא וְכִהְנָא וַשְּבַרַת

שכלם : (ח) כל בני חלוף . אלו סן הימומים שחלפה מזכתם: וסלכה לה : (יא) ושלל לא יחסר . כלומר לה יחסר טוב:

מצודת ציון בעבור מרבים הפתל והיגיפה: (ו) ישתה . (ח) לאלם . הומ"ד היא בתקום בעבור כי כחשר ישתם ישתכר וישכת רישו עניו וכן נחימיתו (נעיל נין : חהוף. מני וסממל אשר המר לופשו וא יוכר פוך בה התחלפות ותמורה: (י) אשת חיל. כיל בשם השנרות כי היין מפיג הוער : זריזה וישרה: מפנינים . הם המרגלות ז-

מצודת דוד פפוני : למרי נפש . למי שנסשו מרה לו וחלוף : (ו) רישו . מלשון רש ופני (ח) פתח פיך. אל סשמה היין ותהיה (יא) ושלל. שנין בום המלחמה : כדעת מיושכת ופתח פיך בעבור כחום

ר'ל אם מי יצוא לדין ויסיה כאום לכלי דעה לסדר שענותיו אחה פתח פיר בעבורף: להסדיר טענוסיו: אל דין. גם פתח פיך אל דין כל הבנים הסכלים התחליפים: דבריקם ממה בבלכם בעבור שלוחם וכחה פיך להיישירם אל המונה הורלה להם כאשףי יאום לעשות (שופע לדק להוציה הדין להתיתו : (ש) פתח פיך . בדרישותף ותקירות ושפוש לדק לדיון דין עני וחביון ולח יפקד מכם משפעם בעבור חולשםם עם חחק בעל דינה: (י) אשת חיל. כהסימו לספר מוסרי אמו חזר לשבה אשם חיל לכבוד אמו למען כיום לה לזכרון: מי יכצא. מי יוכל למציא אבם חיל כי כיה: דבר יקר ומוחת דות בכיחת: ורחק. תם כיו רוצים למכנה הו שוויה רחוק משלי שווי הפנינים כי הית שותה יותר והות ענין מלילה: (יא) במח . כשחין התישני כביהו יבטח כה בחשמור כל חשר כבים וכתקום שהוא שם לא יחסר חושלול של פי לא יהיה נכסל וממהר לביהו מפחד חסרון מה ככית: (יב) נסלתהו מוב . פכל ימי חיים כחשה בעלם כיטיב עמה גמלה לו טוב לעימה הטובה חבל אפים פרם וח במום לו כמפעון: (יג) דרשה . בעומה חפשה חתר ומר ופשחים לשותף נַרַרי: (נ) לָא תַחַן לִנְשֵׁי חִילָּר יאַרְחָתֵּדְּ לְבָנַת מַלְבִּין : (ד) אודהר מן פלכי למואל מן פַלכֵי דְשָׁתִין חַמַרָא וִמן שׁלְפוֹנֵי רשחין שכרא: (ה) לא חשתי וחששי הונד וחשנה דינהון דכלהון בני שניי : (ו) הבון שַׁכְרָא לַאֲבֵלֵי וְחַמְרָא לְמְרִירֵי

נפשא

תרגום

מל־התון לַנְשֵׁים חֵילֶדְ וֹדְרָכִיף (נ) למחות מלכין: וח אל למללים ו לַמוֹאַל אַל לַמְלְכִים שְׁתוֹדְ, זו וּלְרוֹזְנִים אַן אי קרי שַׁכֶּךְ : (ה) פָּן־יִשְׁתָּה וְיִשְׁבַּח בַּין בָּלְבְנֵי־שָׁנִי בַין בָּלֹּבְנֵי־שָׁנִי : ים תנורשבר לאובר ניון לפרי נפש :

בל כשי אביך כיו מדרום שיכא להם כן הגון למלכום ואני נדכם ביכא לי כן מלוכן בחורה : (נ) אל תחן . אל חחום: 'לנשים חילך . כמך : (ד) אל למלכים למואל . פין זם דבר הגון למלכים בהם נסקדום ברוך הוא. למואל כמו למופי [שם] : אל למלבים ישתו יין . אין כאם להם להשתכר : אי שכר . למו אין שכר : (ח) מחקק . סכתוב צחורה וכ"ם מה שהוא בגרסא : (ו) לאובד מי שסופו לאכוד לרשעים: למרי נפש . התלמערים על עניים ועל

מבנם כוח מרגום של פני : (נ) חילך. מחך חחופה ילדה ומיכל גדלה. לזה הוסיפה מני מחים ומחיקם : מיבון . נו׳ן במקום ח׳כ חני ילדמיך וחני בדלחיך ומחד לומר בר בטני לומר כום בבטני היים מ"ם וכן לקך פימין [דניתל "כ] : מוששם חני כחקנתך : ומה בר נררי מה מעשה זחת חתה בר נדרי. ר"ל שרוב כמו ואין וכן ימנט אינקי [איו: כ'ב] : אכבני בך כיו כל כדרי ממך נמשפסי

מצודת דוד כמו ביום חילך [מכלים ק"] : למחות . (ד) ולרוונים. ענין מובלים וברים: אי. שבר . יון יבן : (ה) מחקם . מלשן החוכב של נדריו ושבועומיו המה בחיי פקיקה וכמיבה: וישנה . מלבון השמום אסובו: (ג) אל תתן . כ"ל אל קמים

בסשמים מחלים כח הוכר ומבריה הנקיבה ונחינו מוםן מכוחו להנקבה]: ודרכיד. כחך ברוב חשמים עם הנפים [כי רוב אל ממן דרכיך למחום ולכשחים דרכי המונים רץ אל משכם משמט הראוי של פמלנים לפיום זכירים במעשיכם על לד סשור וכנעון : (ד) אל למלבים למואל חין דבר זם כגון למוכים חבר כמם חו כ' ומביחיו: אל למלכים. חין כגון למוכים פאוס בסום יין ולרחנים כאום אין ראוי שכר וכפל הדבר כמ"ש : (ה) פן ישרת. פן כניכחה ישחכר וישכח דכר החקוק בחורה ועל ידי זה ישכה דין העניים וכפולה שינ חסתמו כי בחל הפניים ומעוום הדין : (ו) לאובר . למי שהוח חבוד כרכ

(כנ) נוֹדֶע בַּשְּׁעָרֵים בַּעְלָהֵ בְּשִׁבְהוֹ עִם־

וֹחַגור נְתְנָה לְכַנְ עַנְי : (כה) עודור הר

לְבוּשָׁהְ וֹתִשְּׁחַק לְיִוֹם אַחְרוֹן: (כו) פִּיהָ

מצודת ציון

לַתַעשׁ בַחַפֶּץ כַפֶּיהָ: (יד) הַיְיתָה כָּאַניוֹת סותר מפורחק תביא לחמה: (מו) ותקם ו פיתיא מכליתא: (מו) וקפת בְּעוֹר בֹיְיָלָה וַתְּתַן מֶרֶף לְבִירֶתְה וְחֹק לְנַעֵּרֹרֶעִיתָ : (פוֹ) זְמִיבֶּת שְׂדֶה וַתִּקְתְּהְוּ מַפְּרֵי כַפָּידָה נָמֵע נמעה קרי כָּרֶם : (יו) הַנְרָה בְּעוֹז מָתְנֵיהָ וֹתְאַמֵּיץ זְרוֹעֹתִיהָ: בְּעוּשְׁנָא חַרְצָהָא וּוְרַוַת דְּרְעָהָא: (יח) מַ עַכָּה בִי־מוֹב סַחְרָה לְאֹ־יִכְבָּה בליל בלילה קרי נרה : (ים) ידיה שלחה שרנה: (ים) ידהא פשמא בַּכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהַ תְּנִיכּוּ פָּלֶךְ : (כ) כַפָּה (כ) יְיָה פְּשְׁטָא לַשְׁנָא וְרָבִיָּה

היד צבינא ראורה: (יד) והות היה אלפת התגרא המן ירחים בְּלֵילְיָא וְיהֲבַת מְוֹנָא לְבֵיתָה (שו) וְאַתְּחַשׁבֵּת בְּתַּרְעִיתָא ונְסַכַת חַקַלָא וְמָן פַּרִי דִירָהַא נְצַכָּת כַּרְמָא : (יו) נַאַמַרַת (ית) ומשמת משול המבתא תַּבְרוֹתַה וְלָא דָעַדְ בְּלִילִיא בְּכוּנְשְׁרָא וִידָהָא לָבְכִין מַעוּלָא: מושיפא

(פו) שרף. מזון: וחק. גם הוא מזון הקלוב להם: (ים) בכישור.שקורין אורטו"ל בלע"ז המכשיר את הפלך לטוות: פלך . פושי"ל בלע"ז:

מצורת דוד מצודת ציון למו) זממה , חבבה כמו כחשר זממתי חותן עם כי חין על כחשה חות לפוום

אוכריה ח']: (ים) שעמה. ענין עלה כמו ולא לחצר אחריהן: בחפץ בפיה . לא שמעם זהנים יקח [איב י"ג] : (ים) שלחה. עשקה מלאכחה ע"י נפים ונגישה כים שנו כו שה כמו שלח חובש (ישעים יח]: ברוון כפיה וכחינו הכפים שומן רוזים בכישור . הוא הכלי שהשפק כרוך ואין לו במלאכה : (יד) באניות סוחר . כספימום בר דומה ז תמבו. ענין השענה : פלך. הפוחרים ההולנים למרחוק כן כית קבית פוח ככני שבו כמטום ודומה לו ומחזיק מחכלה ממרחק כי משלח שם מסחר לכיות ניאנת מזכ אף שמנ" כבשל לזונה: בפ לך

(מו) בעוד לילה . קודם חור כיום : ותחן . מחלקם מזון לכני ביתה : וחק . משן הקווב מחלק לנערומים : (מו) זממה . כחשר חשבה על השדה ונתנה עינים בו אה משקום עד חשר מקום: מפרי בפית , משכר מעשה ידיה ושעה כרם: (יו) חברה בר. הגרה מתנים בכח וגבורה ר'ל היחה מתגברם בשלמה לעשום מלחכתה: מאמץ . חזקה זרועותיה במלח:ה והוח כפל פנין במ"ם : (יח) מפמה וצר . בחבר יעוכ בעומה כי שוב סחרה למנוח בה ריות חו לח יהיה מה כפרי צלילה ועוסקם בסחורה אף בלילה : (יש) ידיה . אם כי חושבם בסחורה מים אל זים ידים ממוחכם ושים וחום ם ידים וחמות בכיבור ולסמוך בפיך וכם כלי

שושיטא לעליבי: (כא) לא יבחלון בני ביחה מן חלנא (כא) לְאַ־תִּירָא לְבֵירְנָה מִשְׁלֶג כִּי כָּל־ כשול הכלהון בני ביתה לְבִישִׁין הַוֹּוֹ נְהוֹרִיתֵא : בִּירָה לָבָשׁ שָׁנִיִם : (כב) מַרְבַּדִּים (כב) הַשְׁוֶירָא עַבְיַּרת לָה יַ עְשְׁתָה־לָהָ שֵׁשׁ וְאַרְנָמָן לְבוּשָׁהּ : בוצא וארגונא כבושה: (כת) ידיע הוה בינת מדינתא בעלה כד יתיב הוא עם סבי זַקְנֵי־אָרֶץ: (כֹּר) סְדֵין ,עְשִּׁתָה וַתִּמְכָּר

אַרְעָא : (כר) פְּחָנָא עַבַּדַרת אַבַנַת װוּנָארָא יְהַבַת לֹכְנִשְנָאָה: (כה) עושנא והדרא לבושה נַחַכָּא בִיוֹמָא אַחַרִירָתא : (כו) פומה פתחת בחכמתא

(כא) לא תירא לביתה . לכני כיתה : משלג . מלינה : לבש שנים . כגדי לכעונין : (כב) מרברים . מלעות נחים למעה כמו מרבדים רבדתי [לעיל ז'] : (כג) נודע בשערים בעלה . ניכר סום בין חביריו מפני מלבושיו שהם נאים: (כד) לכנעני . תגר (כח) ליום אחרון . כיום מותה נפטרת כשם טוב: ותשחק . כל

מצודת דוד

ספורים: (ב) פרשה . לקחת מידה מתוחה בפלך [במואל כ' ג']: (בב) מרבדים . פלח קפוכ יד: שלחה . כושישה לחת מועות המטוח וכן מרבדים רבדהי [ופי! כיד מי שוכלם לקחת בעלמו : (כא) לא ז'] : שש. פשחן משוכה: זארגכן . לבוע חירא . לה ספחד בעבור הוםי ביחה בלבע הדום ושמו הרנתן כמו וסכלם מקרירת כשלב. כי כיה מחובי ביתה וחרגמן וגו' ושם (שמום כ'ה) : (בר) סדין. מנוכם במלבום לבוע שני חולעם כי לבע מין לבום עשוי לכתעסף: וחבור . חבורה כשני שכות אדום טבעו לחמם מאוד : אאור: לבנעני. שגר כמו בת איש כנעני (כב) מרבדים . מלעום נחום ששחה לעלמה

פלוכסת מלבוםי שם וארגמן אשר עשחה ממעשה ידיה : (כג) בורע . בעבור מלבושי הפחר שעשתה לבעל הוח מדע וניכר בין חביריו בעת יושב עתהם בשפרים מקום ישיבת הזקנים והחשובים כמ"ש ושלחה יכמתו הששרה [דברים כ"ה] : (בד) פרין מו". מובד מה שפסתה לורכה מסתה למכוד להגרים : (בה) עוו והרד. שלבושה חוק ודבר המחקיים ומהודר כיופי : וחשחק . כל יפינ חשמח שנ

משלי לא תרגום בידה אולהלטולא מולבניא ייהלליה בשערים מעשיה : בתרעי: חזק

חזק

ספר משלי נשלם ונגמר. תהלות לאל אשר בריתו שמר:

פסוקי של ספר משלי תשע מאות וחמשה עשר וסימנו ויהללוה בששרים בששיה . וחציו לפני שבר גאון . וסרריו שמנה אז תלך לכמה סימן . וקאפימולי שלשים ואחר וסיטנו חסר אל כל היום:

שעיד עלים להללה בשער העיר כל יולא ובא א המלילה שבירשתי פבל לפי המשל על התורה ולומדיה הפרשה מתבחרת : (י) אשת חיל. סים התורה: מי ימצא . אשרי הזוכה למלום אותה: מפנינים . מרגליות : (יא) ושלל לא יחסר. מוכל פירות בעה"ז ובעה"ב: (יג) דרשת צטר ופשתים . לפי שהמשילה לחשה דכר לפי המלילם בצרכי מלחכם סנשים והמשל כך סים דורשת הפורה מקרח משנם

פחשונים ואין א"כ מסצורך לפרסם שבחה יוכל להשכיל כום חבמות מרוכות : פי מפשים כם מעידים עליה והם (יא) בפח . בעל נפש משכלם יכטח כם פתהלוים אותה. וכל הענין אמור גם ולא יחסר מלשלול שלו החומום מן העלם למשל על הנפש המשכלם שהיה מזר כי יש מה ללמד המורשן: (יב) גמלחוד. לבעלים כחשה לבעלה : (י) אשת חיל מי הנכש המשכלם חדריך בעליה בנחיב ישר ימצא . מי כוח כמוצח נפם משכלם על למוב לו ולת סשיחו כלכם חבחום שלימוסה לדעם ולהבין משלמו כל דכר שקלקלום לרע לו וכל הימים לה יחרם מכמה והשכל וכאומר כלא זה קשה לי חקום על ידה: (יג) דרפח. כן במיחות וכל ומוח חון וסתבולה לדעם סשכיל לחקור מלפוני שמתי המלום שהשם פכל וסיח על כי מכירם פעולהם רחוקה משיב עליהם כוביםם שעשו למר ופשחים פים מסחר הפנינים וחין לה ערך ודמיון יחדיו והדומים ומם כי לח השכילה עד פתה כי מוכר הפנינים יקח המחיר והמה הקבנים מכ"ז מפשה בחפום מבני שנחים מבחם ידו אכל המלמד חומה החובלום : (יד) חיתה , סבכיל דמדים לשלם במחיר למוך חבמה חחרם ובחרו פיונים קבי ההבנה ע"פ הוצום מודצים

מצודת דוד פפשים יקולו חותה בשפרים מקום מושב שמיהן ביד כל חחד וחתד ח"כ כפל נפש ונימוסא דחסהא על לישמו צ (כו) וַנַלְיֵן אָרְחָהָא דְבֵיתָאּ ולחמא חביננות לא אכלה ב מיבא בעלה וקשבחה ז (כמ) סַנִּיעָן בְּנָתָא דְקַנְיֵי מְחְרָא ואת עברת של כלהון ז (ל) מטול דשקרא הוא חנא משׁתַּבּחָא : (לא) הַבוּ לָא מַן

בְּתְנִיתְרֹ בְּתְּכִעָרִה וְתִירֵת־־יחִמֵד על לשונה : (כו) צופיה הילכות הליכוח קרי בירתה ולחם עצלות לא תאכל: (כח) פסו בנהא ויהבון לא (כח) ,קטוּ בָנִידָּ וַיְאַשְׁרְוּדְּ בַּעְלָּה נידוללה : (כמ) רבות בנות עשו חיל וֹאָתַ עַלִית עַל־כַּלנָה : (ל) שֶׁקָר הַחַן וּפְרִיק הוא שוּקרָא אָתְּמָא ורקבל היפי אשה יראת־יהוה היא דולפיה באלהא היא תְּתְהַלֶּלָ : נלא) מְנִר־לֶּה מִפְּרִי יִדְיהָ ויהללוה

ימיה פל יום מיתתה שיהה נכבד בשם מוב : (כז) צופיה . סים בביחם נוחנת לב על לוככי בני ביחה איך ינהגו באמת ובלניעות ב (כם) רבות בנות . כך מאשרין אותה בעלה ובניה : (ל) שקד החן . אשם מן זיופי אין מהללין אומה אלא הכל הבל ושקר אבל ספה יראת כ' סיא לכד תתסלל: (לא) מעשיה . כשרון מעשים מעיד

מצודת דוד [ברחשים ל'ח]: (כו) צופיה . ענין הכבוד שיהיה לה ביום מוחה: (כו) פית סבמה כמו לופות רעים וטיבים לעיל פתרה. כל מחמרים כמה בחכמה: ותורת פ"ו]: (בח) קמו . ענין ההמעורדיות לדבר חסד על לשונה . ר"ל מלמדת ומזרום מה כמו קום וא שבה [בראשים כ"ו] : לעשות חסד עם הבריום : (בו) צופיה . ניאשרוה . ענין שבח וכלול כמו חשרי מבטם בכלימת חנשי ביתה ומיישרת דרכם כאים [חפלים ח'] : (כם) עשו. ענינו בלניעום ובירחם כ': ולחם עצלות פנין ובניסק כמו וחק הנפש חשר עבו בחקן כ"ל נח חבקה בחנינתה להחשוב בהן שנו [ברחשים י"ב] : חיל. עושר: עלית . כרבה כדרך העול חוח ממהר בה ותוחרם מלבון עליון : (ל) שקר והבל . ענינס למלחכתה : (בח) קמו . בעבור כ"ז קמף דבר בחיון כו ממם : תחהלל . מלבון בנים ובעלם ומשבחים ומסולים חותם : (כש) רבות . וכס יחמרו כן חמת ים

הרבה בנום חשר קנו וכנסו כון רב במפשם ידים חבל חם גדום לפלום על טלהן : (ל) שקר החן . חן החשה ויפים פס שקר וכבל. כ"ל אין וא לכם מועלם רב עד לכלל אם כאשה באלה אכל אם יראם כ׳ כית הרחויה לכלום בזה : (לא) תבולה, לוחם סמו לה מפרי ידיה. פיל שלמו לה גמול מעביה לפולה ולבכחה: מחדלות זגר, כיל כברש

T. VIII. 13 2 (חיח ישום)

מביחה היא ללומדיה ברכה ומזון: (מו) ותקם בעוד לילה . משלימים

בחשמורות: ותתן שרף לביתה. שונה הרב לתלמידים החוק הקלוב

(כם : (מו) זממה שרה . זממה כזמם וכרסן את משו אים שדה :

ותפחהו . מן העולם להחבידו : מפרי בפיה נמעה כרם . יברחל

להישו לחי סעולם סכח : (יח) שעמה . דכורם : לא יכבה בלילת גרה . בליל כחיב חסר ה' בליל שמורים שנגפו המלרים החירם

לישראל והגינה עליהם: (ים) בכישור . ככשרון מעשיה: תמכו פלך . משטן ומשטנה כמו [שמוחל כ' ג'] מחזיק בפלך: (כ) כפה פרשה .

כל מי שמשים עלמו עליה כעני בו היא מתקיימת : (כא) לא תירא

לביתה משלג . שדנין כו הרשעים מחש נשלג : לבוש שנים .

ברים דם מילה ד"ה מלובשים בכפל נחון תחן [דברים ט"ו] פחום

מפתח [שם] הענק תעניק [שם] כל אלו מצילין אותן משלג גיהנם

כך סום נדרש בתנחומה : (כד) סדין עשתה . לכוש תפחרת נותנת

לחכמים: וחגור נתנה לכנעני . למי שהוא חגור בסחורתה נותנם

אור במתניהם : (כה) ליום אחרון . אין להם להתעולב מיום הדיב

מסל בדבר לשון לחוק כמו [פיוב מ"6] וישחק לרטש כידון: (כו) צופיה הליכות ביתה . הסורה מלמדתם דרך סטוב לסרום מעבירה : (כח) קמו בניה . החלמידים : בעלה . הקב"ה : (ל) שקר החן . שבמלכי האומות הקדמונים : והבל . נדולתן ויופים : (לא) תנו לה . לעתיד לבה : מפרי ידיה . מספרם וגדולם מח באר וממשלה:

מצודת דוד

בכל עם מבטח ומשלה על זכרונה כלינום כנמוחות כחחר כחימום חין שועלמן פולם כי שם פיחה החמיםי הנלחי וזחת רב מול חכמת החורה כי כמוכם כחין לה המעני בנקידת החכמה עודה בחרך : נגדה : (לא) חצו . הו הנכם המשכום (כה) קמו , כמלחכים שברחם בקיום סמלות בחנמת הפורם יש שכר בממלם וכים? ובשלה אדון כל הנשמות כולם כאחד המלמדם משבים הגונים לא כן שאי

מצודת דוד

וכחיום מחולפום כספינה כוחם המכיחה בלבום חלטי הדעת ודלי התבונה: (כא) לא.

בחורב מחרן מרחק: (מו) ותקם . חינה מתפחום מרום המקרים ומכורום שודום נבוכה ומשוטטת כדבר המחקר המחרגשות כי הזכות והמשם"ט שבידה פוד חשכו ננוכום ככיקש חכרי כששכלה כמה לה למנן ומחסה: (בב) מרבדים . מפוא או בדרך עיונה דברים מובכלים על כי הרבחה מעשים ישרים ונכוחים בחלמום חתרום : (מו) זממה. כל מכ המעדן כדפן בעולם הגמולם (כנ) בודע . בן שתכפוף להשכיל השכיל והשיב והחתום בכל הנפש היהם נובע בחום בשבי גן בוד לכביו דבר מחוד דבר ועושה עוד עדן ולה יגיכו הדלחום מפניו הף כוה שולום ופרחים : (יו) חנרה . זריום כוח נודע כשכתו בחבורם ישיבה של מעלה כי מתמחדלת מחד לחקור ולהעמיק בדברים יכינו לו מקום שבם ברחש: (בד) סריו . מושכלים : (יח) שעמה . כחשר מחל חקרה והשכילה מדעתה דברים נפלחים נחקור במושכנום וחמות מונת כדבר חז ומתורה חשפים והניק לאום במחיר מרסה ידיה ולה חשקוט עד חבוה מושכלום החרום : (בה) עוו . מעשם חל בחכלים ולה ישלרום שומק כמושג כי המלום ששמה במישב הענין ובכוונה רמים: מתחכם להחיר התחפל ללכף וללבן : לכן עוד היומה שו החדמה חמתח בזכרה (ים). יריח , כשקחום כח העיוני חפייו עם הפרדה מן הגוף כי חבטה במהפלה בדברים קלי העיון: (כ) כפה, סממיק לשוכ אל מקור הקדש אשר ממוה נחלבה : מתרים בחליום וחומם ובכנים חנמה וכשכל (מי) פיה . חין מסקה כי חם הבתרונה כחכמה

כי יכלו ממט וכל ימי תייהם ישחקו ליום הדין מי שאיט צריך לדאני

פתופה וחשפים לוצום חף בחסד כלי ימוח בהם דברים מוכים חבל מושלם" פשום גמול אם לא מנאה ידו די חכמה חכמם כחורה נברה פל מלן: (ל) שקר. לפקס וכ תפורם חכמהם: (כו) ציפיה. כשיונים כדקים וההחכמום החקירות

מהלנים ותפחרים חומם: (כש) רבות . החכמום כיון לק היה מלים של כלנם:

בנות : נו נותי מוקנת שְּבְעַרה אַלְפַּיִּב צאן ושלשת אלפן נמלים וחמש מאות צָמֶר־בָּקר' וַחֲמֵשׁ מַאִּית אֲתונות וַעְבָּדְּדָּ קאה ציינו לנים אתרויה לבה מאד ויהי האיש ההרא ברול מבלי בְנִיבֶקְנִים: מוֹ וְהָלְכִיּ בְנָיוֹ וְנִשִׁיּ מִשְׁיְּהַהּ

מהניה ניתיה שבשא אלפין יקו מן אַלפא לכל ברא אקפין דנסליא מן אַלְפָא לְכָל בְּרַתָּא וַחֲמֵשׁ מְאָה פַּרְנִין דְּתוֹרִין לְנַרְמֵיה וַחֲמֵשׁ וסולחנא סניתא לחדא נהנה נברא ההוא כב בנכסין מפל בְּנֵי מַדְּנְהָא: (ד) וֹאוֹלִין בְּטִי ועבדין

[שמות כ"ג] מה עשה הקב"ה ישב עליהם בדין והעמיד עליהם עדים שנאמר ויכד כ' לראות את העיר ואת המגדל [כראשית "ה] וכי לריך ירידה לפני המקום לראות והכחיב שיני ה' משוטטות בכל סארן [זכרים ד'] אלא ללמד סלכם לדורות שאין דנין אלא ע'ם עדי כמים שנאמר או כאם או ידע [ויקכא כי] : והיה . פשוטו כמו איםי ומשממו לשעבר: תם וישר . אבל בדברים שבין קומ וכינו לם סים לדיק לכך כאמר ויכא אלהים וסר מרע: (ג) שבעת אלפי צאן . סרוב מנה חחלה : נדול מכל בני קדם . מדור הפלגה דכתיב ויסר בנסעם מקדם [בראשית י'א] אבל באברסם אינו כן שסרי באברסם כחיב כו הגדול שנחמר ושם חברון לפנים קרים חרבע [יהושע י"ד] פאדם הגדול בענקים הוא . סים לו לכתוב אדם גדול ולמה כתב פחדם הגדול חלח למו שהוח חדם גדול שעמד בעשרה נסיונום. לפיכך כותבין אותו שני הסי"ן . ואיוב שנאמר בו גדול לא מאד פלה בחחת . שנחמר תם וישר וגו' וגדול מכל בני קדם מכל חומו סדור שלא נחסם על אותו עון [מא"א]: (ד) והלכו בניו ועשר

משתה מצורת דוד

פשיו כניו הוכרים כפולים מהנקפום ועוד 🧏 (ג) צטר . זוג וכן ויקה למד פסף יוסר : (נ) צמד בקר . משב הבקר (שיא ייהן על כי דרכם ללפני שנום לפי שהדרך לחרום בבקרים וח"ה למרום כפחום משנים וכחד חשיבי חבל נפלים וחתונות שומדים לרכיבה ולכפשים פשחום וכחתר רחוי לכן ועבדה רבה . כולחום כחדמם נקרח עבודה פל פי פוליה למחה ע"י עבודה שטובדין בחריםה וקלירה וכן נחתר בינחק ועבדה רבם [ברחבים כ"ו]: גרול . בשושר ובנכסים: סבל בני קרם . כ"ל מכל חנבי חלא פי חרם כיח במחם המזרת כמ"ם חרם מקדם [ישעים פי] : (י) שד'מו . (פי שמקפר

נהנה נקרא ההוא שלים וֹתְרִיץ וְדָחֵל מָן קְדָם יִי וְעְרֵי מָן בִישׁ : (ב) וְאָתִילִידוּ לֵיִאּ הבת בנת ועקת בנו :

קינה בָאָרֶץ־עוּץ אִיוֹב שִׁמֵוֹ וְהָיָה ו הָאָיִשׁ הַוֹה בְאַרֶעִיץ אִיוֹב שְׁמֵוֹ וְהָיָה ו הָאָיִשׁ הַהוא הַם וִישֶׁר וִירֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרֶע: עם ניילדו לו שבעה בנים ושלש

רשיו

איש היה בארץ עוץ . פי' כמכן מכס כמס דכתיב מת מוץ 🚷 בכורו מבני נחור [ברחשית כ"ב]: והיה האיש. חע"ם בסום לשון עתיד כן דרך לשון עברית. ולשון מלילתו: ויהי האיש ההוא בדול מכל בני קדם . בני ארן סמורחי שארם במורחו של מולם סום שנחמר [במדבר כ"ג] מן חרם ינחני בלק מסררי קדם. ד"ם פון זה איוב בוז זה אליהו בן ברכאל הבוזי והרי הוא שאמר איוב [לקמן נ"ה] ובוז משפחות יחתני . זם הוא ממשפחתי שמחתה דברי . שביינו דאמרי אינשי מינים ובים אבא ליזיל בי נכנא . ד"א בארן מון בפרן שנוטלין ממנו עלות רעות על הקב"ה שנאמר [בראשית "] מן סארן ההוא ילא אבור ומה עלה נעלו שהיו אומרים לא כל הימים ליטא את העליונים וליתן לנו את התחתולים אלא בואו לארן שנער פשם אלוהות הרבה. שנאמר בה [ירמיה נ'] ארן פסילים הים ונעשה -מגדל ורפשו בשמים ונעשה לנו שם [ברחשית י"ח] וחין שם כאשור כאן אלא עכו"ם שנאמר ושם אלסים אחרים לא שנכירו

מצודת דוד א (א) אין. ימכן בהיה חום נהרים מון כמרו [שם כיב] ועיב קרחו ש כי נמור כים חדון כחרן כמ"ם כחרן על שם בנו כבכור כי נו משפם אל ארם נפרים אל עיר נחור |נרחשים הממשלה : חם וישר . עם הבריום : פרץ ושון פים בטר נחור כמ'ם חם (ב) שבעה בנים . חף זכ יחפב לברסם

שַּׁפָא נַאָרוּ כִפִּי פּלְאָבֵיִיא נִיבְּאוֹ בְּנֵגְ דְיִנְאַלֹהִים לְהַתְנֵצְבְ שַלְּיְרְוְתְ נוֹבוּא נֹם..נימְמֹן בַעוּכֹּם : נוּ נֹגְאמֹר יהוה אל השפן מציו הבוא ניען השפן נאפר מושים בארץא לפבבק את־יהוה ויאפר משום בארץ ומהתהל ד בָה : מוֹ נַיִאמֶר יְהוָהֹ אֶל־הַשְּׂמֶן הַשְּׁמֶן לְסְקָנָא אַפְשׁר דְשְׁנְיָא לְכָּדְ לִבְּךְ עַל־עַבְרֵי אִיוֹבַ כֵּי אָין כְּטִדְיּ בּאַרָיָי מָינ בְּרוֹם נְיִתְּיְרָטִיתְּ בָּאָרֶץ אֵישׁ הָּוֹם וְיְשֶׁרְ יִרָא אֱלֹחִים וְסָרְ יתריץ דְּהַל כָּוֹ בֶּקָרָם הַ 'פָבִי מַרֶע: (מ) ני ְעַן הַשְּמָן אָת־יְהְנָהְ רַיִּאמַרְ הַחָנֶם יַרָא אִיְרַב אֵלְהִים : ני) הַלְאַר אתת

לחור סשנא במציערון: שָׁנַי וַאַרִייִב סְמְנָא מָנָן אַקּ (ו) וֹאָמַר ייָ לְמַשְׁנָא מָנָן אַקּ בעוברי בני אנשא וכן מהלכא כה : (ח) ואמר מ בעבדי איוב ארום לית דכמיה קן ביש: (מ) נאחיב סמנא קדם יי ואמר האפשר די לְפַנָן אִיוֹב דָחַל מִן קַדָם יין

טצודת דוד

(י) הַלָּא מִימְכֶּדְ מַלֵּלְתָּא אממולתיה

זיבאו בני האלהים להתיצב על ה' . לריב עמו שלין להחילב חלם םל דין. שנה' [ישעיה ג'] נכב לריב ה': ויבוא גם השמן בתוכם . לקטרג על סבריות: (ו) משום בארץ ומהתחלך בה . ושטטתי ככל סמרן ולא מצאתי כאברסם שנאמר בו קור התהלך בארן [בראשים י"ג] ואמרו רו"ל שטן לש"ש נתכוין כדי שלא יהא נשכח לפני אלהינו זכותו של חברהם : (ח) השמת לבך על עבדי איוב . שתרלם לקטרגו: (מ) החנם ירא איוב . כתמים : (י) הלא אתה שכת

מצודת ציון פלמדי זכום וחוכה והוח יום רחם השנה מפלה : (ו) בני האלהים . כם המלחרים פסות יום הפשמם : בני האחרים, כם הקרובים תו השניים להיום מבני בים: מלמדי הזכוח : גם השמן . ללמוך חוב וכן ויריפו כל כני חלהים [לקמן לית] : פלקטרג על סבריות: (ז) מאין חבוא, על ה'. סמוך לו וכן וסחונים פליו מא זכ מקום החם בא ולפי שאין רשום [כמדבר ב"] ואמר בלשון בני אדם ו לקטו נדכר עד שית חיל עמו הגדול לום השמן. מלאר מקטרג: (ו) משום. שנק פתח עמו ושחנו ז משוש בח חני מן ההליכה חנה וחנה כמו שטו הפם ולפתו

פשטיטה בירן ומן ההיכלכות בה וכפל סדפר במלו שונום לומר סיטב חפשתי לראום מעשם כני פחדם וכאומר הום פלחתי חבילות תבילות פסעי כני חדם: (ח) השמת . כחם שמת לבך לקסת בס על חיוב חבר בחמת חין כמוכו וגו׳ כחומר כלח פידו לח מוח: מחומם כם (מ) הרובם . זכי בחנם יכת חיוב מפ׳

ושברין שירותא בית נבר יומיה עד משלם יומי שבעא וקשוריו וקופניו לחלח עפרון: (ה) והוה כר שלים: שלון סכוםי כלהון ארום אמר קָרֶם יִי בְּרַשְיַנֵיהוֹן הַכְּרֵין ישבר איוב כל יופיא : (ו) וַהָוָה בִיוֹמָא דְרִינָא לְבֵישׁ

בות איש יומו ושלחו וקראו לשלשת אַרְיֹתִיהָם לָאָלָל וְלִשְׁהְוֹרת עִפְּהָם : (ח) וְיִדִּי כֵּי הִקִּיפֹּר יְמֵי הַמִּשְׁהָה וַיִשְׁלַחְ אַיִּיחָהוּו לְפִיכְל וּלְמַשׁׁמִּי אָיוֹב וְיַקְדְשֵׁם וְהִשְׁכֵּים בַּבֹּקָר וְדָהֻעֶּלָה יוֹפֵי שִׁירוּחָא וֹשְׁכֵּר אִיוֹב עלות מספר כלם כי אמר איוב אולי וופנוון ומקדים בצפרא ובפק קמאו בְנֵי ובֵרְכִּוּ אֲלְהִים בִּלְבָבֶם כָּכָה אינה בְּלְמָא חָבון כְּנִי וַאַרְנִיוּ יַנְשָׁה אִיוֹב בֶּל־הַיְמִים : נוֹ נְיְהֵי הַיוֹם

רשי

משתה בית איש יומו . ככית כל החד וחחד יומו : ושלחו וקראו . - כמו ושולחים וקורחים שהיו עושין כן חמיד: (ה) ויהי כי הקיפו כמשר כלו ימי המשתה . ונוסג היה חיוב בכל סוף שבעת הימים שחזרו ימי המשתה חלילה סיה שולה ומקדשם כלומר מזמנם וקרהם במו התקדשו למחר [כמדכר י"ה] : והשכים בבקר והעלה מלילתו שסים משקים ומעלם עולות. לכן כתב בל' עתיד שסים נוסג לששות כן תמיד לסוף כל ז' סימים : מספר כלם . סבנים וסבנות: וברכו . ל' כינוי כלפי מעלה : ככה יעשה איוב . כמו היה עושה פמיד כשכותב בדבר החום ותדית פעמים שכותב לו לשון עבר ופעמים בלפון עתיד : (ו) ויהי היום . לומו היום בהים כחם הבוה : ויכחו

מצודת דוד שמשקים ומחוברים יחד : (ת) הקיפו . כים סמידי טופו בו לשון עבר אף לשח מבנו כמו כקף פעם חחת ליכושע ו']: עמיד וכמ"ם למטה ככה יעשה חיוב ונו' : מיקרשם . ענין כזמנה כמו המקדשו למחר בית איש . בבית כל חים ביומו הכבום [בתדבר י"ח]: וברבו. לבון כנוי כלפי לו: ושלחו. בכל יום היו בולחים להומיו כאחיות של המסחה: (ה) כי הקיפו . מעלה

בי עשו ימי המשמה בחוזר חלילה וחמר ככל פעם הקימו כ"ל חתר יום המשפה של כאחרון בנכם בכים עתיד הראשון להתחיל שוב בתחלם : ויקרשם . הומינם לבוח חניו יהיישירם בדרכי ה' : מספר כלם . לפי מספר הבנים והבנום : אולי . בשם בעבור פוב לב מחשקה קמיד חטתו ונדפו בלבנם כלפי מעולה ולום שבציה עולות כי כיח מכפרת על הרכור הלב : כבה . כמשפע הזה עשה מ פופים: (י) ויהי חיום. כיל היום המום למיבוחו כו לפני המקום מלחכי מעולם

عُرِسُهُمُ لِي يُلَّكُ لَيْكُمْ يَنْهُمُ الْمُنْ الْمُنْ الْمُنَّا اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ יְתְּלֶה : מים חֶיהֶר הַיְּים וְבָלֵיו וְבְנֹחֵיף אָּכְלִים וְשׁתִים יֵין בְּבֵיִת אֲחִיהֶם הַבְּכִּוֹר זַ-ענו אוצר אניא לוע אער (ענ) נפלאלו בא אַל־אַער וואמר עבלען. הַנְיּ הְוֹרְשׁוֹת וְהָאֲתוֹנְוֹת רֹעוֹת עַל־יְדֵיהֶם בּ ומו) וַתְּפַּל שְׁבָא וַתְּפָחִם וְאָרִי חַנְּעִרִיםג הבי לפייחרב וציקלפה בקראני לבדי

עוְהָים 'נַנְ נְנַפַּׁלְ מְמְנָא בְּהַרְמָנָא מָן קְרָם יְיֵ: (יג) וְהָוֹה אַתְחוֹלֵי יוֹפָא שׁבוֹנִיתְא ובנוי ובנתיה אכליו ושתיו חקרא בבירו אחורהון בוכרא : נאָפַר תּיֹבָיָא הָנָאָה רָדְיִן נאַתְּגָן רָעָן על סִמריהון: (מו) וּנְפַלַּת בַּחְבֵּיף לִילִית מַלְבָּת זְמְרְנֵדְ וןברתנון נית שולמיא קמלו אוכלוסהא לפחנם דתרב ואשהובית לחוד אנא בלחודי לחואה

משוכתו [ישמיה הי] מחילתו זכל בעד האמור בלשון טברי אים אלא לשון כנגדו ובשניו כמו וכפר בעדו [ויקרא ש"ו] קנה סמון כננדו ובפניו לפיום סכפכס מנן בעדו. וכן כ' מנן בעדי [חסלים ני]: (י) פרן בארן . נחמוקו כמו וכן יפרן [שמות אי] ומתרגמינן ימקוף. זהו סשומו ורו"ל אמרו בהגדה פרן גדרו של מולם שהמצה" סורגים הוחבים: (יד) על ידיהם . כמו [במדכר כ'] אים על ידר ואינו לשון מקום . אלא על שם שסוא מוכן ומיומן לידו וכו"ל אמכיי בסגדה שהטעימו הקב"ה מעין עולם הכא שלאחר חרישת האחומת: כיו זורטים עם החרישה ורועות האחומת מיד חזיו מן החלם :" (מו) ותפול שבא . נתופלה וחותה מלכת שכל עליהם . כמד [בכחשים כ"ם] על סני כל חחי נסל: ואת הנערים . משכחין

השומרים

מצודת דוד מש השם לחבר בני ביתו עם כי שמושר: כלפי מעלם: (יר) ומראד . שלית ד (ע) ויהי היום . כחבר כח פיום בחזכו (פו) ותשל . פניון חניים כפו טפליפה לאמל כבים הכטר או אירם מה באירם בפמק [שפטים ז'] : ואמלפת . פניך

ביותר בחושנו כלה זם היום בכוקר הפוחי שולום מכפר כולה כמים (פעלה" אים כי כקיפו ונו' וחיב מנוקים כמה מעון ומדוע ח'ב מתו ונעבור זה יוכה. מוף: (יר) וסלאך בא . חדר מנעריו כא ילטרו הרפה: על יריהם . אנום פספור לכם: (ש) ותפול שבא עם שכח חותה עליכם ולקחם ככל למומם: ואחת. אנשיים . החורשים עם הבקר והרופים החמונום : לדביר לר יי חרוץ שחתר אַםמוּלְתֵיה וָאַמְטוּל בִּירָזיה ואקמול כל דיליה מן חודר חוור עוברי ידוי ברכתא וניתף מקיפו בארקא : (יא) וברם אושים כדון מחת ידד וקריב בכל די ליה אין לא באנפי מימרד ירנונד : (יכ) ואמר יי לממנא הא כל דאית ליה תושים

תרגום

אָהָ אתה פרי שַׁבָּתֶּ בַוְעַדְּוּ וּבְעַר־בִּירְעוּ וּבְעַר כָּל־אֲשֶׁר־לָוֹ מִפָּבִיָב מֵעֲשֵׁרָוֹ יָדָיוֹ ברכת ומקנהו פַרץ בַארץ: (יא) ואולם שַׁלַח־נָא יָדֶדְ וְנַע בְּכָל־אֲשֶׁר־לְיִ אִם־לְא שַל־פָּנֶיְךְ יָבָרְכָּ,דְ: (יב) וַיֹּאמֶר יְהוֹה אָל־ נימּחָשׁׁן נַיּנְדָּטְ כְּרָיאַשְׁרַכְן בְּיָנְדְּטְ נֵלְא אַבְּינִי מְפִינְ בְּיִנְיְּטְ נְא כְּרְ נְאִינִ בְּא

בצרו . לפי שסוח יודע שחתה רגיל חולנו לעשות לו נסים ופרס ורכם לפיכך פושם לדקות סללו אכל לא נסית אותו: (יא) ואולם . לו סיים כונע ככל חשר לו : אם לא על פניך יברכך . מיד בחמים. וסו: (יב) ויאמר ה' אל השמן הנה כל אשר לו בידך. ד'ל ויסי סיום . אומו היום שחזרו חלילה לאכול בבים אחיהם הבכר : בפי ספולסים . לכם סשמים הקרובים לשכינה להיות בני ביתו ועל שם כך נקראו בניו : להתילב על ה' . סביבותיו כמו [בראשים מ"ם] לכל הנלבים עליו : (ז) מאין תבוא . דבר הכחוב דרך ארן שהגדול מדבר תחילה ומרשה הקטן למנות : משום בחרן . כחשר מפורש למעלה ובהגדם דהשותפין הוא : (ח) השמת. לשון חימה הוא : חם וישה. שלם במששיו : (י) שכת בעדו . סננת בעדו כמחילה זו כמו הסכ משוכתו

[מס י"ח] : (י) שבת. פנין נדר כפו מדלי הקדמם שכר : (י) שבת בשרו

פסר משוכחו [ישעים כ'] : (יא) וגע . כגנת פניו כחינו בדרק פניו ועל ביקם מלשת נגיעה : פל פגיך. בעבור כמסך מסביב לכלי שם חם כרעה לקרוב וכן אתן אם פני [ויקרא כי] חכו על כי אליכם: וסקנות פרץ. בעבור רוב התקום בספנים יוכר בכשם : יברבן. לשון כנוי ידמו כחינו פרנו נדרם רץ כחינו לם

יכילם מקום אדר כי מלחו פני סבל : (אן) אולם . וכחתם וסה ושלת עתה כו מנת ידך וגע בכני ביתו ועשרו לחבדם. פמנו : אם לא . כוח ענין ל' בכועה ונוס ולח חער וכרי כוח כחינו חמר חם וא כן יכים יבוא עלי כן וכן וכן אם לא שויםי והמממי [מסלים קליא] : על פניך. בשבור למסך עליו כדפר חבדו כני ביחו והעושר יגדף כלפי מעלה: (יב) הנחי שר, מסורים פמה פידך נחבד הכלי חבל לח משלח ידך חל גופו להכום גם כו :

ובְנוֹתֶיךְ אָרְלִים וְשׁתֵים וֹיוֹ בְבֵיְת אֲחָתָּוִם (מ) וְהָא וַעְּפָא רַבְּרָהא אָהָא הַבְּכָוֹר: (יש) וְהְנֵה רֹנִתְ נְדוֹלֶה בְּצָאה וּ מַנֶבֶר הַמִּדְבָּר וַיַּגַע בְּאַרְבַע פִּנְוֹת הַבֵּית וַיִּפְל עַל־הַנְּעָרִיִם וַיְמָוֹתוּ וַאִּמְלְמָהְ רַקִּד אני לבדי להגיר קד : וים ביקם איום ניקרע את־מעלו נינו את־ראשו ניפל אַרְצָה נַיִשְׁתָּורּ: (כא) נַיאַטֶּרְ שָׁרֹם יְצְּהָרִי

לאפר בנד ובנתד אכליו ושחין חַמֵר בַּכִית אַחוּהוֹן בּוּכְרָא : מפשרי פרברא וקריב בארבע ונין דביתא ונפל על עולפיא למיתו ואשתובית לחוד אנא בלחודי לחואה לד: (כ) וקם איוב ובוע ית מעיליה ופפר ית רישיה ונפל על ארעא יסניד : (כא) ואסר ערטילי נפקיח מן ברסא דאפי וערפילי אתוב לבית קבורתא מימרא דיי יהב ומיקרא דיי ובירת דיניה

(ימ) מעבר המדבר. מלד שני של מדבר והיה הבית מלד זה. יוס לשון עבר במקרם : על הגערים . בנים אבל אין לריך לסזכיר הכנות: (להגיד לך. שהיה לו רשות להגיד והיה מת באותו רגע סא"ה) : (כ) ויגו , מלש כמו [ירשיה וי] גזי מרך. ומחרגמינן מלישה . וכמו [מהלים ע"ח] ממעי אמי אחם גוזי מושכי: (כא) מבשן אמי. סאדמס אשר לוקחתי משם או אמי ממש: וערם אשוב שמה. לא בבטן הוא מדבר ומה שמה אל מקום השובחו ועל שהוא פוכן לכך ולא יחלוף החוק לשוב כי אם אל העפר לפיכך לא הולרך להזכיכו

(ים) מעבר , מפלים . כיו אוכלים וגו' : (ים) ויגע ושניחה : (ים) מעבר , מפאם: סנות בארבף שנות. עם כי כא מעבר אחד צייום: (ב) מעלו. שם מלכום מה: ויבר, פקיף אם כל סבים מסביב : על הבערים . ומלם כמו קבתי ובוי [מיכה א'] : (כא) יצחי.

כים סוא היום הנקמם המה חשושי כח ביותר: (כ) ויקרע. בעבור הלער וכאפל: ויבן את ראשו . חלם כער רחשו וקלר בדבר הפיכן : וישתחו . חל כי לנכך על הרכם : (כא) ערם וגר . כיל כמו שילחם מכטו אמי ערום מצלי מושר כן אשוב אל הקפר שלחם וכחומר מה לי להתרעה עי חבון הבנים ורעושר הלח לח מולדו עמי וחשוב א"ב כמו שמולדתי ולחוסכת ביחור חתר כוח כי נחן ני וכוח לקח אז של ושם לי וכתרשם פליו: שמה , ר'ל או מקום פיווש כפוק לכל ולם הולרך לפרש פי לחואה לך: (מו) ער פרון דיין מסלל ודין אתא ואפר אשתא מן קדם " נפלח מן שמיא ונסרתנון ואשתובית כחוד (יו) ער כרון בין מפלל ודין אתא נאמר בפראי מניאו הלהא רישי אוכלוסין ואתפשמו כל נמליא ודברנון ויח עולמיא קפלו לפתנם דחרב ואשתובית לחוד אנא בְּלְחוֹרִי לְחַוֹּאָה לָךְּ : (יח) שַר קרון בין מפלל ורין אחם

תרגום

לָהַגִּיד לֶךְ: (מו) עור ו זֶה מְדַבֵּר חֶה בַּא וַיאמַר אַשׁ אֶלהִים נָפִּלָה מְרַהַשְּׁמִים ותבער בצאן ובנערים ותאכלם ואמלמה ואיקידה בשנא ובעולפיא בקראני לברי להגיד לך: (יו) עוד ו זה אנא בלחדי לפואה לד : מְדַבֵּר וָוָה" בָא וַיאמר כִשְׁרִים שְמָנּ ו שלשה ראשים ויפשמו על-הומלים וַיָּקְלֹחוֹם וְאֶרת־הַנְּעָרִים הַכּוּ לְפִּי־קְרֶב אַמְלְפָרָה בַק־אָנְן לְבַבֵּי לְהַנִּיד כָּךְ : מים עד זה מדבר ווה בא ניאמר בניף ובנותיך

רשינו

סשומרים אותם: ואמלמה. אין מליטה אלא לשון השמטה שנשמם מן הלכה ובאתי להגיד לך וכיון שהגיד מיד מת כ"ה בס"א: ובנערים. במשרתים שומרי הלחן מדבר הכתוב : (יו) ויפשמו על הגמלים. זם לשון בווזי בז לפי מנהגם כל זמן שהם מהלכים נדבקים יחד . וסולכים במארב שלא יבינו בהם ויבריחו את המקנה וכשמגיעים למקום המקנה פושטים במרחב המקנה זה לכאן וזה לכאן לאסוף פמקנה והמלכים הללו שלוחי שטן היו . וכדי להקניטו ולהחטיחו בישרהו תחילה בהפסד מועם ואח"כ בגדול הימנו וכן כולם: מעכר

מצודת ציון מצודת דוד כלום : (מז) אש אלהים . דרך המקרת שגמר דבריו מם גם כות וכרי כות כחים כשרולה נהגדיל דבר מה סומכו למום חמר לה נמיטחי כיה להגיד לך ולה פנס וכן חרוי חל [הסיים פ'] : להשחר חי : (פו) עוד וה . כנסיה עוד (מ) ראשים, חלקים כמו ורחם חתד כח הרחשון מדבר דבריו כח זה השני וחמר [שופטים ט']: ויפשמו. מושון התפשטותי הוה חוקה וגדלה נפיה מו השמים והתחינה להבעיר בוח: ובנערים בומרי ושמיחה שלחן וורף חם כולם : (יו) בשרים . חיל כשרים חלקו עלמני על שנש חלקים שפשפו שלמן בעבור כגמלים לקחם לעלמן כדרר שולני המקום חשר ישפורו מסבים

אלתוף כמק כ: ואת הבערים . כמה רועי כגמלים: (יוז) עד זה . כמו בעוד זה :

נשֹּׁם בּוֹנִי בַּן לְבּלְשׁׁ חַנְּבֹּוֹ נוֹ בּיֹאֵ הַשְּׁמָן אָת־יְהוּהָ וַיאמֵר עור בְּעַד־עור וְכֹל' אֲשֶׁר לָאִישׁ יִתְּוֹ בַּעָר נַפְּשֶׁוּ : בּבּקימוניע וֹבְּנִינֹא מּבּלוּרַכִּיע (ני) אוּבְּקָ הְּבְּנִבְיגַ יְנֵבְ אָבְתַּגַבְּמוּ יְּאֶל־־בְשָׁרֶוֹ אִם־לָא אָל־־פָּגָיף יְבְּרָכָּךְ

ששויהא לבד בשבהי איזב ארום לית דכמותי בארמא דַפַּמְטֵי נְבַר שׁלִים וּרְזרִיץ פָּחִיל מָן קָרָם זְי וְעַרִי מֵן בִּישׁ יועוד פרה הוא מתקף סמנא קרם " ואמר אברא שַּׁמְמוּל אַבְרָא וְכֶל דִּי לְבַר נש יקסור אסמול נפשיה :

פרט ברם אושים ברון קתח יוד וקריב לברסיה ולב קרי אין לא באלפי פיקת יַרְנְנָדְּ : (ו) נַאָּטָר יֵי לְסִקְּנָא הָא מְסִיר בִּיְדְּךְ לְּשֹׁד יַרוֹ נַקְשֵׁיה נְטֵר :

מחזיק באוני כלב [משלי כ"ו]: ותסיתני בו. הסיתני לכולטו כל לשון ססמס אימ אלא לשון המשכם שממשיך את האדם לעלתו: (ד) עור בעד עור . מכר כפני מכר . כן דרך בני חדם כשרומם סמרב באם של ראשו מגין בזרועו לפניו וכ"ש כל אשר לאיש במשון ימן בעד נפשו בפני נפשו להגין לפי שום יודע בנחשו שנחמייב לסיכך אינו מלטמר על ממונו: (ה) אולם. אכל: אם לא . סכסה בו מיד שעל פניך יברכך : (ו) אך את נפשו שמר . שלם פנה מכהן המכי חכמים קשם כים למכו של שמן יותר משל היוב .

כחומר מצודת דוד פבר פל פבר פודו חותו בספיפוסו : וחפיתני, פני בספה ופסוי : לבלים . פתביותני . דבר בישון בני חדם וכיל קטרבם (בשחיםו כמו בלפ כי [חיכה ב'] : לנפושו : (ד) עור בעד עור . ר'ל ק'ו הדכרים חז דרך חנשים לחם עור בפר שור שחם יכוח מי לסכותו כשור פניו כלח ישים ידו נכד פניו לקכל ההכחה בשר היד שחם כן כיות במקלם גופו תו קומן כים כות שיתן כתים תם כל חור לו בעד נפשי פכחותר כנכ חיוב יחשוב כן ננור מניו כמיחק ווחבר כל חשר לו המורח נפשו פיפתד מי ווזס מקב: בסבר פנים יפום : (ה) אל עצמו ואל בשרו . בתכחובי הגוף מצמו הקשם מחבדן הבנים והעושר : אל פניך. כמו על פניך וריל בעבור כפסך שנף כלפי מעולה : (ו) הנו בידך. פנס כות נידך לכנותו בפלמו ובכברו לכתים

ביניה נקיב יהי שמא דיי מברד: (כב) בכל דא לא חב אייב ילא מסדר מלי מחסף

תרגום

יי : יי : ב (א) והוה יום דינא בבא יום שבוק פרחניא נאתו כמי פלאכיא לפקום בְּרִינָא קְּרָם יִי נִאָתָא כְּחוֹדּ סמניא בסציעירון למקום סמנא מנן את אתי נאתיב םמנא קדם יי ואתר מן למשום באַרְעָא לִמְבְדַק בְּעוֹבְדֵי בְנַיּ נשא ומן מהלכא בה צ

דשרתא

נְלוֹן נַיְרוֹהָה לָכָקח יְהֵי שֵׁם יְהוֹה מְבֹרֶה : (כב) בְּכֶל־וָאת לְא־יְחְקָּא אִיוֹב וְלְא־נְרַתְּוֹ הַפַּלָה לַאלהִים:

ב מא דַיְהֵי הַיֹּים רַיְבֹאוֹ בְּנֵי הַאֶּלהִים

לְהַתְנצַבְ עַל־יְרְנָהְ וַיְבָא גַם־הַשְּׂמָן בְּתַּבָּם לְהִתְיַצִּבְ עַל־יְיהָוָה : (כ) וַיָּאמֶר יָרוּדֶה אֶל־הַשְּׁשֶׁן אֵן מִוּהְ תְּבָא וְלֹען בִּרְינָא מָנָם יִי : (ב) נַאָּמָר הַשְּׁמָן אֶת־יְהוְה וַיִּאמֵר מִשְׁם בְּאָרֶץ ימהתהל ה בה: מו היאשר יהוה אל-השטון השיבות לבה אליעבתי איוב כי נו נאפר " לפקנא אפשר אין כָבוהוּ בָאָרֶץ אִישׁ תַּם וְישֵׁר יְרָא

אָלהָים וְמָר מַרָע וְעֹדֵנוֹ מַחֲוֹיִק בּחְמָּהוּ

ותסיתני

נהזכיכו : (כב) תפלה . לא שום שמן ותפלות נתן על הקב"ה כמד [ירמים כ"נ] ובנביאי שומרון ראיתי חפלם: לא נתן. לא סטיב תסלם ועיל אל הקב"ה כמו [שמואל א' י"ח] נתנו לדוד הרבבות ולי נתנו המלפים:

ב (ב) אי מזה תבא. אים מקום שחוכל לומר מזם אני כא (ג) מחזיק - אוחז כמו [שמות ד'] וישלח ידו ויחזק פו

מצודת ציון מצודת דוד פמו יצחקי בחל"ף : (כב) נחן . שנים מוכן כוח מחליו וכן של כל המשבה שם פחמירה על כדכר וכן נחנו לדוד רכנלם [קסלם ני] : (כב) בכל זאת . עם פי ישמי שב ווכות מוסבן שם יחמו שם יחמו בחו עליו לרום חכופות הוה על כום לדקום כ" [שופטים כ"]: תפלה. ענין מ"מ ול חטת יהחרעם חחר ה" וות חשב רכר גרום שחין כו מעם וכן וכוכיחי פליו דכרי ספלה ז שמרון רחיםי חפוה [ירמיה כינ] : ב (א) זיהי היום . כיום כמוכן לשיכות : (ב) וערנו , ועודו כוח :

בו מלמדי כוטם וכחובה ב ומסיתני (ב) אי מזה . חים המקום חשר מחפר משם חבי בח : (ב) וערבו , מם כי כוכם

فع عود مر عدد معود عود عود ال אלב בְּסִפְּוָתוֹהִי בְּרַם בְּרַעְיְנֵיִה

לאקחמא איוב בִשְבַּתְיו: ייא רַיִשְׁמְער שְׁלְשֶׁת רֵעִי אִיוֹב אַת כָּל־יחָרְעָה הַוּאה: הַבָּאָה עָלָיוֹ וַיְבֹאוֹ אִישׁ מִמְּקֹמׁו אֶלִיפַנַ הַתְּישָׁנִי וּבְלְדֵרְ הַשׁוּהִי צופַר הַנְּעַמְתִי ניין עדו יחדיו לבוא לנידילו ולנחמו : (יב) נַיִּשְׁאוֹּ אָרְזַ־עִינִיהָם מֵרָחוֹלְ וְלָאוּ הַכִּילְרהּ נַיִשְּׁאִנּ קּוֹלָם נַיִבְכֵּנְ נַיִּקְרְעוֹ אִישׁ מְעַלֹּוֹ וַיִּוְרָקוּ עָפָּרָ עַלִּרְגָאשִׁיהָם הַשְּׁבְּיִבְּה: נים רַישְׁבָּנ אָתוֹּ לָאֶרְץ שְׁבְעָת יָמִים וְשִׁבְעַת לֵילָוֹת וְאֵין־בֹּרְ אֵלָיוֹ דָבָּר כַּרָ רָאֹר בִּידְבַל חַפְּאֵבְ מְאָד : אחרי

הרהר בסלין : (יא) ושמעו הלהא חברי איוב יח בל בישתא הרא באתרו עלוהי ובד חמון ירו אילני פרדמיהון די יבישו ולחם סעורחהון אחהפו לבסרא חיא נחמר משתיהון אתתהפך לדמאו נאתו נבר מאחריה נובהא וכותא אתפציו כן אכזר מוומן לחון בנחנם) אליפו דמן חימן יבלבר די מן שוח וצופר די מן נשמה ואחחברי כחרא למיתי למנד ליה ולנחמוחיה: (יב) ווקפו יח שיניהון כן החיק ולא אשהמודעוהי נארימו קלתון וכנו ובועו נבר מעיליה ירבקין שפרא של בישהון צית שמיא: (ים) ויתיבו עפיה

ארים דים אין שבנא יומיו ושבנא צילוו ולירו די ספלל עמיה פתנים ארום דים או

נקבל. כתמיה: בשפתיו . אכל כלכו המא: (יא) רעי איוב . סוהביו: לנוד. כמו מי ינוד לך [ישעיה כ"ה] לא הנודו לו ניכמיה מ"ן] : (יב) ולא הכירהו . כי נשתמו סניו מחמת סיסורין : חשמימה . כלומר למעלה מראשיהם [סרבה] והוא היה להם מנחג אבל : (יג) לארץ. על הארן וצער בצערו: מענה איוב :

מצודת ציון לברך את כי כחשר הסימתו חשמו: (יא) ויועדו. מלפון וועד וחפיפה : (יא) וישמעו . מן המספרים : איש ססקום , כיח כח ממקימו ה' מקום חיוב ונסיותם שם נחספו יחד ובוח חל חיוצ" כביסה למוד עליו ברחם וכדרך המילר בלרח רחוכה וחף יכחמו בדכרי חנחימין: (יב) ולא הבירהו . כי נשמנה מחיר פנו בעביר רוב הליום והמנחובום : ויהרשו שים . כ'ח קרצ משולו חרקו עפר למעום מרחשים לחויר השמים כי כן הים לים: מנהג חבנים ולער: (יג) לארץ. על הקרקע ללער כלערו: זאין דבר. חין שר (ו) ונפק סמנא בהרמנא (ו) "לנם " ומנוא יום איוב קשיחנא בישא מפרסת רגליה ועד מוקדיה : (ח) ונסיב כליה פַתר לְאַתְקַרְצָפָא בִיה וְהוּאּ נובר באמאת לממא : (מ) ואַמַרַרו לִיהּ דִּינָה אַתְּתִיהּ שַר כָּרוּן אַתְּ מַתַקיף בִשׁלִימוּתְדָּ בְּרִיךְ מִיְמָרָא רַיִי וּמִירו נ (י) נאַמַר לָה הַכְּמָא דְיּ מְמַלְלוֹ חַרָא מְן נְשׁיָא דְעָבִרִין קלנא בבית אבהרתהון הכדין את ממללא לחוד ית מבא לָא נַלפּר בֹּלר בָּא לָא טַבּ

אָךְ אָת־נַפְשׁוֹ שׁמֵרֹ : ווו רְצֵא הַשְּׁמֹן בַאָּת פָּנֵי יְהוֹהָ נַיַּךְ אָת־אִיוֹב בִּשְׁחַיִן לָע מְבַּף רַנְלָוֹ יֵעָר קְרָקְרוּ: ווו וַיִּפְּוּד לו נורש לְנִתְנָבֵר בִּוּ וְתִּוֹא יִשֵּׁב בְּתִּוֹבְ הַאָּמֶר: (פ) וַהַאמֶר לוֹ אִשְׁתֹּוּ עִוְיְהָ פחונים בּתְפֶּתֶוּך בָּבֶדְ נְאַלהַיִם נְמֶת : ני) נַיָּאמֶר אַלֶּיהָ כְּדַבֵּר אַתַת הַנְּבְּלוֹת תְּרַבָּרִי נַכְּם אֶת־הַפֹּוֹב נַקְבַּל' מַאַרֵת הָאֶלהִים וָאֶת־הָרֶע לָא נַקבֵל בְּכָל־יוָאת

כאומר לחבירו שבור חבית זו ושמור יינה : (ח) להתגרד בו בדלי"ח כחיב . ולשון משנה הוא גוכדו ומטמידו של גלדו . אבל גורר ברי"ם אינו אלא לשון סחיבה כמו גורר אדם מטה וספסל: (מ) מחזיק . אוחז: ופת . לשון לוואס . כמו ומת כהר [דברים ל"ב] : (י) גם . לא די שבראט אלא גם את המוב נקבל ואת הרע לם

מצודת דוד (ו) מכף רבלו . כמו שוקרה .וך כיד כף חד שמור חם נפשו לכל חוח מגודל כתחב: כן נקרחם מחמים הרגל: פרקדו . הוא (ו) ויצא . להכום אם איוב: בשחין דע. חמושים הרחם מק בחינק שם השער הכוחב ביותר : מבף רגלו זגר. ר"ל בכל חינך יחיד : (ח) ל תגרד שנין תכוך שמת הגיף : (ח) ניקח לו חרש חיוב לקח ובדרו"ל נורד כדרכו חינו חוכם (כנם בידו שברי חרם נחכך בהם מקומום קמין] : (מ) ברך לשון כינוי כלפי מעוה: השחין : בתוך האשר . לפרך חמימום (י) תבבלות . פחיקות ינרועות : השחין : (מ) עדך . פריין חתה מחזיה כם ימוסך וכחינו חמרכ חל סחזק פוד אות ברך חם כי וכפון זר המום מיד והוה שובה לך משקחים ביסורים מכחובים כחום ו (י) ברבר ונו". סוכרי ידכר חחם מושי הנכלום : גם את השוב . ר'נ חם חמנס שרי הרם לנו הנם פוד יכים מומד ח.ר נקבל גם חם הטוב ולח נוסיף לקבל פוד חם פרם : בבל ואת , מס כי נוקה בגופו ומלח מסים כ"ם לח חסה בשפשי

שופת עלוו ניהרה: ווו ונאלה חשה אַשָּׁבּר מְרָא מָנָא בְּמֵרְאוּ וְצֵּלְּכָוֹרֶן הַיְּמֶּלֵן הְעָלָן הְעָנָן בְּתְּלְּהוּ בְּמֵירָאוּ וְצֵלְכָוֹרֶן הִיְּמֶּלְן הְעָלָן הְעָנָן בְּתְּלְּהוּ בְּמֵירָאוּ וְצֵלְכָוֹרֶן הִיִּמֶּלְן הְעָלָן הְעָנָן בְּתְּלְּהוּ בְּמִירָאוּ וְצֵלְכָוֹרֶן הִיּמֶּלְן הְעָלָן הְעַנָּן בְּתִּיִּרִיּוּ וְצֵלְכָוֹרֶן הִיּמִילֵּן הְעָלָן הְעַנָּן בְּתִּיִּרִיּוּ וְצִלְּבְוֹרֶן הִיּמִילֵּן הִעְּנָוֹרְן הִינִּא בּמִרְאוּ בְּתִּיִּבְּוֹרְן הִיִּבְּיִים בְּעִינְהִיּנִיּ בְּמְרִירֵי יִים : מי הַצְּילָה הַחוּצְּא יַקְהָהָיּ אָפָל אַלְיַתְדְּ בִּימֵי שֶׁנֶהְ בְּמִקפֵּר יְרָהִים אַל־יָרָא: מו הָנַהְ הַלִּילֵה הַתוּצּא יְדָר

קלף שפרפרא: (ה) מננון יתיה חשוכא ומולי מיתא יָחֵיה הֵיךְ סְרִירֵי יוֹמָא וֹצְעֵרָא ראצמער ירמיה על חורבן בית מקדשאויונה באמלקוחיה קַנַפָּא דְמוּרְמֵים]: (ו) לֵילִיא הַהוא יְדְבְּרְנִיה קַבְּלָא לָא יַתְיַחַד מִם יוֹמִין מָבִין דְשַׁתָּא

תרגום

לפנו רישי ירתיא לא נמל : הא ליליא הראא יוד פשרא לאסמיל רנגא ורחרענט (מ

ואל תופע עליו נהרה . חורה כמו מוסף ומחרגמיון ניסור : (ה) ינאלהו . כמו לחם מנואל [מלאכי א"] במה נאלטון [שם] וסום לשון ליכלוך: וצלמות. לל של מות [חשך] שחינו מחיר לפעלם: עננה . אפילם : כמרירי יום . מזיקין המושלים בלהרים כמו קמב מכיכי והוא מושל בלהכים שנאמר ומקטם ישוד להכים [מהלים ל"ח]: (ז) אל יחד . אל ישמה כמו ויחד יחכו [שמוח י"ה] . [ע"א אל יםלחד סל"ל] : (ז) גלמוד . יחידי וחסר מלדם ומכל בכים :

פי אורס: (ה) ינאלות השך יצלמות . כלידה: (ד) תומע . סורה כמו כופים יקבקו שלכלך וישנף חוסו וחשכן שליו חשכם מהר פחרן [דכרים לינ] : צדה . חורם פענן : יבעתהו. יפחדוכו מוכף חמימות כתו ונכורה ממים שלה [דניהל כ'] נ כחום ימנעו חורו: (ו) הלילה ההוא . סינוף ולפלוך וכן לחם מנוח: [מלחלי חשר עיבר בו חבי חם חמי: יקחהו ח׳ן: וצלמות . לנו של מום הוח חשכם אופל. כחופל יקח חופר לחלקו וישמש בקבר: יבשתח . מלשין בעסביחרדה: בו: אל יחר . או יחאתר כימי בנס כמירי . פנין המימה כמו כמטר נכמרף לכתחבר עחסם לכיות כמוסם וחל יכוח [חיכה כי] ובחכ בככפו למ"ד כספו של ביתי מספר החדשים וכפן הדבר במ"ם : מסקל מבריר [משלי כ"ו] : (ו) אשל .. (ז) יהי גולטור. כ'ל יבדל בו החשך עד חשך פב : יחד . מלשון חחד : אבוים יחד למייל ולא ספוא בו א"כ רונס כי דכך חמרום אבוים כסולכים ימד לפייל אשר ישירו וירכם בדרך מהלכם אבל כשלא ילם כו חפורום לא ישכם כי

T. VIII. 14 7 [n'n '90]

אַ אַחַרִי־בָּן פָּתַח אִיוֹב אָת־פִּיתוּ נ מוּט בִּוֹ בְּתַוּר כְּנִיוּן פְּתַּי איוב ית פומיה ולפים

יַת יוֹמֵיה : (ב) וַאַתִיב אָיּבּ וֹאַמֶר : (ג) יְדּוֹכֶד יוֹמָאוּ דאתילדית ביה נוסלאכא די מפני על עבורן וליליא די אַמַר אַתפּרא נְבֵר : (ד) יוֹמָא הַהוּא יְהֵי קַבְּלָא לָא יִתְבַּענִיה אַלְהָא מָן לְטָלָא וּלָא הַקָּא הַפָּצּ

ניקלל את־יומו: (כ) נישן איוב יאבר : (נ) יאבר יום אַנֶּלֶד בְּוֹ וְהַלְּיָלָה יְּאַכֵּר הַרָּה נָבֶר : מו הַיְּוֹם הַהֹוֹא יְהִי חָשֶׁרְ אַל־יִרְרָשֵׁתִּי אֶלְוֹהַ מִמְעַל וְאַל־־

צ (א) ויען . וילעק שכל עניים האמורה בחורה אינה אלא לשון הרמת קול . ואב לכולם וענו הלוים קול רם [דברים כ"ז]: (ג) אולד בו. ל' עתיד שסים אומר הלואי ויאבד סיום שסייתי עתיד לפולד בו ואו לא הייתי נולד והלילה אף היא תאבד: 'אמר . שיאמר המבשר אשר עליו הדבר מועל : הרה גבר. שעיבר אבי את אמי בנקבה פוסג לומר סרתם ובזכר נוסג לומר הורה את הנקבה: והלילה אמר . זכ אחד מן המקומות שחיסר המקרא את דבריו מפני שלא הולרך לפרם מי הוא ומלילתו אמר האומר ודומה לו הירולון בסלע סוסים אם יחרוש בבקרים סיה לו לומר אם יחרוש אדם בבקרים. ורז"ל אמרו מלאך הממונה על הכיון לילה שמו: (ד) היום ההוא יהי חשך . המיד וכל שנה כשיגיע חותו יום : אל ידרשהו אלוה ממעל . למוכה :

מצודת דוד בר בי חליו דבר כי כחו חבו וכן ופנו בהם דובר חליו דבר כי כחו חשר ברל כלוים וגו' קול רם [דכרים כ'ו]: ככחב מחד ולח מנהו עדיין מקום לנחמו : (ב) אולר . אמר דברים כאילו ידכר קודם ן (א) אחרי כן . כאבר חלפו שבעם כימים : ויקלל את יומו . חשר נולך פו בחמכו שכל מקרי האדם המה מוגבוים ומסודרים כפי מערכות כוכבים בעת הלידם ופסריון לזם כוכח גם כוח בת חיברי וח מוח בעומו שון חבר יחשת וחבם ולם מתרירות לב קיל יותו על כי כי הורו מערכות הכוכבים בו לרפה: (ג) יאבד . פיום א.ר נולדקי בו יכים אכוד יל ככו ככי נשיבות כשם ככות יכים בו חושך עד שיכים חבוד ממנו שם יום: והלילה אכד הרה גבר. כ"ל וכ"כ בכים חבודם - פוינה אבר המשכיו לדעם מהי היתה זמן הפכור אמר בחותה הלילה עיבר אבי אם - אפי (כי זמן פלירם נהחם וירום לכל חבל זמן כשבור לח יבין כיח המשכיל י בהכמה): (ד) אל ידרשתו . נהם.יע כו מובר ממעל : ואל תופע . נה מאריה

פַּמָלָא מוַ פִּנְי: (יא) לְּמָא לָא (יא) לְלְמָּה לָא מֵרְחֶם אָמָוּרִז יַצְאָתִי וְאֶנָוְעִ : (יב) טַדּנַע קּדְּמָינִי בִּרְפָּיֶם ומה-שָׁדָיִם כֵּי אִינְק : יינו פִּי־יְשִהָּה

נְפַקִית וְאָתְנְנֶד : (יב) מָה דִּין אַקרִימוּ יָחִי רְכוּבְיָא וְמָה מְרַיָּא אָרוֹם אַינִיק: (ינ) אַרוֹם הַשְּׁמָא שָׁכִיבִית וְאֶשׁרוֹךְ דָּמְכֵית מַכן יָטחַ לִי: (יד) עם מַלְבֵיא וַנֶעָפֵי צַרְעָא דָּמְשַׁכְּלְלִין צֵּרְיֵן

באם עשה כן ויסתר עמל מעיני : (יא) למה לא מרחם אמות . מיליאתי מרחם הייתי [ם"א אינו] מוכן למוח מיד ומדכר בלשון עמיד. כחילו עומד עכשיו ביום יציחת הכחם וחומר [למה לה חמות פתם ולמם לא מבטן ילאתי ואגוע למה לא סיתה לי גויעה מוכנת] : (יב) מדוע קדמוני . צרכי אמי קודם למיחה : כי אינק . כי פנור עלי לינק מסם . לפי שהוא מדבר ביום לידה . הוא מזכיר דברים של אחריו בלשון עסיד : (יג) שכבתי . סייתי שוכב בקבר : (יד) הבנים חרבות למו . זסו דרך למעומידי שם לבנות ערים כתרבום לזכרון להם כמו [ישטיה ל"ח] ובנו ממך הרבות שולם זקורא לך גודר פרן, כלומר עם שרים ובעלי שם . או הלואי שלא בולדקי ואסים כנפל . 'ומה שלחוב לא אסים כנפל טמון מפני שעומד פל לשון שסחחיל לדבר בלשון חמס ומוסב של למס מדוע קדמוני

מצודת דוד פטמור אור דרך בו יבוא המאכל להופן (יא) אמות. אמר דבריו כאילו ידבר פד סולך כ'א סים נסגר סייתי או מתם במפי לא יולך: ואגות. ואפות כמו כי גופ אמי וכים א'כ נסשר מעיני פעמל אשר אפרן [כמדכר כ'] : (יב) קדמוני . כאו אני עסה כו : (יא) למה לא מרחם אמות . לפני פמו ולא יקדמוה מגן [ישנים ליי] : כחומר וחם בעבור סכנם חמי ובחרמי ומה. מנינו כמו למה וכן מה ימחונן סרחם: מבשן . כחשר ילחשי מבטן היה לי לגוע ולמות וכפל הדבר במ"ם :

(יב) מדוע קדמוני. מדוע כח לפני כרכי המילדת לקכל חותי כלחתי מן הרחם כתשפט פתילדם כות טוב כים לי לפול כתרך ולמות : ומה שרים, למס נפלחו שרים ואמי להניק אומי הוא טוב היה ני בהשדלם כי מיד הייתי מת ברעב: (וג) בי פחה, אם כן כיים כיותי א'כ עתם שוכב בקבר ברשקע וכאשר סיותי יש בקבר מו פים ני מנוחס וכפל הדבר כמ"ם: (יר) עם מרבים . הייתו חים שרב עם מלכים (ח) יַלַמְמוּנִיה נְבְיִיא הָיי לממין יומא דפורענותא דאמימוסא לאדפר באתערותהון אליותהון : (מ) יחחשכון בוכבי נשף שיריה יסתכי לאנהרא (ולית) ולא יחמי בתפורי קרצתא : (י) אַרוּם לָא אַחַר פַּאַ־זַיּ דַלְתָתִי דְּהָנוּן דְשֵׁי כְרַכִּי וְשָּׁמֵר שמלא

בַלְמֵוּד אַל־תָּבוֹא רְנָנָה בוֹ: מו יְקְבָהוּ ארביריום הַעַתִידִים עבר לוויתון : (מ) יְהְשְׁכוֹ פִּוּכְבֵי נִשְׁפִוֹ יִקְרּלְאוֹר נְצְּיֵוֹן ואל־יִראָה בַעפעפּי־שָׁחַר : יו כֵּי לָא פַנר דַלְתֵנְ בִּמְנֵנְ נִיסְתֵּר עְׁסָׁל מִצִינָן :

(ח) יקבהו . יקללוסו כמו קכה לי [כמדכר כ"כ] : אררי יום . במקללים את ימיסם לפי שהם מכוונים לקלל קללה מחוך לערם: העתידים ערר לויתן . להיות [עריכים] במחברתם ליחד ליווי שלהם מחברם איש ואשתו מאין בנים ובגמרא ירושלמי ראיתי פורר לויתן לקונן על ליווי שלהם לשימות כמו לא יערער על מתו : (מ) נשפו . חשך חישומו: בעפעפי זהרורי כמו ועפעפינו חלו מים [ירמים מ'] : (י) כי לא סגר . מי שיכולת בידו לסגור וגם זם מן המקראות דומין להלילה אמר: דלתי בשני. שיליאתי ממט DÓE

מצודת דוד ו) גלמוד יחידי כמו טדת חנף גלמוד רננה : (ח) יקבהו ונו'. כספדנים [לקמן ט'ו]: (ה) יקבהו. ענין קללה המחררים בהספדם חם יום מיחם המם כמו לכה כבה לי [במדבר כ"כ] : העתידים. אשר יספרוהו ומוכנים המה לעורר אבלום בפוכנים כמו להיום שמידים ליום סום ולמדו לשונם לחדר ולקלו המה יקביםו חם [חספר ג']: שרר. מלשון המעוררות: הלילה ההיח: (מ) בובבי נששו. הף לחתן . ענין חבילום ובירום׳ לח מעורר הכוכבים הגדולים הנוחים בחחיום הניום ובכופו גם כמה יהיו חשוכים בכלילה (מ) נשפו . מחום פלילה וסופו שניהם ההוח חם כי חורם רע עד שלח ישום פרוחים נשף ובדרו"ל סרי נופי כוו וכו" פרחותם בעבור קלת החורה חשר היה וברכום בין וכוח שנין חשך כמו בנשף בקחילם כלילה ובסופו : יקו . כלילם בפרב יום [משני ז'] : בעפעםי. כוח כסיח יקום שיבוח חחריו חור כשמש חישון כעין וכובאל לבקיעם אור כבחר ולא יכים כי לא סירח כשמש כיום שלאחריו וכות כתור בעולן בפתם המורח פרם ותפי בבקיעת בשחר ווכרו לת ירתם מנום הבמש בפוח נרחם כפשיחה השין: הנינה הכוח כי נח יחיר חחריו חור סשחר : (י) כי לא סנר. ר"ל בעכור אם

מצודת ציון חשם לויתה במופד (מיק פרק משקין) : חמום

מפולנים כן פל חשר לה בספר הו מערכם השמים לפגור דופי בטיי הום

שָׁם הַיא וְעָבֶר הָפְשִׁי מַאֲרֹנְיִי: וֹם לְמָּח יהו לשמל אור וְחַיִּים לְּמֶרֵי נָהָשׁ :

דאחקרי קשיש חפן הוא וַיִּצְחָק עַּכְרָא דֵיִי דִּנְפַק פַר חורין בן בופתא כן קירים דיריה : (כ) לְמָה יְהִיב לְלְעֵי בהורא וחיי למריבי נפש : (כא) דאורבין לפותא ולירוני יהפסין כיה מן מומציא : (כב) רַהַּה הָרָען לְרִיצָא הַשְׁתָא

תרגום

יַּחְרִנוּ אָרְנִפּן יִשְׁכָּחוּן בַּיִח קְכּוּרְתָּא : (כנ) כָּל אִלֵּין מִרִירָרָא לנבר

פולם כוא ואותו שפלות שפלות עולם כיא: (כ) למה יתן. [כטמן יוסות הקב"ה]: לעמל אור. למי שנדל בעמל ולרה למה נותן לו אור עולם . ולא העיקו בהולדו: (כא) המחכים למות . למרי נפש התאבים ומתאוים למות וקובלים לאמר איננו : ויחפרהו . מרגלים אחריו: ספישמונים . יותר ממה שמרגלים אחר מטמוני אולרות : (כב) והיו מומחים אלי גיל . ויכישו אם היו מולאים קבר : אלי ביל. בשביל הגולה והששון של [מליחת] קבר: (כג) לגבר אשר דרכו נסתרה . כל טובות אשר פעל נסתרו מאת בעל הגמול ולא סבים כסס: ויסך אלוה בעדו. משם מחילם לסניו לסוגרו במסגר

במקום טמון ונסקר: (כב) אלי גיל. אל

פאין יתרון לזה על זה ושם נששה הפנד בנש . מלשון ונישה וכפיה: (יש) חששי. חפבי מחדוניו כי לח ישבדמ פוד : פנין חירום ימו ילח לחפני חבם במוח (כ) למה יהן. ד'ל וחם המנם הקבר כ"ח) : (ב) ימה יהן. מי שנידו נימן כות מקום מנוח ומרגוע 'מה יתן חור וקלר כדכר המוכן מחניו וכמוכו רבים: כעולם ומי שנפשו עמל בורות ולמה יהן (בא) ההרבים . המקוים כמו וחכיתי מיים וכי', וכפל הדבר במ"ם : לה (ישיה מי): ויהשיהו, מושון הפירה (כא) המחבים, הלא כמה אשר יקוו למום וריל וחפשו כי המחפש יופר בקרקע : משדוע היינו ואף כי יחפשו החריו יושל ממשמינים. מחינרות כי הדרך להניחם פנה החומים שליתי הדעם השתחים אל דבר אשר ראוי ונכון לגיל כו

סנה כתר ישישו כהשר ימנה קבר ושיבה מום : (בנ) לנבר . מושב למע ס למתר כלא יכישו יאשר ימואו קבר יגבר אשר דרכו נסחרם מתוו שיש נו קושי כתו? לפל יוכל לשבוח דרכו לנמור מעשכו חבר כחל וחבור שבה גדר בעד דרכו לכל יוכל לשבור כו ובניבור זה יביבו בלימי הדפה כחבר ימלחו לו קבר כי יחמרו טוב מותו 19:02

הרבות למו : (מו) או עם־שָׁרִים זָהָב לְהוֹן : (מו) או עם בַבְרבֵיָא דְרָהַב לְהוֹן דִּמְמֵלְין קוֹרְשוֹרִיהוֹן דאהי היד פליא דקא חמון רובו נהנם ותפן ינוחון תלמיריא (יח) כַּחַדָא אַסִירֵי מַדרַשִׁיאַ

שליאו לא שמעו ינקי בירש

לָרֶסְ רַמְמַלְאִים בַּתִּיהֶם כָּסֶף: (מוֹ) אַל פִיסָא: (מוֹ) אוֹ הַיְּדְ נִפְּרֶא בְנָפֶל מָטוּן לָא אָהְיָהְ בְּעִלְּלִים לְאִ־רָאַר רְפְטִיצִ בְּמַעְיָנָא לֵית אָפְשַׁר אור : ניו שם רְשָׁעִים חָדְלוּ רְנֵּין וְשָׁם נְהוֹר אוֹבְיִחָא : ניו חַפּּוּ ינוחו יְגִיעִי כְּחַ : (יח) יַחַד אָסִירִים שׁאַנְנֵּוּ בּשִּׁיעִיאִ דְּעָבְדוּ הְּתוֹבָא פְּסַכְּּוּ לא שמש קל נגש: (ים) קפו ונדול דאשחלהי חילהון באוריחא ב

רַבָּא קל אַמוֹרָאָה : (ימ) יַעַקֹב דאחקרי

ברכים או מדוע לא אהיה כנפל טמון: (מו) כעללים . חינוקות ולכך קורא אותם עוללים שכולם שחוק וליכלוך . כמו [לקמן ש"ז] ועוללחי בעפר וכמו ויתעללו בה כל הלילה [שופטים י"ט] : (יז) חדלו רגו . נמנעים מרוגום שהיו נוהגים ורגילים להרגיו בחרן : ושם ינוחו . ושם נחים דבר הסום כתבו בלשון עתיד : (ים) קשך וגדול שם . [ניכר] מי חשוב ומי שפל . ולפי שאוחה גדולה גדולה

מצורת דוד חדם [חינה ג'] : (יד) למו . לעלמם : ודומה להם כי לח ניכר בקבר יתרון לוה (מו) במון . מכוסה ונסתר: כעלים . על זה: הבנים וגו' . דרך המוכים כן יקרה החינוק הרך כמו עולי טפוחים והגדולים לבנות ערים חרבות ושוממות [שם כי] וכן יקרה למעי כחם : למען כיות לכם לזכרון: (מו) או עם (יה) שאננו . מלפון שחנן וכשקט : שרים . חו הייתי שוכב דומה לשרים בעלי סוסב וכחומר סום בקבר יח היה ניכר

יחפון עלי לא לבעלי המחשלה ולא לבעלי העושר אבל עתה אל מי אדתה ואשוה ב (מין) או כנפל שמון. מוסב של למה האמור בתחילת הענין לומר או למה בנפנ שמון וא אכיה רצ וא הייתי נפל והוא הנופל מרחם קודם זמנו עד וא כנף חדשיו בעוד לה נתכבסי היבריד ועדיין הוה מקופל וטמון קלתו בקלתו : כעללים ונו׳. כם כ פנים אבר נא ראו אור פעולם וכפל הדבר במ"ם : (יו) שם. ר׳ל מה שאתחום לבכון בקבר כוח בעבור כי שם חדלו הרשעים מרגים ולה יוסיפו להתרנד ולפעום על אנשים ומלאו א"כ שוכני הקבר מרגוע מן הרשעים: יגיעי כח. חותם שהים כחם יגע ועיף מן העמל פנה שם ישכון במנוחה : (יח) יחר . באופים שהיו במחסר עד לח מחו כנה שם כולם יחד בהשקע ובחנן וחי מי יבמע שם קול נוגם המכריז לעבורת המלך: (יש) קשן וגו". ר"ל שם שוה הקטו להגדוב

לפגן לחמי אַנְחָתִי תְבָא נַיִּחְתָי כַפֹּיִם

שַׁאַנֹתָי : (כה) כַּיְ פַחַד ֻפַּחַדְתִּי וַיְּאֶתִי נִי

וַאָשֶׁר יְנִרְתִּי יָבָא לִי : (כו) לָא שָׁלְּוְתִּי וּ

יְלָא־שָׁ קְמְתִי וְלָא־נְחְתִי וַיְבַא רְנָוֹ :

נפיון פעימא בממא בוניור קשְׁתַּלְהַי וְלִמְעַכָּבָא בְּטְלֵיָא מַן יבול : (נ) הא כפנתא פניעין יריא חלשיא חקפתא : (ד) דְתַקל בהובא יָקימון מְלִידְּ וָאַרְבּוּבֵיָא דְחָמְמָן בַּעַבִּירָא חחיל : (ה) ארום כרון מירוי לועד וניותפלני, טממי דבב

תרגום

ואתבהלתא

ד (מענה חליפו): (א) אליפו . בן עשו סיה ועל ידי שנתגדל בחיק של ילחק זכה שתשרה עליו שכינה : התימני - מחרן חימה מארצו של עשו [סא"א] : (ב) הנסה . ל' מימס סבפבור שנסס דבר אניך תלפה בנסיון אחר שניסך בוראך ובא אניך אחם נלאה . ומעחם עלור במילון מי יוכל מלסשיבך : (ג) הגה רבים . שסרכו דברים הוכחתם ויסרתם : וידים רפות . יגורות מהפורענות סבם פניסם אתה היית רגיל לחזקם ולומר אל תירא שכך היא מדת הדין: (ד) יקימון . רגילות סן מליך לסקים את סמשל :

מצודת ציון ד (א) דיען. מלי עניים וחשופה (ב) הנסת. מלי נסיון וכים בכ"ח כתימה: תלאה . פנין פייהום ויגיפה כמו אם כל המלאה [שמות יא]: דעצר , עניין מניעה ועלכה כמו שרים שורו במלים [לקמן כ"מ] : במלין . ענק דכור: (ג) רפות . מל' רפיון: (ד) כושל ענין נפילח פכח והתשום ז ברעות. סית הנפילה על הברכים: תאמץ . מחוק : (ה) נתלא. כמו ומים: שדיך. אליד כמו ועדיכם המכוק [לקמן ליב] :

בשבור מה שהגימוהו מהרעות בחושבו שבחה מוד המערכה ווח בהשנחה הכם פחו כיום חסה משמידו של החמם לומר שכח בכל בכשנחה ומלד הפוגש על המשע והמם שבו כולם וכודו לדבריך ז (ה) כי שתה . וכחבר שמה סבוח חליך מה מהרשום

ד (ב) הנסה. כחם רחוי ונכון שכחשר המנסה נסה איתר בדבר דעה מו כרעום נעשים מיד שיף ויגע מלכיום מחזיק בחומחך ולכן מי יוכל לכחהפק לעלור בדברים מכלי להשיב: (ג) הנה סרת. כנס מחו כלח חתם יסום רבים אשר כרבו דברים כלפי מעלה : וידים רפות . כידים שביו רפות בתמונת כשם אתה היים מחזק באמרי מוסר: (ד) בושל. כחים כנושל כיו מליך מקימים חומו ברכים הכורעום לנפול חתה היים מחמך כל כל מי שהיה נכוך בהשנחם המקום

דַרְכוֹ נִסְתֶרָה נַיְּקֶדְ אֵלְוֹהַ בַעְדְוֹ: (כה) כִּיר (כד) אַרוֹם קְדָם סעוּדְרְעֵי חנחתי חעול ונחון היך מוי אַכּלְיוֹתִי : (כה) אַרוֹם דְּלוֹתָא דְלָהֵית וַאֲתָת לְוָתִי וּמֶרה דדלחית ניתי לי : (כו) לא שליים מבסורתא דחורי ואחנד ולא שדובית מן במורתא

דְיָמִיְדָהָא וֹלָא נְיָחֵיֵת מַבְּסוֹרְהָא דְנַמְלֵיְא וַאֲהָא רוְנָיָא צֵל בְּסוֹרְהָא דִי בְּעָיִא :

כמו [סושע ב'] הנני שך את דרכך: (כד) תבא . כאה: ויתבו לשון נתך ארלה נגרים ויורדים כמים ויש לפרש נתיכה לשון רביים: (כה) פחד פחדתי . כל, ימי טמדתי בפחד [על זה] כמו שאמרט [לעיל ה'] ויסי כי סקיפו וגו' והשר יגורתי סן עתה הועתד ונגזכ שיבא לי : (בו) לא שלותי . מדאגה זו . וסנה ויבא רוגז:

מענה מצודת דוד

ביל : (בג) זיםך . פנין גדר כמו חתה מחייו וכוחיל וכן כוח למה יסן חיב בכה בעדו [נעיל ה']: (כד) ויתבו . לעמל אור: (כד) בי לפני לחמי . למה לפ ענין שפיכה ויליקה כמו עד ניתך מים חיים הוא מר לי מאד כי אף לפני [ס"ב כ"ה] : שאנתי . לפקוקי: (בה) כי מחכלי הכוח חנחמי ווח כלכה כלער פחד פחדתי . חבר פחדתי וכן כי גוע כבמהת תענוג המחיל ובחגותי המה אהרו [במדבר כ'] : ויאחיני, באה עלי תכופים מבני הפסק נמים הנגרים ויורדים : כמו החת בוקר (ישעים כית): ינרתי. (בה) כי פחד. הפחד חשר פחדתי בעת ענין פחד כמו ויבר מוחב [במדבר כ"ב]: שלוחי כן יכוחו עלי ברעות כחלה הנה יבא לי. כמו כה לי: (כו) נחתי. מלבון כן כהו עלי: ואשר ינרתי . כפי הדבר במ"ם : (כו) לא שלותי . מעילה לח יבנתי בשלום ובהשקט ובנחם כי ירחתי מן הרעה כבחה ומחרגשת בעולם והוה

ויען בחם שלי הרוגו והחרדה [השולה מהמעוד הכיח בכים חיוב ובור בדעתו ומכחפק לומר שכל מקרי החים המה מונבנים ומסודיים לפי מערכת השמים חשר יורו בעם ההריון והלידה ומה קלל יום מולדתו וליל עיבורו אף יחרעם מול המקום המסדר את ההנהגה ההיא לומר מדוע לא סדר אשר מי שיהיה ראוי להולד בכמו שאם המערכה בנולה הוא בימות או ברחם האם או בואתו ויא יראה ברעה כי טוב ti cara) :

מצודת ציון

נחם ומנוחה :

ומַרות אַפּוּ יִכְלוּ : ני שׁבַּאַנַת אַרֵיה וַקול שַחַל וְשִׁגֵּן כִפִּירִים נַתְּעוּ : בּנְסוֹפּיתוֹ וְבְּרָרְנִי דְמְחִילִין (יא) לֵישׁ אבר נִבְּלִי־מֶּלֶף יְּבְנֵן לְבִּיִאּ לביים מתפושיו לכפו בקתא: יותפרדה: (יב) ואלי דבר יונב ות פח

פין אַכְלִיוֹת דְשַׁעִיר דָּמְתִיל לאריא פרפא וקלא דליה מְדְלֵיח שְׁרָאָה הַיכְרֵין יְהוֹבֵּר

הממאל מדלית וכוניא ובנו לממיא אהפרשו מו אורחיו חריצון: חיא ישמעאל שַּקְתִיל לְצִרְיוֹן יְהֹבֶר מִדְּלֵית וְפוֹתָא וְבְנוֹי דְּלוֹש דְמְתִיל לְלֵיתָא יִתְפַּרְשׁוּן פְּקְהָלָא: (יב) לְוֹתִי פְּחָנָם אָהַאָּמֵר בְּנִמִיר וַאָּלִיפֵּרת

(י) שאנת אריה וקול שחל. המכי גדול. והשחל בינוני. והכפיר קטן. כולם נחטו כלומר חרשי און סחוקים . וכל שמוח כללו שמוח מרים כם: (יא) ליש אבד מבלי מרף. המה אבדו כלים זה האוכד מבלי מזון . כך אבד כחם מעשות חמם . אובד אינו לשון אדם האובד דבר ממנו אלא הוא עלמו הולך לאיבוד כמו מעימי כשה אובד [מהלים קי"מ] . וכמו היימי ככלי לוכד [שם ל"א] : ובני לביא יתפרדו . מדבר כדור הפלגה . אשר נפוצו משם על פני כל הארן: (יב) ואלי דבר יגנב . מוזר על חוכחתו שהוכיתו עד הנה . מה פומק. זכור כם מי סום נקי שבד. כמשר רמיתי וגו'. ועל מודומיך

מצודת דוד

פבל פין יחבדו ר׳ל במעט סיבה ובדבר כ׳כ] : יכלי. מלשון כניון: (י) שחל . קל בספחם רות בשלתה: ומרוח ונו", כפל וכפירים לים ולביה סמס בשות החבי בדבר במ"ם : (י) שאנת אריה. עם כל זכר ונקבה . חולה שום בדו! מזכי בחעו פיה לכם שחבת חרים וקול שחל לחיום מלי קועה ועלים מי שחים יודע מם פובפחיד אה הכריות ושני לפינים (אכלם (פשות: (יא) יחשרדו. יתפורו: (יב) שמץ.

למוח כולם מהרפה הבחם פליהם : (יא) ליש. פם כי היה גבור כחריה פופו חובר כות מבני מנות שרף מון וכחיות נפשו ומת כרעב ובניו יתפרדו פנס וכנה לבקש חלום ומוסב למעום לומר מי כוח נקי חבד כחשר רחיםי חבדו פרשעים מצני מקומה וחם כים הכ: מנד המערכה ווח בהשנהה רחיי כים וכיום מקרם חחד וכו לודיק וורשע : (יב) ואלי דבר ינבב . הנה כחה אני דבר נכוחה שניבה ועל כי היה ענוים לא באה אניו הנכואה בדרך ישרה ממקור הקדש כיא פדרך פקוקוום זימייתם כחים בנוב כוח מן פקדובה: נחקח אוני. קבוה חוני פני סְבּוּיֶךְ סְבְּרֶךְ וְשַׁלְמוֹת אוֹרְחָתַךְ : (ו) אָרָכֶר כָּרוֹן מֵן דְּוַבָּי ביצחק וישקב אתכחדו : (ח) הַיכְמָא דִי הְמֵיתִי דָרָא דמובענא עבדי שקרא ופלחי לפוח ישתלסון בְּמָנִיה : (מ) מָן מימר אלהא ידווברון וקו KEDI

תרגום

עלייף וַתְּבָהַל : (ו) הַלֹא יִראָתָךְ כִּסְלֶרֶנְף וַאַתְּבַּמֹלְתָא : (ו) הַלָּא יְראָתָךְ כִּסְלֶרֶנְף אָקוָרֵיךְ וְתִם דְּרָכֶיְךְ : ח וְכָר־נְא מִי דגא נַקִי אָבֶרְ וְאִיפֹּה יִשׁרִים נַכְּחָדוּ : יְאַרְנָהָם הֹיבַר וְהָאוֹ חְרִיצִין מו בששר האיתי הרשי און וורעי שמל יקברו: (מ) מִנִשְׁמַת אֵלוֹהַ יאברוּ ומרוח

(ו) הלא. עתם סופך מוכיח על תהלתך ביראתך שהיית ירא שמים כסלתך סיה מחמת כסילות היה ולה מדעת שלימה. וכן תקותך ותם דככיך הכל מחמת כסילות: (ו) נכחדו . נעלמו ונאכדו . כמו ותכחד מן הארן [שמות ה'] : (ה) כאשר ראיתי. אשר [כן] נכחדו חוכשי און. מתכינים את האון במחשבתם כחורש זה שמכין לפני הזריעה . ואחרי כן זורעין במעשיהם את העמל וראיתי שהם יקלרוהו כלומר כעתם שכחם עליםם : (מ) מנשמת אלוה יאבדו. מנשיכת סערתו וכעסו : ומרוח אפו יכלו . כלים חמיד ועל דור המבול ידבר :

שמנת

מצודת ציון מצודת דוד

(ו) בסלתך, ענין כטחון וחקום כמו אשר נעשים כלאם ועיף להחזיק עלפך יקום כסלו [לקמן ה'] : והם . הוי'ן וכחבר נגעה חליך הרעה נעביה מבוסל באה במקום עם וכן ויוסף היה במלרים ומכלי דעת מיושבת לדבר דברי רות : [במות ה'] ור"ל עם יוסף שסיה במלרים: (ו) הלא יראתך. הוה עתה נרחה למפרם (ז) נא. עתה : ואיפה. איה נה : בכל יראקך כיתה למען בטחוק בה בכחדו . נכרסו כמו ותכחד מן כחרץ (שם לכטיג מבוקשך ע"י ולח מדעם שלימה פין: (ח) קטל. ענינו עול: (מ) מנשמה. מירהת הרוממות: תקותך ותם דרכיך פנין נשיבם וכן מושמת רוח חפו [ש"ב חקותך היחה עם הום דרכיך . דיל לח

היתה מום דרכיך מחובמך חומה חבל מהשבם מקוחך הישה עמה כי הלה עתה בחנדן מקוחך חפר הירחה : (ו) זכר נא . פהם כחל לסחור הבריו ואמר מן עתם דעתך לזכור מי כוא כנקי כנאבד מכל פכל ואים כם כישרים אשר ננחדו מצלי תקומה : (ה) כאשר. מיסב למעלה לומר מי הוא נקי אצד וכו׳ להיום דומה כאשר ראימי אשר חוכשי און וזורעי ממל שהם יקורו פרי זרעם כ"ל כמו החירם להנין השדה לדיעה ואח"ב זורע הלא יקור הזרע שורש כן חוצב כרש ועושכו מקבל הגמול משלם ויחבד לנלת : (מ) מנשמת. מושיבם

שַׁעַרָת בְשָּׁרָי: (פוֹ) וַעֲכֶד וּ וְלָא־אַבִּיר וְאָלָ סוּנְעיו אַשְּׁסְעי : (יו) אַבְּנוֹ מַרְאַרוּ הְּמִינְה הְגַנֶּה הְגָנֶה יִינְגָ דְּמָכְה וָקְּלֹּ באלמה בולילות משלנים נגבל אם-לא ואַמין וֹבְמַלְאָבָיו יָשִׁים תְּוֹדְלָה :

חוויה דמו לקבל שני חשי נאמר אַפְשֵׁר דְּבַר נַשׁ מַאֵלָהָא יובי אם מן דעבדיה ידבי

תרגום

אדם שעמדו שערותיו : (פור) יעמד . טועד היה בפני ולא הייתי מכיר מראהו : דממה וקול . קול דבר חשאי הייתי שומע ד"א דממה וקול אשמע קול שמעתי מדממה אדל דממה לא שמעתי דממה אלו המלאכים שאומרים שבח בחשאי כדמחרגם ואחר הרמש קול דממה דקה [מלכים א' "ט] קל המשכחין בחשאי משה דממה שמע מכחן שהרחשונים נשחמשו בקול והחחרונים בבת קול. כחדם המכה בפטים וקול הסבכה נשמע למרחוק וכך הוח חומר : (יו) האנוש מאלוה יצדק . כתמים : אם מעשהו ימהר גבר . ולם יותר מטושהו יעהר גבר ומה זה חבירך לועק: (יח) הן בעבדיו. הלדיקים: לא יאמין . שלם יחשאו לו ומסלקס מן סעולם לפני מנס : תהלה.

מצודת דוד

ומחקבה כמסמר כדרך המתפחד ונצעה: (מו) ולא אביר הוא"י היא מטעם אף (כו) יעמד . עם כי בעם חלף לפני היה על פי כן וכן הומנים ונו' ויכינו ונו" עומד זמן מה עם כ"ז לה הייתי מכיר [מבלי ל]: תמונה , מוכה: רסטה מנחסו חף כי סימה חמונה פניו נענד מלשון דמיה ובחיקה: (יח) יאמין, ענים שיני: דממה וקול אשמע. שמעתי קול

נמוך מחד כחילו כיתה מורכבת משתיקה וקול : (וו) האנוש. והוה שמשתיו חומר החנום מח וה ינדק כיל החם חפשר שיכח החדם מינדק בנדי הכוכנה ייוני מן המקום צ'ם ואם הגבר יהיה שהור במפעליו יותר מה' אבר שבהי יראשר כלה אף כחדם השלם המפדר הנבגם מה כנה וא יכורה באומן יהיה מקרה אחד לרע ולמוב חוך ח'יכ יחשיב מי שהמקום ב'ה מסד הכל ביד הוהנח מבחית השמים פד כי יהיה מקרה אחד לנדיק ו רשם וינדק א"ב האנוש מאויה: (יח) א בשבחית. הנה בפבדיו המלחנים עם כי ירבו מחנום בשלימות רב מכיו לח יהן בהה היום נפלמה לכך ילטרכו ככל עם השפעת אלוה שניקם : ובהראכיו מיה אא משחשת בשנים כחינו חיד ובמנחכיו לה ישים הכלכ וכוח כפו בנין במ"ב נומי הנכ לם

(ינ) בַּמַחשׁבָּחָא דְמָן חֲוּרְדָא בליליא בר נפלח שנתא על בני ורתיתא וסונעי אברי דלים : (מו) וויקא על אפי יעבר מצלהבא מלעולא בסרי :

אַוֹנִי שֶׁמֶץ מֶנֶהוּ: (ינ) בְשִׁעפּים מָהוְיוֹנִוֹת אוֹדְנִי קצה דְּאַחְמצִי מנֵה : לְיַלָּה בִּנְפָּל הַּרְדֵּטָה עַל־־אַנָשִׁים : (יר) פַּחָד הַקרָאַנִי וּרְעָדָה וְרָב עַצְמוּרְעִי נְשָׁא : (ד) לְּלוֹחָא שִׁרְאַנְי הַפְּתֵיד : (מו) וְרוּחַ עַל־פָּגַנְ יַחְלֵף הְּסַמֵּר

אלי דבר נבואם יגוכב מן הסגנון כדבר גנוב. לפי שאין רוס"ק נגלם על כביאי עו"ג בפרחסיא . משל למלך שסיתה לו אשה ופלגש כשכה אלל אשתו בא בנלוי ואלל פלגשו בא בסתר ובגניבס כך הקדוש ברוך סוא לוביאי עכו"ם [בראשית כ'] ויבא אלהים אל אבימלך בחלום בלילה וכן [שם ל"ח] ויבא אלהים אל לבן וגומר לבלמר [במדבר כ"ב] נופל וגלוי שינים לאליפו בחזיונות הלילה אבל בנביאי ישראל כתיב [שם י"ב] פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות . במדרש סנקומה מלאתי מוגה ול"ם : ותקח אזני שמץ מנהו. שמן מקלח כום הכנה : (יג) בשעפים . במחשבות : (יד) פחד קראני . מן סרות שכא אלי ורות הוא מלאך שנאמר [תהלים ק"ד] עושה מלאכיו כומות : (מו) תחמר . הרוח שערת כשרי . מסער . הוח לשון

וכן לכן סטיפי ישיבוני [קמן ני] : כמחשבום מלחום מחזינום נילה כים שחויוגות. ענין ראים כמו ואחם מחזם מראיים הדמיונים הכראים בנילה בשום ייתן : חדרמה , כיח שיום על הפונב וכיח תחום כויום שחי וכ ממר מפחדך כשרי [חסיים קי"ט] : וכפל הדבר במ"ם לחוספת ביחור ולמפחרת

פנין מעם ומשקו וכן ומה שמן דבר הנכוחה משקו מושמת ולה מלו חף לה (לקמן כ"ן : (יג) בשעפים . פנין מחשכה חלק גדול : (יג) בשעפים . כעם היד פמוקה: (יר) קראני. מלשון מקרה : הרעיונים מלחים מדעיונות שפרהר כיום: (בי) ורוח . ריל המלחך : יחלף . ישבור בגשל . בעם חבר המדדמם נופום על כמו חלף הלך לך [ב"ה כ"]: חשמר . חושים כי בחחום הייוה החדם כוחם מלשון מסמר וימד ור'ל ומקשה כמסמר ופיף מתלחנת היום והתרדמה נופלת פליו

ב פחד וגם ועדה והפחד ההוח הפחיד חה הרוב מעלמובי וחחום חיל ורם ב (מו) ורוח עו" כפולך הדובר חוף ועור לפני : תסמר . קבולם שערם נשרי העשוקר

PEDDODI

ה (א) קרא־גא היש עונגד ואל־מי

מַקרשִים הִפְנָה : וֹנֹי כֵּי לְאַוִיל יְקְפוֹל רוּצְוֹה דְּקִרְים וּשִׁבִּירָא יִדְירָנ־כָעֵשׁ וֹפֹתָה הְּבִיִּת קְנָאָה : (נ) אָנְרַ רָאִיתִי אָּוְיֵל בַּוְשְׁרֵישׁ נְאָקּוֹב נָוְדָרּ פַּתָאם: מי יַרְחַקוּ בָנָיִו מִישֵׁע וְיַדְּכָּאִרּי

יתור ני

מא קבי כְרוּן הַאִית עני לְדְּ ולפן פן קדישיא מחפני : (ב) ארום לשמיא חמית שמיא דמתנציב ולממית מדוריה בחביף : (ד) מחרחקיו בניי מפורקנא לעלמא דארצי וישתפפון

- (א) קרא נא . ע"ל דברי הנכוחה מכחן וחילך חוזר לחוכחחו לעק הרכה מי יעק: ואל מי מקדשים. הגוזרים זאמ מניך חפנה נהלחם אחו: (ב) כי לאויל. לעותך יהרג לעסו שאילו סיים שותק שמה חשוב מדח הרחמים עליך: קנאה . הוה כעם וסימה כמו [דברים ל'ב] הם קנאוני : (ד) ירחקו בניו . זו היא קללה שקללתיו : וידכאו . דגש הוא ימדכאו ואם הוא נקוד רפי

מצודת דוד מצודת ציון כחדם כלחם וחשר ילדק מחלוה : ה (ב) בעש. כמו כעם בסמ"ך: ופחה -(א) קרא נא . יכתימו לספר דברי

כמואך אמר יאיוב פן מאמר איזם דרך כלך כרוח לדכד בו ומדום לא דבר בי לום חמר דע לך כי נכחות בעיני כ' על כי בעמת כיסורין וכחון הדבר וקרת עתם חל סבמים ותרחם כחם ים מי חבר ימנה לך וחל מי ממוחכי מרום הפנה לכתלין טוב בעבורך כלה נכחום בשיני טלם ולוכ לה ידכנו בך מעסה: (ב) בר לאייל, לשוטה כמושך יהרוג הכשה חשר יכשום בכוח הרשה כי בעבור זה וח ימנה. מלמד זכות ומשיב דבר : ופתה , כנכתה כלכי חתר החיות כלותם המדומה חמים. סקוחה אשר יחקנא נסולחום הרבעים ומרבה להחרשה על ה' כי מאבד עולמר בחין מליך יושר : (ג) אני ראיחי . חכל הני כחשר לחיםי חם כחייל משנח שכשיה להתפגם כחרך בחוזק רב הנה לין קנחתי בהלוחתו הבי פהחום מרש יביח במחשבתי הרהור קוחה היימי שופט ברשיוני לנשר חומר שכוף הדבר חשר יהיה נוהו מקול: (ד) ירחקו . כי בניו יהיו מרוחקים מסבועם אדם כי בעון אכיהם לא ימואדי פרחמים: וודמא בשער. נמקום פרסום כשבר סעיר יקין מדויחים מבני אדם.

פַקבורת מנא די שיתאסירון ידקקנון קדם זחלא: (כ) מצפר לרמש משתפפין מן דלית משני להון ארבא לעלמא יהובדון : (כא) הלא מדלית וכותא להון אנמל פעיר מנהון ימוחון

תרגום

ולא בחכמתא:

אַקרו שׁכני בָתַּר־הֹטֶר אַשֶּׁר בָּעָפָּר יִםוֹדֶם יִדְכְאוֹם לִפְנִידְעָשׁ : (כ) מִבָּקר לָערֶב יְכַתְּוּ מִבְּלִי מֵשִׁים לָנָצַח יאבֵדְוּ : עכא דְיַלְאִ־נִפַּע יִתְרָם בֵּם יְׁטוֹתוּ וְלָא בַּתְּכִמָּה ::

רשיי

תשון הוללת: (ים) אף. כל שכן שוכני כתי חומר: אשר בעפר יסודם. קברס: ידבאום לפני עש. מן השמים מתישין את כוחם עד שהן שפלים ונדכחים לפני הרימה החוכלתן במותן: (כ) מבקר לערב יכתו . כיום אחד הם כתוחים ונדכחים : מבלי משים . של לב לשוב לקונס : לנצח יאבדו . וגם זה הוא מקרא חסר : (כא) הלא נסע יתרם בם. כמו [ישעיה ט"ו] יתרה עשה גמותם וחכמתם מתדלע דגופן וסנה ניסעת וניסחת כמו [שם ל"ג] דל

מצודת דוד קיים וכן יקד במקום נחמן (יבעיה כ"ב]: שם במיחכיו עומם לכיום כהם חורם תהלה . ענין חורה כמו בהלו נרו נלקמן משוהם כי הכל בח ממנו בכל עם וח"ב כיטן: (יש) אף שבני . החסר מלח כי כוח שלם מחד מן מלחכי משלם יחיו יוכחומר אף כי והוא ענין כ'ם כמו אף כי לו ערך ודמיון עמכם: (ים) אף שבני לש אכלחה (יחוקאל ש"ן): חמר . טיט : ומכ"ש שהוא בלם מבני אדם השיכנים כבתי עש. ענין הבלוי וההפסד למו עששה מלפס חומר ר"ל בעולם השפל אשר יסוד מלכם (כא) יהרם , שנין רבוי הוה בעפר החין שהוח כבה ידכה חותם לפני כבלני והרקבון המשל בהש לא

כמלחכי מעוֹה השוכנים בעולם העליון אשר וא יקרה להם הכמי וההפסד וכאומר הוא משהנות שונם השפו ומהדיו המה סבות מונעות הסבנה והבלימות ולזה אינם אפילו כמלאכי מעלה וכ"ם הוא שמחד בחקו מערן שלימות המקום צ'ה וחיך יחשוב מי חשר ילדק חנוש מחלוה ב (ב) מבקר יגו' . כל היום המה כחותים ומדוכהים - ומבלי משים בו הכתיהה כ"ה אולת אדם תסלף דרכו וחובל בעלמו : לנצח יאבדו . וכן בכל יום התה כחותים שתבודים וחיה ח"כ שלימות החדם חם חין כו דעת חף לשמור עלמו : (בא) הלא נסע דגו". יחרון החומה חבר ניתן נהם יותר משחר בע"ח הלח נסט והלך מהם כי סהמקריים המתחווים משלחם ומעומה המה יסכנו להשליך החנמה ממוך ולזה ימוקו פלה ימואו חכמה כ"ל יהיי לכם ופון מחכמה עד כי ימושי ובהיום כן חיה ח"כ בלימום

יסע יתדותיו: מצודת ציון

: pppipi

כחדם

1401

אָדָם לְעָמֶל יוּלֶדְ וּבְגֵי דָשָּׁף יַנְבִּיִרע ח"א אָרוֹם בַּר נָשׁ לְלַישׁוּת עוֹף: (ח) אוֹלְים אָנִי אָדְרָשׁ אָל־אַל וְאַל אֵלהִים אָשִׁים דְבַרְתִי : (מ) עשׁה גָּדֹלות וְאֵין הַקָּר נִפְלאות עַר־אַין מִקְפָּר : מי הַנֹרֵין מֶמֶּר עֵל־־פָּנֵנְ אָרֶץ וְשׁלָח מִים על־-פְּנֵן הוֹצִוֹת : ניא לְשִׁוּם שְּׁפָלֵים לְּמֶרֶוֹם וְקְדְיִים שָׁוְבוּ נְשֵׁע :

למלעי באוריתא אחברי וּבְּבֵי בויקי בנוברהא ימוסון : ארזיליד ומומוהי היד נצין דנחרין מן נומריא ומתנכהין היכדין יעוף : (ח) ברם אנא אתבע אולפן כן תקיפא ולאלהא אשוי מַלָּתִי : (מ) עבר רַבְּרָבָן ולית סכום פרישו עד דלירו בְנֵין: (י) דִיהַב מְמְרָא עֵּכֹּ אפי ארעא דישראל ומשהר ביא על אפי מחוני עסמיא : (יא) משול לשואה מביבי אולצנא

תרגום

רגש אחר שודק

סתחתונים] לשלוט כם שטן וילר הרט : רשף . למו רשפי קשם [מהלים ש"ו] כשהתן משופפת נקרא רשפי לשון שוף סא"ה: (ח) אולם אני אדרש . אם היו באים עלי יסורים הללו . הייתי דורש אל הקב"ה בתפלה ובתחינה ואילו הייתי שם דברתי בבקשה : (יא) לשום שפלים למרום . הום נותן הת המער והוה מפר מחשבות ערומים שערמין להפקיע שערים זלקנות שדות העניים

מצודת דוד

פתל של טרפו לה לקחם משלמן דבר השם (יא) וקררים. ענין שחרום כמו שמש דרח קדרו [יוחל כ'] : שיבו ישע . כמו שנבו רשפי אם סוחק טבעם לכגבים שומם לעוף

לפעלם כן משנם כחדם לעמול עי שיפו חם כחויל לח כן ששם לום יקבי גיול פשלם: (ח) אולם. בחמק חם הייקו חבי מדוכה בייסורין לה הייקי מהרעם כמוקך אבנ דורש הייםי א: ה׳ (השחת לפנין: ואל וגו' . כפל הדבר במ"ש: (מ) עשה בדלות. כי סוח מושה גדונות וחיח (חקור חותם ולדעתם וכחומר מה בייםי דולש לכ" כי בידו לכושים וימשול במשרכם כשמים ולכל חשב יחשון ישם עם כי מיחה כחשר משפום המפרכה כן כוח ש"כ הרוב מ"מ הכל כידו וכש כי לח כדע פתרה סדכר הוא נשבור כי קצרה דשם האדם וכאשר אין חקר לכו הגדולות ששושה פתקום כ"ה: עד אין מספר. לנודל רבוים: (י) הנתן מפר. עם כי רכות פעמים לף יום הסבע על הושר על" ישן הוא זולם השנע כהשנחה פרשיום: ושלח ונו' כל סדבר כמ"ם : (יא) לשום. ככדי להבים למרום נגבקי כמעלה אם השפלים חסירי פלח: כי בסיום כמער החדמה תמן יצולה וכח להם ההרוחה וורחה בם צוה גוד: פסטגחה: וקררים . הנשחרים מעקם הרעבון נחחוקו בישע אוכים וכפל הדבר נישתפפון במערנא דנהבם ביום דינא רבא ולית דפצי: (ה) דִּי חַצְרֵיה בּפִינֵי יִיכְלוּוְ ופולמוסין בּסֵנִי וְיָנָא יַדְבְּרוּנִיה וַיְבְזוּון לְסָמִימִין נְכְמֵידּוֹן : (ו) ארום לא נפיק מעפרא שקר ומן אַנְמָרֵזא לָא יַרְבֵּי לעות : (ו) ארום בר נש

לסלטי

בַשַּׁער וְאֵין מַצִּיל : והו אֲשֶׁר קצירוו קשב יאלל וְאֶל־יִמִצנִים יָקְתְהוּ וְשְּׁאַף צַמִים חֵילָם: (ו) בֵיוּ לְאַ־יִצֵא מֵעָפָּר לארינצמח עמל: ח פי

רשיי

משמש ידכאו את אחרים : (ה) אשר קצירו . של רשע : רעב יאכל . כי במות רשע יבואו הרעבים שקילן בחייו וישחלמו גזילותיו מנכסיו : ואל מצנים יקחהו. כמו ויקחו חליך [שמות כ"ם] כלומר לצורך העני הנושע מלנינים וכלי זיין של רשע זה יקחהו השופע סממונה לכך : ושאף . ובלע אים אים מן הלמים שגול בחייו : הילם . ממונס שגזל זה בחייו : (ו) כי לא יצא מעפר . מכה הבאה על האדם לא לחנם סיא ולא מן העפר חלמח לו : און . הוא לשון שבר : (ז) בי אדם לעמל יולד. כי ה"ה שיה יחטה ויקבל עמל בחטאו לקבל פורענותו ואינו כבני רשף שהם מלאכים ורוחות שהם יגביהו טוף ואינם מן התחתונים [מ"א יגביהו לעוף ולהיות מן

מצודת ציוו מצודת דוד מלשון פתוי : (ה) ואל'. כמו ואם ואין מי יליל: (ה) אשר קצירו. נכון כידו דם וירדפו אל מדין [שופטים י] וענינו מן אשר קליר שדהו יאכל כל מי אשר ירעב כמו כלאםי אם כעיר [שמום ט'] : ויתאום נון ואל מצנים יקתהו. יקחו אם מצנים. ענין קולים וכן לנים פחים הקליר מבין הקולים ולח ימהרו לקחם כמום [משלי כ"ב] : ושאף. ענין בליעה והמשכה שהם עם הקולים כגונה דבר חשר יחפחד אל הפה כמו שאפה רוח [ירמיה ב']: מן הרואים כ'א יברר האוכל לקחם לעין צמים , כמו ומחים : חילם . עשרם : כל ולח ימוא מי ימחה בידו חו להיפך (ו) און. ענין שבר : (ו) רשף. גחלה אם שיקחו הקציר עם הקוצים ולא ישאירו כלום כמו רשפים רשפי חש (ש"ם ח") : לח כדרך המתפחד שחוטף היפה ומתהך

ללכת לדרכו : ושאף צמים . כ'ח מן הלמחים חשר החויל הזה הומיחו בקחת ממנו ששרו כנה נסוף תגבר ידו וכ"ח יחזור ויכלע את שובר שלמו מה שגול זה וכל חתו יכת חת שנו: (ו) כי לא יצא וגו'. כ"נ הלה שיניו רוחות חשר ותהוה בעולם שמל וחון והנה חינם לומחים ויולחים מן החדמה לכות מחליהם במקרה כ"ח בחים כשלה נמול המפשל ולוה כאבר ראיתי האויל המשריש שפטתי שהוא הראוי להיות מן במקבנים העשל וחון כי לו נחם כי נו יחה: (ו) בי אדם . כלח החדם נברח להיום

במ"ם

במעט

לְבָּהְהֵיהַ פִּנְהָה מִינְהָא מְּיִהְן מִי הְבָּהְ אַשְׁרֵי בְּּאָנְוְשׁ יְוֹכְיְתְנְּנְּ אַלוה ומוסך שַׁרִּי אַל־הִמְאָם: (m) בַּי הוא יַכְאִיב וְיַחְבָּשׁ יִׁמְחַץ וְיְדֵן וודיו קרי עֹנפּוֹנָעוּ : (מ) בְּמֵּמְ צֵׁרְנִת נַבְּּבְּלְנֵי ירשבעו לארינע בה רע: וכו ברעב פּוֹנני מִמֶּנִת וְּבִמְּלְחָמָה מִידֵי עבּב:

דיבסנניה אלהא ואנת ישראל בַרְרּוּתָא רְשַׁרִי לָא תַּרְחִיק : (יח) אַרוּם הוּא פִיחֵי כִיכָּא ומעל סמתירא יקחי וידוי מפין: (ימ) בשית עַקְתִין יִפְּצְנָךְּ ובשביעתאלא יקריב בין ביש: (כ) בּכפון דְּמְצֵרִים פּרְקַדְּ משותא ובקרבא דעמלק מקמול סיפא : (כא) בנוקא דלישו דבלעם

תרגום

סטלילה והרשעה . כמו [תהלים ס"ד] יחסשו שולות שלילות : קפצה . סגרס כמו לא סקפון : (יו) הנה אשרי אנוש וגו' . ביסוכין וכשס שסוא מרסא מלאוב של אלו כך אני אדרוש אליו של יסורין אלו בעהני וסים לך לקבלם ולא למאסם: (יש) בשש צרות. כשיבאו לעולם יצילך ע"י יסורין שוחייסרת כהם . וגם בשביעית . כשתבה לה יגם בך ועלשיו הוא מונה אותם: (כא) בשום לשון . של שטן חתכם אנו סן סו׳ לרות רעב וחרב לשון ושוד וחית הפרן והם לפפים: לכני

מצודת דוד

דפת כרשע חכים לשלחום תקוח כדל כחימה וכן וכל שולם קפלה פיה [מהלים חבר ייחל פנים: ועלתה. וסנס ספולס ק"ו]: (יח) ניחבש. מלשון חתנובם סחפה פים ולא סוכל להרע לו ונראה ורפואה כמו לחבום לנשברי לב "שפים א"כ מכ"ז גודל ההשנחה : (יו) הנה . ס"א] : ימחץ. פנין הכאה כמו מחץ סוחיל וככל בה כסשנהם כנס חשרי לכחדם רחש (חסלים קיין : (כא) בשום. שנית חשר יוכיחנו איום במשפט יפוריו כי ספליכה אנה ואנה כמו משוט בארך

אל תמחם מוסד שדי: (יח) כי הוא יכאיב. ביסורין סוח מכחיב ובסם עלמן פובה מחבושם ורכוחה כי בהם ממורק העון וחלך לה: וידיו. הידים חבר ימחך בסם כם עלמם מרפחים בום חם המחוך מחלי בעון ונפל סדבר במים: (יכ) בשש בדות . סנה דע לך אשר בעבוד הימויין הבחים עניך נסמרק השון ועוד נה יוסיפו פלחות לנעת בך כי יצילך כ' בעת יכות כעולם תחת מתמה כלרות התמורום למטה : ובשבע . ובדבר השביעים חשר לח תחשב לצרה למוכם מ"מ לח יגם בך פרש שבו : (ב) ברעב . בעם כוח רשב בעולם ימדך כי שלח חשום מחסרע כאוכל וכמלחמה יפדן מיד חרב החייב : (בא) בשום לשין . בשם יתבכה לפשי

מסבינותא תקסו סורקנא צ דַחַבִּיםוּ לְאַבְאָשָׁא לישׁרָאַל ולא מבדא אידיהון מלברם חבמתהון : (יג) מאחד חביםי חשוד והיד ליליא יפשמשון במיהרא: (מו) זפרק עמיה מו דרשיפי

ניבו מַפַר מַחְשְׁבָוֹת ערוֹמִים וְלֹא־תַעְשֵׁינָה יִדיהָם הַשִּׁיָה : נינו לֹבֵר חְכָמֵים בְּעַרְמֶח נעצת נפתלים נמהרה: (יד) יומם יפַגשר־חָשֶׁךְ וְכַלְּיָלָה יִמְשְׁשׁׁוּ בַצְהָרָיִם: ומו וַיְשַׁע מַהֶרב מָפִּיהָם וֹמִיִדְ חָוֹק אָבְיוֹן: פַּרְשׁה בְּחַבִּיםוּרְהוֹן וּמִלְבַת (מו) וַתְּהַי לַדַּל תִּקְהָה וְעֶּלֶיהָה קָפְצָה מְלְיהוֹ וּ (מי) בּיסָם יְבְּרָעון

איוב ה

קשילא דפומרון וטן די מלך תַּקיף עַפָּא הַשִּׁיכָא : (מו) נַהַנְה לְמַקְבָּגְא סִבְּרָא וּנְכֶּלְתָּא

כמעם תכואה : וקדרים . שקומטים פניהם כרעב : (יב) ולא תעשינה ידיהם תשיה . חותה עלה שדימו למשות: (יג) נמהרת כל העלה העשויה במהירות היא סכלות : (יד) יומם יפגשו חשך . שאין עלתם מתקיימת לעשות . ואור חרמתם נהפך לחשך : (מו) וישע . את הנכשלים מחרב ומאיזה חרב מפיהם שהיו סבורים לבולעם ומחאוים להשמידם ומיד חזק יושע אביון: (מז) ועלתה

מצודת ציון מצודת דוד

בישם : (יב) חשיה . מלפון ים : במ"ם: (יב) מפר. בספגחפו מפר מחשבום (ינ) נפתלים. עקשים כמו חין ברם נפתל חכמים המתחכמים בערמום ושחבולות : [משלי ה']: (יד) יוםם. ביומם : חשיה. כל מה חשר יש עם מחשבוחיכם יפגשו. יפגעו : ימששו. ענין החיפום לעשות: (יג) בערמם. בדברי הערמה חשר בידים להשמר ממכשול כמו כחשר ימשם חשבו לששום לזולם בזה עומה לוכד חושם השור [דברים כ'ח]: (מו) קפצה . ענין ויפול כשחם יפעל: ועצה נפחלים. עלם העקשים נעשים במהרה כי חשוב על עומם סקימה

כות פנין מלילה לומר הוחיל וכוח ישלה וחליו חשוב ח"כ נמשים במהירום רב כי כחדם קרוב חל שלמו וחין לעולם מכחק לוכח: (יד) יומם . בחור כיום יפנבו חם החשר ר"ל בדבר ברור הנרחה לעין כל ססכל עלחם ויחעו בה : וכלילה . כמף כהולך בחשכם הלילה חשר דרכו למשש ביד לבל יוכשל בדבר מה כן ימששו בעם הלהרים ור"ל אף בדבר המוכן כתחילם המחשבה יהיה שח שיניהם מראות מהשכל לבותם וכפל הרבר במ"ם : (מו) וישע. ובסיול דעקס יושיע כ' אם מי אשר היה מוקס עלין ויהיה נושע מחרב והוח מפיהם של הרשעים כהם חשר חשבו לכלפו חיים כי ישנו ולה ידעו מה יששו להשינ מוחלתם: ומיד חוק. כזה יושיע החביון מיד החשר מפנו וכפל הדבר במ"ם: (מו) ותחי, סכול 14

ב. VIII. 16 איוכ (היה איוכ)

בי יבוא : (כב) לשד ולכפן

השחק מחירת הארץ אל־תירא:

הַשְּׁלֶה הַשְּׁלְמָה־לָּךְ : (כר) וְיִ דַעְהָ כִּי־־

שַׁלִום אָהָלֶדְ וּפַקּוּתָ נְוֹדְּ וָלָא תַהַמָא :

פנה וידעה פיייב זרעה וצאיצאיה

סיד פַעשׁב הָאָרֶץ: (כו) תָבוֹא בְּכָלֵח אָלֵר לַקְבוּרְתָא הַיֹּדְ מִפֶּק נְּדִישָׁא בְּקָבֶר בַּעְלְוֹת נְּדֵישׁ בְּעָהוֹ : (כו) הְנָדִיד בְּנְרָנָה: (כוֹ) הָא דָא פּשׁפּשׁנָא וְאַת חַקְרְנָיהָ בֶּרְידִינְא שִׁכְעָנָה וְאַתְּה בעילף:

מסבא דחקלא : (כו) מעול נשלימות שניך בכוכא דע לך:

וואתיב

[שופטים כ'] וזו היה השביעית שמנינו למעלה: (כו) תבוא בכלה אלי קבר. שתולל מן הדבר. וככלה אין סמך במקרא להבין מלילחו . ולפי ענין המלילה יפחר וילמד מעניינו שהוא ל' גמר בישול התבוחה כזו שבישלה כל לוככם וכז"ל סירשו בכלח בגימטרים בשים שנה : כעלות גדיש. כאשר וסתנק הגדיש מן הקרקע בעתו: [מענה איוב] :

וכומי

מצודת דוד

מצודת ציון פני. כפל הדכר במ"ם: (כו) תבוא בכלח. (כו) בכלח. עם זקנה ום פלימו חפר בעם הזקוה חבות או הקבר כמו כלות [לקמן ני]: ארי קבר. אל קבר : שמסלקין אם סגדים מן השדה בשם בעלות. ענין סלוק כמו אל שפלני בחלי שנחייבש כל לרכו כן תסולק מן כעולם בעת ימי | מכלים ק'בן : גריש, כרי מן ממרי סמלהו ימיך: (כז) הנה זאת . כמענה : סהושם כוחת חקרנוה בהשכל ודעם וכן היח כחמת לחת שמע חותה להביוה היטב :

שאתה דע לך. כאומר סנה עשיחי אם שלי ואחה דע לך בנפשך אם שבחר אמני אם פחדל (כעולה מסתענה כהיה בהחלים אליםו שהל כה בכשנהה והביה רחים מחבדן הרסעים מבלי תקומה ולח כן יחבדו הלדיקים ויסכל דעם חיוב במה שיחשוב שהכל מסור כיד מערכה השמים מקרה אחד לכל לודיק ולרשמ כי ישים אמרים כלה בחוק כחדם כשלום יחשב דבר כקם לעול עם שחינו שלם חף כתוחם מעלה וכ"ב שחין לו ערך עם בלימות המקום כ"ם וחיך ח"כ יעלה על הדעם שים מול זה בחיקו יחברך וחם כי נרחה שביוב הפפתים כח כחשר חשפום המפרכם מים כא בסשנתה ובעבור קולר הדעם וא ודם פתרון הדבר ויוניה עוד על הסשנתה מנסינת המעד אום הפכע ומהכשל הרשעים ברעתם חשר חשבו לאום והסכל דפחם כדכר הנראה לפין כל וישפוט פל יסורי הלדיקים אשר יכואו למרק מפש פשון חשר בידם למשן ישנה חחריתם ויחום שלתו לחיוב לבל יבשם ביסורין פי

בחו נמרק כמון נשוב לו כל כימים :

דבלעם תשמר ביני ענניא ולא חדחל פו חבל מדינאי כד ייתי : (כב) לחבל פיחון (כנ) כַּיַ עם־אַבנֵי הַשַּׁרָה בִרִירֶקָהְ וְחִיַת וּלְאוּלְצֵּן מַרְבָּרָא הָנְחְבּ וּמִן משׁרֵית עוג דְּמָתִיל לחיות דאַרעא לא תרחל : (כנ) ארום עם לוחי אַכנא דאחיהיבוּ בפוסבי בחקלא קימד וכנענאי דְּמָתִילִין לְחֵינֵת בַּרָא אַשׁלִימוּ עשה : (כד) ותנדע ארום שלם בית אולפנד ותופין מדור בירו

תרגום

כעשב סשבנד ולא חנוים: (כה) ותנדע ארום פויעין בנד ובני בנד היד

(כג) אבני השדה . מין חדם סן : וחית השדה. סוח שנקכם גרום"ה בלפ"ז וזו הית הית השדה ממש ובלשון משנה חורת כהנים נקראים אדני סשדם : השלמה לך . יהיה לה שלום עמך : (בד) וידעת כי שלום אהלך. ואו בכל מקום תסים בטוח כי שלום מהלך: ופקדת נוך ולא תחמא . כמו קולע אל השערה ולא יחטיא שופטים

מצודת דוד

(מיל ה'): (כב) ולכמן. מנין הסיפה במולם וחשושט הישון לדבר רכיל החה שנן כפנס שרבים [יחוקתל י"ו] ובדרו"ל מסים נחבה ונסתר ממנה כי וה מדבר ים כנופיה ושבה כין ועם כוה כפוך : מליך ונה מירה ה"כ מכשוד וההבדון (בד) ופקדת . ענין זכרון והבגחה כשו הכחה ע"י לה"ר: (כב) לשד . לעם בוח פקד פקדתי [שמות ג']: נוך . מלשון מום שודד לבעול הון או בעת בוא כפן ד'ל מת שמדור : תחמא . ענינו הסרון כמו קולע יחורו הסכוחום לייקר השער הוה חשחה ונו ולה יחטיה [שופטים כי] : ומישג בחום כי לה יגעו בך לרעם : ומחית הארץ . בעת יכים משלחת כחיום

וה הירה מהם והרי הם ששה לרום במספר רעב ומלחמה ולה"ר שודדים כפן חים כארן: (בג) בי עם אבני השדה . ה:ר עם הכני מכשול המושלכים שים כשדה יכים כחינו כרם ברים פמכם לבל מנוף בחבן רגליך וכית כשביעים חבר לח מחשב וצרה כששם הרחשונים: וחית השרה. הוח שנין מליום לומר כחינו חים השדה היו כשנוחים בדבר לחווך כשלום ביניך ובין אבני כשדה ונאינו כם כשנימו לך אם כאבנים ככם : (בר) וידעת. בכל מקום שמכיה ככא יודע ומובעת אשר כשלום באבור: ופפרת. סוכור והבגיה במדורך כי לך חבים ולא חבים נחסר ממך וכמסר ביד חחר : (בה) נידעת . ספים יודע ובמות חשר פרבם יכים זרעך: וצאצאיך

דמתאבל תבשילא מדלית בּנְיהָא מָהְאָכֵל מִידִי בְשַׁשׁ בּלָא בּנְא מָהָאָכֵל מִידִי בְשַׁשׁ בּלָא מלחא היכדין ליח מעמא

תבוא ברירא דְהָלְמוֹנָא : (ו) סְרִיבַת לְסָקְרָב נִפְשִׁי הָנוּן כְּהְהַשְׁבִין הַיִּדְ דְּוֹתְא לְסְשִׁרְתִי: [תיא פריבת למקרב בפשי המון שבריו יחי אסתנים והות בסתיא למעודתי : (n) בו יהיב וחים:

בלומר יכי לחנם אני לומק והלא בהמה שוטה אינה נוהקת בומן ביש לה דשא וכן שור לא יגמה אלא אם כן אין לו כליל מכואם . בפרא נוסג לפון נסקם וכשור לפון געיים: (ו) היאבל תפל . דבר שהוא בלי מלח ולריך להמליחו ולא נמלח קרוי ספל בלשון משנה: אם יש מעם בריר. ככל מחמת כחלמות . שלוכל דכר חזק במרכה כיר ורוק כנון שום כלומר וכי סבורים אחם שיהיו ממקבלום סשובום שאין בהם ממש. כיר כמו [שמואל א' כ"א] ויכד כירו על זקנו : חלמות . כמו [לקמן ל"מ] יהלמו בניהם לפון חוזק וים פוחרים לשון חלום וחין נרחה בעיני מפני דגשוח הלמ"ד: (ז) מאנה לבגוע נפשי . כלומר סרכה ים לי לזעוק כי דכרים שהיחה נפשי ממאנת וקלה לנגות בהן לשון נגיעה : המה כדוי לחמי. המה לי

מתם

מצודת דוד

מצודת ציון

כחשר יצמוד על כדשה ולה יחסר מהכלו כלכול וערכוב : (ו) תשל. שמעו דפר אכי ילעק פשור כשנותד על התכוחה שחים מחוקן כל ורכו וכן מחים חופו פכלולה כמון וכחומר הלח בהמה שוטה מפל [יסוקחל י"ג]: בריר. רוק בפס לא יועק בחום ומכים אים כמוני : כמו ויורד כיכו ב"א כיאן : חלפות , (ו) היאכל . וכי יחכל חדם כשר כהמכ פנין כריחום וחוזק כמו ושחלימני והחייוני חת שבן חיין ולא יכיו מנוחין כל לרכן [ישמים ליח]: (ו) שאנה, מלשון מיחון ו כי אין דרך לאינו כיא ע"י מרבים המליחה ברוי. מלשון מדוה וחלי: לחסי. כ לה אלם: בריר חלמת, ברוק כנכיחום כי יקרה כבטר וכן ולחפם כבלנים (פנים

הפרות אשר חגבר בו אבל ברוק הבריא אין טופה כלל וכאומר וכי אקבל מושך לתרים ריקים מבני טעם חכמה : (ו) מאנה בשחיו אשר מעולם מחנה נפשי לעום כה בעבור מיחוסה המה דומים כחליי בברי ר"ל הבחיי חבר מחספי לפנות כם מהמעננ ומרוך לכב והבחין אשר עשה בי הנה ידמה זה לה ואיך מדיב אמרחק מכשר עלפי ומדוע א"כ וא אועק מרם : (ח) פי יתן, לואם כנותי

(ב) מָאִים מִתְקֵל יִתִקְל רוכוי וְאָחָרְנוּשְׁחִי בְּמְסַחְתָּא יַתְיר מַחְלֹא דִימָא יִרְעִפֶּר בּנִין בן מַלֵי מְשַׁחַלְהֵין: (ד) אַרוּם ניבי שבי בַהַרי דִּי אַרְסְהוּן שׁתִיח רוֹחִי בִיעוֹתָא דְמָן קְּדָם אַלָהָא יִפַּרְרוּן לִקְבָּלִי 4 (ה) הַאָּפְשֵׁר דְמַבְרִים מרוֹרָא מלוי דתאה היד ינעי חורא על אספסתיה

תרגום

ן (א) וייען איוב ויאמר : (כ) לו שקול ו (א) נאחיב אחב נאמר : ישָׁקַל בַּנְשָׁי וְהַיְהִי והוחי קרי במאונים ישארדיותר: (נ) כי עהה מחול יפלח בתרא : (נ) ארום ברא יצים יִרְבָּרְ עַל־בֵּוֹ דְבַרִי לֶעוּ : נוֹ כֵּי חצי שַרַּי עִמָּדִי אֲשֶׁר חֲמָתָם שׁתָה רוּחֵי בעותי אלוה יערכוני : (ה) הינהקפרא עלי־דָשָא אָם יִנְעָה־שׁוֹר עַל־בְּלִילְוּ :

רש"י

ן (ב) והותי . שברי : ישאו יחד . עם משקל שכנגדם . ואפילו הם חול ימים יכבד ממנו : (ג) לעו . מגומנמין כחדם בחין בו כח להוליה דבר מפיו כתיקונו וכן ושחו ולעו [עובדיה ה׳] פכן דרך שיכור לגמגס בדבריו : (ד) חמתם . ארם שלחם . זרך פרסיים לתת ארם נחש בחיליהם : (ה) הינהק פרא ונו' כלומר

מצודת צוון מצודת דוד (ב) לו. עניינו כמו חם וק נו ף (ב) כעשי והותי, כיח כיח כי בעבוף בחיימם חומם [בופטים ח'] : שברון כרות יכעם כחדם בעומו בנשי , כמו כמסי בסמ"ך: והותי , ענין ורלה לומר אם היו שוקיין אוהם לשומם שברון רוח כמו כוה על כוה [יחוקחל במחזני משקל וושחתם יחד עם כדבר

ונות מנין מגומגם ונשחם (ג) : [ין סנתן לעומתן וכדרך הבוקלין : (ג) כי כמו ובחו ולעו [עונדים ח']: (ד) חמתם. עתוד. אז כיכ עתה נודע וכל אם: כופי מרכם כמו חמת תנינים [דברים ל"ב]: יכבד מחול כימים אם ישימם לעומתם: בשתי , מלשון בעתה וחרדה : (ה) הינהק. על כן , בשבור גדול המכחוב לזה דברי ם נקרה קונ לעקם הפרה והוה מלשון המה מגומגמים להרכום בהרעומום ונחק נחקום [יחוקה! ני] בחווף כיה ולססספק בסובחה ולומר פעם כך ופעם בחליף וכן בין שיחי ינסקו [לקמן לי]: בספוך: (ד) כי חצי שדי . חלי היכורין יצשה. כן יקרת קול לעקם השור כמו הבחים משדי מחמידים לשבח עמדי [עם פנוך ועטו (שיה ו'): בלילו . מלשון כי חיוב חשב שכח ככל מוד המערכם עכ"ז חמר דכריו חל מול דעת חליפו 31333

שהכל כה מה' בהשנחה] : אשר חמתם, כיה הניחה המעוכשת הזלה משחין הרם ואח במול מדרך הפרסיים רשר ימשחו חניהם בארם הנחש : בעותי . החרדות בבחום מחם המקום ב"כ עורכים מלחמה עמי : (ה) הינהק . וכי ילעק הפרח

(יב) אין חילא היד אבניא חילי

נים הַמִּדְלֵית בִיוֹעִי בִי וְחוּכְמִחָא

אַתְבְּרַחַת סָנִי : (יד) לְנֵבּרָא

רְסָנֵע מִן חַבְּרֵיה חַסְרָא וְדַחַלַת

שדי ישבוק: (טו) אחי בוזו

היך ננור נחלא היד מפקנות

קמו פסי אַרוֹם נְנֵדְנָא נַפְשִׁי : וּמַח־פְצֵי כִי־אַאְרִיךְ נַפְשֵׁי : ניבו אָם־ אין בפרי קרים בנחשא : כַּחַ אַבְנִים כֹּחִי אִם־בְּשֶׁרִי נְחִישׁ : (ים הַאָּם אָין עורתי בי ורושיה נדחה

ממני : (יר) לַמָּס מַרערני חָסֶד נִירְאַרְזּ שַׁרֵי יַעוֹב: (מו) אַתַי בַנְדוּ כְמוֹ־נָחַל כאפיק

איחל . כי אמתין עד יום לפואה או עד יום מיתה . איחל . כמו ויחל עוד [בראשית ח']. ומה חשוב קילי וחזק כי איחל כי לא אוכל להחריך קילי מלסבול : נפשי . הוא ילר תאום אדם בכמה מקומות כמו אם יש את נפשכם [שם כ"ג]: (יג) האם אין עזרתי בי. לשון חימה הגם זאת תכא עלי שאין עזרתי בי אותם ריעים שסיו לי לעזרני אינס בעזרתי : ותושיה נדחה . עלה של יועלי נדחם ממני שקמתם עלי למקניטי ונדמית : (יד) למם מרעהו חסד . למי שמונע חסד מחבירו והלמ"ד משמשת כמו לרב . ללב לשב . מס נס סוא לשון פועל . כא שב גר גם אלו לשון עושה . מם החסד . מכלם אותו כמו וחם השמש ונמס [שמות ט"ז]: . (שו) אחי . בני מלילתי : בגדו . בי כמו סנחל סבוגד בגידום כמו שמפורש

בענין מצודת דוד מצדת ציון

פסב חדר להשיב על מה שחמר חליפו הנה ותקוה : (יג) נחשוה . מלשון יש : במכחוב" היסורים ימודק העון וישגה (יד) למם. מלשון המסה והמנה: חסד. אחריםו ועיץ אמר נו מה כחי כי אקום ענינו חרפה כמו חסד הוא [ויקרא כי]: למוכה כלה כבר חם כחי עד מחד עד

שאיה לי לחשר 'חיקני: ומה קצי. מכו קד ימי חשר אחריך לעכב נפשי אצלי כ"ל כנה מעם ימי כחדם ומה לי בטובה חשר חבות נחתר זמן על ימים מועטים : (יב) אם כח אבנים. זכי כהי כחבנים וכי בשכי חזקה כנחושה פד שחוכל לשחם מכחובים כחיו ונחזור לקדמותי : (יג) האם . וכי גם אחם יבוח לי שלם יפים לי מזר מה כרחוי עתה ני וכיח תנחומות חובנים: חושית , וכי יפים מדחק משני כל מק אשר יש עם מהכבותי כי חשחק על אמרי וחלשב למו: (יד) למם. פיסכן חשר להחיש שנתם בשרו מגודל המכחוב יהיה לו עוד חרפה מרעהו מישוב ירחם שדי כי הנה חין פחד חובים נבד עיניו לומר כוח די נו בכתכחום אמה שוד הקניטו : (מו) אחי . דעי בנדו כי כמו נחל חבר יכבה לבנוד בחופיו ו חרגום

שילתי ומברי ימו אלהא ש (מ)ו ושרי אלהא למסספו יתי יתיר ידיה וישתיר יתי 3 (י) וּחָהֵי דָא תַנְחוּמִתִי נַאָּבוֹעַ ברתיתא ולא יחום על רשיעא ארום לא כפיתי סלי קדישא: (יא) מַה חַילִי אַרום אוֹרִידְּ וּמַה

הַבוֹא שַּבְּלְתִי וְתִקוֹתִי וֹתַן בִּלְוֹהַ : וְיבַצְענִי : יי וּתְהַיִּעוֹד נָהַבְּיִייִי ואַסַלְדָה בְּחִילָה לָא יַחְמוֹל כִי־לָא כְׁחַרְהִּי אָמְרֵי קָרְוֹשׁ : ניאו מָה־כָּחִי כִּי אִיחַל

פתה נכונים למשמש בהם כמפות שלחני שלחמי נתון בהם. כדוי לשון ויכרות את מדויהם [ש"כ י"] כ"שמפי רכי משלם רופא . ע"ה כמפות שמסניון בסן את התבשיל ומאכל זב מהם. דוי לשון דום זכה . לחמי . כל מאכל קרוי לחם כמו עבד לחם רב [דניאל הי] וכמו נשחיתה ען בלחמו [ירמיה י"ח] ות"י סמה דמותה במוכלים ל"ה המה כמבטי מאכלי כלומר גם לבי להסתכל בהם ברימה כאשר אני מסתכל במאכלי ולשון משנה הוא ומסגי כי דוי במסכת שבת : (מ) ויואל. וירלה : וידכאני. לשון מיתה : יתר ידו. וגדל ידו במכתו כמו סנס יד ה' הויה [שמות ט']: ויבצעני . ויכלני כמו כלפ ממרפו [איכה ב'] ידיו הבלענה [זכריה ד']: (י) ותחי עוד נחמתי ומסי עוד זאת לי לנחמה : ואסלדה בחילה לא יחמול . ואכקם ממנו סליחה שלא יחמול מלבלעני ואני איני מולא לו דמיון במקרם אולמי שבלשון משנה הוא לשון יראה ודואג שהיד סולדם בהן מלכוום ברוסחין כלומר אחחולל בדחנה ובחילה בקשה זו : כי לא כחדתי אלם הסכםי אמריו מלקיימס: (יא) מה כחי . חוק לסכול: כ מימנ

מצודת ציון מצודת דוד

[במום ב']: יתר. מלבון החרה ופתיחה: ומקוה לה: (מ) ויאל. ויכלה חווה דבצעני . ערין השלמה כמו וידיו הבוענה וידכה חותי מן העולם ויפחח ידי להכום [זכרים די]: (י) ואבלדה . ענין חמום כי עד יבלים חם ימי חיי: (י) וחהי עוד וכוים וכדרול יד סולדם כסו [בכם מ']: נחסתי. חזר לנחס חם עלמו וחמר סנם בחילה . מלבון חוחום ונשדם: כחדתו . עוד לי נחמם מם פי חני נכום כלשך שניו פניעה והשלמה כמו ולו כחדו חחדי חשר לת יחשול שלי מ"מ חתותם וישפים כין: (יא) איחל. מלמן טוחלם מעט על כי לה מנעתי המרי קדים וחין לי לכתרמם על פומי לומר שחני נראקף

ולוכ פובר בחני חושה מבס קבח שחלתי ניתן חנום כדבר בחני חושם ומקוכ

א שלעה מלך כעונם : (יא) מה כחי .

חימא הַלִיכָתָא דְוְמַרְנֵר מַבֵּרוּ לְנוֹן : (כ) פְּנִינוּן אַרוֹם בַּלְנֹחָרוּ הְּנָא לֹנִיבְלָמוּ : (ט) בֹּאָה אתרחיצו במעורתרהון אתו כַּיַ־בָּמָת בָּאוּ עַּרָיהָ וַיְהְפָּרוּ: (מס כַּרַ לנבה ואתבסים: : (כא) ארום עַתָּה הַיִיתָם לָא לו פרי תִּרְאָנ הַתַּתָּ בדון הויהון כָּלָא הויחון המיחון חברא ואחבהלתון וַתִּירָאוּ : (כב) הַבִּי־אָמֵרְתִּי הָבֵּוּ לֵי (כב) הַבַּקִישׁמָא אַמַרֶת הַבוּ לִי וֹמְכַּחְכָּם שַּׁחְדִּוּ בַעַיִּדִי : כֹם וּמַלְּמִּוּנִי פסן נקפיכון שחרו אַסְמוּלְתִי : לכנו (שובוני מן יד מעיקא

תרגום

פלן ויחלד כאים וילפה [לוח ג'] שחדקתו כאשם : (ים) תמא . ארן ישמעאל שהיא נמוכה והמים נגרים שם: קוו . לשון קו נמוי ד"ם לשון יקוו המים: (כ) בשו כי במח באו עדיה . כושו שומים כי במה כל מים ומים לשמות מהם: (כא) כי עתה הייתם לו . סייסם נמשלים לחומו נחל : תיראו התת . ופחד סמכם וסיכפו לומר סאמת ומחניסים את צעל ריבי : (כב) ומכחכם שחדו בעדי.

ומממונכס

מצודת דוד מחלובים : (ים) הביפו . כתים ככם בתקום שממה : (ים) כנו . מלשון כנ פביטו ארחום פימא לוכם במה חדרן וחכל: (כ) עדיה. אליה כמו הגע פודך פסור לשנה ששוסו לפומן כן ישר לוכם [לפיל ד']: ויחפרו . פנין כושה : (בא) חתת , שבר כמו חתתה קשחומה כם כחינו כוכו בדרך רחוק מחוד להימח [ירמיק נ'א] : (כב) הבו. פנו:

פלשנה : (כ) בשו כי בשח . סנס כיה חשר פפח לשמום ממי הנחלים כהם כושו החשר כחו למקום הוחו ולה מוחו מים: באו . כחשר כחו חלים פנה נחפרו ווכלמו כי חין מים וכפל הדבר במ"ם (כא) הייחם לו. דומים אםם לכנחל זה כי כמו שבנחל בנד כאושיו וכלך לו כחפן פחום אבר היא הפם המוטרן ביושר למים כן אחם בגרמם בי בעם זרם פם המושרך למנחומות כאוסבים: חראו חתת . כאשר האיתם כשבר כבאם עלי ספחדו נושר כחמת מול המקום כ"כ שלח יקרה לכם כמקרי : (כב) הבי אמרתי. החם חמרפר סמו לי מה מן ההון : ומבחבם . ממון שלכם הכחה בעמו וכח ממנו סנו שוחד בעבודי כא אמרסי כואם כים מקום לחשוב כי בעבור כללם ככון חרשיפו אומי על לא פתם: (כנ) ומלמוני , ע"י כאחד מלמו חוםי מיד כלר ופדו חותי מיד כפרינים פסאומר כוח חין מקום לפם בוחד וחין מחשבותי שליו ומדוע ח"כ פרשיעו חשפי ב נחליא מְּבְרִין נ (מו) דְשׁחִימִין מִן צְנָחָא עַלֵּיהּאוֹ יחחיל חלנא: (יו) בּעבון דְּחָבוּ דר מובענא אשתרבבו אחמברו בְרָתְחֵיה אָחְבָּחִיאוּ מָן אַתְרֵיהוֹן: אורְחֵיהוֹן סְלְקִיוֹ ויהובדון

בַּאָפֶיק נְחָלִים יַעֲבְרוּ : (מוֹ) הַקּרְרִים מַנִי־ָּקרַח עָׁבַּׁימוּ יַתְעַנְּם־שָׁלֶב: ייו בְעַת הורבי נגמרה בשמו נובהכי משלומם: (m) בּלְשָׁתוּ שָּׁרְנְוּת דַּרְכָּם יִתְלוּ בַתְּוֹדִּנּ ויאבדו

כפנין : כאפיק נחלים . מולה נחלים יעכורו ממידה נכוחה וריעות . ומה היא בנידתו של נחל: (מו) הקדרים מני קרח. אם כא עליהם קרח נקמפים ונששים קרים [קרשים] ועלימו יחעלם מחכסם סשלנ שמפל על הקרח. הכי בגידה אחת שנחכסה מן העין ואין הלמם מולה מים לשתות: (יו) בעת יורבו . לשון ילורבו כחום השמש: נצמתו . רטרי"ט דלט"ז כמו וחומן לומחן דלטון גמרה ל' מחחלסם בז' כמו לעקה זעקה . יזורבו . לשון וללרבו בה כל פנים [יחזקאל כ"ה] וכמו אם לרכם [משלי ט"ו]: גדעבו . נקסלו ממקומם: (יח) ילפתו. יאחזו אורחום דרכם כמו וילפת שמשון [שופטים פ"ן] וכן

(מו) כאפיק. ענינו זרס מרולם המים באפיק. כורס נחלים חשר יעברו ממקופש

כש כאפיקים בעב [מהלים קכיו] : וילכו להם וכפל הדבר במ"ם : (מו) הקדרים. פנין שחרום וחושך כמו (מו) הקדרים. כי פנחלים הקודרים שמש וירח קדרו [יוחל כ']: מני . מן: מהחחלת ימי הקרח היא עק כי ירבו מי פרח. כוח כגליד כנקפח מבקור כמו הנחלים ויחשמו הנחלים מרוב עומק המים משליך קרחו לפחים [חכלים קמיו] : וכשלנ כיורד על כנחלים ככם מחעלם מתעלם . מלשון העלם ומכוסה : (יו) יזרבו. ומתכסק בקס לרוב עומקס והשפוחם : כמו יצורכו כי זסשר"ן מתחופים וכוח (יו) בעת יורבו . כימי סקין כמס יסחממו פענין חמום כמו לרבת השחיו [ויקרת נכרתו ממקומם וחינם כי נחיבש הנחלים: ייג]: נצמתו. ענין כריתה כמו ובקרים בחמו . כימן שיהומו נקפנו ממקומם חלמים [חקלים ק'ח] נדעכו . פניו וכפל הדבר במ"ם : (יח) ילפתו . המים פיסור וקשילם כמו דעכו כחש קולים [שם ככם יחתו חרתום דרכם כ"ל לח טדם פייח]: (יח) ילפתו. ענין חחיום כמו למי אנה הלכו ורק הם לבדם יודעים ארחום דרכם מכם נתיבשו בחמה ומהם נצלפו בחרך וכל המים שלו : בתהו. מקום שחץ

ים חובים יכטום מכם וכרי כם חבודים

מצודת ציון

במקום

הלפה שמשון [שפקים מ"ו]: בתוח .

מחנשים

קיה (כח) וכְרון שְׁרוּ אִמְתַבֵּלוּ בִּי רַשֶּׁכֶם: (כח) וְשַׁתָּה הוֹאֵילוּ פְּנוּ־בִי וְשַל־ לבון לא עוד בהמא ועוכו עוב פורבם אם אבוב : (כמ) אבן בא אבן. הְהֵי שִוּלָהְ וְשֶׁבִי ושבו קרי עוֹד צִּדְקִי־ בה : מי היש־בּלשונן עולה אם־חבר

לא־יבין הוות: שנינא ומוי : (כ) ביו שקנא ל (א) הַלא־צָבָא לַאָנְוֹשׁ שָלַ־ שלי קרי אָרֶץ וְכִימֵי שְׁכִיר יְמְיוֹ : (ב) כַּעָבֶר

ישאף

כישכם לספילו : (כח) הואילו . סתרלו לפנות אלי ולשמוע דברי . ותראו אם על פניכם אכוב : (כמ) שבו נא. לכחון ותכחנו שלם סכם עוד עולה ובובו [לחקור והרי לדקי יעלה כה] : (ל) אם חבי לא יבין הוות . לא יבין כשאני מדבר הוות :

(א) הלא צבא ונו' . זם סדכר אשר אמרתי לכם סואינו פנו בי . כי איך אחרים מלזמוק על הוותי הלא ידעתם כי יש לבה חמן להמוש כמה יחים: ובימי שביר. שנשכל לשנה ויודם שיכלו ימי שכירתו כן זה יודע שיכלו שנים הקלובות לו ואני אותר לכם הניתן לי : (ב) בעבד ישאף צל . כעבד שהוה יגע כל החם

וישחף מצודת דוד מצודת ציון לפחל בי וחל מחמולו: (כח) ועתה. כוחיל כרכ [מכלים ז']: (כח) הואילו. כפרצו וחין ממש ברבריכם התרנו לפנות חל חמרי כמו ויוחל משה [שמום ני]: ועל" לממוע אליכם ותראו אם אדבר לפניכם תניכם , לפניכם כפו על פני [מס ב"] : סב ודבר שחין כו ממש: (בש) שבו נא . (כמ) שבו . המעכבו כמו לה ישכו בחרך פסעוכו עשה לכחון דברי וסרחו חשר נח כ׳ [הושע ש]: (ל) הוות. דברי רשע סמוחו בכם עולה : ושבו עוד . להתעכב שתר לכחון היטב ותרחו שאני לדיק כדבר ז (א) צבא. קן חשן וכן חליפות וכמה

וכלין שמדי : (ל) היש . וכי ים ביכוני פולכ ריל וכי במעקם ממני מחו דכרי פולה: אם חכי . וכי חפי לח יבין מה כם דברי כוום וכחומר כלח ידעתם חותי מחי שחיוני מדבר פולה כחדון כלב ולח כשמר כסכלום ולזה שמעו חמרי:

(א) הלא צבא מור'. עתר החל חתרי לותר הלה וכח לחטם כיל הלח קד חפן יצם לא.ם פל כארן וימין מובלים וקווכים כימי שמר ז (ב) יפבר כם

ומן ידיהון דְתַקִיפִי פְרוֹקוּ יָתִי גּ (כר) אַלִּיפוּ יָתִי וַאָנָא אָשׁתּוֹק ופח דשליחי אסבילו לי : (כה) מַה בַּפִּימִין הַנּוּן מְלִין חְרִיצִין וַמַן דְּכָשֵׁר לְכַמָּנָא יבפו מנכון : (כו) אפשר דּלְכַסָּנָא בְּמַלֵּיָא אַתּוֹן חָשׁבִין ולקקלא אַסְתִילוּ מַלֵּי 'אִישְׁא: (כו) רְצֵיו שֵל יַתְּם תִּשׁרוּן ותחשלון של תכריכון : וכדון

וכר) הורוני נאַני אַחַרִישׁ וּמַה־שְּנִיתִי הַבְינוּ לֵי : (כה) מַה־נִמְרְצוּ אִמְרִי־יְשֶׁר ימַה־יוכִיתַ הוכַתַ מִכֶּם : וכו הַלְּהוכַת יִּמְלֵים תַּקְשָׁבוּ וֹלְרֹוּתַ אִמְרֵי נוּאָשׁ : וכו אַף על־יַתוֹם תַּפֵּילוּ וְתַכְרוּ על־

וממשונכם: (כה) מה נמרצו. כמו קללה נמרלת [מלכים א' ב'] לשון דבר דבור על אפניו [משלי כ"ה] וכן נמלאו לחכי [מהלים קי"ט] כילן לשון מלילם הם ולמ"ד מתחלפת ברי"ם: אמרי יושר . מם חמרי ישר הייתם אומרים היו מקובלים אבל עתה מה יוכיח הוכיח מכם . כל הוכחה שבאיוב בירור הדברים הם ומעמידים על האמת : (כו) הלהוכח מלים תחשבו . הלכרר דכרים מחשובו: ולרוח סס משולים : אמרי נואש . שאין כסס ממש כמו [יכמים סי] ותאמכרי נואש איני חוששת לדברי סוביאים : (בו) תפילו. בדינכם אהם מסילים סאף על עני כמוני בקו משפע : ותכרו . שוחם על

מצודת ציון מצודת דוד (כג) צר. שונה : עריצים . חזקים : (כר) הורוני . למדו חותי מה פשפי חבר (כר) הורוני . למדוני כמו חם מי יורה דפה חחרים לשמוע חמריכה והבינו לי מפן [ישפיה כ'ח]: (פה) במרצו . נתחוקו כמו הדבר אשר שניתי בו לשחאתרו שכחם וחבל נמרך [מיכה כ"] : זמה . כור"ו היה כיסורין למרק בטון: (כה) מה נמיצו . במקום אבל : יוביח. ענין ברור דברים מכ מחוד חוקו חמרי יושר חבל מם כמו והוכית בדברים [מ"ב י"ט] : יועיל הויכות חבר מכם חם לה כחמר (כו) נואש . ענין דבר באין כו ממש ואין ביושר: (כו) הלהוכח . כ'ל וכי להשוכת לחשום עניו וכן והאמרי נואם |ירמיה מחשבו אשר מלים בעלמה יספיק לסם ב']: (כו) ותכרו , וסחפרו כמו כור אכל לא כן כוא כי אמרי נואם לרוח סם מבונים וחין בהם מועלת : (כו) אף של

פקוך דכריכם נרחה שחינכם רחסנים וחפי על סיתום שפינו המכשול ולם סחום עליו ומחפרו כור על ריעכם

תרגום

וּקרְמִיכוֹן אָם אָכַוָב : (כמ) תובוּ

לְוַכָּאוֹתִי בָהּ : (ל) הַאִּית

בּלִישָׁנִי רִשׁעָא אִין מוֹרִינֵי לא

יַחְבַּיֵן רְנוּשְׁתָא:

שלף ארעא והיך יומי

דמודים

נא) הַלָּא חִילָא לְבַר נָשׁ 1 (א) הַלָּא הַילָא

רשאף מולא והיד איירא

ש לבה פטרי סולה ונינה א בניבלה בי נוט בובה בחבר במה וניש ון יום אלילו פן צרדירן ווש פרי עפר שורי דוע ויפאס: (ו) יפי סְים וּפְּקִים מִדְּלֵיה מְבָּרָא : קְלֹּוּ מִנִּרִ־אָרֶג וֹיְכְּלוּ בַאָּפֶס הִקְּוְרֵה : (D אַדְּבָר צִיוֹם הִידְ וּוֹהָא מַיֵּ לא חחוב שיני למחמי מב: (ו) וכר ביירות חיי לא־תשוב שיני (ח) לא תספי יתי שנא לראורת טוב : (ח) לא-תשתבני שין אין: (מ) בּלְטָע בְּשָׁלְם עִוֹנֶא בְאָר מֵתְנֵבְּה בְּי וֹאֵלְנְנֵי : (מ) בְּלְטֵּע מֵלְנִי

תרגום

משף של יום לפי שלכש כשרי רימה : (ה) וגוש עפר . גישת עפר וכיא סעלאת חלודה שדרך גוש עפר ללחלח ולסעלות חלודה : רגע . נקמטו כמו רוגע הים [ישעיה י'] כ"ח עורי רגע לשון נוח גל הלל [חחר] גל כקמטים חללו : (ו) ימי קלו . ימי טובהי מהרו ללכת : מני ארג . מיני אריגה הנעשית מהרה . וכן אמר חזקיה [שם ל"ח] קפדתי כאורג חיי : באפם תקוה . איני מקום שוד לטובה : (ז) לא תשוב עיני . לאחר מיתה . וכאן לפר איוב בתחיים המחים : (ח) לא תשורג . לא סראני עוד עין שתחפון לראומי, אחר שאמות: עיניך בי ואינגי . להקב"ה מדבר למה הולרכת לפלעני ולדכאני ביסורים

מצודת דוד

מצודת יייה (ה) לבש. הנה מרוב פלעי הונעים עלמה (ה) תוש עשר . חמינת מפר יכדרוץ פרמה על בשרי והוא כאילו לבושה מהם בזרו על בושה שבה שיון : רבע . נחבקם ומנום עפר כחרן כמ"ם למעלה והוח יושל כמו וחל רגעי חרן [חהלים ל"ה] : ויסאם נסוך כחפר ועפר וחפר חחד כיח : מלשון כמסה: () ארג. ק יקרח ככלי עורי. עור בשרי נחבקע ונמס: (ו) ימי אשר ישניך פאורג בין חומי השמי : קלו. מכרו ללכת בקלות יותר מן כחרג באפם. מכלי : (ח) תשורני. פרחפי אשר ממסר לוכם בקנות בין חוטי כשתי: כמו אשורט ווא קרוב [במדבר כ"ד] :

מבלו . יכין כלים מבלי מקוה כי לח חקום פוד לחזור להדמוחי כי נחליםי מחיד עד שח"ח לשוב יחיחני: (ז) זכר . חור פניד כלפי מע כ וחמר חכה כ' חם כן כדבר כמ"ם חליפו שבחו כיסורים למרק כפון לכישיב האחרים עד מהי אכיה מעונה מן דעהך לזכור אשר ימי חיי עזים מהר כמו הכוח וחם קמתין עוד הנה לח חבוב עיני לרחות טוב כי חמות שרם בוח הסובה : (ח) לא תשורני, בעין ברוחב חומי עתה (ח הרחה חוקי עוד כי חמום וחומר וכחשר חשים שיניך בי להיטיב לי לח חהיה עוד בעולם : (מ) בלה ענו. ר'ל למ אקום שחשוב ותחייני לראוש בפוב כי כמו פענן כלה סוח וכולן לו ולח ישוב: תרנום

דמודים סמריה : (ג) הכבין ותחפנית לי ירחיו דמא לילון דלעות חשיבו לי ג אקום ונדדית ברמשא ושבשיה נודת שנתא עד עדן שפרפרא :

ישְׁאַף־אֵל וֹכְשָׁכִיר יַכְוּהָה פְּעֵלוּ : נו בַּן הַנְתַלְתִּי בְי יַרְחִי־שָׁוֹא וְלֵילְוֹרִז עְּמָׁל בְּנוּר-בְי י (ה) אִם־שְׁבַבְּתִּי וְאָבֵורְתִּי (ה) אִין שְׁכִיבִיה וָאָבַרָת אֵיכְהַי יְּםֶתֵיּ אֶּקוֹם וּמִהַר־עֶרֶב וְשְׁבַעֵּתִי נַדְּרֵים

ישאף ויתאום מפי יסים לל הערב : וכשכיר . אשר יקום ספנו למדב לפי שהיה לו כל היום לממל ויחאוה לביאת השמש : (ג) בן הבחלתי לי . משמים: ירחי שוא . יסורין מותו לכח סניתן לחנוש עלי ארן: ולילות עטל מנו לי . [מן השמים]: (ד) אם שכבתי כלילם לפיתי : ואמרתי וגו' ומדד ערב. מתי יחיר ויכוח עת קימם ושם מידוד הנשף לשון וחדר שנתי [ברחשים ל"ה] והמ"ם הוה עיקר בופל כמו מאמר . משמר : ושבעתי נדרים . ואשכע כדודים על מספי ביום עד כשף לפי שלא סייתי יכול לישן מפני ייסורים פד

מצודת ציון פמי [לקמן י'] : (ב) ישוף . המבד הממל במלחכה כל היום חשר יתחים מסחום כמו חל חשחף פינים [לקמן ליו]: צולי ערב לנוח ממ חכתו וכמו בשכיר חשר (ב) סנו. כזמינו כמו וימן כ' דג (יונס יקוס עם הבלמם כעלו: (ב) כן הנחלתי ב"ן : (ד) ומרד. מלשון מידה : נפף . כן אני מנחיל ועלמי ירחי שוא ר"ל מלפס אני משי ישבור כחדש אולי יקל בחדש כבח ורולה חני לנחול מברה חם החדשים E121

פרב כמו נשף חשקי (ישפים כיה) : חולם כיח לשוח כי לח כוכל חליי: ולילות בבי . ר'ל זכ"כ בדבר הלילום עם כי חופה מפי יעברו לילום הפתו חובר הומים לי פיל בכל לינם מסלילום חופה מפי מפנוד הנה לבוח הוחופי : (ד) אם שבבתי כחשר חשכב בנילם חשרקי משי חקום וחשד הערב ושלך לם כי חולי יקל חלים ביום וכחשר יוח פוקו חופה בכל שכה שהיום מפי מטוד בשנה ותלך לב פי שוני יקל כשפה החחום והרי חני שכע כל היום ממחשבות נדידה פד הערב וק

מחר חניוק וכחומר כלח כדרכי כן דרך כל סופלי יסורים זימי החדם כלח קוובים במה חליב החושב כן חשך הוח לקרב מהם מיחה כי ייטיב לו מחיי ימר ויסטור כום בשם חליפו בחמר. שככל כח בהשנחה והרששים חבדו בשונם וימושו חבל הלדיקים ישורק מעם שוום פ"י כיסורים כי בכיום כן שכחה כל בהשנחה יחשב שוד יותר שמול כי כפיסה שובה כיח מחיי לפר ורפה חיכ נמול הודיקים מנמול הרשפים:

בַהַלמות וֹמַחָוִינוֹת הְבַעְנִי: (פו) וַתִּבְחַר מַחַנַק נַפְּשׁי מָנָת מַעַצְמוֹרְנִי : (פו) מַאַסְתִּי לא־לְעֹלֶם אָחֶיֶהְ חֲדֵל מְּפֶנִי כִּי־חָבֶל יִפִי : מו פָח־אָנושׁ בֵּי תְנַדְּלֵנוּ וְכִר תְשִׁית אַלְיוֹ לִבֶּךְ : יוֹח) וַתִּבְּקְדְנוּ לְבַקָרֵים לְרְנָעִים הִבְּחָנָנוּ : (ים) כַּמָּה

תבעת ירתי : (מו) ובחרת שרנוקא נפשי מותא מן קיום ברמי : (פו) רְחִיקִית דְּלָא לְעַלֵם אחי פפק מני ארום למא יומי : (יו) מה בר נש ארום תרבניה וארום תשוי לותיה לבד : ותסערניה לצפריא לשעתא תבחנניה: (ים) כמא לא חשבום מני לא חשלפני

כלילה יסבול בלרתי מטם ואוכל למנוע שיחי : (פו) פות מעצמותי . מות אני בותר יותר מאיברים הללו שבי : (שז) מאסתי . בתיי כי סוף סוף לא לעולם אחים : חדל מסגי. מלהרע לי כי הבל ומעם ימי: (יו) כי תגדלנו . לשית אליו לכך לפקוד מעשיו בכל בקר ולכחון לכל רגע: (ים) כמה. עת ארוך אשר לא תשעה מעני כמו [שמום ה'] ואל ישעו בדברי שקר וכן שעה מעלי וחדל [לקמן

מצודת ציון סשינה שברת חותי בחלומות רעים והחרדת ענין שבר כמו תרחי חתת [לפיל ו"] : בחלום וכפל הדבר במ"ם: חבעתני , מל"

שיפור

אומי מן החזיונום הכשום כי רוחה חני ומהזינות . ענין רחים כמו וחפה סחיה בחלותי כל מקרי כיום על כי המיד [שמות י'ת] וכ"ל כדמיונום שכוחים אכרכר בכם כי כן כדרך לראום בחלום פרכורי פיום: (מו) ותבחר וגו'. נפטי בעתה וחרדה: ((מו) מעצמותי. החברים סבתר למום ממיבת חנק ותבחד המום יקרה שלמום כי הם המשמידים הותם : יותר מלפיות עם עלמותי: (מו) מאסתי. (יו) חשית. תשים: (יח) ותפקדנו . אמחם חיי כי לח לזמן חרוך חתים ומכו סשנית כו כמו ופקדם שך [לפיל כי] : כטובה חשר חוכל לקבל בזמן קלר לוחם לבקרים, ככל בקר וכן חדשים לבקרים חדל ממני חם כחיים כי כלח כבל ימי

חיכם ואין נהם ממש כי מפטים המה : (יו) מה אנוש . עד הנה אמר דבריו לפי דעם אניפו שהכל בא בהשנחה ועתה בא לחוום דעקו ושאומר איך אאמין שהכל בא בכשנתה וכי מה הוא האדם אשר תחשוב אותו לגדול וחשוב עד שחשנית בו יכי סשים אליו לבך הנא קטן הוא ובעי מאד: (יה) ותפקדנו. וכי סשנית כו בכל בקר זכי סכחון מעשיו ככל רגע וכי ע כיח לבודר: (ים) כמה , כחימר ולו חף חם פשנית כי ומוד העווש בחו עלי סיסורים מה זה סכבך עלי ידן כמה הרבה מן פומן חשר לח מחדל ממני מלכנות כי ולח משן לי רפיון חף ישן מועם משל נאול הַכְּדֵן דְּנָתַת לְבֵי קְבּוּרְתָא לא יפק : (י) לא יתוב תוב לביתיה ולא אשתמורעיה תוב אַתריה: (יא) לחוד אנא לא אמנע פומי אמלל בעקת רוחי בטריר נפשי : (יב) הַכְּמִצְרָאַי דְּאָחְחַיַבּוּ לְמִמְבֵּע בִּיִמָא־דְמוּף אַחְהַיבִית אָנָא אִין כְּפַרְעה דְאִשׁתְּנַקּ בּּמְצוּשִיה בּחוֹבִיה צְרוּם הִמַנַיּ עלי מפרא : היא היכיפא

תרגום

נילף בן יונד שאול לא יעלה: וחלא-בְּקְּוֹבְוּ נִיא) נַם־אָנִי לָא אָחְשֶׁרְ־פַּיִּ בַּבְרָה בָּצַרְ רוּחָי אָשִׁיחָה בְּעַרְ נַפְּשִׁי: (יב) הַיֶּם־אָנִי אִם־הַנֵיון כִּי־הָשִׁים עָלֵי בִּישְׁמֶר: (יג) כִיִּר־אָמַרְתִּי תְנַ חַמֵנִי עִּרְשֵׁי ישָׁא בְשִׁיחִי בִשְּׁכָבִי : וידו וְחִתּתְנִי בחלמות

לְנְיהָן דְצִמִימוֹם לָאַתְהָרָא צָרוֹם הְשֵׁוִי עָלִי נִמִירָא : נינו אַרוֹם צַּפַרֵית הַחָּקְנֵנִי דְרָנְשִׁי פְּמוֹבֶר בְּמִלֵי בַּית מִשְׁבְּבִי : (יד) וּחַבְרְאַנִי בְּחַלְמִיא וּמַחָווֹנְיָא

בראיה אחת שתבים עינך עלי ואינני בעולם : (יא) גם אני לא אחשך פי. הואיל ואינך חדל ממני גם אני לא אמנע דיכור מללעוק על מדוחיך: (יב) הים אני . ששמח עלי חול למשמר: אם תנין . דג גדול בחבשתו בנבלי ים : כי תשים עלי משמר . השטן הזה לשמרני שלא סלא נפשי: (יג) ישא בשיחי משכבי. משכב סלילה

מצודת ציון (יא) אושך. אמום ואחדל: אשיחה . אם פפט בטומו כן פיורך אל הקבר מני ביחה ודכור: (יב) תנין. זה נה יפוה עוד ממנה ומזה הרזיל בכפר פלויקן כק"י : (יג) שישי. מטקי כמו בקקים פמקים: (י) סקומו. חכדי מקופו ערשו עום ברול [דברים גי]: ישא . הבער לא יכירו אוהו עוד כי לא ישוב עליהם יסוכט כמו וסשה כחרץ מפניו (נחום וכפל כדבר במ"ם: (יא) גם אני ונו" ה"ן: בשיחי . שנינו ספור המוחות כמו כחומר הוחין היסורים חדנים ממני פרוב פיתי וכשבי (ב"ח ח'): (יד) וחתחבי, וכח חקום עוד לרחום עוב לבולח חודל

פותי וכחשר חבדםי חבדםי: אשיחה יצר' כפל קרבר במ"ם : (יב) הים אני. וכי אני דומה או הים או או הנוימן אשר במם עלי משמר לפיום לנוא ביסורים שבלי והם מכם בשם מן העתים יחשר שמם חם החול חל הים להיום לו למשמר פכל ישברוכו בפחשר חבשת חם כלויתן כנבני ים לכל יצח כשום פפם שלה יחבים פעולם: (יג) כי אמרתי. הם המרפי ערשי קוחמני כי משכב השינה חשנית פלער : ישא בשיחי משבבי . משכב כלילה סבער ומוהם בשיחי לכליחם וכפל כדפר בל"ם: (יד) וחתבי, אכל גם הסנחומין הוה לא פלסה בידי כי בעם

שבינב

ה נישן בלדר השורף

אָמְרֵי־פִּיקּ : ני הַאַל יעורו מְשְׁפַּמׁ וֹאִם שְׁבַּי וְתִּינֵי בְּנֵל : (נו) אִם. (ע) אַם־אַתָּה תַּשְּׁחֵר אָל־אַלְ וָאָלַ קייר העדולן: מו אסדל ליפר אישו בּיִעַקּדו יְשֵיר עֶלֶיף וְשִׁלֵם נְוַת צִּדְקְקה :

מן (או נאַתיב בּלַדֵּד דְּטָן שׁוּחַ ואמר: (ב) עד אימתי המלל באלין וועמא רבא מימרי פוסך: (נ) אפשר דאלהא ישקם דינא ואם שבי יקלקל צרקא : (ד) אין בניך חבו פרמוי ושדרבון באתר מרדיהון: כהם אין את תקדם בצלו קדם מלהא ולוח שבי תצלי: אין בריר ותריץ את ארום קדא יתנבר עלד וישלם יאירו Z.TGF

תרגום

האל (ב) ורות כביר . כוב דבכים . כביר . לשון כוב: (ג) האל יעות משפם. הה"ל נקוד סת"ה ומלילתו לשון חימה:

(ד) וישלחם ביד פשעם . מ"י פשמם [הפשמ] הוא נמשה שלים להוכילם : (ה) אם אתה תשחר וגו' . יעיר עליך את זכותך (ו) ושלם נות צדקך. ויעשם את נות לדקך שלם וחמים

מצודת ציון

פר כב ומשי יקבל גמול כלדק זכי יקופה 🏋 (ב) ורווז . פנינו כעם כמו כביתו חם כותי [זכרים וי]: בביד. חוק

(ב) עד אן . עד פקי מדכר חלכ כעו חל כביר [לקמן ל"ו]: (ד) וישלחם. הדכרים פלח חתרי פיך יחשנו גרשם כמו שלח מש! פני [ירמים ש"ו] לכמם חוק: (1) האל . וכי כחל ימום וכו"ד כיח כמקום חז וכן חם כתקופי פשפט מבלי סם פוכז לרשעים כפי הגמול קלט זגו' ווסתי זגו' [ויקרה כין וריל פכי יעום כודק לכלי תם במול שכר או נחמי וגו': ביד. כמקום כמו יד פלדיקים וחיך מחמר שמסר פכל כיד חבשלום [ש"כ י"ח]: (ו) עד. מלשת ופשם ובכירום

(ד) אם בניך. ריל רחה שחין הדכרים כחים במקרה כיח בהשבחה לפי הגמול כי כחשר בניך חשתו במשחם משהה חשיך בתביא לידי קנום ראם הוה או נרשם מן המולם כמקום פשם כי כבים המשפם

פתו כמקום כרשם שם המשפם: (ה) אם אתה הני'. כ"ל ומזכ משכיל לדמם כחשב מפס פורום לכ" שירחפך ותהחק חליו לספניר חבתפך: (ו) אם זך. רוכ לופר פס מעשה בזמוח וישרום הלב לה ברמיה הנה לה יקופה שכרך כי מעסה ישורו

(משרי ח'ח) T. VIII. 16

שַר דָּאָכַלָע רָקִי : (כ) חָבֵיה מה אעבד לך נטריה דבר נשא למא שויתני למארע לד והויתי שלי למפול : (כא) ופה דין לא חשבוק מרורי יחשבר ירז עוירתי ארום כדון לעפרא אשכוב ותתבענני ולא איתי ב

הַקּי : (כ) חַמָּאתִי מָה אָפָעל וּ לָהְּ נצר האדם לַמָּח שִּׁמְתַנִי לְמִפּנְעָ אֶרְ ואהיה עלי למשא: (כא) ומה ו לא־ תַשָּא פִּשְׁעִי וְרַתְעָבָיר אֶת־עוֹנֵי בֵּי־ שַתָּה לָעָפָר אָשְׁכָב וְשְׁחַרְתַנִי וְאִינָנִי : רפה מלעיל

ידן: בלעי דקי. כדי בליעת רוקי: (כ) למפגע לך. כסוגם בפת המתו ומעורר עליו כל מעשה חובתו . [ס"ח] חיבתו ב ואהיה עלי למשא . זם להד מף חיבות שכינה הכתוב והם תקון סופרים: (כא) ומה לא תשא פשעי . ומה הדכר הום שחיקך פשת לפשעים: ושחרתני . מבקשני ולה תמלאנו. [מענה בלדר]:

> מצודת ציון מצודת דוד

[אינה ני] : (ים) חשעה, מחדל כמו שישור כליעם הרוק: (כ) חמאתי. ושור כשע ממני ואבלינה [חהלים ליש] : אף אם לו חטאשי מה אני עד שאוכל לפנום (כ) למפגע. ענין הכחת מכת מות למו בך ועוד כוח חתה נולד החדם וומס בש פנע בו [ב"ב ה"]: (בא) זכת. ולמק ברחתני להיום נכון לבחתה חפגע בי מכם ום מס יפחום [חיב ג']: ושחרתני . ידך וכחומר כלה בחחילם בריחהי ידעם פקרום אותי כמו שותר שוב [משלי יא]: כי כן יכים ויאינו בראתני לפנקם בי

לכיות נמטרה לחן: ואחיה עלי למשא . וכות פקון סופרים כוח והרחוי וחבים עליך למשח ומוסג על למה שמחני כחומר למם ברחתני להנקם בי ולהיות עליך למשא לפגום מה בקדושתך הלא עוב היה העדרי וכנה מקון יחתר שחומר כן קוםי כחיי ולה חוכל לסבול חם עומי וחני עלי למשה וכוח מענין לחון מלילה: (כא) ומה ונו". ועוד פלח ככר קבנסי די הגמול ומעתה למה וא ממחול פשעי להביא עלי הטובה גמול הלדק : בי עתה, ר"ל הלא מחם בזמן קרוב אשכב לעפר כמשי עילם וכאשר משחר הוחי לבמלני גמול הצדק לא אסים עוד בעולם ויקופת ה"כ בכרי (בעולה מהמעום בהיה לספור דעם אליפו באמר שהכל בא בהשנחה וגמול שלם כי ישיב אמרים אם כן כוא יהיה עוד עול נוסף כי גמול כיסורים אשר ישולם להנדיקים על מעט העון רפה כיא מגמול האבדון אשר ישולם לרשעים ויבית רחים מבעלי המנחוב חשר ילפו יום יום בסעברת הזמן מימי כחדם כוח קוובים כמה וימחו א'כ בהתקרב עם כמום ויוסיף חומר באין כבוד המקום להשניה בשפלים והוכיה בדברים לומר אף אם ישניה ואף אם. ימשא ואשם מק יפעל בו ולמה ברא אותו ויתרעם עוד לומר כלא די לו בעונש בקבל

קכב

חָצֵיר יִיבָשׁ : ייֹט בַּן אָרָחוֹת בָּל-שִׁרָחֵי אַל וָתִקנת חָנֵף תֹאבֵר : יידו אַשֶּרָיי נפום כפלן ובנת עַבּנָיש מִבְּשְׁתוּ : (מו) ישען על־ביתו וְלָא יְעְכֵּר יְתְּיִיִּם

פיא ז (יב) עד די הוא (יב) עדנה באבו לא יקם ף ולפני כל-מספא ייבש : (ינ) הכרין אסרפי כל דשלין אלהא וסבר קדילמור תהובד : (יד) די תוום קבריה והיד בי פטויאתא רוחצניה: (מו) מסחמיך על ביםיה ולא יקום יתקף ביה בו וְלָא יָקוֹם : (מו) דָמַב הוא לְפְנֵיר־ ולא יחקים : (מז) רַפּיב הוא פרם מדנה שמשא ועל פריוניה ינקותיה

תרנום

(יב) באבו . בניחלוחו ובפריו : לא יקפף . לא ישבר ולא ינחק: רמו [דכרים כ'ג] וקעפת מלילות: ולפני כל חציר ייבש . קודם כל חליר ייבש כשסמים כלים וסבילם חריבה: (יג) בן ארחות כל שבחי אל . לכללים בעם ששעתו משחקת לו עד שתחמלה סחתו : .תקות חנף. סופו של חנף ימבד: (יד) אשר יקום. יקלור ויכרות כסלתו והבטחתו: כסלו. היא מחשבת מבטחו. כמו [לקמן ל"ח] אם שמתי זהב כסלי. יקוע לשון קציר כמו [יחוקאל ע"ו] למעם קם: ובית עכביש . שחינו קיים יסים מדטחו: (מו) רמב הוא .

מדל אלא כתקום המים שהם מרכים כאתו (בראשים מ'א): (יב) באבו . ראה סלחלותית ושפע הרטיבות : (יב) עיבו לומר בלחלושו הראוי לו לכי מכם הלמתי באבו. כשבות פדיין צלחלותו ברתוי בנם סבות וכן כתבי בנתל (ש"ב ו") וכיל חו לח ישבר חבל כחשר כפקס הלחלוחים בלמחי הנחל: יקשף. יכרם וישבר כפור דבט לכתייבש טרס כל חליך כי דב דך חקטף [יחוקחל י"ן]: (יג) הגף, פ כלתלוחים שבו כוח סבכ להמייבם מכר יקרת כרשע עוכי מחויף לילרו וממלח משב ססור מתנו : (יג) כן ארחות . כן פחויו : (יד) יקום . יוכרם כמו ונקטו סוח דרך של כל שוכחי השם עם כי בשם בסניהם (שם ר'): כסלו. בסחום כמו כלוחחם כמה ממולחים בטובה חבל בכוח ירחתר נסלתך [נפיל ד׳]: עבביש , שממים: יום הפקודה חקוח כית חבדה חיש קל (מו) רשב . מלוחלח : יונקתו . פנסיר

בפחונו וכרי כית כהריבה העכבים שחיכה מחקייות: (מו) ישען. עם כי הוח נבפן פל מוזק בימו להתחוק כו הנה לא ישמוד בידו ועם כי יאחו כו בחוקה לא יחקיים. פידו כי יחבד מתנו במח יכוס די גמול מנונו מעשה סמיב שעשה וח"כ מרבית השובה מיבה כית נו לרשה לקרב אם האברון כאשר מרפים הלחלוחים של הצומתי ופאתו סכם כות לכם להסייבש מהר : (פו) רפב הוא . כ"ל ובדבר רעום הצריקים אָדָקר : (ו) והוה שירותד וער (חופד יקנא לחדא: (ח) ארום שאל כדון לדר קדםי וכנן לפשפוש אכהתהון: (מ) ארום מאחמלי אנחנא ולא נדע ארום היד מולא יומנא עלני אַרְקא: (י) הַלָּא אַנוּן יַלְפוּנְדְּ וימרון לך (ומרעותהון) ומַבעיונהון יַפְּקוּן מְלִין : (יא) האפשר דאחנאי נומאס בלא בצא יסנא שרקא בלשי מיא

מו והיה באשיתה פוצער ואחריתה ישנה מאד: מו כִּי־שְאַל־נָא לְדָר דִישְׁוֹן ראשון קרי וְכוֹנֵן לְחָקֶר אֲבוֹתָם: (מ) כִּי־ תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו שלי־אַרָץ : (י) הַלא־־הַם יורוּךְ יָאמְרוּ לַךְ וֹמִלְנָם יוֹצְיָאוּ מִלְיִם : יוֹא הִינְאָה־-וֹמָא בַּלָא בִצָה יִשְׂנָא־־אָתוּ בְּלִי־מָיִם :

(ו) והיה ראשיתך מצער. כחשיתך שעככה מפער לפי חחריתך פיסגם מחד: (ח) לדור ראשון. על דור רחשון כמו [דכרים ד'] כי שאל נא לימים ראשונים : וכוגן . הכן והזדמן לעמוד על חקרי מבותם : (יא) הינאה גמא . זמת יממרו מין הגומה גדול מלם במוך שהבילה לחה במימיה ובליחלוחים בילה מריש"ק בלע"ז :

מצודת ציוו מצודת דוד ובסירות: (ו) מצער. מעם כמו הלח רחמיו ויששה נות לדקר שלם וחמים לפלה מושר כיח [כרחשים יים]: ישנה יתנדל כל מחסורך כי גמול כוח משלם : במו כחרן כלבנון ישנה [תהלים ל"ב] : (ו) ראשותך מצער . הטובה שהיה לך (ח) רישון . כמו כחבון : (מ) תמול . ברחשים ימיך מחשב למעט כי הטובק חתמול: (יא) הינאה . סינדל כמו כי שיכים לך כחת ים ימיך ינדל מחד פד באו כמים [יחוקאל מ"ו] : בצה. טים שלמולם החשב למעם כטובה שהיה לך כלה כמו כטבעו בכון רגליך [ירמים מחו: (ח) כי שאל גא . עתה שחל רבר בחן: אוחו . שם למח מה וכן וקרעינה לדורות הקודמים והכן דעתך אל מה שחקרו

הצותיהם ומסרו להם: (מ) כי תמול . נחחו לשורים חנחט לימים כחילו ביום חמשול טולדנו ולח נדע כל הקורות להביח רחים מו המוחם : בי צל ימינו . כמו הלל חשר לח יפמוד זמן רב במקום החד כי ינספ במקומו בעבור כלוך השמש כן אנחנו מקרוב נולדנו ולא עבר עדיין זמן רב : (י) יורוך . ילמדו אותר ויאמרו לך מה שקבלו מאבותם אשר חקרו מהדברים אשר ומפרסם לכם מן החום: ומלבם . אף מלב עלמם יוליאו דברים אשר חקרף בשכלם ע"פ הדברים חשר קבלו מחבותם: (יא) היגאה . זהנה כה יחמרו לך וכי שבל עד גומה בוה טים כלה וכי יגדל למח כחתו בלה מים כלה חין דרסם

ימשינוי

אלים ולש אלהא לא אמשפר אחר יצימחו: וכו הודיאל לא פראָשׁין : (כא) פּר דִּיפּלָא 'מִאַפרדּמָם וְלָא 'וַחְוֹיִק בְּיַר־מְרְעֵיִם : מושב לפוחו בוביפלא: (כא) עד ימקה שותים פיף וְשְּׂפּרָהָוּ

נְאָהֶל רְשָׁעִים אֵינָנֵנּ :

יְדַעְתִּי בִּירַכֵּן יִמַהיִיצְקָּק אָנְישׁ ה' במקום א'

וםשְׁבָנָא דְנִשִּׁישֵי לַיְחוֹנִי : ותרועה : (כב) שִׁנָאֶיךְ יִלְבְשׁוּ־בְשֶׁר

תרגום

נא) ואתיב אילב ואמר : (ב) בַּרָם בַּקוּשׁמָא יַרְשִית ארום היקנא ופה ירבי פר נש מו (א) בישן איוב ניאמר: (ב) אמנם

יצמדור. ומבני פדם שהיו עד הנה שהים עד עסר יצמהו. חחר. אדם אחר יצמה לקבל גדולתו של זה כשם שמלינו ולחומא נתן מכין ונו' [קסלת ב'] מ"כ דע על עלמך אם רשע סיית אין תקועם למסלתך מס מס סיים כו' : (כ) הן אל לא ימאם תם ולא יהזים ביד מרעים . משנחיך המריעים לך עד חשר ישוב לרחם עליך וימלא שחוק פיך : [מענה איוב] .

לכיב

מצודת ציון פחשב ועם כי לה נדע היהך היה בעבור ענין סדר והנהגה : (כא) יסרה . כשי פכנות כדעת: (כ) הן אל , כי כאל לא ימלח בחליף: ימהם מם להרם לו על לה מכלים שוב

וכחשר וא יחזיק ביד מרעים וקטיב והם על וא תכלים רע : (כא) עד יסלא כיצ וכן וא ימאם כך וישגא אחריםך עד אשר ימלא פיך שחוק וחרופת שמחה כפפוד רוב הטובה ': (כבו שנאיך . השמחים ואידך וחוהבי רעתך כם יוגשו נושם" כחשר יכתו חותך בטובה : ואהל . חבל חכל הרשעים הוח יחבר וחין נו לשום לקדמותו ולא כן אפלך כי חשוב וחטום כמאו [כעוים מהמעום ההיא שדמת בלתר כדעם חליפו שהכל כח בהשנחה ויוכית מחברן כניו בבים המשחה כמקום הרשם שם כמשפם וימום דעמו שטובות הרשעים המה לתכלים רע כמו מרבים הותנוחים במקום הנתחים וחף רעם הודיקים למובה תחשב כתו מקירם קום הומחים וחנפסר

נח כדע היחך מקולר הדעם וחף ינחם חם חיוב עומר כי ישנה חחריםו]: (ב) אמנם ובר . כא לספיב על דכרי כלדד ואמר מה שאמרם האל יעות משפע ונו" פנה כחמם ידעםי גם הני כי כן הוח בעבור זה שפעתי שפפה בה שלך המעורכה חבל כל חלונותי מהו הגמול כחבר ילדק חנום שב חל ללכתף בדרכי: שלה גם הוה נשוב לכוכגם המשרכה וסים פלפים נרבע ושקרה אחד להם ש בַקוּתִיה הָפּיֹק: (יו) דִי שַל אַינֵר שֶׁרָשׁוֹי חָרְשִׁין בִּיח אַכְנֵיא ישוין : (יח) אם יפלשמניה מן יתה : (ימ) הא הוא חדות אוֹרְחֵיה וּמָן עַפְּרָא אוֹחָרוּ ילבלבון

שמש ועל בנתו יונקתו תצא: מש על זְּלְ אֶׁרָשְׁיוּ יָסְבָּכִי בֵּיִת אֲבָנִים יְחָיָהַ: נית אם־יְבַלְענוּ מִמְּקְמֵוּ וְכַחָשׁ בוֹ לְאַ אַתְניה וְמְבַּוּב בֵּיה לָא הְמֵית לָאִירָיף : נים) הָן־דָּגּא מְשִׁושׁ בַּרְבֶּוּ

לה וחזק מזלו מרם כא אליו עת פקודת מכת חומו המייבשתו ולפי שדימהו בגומה מדבר לפי הענין: ועל גנתו יונקתו תצא . יולחם פית על גנה שרשה שורש היונק . או ענף הילדה הגדל בשנה זו כמו כמם יניקומיו קטף : (יו) יסבכו . ימלמא בענף וכסבך : בית אבנים . מקום חיתן רוחה וכוכה לו למלודה. ומכחם פי' יחזה לפון בבול יגבול חותו יבננו עד גבולו וכן מחוז חשלם [תהלים ק"ז] וכן מחום אל מחום [מ"א ז'] כל אלם לפני מכתו: (יח) אם יבלענו במקפו . וכשיבלשנו ממקומו הנפרע ממנו ומקרא חסר הוא זה : וכחש בו . מקומו : לא ראיתיך . שלה נשחר ממנו לה שורש ולה פנף והרי הוא כלא היה שאין נפילחו מחשלת כמפלח לדיק . כי הלדיק יפול ויקום וזה יפול בלא מקומה : (ים) הן הוא משוש דרכו . פל רשע שכל משושו וגם כללחתו ללה תקום תשוב: ובעפר אחר

מצורת ציון מצודת דוך פרכים כמו ויעל כיונק לפניו (ישפים יתשילו לומר בנה העץ רעון חשר כחה "ב]: (יו) גל . מפין כמו גולם מים, רפוב אף בעמדו אל מול הבחם ופנפיו ליפושע ש"ו] : יסבכו. יתחחוו כמו עד מחפשטים על כל הגן חבר הוח נטוע בו : שרים כבוכים [נחום מ']: יחוח . פנין (יו) על גל . ושרשיו נחחזים חול כל המים בשל כמו מחוז חפלם [חקלים ק"ו] : ושומד בנבול של בים אבנים וכוא דכר (יח) יבלענו. ישחיתנו: (ים) דרבו. הנותן כחר נחינן: (יח) אם יבלענו. חם מי ישחיתו לעקרו ממקומו: וכחש בו .

פיע שישקרו עם כל שרשיו לכל ישחיר שחרים מה עד שהחילן יכחש במקומו לומד בא ראיפיר מעולם על כי לא נשאר שם זכרון מה והוא ענין מלינה : (ים) חן -אוא משוש דרבו . ר'ל עם כי נרחה שהשחים חם החינן הנה נח כן הוח כי פו שמחת דרכו של החילן כי מעפר חחר חשר עהם ינטע כו ילמחו לו יונקות בחופן שחר שלם כי כן דרך קלם מן כלמחים חשר סכיינה יותר שלימום כחשר ישקרו פמקומם ויומשו במקום חתר ח"כ כרשה כצ בשבה היה וכן רשם הודיקים ומוצה

ים : מו עשה עש בְּמִיל וְכִימָה וְחַדְרֵי תַּמָן: (י) עשָׁה נָדלות עַד־אַן הַפָּר וֹנִפְּלָאוֹת עַר־אֵין מִסְפָּרָ: (יא) דַּוּן יַעְבָּר יַעַלִי וְלָא אָרָאָרוֹ וְיַחֲלֹף וְלָא־אָבֵין לָוּ : (נכ) בין נושף מי ישובני מיייאמר אַלָיו מַה־תַּעשׁה: (ים אָלוֹהַ לְאַ־יִשְׁיבּ

לאדרוני שמרי סוליא בסמר דרומא: (י) דְּעָבַד רַבְּרָבָן עַד קלית פוף ופרישו עד דְלֵית מנין : (יא) הא יפתר שלי בשםי פרופא ולא אחםי ניחלוף (לא אָחַבַּין לִיהּ : (יב) הָא חמוף אנש בעלמא וכן חיבניה פו ייפר ליה פה את שבד ז (ינ) אלהא לא יתיב רוגויה

מצודת דוד

רש"י

פאמר מיכאל מחח בלפון וגבריאל בדרום : על בסתי ים . פל גוכסי ים ועל מעשה ברחשית נחמר שגבהו המים התחתונים לרום למעלה ודרכם : (מ) כסיל וכימה . מזלות הם : וחדרי חמן . לסכנים שם סופה כמ"ם מן החדר חבוא סופה [לקמן ל"ז] : (יא) הן יעבר ונו'. ידעתי כי כל חשר יחפון יעשה יעכור עלי לפני ולא אראנו : (יב) יחתף . יכה פתאום כמו [משלי כ"ג] יסים כחתף הפרוב לפון פתמום הום: (יג) לא ישיב אפר. מפני ידאם [ולדקם ס"ה] אים : תחתיו שחרו . לכה מכום שבהו למזור

מצודת ציון פקיף כל העולם פרשו הוא לבדו : ודורך. חקום הוא (ישעים כ'ע): (יא) מחלם פועם של גבפי כים לבל ישפט לכסום החרץ שנין העברה כמו חוף כלך ע (שים בין: פי מי אוקינום גבהו מן הארץ כן ארו"ל : (יב) יחתף . כמו יחטוף כטי"ם וערינו (מ) עש בסיל ובימה. שמוח מולוח כן: מסירום כלקיחה וכן כחתף מחרב [משלי מהררי תמן . יש בפחת הדרום חדרים כ"נ] : (יג) שרתו. כפפו כמו וישח חדם אור כהם רוח סופה ומ"ם מן החדר תכוח [ישעיה כ"] : רחב . ענין גאוה והסחוקום פופה [לקמן ל"ז]: (י) עד אין חקר . עד כמו ורהכם שמל [מהלים צ"] :

CCC CRICHOLD

בת ה לחקור החריכם יכבינם ז עד אין כספר . לגודל רבויים : (יא) הן יעבר. אף כי ככל עם יעבור אליי כי מלא מל כארן ככודו אבל לא אראכו : ויחלף , עם כי יחלוף לפני לא אסבוע חחוופו. : (יב) הן יתתף . כום חוקף חם כחדם ככת וכמסירות ומי יביבנו ממטביו מי יחשר חליו (מס-סמשס כזחם : (ינ) אלוה לא ישיב אשו. כ"ל וה ימוח מוחכ בידו בעבור זה ישיב אפו ממי שכפה עליו כי קחם רגליו כפק קומהם כל פעותים

שָׁם אַלְהָא: (נ) אָם יִצְבֵי לִמְנְצֵיּ עשיה לא יחיבניה חרא ם אַלַף: (ד) חַבִּימָא לְבָּא וִאַלִים חילא מן אַקשׁי לְוֹתִיה וְאַשׁלִים (ה) דְּקְסַלֵּק מוּרֵיָא וְלָא יְדַע (ו) דַּפַרְנִיוֹ אַרְעָא מַאַתּרָה ועמודיה מתרפפין: (ז) דאמר לשמשא ולא ידנה ואממול בוכביא נחתום בענני : (ח) דְּמָתַח שְׁמֵיא לְבָלְחוֹדֵיה וקמיל על רום הקוף יפא ז

תרנום

מסיאל: (נ) אם־יחפץ לדיב עמו לא יְשֵנָנוּ אַתַת מִנִּי־אָלֶף : מֹי חַכַם לֵבְב יְשִׁפִיץ בָּחַ מִי־הַקְשָׁה אַנְיוֹ וַיִשְׁלֶם: נה הַפַּעְהַנְק הַרִים וְלָא יִדְעֵּוּ אַשֶּׁרְ אָרוֹם הַפִּינְהוּ וְדְעָּוֹ בִּינְעָה הַבְּעָהוּ הַפִּינְהוּ וְלָא הַפְּכָהַ בַּאַפָּוֹ : ווו הַפַּרְנִין אָרֶץ מִמְקּימְהַ לַעמוּדֶיהָ יִתְפַּלְצִין : ווו הָאמֵר בְחָרֶם יולא יורח ובער כוכבים יחתם : ישנים לְבַרֶּוֹ וְדוֹבֵוְרְ עַל־בְּמָתֵר

רשי

נו לריב עבו . לקתווכה עמו : (ד) חכם לבב . הוא לריב : ואמיץ כח . להיפרע: מי הקשה . לכו והלך שלם . . ברעה הקשה ונחסר וכן כל המקשים : (ה) המעתיק הרים -במסלקס כספכו סדום: ולא ידעו. עד שנספכו : (ו) המרניו ארץ. בסכיטו אליה ותרעד : (ז) האמר לחרם . לשמש דום והוא שומר -אמרת מלך ולא יזרח :- רבעד . וכנגד הכוכדים יסגור מחילה ולא יפירו : (ח) נשה שמים לבדו . ומלחכים נכרחו ביום שני שלם תחמר

מצודת דוד

מצודת ציון (ו) יתפלצון, יחרדון כמו זמכפני (ג) אם יחפץ. אם כודים ירלכ לסמווכת פלנות [בס נ"כ] : (ו) לחרם. עם המקום על קנחון בכרו כלה לה ישיב לפתם כמו מלמעלה החרם [בופטים לו אף חשובה אחת מן אוף שאנותיו : מין : יחתם . יסגור כמו כי (ד) חבם לבב . ועוד הוח הוח הכם לבנ

וחמין כח בזכלים כשלימוח ומי כוה אשר דבר קשום למולו וכשתר בשלום כי כולו גבר עליו אם בחכמה אם בכת שבשפור זה מי הוח חשר וח ירעד להחווכה עמו [וחם כי היה מסתפק בהשנחה הום על פרוב ידבר אכל יודע היה אשר בידו הנח לשדד המערכה כאשר יכלה] : וה) המתחיק . כא כוא כמעתיק את הכרים ממקומם וכמון כאומים לא ידשו מי הוא אשר הפכם צאפו כי נעומה מכל סיבות הפיכתם : (ו) הסרגיו . הוא שמרעיד אם הארך לנוד ממקומו ועמודי הארך יחרדון כי כאבר מעלר הרוח ככפו באין מרעד עמודים כם תחמיות כארן ואף פני כאדמה ממשל: (ו) האמר . הוא בצחר על השתם שלא יוכח ואינו זוכח וסוגר מול הכוכבים לכל יאירו בעולם בפל יתי המכול יחתר כי לח במשו חו המולום: (ח) נשה שמים . עם כי החו

124

קכה

לְמִשְׁפָּׁם מִי יִוֹעִידְנִי : וֹס אִם־אַצְדְּק פַּיָּ ירשיעני הם אני ביתקשני : (כא) הבי אָנוּ לְאַ-אַבֹּת רַפְּאָבׁ אָמְאַם נוֹבֵּי: (ככּ) אַנוּעב היא על־בָן אַמרתי תַּם וְרָשֶׁע הָנּא

אנא ומקלקל יתי: (כא) שלים אנא לא אנדע נסשי ארחיק חיי: (ככ) חרא מכילא היא בנין כן אמבית שלים וחיב הוא מְכַלָּהְ : (כו) אָם־שִׁוֹם יָמֵית פִּּהְאָם לְמַפַּּת משיצי : (כנ) אין ברונו ימות

נקים

וליחה : (יח) לא יתנגי . אינו מניתני להשיב רוחי אלי : (ימ) אם: לכח . איך אריב עמו אם לכח הוא בא אמין הנה הוא: ואם: למשפם. מי יוכל להועידני לפניו ולהחזיק דכר משפטי : (כ) הלא אם אצדק פי ירשיעני. כי יסתנו דברי מיכלס וינקשני פי: (כא) תם אני . יודע אני בעלמי שאני תם ואף על פי כן לא אדפי נפשי במה אמלא נופש : (כב) אחת היא . בעולה ועליה אמרתי שקם ורשע סוא מכלם בעבירם ומה סיא : (כג) אם שום . לבון של

סצודת ציון

מצודת דוד

תרגום

ישתקנני לאתבא רוחי ארום

חילא אלים הא הוא ואין

דינא פון יסהיד שלי: (כ) אין

וכי אנא פוסי יחיבנני שלים

כמפרככ]: (יח) לא יתנני . חינו מניח דם: (יח) יתנני. מנין עדיכה וכן ולם:

אותי להשיב נשיתחי אלי כיכל היוש ימר נתן סיתון [במדבר כ'א] : רותי. פל לנפטי עד ישניעני מן המרירות: (ים) אם סנטימה יאמר : (ים) יועידני . פניםי לכח. ד'ל פנס פרעום שהביה עלי הם עם קבוע וכן מי כמהני ומי יועידני כמה מנד הכח והחוקף בים לו בזולם (ירמיה מיטן: (בג) שום. שרבים כפבר שמירה המשפט הן ידעתי כי חמין הוח וכל שום לכום [משלי כ"ו]: לספת. מלשון יוכל ולה יבור ממנו חבל חם כמה מוד

כמשפט כחשר יחמרו חבירי מי כוח חשר יקבע לי יום מיועד ווקרבם יחד למשפשי וברה הדין עם מי: (ב) אם אצרק. היתק אם אמום אני צדיק במעשי ופי יעום אוםי ורכש בסמיר זכי בעביר אמרי פי אתשב לרשע הוא משומי אני תם וישר וכוח פשה חותי לעקש בהבחם היסורים על לח המש ופי"ז כנה נעשיתי שקש להרכה אלהתרעם : (כא) תם אני. עם כי חני הם וישר ולח ימלח כי עון פכ"ו לח חכיר בי נפבי החיונים כי הריני כמת ובעמר זה חצחם חיי כי שוב לי המיחה: (כב) אחת היא. כזה ישיב על מה כחייר כודד שרעום הצדיקים המה למוכה ולפי ש כעות הרבשים וע"ז חצר כיח מין חתם כם ודרך חתם לכם וחיך ח"כ ישמפי פשעולתם ע"ר חמרתי שהרעה תכלה המם והרשע זה כחב לין שובה בחה מן הרפשים (כנ) אם שומ . כ"ל חף לפי דכרך חשר

יתברו ניותניא דמסימי בסונמא : (יד) אף כל דָבון אַרום אַנָאַ אַתיבניה אַכְתַר פּתנִמי עמיה \$ (מו) דאין וכיית לא אתיב למו דריו יתי אצלי : (מו) אים

אַבוֹ הַתְּתְּנֵן תחתיו קרי שׁתְּוֹתוּ עוֹרִי רָתָב : רוֹנֵיה תְּחוֹתוּי שׁיְתִּוֹ רִשְּׁיתָּים (יר) אַף כִּי־אָנִכֵּי צָּאָעָנָנְיּ אָבְחַרָה דְבָּבִי ממו : (מו) בישר אם־צדקתי לא ביענה לְנִישְׁפְּמִי אָתְחנָן : (מו) אִם־ַקרָאתִי וַיעַנְנִי לא אַאַטון בּיינאַיון קיל: ניו אַשְּׁרַ- פְנִיח וֹאַינִיב יְהִי לְא אִיסוּ בשתרה לשופני והרבה פצת חנים : חופי בינינא פולובל נפ

את מלרים . מלרים נקרא דהב שנאמר לכן קראתי לואת רהב הם בכת [ישעיה ל'] על שם גחותם חשר חמרו מי כ' וגו' [שמות ג'] : (יד) אף . כ"ם : (פו) לא אענה . פירם לסרים קול לפניו : למשפטי . כמו לפוסטי : (מו) לא אאמין . לה חוכל להחמין מיראתי אותו כי איך לא איראת: (יו) אשר בשערה. נחחלתם פורתי [ס"ם שורתי] לפניו: ישופני . יכתתני וחכות חותו מחוץ [דכרים מ'] מהרגמים ושפים יסים: פצעי. מכה כמוליחה דם וליחם

מצודת דוד (מי) למשפטי . כמו לכופטי : בהסחוקום ובגחוה ולח יפתדו נבדו למחוש (יו) בשערה. כמו בסערה בסמ"ך : בידו : (יר) אף כי אנכי . ומכ"ם חלם ישומני, יכמם חומי כמו הוח ישופך רחם כמוני חיד חביב חמיי נו חיד חבחום [ברחשים נ']: פצעי . היה מנה המוציחה לברר דברי עמו[וחף כי רבום נפמים חמר

שרלונו לכתווכה שמו כנה מכחב לב יקספך כמייו פעם יחתר כד ופעם כך וכדרך כני חדם] : (מו) אשר אם צדקרי . בם כי לדקתי לא חדש איו לדכר עמו לכשיב אמיי לו כי כן קלותי מאד למולום ישפשתי אחתני. זכי אהחת לכשופם אותי כלא תשרכה השמים כם שפטו שני היפורים מה ינשיל א"כ סחנון: (מו) אם קראתי. אם כשחקרת אל כ' וישיב ני שכיז נה אחמין כשלמי חשר ישמש קולי והוח מדרך הפלגה עמר כ"כ הדכר ימוע בשיני מד בחכמים גם חם פומי : (יו) אשר בשערה. כוח הוח חבר כחם חומי ברום ספרה והרכה פופי בחום על לא חמם בנפי ואם היים" נחשב בפיניו היה משוד התערכה בעבורי [וחף כי פלה היסורים במשפט המערכה על"ו יחשב כחילו המשפט כקם מיתו כי כוח כם כמתשום ביו

למפרכם

אִינֶע: (ל) אִם־הַתְּרְהַצְּתִּי בְּמֵר־נסי פרי

שֶׁלֶג וֹרְיוֹכּוֹתִי בְּבָוֹר כַפְּי : נלא אָוֹ

בְּאַחַת הִמְּבְּלְנִי וְתְעֲבׁוּנִי שַׁלְּמּתְי :

(לכ) פֿי-לא-אים פֿמוני אַמְענצו נְבוּא זְעוֹבָּוּ

בַמִּשׁפְּם: (לֹנו לָא וִשְׁ־בֵּינֵוֹנוּ מוּכֵיח יְשֵׁאָ

יחי: יחי: ארום לא חובי יחי: (כמ) אנא אתחיב למא דין ללמא אלעי : (ל) אין אסחיית בַּם' חַלְנָא וְדַכָּאִית בַּאַהַלָּא יִדִי :

תרגום

(לא) הכדין בשחותא תממשנני וֹמְנַחָקִין יְתִי כְּמוּתִי : (לב) ארום לא בר נש דכמי מתיבניה נעול בחרא ברינא: עלט לא אית ביננא מכמין

ידעתי כי לא חנקני. מעוני מלהפרע ממני: (כש) למה זה הבל אינע . לכה כמשסט: (ל) בבור . נקיון: (לא) בשחת תמבלני . להיום לחון ומנואל . כלומר אז חמלא לי מון כב : (לב) במשפם . בדברי תוכחות. משפט משמש ג' לשונות שחולסו סוכחת דברים . אמלעיתו פסק דין . וסופו משער יסורין וגיבוי מוב ופעמים שהמקרא כחבו על שם החילתו ופעמים על שם אמלעיתו יסעמים על שם אחריתו : (לג) מוביח . דרשניי"ר מראה לכל אחד סוכתו חכותו: ישת ידו . משטר אימתו וניגושו: על שנינו . שלא יחזק

כל פעובון אשר לי לאורס חוך כלב מכלי כמו אוגר בקיך [משלי יי]: (כם) אינם. אומי מן סיסורין ווה חרוית ה"כ מחומה: ובסירות: בבור . שם עשב המנקה וקרוי מלשון יגיפה : (ל) והוכותי. מלשון אום (לא) בשחת. ככור: תמבלני. מלפון טבילה ורץ תורידני : שלמותי . מלפושי:

ללמוק עוד הנה עכ"ז ידעתי שלה חנקה (כם) אנכי ארשע. ר'ל אף אם רפשמי בורים ויקרא גם אכל בדרו"ל (שבם ב"] : חושיל הוח כ"כ חני מדוכה ומעונה עד שלי אפשר יחזור לקדמותי: (ל) אם (ל:) סוביח. מכרר אמרים כמו אבר

שלנ וחוקה כפי בכורים המנקה כיל חם חשוב (ה' וחשביר מפני לכנוך השון: (לא) או בשרת . דיל החשופה לא יופיל כיא להכיא פלי הפיתה לפכול אותי ולהורידני אל שחם פקבר וואבר שלמותי יחשבו אותי כי יפשטו איתם משלי בהוריך אותי שאוים וכאושר חר אם כפוכה הכיא אוכל לקבל אבל לא אקום לחזור לקדמותי: (לב) כי לא איש במתי לין כמקום כים חים כמוני שחשיב לו נכוח יחדיו במשפם לבלר סדין עם מי בי חם חים פים מהחפבר להתווכת שמו חו כחשר ינחתי זכחי בע"כ הים מפליח ניסיו להחירני שישוםי מנא"כ ע"י משוכם כי אז יסים די בפוכם הפיספ (לג) לא יש. אין

תרגום בּחַבַּף כַר מִרוְמַסְמִין וַבָּאִין

יִדְהַךְּ : (כד) אַרְעָא אַחְמַמָרָת

קנד חיבא מן קדם יי דינהא

יחפי וכותא אין לא דיכי פן

הוא : (כה) יומי קלילו יחיד

מן פול עופא דרהם שכקו לא

חמון מבתא: (כו) חלפן עם

אלפיא דמעינין מנדיא היף

נשרא דמים של מיכלא .

(כו) אין אימר אחנשי מלי אשבק רונוי ואתנפר : (כח) בְּנַשִּׁית בְּלְהוֹן צַעְרַי

ידעית

אָקיִם יָלְעָנ : (כר) אָלֶרְץוֹ נְתְנָה בֵּיַר רָשָׁע פָּנֵי־שְׁפְּטֶיהָ יְכַפָּהָ אִם־לָא אֵפָּוֹא מִי־ ברוא : (כה) וַיִבֵי בְקלוּ מִנִירָץ בַּרְהוּ לָאַר יראו מובה: (כו) חולפו עם־אַניות אַבֶּה בַּנָשֶׁר יָמָושׁ עַלִּי־אָכֶל: (כו) אָבו־־אָמְרִי אַשְּׁכְּחָה שִׁיתִן אַמֶּעוֹבָה פְּנֵן וְאַבְלִינָרו : עבחו ינרתי בליעצבתי ידעתי בייקא

: שפן ימים פתפום את הלדיק : למסת נקיים . שהמים ילעג : (כד) ביד רשע. כלפי שמן : פני שפמיה יכמה. מסכחין כדכר ומסכין למת : אם לא אפוא. דבר לתת דבר זה מי הוא התכלה אם - סחמימים : (כה) וימי . עם כליון שאר החמימים . קלו מני כן . זכרי (כו) אבה. שם נסר שוטף: יפוש. יפרה : (כו) שיחי . דכרי לערי: פני . חמתי : ואבלינה . מתחוק כמו המכליג שוד על מו ינרתי כל עצבתי . שלם יניחוני מלפוק:

מצודת ציון

. במסה והמנה : (בי) ישוש. ימהר ויפרח שבם המכה ימים פחחום חם הרשע כחשר פי כנשר מש לחכול [חבקוק ח'] מרגומו יקבל די גמול מעט מעבה הטוב בשפה דסים ומיכו : (כו) שיחי . ספור המוחום: ולא כן ימהר והמים אם הודיק הוא בם שני. כשםי כמו חמן חם פני [ויקרח וחם עוד נעובה יחשב להרשע כי הוח כ']: ואבלינה . חתחוק כמו המכניג שוחק ומלעיג על המכת הנקיים בחריכו מי פוד [ממום כ']: (כח) ישרתי. אחסוף כיסורין וטוכה בעיניו המיהה הפתחומים: (כד) ארץ נתנה . סנס הרשע בעודי כל החרץ

שלו כיחה לעשות כה חפור לנחול ריששום ולרב חוקו הנה שופשי הארץ יפלימו עין ממנו וכאילו יכסה פניהם לבל יסחכנו במעשיו: . אם לא , ר'ל אם פאור לא כן כוא אים פה כאים ומי כוא אבר יכוב אמרי: (בה) ויפי של אני עם כל לדקוםי הנה מהרו ימי ללכם בקלום רב יותר מהחדם הרן וברחו ממני בכחינו לה רחו שובה כי הכל נשכח שתה בנות מובים הרעה : (מו) חלפו . עברו עם -אניום ההולנות על נהר אנה הממהרות ללכת : כנשר . פפו מהר לנוד הממהר לעוף שלמבור כשבם כחוכו: (כו) אם אפרי . הם החשוב הבכת ינותי וספור מנחותי וחשאב

בפסי במתחם לכתחבק מלועוק ומלכקרעם: (כח) יצרתי . חחשף

קכז

איוב י

הופעת: מו העיני בשר כד אם-

פראות אנוש הראה: נה הכימי אנוש

ימוף אם־שנותיף פומי נבר : נו פר

תָבַ קשׁ לַעֵּוֹנֵי וֹלְחַמֶּאתִׁי תִּדְרוֹשׁ: m עֵל־

הַעקּה כִּירלָא אָרְשָׁעִ וְאֵין מִיְרָהָ מִצְיל

(ה) הכיוםי בר נש יומיד אין

יוֹפֵי נַכְּרָא : יוֹפֵי נַכְּרָא

מו) אַרום תַּבְעֵי לְעָוְיָהִי וּלְחוֹבִי

אחבע: (ז) על מנדעד ארום לא

אתהיב ולית מן ידד פצי :

(ח) ידד צירוני ועבדו יתי

יווי : (מ) אִדְכַר כְּדוּן אַרוּם

תרגום

אופעת

ישף ידיה של תרויננה : (לר) ישבי משלי מחתיוב ודחלתוה לא תבעת יחי : (לה) אמלל ולא אדחל מניה אַרום לא הכנא אנא בהדי ב י (א) אתנורת נפשי בחיי אשבוק עלי סלי אמלל במרירות נפשי: (ב) אימר לאלהא לא תחיבנני אובע יחר ספול מה תנצי מפי ; (נ) התפים קרָסָדְ אַרום תשלום אַרום תרחם לשות ידד ושל מלבת דרשישי

ירו של-שבינו: (לו) יִמַר מַשְּלֵי שִׁבְּמִוּ וֹאַמְתוֹ אַל־תְּבְעַרְוּנִי: (לה) אֲדַבְּרָה וְלֹא אירָאנוּ כַּירלא־כַן אָנכִי עִפַּדִי : י מו נקפה נפשי בחיי אשובה שלי שִׁיתֵי אֲדַבְּרָה בְּמֵר נַפְשֵׁי: (כ) אמר אַליהַ אַל־תַּרְשִׁיענִי הוֹדְיענִי עַל־מַרה־ הַרִיבִנִי : נו הַמַּוֹב לְהְּוֹ כִּירַנְיַשְׁשׁׁק כֵּי עלמאם יונה כפוף והקבהגוע נחההם מ" דבתו הופעת

סחוק פת סרפס . (לה) כי לא כן אנכי. ע"כ שאנכי יכם אני מוחוק בי שלא אתחייב בדין :

י (א) נקשה נפשי . יפשי מתקוטטת על שאני חי והוא לשוף ונקטתם בפניכם [יחזקאל כ']: אעובה עלי שיחי. לרתי לושוק ולקבול ולם חוכל לשכחו ולסבליגו: (ג) השוב . בחשים: בי תעשק - וסגוול מן סלדיק את לדקו : ועל עצת רשעים . ומקנימים

שפעם

מצודת דוד סוכית כי [כראבים כ'ד]: (לד) ואמתו, בינינו מברר דברים אשר ישים יד ממשופר מל' הימה ופחד : על שנינו להיום ושמשים לו: (לד) יסר

ל (a) בקשה. נכרהם כמו אשר יקום אם יכר מעלי שבטו המכם בי הש היסוריו כסלו [לעיל ח'] : אקובה . מנין ולה הכעם הוהי פחדו : (לה) אדברה . הף ספינם משת וכן עזוב הפאב עמו [שמום חדבר דברי להחווכת עו מה הבית הרעה כ'צ]: (ג) תעשק. פנין גזל: עלי על לא חמם בכפי ולא אירא מפסי

כי וא ימוא בידי דבר פשע כי וא כן אופי פס עלמי כחשר חני בעיניכם חשר מחשבוני לרב פשע חשר וח כן כוח: י און כקבת נפשי . מנידו הכחב מדחה נפשי בעת עודני חי וחוב חמשן על עלפי

אבה ספור תלחותי וחדבר במרירות נסבי: (ב) אמר . חני חומר חל חוום מששם חופי לרשע להניח עני מן הרעום כמשמש הרחוי לרשע הודע לי על מה סריב פמדי לדין חומי כמשפם כרשם מה פשעי: (ג) השוב לך. וני טוב בעיניך חבר מפשום בוף כתרם על לה חמם: כי המאם. מוכב על העוב לך לומר וכי טוב לך חמר המחם פותל ידיך כלה מחוק כפועל והכוב למעשה ידיו ולה לשהמם: תל צצה רשעים .

וַתְּבַלְעֵנִי : (מ) זְכָרֹיָנָא כִּי־בַחְטֶר עֲשִּׂיתְנִי

פופעת זיווך בהראות להם פנים שוחקות: (ה) הכימי אנוש ימיך. לפתגרות כו ולרדוף: (ז) על דעתך. יודע אתה: (ח) עצבוני. טשאוני שלב דפום כמו אין מעלבין את הקטן במסכת שבת ועתה סילותיך יחד סכיב: ותבלעני . סם סתולעים: (מ) תשיבני . לבסוף

פַחָרָא הָוּוֹר הָוּלִי הָפַלְשָׁפָתָא (ח) יְדֶיךְה עִצְבוּנִי וַיְעְשְׁוּנִי יַחַד סְבִּיב

מצודת דוד מצודת ציון

יפי שוב עליך שמופים על עלם רשעים ר'ל משעת. כחלים וזרמת: (ח) עצבוני. פל' שמניה שליהם זהרך בעלקם עד שישלימה שלבון: ויעשוני. שנין לחישה למו לעני זכחומר מדום חעשוק כודיק וחמשה חסד מוכם חם כל משניך [לפנים ב'] : לרשם חשר שניקס לה ילדקו : (ד) העיבי

בשר לך . וכי ים לך עינים דומים לעיני ב"ו שאינו רוחם בכם מעלומום לב כי כנה כוחה חתה כל פשלום ויודע חתה מי הלדיק ומי הרשע ותבוע תחלים משכורקס: אם בראות. כפל כדכר כמ"ם: (ה) הכימי. ד"ל וחף חס חסחקי למה זה מהרת בתשלותי הגמול בוחת"ו חתד בחתר יוגשו זכי ימיך כלים כיתי יאנום חשר בעבור זה ימהר יחים נשלם כל הגמול בחשבו פן ימות מך לא ישלים לפוס כל כגמול אכל אתם כלא תי וקיים לעד וככל עם אני כידך: אם שנותיך וגר. כפנ הדבכ בפ"ם: (ו) בי תבקש, חשר תכקש על עוני ושדרום על חטחתי לתפם אחר כמום ללרפם יחד לכום על ככל כחחד מבני הפסק בוחיים כחיון לם כייקי מסור בידך בכל פק : (ו) על דעחך. ר'ל כנה לפעמים ימהר כחדם לשנם נמול כרש בחשבו כן ישווב דרכו וחז ימנטופו חנשים מלנקום ממנו מעספ שלה חמר כנה מהרם לשנם הכל על כי יודע חמה שלה חרשע עוד משמה חבל שות תיון מציל מידך ומי ימום בידך לעשות ככל פח כחפלך הן לנקום נקם כן לרחם : (ח) ידיך עצבוני . ומדוע ה'כ מכום ידיך יעליבו הותי וכחשו הוהי ובחד שלם יחד סביבי ותבחם אוםי ככם ומה זה מהרת: (מ) זבר נמ , מו מקה

קכתה

ישמרתני ומ עוני לא תנ קני: ומו אם־ מצוקא יתר ווניד נובין ווביתי לא אופוף בישי פו רשונתי ו אלבי לי וצדקתי לא־אשא יביה עיד אריא תצוד יחי (מו) וינאה כשחל הצודני ותשב התפלא: מחוב חבין בי : (יו) מחבת בי : (יו) מחדש עדיף ו ננדי ודורב בּטְרִים פְּטְמָלְפָּוּ פִּינִיטְא פִּינְישָׁרְן בִּנְשֶׁרְן נְשָׁרָי חַלִּיפָוֹת וְצָבָא עִפִּי : בּטָרִי פְּחָמּלְפָּוּ פִינִיטָא פִינְיִילִיוּ בִּנְשֶׁרְן עָפֶּוֹרֶ חַלִּיפְּוֹת וְצָבָא עִפִּיי :

אין שנא עברתני ולעפרא דוכי לא חוַבְנֵנִי: (טו) אין קּחִיבְנַנִי : נין הַלָּא הֵיךְ חֶלְבָּא מְבִית חֲבַל עֵּלֵי מָן דִּינָא רַבָּא סתריד לקבלי וחסני רוגוד

(פו) שבע קלון. אני : וראה עניי. אין זה וכאה לפון לואסי אלא שם דבר ראם עניי בדנ"ן בלע"ז . שכל שעם אני רואסו . כמוי שאתה אומר ושבע ימים לקמן בסוף כמו ושבע ימים [בקמ"ן תחת שי"ן] כן מאמר וראה כמו ורואה עניי: (מז) וינאת כשחל תצודני . ויגדל בעיניך להיות לך למשא ולפח נפש את אשר כשחל סלודני אשר תפרוש לי מלודה כאילו אני גבור כשחל: ותשב. מיום

אל יום: תתפלא בי . לדקדק ולספליא במשפט לשון כי יפלים [במדבר ו'] : (יו) עדיך. להעיד על חליפת החלאים ומכאובים: ומנים קלובים ליסורי ואלו משמשים [לבא א'] וחוזרים ומתחלפים

מצודת ציוו פתכחובים החלו ולח חנקני עדין מכחסי (מו) אללי . מלי יולה ובחה החליף במכופי פמון : (מו) אם רשעתי . לוחם חששם היו"ד כמו ישי הלשי (דה"ח ב"ן: (מו)וינופת שחיו הבדל בין הרשע וביו הלדיק בין חם ויגדל כמו היגחה גומה [לעיל ח'] : פשמתי אלני לי בין אם לדקתי לא ארים (יו) בעשך. כמו כעסך בסמ"ך: וצבא ראשי בין כך ובין כך אני שבע מקלון ענין זמן כמו כלא לבא לאנוש [לעיל ד'] ב

מצודת דוד מרפת רעי ומראיים עניי ושפלותי כ'א פים כבדל בין לדיק לרשע אף אם לו

רשפתי מימ כלה כבר קבלתי די כגמול והריני מנוקה מעוד ומה זה לה ילם פיסורין : (מו) ויגאה . מי ימן וסימס הרעה גדולה עלי כ"כ עד שמלוד אומי בה כשתל כזם חשר ילוד דבר מה חשר ישתימו פעם חתם ולח יבנה וכן חתחום: לפיום נשחת בסרעה עד לכלה אבל חשוב ללוד אומי פעם אחר פעם וחדאה בי פלחות ישמור כנפש ולח מתו חומה לרחות שחם : (יו) תחרש. בכל מת תחדם נבדף פדים השר ישידו לך על רוע מפעלי ועל רעיו יחמר חשר ירשיעו חותו : ותרב . פי"ז מרכה כעסך עלי כי ארבה להשיב אמרים וברוב דברים לא יחדל פשם ב חליפות . וכמה מחליפים עומם פעם ידבר זה וכמה זה וחם פולבי

תרגום ונדיא אַשׁתִּיחַנִי : (יב) חַיי וְהַקְּדָּא מְבַרְהָא מִפִּי וְדְכַרְנָדְּ נפרת רוחים (ינ) ואלין אטישתא בַלְבַּדְ יַדְעֵית אַרוֹם דָּא נַבַּדְ : (יד) אין חבית ונפרפני ופנ

וְאֶל־עָשָׁר הְשִׁיבְנִי : יי הַדְלָא בָחְלָב תַּתִּיבָנִי וְבַּנְבְנָה תַּקְפִּיאֵנִי : ניא עור יָבָשֶׁר תַּלְבִישֵׁנִי וּבְיַעְצָנִית וְגִידִים הְשְּׁכְבֵנִיי ניבו חַייִם וַחָסָד עָשִׁיתָ עִפְּדִי וֹפְּקְדְּתְּדְּ שמרה רוחי: מים וְאֵלֶה צְפַנְתָּ בּלְבָבֶּךְ ירשתי ברואת עמך: (יד) אם־המאתי

לכסוף: (י) כחלב תתיכני . בטפת חולדתי : (יב) ופקדתך . פקודת משמרתך שמנית ני שומרים : שמרה רוחי. כבטן אמי ואח"כ: (יג) ואלה צפנת בלבבך . לכלעני כאילו אין [אחס] זוכרס: ידעתי כי זאת עמך. סכל כמסורש ולה שכחת: (יד) אם חמאתי ושמרתני . נתח טיניך כי מלהעלים ולעבור על מדוחיך [ממשהם ומעוני אין אחם מנקני אלא על הכל אחה פורע]:

מצודת ציון

(י) התיכני . מנ' החנה ויניקה וכן דעתר לחור שששים חותי כיולר העושה סכמוך כשף (יחוקה: כ'ב): הקפיאני. מלחכתו בחומר ועתם חשתוקק להשובני כחשר דבר לנול יחרסך לפיום שב ודבר חו קשפר לבשל פשולתך הנפלחה : בום וקרה כקבה כמו קפהו תבומות (י) הלא כחלב . כמת הילירה מתחילה [במום פיון: (יא) חשבכני, מושן סכך החנהני נחוב וברור הינול מצים חבי וכסוי ועם כוח כשיץ : (יב) ופקדתך . וחמי וחת" כקפחם חומי כגבינה כוח כתחלם כינירס: (יא) עור ובשר . חז'יו 1356

הלבשם אותי ממשל להאברים הפנימים בנבום עור ובשר לשומרם מהחק כי כהם חלוי עיקר חיות החדם : השבבני כפים אברי הפנימים בשלמות וגידים המקשרים יחד אם העומות להיות משניים ונאחצם אנו כאנו : (יב) חיים וחסר. כעם כסיא עשים עמדי החיים 'תם כי כות החיוני ולה כפבור גמול מה כי פדיין לה פשים מהומה הכל בחסד פבים אחם : ופקרתך . מלוםך שמרה רוחי בקרבי לכל חלא עם כי הגיף כות ככחד מנה נקבים: (ונ) ואלה. והם סבת הוס סדברים והופן שבייתם לפום כוכבך ואין שלמך מי ישינ חוחם פכ"ו את זה ידעקי אשר הדבר הואת היא ממר אחם ברחם חתק ילרם וחיך ח"כ החכל מעשה ידיך הנעשה בחמשה נפלחה ובשלימות לב: (יר) אם חבאתי. חף אם הסאקי כאם רואי אשר בתרחני זה זמן רב במאחבר

המכחובים

(ב) הַרָב דְבָרִים לָא יַעָנָה וְאִם־

וּמַפַּעפִעא הִיךְ קְבַלֹּ: פא (א) וַאָּתִיב צוֹפַר דְּמָן נַעְמָה

ואמר: (כ) אַפְּשֵׁר לא (א) וְיַעַן צַפָּר דַוּגַעְמָתְר נַיְאמר : דמסני סליא לא יתותב ואין בר נש מבי ספין יובי : מינם בייבין מיכניא משוקקין איש שפרתים יצדק : (מ בדיד מתים ידו וְמִיפַר דְּבֵּי אוּלְפָנִי וּבְרֵיר ידורישוּ וְתּּלְעֵנ וְאֵיוֹן מַכְלְם: (ד) וְתּאמֶר (דֹיִי אוּלְפָנִי וּבְרִיר יוֹדי וֹשׁרְעָנִי וְאֵיוֹן מַכְלְם: (ד) וְתּאמֶר בינוי לצינה: (ה) יבכם פו לנה לקתי ובר היירתי בשיניה:

תרגום

(נו) וְאִּנְלֶם מִירִימֵן אֶלְוֹתַּ דַבֶּרְ נְיפְתַּחָי

שאין שם סדרי אדם כלומר מנהגים שאין שם יישוב ואור שלם כמו מופל סוח]: ותפע כמו אשל. מקום מופע שכם כמו אופל סוח: [מענה לופר] .

יא (ב) לא יענה . מלחרים מפני רוב דבריו : (ג) בדיך . שמתה בודה מלבך : מתים יחרישו. בני מדם :

(ד) ותאמר . לסקב"ם זך לקחי וכר סייתי בעיניך :

מעלמום

מצודת דוד

מצודת ציון ישבר לשלם כל גמול הרשע הלה החדם מערכות [ויקרה כ"ד] מ"ה פדרין: ותפע כות בידו ככל עת וירב חמריו לחל חיך חורה וזריתה כמו הופיע מהר פחר לא יחום מלחבל פועל ידיו הנעשה בחכמה [דברים ל"ג]:

נפלחה ובשלימות רב: יענה , מנשון ענים ומשובם: (ב) הרב דברים . וכי מי שמרבה (ג) בדיך. כוב הכדוי מן הלב דברים לא יהיה לו תשובה עליהם כמו מלבך אתה בודאם (נחמיה יין :

וכי לא ימלא מענה גם על מרבים בחים. אנשים כמו מחי מספר בראשים סדברים: ואם איש שפתים . וכי כיודע ל"ד]: (ר) לקחי . ענין כלימוד וכהרגל לסמלין אמריו במיטב הדבור וכי בעבור כמו הלוקחים לשונם [ירמיה כ"ג]: ובר . זה ילדק: (ג) בדיך. הדברים חשר חתם

בודה מלבך ישתיקו את האנשים לכל ימחאו בתרעומתך כי חושבים שכן דברת וכחמת חתך ובעבור זה תוסיף להלעיג מול המקום על כי חין מי מכלים חותר שליכם : (ד) ותאמר זך לקחי . מאמר אל מול המקום הנה למוד הרגל דרכי ביא מכם וברורה וגם בעיניך אני בר ונקי ללה לומר יודע אמה שהדין עמדי וחעשוק במולי : (ה) ואולם . חבל כחמת מי יתן שידכר כך חלום זיפתה שפתיו לכתווכה

T. VIII. ין אינב ח"ח [ח"ח אינב

בַני : (יח) וּלְמָא מִן נִיסְשְּוּ

אַפַּקתני אַתנניד וְשִׁינָא צַאּ

הַנְינִי אֲהַי מוֹ כְּרֵיסָא לְבֵּי הַנִינִי אֲהַי מוֹ כְּרֵיסָא לְבֵּי הַנִינִי אֲהַי מוֹ כְּרֵיסָא לְבֵּי

קבורתא אַתְעַל : (כ) הַּלָּא

בליקין יופי ופסקו ושף שלי

ואַנות וְמֵיר : (כא) בַר דְּלָא

דְתִימוֹרָהָא הַיּדְקבַל מוּלֵי מוֹתָא

ולא פובי יתוב בני נשא KEDDEDI

איוב י

פיש הַלְפָה מָרָחָם הְוֹצֵאתְנִי אָנְיִע וְעֵיּן לא הראני : (ימ) בַאשׁר לא־הִייַרִי יאָהֶיֶה מִּבְּטָן לַקְבֶּר אוּבֶל : מֹ הַלְאַר מעם ימי יחדל וחדל קרי ישית ושיח קרי בְּפָנִי וֹאַבְּלְינֶרה מַנָּמ : נכא בַּמֶרָם אַלַךְּ וְלָא אַשוּב אַל־אָרֶץ חִשְׁרְ וְצַלְמָתְר : (כב) אָרֶץ וְמּלְא דְּמוֹתָא : (כב) אַרָּץ מַפָּׁתָה ו בָּמִי־אֹפָל צַלְמֶנֶת וְלָא־סְדָרִים

מתחהלפים שניים משונים מאלה ומשמשין זמן אחר: (יח) אנדע ירעין לא תראני . סלוחי חגוע מרחס : (ים) אובל. סלוחי הייתי מוכל : (ב) ושית ממני . שית עלמך ממני ומעלה כמו [ישעים ם"ס] קרב אליך קרב לעלמך ורחק ממני : (כא) בשרם אלך . -בעודני הי ולה סגיע עם מותי . הנח לי וחרגיעה : (בב) עפתה בס דבר חשיכה . כמו שחר ועיפה [צלמות סוח ולח סדרים בם

(יח) אנוע. חמום: (ים) אובל. חוכח חביב: וצבא עמי. וח ימסרו לוכם חבל פתו וכוח לקברום יוכל [לקמן כ"ח] : יחשככו שמי משך זמן ומרכים דברים (כב) עפתה . חשכה וכן תעופה כבוקר ובע"כ אשיב על כל דבריהם: (יח) ולמה ספים [לקמן י'ה] : סררים . שמים חם ככה חתה עושה לי ומה הולחקני חי מערכות

מרחם אמי כים לי לגוע נדחם ולא פים פין רואם אותי פל כי הייתי נקבר פיד : (ים) כאשר וגו' . או הייתי כאיני בא סייםי כי סייםי מוכל מן סכנת אל הקפר וכרי כוא כאילו וא נכראחי מעולם: לב) הלא מעם ימי . ואם נבראמי בעבור לקבל עוד הטובה כוא ימי מעטים המם -פתםי חקבו כשובה ולום חדל כיסורין ושים חותם ממני ותחחוק משם ומן : (כא) בטרם אלך. נפנים חמום וחור כדרך חשר וח חשוב והיה חו חום ילומום חשכם הקבר : (כב) ארץ עשתה תני. החושך שלה היה כמו חשכם הפום שכיה צו של מות וחין שם כדרי מערכות ככוכבים והמזנות: והפע , והף מקום המנהים פמוסיר בכה פית כחשכם תפלה ולחה חדל ממני היסורים עד לת חוב חל המקום הכות שנולה מהמעוה ההיא לבחור דעם כלדד באמר שככל כא בהשנחה וטוכם הרשעים לרפה ורעות הלדיקים המה לשובה כי יביב אמרים לומר איך יחקן אם המה מין אחם -חייך חחם נכם וישמנו בפעולחם וחם בעבור המיחה הפחחומים הכחה לרום בלה מד (מופר יחשב ויפחר כזה מוכיום מיופר כמו הנדיק חף יחלום למה זה

מַנָהָ וֹנְתָבָּרִת מִנִּירָם : מֹ אִמרֵי חַלְּף וַיְסְגָּיֶר וְיִקְהִיל וּמִי יְשִׁיבֶנוּ : ניא בִּידְהוּא יַדֶע מְתִי־שָׁוָא וַיִרְא־אָׁוָן וְלָא יִתְבּוֹבָן:

משחחה ופתיה יחיר מן ימא : (י) אין יחלוף נייחוד שמיא בענני ויכנוש משריו מז יתיבניה : (יא) ארום הוא חבים נברי שקרא ואפשר דחמי וברי שְּקרָא וְאָפָּאָי בְּנָשׁ שָׁפִר וְלָא צִּתְבּנִי (יב) וְּבָּר (יב) וְאָיִשׁ נָבוב יִלְבֵב וְעִיר פֶּׁרָא אָדְם חרוף יחספּם לבִּיה וְעִילָא דמרורא היד ברנש אחיליד :

תיא ובר נש מפלפל ידיק ועולם מסרבו דאתבו נברא

(י) אם יחלף ויסגיר . ביסורין את מי שירלה ויקהיל כל פמליאות שלו לווכח על שהסגיר ומי בהן ישיכנו בדברים . למלוא עול בפעלו ואם מפני שהנידון שליו ושקט ימים רבים . כן דרכו: (יא) כי הוא ידע מתי שוא . וירא און ולא יתבונן . שהס עושים ימים ישנים ודומה כמו שלה יתבונן [יתבוננו] כי מהריך הפו : (יב) ואיש נבוב , חלול כלא לכ אשר לא סכין דרכו [ילכב] יקנה לו לב לשוב לבוראו ולפשפט במטשיו או אדם אשר היה כשיר פרא למוד מדבר קל בלה דעת: אדם יולד . ילמד עלמו להיות הדם חדם

מצודת דוד

מצודת ציון במקיף אם העולם ואיך א"ל אפשרי להשינ ט"ו]: (י) יחלף. יעביר מן העולם וכן בחכמת כלב: (י) אם יחלף. לואת אף עד בוא חליפתי [לקמן י"ד]: זיקהיל. אם ימנאו מרבית אנשים אשר ישוו בדבר יאסוף כמו ויקסל משם [שמות ל"ה] :

סמעל ועל"ז יענשו בעונשים מתחלפים את (יב) נבוב . חלול וריק כמו נבוב לוחות מי מהם יכרית מן העולם וחת מי יסגיר [עם כ"ו]: ילבב . מלשון לב ר"ל יקנה במחסר היסורין וחף מהם יקהיל לחספם לב: ועיר. כן נקרח החמור בקטנותו וכן אל משמר לכלחם כה הנה על"ז חין מי עיר בן חתונות [זכריה ט']: פרא. חמור להשיב על גמול השלומיו: (יא) כי הוא

ידע . ד"ל אם לפי דעת האדם ישוו כולם בדבר המעל הוא על כי אינו יודע שעור סכנת כ"ח וחחד חבל המקום ב"ה יודע הוח חנשי שוח ר"ל מי הם חשר מעלו בשקר כי הבינו המעל ושקרו בעלמם לעשוחה מחחום הלב ומי הוח חשר רחה חון כלבו וטעם במחשבתו לומר שחין כחן מעל חולם יכול היה לעמוד על החמם כי שעור הכנתו היתה מרוכה חבל קלר בחכמה ויודע מי הוח חבר לח יחבונן כלל כי לפון לבו משכל ועשה העמל מחסרון הדעת ועל כולם יביה במשפע ולפיהן ישיב משפע לכ"ה לפי הרחוי לו כי בהמת לה ישוו בדבר המעל: (יב) ואיש נבוב . כי גם הסכל הריק מחומה עם כי עשה העמל מחסרון הדעת על"ו עום יעום כי שאוי לאים נבוב וריק מחנמה לקנום לב להשחדל בחנמה להשכיל דרכי ה' כי כל קפותף קפך: (ו) ניחני לד פנין דחוכמתא ארום בופלא חוכמתא ודע ארום אנשי לְּדְ אַלְהָא מַעִניְדְ : (וֹ) אפשר יפשפוש אלהא חשבח אין עד סיפי שבי משבח: (ח) בּנְבְהַיּ שמיא מה את עבד באוריתא בעמיקא מן שיול מה את ידע: (מ) דְּנִנִידָא יַהִיר מן אַרְעָאוּ

תרגום

שפרות שוד: יו ויבדילף ו תעלמות מַּכְמָה בִּיבִפְּלֵים לְתְוּשִּׁיָה וְדַע ו כִּיִבשָׁה לה אלוה משנה : מו החקר אלוה המצא אם עד־הַכְלִית שַׁרַי הִמְצָא : מו נָבְרַיַי שֶׁמַיִם מַה־תּפָעל עַמָ קה בישאול פהרתוע : מו ארכה בארץ

(ו) תעלמות חכמה . ותדע כי כפלים לתושים. יש לתורם שלה קיימת: בי ישה. כמו [דברים כ"ד] כי תשה ברעך הרבה יש לו מוד חוב פליך בדברי טוניך: (ו) החקר אלוה תמצא. שלתה סבור שקיימת הכל -(ח) גבחי שמים. דבר שחות [גבוה] כגבסי שמים מה תפעל בו אתה ועמוקה היא החכמה משאול: (מ) מדה . מדד שלה . [ס"א] מדה שלה וכאן הזכיר מידוד בלשון זכר שלא אמר מדתה :

> מצודת ציון מצודת דוד

ברור ונקי : (ו) לתושיה . כן נקרחת עמך: (ו) תעלמות חכמה . סודות מסתרי חכמת החורם וכוח מלבון ים על כי ישנה החכמה חשר יחחייבו הבחח העונם על לפולם ולה מחזור להין כשהר הדברים: כל חטה חשר יחטה החדם: כי כפלים ישה , ילום כמו חשר ישם ברעהו [דברים לתושוה , חשר לפי חכמת התורה רחוי עוד

לך כפלים מן המכחוב .חשר בה עליך חבל לא קסר כלום כי דע אשר הוא הלוה לך מה מעווניך ותקבל עליהם גמול אח"ו פתחם כמכ בכלוחם חולך: (ו) החקר . מה התרעם על רעות הגדיה וטובות הרשת וכי חפה ממוח חקר משפט כ׳ וכחומר וכי יודע חקה מי הוח הרחוי להקרם מדים ופי לרשע יחשב כי ככל כוח לפי שעור מדרגם ככנת החדם כי מי שהכנתו מרובם וקור בעבודת אלקים לא לדיק יחשב ומי שהכנהו מעט הנה כל דבר לרב יחשב ומי הוא היודע תעלומות לכ מי הכנתו מרובה ומי הכנתו מועטם וכחינו ישפום על ייסורי חיוב שכחו על חשר קלר בחכמה ומרובה היחה הכנמו : שד חבלית. כחומר חף חם חכמת לדעת מה וכי תמלח עד התכלית : (ה) גבחי שמים, כנה פדור חלוה בסשלום הגמול לרעים ולטובים הלח המה רמו כגבהי ממים ותם ח"כ הפעל למו למחוד על חמיםתם וכלח כיח עמוקה משחול מם פתכל לדפסה : (ש) איכה . מדת הסדור ההית תרוכה מן החרן ורחבה מן הים

דַקּבְּלָא הַיִּדְ צַּפְּרָא הָהָנִי : (יח) וְבָשַׁחְתָּ כִּי־נִשׁ תִּקְנָהְ וְחָפַּרְתָּ לָבָשַׁח ליחו וויתוקיון איים היו דים תשקב: (יש) ורבצת ואין מחריד וחלו פָּנֶיף רַבִּים: (כֹּ) וְעִינֵן רְשָׁעִים הַּכְּלֵינָה וְמָנוֹם אָבַד מִנְהֶם וְתִקוּתָם מַפַּח־יי

(יח) ותתרחיץ ארום אית סבר תשבוב : (יט) וְתְרְבֵּע וְלָא דמניד וישתרו אפד סניאין: (כ) וַעִינִין דְּרַשִּׁיעיָא חִשְׁתִיצוּן נשובותא הובד סנהון וסברתהון

תרגום

מפח נפש :

מהיה . ע"ח מעופה . לשון עסעפי בחר [לעיל ג'] שחם הוח לשון הופל סים לו לומר תעופה נקוד בשו"ח כמו תנופה תקומה מרומה תכומה : (כ) ועיני רשעים . שונאיך: תכלינה . בפנומם ברעתך לראות ולא ישיגו [תאותם] וכל כליון שינים שבלשון כודש

שהו המלפה לראות ואינו משיג . וכמו ושוניך רואות וכלות אליהם פנו' [דברים כ"ח]: ומנום . סוא מבטח : ותקותם . מה שכם מקוים לראות כך למפח נפש יהי להם: [מענם איוב] .

ויען

מצודת דוד מצודת ציון

בחושר ההפך להיות מחיר כחור הבוקר : חשך : (ים) ורבצת . ענין השכיבה לנות : (יח) ובפחת . חשב כנות כי יש תקום וחלו . ישחלו ויבקשו : רבים . גדולים לשבת בשת כחשר כן תששה: וחשרת . כמו ורבי המוך [ירמיה מ"ח] : כחילו חפרת סביבך חפירה עמוקה לכל (ב) חבלינה . המתחוה לדבר וחינה בחם הרוב חליך כן חשכב לבטח מכלי מחריד: קרוי בלשון מקרא כליון עינים: ומנום . (ים) ורבצת . וכחשר תרכן לנות חין מי מלשון ניסה ובריחה ; מנהם . מהם : יחרידן: רבים, גדולי העם יחלו פניך מפח נפש. דחכון נפש על שם שתרובה למלחות משחלתם בקיות לחל ידך: כנפש לפחת ולוחת מן הגוף וכן ונפש בעלים הפחתי [לקמן ל"ח]: (כ) ועיני רשעים. חבל הרבעים עם גודל כללחתם פוף חכלינה עיניהם כי לא ישיגו

תוחלתם וכחשר יכוחו ימי הפקודה יחבד מהם המנום כי לא ימלאו מי לנום אליו לעזרה: ותקותם . ר"ל מוכנים הם לדאבון מפש כחילו יקוו לה כי בודחי כן יהיה [העולה מהמענה ההיה שדעם לופר כדעה אליפו וכלדד שהכל כא בהשנחה אולם גמול המעשה חחלק לפי שעור מדרגם סכנת כחובים ומי שהכנתו מרובה וקלר בחכמה יחשב לרשע ומי שהכנתו מועשם אף המעם לרב יחשב עד כי ימלה מרבים הנשים ישוו בדבר המעל בעיני העם פיתחום בגמול עונשם וישפוט עלי סורי חיוב על כי קלר בחכמה לפי

שעור קכנתו) :

בונחא לבד וחפרום לותיה בּצְלוֹ יְדִיךְ : (יד) אין שקר בִּידָדְ רָחַק יְחִיה וְלָא חשׁרֵי במשבנה שולא : (מו) ארום היבין תוקוף אפוד דלא מום וְחָהֵנִי סְנִין מַחְבוּלָא וְלָא חַרְחַלְבָּ (מו) ארום את לעות תתנשו היך כוי העברו חדבר : (יו) ומְמְהַר יוֹמֵיךְ יְקִים גוּשְׁמַךְ בהלד בנרגושתא דפעסועא

דקבלא

יוָלֶדְ : (ינ) אִש־אָתָה הַכִּינוֹתָ לָבֶּךְ בַּנָּא כְּהַפָּבּר: (יג) אין אַתָּּ וּפָרַשְּׁתְּ אַלְיוֹ כַּפֶּוְךּ : (יד) אִם־אָנוֹן בִּירָדְּ בַּרְחָיֵקְחַהּ וְאַל־תַּשְׁבָּן בְּאִדְּלֶיִהְ עַוְלָהְ : (מו) כִּי־אָז ו הִשְּׁא פְנֵיךְ נִמְים וְהָיִתְ בְּצָּק וְלָא תִירָא : (מוֹ) כִי־אָתָה עָמֵל הְשְׁבָּחְ בְּמֵיִם עָבְרָוּ תִוְבְּרִ : ייוֹ וְמִצְּוְדְּרִיִם יַקִּים חָלֶד הְּעִפְּה בַּבֶּקר הְּהְיָרְה : ובמחת רשיי

כסדר בני אדם ויכון דרכו: (יג) אם אתה . סיית מכוין לבך מחר יסולין : ופרשת אליו כפיך . בחחנה : (יד) וחלחק חון מידך וחל חשכן בחסלך עולס: (מו) כי או. סיים בטוח שחשה פניך ממום שתגרום לשלמך לשלת סניך מכל מום מתוך כך : וחיית בצק. חזק כמו מלוקי ארן: (פוז) וכל פמל היית שוכח . וכמים עברו וחלפו . כן יסים לך כל זכרון עמל : (יו) ומצהרים יקום חלד . יותר מאור להרים יקום לך חלד מזל וזמן כמו וחלדי כחין נגדך [תהלים ל"ט] ד"ח יקום חלד כמו יקום חור חלודה בלך. כלומר ביסים מקום אפילה מאיר יותר מאור להרים. זו שמעתי מבל הרמשון לי נרמה כמ"ח : תעפה . מפילה שלך כבקר

מצודת דוד תסים סבר : (מו) מצק . חוק כדבר הנילוק אדם כאשר יולד הוא כעיר פרא מבלי ממחכת : (יו) חלד . זמן כמו וחלדי חכמה וכחשר יכין לבו הנה ישכיל וכ"כ באין נגדך [מכלים ליע] : העפה . ענין ראוי לכל אים נכוב לכנין לבו לכרגיל

בחכמה: (ינ) אם אתה. חם חכין לבך ביל אם תרחיב לבך בחכמה נשעור מרבית הכנהך ותפרש כפיך אל ה' להעביר מוכך על מה שקלרה עד הנה בחכמה ובעבודת אלהים לפי רוב ההכנה : (יר) אם און . אם יש כידך דבר עבירה הרחיקה ממך ועשב אותה ואל חשכן באסליך עולה כי שלח השלחנה ממך : (שו) כי או . כחשר כן תעשה או חרום פניך למעלה ומכלי מוס ר"ל לא חלך עוד שחוח ופניך למעה ואף מכאובר ירופה ותקים מבני מום : והיית מצק . ומאז וכלאם חהים חוק ולא חירא מפחד כי בת יקרב חניך : (מו) עמל תשכח. העמל שהיה לך חשכת בעכור רוב הטובה ורק מעט חבהר בזכרונך כמים העוברים ממקומם אשר זכרונם ישמר מעט בלב באנבים ולום ירום לבך ולה תלך עוד בחות: (יו) יקום חלד , יקום לך ומן מחיר יותר מעת כוכרים: העפה. עת

נו ישליו אדילים ו לשרים יבפוחות אלהא דכמחהון למרגיוי באל לבישר הביא אלוה בידו : ופו אלהא ביניה: חיא ובני (ו) ואולים שאלינא בהמות ותרך ושום יַהְמַסְרָהוּ לְבָּנוֹיוּוּ וְעַמֵּינִאִּי הַשְּׁמֵיִם וְינָדְ־לֶךְ: מו או שְׁיִח לְאַבְּי ומואבא דשהוולרחאויתסקריו ותורך ויספרו לך דגן הים: (מ) מי מיד פרעה דאימי אלום שלותי לא־יִדע בכל־אַלָה כֵי ידייהוֹה עשתה

מ וכני ישמעאל דרחיצין מ דמרניוין ישמעאל דשלוין במשבניהון ביר כשיעיא דפרנוין אלוה מחתא בידיה : (ו) וברם

מצודת דוד

לארשא (מ) ני נילְפָּנְדּ וְעִוֹפָא דִּשְׁמֵיָא וִיחַנִּי לָדּ זּ (מ) אוֹ מַלֵּל לָאַרְשָא והלפנד וישתעון לד נוני ישא : (מ) פו לא ידע בכל אלין ארום מחת ידא

פומד למי ששאכן במשחותיו לומר שלום יהיה לי נכון מזומן הוא סמשתות שחנן להיות במועדי רגל שרגלים מועדות . וידעתי חני כי ימים ישליו חוהלים לבני הדר השוכנים בחהלים המדברה . והם פודדים שנחמר פרה חדם ידו בכל [ברחשים ש"ז]: (ו) ובשחות. שלימום יש למרגיץ אל, לכל אשר סביא לו ספור כשלום בידו .

סצודת ציון למחשכות איש שאון ושקם מרוב כל כחלקה והשמטה לנפול כמו ולא מעדד

יחשב כלפיד הבזוי חת מי חשר כזה קרסולי [מהלים יית] - (ו) ישליו. מלשון נכון שימעדו רגליו לפול ולזה הרכה שלוה : ובמחות . ר"ל משכנום בטוחום לופר לשחק בי : (ו) ישליו . אכל לא וקלר בדבר המובן: (ו) ותרך . וסלמדר: מרוב חכמה ויושר לבב רבה הללחתו כי (ח) שיח . מלשון שיחה ודבור :

כלא ראינו אשר אכלי השודדים המה בשלוה ומשכנות בשוחות נמלחים למרגידי אל לאשר ישבוד הגלולים אשר לא יפים ממקומו ומכיח חותם בידו ועלין חליו ישתחום ולהם יעבוד וח"כ חף מבננחם לופר חין רחיה על החכמה ויושר הלכב : (ו) ואולם . חבל חכמת מה לר וחם בהודעת העלמת חקר חלוה לה לריכוה לך כי בחמת שחל אל הבהמות וכ"ה מלמדד כעלם חקר אלוה ר"ל משלימת ילירת היצורים ומהחנמה אשר בהם אשר יתחלפו אלם מחלה מכל זה יוכל להשכיל שלח נמלח חקר חלוה וכחילו הם יוכו וינידו חם זאת: (ח) ותרך . ר'ל מטבעי ארבע היסודות וכל הדברים הנתואים בארך במורכבים מכם מאלה תוכל להבין העלם חקר אלוה : (מ) כי לא ידע בכל אלה. עי כוח הסכל חשר לח ישכיל לדעת העלמת חקר חלום בחתושים חלם הדברים שלם מחמריך : כי יד ת' ועו'. כי כלח יד כ' משמה כל שלם ומכם כלח שמם יב (א) ואחיב איוב ואמר בי (ב) בַּקוּשִׁמָא אַרוּב

אַתון הַבְרַיָּא וְעִמְכוֹן הְסוּף דַכְמָחְכוֹן לָא פָּרִישׁ אַנָא מִנְכוֹן ועם פו לית דכפת אלין : (ד) חוֹכָא לְחַבְּרֵיה אָהֵי דְקָרֵי לאלהא ועני יחיה חיד לובאה ושלימא : (ה) אודא דְבְּסִיר לְרַשִּׁיעָא מִן מַחְשֵׁכָא. שָׁלֵיו מְבַנֵּוֹ לְהַרְפַּחָקִי וֹמְנָא בּ

יב (מ) ניען איוב ניאמר : (כ) אמנם

כֵּי אַהֶּם־־עָם וְעִפֶּבֶּם הַמָּוּרת חַבְּמָה : (נ) נַם־לְי לַבָּב ו בְּמוֹכָם לְאַר חוּכְמָהָא : (נ) לְחוֹד לִי לְבָּא נפל אָנֹכִי מָכָּם וְאֶת־מִי־אַין כְּמוֹ־אַלָה: (ר) שְּׁתָּק לְרֵצֶהוּ ו אָהְנָה קֹרָצִא לָאַלוּהַ ני ענהו שוחוק צהיק המים: (ה) לַפֵּיד בַּח לַעשְׁתְּוֹת שַׁבְּבֶּן נְכוֹן לְמִוֹעֵדֵי רָנֶל:

רשיי

יב (ב) תמות חכמה. כשתמותו המות עמכם כל חכמה כי כל חלמס ככם . אבל: (ג) גם לי לבב כמוכם . ואת מי אין כמו אלה. שהקב"ה שלים לעשות רלונו ולהאריך שלוות רשעים . אינכם אלא כמשחקים בי. ואני הוא [ההום]: (ד) שחק לרעחו. קורא להקב"ה וישנהו מלער הקנטתכם ומה ישנהו לתח לו שחוק ללדיק: תמים . שלם : שחק צדיק תמים . היה הענייה השר שנה וידעתי אני כאשר אמרתם : (ה) כי לפיד בח . אש של גיהנה

וב (נ) לא נופל . לה פחות ונרוע וכן וב (ב) אמנם/ כהמת כי התם כרכים נופלים מערלים [יחוקאל ל"כ] : ולמולי תחשבו לעם כי נשארתי (ד) לרעהו . מלשון רעיון ומחשבה למו לכדי וחין מי יחזיק בידי חבל וכי בעבור בנת לרעי מרחוק [חהלים קל"ט] : כי אחם הרכים למולי חמות החכמם (ה) לפיד . הוח העץ שמנדנדים כו עמכם ר"ל וכי כל החכמה היח ככם עדי החם ונשרף גם הוח כמו כנפיד יבער שחם חמותו חמות גם היה ולה תשחר [ישעיה ס'ב] ועל כי לא יצלח למלאכה בעולם: (ג) בש לי לבב. הנה לא כן ובווי הוא מאד אמר לפיד בוו: לעשחות . היא גם לי יש לב מבין כמו לכם ואינניי למחשבות כמו אבדי עשתנותיו [תכלים מפל במעלה להיות גרוע ופחות מכם : סמ"ו]: שאכן. שוקט וכוטה כמו בחק ואת מי, ועם מי מהחנשים חין לב מבין

כדולה ים בכם חשר לח חמוח בשחר האנשים : (ד) שחק ליעהו . על כי הרבה צופר לבחתו אתר הנה אני אהיה לשחוק וללעג לתחשכתו אשר בעכור גודל הצלחתו אשר ישיג כל תאוחו כאילו ככל אשר יקרא לשאול מאלוה יענה וישיב לו למלאום שאלתו לזה גבה לבו עד כר ישחוק עלי אבר אני כאמה ודיק שמים : (ה) לפיד בוו וגו' .. כי כן הדרך אשר למחשבות

מוחב [ירמיה מ"ח]: למועדי . ענין כמו שיש עם חולה הריעים וכי הכמה

סלב קהוב מוא די ליה שלי ופשלי: ותושיה לו שנג ופשנה : יח מוליך בשחלשליו הנודיא יחלבכ: יוצצים שולל ושפמים יחולל: עיוו שושילהא רַסַלְכִיא פשני (יח) מוסר מלְכֵים פַּתַּחָ נַיְאַסְר אַוֹּוּר (ים) דְּמוֹלִיהְ הַבְּרְבָנֵא בְּבִוּחָא בְּמְרְגֵיהָם : נים) מוליך בַּרְבָנֵיא בְּבוּחָא בְּמְרְגֵיהָם וַמַּשְׁפַּיָּא הָפַּלְבֵל: (כ) פַּעָנִי וַאִיתְנִים יְסַלַ הְּ : (כ) מַסֵיר שֶׁפָּה לְנָיָאְמָנִיְם ומעם

(יו) דמוביל מרי מלכיא כד

בשליחותו כאשר עשה לדור אנוש שהליף שלישו של עולם: (מו) לו שנג . המדם השונג : ומשנה . שנן המשנהו : (מ) שולל . שם דבר סוא שטות מוליכם בשטות כשסוא רולה לערבב ולבלע חכמתם כמו וסר מרע משתולל [ישעיה נ"ט] אשתוללו אבירי לכ [תסנים ע"ו] ותי"ו אשר במשחולל ואשהוללו כן דרך לשון שברית בתיכם שיסודם שי"ן חו סמ"ך והוח כח לדבר בלבון נעשה ונפעל חו מתפעל נוחן חי"ו אחר אום ראשונה של יסוד כמו וישתכתו בעיר [קסלם ח'] וישחמר חקום עמרי [מיכה ו'] מסחולל בעמי [שמות מ"ן ויסתכל סחגב [קסלת י"ב]: יחולל . ישומה . לשון הולנות יסכלות: (ית) ויאסר אזור במתניהם. בהחילתם כשהוא חפן בהם הגר חלליהם ומזרזם כח למלוכה: (ים) כהגים. שרים. כמו כסן פדין [שמות ג'] כהן און [כראשים מ'א] : . (כ) לנאשנים .

מצורת דוד

מצודת ציון להמים כח זרועו : לו שונג , יודע הוח (יו) שלל . ענין שטום כמו חשמולני שננת החדם עם כי לח ידע החדם בנפשו: חבירי לכ [תהלים ע"ו]: יהול. פנק משנה . יודע הוח הדבר חשר החדם סכלום וכן וקוסמים יהולל [ישמיה מ"ד]: משנה בו 'חת הזולת עם כי לח יודע (יה) סוסר . קשרי דלועות העול כמו פוולם: (יו) מוליך. חכמי לב בעלי עלה מוסרי לוחרך [שם כ"כ]: פתח. מחיר : פוליך בדרך שולל ויסכל דפת השופטים ויאסר . קושר כפו הסום אסור (מלכים פס כי מחד חכמו : (יח) פתח . מחיר כ' ז']: אזור . חגורה כמו וחורר מור קשר השרים: ויאסור. וכובר יחפון [שם ה']: (ים) כהנים. שרים כמו •קשור החזור במחניהם ר'ל יחמן כוחם ובני דוד נהנים (ש'ב ח'): ואיתגים כי אשר החזור כמשניו הוא מחווק ומזורו: וחוקים כמו איתן מושכך [במדבר כ"ד]: (יש) מוליך כרגים, יעות החזקים כעלי ימלף. יעות כמו וימלף דברי לדיקים פנח לכל ילכו בדרך הנימום והרחוי : [שמות כ"ג] : (כ) לנאמנים . הוא מלשם (ב) לנאמנים . לכמדברים כעלי המלילם וינחמו וחם וירמים כיצן שכוח ענין דבונ וכמין

תרגום

וחוכמתא

איוב יב

בַיי עַכַרַרז דָא : (י) דִּי בִירַיא נפשתא דְכֶּר תַי וְרוּחָא דְכָל בפר בבר: (יא) הלא אודנא מלין תכחן ומורינא מיכלא יִמְעָם לִיהּ : (יב) בּקְשִׁישִׁיא הכסתא ננונדי יוסין בינתא : בַּקבורתא ולא יחפתה : (מו) הא אַחַר בְמִיא ומתיבּשׁין וְכַר יִשְׁלְחָנוּן מִחְהַפָּכִיןּ באַרְעָא : (מו) נַבִּיה עושׁנא

זָאת: כי אַשֶּׁרְ בֵּיִדוֹ נָפָשׁ כָּל־חָיְ וֹרוּחַ בַל־בַשַּׁר־אָישׁ : (יא) הַלֹא־אַזן מִלְּין תַּבְתָן וְחַדְּ אָבֶל יִמַעם־לוֹ : (יב) בֵּישִׁישִׁים הַכְּמָה וָאֶרֶךּ יָמִים הַבוּנָה : נים עִמּוּ הַכְּמָרֵה וּנְבוּרְה לֹין עַצְּרָה וּתְבוּנָה : ייט עָפֵיה חוכְּמְהא וְנִבוּרְהְא (ד) הַקָּן יְרָהַרוֹם וְלָא יִבְבָּהְ יִםְנִר עַל־אָרשׁ וֹצְרֵיוֹלְא יִתְּבְּנִי יִפְעוֹר שׁל נְבָּר וָלָא יִפָּרַחַה : (מו) בַון יַעְצַר בַמַיִם וְיַבֶשׁוּ נישלחם נידופטר ארץ: (מו) עמר עו

60 פוב אם רע: (יא) הלא און מלין תבחן . ולמס לא ידמו זאת השומעים פסלו כאשר החיך יסעם לאכול : (יב) בישישים חכמה וגו'. לדעם כי עמו חכמה : (מו) וישלחם ויהפכו ארץ .

מצודת ציון (יב) בישישים . הזקן הרבה יקרא ישים ראיה על עומק חנמסו שאין חקר לפ : מצודת דוד וסוח מלשון יש כי עמדה כו הישות ימים (י) אשר בידו וגו', מוסב למקרת שלפנים

לכים : (יו) יפתח . ענין החרה מן לומר הוא האוֹהים אבר בידו וגומר : פתחסר : (מו) יעצר . ענין מניעה : ורוח ונו׳. זכר לעומו רוח החדם על כי סיח העולה על כלנה: (יא) הלא און

כאון כשומעם חבתן הדברים מתי כאמרו והחיך העועם הוא יטעם לו טעם המאכל פמר פוח חם מחוק כי בו ניתן ההרגש הזה ויובן ח"כ הרבה מן הדברים ע"ם פחום : (יב) בישישים חכמה . ובעבור זה יתלה הרבה מן החכמה בלב הישישים כי פעבור רוב הימים ראו הרבה בחוש ומהם יקחו התחוה להבין דבר מתוך דבר: שרך. סבי"ת מן בישישים משמשת בשתים כחילו חמר ובחורך ימים חבונה וכום פפל שבין כמ"ם ועל כי לופר היה לעיר ממנו לימים אמר איך תחפאר בחכמם לפולי וחני ישים וזקן ממך: (יג) עמו . ובעבור רוב השנים ידעתי ח"כ בלעדך שמם כ' קכלים החכמה והגבורה : לו עצה . הוא המשכיל לחם עלה ובידו כפבונה : (יד) הן יהרום . נאשר יחפון לכשנית כלא ישדר המערכה וכשכוא מהרם דבך מה הנה לא יבנה בזולת רלונו : יפנר . כאשר יסנור המאחר על אים כנה לה יפתח בשולם חפלו : (מו) הן יעצר . ימנע הנביעה במים ונעשה המקום יבש : וישלחם . ופעם ירכה מימיהם וישלחם לשנוף פני החדמה ומהפנים החרך כי מחברים כרכה : (מו) עמו עו . בידו החווק והתבום חם עי לחוק וחם פי

וַינָחָם : וכר) מַפִיר לֶב רָאשׁׁן עַם־הָּאָרֶץ ובחשנו בלפא דלית אורחא: בירועם בריוהו לאדר הד : (כה) ימששור יְּחָשֶׁךְ וְלֹא־אָוֹר וַיַּתְעֵּם כַּשָּׁכְּוֹר :

יג (א) הָא כֹלָא חָמָח צֵינִי לג (א) הָן־כֵל רָצִּיתָה עֵינִי שׁמְעה אוֹנִי נתָבֶן לֶה : (כ) בְּדַעְתְּכֶם יָדַעְתִּי אוף אָנָא וְלֵית פָּרִישׁ אָנָא נַם־אָנִי לְאִינֹפֵל אָנֹכִי מַכֶּם: (כ) אוּלֶם ביני אַל־שַׁבֵּי אֲדַבֵּר וְהוֹכֵחַ אֶל־־אֵל אָחָפָץ: (ר) וְאוּלָם אַתָּם מִפְּלֵי־שֶׁ קר

וַדְבַּרְנוּן: (כד) מַעֲדֵי חָכְמַת לפא דרישי עמא דארעא (כה) יִםשְׁפְשׁוּן חֲשׁוֹךְ וַלָּא נהורא ומתענון היד רני: שמשת אודני ואתבינת לה: (ב) היך מנדעכון ידעית

מנכון: (נ) בַרַם אָנָא לְוַת שׁדֵּי אַסַלֵּל וּסְכַפּנָא עָס אַלוּהַ אַצְבֵי : (ד) וברם אַתון מְחַבְּרִי שָׁקַר

מצודת דוד

ממששים בידיהם במקום . החושך חשר

לוכח בעום חוקו ולה יפנו אל מול כעום

לכסות: (כד) בתחו לא דרך . בתוחו שאינו דרך: וב (נ) אולם אני . איני מבקש אלא לדבר אליו ולהחוכה עמה לחפון: (ד) משלי שקר. מחברי דברי בקר: לפחי

מצודת ציון (כר) מסיר . פעם מסיר חכמת לב ראשי שטוח [במדבר י"א] : וינחש . וינהיג סי האנשים המנהיגים אותם והמה יחעו כמו לך נחה [שמות ל"ב]: (כה) ימששו ... אותם ללכת בעלת חוכו לא פדרך ישר ענין החפוש בידים הנה והנה להשמרי ועלה נכונה : (בה) ימששו . והמה ממכשול כמו כחשר ימשש העוד [דברים:

ילמו כה ולא ילמו במקום אורה ד"ל שוגים לך (ב) לא נפל . לא פחום ונרוע : הנכונה: ויתעם, ה' מתעה חותם להיות כמו ותעפול על עוני [לקמן ידן] : מבוללים בדעתם כמו הסכור:

לב (א) הן כל ראתה. כל הדברים האלה שאמרתי הנה ראשה עיני הדברים הנראים: ושמעה אזני הדברים הנשמעים ובין העין ובין האזן הבינה לכל אחת מהנה שבדבר ס' נעשה : (ב) כדעתבם . כשיעור ידיעתכם ידעתי גם חני לף פחוח וגרוע אנכי מכם בדבר הידיעה ומהו זה הספרו לפני מפלאום ה' : (ג) אל שדי אדבר . לא אחפן מעתה להחווכת עמכם כ"א אל שדי אדבר ועמו אחפון להחווכת בי (ד) ואולם. אבל מכם אין לי חועלת כי אתם מחברים יחד דברי שקר כי תאסכדי פלי עון רב אשר לא כן כוא ובהיום כן אתם כולכם רופאי הכל ר"ל מה שתנחמדו אימי לומר כשאשוב לכי ישנה אחריתי הלא הכל הוא כי אין כד שון לשוב עליו ב

להנם בפנים מפנימנין וממם סְבַיָּא יָסַלַק : (כא) שׁדִיּ בַסְרנותא על פַרְבֵיָא וּתקוף הַקִיפִיא מַחליש : (כב) מנלי במילטא מו שׁמוֹכא ומפּל

תרגום

לנהורא מולי מותא : (כנו מפיש לעקמיא ומאברנון ודברנון

וְמַעם זְקנִים יִקח: (כא) שוֹפֵּדְ בַּח על־

נְדִיבִים וּמְוֹיֶת אָפִיקִים רָפָּה: (כב) מְנַלָּה עַמַקות מָנִי־חָשֶׁךְ נַיִּצֵאְ לָאוֹר צַלְמָנֶת : (כנ) משונוא לנוים נואבתם שמח לנוים

בשפח מצורתא

אף לנאמנים לו פעמים ששפתיו נבללים לדבר סרם כגון אברסם וסחמין בס' . וסוף נכשל במה חדע : (כא) ומזיח אפיקים רפה . ומגור החזקים מרפה ומפתה חגורם להחים כחם כמו [תהנים ק"מ] ולמוח חמיד יחגרם . אפיקים חוקים כמו אפיקי כחושם [לקמן מ'] אפיקי מגינים [שם מ"א]: (כג) משגיא לגוים ויאבדם . י"ח כחשר עשה למולרים בהשיגם חת ישרחל לפני בעל לפון [שמות י"ד] שנו ואמרו תדע שהסכים עמנו לשבעם בים כאשר בזרנו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו [שם א'] וקשה יראתו של בעל לפון שלא נעשו כו שפטים ככל אלסי מלרים ונם כלשון אינו שיקר דה"ל סיה לו לומר בשי"ן ימין משגיה למו שוגה הבל זה שיקר מנדיל לשון שנים כח השנים והלניחם ולבם מתנפה בהלנחתם והום סים חבדן שלהן מה שהלנית: שמר סרכה לותם להשמית בחרך

מצודת דוד

וסמ"ן כאחרונה .ושפח לכימו עם תוחר יסיר מאמר שפחותם עד לא יכינו לדפר כמו רחמן והוחים בנשונם היודעים מה כלבכם ומהזקנים כעלי המדע יקתי חכמת הדבור יקרחי נחמנים : ומעם . מיטב חוכן החמרים: (כא) שופך. פעם שניו חוכן הדבור כמו כשיותו את טעמו יביא בוו ליבה על נדיבים כמים הנשפנים [מהלים ל"ד]: (כא) ימויח. חגורה וכן ומרפה חגורת החזקים ר"ל ימים כוחם ולמות תמיד יחנרה [שם ק"ט]: אפיקים. כי החנור הוא מזורו ונחלם כשנרפה חוקים כמו אפיקי נחובה [לקמן מ']: החגור: (בב) כעלה . ר'ל מלמד האדם: רפה , מנ' רפיון : (כב) צלמות . לנו של דמח להשכיל דברים עמוקים קשי ההכנה : פות כוח חשנת הקבר : (כנ) משניא. צלמות. ר'ל דברים הנעלמים ביותר מנדיל כמו כחרו בלבנון ישנה [מסלים מוליח לחור כי יחם כחדם דעם ויחיר ליבן : שמח , פורם כמו וישטחו להם עיניו להכין דבר מחוך דבר : (כנ) משגיאב כות מנדיל חם כחושים וכות מחבדם ב

מצודת ציון

שמוח מים שות ישרשם עים כחדמה במרחב רב והוח ינהיגם מחרום ולכת גולה ב

134

(יא) הַלָּא שָׁאַתוּ הְבַצֵּת אֶתְכֶם וֹפַּחְדּוּר

יַפָּל עֲלֵיכֶם : (יב) זָכְרְנֵיכֶם מִשְׁלֵי־צֵּאָפֶּר־

באַבְבְּרָה־אָנִי וְיִצְבָּרֹ עָלֵי בָה : ניה) על-

קלה

אין בשוסרא אפוי תשבון : (יא) הַלָּא בְאוְדְקְפּיִתִיה עַל כורסי דינא רחיתיה תבעת יַתְכוֹן וּרְתִיתִיה יְפוֹל עַלִיכוֹן : (יב) דכרנכון מתיל לקשמא לנב מנא נקיכון : (יג) שתקו סני ואמלל אנאניעבר עלי

לְגַבֵּי־הֹטֶר גַבִּיכֶם : ניט הַהְחַרִישׁוּ מְטָנִי מַדְעַם: (יד) מִמוּל מַה אמוּל מָה ו אָשָא רְשָׁרֵי רְשִׁנְּיָ וְנַפְשִׁי אָשִׁים בָּסְרֵי בַּכַבֵּי וְנַפִּשִׁי אַשׁנִי כַד עַל

בכפי

יודים לכם דבתכם וכי בסתר שתשמדו לפניו בדין פנים תשאו לו לומר שם נשמנו פניך: (יא) הלא שאתו. גבהו ואימתו תבעת אתכסי נים מומרים שמתו שריפת משו כמו וישמם דוד ומנשיו [שמומל ב"ה"] וכמו משחת העשן [שופטים כ']: (יב) זכרניכם משלי אפר . זכרוניכם נמשל לפאר . אתם סבורים להתמשל לאברהם שאמר ואנכי עפר ואפר [בראשית י"ח]: לגבי חמר. שוה לעפר יפי גביכם . גביכם גובה שלכם כמו [נתבני לך גב ביחזקאל מ"ז] : (יג) ויעבר עלי מה. מה שיעבור עלי בעון לעקחי יעבור עלי וחל תחושו על מה אני לריך לשאת ולאחוז : (יד) בשרי בשני. ליסרני ולכופני אל הבחיקה: ונפשי אשים בכפי . להגים ופשי למוח

מצודת דוד מצודת ציון

סחניפו לו לשאת פניו בסתר בעמקי הלב (יא) שאתו. להב אשו כמו וחשא הארץ כי יודע הוא מענומות לב אשר בזדון מפניו [נחום א']: תבעת. מלשין בעחם חדברו ולה משגה כמה : (יא) הלא שאתו. וחרדה : (יב) לגבי. ענין גוף כמו על גבי שריפת ל כב חשו תבעת חתכם ופחדו וכו׳

ואיך תוכלו לכלטדק במשפט : (יב) זברניכם . ר"ל כלא בני אדם כולפם חכרוניכם משולים לזכרון האפר וגופכם דומה לגוף החומר ומה זה לא יראחם מפחד המשפט : (יו) החרישו . לואת שחקו מעתה מלדבר מה ממני לחלות כי עוד כב ואני אדבר דברי ואף אם יעבור עלי מהרעות מה שיעבור אם רב ואם מעע ר'ל לה החדל מלדכר מפחד ירהת העונש : (יר) על כוח . בעבור מה ר' מה הוא השון אשר בעבורו אשא כל בשרי בשני כי כל הבשר נלקה ונשחת ולא: נותר מהם כ"א לבד הבשר הדבוק בשיניו כמ"ש ואחמלטה בעור שני [לקמן י"ט] ב-

וגפשי . על מה נפשי קלה להחסרך ממני כחילו הימה בכפי חשר מיד בהסתח הידי מפול

כמאמי אליל ומודרקא דפלמיה

סַבּינָא הַיכְרֵין בּלְכוֹן : (ה) לני דמשתק תשתקון וחהי לכון לחוכמתא : (ו) שמעו כדון מכסמניני ומצוע ספועי ז'גיעו : (ו) הַלאַלהָא אַתין מִמַלְלִין שׁקר ולותיה הפללון נכילתא : (ח) האפוי תסבון אין לאלהא תנצין : (מ) הַתַקין אַרוּם יַפְשְׁפַת יַתְכוּן אָין הַיּבּ ימחלעבא בבר נש תחלעבון בַּיה: (י) מְכַמָּנָא יָכַפַּן יַחְכוּן

דפאי אלל כלכם : וה פיןיתן החתרש תַּחַרִישִׁין וּתְהַי לָבֶם לְחַבְּמָה : וו שִׁמְעוּ־ בָּא תְוֹכַחָתֵּי וְרְבָּוֹרת שְׁפָּבֵיי הַקְשִׁיבוּ : (ו) הַהַלְאֵל הְּדַבְּרָוּ עַוְלָהְ וְלֹוֹ הְּדַבְּרָוּ קַמָיָהַ : (ח) הַפַּנִיו תִּשְׂאון אִם־־לָאל אַתְכָּבִוּן : (מ) הַמוֹב כִּיִיחָקר אָתְכָּבִוּ אָם־כָּהָתֵל בָּאָנוֹשׁ הְּהָתֵלוּ בְּוֹ יוי הובַתַ דנש אחר ת'ב

רשיי

ירפאי אלל כולכם. כל אליל שבמקרא לבון אל ו רבוחינו פירשו זה גיד סמוחר שחין לו רפוחס ושמו אלל: (ו) ורבות . סוכחות: (ו) הלאל תדברו עולה . מחרי משר תחת אל באתם לריב לא טוב שתדברו טולה: ולו תדברו רמיה . בעכורו תדכרו רמיה כמו [לקמן ל"ג] יסן אני כפיך לאל . וכמו אל הארן אשר דבר להם [דברים ט'] ילצורכם . וכמו ילחם לכם [שמות י"ד] האחם תריבון לבעל [שיפטים "א"] הוקשה בעיני לדמותו כאן והוא דוגמת ביד משה לו . על קדת [במדבר י"ז] : (ח) הפניו תשאון. וכי להחניף לו לשחת פנים בחתם: אם לאל. בשבילו תתווכחון על רמיה: (מ) המוב. לכם: כי יחקר אתכם. ותמלחו שקרים : אם כהתל באנוש תהתלו בי. לומר לכבידך עשימו עלמנו שקרים : (י) הוכח יוכיח אתכם . סלם יודים

מצורת דוד יאלל. חל ולח לכן יקרחו שבודת גלולים (ה) וחהי לכם לחכמה . כי בדבריכם אלילים בעבור זה : (ש) כהחל . ענין נרחה הסכלות לכל לוחת שחקו וחולי לענ כמו החלת כי [שופטים ט"ו] : יחשוב מי שחתם חכמים: (ו) שמעו .

סבינו עתה ויכוח חמרי: ורבות . הוח יכויכות וכפל הדבר במ"ם: (ו) הלאל . וכי בעבור להלדיק את האל תדברו עולה לחלות בי עון רב : ולו . וכי בעבורו תרברו רמיה בחמיה וכי הגון הדבר : (ח) השניו. וכי תשאו פניו להחניף לו כאשר חריבו בעבורו ובי רלונו כזה: לם) המוב . וכי יהיה עוב לכם כחשר יחקור חחכם במשפע על הדברים החלה שכי מסחלו בו לומר או לפניו מסחלות סנם לכבודך דברנו כל אלם וכאשר יהחל אים

כרעיו: (י) הוכח. דעו שיוכית חתכם חם

מִפְנֵיך לָא־אָפְרֵיִר : (כֹא בְּפָּד מֵעְלֵי הַרְחַק וֹאַמֶּחְהָ אַלֹּהְבַעֲתַנֵּי: (ככ) וְקְרָא וֹאַנֹכֵן אָמֶנֶהָ אִּוֹ אֲׁרַבֵּר נַדְּדְשִׁיבֵנִי : לפולטה אַבַּמּיטה : (פני) לָלְפִי (פני) פַמָּנֵי בְּיִי הְוֹנְוְרֵי וְנְטְמֵּאְנַע פַּאְּתֹּרְ וְחַמָּארִתִי הְרִיעֵנִי : (כר) לְמֶּרְת־-פָּנֵיְךּ תַּסְתְּיִר וְתַחְשְׁבֵּנִי לְאוֹיֵב לֶּדְ: (כה) הַזְעָלָתְ יבֶשׁ הַּרָיִץ וְאֶת־בַקשׁ יַבֵשׁ הִּיְדִּף:

פַרָטָדְ לא אַמַפַרַ : (כא) ידָדְ מעלני ארחק ודחלתד לא חבשת יחי : (כב) וחקרי ואנא אחיב או אמלל וחחיבנני: (כנ) כְּמָא לִי שַנֵין וְחוֹבִין מרוְדִי שכנתד תסלק ותחשבנני לבעל דָּכָכָא לָדְ : (כה) הַמַרְפָא דשקיף החבר וית נלא יבש

מעלם ודין של מטה ואם באחת הבוא למשפט אז מפניך לא אסתר. אם בדין של מעלה אני אומר חטאתי . מכסה פשעיו לא יצנים [משלי כ"ח] . ואם בדין של מנה . אף אנכי לא אודה . כסוי חטאם ל"ם [סה"ה] : (כא) כפך מעלי הרחק. לפייתך למו שהשיבו שליהוא ואכפי עליך לא יכבד [לקמן ל"ג] ויש פותרים כפך. כלומר ידך וקשה לי לאומרו כי לא מלינו כף לרעה כי אם להגן . כמו משכופי כפי [שמות ל"ג] : (כד) פניך תסתיר . לרחות חת דרכי יושרי : (כה) תערוץ . מפחיד :

מככום

מצודת ציון פתר פניו כלפי המקום וחמר חך אל [שם י"ט] : (בה) העלה . עלה חילן : פטבה עמדי שתי הדברים הם האמורות ברף. כמוש כמו כקש כדף [ישטיה מ"א]: למטה ואז לא אסשר מפניך כי אמלא חשרוץ. סשכור כמו לערון הארץ [שם פענה להתווכת: (כא) כפך. החתם ב']: קש . מכן דק : כיה חשר בעת הויכות כרחק מעלי מכת מררום ידך לכל יטרדוני והשנים אשר או אל

קפחד חומי חימתך שלח יסתחמו שענותי : (כב) וקרא . חז קרח לומר פה פשעי ואני אשיב לך או אדבר אני יושר דרכי ואחה ששיב לי : (בג) כמה , כמה מספר העונות והחטחות חשר תחשב לי כמה הם חף הודיעני מה הם פשעי התטחקי כי חני לח ידעםי מחומה בידי לח כשעי ולח חטחתי : (כר) למה פניך תסתיר . אחז במשל מדרך כאדם המלום לייסר אם מי ומסשיר פניו לכל יראם כו שלה יכמרו רחמיו עליו : ותחשבני, והחה חושב הוחי לך לחויב ומורד עד השר פפקרל בהבחם הרשום שלי : (בה) העלה. וכי שערון שלה כדף וכי תרדוף חם בב ירוי: (טו) הא אין יקשלבני קדמוי אצלי בכם אורחתי קרמוי אכקן : (מו) לחור הוא רילמור יעול : (יו) שמעו וַקְבִילוּ מְלָתִי וְתַנוּיִי בְאוּרְנִיכוֹן: (יח) הָא כְרוּן סְרֵכִית דִּינא יַדְעֵית אָרוּם אָנָא אָוֹכֵי : (ים) מָן אשתוק ואתנניד: (ב) לחוד הַרְהֵין לָא תַעְבֵּר עִפִּי הֵידֵין כֵּן

תרגום

בְּכַפִּי : (מוֹ) הַוְ־ַיִּקְמְּלֵנִי לָא לו פרי אַיַחְל אַדְ־־דְּרָכִי אָל־פָּנְיִו אוֹכִיחַ : (מו) גַם־־ הואדילי לישועדת ביילא לפניו הנ,ף לילפורקנא ארום לא פרסוי יָבוֹא : (יו) שִׁמְעֵר שָׁמוֹעַ מִלֶּרְתֵי וְאַחְנָהִי בַּאָוֹנֵיכֶם: (יח) הַנָּהֹדְנָא עַרַכְתִּי מִשְׁפָּמ לדעתי ביראני־אָצָדָק : (ים) מִי־דְנא הוא דְנְצֵי כְּהַדִי אֲרוֹם הַשְׁתָּא יָרֵיב עִפָּהָי כִּי־עַתָּה צַּקְהַרִישׁ וְאֶנְנְעָ: (כ) אַק־־שַׁתִּים אַל־־תַעשׁ עמָדִי אָן

רשיי

בייסורי שתיקה : (מו) הן יקמלני . איני נפרד ממנו וחמיד לו אייחל . על כן אין מרד ופשע בדברי אך דרכי ומדותי שהנהגתי בהם : אל פניו אוכיח . לדעת מה יהשיעני : (מו) גם הוא . וכהשת אני שלם עמו כן הוא גם הוא לי לישועה ולא המלאי אתם חן בעיניו : כי לא לפניו וזנף יבוא . וזה בנאמר להם [לקמן מ"ב] כי לא דברתם אלי נכונה : (יח) ערכתי משפש . סוכחת דברים סדרתי טענותי בלבי מה להשיב : (ימ) אחריש ואגוע . אם לא אכיב אחרים ואגוע : (כ) אך שתים אל תעש עמדי. דין של

חרשו [מהלים קר'ט] : (מו) אל פניון. תפול ממנה : (מו) הן יקשלני. ר'ל חל לפניו: (יו) :אחותי, חמרתי כמו יחום דעת מחשבו שלעקתי יורה שעל חשר חחשב

שאבדה תוחלתי סרה ממני בעבור זה יכחת כ' כי לח כן הוח כי חף חם יקטלני עוד חקום לו לעדן חת נפשי במענוג הרוחני ומדוע א"כ חסור ממני היראה וכל דכלי לא להחרים נגדו אך תפני לברר דרכי לפניו לפלם חותם : (פו) גם הוא , והוח ידעתי כי מלכר חכיותי אשר רבו וילמדו עלי זכות יהיה גם הוא לי לישועה בעבור יושר אמרי כי תפלו בחמת ולה להחניפו לומר לפניו הן לדקת כי המנם חשחתי וחם לה כן הוה כי בעל חנף לה יבוה לפניו כי שמוא הוה לו : (יו) שמעו . הבינו המרי ויכנסו באזניכס : (יח) ערבתי משפש . סדרתי אמרים (טעון במשפט וידעתי אשר אזרק על פיהם : (יש) מי הוא ירוב . ר"ל מי הוא אשר ערב לבו לגשת לריב עמדי להבחיקני מבלי טענות לודקות : בי עתה . אם אחרים עתה בעבור טענות הכוזבות בלשר יצידו הרישים הלה חמום וחגוע מנחב מניעת הדברים: (כ) אך שתים.

(ה) אין לא יחוב סרינין יומוי מְנֵין יַרְחוֹי בַּבְּדְ בְּוֹרָחוֹי שַבַּרָהַ ויפסוק מחתיה עד דיקבל סופריה

תרגום

רשיי

כגוף סום אשר מרדוף כרקב יבלם ואין כבודך ברדיפתך: יד (ג) אף על זה . ססכל וסנכקב : פקחת עיניך . לדקדק

בחטאיו ואותי אתה מביא במשפט על עונותי: (ד) מי יתן מהור. מדבר טיפה סרוחה ושכבת זרע שהית טמח: לא אחד. כסס טסור שלה יחטה: (ה) אם חרוצים ימיו . אם גמול זם הוא משחלם. שחרולים וקלובים ליום קבוע ומועד למיחה : ומספר חרשיו אתך . קלוכים . וחוק זה עשים לו ולה יחקיים עוד יחתר בעולם די לך בחשלומין הללו : (ו) שעה מעליו . בחוחו מיעום חרן הימים ויחדל לו ממכחוב עד ירלה בזקנותו ותשות כחו חת יום מותו כשכיר כרולם לכשלמת עבודות יומו כי עברתו מן סעולם חלוסם

וכלמתת מצודת דוד מצודת ציון פוא לפין אשר יוכרת מיד כאשר ילא ולא ויסל . ויוכרת כמו ימולו ויכש [תהלים יעמוד זמן רכ: ויברח. מהר יברח מן נ'ן : (ג) פהחת. פהחת כמו פקמ פעולם כלל סום חבר לח יעמוד זמן רב שיניך [משלי כי] : (ה) דרוצים . כרום במקום אחד כי כאשר יפנה השמש כן במדה וקצוב כמו אחה חרצת [מ"א כי] : ינטה הצל ממקומו: (נ) אף על זה. אף (ו) שעה. הסר כמו השע ממני [סהלים פל ברים שפלם כזם פקחם עיניך לכשגים

במעשיו ולדקדק חחריו ויותר מזה שנם חותי שחני מנוקה מעון חביה ממך במשפש לענשני על אשר קלרמי בחכמה לפי שיעור הבנתי וכאשר אמר לופר : (ד) מי יתן . וכי אפשר שהגולד מן הטמא יוטהר כ"כ עד שיחמיד בכל עם להרחיב לבו בחכמה וכלה חבי וחמי שניהם לה כיו טהורים זה כזה ומחד קשם להיום העולד מהם פיסור כ'כ: (ה) אם חרוצים, אף אמום ימי האדם המה קצובים וכרומים במדה ומספר חדשיו למה עמך כי חתה שמח לכם מספר ומשים לו חוק קבוע עד כמם שים ולח יעבור הגבול : (ו) שעה . לוחם הקר מעליו מכום ידיך ויהיה חדל משם הַרְדּוֹף : (כו) אַרום חָכְחוֹב עלי מְרִירָהָא וְחַרְחְנֵנִי עִוְיָתּ מליותי: (כו) ותשוי כד בשים רְגְלֵי וְתְנְשוֹר כְּלְהוֹן אִסְרְשִׁי עַל סמיוני רגלי תרשום: (כח) והוא היד בקבובית יחבלי היד לבוש

דְנַמְרֵיה וְחִיל: יך (א) בַר נָשׁ דָאַתיִלִידַ מְנָּ אחתא גוץ. יומין ושבע רונוא: (כ) היך ניצא נפפ, ואתמולל

(כו) בַּירתְכַהַב עַלֵי מִרֹרִוֹת וְתִוּרִישֵׁנִי מוֹנות נְעוּרָי : (כו) וְהָשׁׁם בַּפַּׁר ו בַּנְבִיי וְתִשְׁמוֹר כָּל־־אָרְחֹרֶגִי עַל־־שָׁרְשֵׁי בַּגְּבֵׁיי התחקה: (כח) והוא כר קב יבלה כבנד : אַכָּלוֹ עשׁ

איוב יג יד

ילור אשה קצר ימים וּשְׂבַע־־רְגָּוֹ : (בּ) כְּצִיִץ ,יְצָאּ

(כו) מרדות . סרבניות . אשר מריתי פיך אתה כותב ולא הטובות שפשלתי : (כו) בסד. בלשון ארמי סדנא בסדנים יתוב. ען גדול שנותנין בו רגלי החסורים ובלשון יוני חשתי"ק: תתחקה . חתה עלמך מתחקם על פסיעותי כן פסע זה וכה פעל וכמו מחיק החרך [יחוקאל מ"ג] וחיק האמה [שם] זה היסוד אפיקיי"ל. הן על כפים מקומיך [ישעים מ"ט]: (כח) והוא כרקב יבלה.

(כו) מררות , מל' מרי וסרבנות : ותורשני . קש יכש וכי זהו כבודך והלא אני כאחף מל' ירושה : (כו) בסד. עלים חקוקים מהם : (כו) כי חבתב . כל המרי והמרף משוים להסגיר בהם רגלי התפום וכן ישם הנתוא בי חכתוב עלי בספרך למען לא בסד רגלין לקמן ל"גן ובדרו"ל סדנה בסדניה ישכה ואף העונות שעשיתי בנעורי עוד יסיב [פסחים כ"ח] : שרשי הגלי . הם לה הייתי שלם בשכלי הנה חתי מוריש שלמום הרגל שהם העיקר להם: תתחקה. אותם לי לקבל הגמול גם עליהם כאשר מל' חקיקם: (בח) יבלה .מל' בלים ורקבון: ידקדק החדם חחר הדומה לו: (בו) וחשם עש כן שמו של התולעת החוכל הכגדים בסד רגלי . עם כי שמת רגלי בכבלף עלים סוגרים והוספת עוד לשמור כל ידר (א) רגו . חרדה כמו מרגיו החרך חרחותי לכל חברת והלח רגלי סנורים [שם י"ד] : (ב) כציץ. כפרח: וחיך חוכל לכרוח ועוד תוסיף להכחיב חותי כי תחקוק נקבי עלי הסד מלומלמים

מצודת ציון וכן עם יחכלם [ישעיה נ'] :

וימל לפי מדת שרשי רגלי הם עומות הרגל והמה דוחקים בשר הרגל ומוערים ביוקר

וריל סנס חייםר חותי בתכחוב על תכחוב חשר לה חוכל לשחם: (כח) והוא . כלה כגוף הנרדף ממך כלא יכלה ויושחת כדבר הנרקב וכבגד אשר אכלו התולעת וכי כבודך היה זו לרדוף החר בריה שפלה כזחת :

לד (מ) אדם תו" . כלה כחדם כות ילוד מחשה וה"כ מקורו משחת כי כיה חשם פנח לוחם ופים מלח דם וחף כוח קלר ימים ומרובה בחרדות עד כי ישבם מהם לבודל רבוים : (ב) בציץ. דומה

T VIII. 18 17 (n'n arw)

תרגום

רונוך חשוי לי נוירא

שַר דִיתִי חַלוּפֵי חַיִי : (מו) תְּהִי קרי נאנא אַתִיב לְדְ לְעוֹבְדֵי

אידד תרנרג: (טו) ארום קרון

שִּׁסִישָתַי תִּסְנֵי לָא תִנְמוֹר עַל

מצודת דוד

(ו) אַרום אית לאילנא סבר בְּאַרָעָא שוּרְשֵׁיה וּבְעַפְּרָא יְסוֹף וַיִּעְבֵּיִר וָאוָא הַיִּךְ נְצָבָא : (י) וַנַבְּרָא יִמוּת וַיִּתְמַקְמַק (יא) אולו מוי מן יפא דסוף נהדרו לבית כנשתהון ויורדנא דַיִי וַהַרוּ עַל בֵּית פַּרְצִירֵיהוֹן : (יב) ובר נש שכיב ולא יקים

יַרְצֶה כְּשָּׁכִיר יוֹמוֹ : מו כַי יִשׁ לְנֵץ פוּסְרֵיה הַוּדְּ בָּאַנִירָא בְּיוֹמִיהּ : הַקוֹרָה אִם־יַבָּרַת וְעוֹד יַחַלֹיֶף וֹיִוֹ־קְהוֹ אין יִהְקוּץ חוב יְשַׁבְשׁב וְעַקְינִים לא תחדל : (ח) אם־יוַקין בארץ שרשו לא הפסוק : (ח) אין החפב ובעפר ימורת נועו : (מ) מריח מים נצביה: ומ) מן הנית מוי ילבלב יַפְרָה וְעָשָׁה קצִיר כְּמוֹ־נָמֵע : יוֹ וְגָבֶר ימהת ני חלש ניגוע אדם ואיו : אחנניר בר נש ואן הוא : ניאו אַזְלרּרָמֵים פִנִּידְיָם וֹנָהָר יָ הַרָבְ וְיָבְשׁ : פיבו ואיש שבב ולא־יקום עד־בלתי , אחננים ניתיבש קקם ארונא

ונלמתם משחר כל סעוברים : (ז) לעץ. זה יש תקוה שיחליף : ויונקתו . חשר מגזעו לא תחדל מסיות ענף: (מ) ועשה קציר . כוא יונקת כמו [תהלים פ'] תשלח קליריה עד ים: נשע. שם דבר וטעם סברתו למעלה בנו"ן וננקד כולו קמן מפני שהוא סוף פסוק חֹך מנזרם נטע הוח : (יא) אולו מים מני ים . ממקום שנהר כא ויינא ממקורו הכאם מאליו מן סים . ומנהר הכא משם יחרב

> מצודת דוד מצודת ציון

לים]: (ו) ייונסתו . עופיו הרכים : כמעט ימיו עד אשר יבואו ימי הזקנם (n) גועו . גם הוא ענין שורש כמו מגזע וירוֹה במיתה ויקוה לה כשכיר הרווֹה ישי [ישעיה י'א]: (מ) קציר. ענף כמו בהשלמת היום ויקוה לה: (ז) כי יש לעץ סשלח קליריה [מהלים פ'] : (יא) אולו . תקוה . הלה החדם הוה נופל וגרוע מעץ פלכו כמו ואוול לו או ימסלל [משלי כי]: כשדה כי לעד יש מקוה לחזור לקדמותו יחיב . גם פות ענין יובש כעו חרבו חף אם יכרם עוד יחליף לחדש ענפים כמים [ברחשים ח']: (יב) בלחי . ענינו חחרים ממורחם ולח יופסק ממנו ענפיו סככים : (ח) אם יוקין. אף אם יוקין

שרשו בחרך עד שלח ישחר בו לחלוחים : ובעשר וגו' . כפל הדבר במ"ש : (מ) מרוח מים . פ'ת כשיבות פליו מעט מים מיד כשירית חת כמים יחזור ויפרח ויגדל שנף כחינו נטעו זה מקרוב: (י) ונגד. חבל גבר כחבר ימוח הלח מחוד נחלם כי לח יחשר עוד לקדמותו וכחשר יגוע חיו הוח כלח לח ישוב עד מולם: (יא) אולו . כמו כחשר ילכו להם המים מן הים והנהר הנמשר ממנו פלת יחרב ויבש ולת ישוב כו כמים מעלמו כוולם מי כים: (יב) ואיש. וכ

לְשְׁמַיִם לָא יָלְיצוּ וְלָא יִערוּ מְשְׁנָתָם: פר דְּלִיה שׁמֵיא לָא יִתְערוּן בשישיא ולא מחשריו מבית (ים מֵי יָתֹן ו בִּשְׁאוֹל תַּצְפָנֵנִי תַּקְתִירָנִי דְּמְכָהוֹנְנִינוֹ לְנֵי בְּבֵית קבוּרְתָּא המשעני המקרבני שד דיחוב עד שוב אפ ד תשות לי חק ותוכרני : (יר) אַם־יָמָוּת נָבֶר הַיִּחְיָהָ כָּל־יִמֵי צְבָאוֹ ותרברבני: (יד) אין ימות בברא רַשִּׁיעָא אָפַשַׁר דִּיחַי מְטוּל אַיַחֶל עַר־בֿוֹא חַלִּיפָתִי : (פוֹ) הַקְרָא היכנא כל יומי חילי איריד ואַנֹבֵי הַעָנֶדָּ לְבַעשׁה יְדֵיךְ תִּכְסֹף : (מו) בַּר־עַתָּה צָעָדֵי תִּסְפֵּוֹר לְא תִשְּׁמֹר

מיכש לעולם. כן היש שכב ולה יקום: (יד) כל ימי צבאי איחל למיים : (פו) תקרא ואנכי אענך. תחינה היא קרא אלי ואנכי אמינך להוכיח דכרי : תכסף. תחמוד : (פו) כי עתה . אתם מריע לי : צעדי . אחם סופר : לא תשמר . אינך ממחין על הטאחי מלהפרע . כמו ואביו שמר את הדבר [בראשית ל"ו] המתין שתתקיים ובלשון משנה לם יממר מדם לחבירו שמור לי כו' לשון המחין "

סצודת ציון כחשר ימות כחים לה יקום פוד : עד כמו בלה : יקיצו יערו . ענין שניכם בלתי שמים . עד יכלו ויפסדו השמים התעוררת מן השינה : (יג) תצפנני . דיל עד עולם לא יקיצו המחים ולא מלשון לפון וססתר : חק . זמן קבוע : שנירו מן השינה : (ינ) מי יתן . כ"ל אם (יר) צבאי . זמני כמו הלא לבא לאנום פים מהחפשר לחיום חחר המיחה חהיה [לעיל ז'] : איחל . מלשון חוחלת ותקום : שאלתי מי יתן שתסתירני בשאול עד ישוב חליפתי. ענין העברה מן העולם וכן אם אפך ממני וחשים לי חוק מתי ישוב אפך יחלוף ויסגיר [לעיל י'א]: (מו) תבסף . שמני וחז סוכירני להוציחני משם לחיום החמוד כמו נכסוף נכספחה [כרחשים ע'פ כחדמה: (יד) אם ימות. חבל חין ל'ח]: (מו) צערי. פסיעותי: חשמר . זה הפשרות כי כחשר ימות החים החם תמתין כמו וחביו שמר חם הדבר (שם

יחוור ויחיה אך כל ימי הומן הניתן לי חקוב לכשחר תי עד כוח עת חליפתי ולה לחת"ו: (פו) תקרא . מי יקן חשר חקרה גאמר מדוע סיסרני ואנכי אשוב להתווכח עמך והן ידעתי כי תחמוד אותי הואיל פאני מעשה ידיך ולמה א"כ תמאם כי אם אנא זכאי : (בי) כי עתה. סדם מפסר מעשה הטוב שעשיתי הכה הספור ועדי לרקדק אתרי ב'ל פסיעה ופפיפה

תרגום

לשלמא ויויל מתני קלסתריה

אתשהרניה: (כא) שרין ביקר

בנוי ולא יידע ומצמערין ולא

סן רַחַשָא שַלוי כָאַב ונפשיה

בבית דינא שלוי מחאפלא :

יסחתם נוללא שלוהי כאב

פנפשא שבשתא יומי אבלא צְלוֹי כִּתְאַבְּלָא בְּבֵית קבוּרְתָּא:

לָנְצַח בַּהַלֶּהְ מְשַׁנֶּחְ פִּנְיוֹ נַתְשׁלְחַרָע : יכברו בניו ולא ידע ויצערו ולאר יתבין לחון: וכב) ברם פקריה יבין למו : (כב) צקד בשרו עליו יכאב

וֹנַפְשׁוֹ עַלִיו תַּאָבַל : מיא ברם בסריה עד לא מון (א) ניצן אליפו התימני ניאמר : (ב) הָהָבֶּם בַּעָרָה בַעַת־־רָוּחַ נִיְּםְלֵא מו (א) נַאָחָיב אַלִיפָוּ דְּמָן דְּמָן בְּקְדִים בִּמְנָוֹ : (ם דוכַת בַּדְבָר לָא יִקְבָּוֹן

ומלים תימן נאמר : (ב) האפשר יְּחַבִּיקָא 'ְתִיב דַעְּהָא דְדָבִי לְנָעָפָא נִיפַלֵּי הַיֹדְ רוּחַ מִדּוּמָא בְּרַיפִיה: נוֹ דְּמְבַּפֵּן בְּסִלְּין

בתקפך ויהלך מן העולם: (כא) יכבדו. יהיו כבדים בכסף ובוהב והום

לא ידע: ויצערו. וימעטו מכל טוב וסוא לא יבין: (כב) אך בשרו עליו יכאב . קשה רימה למת כמחט בכשר החי : [מענה חליפו] . מון (ב) החכם יענה דעת רוח . ממיה היה וכי מי שהום מכם

יענה וירים קול כדעת של רוח והכל : (ג) הוכח בדבר מצודת ציון

שאבדון מחתוז חומו בחוזק רב בחתיום וחם ימקפו יכחתד [קסנם ד']: משמד . פמחקיימת עד נלח והרי הוא הולך אחוז מלשון שנוי : (כא) ויצערו . וימעטו כמו כלה מוער כיה [ברחשים ייש]: פה ואין עוזר לו : משנה פניו . והוא משנה פניו וחשלה חותו שלוח עולמים מוך (ג) יסבון . ענין הנחה וכן לא יסכן גבר [לקמן ל"ד] : ומלים . ולה ישוב עוד: (כא) יכבדו . הן חם בניו יהיו מכובדים לח ידע מוה והו חם

יומעטו בכבוד לה יבין הת זהת: (כב) אך בשרו עליו. חך עודו חי כהשר כשרו שוד פליו אז יכאב מדבר המכאיב וכשהיחה נפשו אללו אז התאבלה בעבור לער ורום כמקרה אבל לאחר המיתה לא ירגים עוד בדבר מהדברים ויאמר בזה אם אמנם כ פוח פוף החדם שעם ממנו במעם ימי חייו כי די לו כזה [העולה מהמעוה כפית כי יסכל אמרי צופר לומר עליו כי מעט השיג מן החכמה וכי הוא יודע יותר ממנו אף יגנה רעיו בכללם על אשר יחופו לה' ותולים בו עון רב אשר לא כן ויסתור דעת לופר שאתר שבאו עליו היסורין על כי קלר בחבמה לפי שעוד מדרגם הכנחו כי ישיב אמרים הלא כ"ז הוא בעבור כי נולד הוא משמא ולכן אים להיות מוטהר כ"כ ולה יחכן שיעוש המקום ע"ז כי הינה דבר הפשרי] :

מו (ב) החכם. היתכן לחכם שישיב הודעת דברי רוח וימלא בטנו מן מחשבום רות קדים ודברים שחין בכם ממש: (נ) חובה . לתוספת ביחור יפרם

מוּרְחָנִי : (יו) חַתִּים בַּמַשָּׁבּ דְּכְרָנַיְא מְרוֹדִי וֹחְתַבֵּר עַל שוְיָתִי : (יח) וּבְרַם מור נָפַלּ ת'א וכרם לום דאתפרש שְׁכְנְחֵיה מְפְרוֹם דְּחוֹא אַחְרֵיה \$ (ימ) אַרְנַיָּא שֵׁיְפָא מַיָּא שְׁמַפָּא

עַל־הַפָּאתִי : (יו) הָתָם בִּצְרוֹר פּשׁעִי וֹאִנְים הַר־נוֹפֵל יִים הַר־נוֹפֵל בּים הַר־נוֹפֵל יבול וצור יעתק ממקמו: (ים) אַבנים ו יתר ושינר מסתלק מן אחריה: שחקו מים תשטף-־ספיחיה עפר־אָרֶץ מַאַרְהָס דְּמְתִיל לְמוֹר רָפּ ותקנת אנוש האבדת : וכו תתקפתו והר ומקיפא פלק אופר

בָּתָהָא שַּפְרָא רָאַרְעָא וּסְבַר בַּךְ נָשׁ הוֹבַרְתָּא : (כ) תְשׁלְּמְנֵיה

מצודת ציון

(ח) חתם בצרור . מתם ומשומר בלרור בגד ככסף ומרגליות שלם מחבד: ותמפל על עוני . נתחברת על עוני: (יח) ואולם חר נופל . פר הנופל גבהו יבול ויעתה עפר וחהא לו תקוה ליהנות ממנו וצור חשר נעתק ממקומו . גם סוא יבול לבון חבואה : (ים) או אבנים אשר שחקו מים. בעברם עליהם תמיד: תשמף. השעיפת ספיחיה של אבן ליהפך לעפר ללמוח בו דבר כאשר ילמחו ספים הקליר כן יחהפך עפר זה ספיחים לחבן: ותקות אנוש . אינה כן חשר משימות חבדה סלה: (כ) התקפחר . תחוק ממנו ותחנססו כתקפך

מצודת דוד (יו) חתם. ענין סגירה: בצרור . ולה תמתין מלהיפרע על חטהתי ריל Ѩ שנין קשור כמו לרור כספו [שם מ"ב] : חפרע מעט מעט כ"ה על הכל ביחד : ותמפל . ותחבר כמו טופלי שקר (לעיל (יו) חתם . ועכ"ו סגורים פשעי בקשור י"ג]: (יח) יבול. מלשון כליה והפסד: מעולה ולא ינוכה מה מהם ע"י היסורים (ים) שחקו . טחנו כמו ושחקת ממנה אשר חלפו ועברו עלי: ותפפל . ועוד הדק [שמות לי] : ספיחיה. כם כגדלים מחבר על עוני דבר עון אשר אין ראוי מהגרעינין הנופלים מחליהם בעת הקליר לענוש עליו כי תורישני עונות נעורי חבל מו ספיח קלירך [ויקרא כ'ה] : אחר שאספר מעשה הטוב אשר עשישי פן (ב) תחקשתו . ענין כחחיום בחוקם כמו ידעתי כי תכסוף חלי: (יח) ואולם

ובחמת כמו הר הנופל חשר נעשה בלם ומופסד כי לה יוסיף לקום וכמו הלור חשר יעחק ממקום גדולו הנה לה ישוב לומות מעתה כחשר מחו: (ים) אבנים. וכמו חבנים חשר המים שוחקים מה מהם בחשר יעברו עליכם בחמידום כנכ כמעט כנשחק לח תשוב למקומו : חשמף ספיחית . וכמו הספיחים של עפר הארן אשר המה ממעל הנה בבוא שטף מים כלה בקל תשעוף חותם ולה יחורו למקומם : ותקות אנוש . ודומה להם שלפדת מקום כחדם כי לה יקום לשוב לקדמותו אהר המיתה : (כ) החתפתו

חמניון

נְבָעוֹרת חוֹלֶלְתָּ : מוֹ הַבְּסֵוֹר אֱלָוֹהַ תוּכְּמָתָא: (מ) כָּה , יַבְּעָהָ וְּלָא תִּשְׁמָע וְתִגְּרַע אֵלֶיוֹךְ חַבְּמֶה : (מ) פַּה־ יָדַעְתָּ וְלָא בַדָע תָבִין וְלָא־עִמְנֵנוּ הָנּא : (י) נַם־שָׁב נַם־יָשִׁישׁ בָנוּ כַּבִּיר מָאָבִיףּ לחוד אליפו דסיב וכלבד ימים: ניא המעם ממך תנחומות אל ודבר

אַתַּבְרִיתָא: (ח) אָפְשֵׁר דְּבְרָוּ נַרַע תּחַבֵּין וְלָא נַבְּנָא הוּא : (י) לחוד סיב וַקְשׁישׁ בָּנָא ודרב מאכוך יומיא: (תיא דְּקַשִּׁישׁ הַהַּדְנָא וְצוֹפַר דְּרָב מאכוך יומין : (יא) הַוְעִיר

מנד נחמתא דאלהא ומללא

שידעת לקיים כל חכמת מלות הבורא : (ה) ותגרע . וחדבה מלמעלה למטה לרדת עליך : (י) כביר . מרובה ימים מאביך : (יא) המעם ממך תנחומות אל . אשר הטיב לך סלור עד עתה ימים רבים . ודברו הטוב אשר לאט עמך בלאט ונחת דשנו . לאם סנעים ולשון פעל סום ולח שם דבר. ולכן סום נקוד חליו קמ"ן

מצודת ציון

מצודת דוד

פופר על כי הוא לעיר לימים ואתה ישים כי]: (ז) גבעות. הרים: חוללת. נכראם וכי רחשון מולדם לחדם וכי נברחם לפני כמו וחחול חרך [חהלים א]: (י) בביר. כגבעות עד שלא קדם לך מי מבני אדם כרככ כמו מזעיר לא כביר [ישעים ע"ו] : וכחומר מהו חשר הוח לעיר לימים הלח

יסכן שקבל המריו ממי שקדם לך השר שפט גם כוה מן כחוש חשר רחה ברוב כימים: (ח) הבסוד . ואם תתפאר למולו במרבים הידיעה הבאה מפאח החכמה כחם בתבונות בסוד חלוה להבין מסתוריו: ותגרע. וכי הגרעת חת בחכמה מיתר באנשים לקחתה אליך וכאומר וכי כל החכמה לקחת לעלמך לך לבדך ואין לזרים אתר: (מ) מה ידעת. מהו החכמה אשר ידעת אתה ואנחנו לא נדע ומש סדבר חשר חבין וחין הכינה ההיח עמנו : (י) נש שב . כחומר וחם מתפחר בחכמה עם הזקנה הלא אף בנו ים גם אים שיבה גם יבים הזקן הרבה יותר מאביך ועם פי לופר כים לעיר לימים כנה המר זה על כלדד או על עלמו: (יא) המעם. מב מתרעם על היסורים על כי עשית מה מן הטוב והישר וכי מעט היא ממך תנחומץ מן כאל על מכאוב היסורים מן הטוב והכללחה שהיה לך מאו אשר קבלת בסם די גמול מעשה הטוב שעשית והנה דבר העון הנמלא כך עדיין הוא עמד נססר וטמון ולה נקים עדיין ממנו ועתה הנה תקבל גם גמול הרעה כחשר קבלם גמול פששה העוב וכנה העובות מחז תחשב לתנחומין על הרעה הבח עתה עליך : ולא יליף ומליא דלית מששא בהון: (ד) לחוד את אין תפם הַחַלְהָא וְחַבְצוֹר מִלְחָא קָּרָם אלהא : (ה) ארום יאלף סורְחָנֶדְ פּוּטְדְ וֹתְהֵי בָחֵר לִישָׁנֵא רְחַבִּיםיָא : (ו) יְחַיְבְנָדְ פּוּמֶדְ ולא אנא וספותד יסהדון בד \$ (ו) הָא בַקַּרְטָאֵי אָרָם בִּלָּא אַבָּא ואפא אחילדתא וקדם נלפתא אתבריתא

וֹמְלִים לָא יועיל בָם: (ד) אַף־אַתָּה תָּפַרָ ירָאָח וְתִנְבִע שִׁיהָח לִפְנֵיראֵל : הו כֵּי־ יאל ף צונף פיף ותבחר לשון ערומים: מו בַרְשִׁיצַהַ פַּיָה וְלָא־בָּאָנִי וֹשְׁפָּרֶניף יַענרבָן : מֹ הַרָאישון אָדָם תִּוְלֵדְ וְלִפְנֵי

לא יסבון . להתווכת בדבר שלה תהם מהן הנחם כמו ותחי לו סוכנם [מלפים א' א'] כמו יסכן בם [קסלת י'] יסנם בם: (ד) אף אתה . כ"ם אתה שחלם מאד אתה : תפר יראה . במרבים דבריך : ותגרע שיחה. כמו כי יגרע נטפי מים [לקמן ל"ו]. וכמו וסגרע אליך חכמה : (ה) כי יאלף עונך . ילכך הרע את פיך לדבר כדברים האלה ויהיה לך לבחר לשון ערומים: (י) ירשיעך פיך ולא אני . כלומר השיבני על שאלותי ונמלא. פיך מרשיעך כי מוב ני שירשיעך פיך ולה הני . וזו היה שהלתי : (ז) הראשון אדם תולד . הכטכם אדם תולד ה"א הואת משמשת לשון תימה לפיכך נקודם בחטף פתח ומלילתו הראשון לאדם הכולר מאדמה כולדם שידעת

מצודת דוד

אמרים: (ר) תפר . חבטל : ותגרע . אמריו לומר וכי ראוי להתווכת בדבר מלשון גרעון : שיחה . ענין אמירם שאין כו סנאס וחאמר מלים אשר אין פתפלה וכן ויצא יצחק לשוח בשדה בהם חועלת כי מה לנו בזה הויכות אם [כרחשים כיד] : (ה) יאלף. ילמד כמו מחכם מחתנו חו חנו ממך: (ד) את פו מחלף חרמותיו [משלי כ"ב] : אתה. ר"ל כלח חף חמה עם רוב חנמקף (ו) יענו . ישידו כמו לה תענה [שמום תפר הירחה כי במה שתחמר שהכל בה

מלך המערכה חפר הירחה מהמון העם אף אחם מגרע וממעט החפלה לפני האל כי אם בהיום הכל מוד המערכה אין מקום לתפלם וסנה חשחתך רכה מחד : (ה) בי יאלף. חמרי פיך ילמד חת עונד לזולת ר"ל דבר בעון אשר כך אשר החשוב כי שוא עבוד אלבים כנה השון הזה חלמד לחולת ואחוז בהגם הוא: וחבחר. אבל בחרת לשון ערמה להסחיר הדבר במסק אמרי המלילה ולא מאמרנה בכה מלא ומהפך במלים אולם מתוך הדברים נראם סטונק: (ו) ירשיעך פיך. חמרי פיך יגידו לשעתך ולח חלטרך חני לחומרם חברי שפטיך ישידו כך על כעון חבר כידן: (ו) הראשון. כ"ל מה תכוז לדברי

קמא (יח) אַשֶּׁר־חַכָּמִים יַגִידוּ וַלְאַ כַחְרֹּוּ תיא דשבמוי דיעקב חבימיא מייבותם: (ימ) להם לבדם נתנה הארץ יחובון ולא יכפו ספהדאלפונון ולאקעבר זר בתוכם: (כ) כל-יומי השע הוא מתחולל ומספר שנים נצפנו לעריץ : (כא) קול־פַּחָדִים בְּאוֹנְיוֹ

פיח די הביסיא יחוון ולא מַבַּרָּבִין מִן מַפּירָתָא דַאְבָּתְהוֹן: בּלְחוֹבִיהוֹן אָתִיהָבַת אַרְעָא וְלָא שַבר חילוני בּמְצִיעַהוֹן : (כ) כַּל יוֹמֵי רַשִּׁינָא הוא מְתַפַּם ומְנַין מִישׁוּ לְתַּפֵּיְפָּא . בְּעַהְנָם (כא) קל דְּלוֹחִיָּא בְּעַהָנָם רש"י שניא אחמישו לתקיפא :

באורניה

כאלחו [תהלים כ"ג] : (יח) אשר חכמים יגידו . ויחוודו פשעם זלא כחדו עוונס מאבותם זהו אשר ראיתי והנני אספר לך והיכן דאיתי יסודה הודה ולא בוש במעשה חמר. כאובן הודה ולא בוש במעשה כלהה ומה היה שכרם : (ים) להם לבדם נתנה הארץ. בשכר זה זכה יהודה למלכות נלחי ונשלו שניהם מן הנחלה חלקם . ולה גורשו מן נחלתם בעונם מחחר שסודו : ולא עבר זר בתוכם . כשכא משה לברכם שנאמר יחי ראובן ואל ימות [דברים ל"ג] יואת ליסודה . ד"א ולא עבר זר בתוכם בנחלה שלעתיד לבוא החלוקה בספר יחזקאל [מ"ח]: (כ) אבל הרשע שאינו שב מחטאו ואינו מודה פשעיו . כל ימיו הוא מסחולל ומתאוכן על הבטחתו שישלם רעתו אשר פעל כל מספר שנים אשר נלפנו לערין . הוא מתחולל . מתחולל לשון אנימת ולא שמעתי: (כא) קול פחדים באזניו. לאמר הגים

מצורת ציון

מצודת דוד לשר רחיםי בעיני הספר לך: (יח) אשר (יה) כחרו. מנעו כמו ולח כחד ממנו חכמים ינידו . מוסב למעלה לומר חספר [ש"ח ג"] : (ב) מתחולל . מלשון חלחלה לך מה שרחיתי בחוש הדבר חשר יגידו ורעד: נצפנו . נססרו: לעריץ . לחוק בחומים ולח מנעו מוספר מה שקבלו

מאבותם : (יש) להם לבדם. החכמים ההם משלו ברוב תכמחם על כל העולם כאינו לכם לבדם נחנה כחרך ולה עבר בחוכם לנחול שמהם חים זר חשר חיננו מהם וכאומר הואיל וקבלו הדבר מאבותם ואין דרך האב להשריש דבר כזב בלב הבי והמקבלים היו חכמים גדולים משכילים לכחון האמש היא או כוב ואף עיני כי דהו בחום ה"כ בודהי המת נכון הדבר : (כ) כל ימי רשע . וזכו הדבר השר רחיתי אני מה שקבלו החכמים ההם מחבותם חשר כל ימי הרשע מלחים פחד עם כי יללח דואג כוא בכל עם פן יגיעכו כרע ומספר כשנים אשר נלפנו לכללחת כערים ישוחו חוחום וכפל סדבר במ"ם : (בא) קול פחרים . וחשר יצור יכח לו כי בנים חני למללא נכך : (יב) מָה יַלְפַנָּךְ רַעִיוֹנָךְ וּמָהּ קבקויו שינד : (ינ) ארום תתיב לאלהא רוחד ותהנפס ילוד אתתא : (פון) הא בקרישי עלאי לא יהסין ואנגלי מרומא לא נכאין קרמר : (מו) כל דבן כרחק וּמְסָאֵב בַּר נָשׁ שָׁהֵי הַיִּדְ מוּי כני יבין דחסתי נאשתשי :

תרגום

הַבָּר לָבַיִם נִקּקה : ניבו מַה־נַקּחָה לָבֶּה וֹפַה־יָרְוֹמָין עִינָיְדְ : נים כִּירתְשׁיִב אֶל־אַל רוּתֶדְ וְהֹצֵאָתְ מִפֵּיִךְ מִלָּיִן : נידו מָה--אָנוֹשׁ כֵּרִיתְבָּה וְכִי יִצְבַּׁק יְלִיד אִשֶּׁה : נְשׁאַרוֹם יִוְבִּי נַאַרוֹם יִנְבַּי (מו) דַקן בַּקרשׁו בקרשׁיו קרי לָא יַצְּיִמְין לשְׁמִים לְאָדְנָהּ בַעִינָיוֹ : (מוֹ) אַף כִּיר נתעב ונאלח איש־שתה כפים עולה : פים אחוף שבעילי ווה חויתי ואספרה: עילתא: נים אחוי לד קבל

וחליו פת"ה: (יב) יקחך . ילמדך כמו יערוף כמטר לקסי [דכרים : (במות כ"ב) : ירומין . כמו שלמה שמלה (שמות כ"ב) (יד) מה אגוש כי יוכה. מה כחו שיוכל להיות זכחי נגד הקב"ה: (מו) ושמים. לבא השמים: זכו. ילסרו כל לשון זך הוא לוהר: (מו) אף. כל שכן : ונאלח . נסעב ומטורבב וכן כלו סג יחדיו

מצודת דוד כמו יחדיו כחלחו [חהלים כ"ג] : לעוכה על לה דבר: וכי יצרק . בהמים

מצודת ציון (יא) לאם. ענין ההסתר והטמון כמו לחט (יב) מה יקתך. מה מלמדר לבר לכחם אם פניו [ש"כ י"ח] : (יב) יקהך . בסשגמה ומה סרמו להשריש כדכ מישד ילמדך כמו לקח טוב [משלי ד'] : ירומון. דעה כוובת : (יג) כי תשיב. השר השים כוח הפוך מן ירמזון והוח מלשון רמיזה : רוח פיך חל כ׳ ותוליה מלין למולו : (פו) יאסן . ענין קיום וכן כן בעבדיו לה (יד) מה אנוש . מהו ההדם חשר יוכם יחמין [לעיל ד׳] : (מו) ונאלה . נכחם במעשיו עד שיחמר שכ׳ מעוות משפעו

וכוח כפל ענין במ"ם: (מו) הן בקדשיו. כנה במואכיו הקדושים לא נחן כהם קיום בעומם לבל יושרכו בכל עת השפעת אוה: ושמים, לכח השמים עם כי זכים ובהירים המה הנה בשיניו לח יוכו וא"כ לכולם ישיג החסרון למולו : (שו) אף כי. כ"ש החדם הנחעב במעשיו והנכחש במשלליו ושרכה לעשות שול כדרך השותה את המים אשר ירכה לשתוח די ספוקו של כי אין הדכך לחם בעדו מחיר ואם כל אלה בו א"כ כ"ם הוא שים לו חסרון רב שול שלמום המקום כ'ה וחוד חיב ילדק: (יו) אחור. חביד לך דבר ושמע חלי זה

יתנבר : (כו) ירוץ אליו בצואר בעבר נבן כונגיו : נכו בירכפת פניו בחלבף ניַנשׁ פִּיפָה עַלִי־כָסֶל : וכח נִישְׁכֹּח וּ עָרֶים נַכְחָדות בָּתִים לְאַ־יִשְׁבוּ לֻמוֹ אֲשֶׁרָ התעתרו לנלים: (כט) לא־יעשר ולאר

(כו) יְרָהוֹט לוְחֵיה בְּתוּקפָא בקושי רום תרסוי : (כו) ארום הפא אפוי בשומניה ועבר רוטבא עלני כפלא : (כח) וַשְבַר שְׁכוּנָן בְּקְרְוִין צֵּדְיָן יתיב בבחיא דלא יתבון להון די אָתְעַתְּדוּ לִיגוֹרִין :(כט) לָא יחשתר ולא יחקים עתביה

לכידור כמו לכידוד כחותו המלך שהוא עתיד ליקוד באש של גיהנס והוא סנחריב שנתנבא הנביא עליו [ישטיה ג'] כי ערוך מאתמול תפתם גם סים למלך סוכן לשכוף חייליו יקד יקוד. ודומה לו כידודי אם יחמלטו [נקמן מ"ה] אם [ס"א אם] לפידים אם [ס"א אם] להבות : (כו) ירוץ אליו . סים רן אל הבורא בגובה וזקיפת לואר להכעיסו : בעבי גבי מגניו . וחזקת כחו . גכי . לשון גוכה . כמו ותבני לך גב [יחוקאל ט"ו]: (כו) פימה עלי ככל . עשה פהעל חלים שחלבו ועובי שומנו כפול על כסליו ונראין כמין פה פימה מגזרם וטתה הפלירה פים [ש"ח י"ג] זו היא לימ"א של נפחים שיש לו פיום סרכה הפלר פיות: (כח) וישכון ערים נכחדות . כן דרך בעלי באום בונים מרבות נהם: (במ) ולא יקום חילו. לם יחקיים לימים

מצודת ציון

מצודת דוד

בנטיים היד והיה מתנבר עלמו למולו כ כ'כן : (בו) בעבי . מלשון עב : גמי . חשב חשר כחו ועולם ידו עשה לו חם גופי כמו לגבי חומר גביכם [לעיל י"ב] סעושר: (כו) ירוץ אליו. סיס רן מול ויחמר על גוף כל דבר: (כו) פימה . כ׳ בלוחר זקוף ובגחוה בעבור עובי גופי מלשון פה : ככל . הוח חלק השדרה שנניו אשר עליו ר"ל על כי היה בועת הסמוך לכליות כמו אשר על הכסלים ברוב חזקו ותקפו: (כו) כי כפה . כי [ויקרת ג']: (בח) נכחדות . נגזרום בחענג בדשו נפשו להשמין את בשרו עד ונכרתות כמו ותכחד מן הארץ [שמות מ']: כי כסה פניו בחלבו ועשה על כסליו למו. להם ר"ל בהם: התעתרו. הוזמנו: כפולים כפולים מרוב כשומן וכמה נרחים לגלים. ענין חל ודגור : (בח) חילו

כשפתי הפיות ובעבור רוב הטובה גבה

לבו ובטח ברוב חיון לביות כלפי מעלה: (בח) וישבון . שכן בערים נגזרות ונחרבום פי בנה אותם לעומו כדרך הגדולים אשר יבנו ערים נחרבות להיות להם לשם ונמ"ש פכונים חרבות למו [לעיל ג']: בתים . שכן בכתים אשר לא כיו ראוים לשכת נהשי הבר כוכנו וכוזמנו לכיום גלים ודגורין כדרך החרבות: (כש) לא יעשר. ובעבוף באורניה כד שריו צדיקי :שלמא בחיי עלמא בווותית בחיו למתב מן חשוכא ואמימום הוא לקמלין בחרבא : (כנ) מנהר הוא למוזנא האן הוא יַדַע אַרוּם מְעַתַּד בִּידֵיה יוֹם חשוכא : (כד) יבשחוניה עָקא וּמְעִיקא יַחְוְרוּנֵיהּ הַיִּדְּ מלך דאמימום לנלוגדיקא : (כה) משול דאושים לאלהא

בַשְׁלוֹם שוֹדֵד יְבוֹאָנוֹ : (ככ) לא־יַאַמִין שוב מנייחיוד וצפו הוא אלייחרב: ייתעיה: (ככ) לא יחיפיו (כם) נוֹדֶר הַוֹּא לַלְּחֶם אֵיֶה יְדַעוּ כֵּיִי־ נָכון בְיָדוֹ יִוֹם חְשֶׁךְ : (כר) יְבַעַיְהוּ צַרַ וּמְצוּ בָּתְ הִתְּקְפֵּרוּ כְּמֶלֶךְ וּ עָתִיד לַבִּירְוֹר: (כת) כי־נטה אליאל ידו ואל־שׁבִּי

ידיה ולות שודי יתנפר : ירהומ

מם משלומי : בשלום . וכשסום שכוי בשלום אז השודר יבוחנו : וצפוי הוא אלי חרב. ועתיד הוא אלי חרב ועוני לנוד ללחם אים ימלאמו : (כג) נדד הוא . כלומר מוכטח סוא למד : ידע . לו באמת: כי נכון . ומזומן לכה בידו כלומר אליו ועמו יום חשך . כמו מן סבה בידו [ברחשית ל"ב] : (כד) תתקפהו . תחזק המלוקה ממנו ותאנססו : כפלך עתיד לכידור . לא מלאתי דמיונו זים לפוחרו באותיות המתחלפות לי"ם בדלי"ת. כמו אשכה וריפת שבתורה [שם] [ובד"ם 6' ה') השכנו ודיפת וכן כתים וכודנים [שם] הף כחן

מצודת דוד

כמו עריצי גוים [יחוקהל כ"ח] ור"ל החוק בה בחוניו קול פחדים ופתחום עודו יושב ברשע: (כב) וצפוי . ענין הבטה כמו לופה בשלום יבוא עליו השודה : (כב) לא רשע [מסלים ל"ו]: (כג) איה . אנה : יאמין . בכא עליו החשך לא יאמין בעלמף (כד) ומצוקה . גם הוא ענין לרה : שישוב עוד ממנו לחזור לקדמותו: וצפוי . תתקפתו . יאחזו בחוזק : עתיד . מזומן וכוא נראה אל החרב כי החרב רואהו כמו העתידים עורר לויתן [לעיל ג'] : ובא עליו : (בג) נדר . והוא נודר ממקומו לבידור. עשוי הוא לשחוק בו לזרקו מיד בעבור הלחם לבקש אים ימלאנו: ידע. ליד וכן כדור אל ארן רחבת ידים [ישעיה יודע הוא בעלמו שיום החושך יהיה נכוף ומחקיים בידו כי בעלמו ישפוט אשר כלחם

אליו פרעה ובעבור זה יוסף לדחוג בכל עת: (בד) יבעתוה: . הלרות יחרידו אומו : תתקפהו במלך . כלרה תאחוז אותו בחוזקו כמלך האוחו בממשלחו : שתיד לבידור . מזומן כוח לכיות דומה לכידור נע ונד ומטולטל ככדור הזה במשילטל ומוכם מיד ליד: (כה) כי נמה של חשר ומה ידו חל כ׳ לבזות כלפי משלם

יקים חילו ולא־ישה לאכץ מנלם : לא לא־יכור ו מנייחשה ינקתו תיבש שלה בת וניסור ברוח פיו : ולא אל־-יאמן בשו נחעה פי־שוא תדינה תַמוּרָתוֹ : (לב) בַלֹא־יוֹטוֹ תִּשְּׁבֵּאׁ וְכִפָּתוֹ

מַבְּהֹוֹן וּמַהָּלֵיוֹ מְבָּחָא דְּדְתָּן חשוכא שבשיה חיבש דפומה דאלהא: (לא) לא יהימין בבר נש דבשקרא תשי ארום שקרא תהי פרוניה : (לב) בלא יומיה החסלי קבורתא

המכיו

כבים: ולא ישה וגו'. לא ינטה . מלילחו ויטו אחרי הכלע [שמואל ים' מ'ן וינטו הם עלמם לא נטה מן השמים לארן מתח תאוחם -וזימון מחשבותם. והוא כשתי תיבות מן להם. מן הכנחם כמו וימן להם המלך [דניאל ח'] ודומה לו הפלירה פים בשתי היבות [שמואל א' י"ג] אראלים ת"י אחזי להון [ישעים ל"ג] זם נראם בעיני . ימנחס מסייעני. (ד"ח) מנלם לשון כנלוחך לכגוד והנו"ן שבו יסוד נופל . לשון תכלית . לא יטה לארן . להיות בטילה מגזרת סרון: (ל) ויסור . מן העולם: ברוח פיו . של שליע בעולם . חם מקרא חסר וים פוחרים בשביל רוח פיו שהרע לדבר סרם : (לא) אל יאמן . חותי חשר כשוח נחעה: כי שוא תהיה תפורתו . יניעו כמו [רות ד'] ועל התמורה : (לב) בלא יומר . תעמוד סמוכסו על מליאתה מליגדל ומלהללית עוד כמו [בראשים כ'] וימלא

> מצודת דוד מצודת ציון

פשרו : מנלם . מכלימם וכשלמתם כמו זדון לבו לא יעמוד עשרו ולא יתקיים חים כמלומך לבגוד [ישעים ל"ג]: (ל) יונקתו. והוא כפל ענין במ"ש: ולא ישה. לא מנף כך : (לא) תשורתו . מל שון תמורה יהיה נטוי מהם לנפול בחרך תכניתם וחלוף: (לב) תמלא . תושלם כמו ובמלחום והשלמת גמולם כ"ח על רחשם יחול ויקבלו ימי פהרה [ויקרת י'ב]: ובפתו . ענפיו הגמול משלם: (ל) לא יסור . לה יסים עוד נעזר לשוב לקדמתו יונקתו , עופיף

פרכים חייבש חותם השלהבת עד שיסורו ממקומם וינועו ברוח פיו של המנשב בדרך דבר היבש חשר לרוב קלותו יתנדנד ברוח קימעה ר"ל בדבר קל יחבד הצלחתו : (לא) אל יאמן. . התועה לוכת בדרך שוא לא היה מאמין אשר המורתו חהיה שוא פ"ל שגמולו יהיה כמפעלו: (לב) בלג יומו. לזה תמלא ותושלם זמנו בלא זמנו ימום סודם זמנו : ובפתו , עופיו לה יכיו רטובים כ'ל לה יכה טובה לורשו

קבורתא ועוביה לא תהי שבופיא: תיא עד לא יומי שבוקים הבתיה וכלתיה לא תהי נישקה בנית נצתו: ולרו בי־עדת חנ ף

וננא: ולט יפר היד ניפנא בלמור ואש אכלה אהלי שחד: ולה הרד בוסריה וימלוק היד זיחא לבלביה : ולד) ארום פשת עמל נילד און ובשנם תבין מרמה : דילמור לצערא ואשתא נפרת פשבני שוחדא : (לה) דחשלין

לעות ומפללין שפר ורעיוני פרקהון פתפנין נכלא:

איוב מו

לא בעננה : (לנ) יהמם בנפן בסרו

לו ארבעים יום ואשלימו : וכפתר . כפית עופיו . כל עופי אילן דומין למיסה: (לה) חרה עמל וילד און . עשה רעה וישתלמו שכר הלידה לפי ססכיון: תכין. סומין: מרמה. למרמה מהפך להם תמוותם: [מענה מיד]:

ימכילך

קמג

מצודת דוד

אחריו: (לג) יחמם. מי שבידו להסיר כמו כפות תמרים (שם כ"ג) ע"ש שהמה: פות יסיר זרעו בסבה קלה כגפן הזה כפופים: רעננה . ענין לחות ורטיבות כמו פמסיר בסרו במעט סבה : יישלד . והוא בשמו רענו [מהלים ל"ב] : (לג) יחמה . ישלר זרעו מהר כזים המשליך מהר נלמו יסור כמו נחמסו עקביך [ירמיה י'ג] : וכוח כפל שנין במ"ם: (לד) כי עדת בסרו. כן יקרח הפרי שלח נגמר בשולו ותי . כי כן ראוי שתהיה עדת חנף יחידי כמו וכוסר גומל [ישעיה י"ח]: נצחו . ולה ימנה בה לה בנים ולה בנות : ואש . פרחו כמו הננו הרמונים [ש"ה ו'] : חרון אף כ' הבוערה כאש תאכל האהלים (לד) גלמוד . יחידי כמו הלילה ההוא כבנוים בממון שוחד : (לה) הרה עמל . יהי גלמוד [לעיל ג']: אכלה . שרפה : כמו שהרה עמל כן ילד חון ר"ל כמו (לה) עסל ואון . עניים שבר ויניעה שפלידה היא לפי ההריון כן הגמול לפי פמעשה: ובשנם . הלב הנחון בבטן הלח כיה ככינה המרמה ולזה יקבל גמולו משלם

ודבר רע:

מצודת ציון

באין מחסור וכעולה מהמענה ההיא כי ישיב אמריו לומר לאיוב איר האמר לם משאמי כלא בדבריר אלה תחטיא עוד אם אחרים כי חשרים בלבם אם מכשול עומד לחשוב שאין משגיח והנה רעתך רבה ועל אשר יתרעם על היסורים בעבור מעשה פטוב שעשה ישוב לומר כלה מהי קבלת עליכם גמול וחוב כעוו עדיין כוה בידר ותקבל גמול בהיסורין האלה ויוכיח על ההשגחה ממפלת הרשעים מבלי תחומה: אלם בימי שובתו תמלה נפשו מחלחלה וישפוט בכל עת חשר הרעה חבה עלים חשר לח כן כנפי ולדים]:

יחשה : (וו׳ אם־אַרַבְּרָה לא־יחשה קאבי ושחדלה פהיפני ברולה: מי שדר שלְהַנֵי צַרִּיחָא כָל פִישָּחִי : עַתָּה הָלֹיְהְנִי הַ־וֹשְׁמִוֹתְ כָּלִיעָרְתִי לאסתרא שלי בדבובי של אפי: (ח) ותקממני לעד היה ני קם בי בחשי בְּפָבֵן יַעָנֶהְ : (מ) אַפַּוֹ מְיֵרְף ו וַיִשְׁמְמֵנִי אופל הריף שינוי לי : הורק שלי בשניו צרי ו ילמוש עיניו לי:

מצודת ציון

ספותי יחסנע: (ו) אין אַמַלּל לא יפסוק ביבי ואפסוק מה סני יויל : (ו) לחור פרון (ח) ונפקחני לסהיד הוה ואקים (מ) רוּנְיֵה חָבֶר וּנְמֵר לִי דְבַבוּ שפי עלי בכבוי ממיקי היד

שאני כד וקובל עתם ולועק אז יחשוך ולא אלעוק ולא אכוד עוד . אבל עתה אם אדברה וכו' : (ו) השמות . שיחקת כמו אשתומם . זכמו שומו שמים [ירמיה כ'] שתקו והתמהו : (ה) ותקמשני לעד היה בקמטתני והקדרתני בשביה עד שהיה לעד על עוני להשטינני: (מ) ילמוש . יחדד כמו לוטם כל חוכש וגו' [כראשית ד'] והשטן סום

מצודת דוד

פייתי מחזק אמריכם בפה מלא : וניד (ז) מני . ממני : (ז) הלאני . ענין מיימום שפתי . כנדת שפתי בדבור היה מחדיל כמו הנסה דבר אליך סלאה [לעיל ד'] : אמריכס כי היימס מנוחמים בדברי כי כן השמות . מלי שממה : (ח) ותקמשני . דרך המלטער כחשר ירחה שתפליגין בלערו ענין כוון וכן חשר קמטו [לקמן כ'ב] ומחלוננים עמו לכלטער בלרקו מחנחם ובדרו"ל ונחפשטו הקמטין [כ"ב ק"ב] : כוח כזה : (ו) אם אדברה . כחומר וחם בחשי . ענין רזון כמו וכשרי כחש משמם בום חחשבו להחדיל אמרי במה שחאמרו [חהלים ק"ט] : יענח . יעיד כמו לא מענם שאני מיפר היראה אשר היא עוד סבה [שמות כ']: (מ) וישמתני . ענין נסירם לבל ילכו היסורים הנה לא כן הוא כי כמו האיבה כמו וישטום עשו [בראשים כ"ו] : אם אדברה לא יחשך כאבי כן לא יחשך דרק. ענין שחיקת וטחינת השנים אלו באלו אם אחדל מלדבר כי מה מן העון אשר בהתקלף האדם על מי וכן ויחרקו שן האיכם ילך לו ע"י מירוק היסורים עד שחשוב ב"ן : ילמוש . יחדד כמו חרכו ילמוש להיום נקי לשילכו היסורים כחומר

פלח חין בידי עון ומתחלה בחנם בחו ומדוע חיכ ילכו : (ו) אך עתה הלאני . כאומר אף לא אפחד מהוספת היסורים עד שאחדל אמרים כי הלא איך עתה הלאני. שד שה"ה להכחום יותר וכבר עשה שממה כל עדתי הם בניו ובנותיו וכל בני ביתו ומה א"כ יוכל להוסיף עוד: (ח) וחקמשני. הקמטים שבי המה לעד על גודל הכאב יסככתם והרזון קם בי לעד כי הכתם הנרחה בפני הוח יענה על חוום הכחב : (ש) אשו שרף . חף של שרף חופי ונוטר חיבה שלי והנני לבוו שד שכל הרולה חרם

(ב) שמעית כאלין קניעתא מנחמין דלעות בלכון: מַה יַבַּפְּמָנַךְ אַרוֹם תְּחֻיב :

לוֵי דְאִית נַפְשׁכוֹן חָלוּפִי נַפְּשׁי אחבר עליכון בסליא ואטלמל (ה) אַחַיִּלְכוֹן בִּמוֹ פוּמִי וְמְלְמוּל

מו (או די ען איוב ניאמר: (ב) שמעתי מו (או נאחיב איוב נאמר:

כאלה רבות מנחמי עמל כלכם: עם הקץ לדברי־רוח או מה־ימריצה (נ) האית סוף לפלי וימא או כי תענה: (ד) נפו אנכי פכם אדברה (ד) לחוד אנא פוחכון אפלל לו יש נַפְשָׁכֶם תַּחַת נַפְשִׁי אַחְבִירָה שליכם בְּמִלִים וְאָנִיעָה עַׁלֵיכֶם בְּמוֹ ראשׁי : עַלִיכוֹן בְּמוֹ בִישִׁי : מה אמשעקם במדיפי וניד שפתי יחשך

מון (ג) ימריצך . ישערך פיך לחשוב דבריך נמרלים על חופניסם: (ד) ככם אדברה . ככם 'מני יודע לקנתר : לו יש בפשכם . ביסורין תחת נפשי גם אני הייתי מחבר עליכם במילין ימניע עליכם כחשי בלעקתכם ומחמין חתכם במו פי לחמר החרישו כתחמלו ועמדו ביסוריכם כחשר תחמרו חלי : (ה) וניד שפתי

מצודת דוד מצודת ציון

(ב) ימריצך . יחזקך כמו מה נמרצו מון (ב) שמעתי . כדברים האלה שמשם רבות פעמים ומה חועלק אמרי יושר [לעיל ז']: (ד) לו . כמו אם וכן לו החייתם אותם (שופטים בהכפלם כי כלכם מנחמים חנחומי הכל מין: במני ראשי . כרחשי וכן כמו פי לומר שחחר התשוכה ישגח חחריתי וחם מתחנן [לקמן י"ט] : (ה) אאמצכם . חין כידי עון מה מקום לתשובה ומה זה שלשון אומן וחחק: וניד. מישון נדידה: הספר לפני עונש הרשעים לעורר לבי

לחשובה : (ג) הקץ . וכי ימלא סוף לדברי פת הנת דברים כחלה תוכל להרבות עד בלי די וחת כולם ישת הרות: או ינו". פהו הדבר חשר מחוק חותך ומזרוך על ההשבה עד שבע"ל חשיב ועם כלי דעם אכאומר כלה אין בדבריך חכמה ואף אינך כפוי ומוכרח להשיב א"כ חדל לך ולה שוסיף לדבר עוד או שאמר לו מדוע לא אמרת הדברים האלה בראשונה כי לדברי שכמה בע"ב יתמו האמרים אשר חשב עליהם עד כי יחזור ויחשב מה להשיב אבל לדברי כוח אין קן כי אין על מה לחשב או מה חזוק ועזר מלאום מהדברים פנאמרים עד כי תשוב לענות שוב הדברים שאמרת בתחלה הלא המה כפל פנין רק כמלות שונות : (ר) גם אנכי ונו' . חמר בדרך תימח וכי חם כיו נפשכם מדוכאות ביסורים כמקום נפשי וכי הייתי מדבר גם אנכי ככם לחלות בכם עון כב פוח לח כן הייתי שושה חבל הייתי מחבר בדברים על דבריכם להחלונן עמכם ולהפליב פרות הפינה חף הייתי מנים פליכם ברחבי כמיילל ומילר: (ה) אאמצכם, שוד

ועל עפעפן צלמות : ויו) על לא־המס

איוב מז

קמה

ססלע [מהלים קל"ז]: (יג) רביו . מורי חליו כמו רובה קשם [כרחשים כ'א]: מררתי. מרה שלי: (מו) גלדי. מכה יכשה והעלאם גלד. ולשון משנה והעמידו על גלדו : ועללתי . ולכלכתי וגניתי כמו ויתמללו בה [שופטים נ"ט] לשון בזיון וגנאי וכמו עוללה לנפשי [איכה ג'] : קרני . זיוי . לשון וקרנים מידו לו [חבקוק ב'] : (פו) חמרמרו . פקמטו . כמו נחמרו בני מעים בלשון משנה וכן מעי חמרמרו [חיכם מ'ן: צלמות . שחשכו מחמת ככי ודמעה: ומפלמי

מצודת ציון מצודת דוד חשר לו סכבו עלי מסכיב וע"י יפלה כליוםי שהמורים שומרים להפיל בו : (ע) רבה . אלה יחמול עליואם מי המרה ישפוך על המורים בקשת כמו רוכה קשת (בראשים פארן והוא משל על יסורים מחולפים : כ"א] : יפלח. יבקע כמו ויפלח אל פיר (יד) פרץ על פני פרץ. בעוד שהמכה [מ"ב ד"] : מרותי , מלשון מרה : פרחשונה פקודה עלי סמוך לה השנייה (יד) יפרצני . מלשון פרלה ישנד . ולא תמחין השנייה עד שחלך לה הראשונה : (מו) גלדי . הוא הקרום המולה על המכם ירן . חים מהר יביא עלי היסורים כגבור ובדרו"ל הוגלד פי המכה (כתובום ע"ו) : פתמהר לרוץ במלחמה: (מו) שק תפרתי. ועללתי. ענין לכלוך ועם"ז יקרת הקמן כי על המכה שהחחילה להחרפה והעלה עולל כי הוא מלוכלך בעפר ובדומן: קרני . גליד הדרך לבום עליה בגדים רכים כלמר ענין זוהר כמו קרן פור פני משה [שמום במן וכדומה אבל אני מרוב היגון והלער לידן: (מו) חסרטרו . נתכוולו וכן מעי פפרתי שק לובשו מתעל לגלדי המכה המדמרו [חיכה ח'] ובדרו'ל נחמרו בדי

שינון חשר ילבשו שק ומעלים חפר על יחשם . (טו) פני חמרמרו . מן הככי נפכוולו ונקמטו פני ועל חישון שים פרום חבכת המום: (יו) על לא חמם . וכל זה כא לי לא פספור חמם כ"א בחום:

(י) פַערוּ עליו בְפִיהָבו בַחְרפָדו הָכוּ (יוֹ פַּחְיוֹן צֵלֵי פּוּקהוֹן בּחִפּוּרָא מְחוּ לִיסְתֵי בַּחְרָא לְחָיִי בַּחַר עָלֵי יִתְפַלְאִון : ניא יַקְנִירְנִי באל אל עויל ועליודי רשעים ירמני : ניא יססרנני אלהא לונד ניב) שֶׁלֵן דְיִיתִי וַיִּפְרְפָּרָנִי וְאָחוֹ בַעְרְפִי מְבִי וְיִנְאַ שְׁלְיִנְי וְאָחוֹ בַעְרְפִי מְבִיי וְיִבּי שְׁלִינָא ניפצפצני ניקימני לו למטרה: יינ מבי בייי ודער הגני שחר בקדלי ותברנני ואוקמנני ליה לפלנסא: (ינ) יחורון שלי גררוי יקמע

ספר : (י) פערו עלי בפיהם . פתחו . כמו ופערה פיה [ישעים ס']: יתמלאון . יתאספון . והרבה לו דמיון במקרא קראו אחריך מלא [ירמים ה'] אשר יקראו עליו מלא רועים [ישעים ל"א] ואיכו משתנה מלשונו כי כל מילוי נאסף הוא : (יא) יסגירגי אל אל עויל . כסגירני הקב"ה אל אויל לן עול ללון כי : ועל ידי רשעים ירשני . רטיית תנחומי ורפוחתי מסר לרשעים שחינן אלא מקניטים ד"א ירטני כמו ירלני . לשון רלוי ותנחומים: (יב) ויפרפרני . אותו מויל לשון פירורין: ויפצפצני . לשון נשבר לשברים הרכה בחבטה רבס . כמו ונפלחם אים אל אחיו [ירמים י"צי] ונפן את טולליך אל כסלע

מצודת דוד

[מסלים ז'] : (י) פערו . פתחו כמו עלי כשניו ולרי יחדד עיניו כהבטה יחירם ופיכם פעלו למלקום [לקמן כ'ט] : להסמכל כי בעין רעה: (י) פערו. פתחה בפיהם, סבי"ת נוספת : לחיי , הוא גובה עלי פיהם ובדברי חרפה ככו לחיי ר"ל כפנים: יתמלאון . יסקבלון כמו מלא חרפת דבריהם המה לי כאילו הכו אומי של רועים [ישעים ל'א] : (יא) יסנירני . כלחי שביא מכת בזיון: יחד . כל כמחרפים מסר אותי כמו לא תסגיר עבד [דברים אותי נקבלו עלי יחד ואמר זה על ריעיף כ'נ]: עויל , כמו עול : ירשני , ענין שהיו מחרפין חותו: (ים) יסגירני . ה׳ מקום וכן כי ירט הדרך לנגדי [במדבר מסר חותי ביד כל חים עול כי כל הרולה כ"ב]:(יב) ויפרפרני, ענין שבירות לחתיכות לועג כי ומיצר לי: ירשני . יעקס וישחים לכום כמו פור התפוררו [ישעיה כ'ד] : חותי ע"י הרשעים המעיקים לי וכפל הדבר בשרפי . כוח חחורי כרחם וכלוחר : כמ"ם : (יב) שלו. יושכ כייחי בשלום משצמצני . ענין הרלילה עם הפירור וכן ופתחום עשה חותי לפרורים וחחו בערפי וכפטים יפולן סלע [ירמיה כ"ג]: רסמרה. ורלך חומי עד כי יחפוללו השכרים הנה פות הדבר חשר המורים בחלים יכוונו והנה: ויקימני, העמיד חותי להיות. לך פשמרת תרנומו מטרת ויקרה כן ע"ם היסורים: (יג) יסבו. כמורים בקשם

לכפיל בו חליהם וכוח ענין שמירה כי למערה לזרוק בי חליו. הם מכחובי

זלכלכתי זוכר פני באפר כדרך האנשים רכי משים [תולין כ"ו]: צלמות . צלו של מום

T. VIII. 10 D' (n'n ana)

פי (א) נפשי מחחבלא יוםי מן מם רותי חבלדה ימי נועכו קברים לי : (ב) אם־לא התלים עמה בַּהָרִי וּבְּפְרוּצִיהוֹ חְבִּיה שִנְצִי : וֹבְהַמֶּרוֹהָם תְּכַן עִינֵי : נו שִׁימָה נָאי ערבני עק ה מי־הוא לידי ית קע : לְבָּרוּן אָמֵשְׁתָא מִפְּכְלְתָנִי מְשׁוּל (ד) בִּי־לְבָם צַפַּנַתְּ מִשְּׁכֵל עַלְּבֹּן לָא (ח) לספלנ של אחוית חבריא תרומם : (ה) לחלק יציד בעים ושיני

דעיכו קבורו מתקנו לי ז (ב) אין לא מחלעבין ונ) שוי כרון ערב יתי עפף כן הוא לידי יקים : (ד) ארום היכנא לא תרומם להום:

ין (א) נועכו . נקפלו כמו נדעכו [לעיל ו'] : קברים לי . מוכן אני לקבר: (ב) אם לא . זאת כאזני. שבני אדם התונים מעדו עמי בתנחומי להתל כי: ובהמרותם . כמו וימכו כי [יחוהאל כ'] ממרים סייתם [דברים ט'] בהקנטתם: תלן עיני . שיני ולפי ומחשבתי לנים בהן: (ג) שימה נא. הכורה: ערבני. בתקע כף להתווכח יחד. כי מי הוא מאלה לידי יחקע וייטיב לי: (ד) כי סנס : לבם צפנת משכל. וע"כ לא תרומס תפארתך על ידיהם : (ה) לחלק . לחלקלקות יגיד כל אחד מסם את ריעו . וואת תכום

מצודת ציון מצודת דוד (א) רוחי חבלה . הלא ככר רותי לן (א) נועכו . כמו נדעכו וענינו ופאר והפילה כמו נדעכו ממהומם נשחתה וימי חיי כלא נקפלו ממני והלכו להם והרבה קברים לי ר'ל בכל [לעיל ו'] : (ב) החלים. ענין לעג כמד מקום מדרך כף רגלי אני קרוב למיתה החלת כי [שופטים ש"ו] : ובהמרותם . כחילו בכל מקום מוכן לי קבר : (ב) אם מלשון מרי והקנטה: תל . ענין החמדה לא החלים. כנה מגודל הכחב חני קרוב כמו לדק ילין כה [ישעיה ח']: (ג) יחסע. למיחה אף אם לא היה עמדי רעי ענין מחיבת יד ביד לקיום דבר כמו ופורא כמכתלים כי וחף חם לח חתמידה עיני

לראום במה שהם ממרים ומקניטים אותי והוא כפל ענין במ"ש ור"ל הנה בלה כפי אני קרוב למיתם והמה מוסיפים לי עוד לער ויגון: (ג) שימה נא. חצ פניו כלפי כמקום ואמר שים עתה לבך אלי לחם לי עדב במקומך להיום בשוח פי שחשלם בהחווכחות כינינו לבוא על האתם ומי הוא אשר יחקע ידו לפוד ידי להבל פל עומו בקיום גמור להשלים אם ההחווכחום: (ד) כי לבם . אין לי חפד פרעי חולה כי לכם הסמרת משכל ווא כחכמה ידברו של כן נא מרומם שיי כי חין בידם מענה 'כלדיק חותר לרומם הפחרתך : (ה) יניד רעים. כ"ח מן כרפים"

בִידֵי וּצְלוֹתִי דַכְיָא : (יח) אַרְעָא לא תהפין אַרְמִי ולא יהי אַתר לקבלתי: (ימ) לחוד כרון דאית בשמיא מסהדי ומסהיד שלי במרומיא: (כ) פרקליםי חברי קדם אלהא ולנת שיני \$ (כא) אַפְשַׁר דָּמַכַפַן בַּר נַש עם אלהא והיך אנש עם הבכיה \$ (כב) משול דשני מנין אתין ואסרשא דלא אתוב איול:

תרגום

בכפי ותפלתי זכה : ניתו צורץ אלי-תְבַפֵּי דָמֵי וְאַל־יִתִי מְׁלְוֹם לְוַ עַקְתִי : וים נַס־עַתָּה הָנָהְ בשָׁמֵים עָדִי וְשָּׁרְחַרִי בְּמְרוֹמֵים: (כ) מָלוצֵי רֵעִי אַל־-אַלוֹהַ דֶלְפָּה עֵינֵי: (כא) וְיוֹכַח לְנֶבֶר עִם־אֶּלְוֹהַ ובן־אַרָם לרעהו : (כב) בי־שנות מספר יאתיו וארח לא־אשוב אהקלף:

רשץ

(מ) ותפלתי זכה. לא קללתי חבירי ולא פללתי לו רעה: (יח) ואל יהי מקום . כארן להכליע כו לעקסי כי לשמים תעלה : (ים) הנה בשמים עדי. יולרי היודע דרכי: (כ) דלפה . דומעת וזולפת דממה . לשוו דלוף : (כא) ויוכח לגבר . וכלותי יעשה לי זמת שיתן לי מקום להחווכה נבר עם אלוה להשוות שני הריבים ריב גבר עם קונו . וכיב בן מדם לרעהו: (כב) כי שנות . הקלובים מספר לימי חיי : יאתיו . יגיעו מו פרח לפ משוב פחלך:

פות חשכם הקבר: (ים) ושהדי . כמו ותפלתי זבה . הפלתי למקום היקה מעולם יספדי בסמ"ך והוא עד בלשון ארמי : זכה ונקיה מכלי הרהור מחשבה המבעל בפרומים , כשמי מרום : (כ) מליצי . כוונת התפלה: (יח) ארץ. חתה חרד במדבר במיטב ברבור בדבר בויכוח יקרה אל חבלע את דמי בנגרי' מפלעי לכבותם מליץ: דלפה . ענין טפטוף כמו דלף מן העין אלא יהיו נראים לכל ויבקשו עלי שורד [משלי כ"ו] כי דמעת הבכי יורדת רחמי': ואל יהי מקום, להסתר שם מפה טפה : (כב) יאתיו . יבוחו כמו זעקתי כ"ח תעלה השמים : (ים) גם עתה. כחומר עם כי עתה וכחשתי בעיני רעי המת בסר [ישעים כ"ח] :

חף שמחז החזיקו חותי לפדיק עתה ברחותם שיר כ' נגעה כי חזרו לחלות כי עון רב אכל בשמים גם עתה מואתי עד לי על יושר לבבי והוח ה' היודע הכל: ושהדי במרומים. כפל הדבר במ"ם: (ב) מליצי רעי. במם רטי כמדברים שמדי בדבר מלילם הויכוח הלא אל אלוה חדמע שיני והלא לפניף גלור יושר דרכי : (כא) ויוכח . שלוחי היה מקום לגבר להתווכח עם אלוה כחשר מ אדם עם רעלו : (כב) כי שנות . כאומר הנה ים עמדי מה להתווכח כי כלא שנות מספר ספלוב לפי זמן העמדם הלחום כלה יבוהו לי כי קרבה השלמחם בעבור רוב המכחוב משר שפרו לייבש חם כלחות והמיחה קרובה לבוח וחלך ח"כ בחורת חשר לח חשב

שוד ומתי ה'כ הקבל גמול יושר דרכי :

מחתילותא : (י) ובנם פלחון יפיף אמץ : (י) ואלם כלם תשפו קהובון אחי כדון ולא אשבת בלאי יבאו פרי נא ולא אמצא בכם חכם: שברו במיוני אחבשילו לוסי ניאו יפי קברו ומרבי נחקר פורשי לְבָבְי : (יב) לַלְיא הֵיךּ לְבָבִי : (יב) לְילָה לְיוֹם יְשֶׁיםוּ אוֹר כְּרָבּּ מפלמו מו אום שנה הכי מפני־הושך : נים אם־באקנה אול

קבורתא

(י) ואלם כלם . אני אומר לכם כולכם משובו כא וכואו כל: ולאיי אמצא בכם חכם . כמה שאתם מלעינים על קבלתי : (יא) ימי עברו . הנה ימי טובתי שהורגלתי כהם שברו : זמתי . לפחכין בטובה: נתקו מורשי לבבי . מחשכות שלבי מורשני . שפים לבי אומר לירש טובה לפי דרכי : (יב) לילה ליום ישימו . פסולים אלה הוסכים לי לילה ליום . כי מלרם החולים לא אישן בלילה : אור קרוב . וקלר לי מפני לרת חשך לילה . אור קרב כאשר יכם כשמש נראם לי שעתה מקרוב האיר היום ונקצר וחלף לו. כמד [ברחשית י"ט] סעיר הוחת קרובה נתיישבה מקרוב מחדש . וכמד כי רננת רשעים מקרוב [לקמן כ'] חדשים מקרוב כאו [דברים ל"ב] ב (יג) אם אקוה שאול: כמו מס מכולים ימיו [למיל י"ד] כלומפ

מצודת דוד מצודת ציון יוסיפו בה : (י) ואלם . ובחמת חבה (יא) זמתי . מחשבותי כמו כחשר ותם פולכם תשובו ובואו להשכיל אמיחת הדבר [דברים י"ע]: נחקו. ענין העתקה: מרשים ולא אמלא בכם חכם כי לא בחכמה שפטחם שלי ירושה : (יג) רשרתי . הלפתי כפרי לומר שהני מיפר הירהה : (יא) ימי עברו . פנה מרוב המכחוב עברו ימי חיי והנני קרוב למוח ומרוב בלבול הדעת ומחקף מחשבותי אשר כיו אל לבכי למורשה ר"ל עם כי מאו חושב סייתי מחשבות חכמה באינו לכבי נחל אותה לה לנחלה הנה עתה נעתקו וסרו : (יב) לילה ליום ישימו . רוב המכחוב יבלבלו מחשבותי וישימו עתה לי חשוכים ונעלמים כחשכם סלילה את הדברים התבוארים ונגלים כאור היום: אור הרוב . כארת התכפה: שכיקם מחז קרובה לי הלכה לה מפני חשכם הלרום וכוח מקרח קלר כחילו אפור אור קרוב איננה מכני חשך: (יג) אם אקות . כאומר והנה הכנ תנאמוני נותר שאחריםי ישנא מאוד כי כלא אם אני כיכ בחווק התכאוב עד אשר אקום שיסים

ונהנים כן לניו מהי : (ח) ישתקון תריצי על דא (מ) וְיוֹחַר צַּדִּיקָא אוֹרְחִיה וּדְכֵי צּיְדֵיהּ יוֹסִיףְּ אחזילותא

בני שבלינה: נו והצינני למשל עמים שיני בני השמצה וְהָפָּת לְפָנִים אָהִיה : ווו וַתְּכַה מְכַעַשׁ שַּנְינֵי וְצְרֵי בַּצֵּלְ כָּלֶם: (n) יְשׁמוּ יְשְׁרִים (i) וְכְהִיח פוּן רְנִיו שִׁינֵי יַתְעָרָר : אַל־חָנָף יִרְעָרָר : נמו וואתו צדיק דַּרְבֵּן וּמֶהֶר-יְדָּיִם וְדַּצִּי על דִּילְטוֹר יִחְנַבֶּר :

עםם שיני בכיו תכלנה : (ו) ותפת . כמו מוף : לפגים . של בכיות פני: (ו) ויצרי . מיברי שמני נולר בהם : (ח) ישמו . יחמהו . תקי . מס יש לדיק שומע בהתולות התנפים המלה : יתעורר . לריב . בכם : (מ) ויאחו . כל לדיק דרכו . לשמוד כנגד כת חניפים . ואולם

מצודת דוד פוקטים [מצלי י"ח] : (ה) חבלינה . יגיד לדכרי חלקלקות וחנף ולח כדשם

פמחחום לדבר וחינו משיגה קרוי כליון ידבר והן ידעתי שכל חחד יקבל גמול פי שינים : (ו) והציגני . העמידני כמו סליג מכלה עין בניו לבל ישיגו מוחלהם כי כם חומו לבד [שופטים זי] : ותפת . כן יקרה שליך הדבר כי לה לפניו חנף יבוה : פניכנס למו כי ערוך מחתמול הפסה (ו) והציגני . המלחוב העמיד חותי בשניה ל') ע"ש של המתפחה ביצרו נופל להיות למשל לכל העמים כי כחשר יקרם בה: (ז) וחבה . ענין עכירום כמו כהה למי רוע המקרה יחמרו שכוח נמשל ודומה פנגע (ויקרת י'ב) : ויצרי . כן יקרת מחום למקרי חיוב : ותפת . כנה חני לגיהנם פלב כי כוח פועל המחשבום כמו וכל לפני הבריום כי רוחים בי מכחובום ילר מחשבות לבו [ברחשים ו'] : מחולפים דוגמת יסורי גיהנם : (ז) ותבה . (ה) ישמו , יחמהו כמו פנו אני והשמו עיני כהמה מרוב הכעם כדרך השורם לפמן כיה] : יחעדר. מלשון התעוכרו : כלער חשר יכעם על עלמו : ויצרי. כל מ) דיבו . כנכגמו : אמץ . חוזק : מחום מחשבום לבי לח יסקיימו כלל הזפ חשר לא יחקיים במקום אחד כי בכל עם

יינסה ממקומו כחשר ינטה השמש : (ה) ישמו . הישרים יתתהו על גודל - פכחובי מבלי חמם והנקי יחעורר להחקלף על המחניף לכ' מבלי טענה מספקם : ויאחו, ועכ"ו יחתו לדיק דרכו ולח יעוכנה בחושבו הלח שות עבוד חלהים כי שודם פוח שחת כטוב יקבל בתענוג הנפשי : ומדר ידים . מי שהוח שהר בשיום מבזל ועושק הלא יוסיף עוד אומן כראותו רוע הסדור הנופל בקניינו שי פצלחקו כי מעקה מחוד ימחס כו וישם סקותו כהצלחת הנסב ויחד! כפו מעוביני . אמר זכ לפקינ של יכרי חליפי שחמר לי שמישר בירחב החמר חדרכם בח

איוב יו

מממה

קמח

התפוניו ופפתר בו נפלל : למלון הבינו ואחר נדבר: נו מדים בְּעִירָא מְסַענְא בְּסַחְמֵיכוּן : נָחְשַׁבְנוּ כַבְּהַמֶּה נִמְמִינוּ בַּעְינִיכֶם : (ד) דְּמְצֵער נַפְשֵׁיה בְּרוּנְיֵה (ד) מֹר ף נַפְשׁוֹ בְאַפוֹ דְזַלְמַענְף תְּעוֹב אַרְעָאוְמִינְר יִפְתַּלְק מוְ צַתְריה: אַרץ ויעהַק צור ממקומו: (ה) נם אור

מיפת תשוון הרפתקי למליא (נ) מא דין אתחשבנא היד אַפְשֵׁר דְּאַמְטוּלָדְ תִּשְׁתְבַק מיא המריד נפשיה לערפיה רשעים ידעך ולאינה שביב אשו : אפשר המטולתה התנשיארעא רשעים ידער ולאינה שביב אשו : פו לפתב ותקיפא יסתלק פו

תרגום

אַתְרֵיה: (ה) לְחוֹד נְהוֹר רַשִׁישִי יִמְשַּ וְלָא יִנְיוֹר נָיה נחריה

פרן (ב) קנצי. סוף : תבינו . משתקו להכין ולשמוע הם השר כדבר : (ג) נממינו בעיניכם . נחשבנו בעיניכם טמומים" פין יסוד בחיבה זו זולתי ט' מ' כמו טמונון פלשתפי [ברחשים כ"ו] מכנום של סתמום פלשתים ויש מפרשים לשון טמינה . ופעום הוה בידם שה"כ לכיכה התיבה שתי גונין אחד ביסוד וה' בשמוש של רבים: (ד) מרף נפשו . חוזר על איוב לך אני אומר העוכף ומחכל נפש בחפו וכעסו. [הלמענך] הלמען לדקחך חעוב החרן ממשפט מדחם: ריעתק צור . היולר [ממקומו] מדעתו וממדתו: (ה) גם . שהם לפי לעקמך זחת תנהג לדורות : אור רשעים ידעך . יקפן ממקומו :

> מצודת ציון מצודת דוד

(ב) עד אנה. פד מתי תאריכו לה (ב) קנצי . כוא מלשון קד ופוף : (ג) נסמינו . מלפון חמומום חמרים: תשימון . סוף להדברים חתם משו שנו לב להבין מחתרי חיוב וכן ונטמחם בם [ויקרת י'ח]: (ד) שור . יחוכן ויכותו וחתר נדבר להשיב עליהם שיולר: (ה) ידעד. יקפן וינתר כמו נדעם זלה נוסיף לדבר עוד דבר שחינו מפנין כויכות ומהר יחמו דברינו: (ג) מדוע . בעבור פכלות מה חשובים אנו בעיני איוב כבהמה עד כי יאמר עלינו לבם לפום משכל : נשמינו בעיניכם . בפניכם יפיח לומר חשר חטומים חנחנו מחכמה : (ד) פרף נפשו . חשה חייב העורף חם בפשו ומשחיחה בהרחוח כעכו מול המקום וכי למענך חעוב החרץ ר"ל וכי ע"י לעפמו שתחמר לדים חתה ומיוסר על לח חמם וכי בעבור זה נחלים לומר שחרך עשבה ביד פערכם כשמים וכיולר נעסק ממקום כעולם ולה ישגית בו: (ה) גם אור . כבם

קבורתא ביתי בחשוכא מאכית שווי: (יד) לשחתא קריתי אַבָּא אַנְתְּ אִמִי נַאַחָתִי לְרָחְשָׁאּנ (מו) והאן דיכי סברי וּמְנִינְיִי מַן יַמְכִנָּהְ זּ (מו) מַנְדוּ לְבֵי קְבוּרְתָּא

תרגום

מחתו אין בחדא של שפר ישרו: ואתיב

ביתי בחשה רפרתי יצועי: ניה לשחת קראתי אבי אתה אמי נצחתי לרפה: נשו ואיה אפו תקורתי ותקותי מי שורנה: (סו בדי שאל תרדנה אם־ יָבַור על־עָפֶר נָחַת:

מצודת ציון

במחר שאני מקוה שאול ביתי ובחשך שטחתי ילועי בקבר: (יד) לשחת פראתי אבי אתה . להתלוכן כו ימים רכים כחילו הוח חבי . מחתר פתקותי זחת סוח : (פו) ואיה אפו תקותי . זחת למה נמשכת ומי ישורנה להרילה עדי : ומו) בדי שאול תרדנה . חותן חיברים שמומן ניכד שאול שימיו יחד: על עפר נהת . חלוכן. לשון וחנם פליסם סרות [במדכר י'ם]: (מענה בלדד) .

מצודת דוד

רפד מרון [לקמן מ"ח]: יצועי, מלעום כיסי בשחול ולהזיע משכבי בחשכת הקפר: בשקי כמו או חללת יצועי [בראשית מיש]: (יר) לשחת . הקרה לשחת חבי החה וחל (יד) לשחת . לכור הקבר : (ש:) ואיה הרמה חקרא חמי ואתותי חתה ר'ל מחד . אפו. עניינם אחד כי אפו הוא כמו איה קרבה נפשי לרדת שחת להיות עם הרמה . שה והוח כפול במלום מדפום כמו חדמם ככן עם חביו וחמו וחחותו: (מו) ואיה. מפר [דניאל י"ב] : ישורנה. יראנה כמו וא"כ איה חקותי מחי אקבל טובה ומי אפורנו ולא קרוב [במדבר כ'א] : ירחה חת חקותי כי הנח חמום וחיך ח"כ (שו) בדי שאל . כמו כשחול ויורה עוד חרחה בהטובה חשר חקוה לה : (שו) בדי של מרכיח העומק וכן כדי שופר (לקמן שאיל ונוי. הלא לרוחי רכו עד מאד עד שאם כונחו יחד על כעפר כיו יורדום ולוללום אל רוב עומק השאול לרוב הכובד

לים]: נחת. מלשון הנחה: שפות מלשון הפלגה ומליצה לומר שמחד רבו עד שה"ה לחיום עוד חחריהם [העולה במהמענה ההיא אשר יקרעם על חביריו שאינם מחנהגים עמו כדרך המנחמים שיחתו דרכו לומר שלה חטה וכי המקום יודע החמת וכוח נו לעד וחם כדכר שחשב -שלים חשר יחשה וחשם להכשיל הרבים בתכשול פונו לחשוב שחין משניה וח"כ שות שבוד אלהים ישיב לומר לא כן הוא כי עוד יוסיפו אומן לחדול מעושק כי ימאפו

בפריבי פוס"ו ברחותם רום הסדור וישיפו תקותם בהצלחת הנפשן:

יתיה לרנלוי: (יב) יהי כפן

ביר בוּכְרֵיה וְצַעֶרָא מְכַנַן

בַאַנְנוּתֵיִה וְצַעַרָא מוּוּמָן

בַּלָהְוֹת וָהָפִיצֵרנּ לְרַנְלְיוֹ : ניבּו יְהְי־רָעָבּ אנו וֹאִיד נָכָון לְצֵלְעוֹ : נים יְאַכֵּל בַּוְדִי לאנקתיה : מיא יְתִי כְּבוֹ עוֹרוֹ יֹאכֵל בַּיִּיוֹ בְּכוֹר מָוֹת : (יד) יְנַתְּקָּ לְּמָמֶרָה יִם יִיבֵּוּל בּוּצְנִין מָבְאָדָלוֹ מִבְשַׁחוּ וְתַצְעֵירַהוּ לְמֵלֶךְ בַּלְּחוֹת: בְּאָנִינִיה יִם יִיבֵּוּל בּוּצְנִין (מו) הַשְׁבון בָּיָּאְהָלוֹ מִבְּלִי־לְוֹ יִזְרָהְ עַל־

דְּחָפֵין לְמַשְׁכֵיה יָנַפֵּר בְּנוֹי מַלְאַדְ מוֹחָא : ת'א יַכִּיל בִּסְרָא

והפיצחו לרגליו. [ינפלהו] יחבטהו על הארן: (יב) אנו. בט :־ לצלעו . אשתו : (יג) יאכל בדי עורו . ויאכל כל שאר כדי בנידי ובנותיו : בכור מות . של המות . כמו [הסלים פ"ט] גם אני בכור אמנהו: (יד) ינתק מאהלו . מאשתו : מבמחו . שהיא בטוחה בו . [מבטחו] מבטחם שלו שסים בוטחם שליו . וסים חלטידהו וחשלחו [מעלים] לקבר לשלטון השדים : (שו) תשכון. סים באהלו אלמנה :-מבלי לו . [שלה מהם שלו] שהרי מת . וסוף יזורם של מוחו גפרים :

יסדפומו

מצודת דוד

מצודת ציון פניבום מסלכו בעמוכו שדים מבסילים הוא הפוך מן כסלום וכן כלכום אספי ופרשו כפת אל רגליו לנפול כה מחרדת [יחוקאל כ"ו] : והמיצהו . יפורו כפור פנעחה : (יב) יהי רעב . הרעב יהיה על והפילך ה' [דברים כ'ח] : (יב) אנו . במים בניו ומקרה רע מוכן על חשתו : (יג) יאכל. הכחים מכחו וכן רחשים חוני [ברחשים: ישחים ענפי עור גופו הם החיברים שהם מ"ט] : ואיר . מקרה רע כמו הלח חיד כבדים אל כאילן וחזר ופירש אשר שר לעול [לקמן ל'א] : לצלעו, לאשתו ע"שה כמום כות ישתים אם כדיו [ווכר כעור שכת' ויכן וגו' אם כצלע וגו' לתשב [ברחשים כ']: (יג) בדי . עופי כמף וחעם כדים [יחיקחל ייז] וכוח מושחל שלי כחיברים : בכור . ענין שר כמו נפין אני בכור אמנכו [מכלים פ'מ] ב אומו אל הקבר למסרו כיך גדול השרים: (יד) ינחק . יעחק: מאהלו . זה אשמים (שי) תשכון. והיה משכון כחכלו מצלי וכעין זה חרוצ על וישב כחון להכלה ל כי פות פת ותיננו ובסוף מחרב נוהו [ויקרת י'ד] : אתצעירה , פלשון לעדם

ולא הבשר לפי שהעור נראה על שטח הגוף ממעל]: (יד) ינתק . יסחלק מחשחו : מבמתו . ריל מכטח שלו מה שהימה כוטחם עליו: ותצעירהו . כיח תוליך

תרנום נובית: (ו) נהור חשך במשבנים

ושרניה אממולתיה ימפי ז

(ו) יחשיקו פסיערת תוקפית

וְחָמְלוֹקְצֵיה מִלְכְחֵיה: (ח) ממול

וְעַלַנִי סְרָנָתָא יְמַיַל: (מ) יַאחוד

בַּתַּסְלָא דְפָּתָא יִתְּקוֹפוּ עַלוּף

וְבְרֵיָא : (י) מְמִיעַ בְּאַרְעָאַפּ אַשְׁלֵיהּ וְאוֹחַרְתִּיהּ עַלַפָּי

נו אור קשר באהקלו ונוו עליו ידעה : וו בַצְרָר צַעָרֵי אוֹנֶוֹ וְתַשְׁלִיכֵּהְגּ עַצְרָוֹ : (ח) כִּישׁלַח בִּרָשֶׁת בְּרַנְלְיוֹ וְעַל־שְׁבָּבָה יַנְינַינָ'נַ : (מ) יִאְנוֹן בַּהֹ'לַב פַּנו הַנְיוֹן שַלְיוֹ צַמִּים : ויי מָמֵין בְּאַרֶץ חַבְּלֵוּ אַסְלְבֵּוְהֹשׁ עַלֵּי נָתִיב : ניא סְבִיב בְּעַתְרּנּ בלהות

שבילא : (יא) חוור חוור יבעתיניה

שביב . אשמנליל"ה : (ו) יצרו. יסיו קלנים: צעדי . ססיטות כחוב ותשליכהו. מעליו עלתו שיען השר לח יתקיים: (ח) כי . סומו משר שולה כרשם [שולחו] רגליו לפעוד על סרשת וליחסש : ועל שבכה יתהלך . סים רשת כל שככם עשוים כעו רשת וסוא קוים"א שברחשי הנשים: (מ) יאחו. בעקב מח: (י) מטון בארץ. מחת כבלא: חבלו . מכל מלודמו אשר ילכד כם : ומלכדתו . ממון מלי נסיבו כפס שמוענין מכל מלכודם לעופום: (יא) בלהות. שדים : והפילוסו

מצודת דוד מתקומם [לפיל ו'] : ינה. יחיר ויארה לחים כוח כי כחשר חמרנו כן גם כום דרך: (יא) בערות. מל' כמסה: בלחות. לרים ודחוקים ועלה עלמו חשליכהו כשפל

כמונ כי כמקום יסכל עותו ויוכשל בכ: שיו בי שלח. בעלת עלמו יהיה נשלח ברגליו לבוח בחוך הרשת להיות נלכך כה: תל שבבה . מעומו יחסלך על הרשת העשויה מששה שכנה ונפל הדבר כמ"ש : (ם) יאחו . ספח מחחונו בשקב רגלו לכיום נלכד כם וכמקום יחוק עליו חפר בלמחים ותשושי הכח : (י) ממון . חבל הפח חשר ילכך כה יהיה שמון כחרץ לבל ירצים נה להיום נשמר מלכד : ומלברתו . הפח אשר ילכד כה חהיה פרושה עלי נפים: שטים מכלכו וחמר כמשל לשון הנופל כלכידם החיות : (יא) סביב בעתות ..

כמו ינים חשכי [מהלים י"ח]: שביב . חשר חור רשעים והצלחשם יוקפן מהם פינון כמו שביבין די נור [דניהל ז׳] : ולה יוכה נינוני השו והוה משל פל (ו) אונו . כחו כמו מנחתי חון לי מרכים הכלוחה : (ו) אור חשך . כחוף [לושע יצ] : (ח) שבכה . מלופס ריל אשר כאלו יחשך ונרו כמאיר עליו יוקפך רשם החרוגה כמונפת וכן כעד השכנה השלהכת ממנו כ"ל יותר הצוחתו ותלך [מנרים כ' א']: (מ) פח. רשת: צמים, לה בהשנחם כ': (ו) יצרו ונו', הפקיפום, כמו למחים: (י) ממון . נסחר: נחיב. שפסע ככח בכרחכת מקום סופו יביו

B13130

נג) דְנֵן עַמַר וְמְנִין הְכַמְפוּנֵנִי

ולא יקרה כן בלדיקים ועם בעבור הרעה

פּקריָת שִּוּלָא וְבִין אֲמַר דְּפָּוּ אֲמָלֶה מִשְׁבְּנֵוֹרת עַנְּלְ וְיְהָה מָקוֹם לְאִר

ים (א) וַאַתִיב אִיוֹב וַאִמֵר : (כ) ער אַיַּמָת הָנַקְּמוּן ונט (א) דַיַען אִיוֹב רַיִּאמֵר: (ב) עד־אנה נפשי וחשפפונני במליא : הְגְיון נַפְשׁׁי וּתְדַבְּאוֹנַנִי בְּמִלִים: לא הבוחות השתמורטון ליו נו זה ו עשר פעמים תכלימוני לא עני הבית שלוחי: (ה) אין תבשו תהברודים : (ד) ואף־אמנם שניתי אָהִי הָּלִין מְשׁוּנְרָזִי : (מ) אָם־

ממנם

כספך לקמן כהתנחתה וסוף פסוק . ל"ם . (כא) אלה משכנות עול . זה אחריתם: [מענה איוב] .

של (ב) תגיון. לפון מוגה: עשר פעמים . משר פרשיום יש עד כמן : תהכרו לי. מתנכרו לי: (ד) אתי תלין . מני כום פלוקה מכום על משונתי : (ה) אם אמנם . אתם נוספים עלי ללרמי : ומוכימו

מצדת ציון מצודת דוד לומר שלה יודה לדכריו שחין המקום למן (ב) תגיון . מלי יגון : (ג) תחברו . משגיח בעולם אף כי יצעק לומר שהוא מלשון נכרי וזר: (ד) שניתי מיוסר על לה חמם והכיה רחיה ממפלח מלפון משנה ושנגה : חלין . מלפון לינם פרשעים בעום עומם עד כי ישנת שמם לילה ור"ל כהסחר : (ח) אם אמנם . חשר

סנחם על חיוב סנם יחכן כי כחם לו בעכור שקלר בעבודה החל ומיעם בחכמה לפי הכנתו המרוכה חשר ישוה להחים העושה עולן :

(ב) עד אנה. עד מתי חלערו את נפשי ותדכאו אותי באמרי קנתור: (ג) זה עשר פעמים, כי עד הנה ענה חיוב חמשה מענות ורעיו השיבו למולם חתשה מענות בדברי קנתור ולזה אתר הלא הכלמתם אותי זה עשר פעמים כי גם מם שלה קבלו מחמריו לכלמה תחשב לו: לא חבשו. חיך לה חבושו להעיז פנים למולי ומעשו אם עלמיכם כאילו אחם נכרים וזרים ממני ולא ידעחם אותי: (ד) ואת אסנם וגו' . אף אם אפשר שגיתי לעשות כרע הלא אתי"לבד חלין משונתי ר'ל כלא לה רחיחם ממני מחומה רם חולם יוכל להיות שעשיתי הרע ביני לבין עלמי בהלום למה לכם עלי כי חיד תוכלו לדעת מסתרי : (ה) אם אמנם. חבר כחמת מפ שאפם מגדילים עלי עון כי סיכיתו לברר עלי חרפם עוני מרוב המכחוב הפ

נופריתא : (מו) מארעא במי יְהָמִיצוּן וּמְשְׁמֵיא יְתוּוֹר אוכרניה: חיא כלרע שרשותי יחיקשון ומן לשיל יחמולל וָאנֵיה : (יו) דְּכְרְנֵיה הוֹכְר סני אַרְעָא ולא שׁכָא ליה על אַנְפֵּי אַשְּׁקָקִי : (יח) יְהְדְפוּצֵיה מְנְהוֹרָא לַחֲשׁוֹכָא וֹמְתַכֵּל ינלוניה: (ימ) לא ביר ליה ולא ביר בָּרָא בַשְּמֵיה וְלֵירו

תרנום

משיויב ביתוביה: (כ) ממול יוֹפֵיה אָצְפַּדִּיאוּ בַתְרָאֵי

נְוָהֵוּ נְפָּרִית : (פוֹ) מַתַּחַת שֶׁרְשִׁיוֹ יָבְשׁוּ בּימָפַעל יִפַּל קְצִירָוֹ : ניו זִכְרוֹ־,אָבַר : בני־יאָרץ וְלֹא־שֵׁם כוֹ עַל־פְנִי־חוץ: גיחו יָהְרָפָהוּ מֵאָוֹר אָל־־חְשֶׁךְ וּמִתְּבֵלְ ינדהו : (יש) לא נין לו ולא־נכר בעמו יאון שַׁרִיד בִּמְנוּרְיוֹ : (כ) עַל־יוֹמוּ נָשַׁמוּ אַדר (כא) אַדר פֿאַ מַלים אַמוּ שָׁעַר : (כא) אַדר

וַמַרְמוֹנְאֵי אָתַרוּ שַלְעוֹלָא : (כא) וְיִיְמְרוּן לְחוֹד אָלַן

(יח) יהדפהו . מן סשמים : (ים) נכד . כן הכן : (כ) נשמו אחרונים . חמהו כשומטם אל איד אשר כא לו: שער . לא יחכן לסיות מנורת שער שחין מעס שער [נשי"ן אלא בעי"ן] . ואים

מצודת דוד . מכלוך: (מו) יורה . יפוזר כמו זורה אם כאילו פורו עליו נפרים כוערה : בורן [רום ני] : נוהו . מדורו : (מו) מתחת, השרשים אשר מתחת יחייבשו וכענף חשר ממעל יכרם: (יו) זכרו . בירו , שנפו כמו ועשה קליר [לעיל יפרש המקרה שלפניו לומר זכרו יהים חבוד מן החרץ כי לח ישחר מי מבניו ובעבור זה לה יהיה לו שם ע"ם חולום כעולם כי ישכח שמו : (יה) יהדפחו כלרום ככחום שליו יכדפו חומו מחור סעולם אל חשכת הקבר: ומחבל . מן שיור כמו שריד ופליט [ירמיה מ"כ] : העולם ינידו חותו וכפל הדבר במ"ם : (ב) נשמו , חמהו כמו פנו חלי והשמו (ים) לא נין . לה ישחר לו בחוך עמו לה

שהיה גר שם כי מהם ימותו ומהם ילכן שבי אל עם אחר : (כ) על יובו . על מקרה יומו יחמהו האחרונים הרואים מפלחו . בהקדמונים חשר כחוכו עוד כרום כצלחתו הנה עתה יחרדו מחד ויחחום רתם כמו ארות סעורה : (כא) אך אלה . ר'ל הנה לצדיק לא יקרה כואם אך מקראות קשום באלה בחים על משכנות העול וכמו זה בעלמו בח על מקום חים חשר לח ידע של ב"ל המקור בחכמה לדעת אם כאלהים (השלה מהמענה ההיא כי ישיב לאיוב

מצודת ציון

(מו) ימל . יכרם כמו ימולל ויכש [חהלים פ"ד]: (יו) חוץ. ענין שוק כמו נחולום משים לך כדמשק [מ'ח כ] : (יח) יהדפהו. שנין דחיה וכחיםה כמו אל ידפנו [לקמן (יכן : ינרתו , מלשון מדידה : (ים) נין . ישה הכן : נכד . זה כן הכן : שריד . לפמן כ'הן: שער . כמו סער בסמ"ך: נין ולה נכד ולה ישהר מי מכם במקום

DIE!

קנא

וְיִרֹעֵי אַהְ־יַנְרָוּ מָפֶגִי : ניה חָדְלוּ קְרוְבֵי (פו) דָּיָבִי בִיתִּי וּלְחֵינָתִי וּמְיִדְעִי שְׁבַחְוּנִי : (פו) נָּרָי בִירְיִי וְאַמְהֹרֵני לְזֶרְ תַּחְשְׁבֻנִי נְׁכְיִי הַיִּירִני יקריניה שלי שחור: (ו) הא (מו) למברי הריתי ולא יחיב בעיניהם: (מו) לעבדי קראתי ולא יַענֶהְ בְּפוֹ־פִׁי אָתְחנֶן־לְוֹ : מיו רְוּחִי זַרָרוֹ לְאִשְׁתִּי וְחַנוֹרִתִי לְבְנֵן בִּמְנֵי : ניח) בַּם־־עִוילִים מָאָסוּ בֹּן אָקֹנְמָהו נַיְדַבְּרוּ־בִי : נים) הַעְבוּנִי כָּל־מְתֵי סוֹדִי וְוֶה־־אָהֹהַבְּתִּי נָהְפְּכוּ־בִּי : כֹּי בְּעוֹתֵי וָבְרָשָׁרִי דָבָ קָה שַנְמֵן וְאָתְמַלְמָה בעור

קילונאי מני : (יד) פּפַקוּ לְחִילוֹנֵי יַחְשְׁבוֹנֵנִי הֵיךּ בַּר פַּמְמִין הַדְנִיהִי בְמָחַמֵיהוֹן : בפפי אַבעא קניה : (יו) רוּחִי מכריתא לאנתתי ואתחננית קני : (ים) רחקו יחי כל אנשי דני ודין די דחמית אתהפכו בי ז (כ) בְּמַשׁכִי וּבְבְּמַרִי דָבַמָת ארםי ואשתהרית במשו כבי :

מצודת דוד

מלשת מסילה: (יג) אך זרו. לשין אכזר: (יו) לבני בטני. לאומן מגדלקי בביתי כחילו כם בני: (יח) עוילים מאסו בי . נכום חני פשים נערים וכ"ם בעיני שרים: (כ) דבקה עצמי . שאני כחום ממוכי

מצודת ציון שתכחוב כרחיקו מעלי חם קרובי כי כבושה ז (יג) זרו . מלשון זר ונכרי ו בשבורם יחשבוני לרב פשע : וירעי . חשר (יד) ומירעי . חוהבי ומכירי כמו ומודע פין יודעי לפנים כנה עמה לא ידעוני והמה לבינה חקרא [משלי ז'] : (יו) רוחי . אר זכו ונסנכלו ממני : (יד) חרלו קרובי. ללוני כמו כנני נוסן בו לוח [ישעים ליז] : לבוח חלי לבקרני: (מו) נרי . הדרים וחנותי . מלשון חחנה : (יח) עוילים . פניםי ושפחוםי : לזר תחשבני . יחשנו נערים וכן ישלחו כלחן עויליהם ולחמו אומי לחים ער וכייתי בעיניכם כחים נכרי כיהן וכוח מלשון עול ימים [ישעיה פ"כ] : אבר לה ידעוכו מעולם: (מו) במופי. (ים) נחפכו בי. נהפכו עלי וכן הנהפה

אף כי המחנן לו בפיו והדבר חליו רכום חשר חני רוכב בה [נחמיה ב'] וששפשו שכ"ו לה ישיב לי: (יו) רוחי . רלוני פדבר החשמים זרה לחשםי ולח מחצה למשומה וחף כי חחם לה להעמיד פרי כטן והמה בני מ'ת אינה נשמעם לי : (יח) גם עוילים. אף הנערים מאסו בי תחשר חקומה לפניהם לכבדם יהמה ידברו כי דברי כח ולח יחשבו כבודי למחומה: לים) חעביני . כל חנבי מותי חתב חותי : יזה . כ"ח מהשומדים פה ופני חמר שנני מעונם כנה נהפכו עלי לחויבים ויחרפו חומי: (ב) בעורי . גודל הראש שבקה שלמי בעורי ובשרי ועל כי אמאר מעט מן הכשר נדבק העלם גם בהעור !

ומנע שנתמלשה . חיו פתום נבשרי וכולו מוכה 19

חַבַּסְנוּן עָלֵי הִפוּרִי: (ו) יַדְשּ השתא ארום אלהא תקפני אקבל מו קדם חמוף ולא אַתוֹתַב אָצַלי וְלִית דִּינָא : (ח) אַקרמי חַמַר ולָא אַעבר לבר מַעי : (יח) לחוד יַנַקיָא ושל שבילי חשוך ישני : רחקו סימרי אקום וממלליו (מ) איקרי מעלני אשלח ואעדי כְלִילִי דְרֵישׁי: (י) יִצְדְנֵנִי חַוּוֹר חולר ואיול ואמל היד קפא סַבְרֵי : (יא) וּתְקַף עַלֵּי רוּגויה וְתַחְשֶׁבַנֵנִי לֵיה הֵיךְ מְעִיקוֹהִי . (יב) בַּחַרָא ייַתוּן אוֹכְלוֹסוֹתוּי וּכְבַשׁוּ עָלֵי אָרְחָחָהוֹן וּשְׁרוּן הוור הוור לפשבני : (יג) אתי מַשְלַנֵי אַרְחֵים ויִרְשֵי אִהְשָבִיהוּ חילונאי

תרגום

לילבים הבלי שּוֹבֹּוֹלוּ וֹתוּכֹּיחוּ הְבָּי. שׁרְפַּׁעֹי : וו דעור אפו פיריאלוה עורתני ומצורו אָלֵי הַקּיף : מו הָן אָצְעַק הָמָס וְלָא בּקענה אַשַּוֹע וְאֵיוֹן מִשְׁפָּם : מו אָרְתִי גָבר וְלָא אָמֶבור וְעל־יְנְתִיבוֹתִי חָשֶׁךְ ישים : (מ) כבודי מעלי הפשים ויםר מַמֶּרֶת רֹאשִׁי : יוֹ יִתְצֵנֵי מָבִיב וְאַכֹּרֶד ויפע בנעץ הקוחי: ניא ויחר עלי אַפַּוֹ נַיַּחְשְׁבַנִי לְוֹ כְצָרָיוֹ : נים יַחַדּוּ יבאו נְדוֹנְיוֹ וַיַּסְלוּ עָכֵי דַּרְכָּם וַיַחְנוּ סביב לאַהָלן: ניט אַתִי מִעֶלי הַרְתִיק וידעי

רישיר ותוכיחו עלי חדפתי . מרהים ומוכיהים חדפתי על פני : (ז) אצעק על חמם. אלה השנס : (י) ויסע. לשון עקירה : (יב) ויסלו מלבון

מצודת ציון מצודת דוד ממנס : זתוביהו . מנ" הוכחה וכרור : ומזה חשפטו שיש כי שון רב : (ו) דש. (ו) ומצרו , כעין רשת וכן ונתפש במלודתי כנה לח כן כוח חדרעו חיה פה המתוובחים (יחוקהל י'בן : הקיף . מלשון הקפה עמדי כי חלוה מעוום משפטי אף רשמה וסבוב: (ו) אשוע. חלעק: (יב) גרודיו. חבר סיבב עלי ללכדני כיח בעוום לם מחנום : ויסלו . מלשון מסילה ודרך בעבור עון מה: (ו) הן אצעק . סנהי חני לועק על החמם הנעשה לי וחין לי

פענה: ואין משפם. חין לי משפט הגמול הרחוי : (ה) ארחי בדר . עשה גדר בדרך מכלכי ולא אוכל לעבור אף שם אם החשך נמקום נחיבתי ר"ל לא אוכל לכשלים: מפני כדבר מן הדברים : (ט) הפשים . הסיר כבודי מעלי ואני לבוז בעיני הכל: שפרת ראשי . כ'ל מתשלתי: (י) יתצני. נתך חותי מסכיב וחני הולך נתוך ולחי חוכל להרפה : ויסע, עקר ממני חקותי כמו המסיע לעקור ען חילן ממקומו חשר לא ישוב עוד למקומו לחקעו שוב כשקים כן לא חקום עוד לחזור לקדמותי : עא) ויחשבני . יחשב חותי כחילו הייתי מי מלריו ועי"ז ירבה להכות כי: (יב) יחד כל נדודי המכחוכום כחו כחתם וכלכו כדכך פלולה וכבושה ולח מעה מי מכם פדרך פכלכו זכמה חונים סביב לחכלי ולח כלכו לכם מיד : (יג) אחי. נדודי קנב

בנין פורקפוה של שפרא יקום: דר יאחרון על־עפר יקום: (כו ואחר (כו) וכן בתר דאתפח משכי חבי דא ומבקרי אחמי תוב עורי נקפר־ואת ומבשרי אחזה בלוה: אַלָּהָא: (כו) דִּי אָנָא אָחָפִי (כו) אַשֶׁר אָנִי וּ אָהְוֹהְ־-לִּי רְעִינֵי רְאַרּ לי ושיני יחמון ולא חילוני שליםו כליחי בעובי : ולא־זר כלו כליתי בחקי : (כח כי (כו) אַרום תּיפרון פָה נְרַבְּף תָאמרו מַה־נְרַבְּף־לֵּוֹ וְשֶׁרֶשׁ דְּבֶּר נִמְצָא־ (כמ) דְחוֹלוּ לְמֹן מְן קְרָם בֵי : (כמ) נְוּרוּ לָכָם ו מִפְגֵידֹהֶרֶב כִּי־חְמָח פּרְבָּא אַרוּם כּּרְרְנִיוּ אֵלהָא

תרגום

ימקיים : (כו) ואחר עורי נקפו זאת . והם פינם נותנים לב לגואלי . אלא אחר מכח עורי נקפו ונגפו ונקרו. הקניסה והרדיפם סואת שאמרתי שסוא לי כנוקף וחותך בעורי כמו [ישעים י'] ונקף סבכי סיער : ומבשרי . אני רואה משפטים: אלוה . לשון משפסי ויסורים : (כח) כי תאמרו מה נרדף לו . כמו [דכרים ז'] כי תחמר בלבבך שהוא משמש לשון דלמא כלומר ושתהיו נותנים לבכם לחמול ולומר למה נרדפנו . ושרש דבר הנמלא בו מה הוא לעולם לא תעלה בלבבם הטובה הואת שורש דבר על מה הוא שומד : (כמ) כי חמה . שאתם מגדילים פון סמכיא לידי חרב : למען:

תדעון

מצודת ציון

מצודת דוד שאפשר לדעת: (כו) ואחר עורי . ועל"ו (כו) נקפו . ענין שבירה כמו וכקף סבפי רבו מכותי עד אחר שכלה עורי שכרו גם היער [ישעיה יי] : אחוה . אראה כמו חת בעלם כזחת עם כי כייתי רוחה חלוה וחתה מחזה [שתום י"ח] : (בו) בחקי , ומשיג אותו בדבר האפשר יותר ממה שאני רצ בתוך מעי : (בח) מה נרדף. למסי רוחה ומשיג בשרי: (כו) אשר אני . נכדף כמו מה יתחונן [חיכה ג'] : בחומר הנה המכוח החלה נגלים וידועים (בש) נודו . פחדו כמו וחשר יגורפי לכל וחשר חני חחזה לי לכדי ורק עיני

יהו ולחזר כוח חשר כלו כליוםי בחיקי כי בזה חרגיש חני לבד ולח נרחה לאולם: (כת) כי תאטרו . כי כן ראוי אשר תאמרו למה נרדף אומו וכי פיקר דפד" שון נמנא בי כלא כל דבריכם שבאו עלי היסורים בעבור קוצר השתדלות דעת אם שי ואם אמנס ידעתי מה שאפשר לדעם א"כ מה לעשום עוד : (כש) גורולכם . לחם חדלו ממני ופחדו לנפשכם מפני חרב כפורעניום כי כחמה חשר חשפי

תרנום

(כא) חוסו עלי חוסו עלי אחון פַּרָנִי אָרוּם מְחָתָא דְיִי קרִיבַתּ בי : (כב) למא תרדפונני דַכְמָת אַלָהָא וּמַבַּמְרִי לָא וְסְבַּעוּן : (כג) מַן יָהַב יָתִיּ דפרולא וברבסישא לעלמא בְּמִינֵרְא יִתְּפַּסְלָן : (כה) נְאַנָא יַדְעֵית דְּפָרָיִקי קיָם וּמָן בְּחַרּ כדין

שני : (כא) חנני חנני אתם בעי כי יד אַלוהַ נָנְעָה בִּי : (כב) לָפָה תִּרְדָפָנִי כמו־אֵל וֹמְבְשָׁרִי לָאֹ תִשְׁבֵעוּ : (כנ) מִי־ ווחקה: (כר) בעם-ברול ועפרת לעד התלשטו: (כר) בעל מיריותן בפקר התלשטו (כר) בעל מיריותן בפקר התלשטו (כר) פו יום יתי בצור יחצבון: (כה) וציען ידעתי באלי

מעובי בשרי : בעור שני. כל בשרו סים לקוי כשחין ובחולעים חון מחניכי שיניו : (כד) בעם ברזל . יחלכון כלור . וחח"כ מעבירין פת העופרת עליהם לתת לחותיות מרחה שחרורית להכירם וכן דרך מוקק אבן . ולא יתכן לפרש עט של עופרת שהרי רך הוא אצל האבן: (כה) ואני ידעתי גאלי חי. וא"ו זה חוזר למעלה המם תרדפוני ואני ידעתי גואלי חי ליפרע והוא יחקיים ויעמוד: ואחרון על עפר יקום . לאחר שיכלו כל שוכני עפר סום אחרון יעמוד : יקום 🎖 יתקיים

> מצודת ציון מצודת דוד

שלים: (כא) חנני, מל' חנינה וחמלה: ונגוע ורק נמלטתי מן כלקוי בהבצר (כנ) בספר . במגילה וקרוי ספר ע"ם הדבוק בשורם השנים הדומה לעור : פופו: ויחקו. מנ' חקיקה : (כד) בעם. (כא) חנוני. חוסו וחמלו עלי אפש בקולמם כמו עם סופר [חהלים מ"ה] : רעי ולח חוסיפו לחרפני כי מכח יף יחצבון . החקיקה בסלע קרוי חליבה : אלוה נגעה כי ודי לי בלער הזה : (כב) למה תרדפני . ר"ל למה מלפחף

הומי בדברי חרוף כמו שמוער הותי כחו בהבחת המכחוב וכי עדיין חינכם שבעים מן המכחוב חשר בבשרי ולמה הוסיפו עוד להכחיב נפשי בחמרי חדוף : (בג) מי ות אפו , מי יתן לי חים וחים פה העושחה ויכתבון חמרי ומי יתן ויותקו בספר והוח כפל ענין כמ"ם: (כר) בעם ברול. ויהיו חקוקים צעם ברול ויותך עופרת בחללי החקיקות למען יהיה הכתב ניכר ומתקיים וחת הכתב עלמו יחלבון בצור למען יעמוד לעד ויכחנו דור אחרון הדין עם מי כי מאוד הרעו רעי לומר שבחו עלי היסורים בעבור קולר השמדלותי דעת חת כ': (כה) ואני ידעתי. חבל לה כן כוח כי כן חני ידעתי שכ׳ כגוחל נסשי לכגיע חלים כלוחסם כוח חי וקים לפד וכחשר יחרב כל כעולם יחקיים כוח חחרון על כעפר וח"כ יודע חני פה

חרסהר

כו עם ים

: אַ וַיַּעַן צוֹפַר הַנְעַמָהִי וַיְאמֵר :

קושי בי : (נ) מוסר כְּלְמָתְי אֶשְׁמְע

לְרוּחַ מִבְּינָתִי יַעְנֵנִי : מֹ הַוֹּאַת יְדַעָהָ

152

פר לש אלף ארץ אותו אום מו כי רובת רשעים מפרוב ושמחת מושח בשישי שציח בשנל וחדות פילטור עד שינהא : מאין חונף עדיי־רנע: מאם־ין עלה לשפים פֿפֿל לַצִּיִע שְׁמֵיָא װַלְפֿיִּצּ אַרִישׁיה למַננא יִמְמֵי : מו) היד בקיה לעלמא יהוכר חמוי מיםרון האן הוא: (ח) היד חלמא ימום ולא ישכחוניה יגלי היך חוותא דליליא: (מ) שינא קקרתיה ולא חופיף ולא חוב

תרגום

מַסְבַּנֵיה צַתְרֵיה: (י) בְּנֹף יְרַשְעיון

משבנו נינה משלמו שלו נו) בנו ובגו בלים וידיו השבנה אונו : חיליה

(ה) כי דננת רשעים . כל ימי סיותם מקרוב באם ולא לאוכך ימים פומדה: ושמחת חנף עדי רגע . כזמן מועט מכלה: (ו) שיאו . נוכהו: (ז) כגללו . גלל של רעי: (ח) ולא ימצאתו . יודעיו : (ם) שופתו. כאתהו : (י) בניו ירצו דלים . הדלים יכללו בניו . פל אנשי סדום נאמר מענה זו . שהיו גולנים ואכזרים על עניים : וידיו תשבנה . חמס כפיו : אונו . כה פונסו :

> מצודת דוד מצודת ציון

בה דדוגמסו הנגלה נגליםי וכו' [ש"ח כ']: השחלה: (ו) שיאו . מלשון התנשחות : מבי עד . דכר הנהוג מן עולם מן העם חשר (ו) כגולו . כלוחה כמו גללי כחדם שם אדם על הארן: (ה) בי רננת . אשר [יחוקאל ד'] : (ח) בחזיון לילה . כמראים שמחם הרשעים הוא מומן קרוב כי לא חלום הלילה : (מ) שופחו . ראמהו כמו פחמיד לזמן רבעד שיחמרו הנה הוח מזמן בחוק: עדי רגע, כ"ל מחשכב זמן מושט השורנו. מרחטו כמו חשורנו ולח קרוב וכפל כדבר במ"ם : (ו) אם יעלה . תף תם [במדבר כ"ד] : (י) ירצו . מלשון רפוי וכן ייםבבר ויעלה בכהו עד לשמים ורחשו וכמה יחרוה [ש"ח כ"ע]: אונו . פגא ינים מד לעכים והות משל לגודל

פסולחה : (ו) כגלו. כנה חים מהר יחבר לנוח כגלנו החבוד מהר ושד שולם וחשר רחוכו בכללחתו יחתרו חים כוח כי לח ישחר לו זכר תם: (ח) כחלום. יוכרי כוח כחלום חשר יעוף בעם פיקילם כן יעוף כוח מן בעולם והדורשים חחריו לא ימנאוסו : וידר . יטוד מן העולם כמראום הלילה והוא החלום וכפל הדבר . פמ"ם : (מ) עין שופתו . כעין אבר ראתכו מאז לא מוסיף עוד לראותו ואנבי טקופו לא ירחכו מוד : (י) בגיו ירצו דלים . בע"כ ירצו ויפייםו חם כדלים על כגול חשי

T. TIII. 20 3 (n'n ana)

צונות הרב למען הדעון שדיין שרון פרי : של סורחנותא מנרי קסולין דְּחַרְבָּא מָן בְּנְלֵל דְּתְנִדְעוּן דְרַיַן קשוֹם הוא פָרֵי דִינָא : (ב) לָכַן שִׁעפַּי יְשִׁיבִוּנִי וֹבַעֲבור כ (א) שָּׁחִיב צופר דְּכוּן נַמְּסָה ואַמַר : (ב) ממול דרשיוני מחיבן לי וממול דְרְנִישָׁתִי בִי : (נ) מַרְדּוּתָא דְכְּפוֹפִי אַשְׁמָע וְהִידְ רוּחָא מוּ

מצודת דוד

בָּנָי־עַד בִוּנֵי שִׁים אָדֶם עַלִּי־אָרֶץ : בִּיוּנְתִּי יְתִיבְנַנִי : (ד) תַּרָא יַבְעָתָ בָן אַוֹלָא כָן עָנָן רָאָשְׁתִרי

תדעון. ותבינו שוד הפורעניות הבא על הרשעים ויש אם למסורם פדין כחיב כמו שיש דין בעולם כמו [שופטים ה'] שקמתי דבורה כן ראיתי בתנחומה : [מענה לופר] .

ב (ב) שעפי ישיבוני . מחשכותי ישיכוני מענה לפי . וכעלור שחני חש ושוחק ושמתי בי שתיקוחי ישיבוני סעיפי לענות אני שומם ממך ייסורי כלימתי שאתה מכלימני ועל כן דבר רוח יענני מבינתי לסשיבך: חושי . שתיקותי כמו עת לחשות [קסלת ג']: (ד) הזאת . -פיפה היודע אתה מדה המהלכת על פני כל הדורות מני עד :

מצודת ציון

(לפיל ג'): שרון . חשר דון השי"ן היה כועסים עלי על חנם הוא מו העונות אשר במקום חשר כמו עד שקמתי דבורה החרב בחה עליהם: למען תרעון . בעבור [שופטים כי] ודון כוח מל' דין ומשפט : כי חשם חדשון חשר יש דין בעולם לשלם ב (כ) שעפי . מחשבותי כמו בשעפים לחיש כנמולו כי כלח השפטו שיש משנים מחזיונות [לעיל ד'] : חושי. ושלם ישלם לזה גורו לכם וחדלו ממני מלשון חוש וסרנשה : (ד) הואת . בס'א [העולה מהמעוה ההיא אשר יתרעם על סשחלכם רעיו לומר מדוע חרשיעו חותי וכי

פואחס בידי מאומה רע ואם בעבור מכאובי היסורים חשפטו שיש בי פוח - פב כנה לח כן הוח כי על חנם כחו וחם בעבור קולר השחדלות בידיעת כי כלח ידעתי מה שחפשר לדעת ויגנה חותם על חשר יחרפו חותו כדברים כי יהיו מעותדים לפורעניום בעבור זה לפי חשר ישפטו הם שיש משנית ומשלם נמול] :

ב (ב) לכן . בעבור מרבים דבריך הנה מחשבותי יכריתו חותי להשיב לך ועל פי ים כי הרגשה מרוכה לחום ולהרגים כדבר כלימה דיל בעבור מרכים דבריך - ובשבור מרכיח הרגשתי אשיב לך : (ג) מוסר כלמתי . על כי אשמע ישרי שנים כ מה שחתה מכלים חותי ולחה הרלון מהבנת לבי יכרית חותי להשיב לר: (ד) הואת . אם כחמם כוח חשר זחם ירעה וכר וכחומר כלח לח מוכל לכתם

הוסיף ולא־עוד השורנו מקומו :

ולה שופתו עין היה [לקמן כיח] :

איוב כ

שיאו וראשו לעב יניע : מו בַּנְלְּלוּ

לָנָצַח יאבֶד רֹאָיו יִאמְרוּ אַיִּוּ :

(ח) בַחַלִּוֹם יְעוּף וְלָא יִמְצָאָהוּ וְיָדִׁר

כַּחְיֵין לְיַלָה : (מ) עֵין שׁוְפַתּע וְלָא

עצמותיו

מלמופיו

קנג

יַרָא בִפְלַנִות נַדְירִי נַחֲלִי דְבַשׁ וֹחֶמְאָה: (יח) מַשִׁיב יָנָע וְלָא יִבְלָע בְּחֵיל הְּמִוּרָהוֹ ינסר כדקחתיה מתחב ולא יעלם: (ימ) כי־רצץ עוב דלום נים) אָרום רָעֵע מַפְקא דִפְסְבָּנִין בַיִּת בָּוֹל וְלֹא יבְנַהְוּ : (כ) כֵי ו לָאִר יָרַע שָׁלָן בְּכִמְנֶוּ בַּתְמוּדוֹ לָא יְמַלָּמ :

מהרות נחליא דמן דובשא נולואי כצילן : ניח) פַחִיב לַעוּת הוּרְנָא וְלַא ביתא אונם ולא בנא יתיה : (כ) אַרוּם לָא יְרַע דִיהִי שׁליוּ בנושמיה לא ישתיויב : (כא) ליח משוב

תרנום

למקליה ממול היקנא לא

(יו) בפלגות נהרי נחלי. גן עדן שמחוקין כדכש וחמלס: (יח) משיב יבע. הגזל שגזל : בחיל תמורתו . כאשר תהיה תמוכהו להיל [נכסים גדולים] או יבואסו מסרון: ולא יעלם . בו וכן יעלון וכן יעלוו שלשתן מתחלפות : (ימ) כי רצץ עוב דלים . לחמר שרלן חת דלים מזב הדלים ונטרד מן העולם והלך לו . והם חוזרים וגובים מממ גזלותיו : כי כלן . כשרלן כמו [שמות י"ה] כי יהיה לחם דבר בם אלי כשיהים להם : (כ) כי לא ידע. את בשנו מעולם : שלו . בשפו אומר לו סמיד גזול והבא למלאני. ועל כן: בחמורו . בכשר יוסי סמדתו : לא ימלם . כי יכח פוחת וסולך . ודומה לו וחמם כמש חמודו [חסנים ל"ט]: (כא) אין שריד לאכלו. נה שייד משהכלר ESOS

פסלי דבש וחמחה כ"ח חרם הנחש ימנוץ (יו) בפלגות . הנגרים לחוקים כמו פלגיי מצודת ציו: ריל לא יראה עוד בעובה כיא את הרע מים [מהלים אי]: נהרי בחלי. כפל מניך

יקכל : (יה) משיב ינע . בע"כ יהיה משיב בשמום נרדפי' כמו מספר מפקד [ש"ב כ"ד] יגיעו של חבירו מה שגול ממנו ולח (יח) תמורתו. מלשון תמורה וחלוף ו יכלע חותה להחזיקו לעומו : בחיל יעלם. ישמת וכן יעלון ויעלוו כי וסשרין תמורתו . כשיעור העושר כן יהיה תמורתו מתחלף : (ים) רצין . שכר וכחם ז ריל כן יהיה שיעור העוני: ולא יעלם . (כא) שריד . שיור : יחיל . יצלית כתו נה ישמח עוד כי לה יחזור לקדמותו :

מצודת דוד

(ים) כי רצץ עוב דלים . כחשר רון חם הדלים חו שובם ולח קודם הרוינה : ביחי גדל'. גזל בים חשר לה כנהו ולה עמל בו: (כ) בי לא ידע, על כי לה ידע שלוה בבטנו כי בטנו היחה חסרה משביעה ועשק למלח ע כלוה לח ימלט מה פכם משדם ששרו כי ככל חבד: (כא) אין שריד לאבלו. לח כיף ששחיר מתחכלו של

מיליה ובהביה על ששרם חשכוב : (יב) אין מסבפמא בפוכיה בישתא יכדכנה תחות שבקנה ויבסנה במצע מוריניה: (יד) סיכליה בסעוי אתהפיך ארסא דחורמנין בנניה: (מו) נכסין דסלעם אלהא: (מו) רישי חורמניא יינק תקמלניה לשן חויא ג

ניא שַצְּמוֹתִיו מַלְאוֹ עַלוּמֵוֹ וְעָפֿוּ עַל־ עפר תשכב: (יכ) אם־תמתיק בפיו רעה יכחירנה תחת לשונו: (ינ) יחמל לישניה: (ינ) יחום שלה ולא שַלִיהָ וְלָא יַעוֹבֶנָהוֹ וְיִמְנָעִנָה בְתִּיהְ חבו : מיו בחמו במעיו נהפקה מרובת פתנים בקרבו : (מו) חיל בלע ויקאנו יפלט יתיה ספרסיה יתרכציה מבסנו ירשנו אל : (מו) ראש־פתנים יינק תורותו לשון אפעה: נים אל-־ ניו לא יובי לפחפי בפופי

(יא) עצמותיו מלאו. כה: עלומיו. נעכותיו: ועמו על עפר תשכב. כי ימות פתחוב עם כתו : (יב) אם תמתיק. כך ווסתו של רשע אם תמהיק במין כשה ואינו רואה לה עתה שעה שתחול יכחידנה תחת לשונו עד בה מתם שתלנית : (יד) לחמו במעיו . כיום חידו נהפך למרוכות פתנים: (מו) חיל . ממון: (מו) אפעה . נחש שכף:

בהלנות

מצודת דוד מצודת ציוו

חשר בכח וכן כלחם חונים [הושע ט'] : גאל מהם חביהם : וידיו . חו בחייו יותש (יא) שלומיו . נעוריו כמו כן מי זה העלם כחו ובע"כ ידיו עלמן חשבנה הגולה חשר ובים ייון : (יב) יבחידנה . ענין מניעה גול ככח זרועו : (יא) עצמותיו . לפי וכעומה כמו ולא כחד ממנו [שם ג']: שעלמוקיו נמלאו מחטאום נעוריו (יר) פתנים . מין נחם : (מו) חיל . וחשכב עמו על העפר ר׳ל לח שב מהם עד מושר כמו כי רב חילי [לקמן ל"ח] : כי ימוח ויקבר: (יב) אם חבחיק. כחשר ירישנו . מלפון כורפה וגרופין : מחקה בפיו עלת רעה והיחה כפרה בעיניו לעשותה אז היה מונעה מלגלותה (מו) אפעה . מין נחם: והמחירה מחם לשונו לכל יודע למי עד

חשר ששחם: (יג) יחמל . מרוב חבבתו לה כחילו יחמול עליה ולח ישובנה ומנעה מלגלותה ומסתירה בחוך חכו: (יד) לחמו . והיה גמולו חשר מחכלו נהפך במעיו ללכת בפך כמוכג כי חשוב לנחת דרך הפה בהקחה והיח בקרב בטנו כמרה של נחשים ובש"כ יקיחה דרך הפה כי א"א לשכל אותה ור"ל בכל דרכיו הוא נכשל הפך כתוהג : (מו) חיל בלע. עם כי כלע העושר לה יחקיים בידו כי יקיה חותו והמקום יגרש כמושר מכטנו: (מו) ראש פחנים. יימר לנפשו כחילו יינק ומלך חרם נחם שכות בפיו שברחם ולשון חפשה מהרבהו בחרקו : (יו) אל ירא, לה ירה למנון בפלגום של

154

ני גא מנוה וברק מפורתו ודולף עליו אַמִים : (כו) כָּל־־חשֶׁךְ שְׁמֵין לִצְפוּנְיִי הַאָּכְלַהוּ צַּשְׁשׁ לָא־־נָפָּח יַיְרַע שַׁרָידּ (כו) וְפַּרְסְמִיוּ אַנְגָי קרוֹנְא בַּאַהְלוֹ: (כו) יְנַלְּנְ שְׁמֵיִם מְנֹנְי וְאָרֶיִי מְהְקוֹמָמָה לו : (כח) יבל יבול בירור

מצודת ציון

שַּבּוּר בַּיְנִים מִשְׁנִיה וְחַכַּרָיה נִבְּרוֹת בַיִוֹם אַפוֹ : (כמ) זָה וּ תַּלְכִר־אָדְפֵּ

(כמ) דֵין הוּלַק בַּר נֶשׁ רַשִּׁיעָא

סמשק: ויצא. הנשק: מגוה. מחוך הערה: וברק. פלונדור"ם בלע"ו למו למען היות לה ברק [יהוקאל כ"א] פולבי"ה: ממררתו. של נשק: יהלך. ומשם יהיו אמים ופחד על הרשע: (כו) לצפוניו ללורך מלפוני גנוזים הלפונים לו : אש לא נפח . אם של גיהנם י ירע שריד באהלו . תכח רעה לשריד שישחר בחהלו כל הפרשה כולה באנשי סדום : ידע שריד באהלו . אפילו לוט הנמלט מהה צאת רעה לאהלו זו היא אשתו שהיתה נליב מלח כן מלאתי במדרש רבי הנחומה : (כז) מתקוממה . לשון הויב סוקם כנגדו : (כח) יגל . לשון גלות: נגרות . יהיו אולרותיו לתונות למשיסה ולכז למו [מיכה

מצודת דוד

סות לחרב לוכ כחשר מי ישלף החרב הולחה כמו שלף חיש נעלו [רוח די] ו מחיקס אז להב החרב מגודל המדירה מגוה . ענין גוף כמו גוים שאול ביא? והחימה שיש בו יהלוך וישליך עליו פחדים ל"חן והושחל על היק החרב שהיח למו כי יהים לבו חלל בקרבו : (בו) בל חשך . פגוף להנפש : וברק . הוא להב החרף כל מיני חשכת הלרות שמונים ושמורים כמו כרק חרבי [דברים ל"ב] : משררתו . לכלום מלפוני במיו : תאבלהו . השרפהו מפחדו המר : אימים . מלשון אימה ופחד : אם אשר לה נופח במפוח להבעירה ביוחר (בו) ירע. ישבר וירולן כמו חרועם בשבם כי בכיוח כן לא חלא נסשו מסר ויהיה ברול [מהלים כי]: (בח) ינל. מלשון גלות ו מעונה זמן רב : ירע. ישבר וירולן הנשחר יבול. למח החדמה כמו לח חחן חם ירולה באסלו והם אשתו ובניו: (כו) יגלו [דברים י"א] : נגרות . ענין האלם שמים. מרוב הלרום חשר יבוחו עליו מן

השמים יהיה נגלה 'ונודע לכל שהוא רב כשע : מתקוממה לו . תקום עליו לאויב להפרע ממנו כי שדהו לה חלמה וכדומה: (בה) יגל יבול ביתו . חבוהה הנשי ביתר יגוה מהם וביום בוח שליו חף כ' כשימוח סחשו ישפר שליו החף כמים כמוגרים מכלי כפסק: (כש) זה חלק . כגמול כזכ כוא חלק של אדם רששי

יחיל מובו : (ככ) בִּמְלְאוֹת מַפְקוֹ יַצֶּר יוריך מוביה: (כב) תחמל באַתיה יַתְּשַׁרֵע מְנֵיה כָּל אַיְרָא לו בלייד עמל תבאנה : (כנ) יהי ו דלמי היתביה : (כנ) יהי לְמַלֵּא בְּשְנוֹ יְשַׁלַח־בְּוֹ חֲרָוֹן אַפּוֹ וְיִמְמֵר לְסְמְלֵי כְּרַפִיהּ יְנְרֵי בִּיהּ תְקוֹף רוּגוֵיה וְיַחֵח עַלוֹי מְמָרין עליימו בלחימו : (כר) יברח מנשק בשלדיה: (כר) שרוק כן יצר ברול תחלפהו קשת נחושה: (כה) שלף פרולא השלחפניה קשתא דְּכַרְכּוֹמָא : (כה) שֶׁלַף וּנְפַּק

ויצא מתיקה

דרכיו . ובאנשי סדום מדבר שהיתה עיניהם לרה באורחים . כי כן פעיד [יחוקאל ט"ז] על סדום גאון שבעת לחם וגו' ויד עני ואביון לא פחזיקה . ורבוחינו פירשו אין שריד לאכלו לא השרה חלמידי חכמים פל שולחנו. כמו וכשרידים אשר כ' קורא : (כב) במלאית רפקו. בסתמלחות תחות לכו די חז ילר לו . תכוח עליו לרה: ספקו , לבון די כדמתרגמינן כדי ספיקו גמלים . ומלה להם. די ספוקן: כל יד פמל תבואנו . מחזיק עליו ותכוח יד עניים : (כג) יהי למלא בשנו ישלח בו חרון אפו . שליחות הרון אפו יסי למלא בטכו . ואין זה לשון קללה . אלא לשון נכואה ועתיד : וימשר עלימו . הקב"ה : בלחומו. כזעף מלחמתו פחים אם וגפרית כענין שנאמר [כרמטים י"ט] וה' המשיר על סדום וגו' : (כד) תחלפהו. חילים בחזרוק הקשת יחלפו את גופו לעבור- מעבר אל עבר . ל"א חחלפהו פקדמהו כמו מחלפהו קשם נחושה : (כה) שלף . השולף עליו אם

לחלק לעניים: על כן לא יחיל שובו . לא ילנית. כמו [שם] יחילו

מצודת דוד סנשק מצודת ציון

אחינו דרכיו [חכלים יי] : (בב) ספקו . יום המחרת כי יבטח לעשוק די מחסורה פיים לתכיו : עמד . עול וכן ולה רחה עמל על כן לה ילליח טובו ועשרי להחקיים פישראל [במדבר כ"ג]: (בג) בלחומו . בידו: (בב) במלאת ספקו . בעת ימלח די מלפון מלחמה : (בד) מנשק. כלי זיין ספוקו כשיהיה בתכלית העושר חז יהים פמו והשיקו בנשק [יחוקחל ל"ט] : לר לו וכחילו יפול מן השמים לחרץ וכל אחלסהו . מעבור בו כמו חלף הלך לו יד חים עמל וחון חבוח עליו לעםקו [שיר השירים כ'] : (כה) שלף . ענין ולחתסו כי יותש כחו : (כג) למלא בשנו. ירבה בו הלרום עד כי יהיו למלח 56515

משבו לנודל פרבוי וכ' ישלח בו חרון אפו וכשפע רב כמער ישפור עליו בעת כלחמו משו להפרע ממנו : (כד) יכרח . כחשר יכרח מכלי זיין של ברול חו קשת נחושם -משבור כו חלים מעבר אל עבר בדרך מהלכו ד"ל עם כי יכול מורה אחם חשינ

אשו השנים: (כה) שלף וגו'. על כי נכון

סנימן

פַּתִיקה ובַרָקא מְקרירְתִיה יהלוד עלוי דחיליא: (כו) כל חשוכא קמים לפשיוחיה תַּנְסְרְצֵיה נוּר דְּנָהָנָם דְּלָא נְפִים ישרי משוב במשכניה: סורחניה נדיבי אַרְעָא יְקוּסוּן

לפַרְאָשָׁא לִיה : (כח) ישלשל

סְנַרְלָפֶּן בִּיוֹמָא דְרַאְנְיָה :

(ב) שַׁמֵעוּ וַקְבִּילוּ מַלְחִי וּחָהֵי דָא חַנַּחְמַתְכוֹן : (ג) סבולו יחי ואנא אסבל וּמָן בָּתַר דְּמַלְלֵית תִּרחָדְ : (ד) אַפשר דַאָנָא לְבַר נָשׁ מלתי ואין מדין לא תחשים

רשע מאַלחים ונחלת אמרו מאל : בא (א) ניען איוב ניאמר : (כ) שמעו שמוע מלתי ותהי־ואת

תַנְדוּמְתִיכָם : נו שאוני ואנכי אדבר יְשָׁקָר דַּכְּרֵי תַלְעִינ : ווֹ) דֶיְאָנְכִי לְאָדָם שיחי ואם־בַּמּרוֹע לְא־תִקצֵר רוּחִי : נה) פנו-אלי והשמו ושימו יד על- רותי : נה) אחפר לותי

-6"] כמים מגרים במורד: (כם) אמרו מאל. סאמור עליו מלפני -פמקום אמרו לשון זכר מגזרת אמרי כאזינה [תהלים ה'] . אמרסו לשון נקבה מגזרת אמרות טהורות: [מענה איוב] .

בא (ב) ותהי זאת תנחומתיכם . אם אשר תחרישו וחשמעו אני זאת תכי לי תנחום מאתכם : (ג) שאוני . סבלוני :

(ד) האנכי לאדם שיחי . למה תעמדו על לעקתי . וכי אני לאדם במוני משיח שישמע קולי : ואם מדוע לא תקצר רוחי . ללעוק מלכה לי: (ה) פנו אלי . לשמוע : והשמו . החמהו לדברי :

מצודת ציון

מצודת דוד משפיכה כמו וכמים הנגרים [ש"ב י"ר] : הניתן לו מחלהים והגמול הזה בעלמו (נ) שאוני . מושון משה וסבו : כוה נחות כהיש השר המרתו כוה מו (ד) שיתי . אמרי: תקצר רוחי . האל לדבר עליו שלא כהוגן ולגנות מעשיי פיושב בלער קלרה נשימתו ולא יוכל [העולה מהמענה ההיא להוכית על השגחה להחריך בה : (ה) וחשמו . מחמהו כמו מהפלגת פורעניות הרשעים ומבלי תקומה והפורעניום בעצמה מגלה עונם וכמו גמול

פרשפים כן נפול המהרהר אחרי כ' ומגנה מעשיו וכאומר לאיוב הנה זה חטאתך וזה פריה] : (ב) ותהי זאת . השמיעה לדכרי יחשב לי לתנחומין: (ג) שאוני, סבלו חמרי

ושחקו ואני אדבר ואחר אכלה דברי חלעיג עליהם אם יהים מה לפלעיג בס : (ד) דאנבי . וכי הנכי הדבר דברי הל חדם לשהחשוב חין דעמו מליו לכשיב המרי כלה הל כ' הדבר : ואם מדוע . ר'ל וה"ר כוה שהל כ' הדבר מבות אימו משיב לי מדוע ה"כ לה חקלר רוחי וחיך לה הלשק במר נכש : (ה) פנו שלי לבמוע אערי וכן מסמכו ושימו יד על פה נסממו כי לא ממואו מענב

תרגום

פשתוקו ושוון אידא עלפומא: (ו) וְאִין דְּכַרִית וְאַתְבָּהַלֵּית נאחר בקרי רתיתא: (ו) מדין בשיעיא יחון אַחַקפוּ לְחוֹד קנוּ בַּכְפִין: (ח) בַנִיהוֹן מְכַנִין קקמיהון מפהון ובני בניהון לפניהם עמם וצאצאיהם לעיניהם לְמָהְמִיהוֹן: (מ) בָּתִּיהוֹ שְׁלָם (מ) בַתְּיהם שָׁלִוֹם מִפְּּחָד וְלֹא־שֵׁבֶּם דלית דלותא ולית מחרת אלהא שלניהון: יו חוביה אלוה עליהם: יו שורו עבר ולא יבעל פַבְמִין וְלָא יְפַלִם חְשׁוֵב

מורתיה ולא תחבר : ישדרוו

תפלם פרתו ולא תשבל: ניאו ישלה

איוב כא

פֿע : נו נֹאִם וֹכְנְתַּי וֹנְבְּבְּעֻלְתַּי נְאָבַתְּ

בְּשָׁרִי פַּלְצוֹת : נוּ מַדוֹעַ רְשָׁעִים יְוְיָוֹ

עַתְקֹּר נַם־נָבְרוּ חֵיֵל : (n) זַרְעָם וּ נָסֵין

רשימו יד על פה . שלא חדעו להשיב : (ו) ואם זכרתי . דכר שמני רולה לומר מדוע רשעים יחיו : ונבהלתי . שאני רואה רשמי דור המכול: (ז) עתקו גם גברו חיל: (מ) שלום מפחד. שלם סיו מזיקין שולטין בהן: (י) שורו עבר . חת הנקבה: ולא יגעל . לא יורם בה זרע פסולת שיהא חוזר ונפלט מגופה כלא כריון כל לשון סגעלה פליעה היא . וכן בלשון משנה . מגעילו ברוחחין . וכן כי שם נגעל מגן גבורים [שמואל ב' א'] פלט משיחתו והיה כאינו לא כמשח בשמן שהיו רגילין למשוח בשמן מגיני עור כדי שיפה הלק שמחליק את סרומח וסחנים סמכס בו . וסוא כמו שרים משחו מנג [ישעים כ"ח]: תפלש פרתו. בעתם אם וולדם: (י) ולא תשכל.

מצודת ציון

מצורת דוד להשיב : (ו) ואם זברתי. וכחשר זכרתי של יומו כשמו [לעיל י"ח] : (ו) שלצאו י בהדברים כחום ובסותי ורעדה חתו חם רעדה כמו ותכסני פולות [מהנים ניה]: בשרי כי רע עלי המעשה : (ו) מרוע . (ו) עתקו. הזקים כמו ועחק יומין [דמית חה אמר מדוע יחיו הרשעים ויוקנו גם ז'ן : (י) ינעל . ענין השלכה אל החוץ חקו בעושר : (ח) זרעם נכון. נכונים ובדרז"ל געולי חיסור [מיר ל"ן]: תפלם שמה בעובה לפניהם ר"ל בחיים והמה גם הוא ענין הולאה אל החוץ ובדמיץ פמקס יחד במקום חחד וישמחו זה בזה: פולטת ש"ו [שבת פ"ו] ומענינו אל יצה מצאיהם. כפל הדבר במ"ם: (מ) מפחר. פליט מן העיר [מלכים ב" ט"]: חשכל .

פסיות בכם פחד מדבר מה : ולא שבם. לא כא עליהם שבע פורעניות מאלוה : (י) שורו עבר. מעבר את נקבחו פי יפליך זרעו בעומק רחמה ולה יפלים כלפי החוץ ופרפו הפלע בעובר כומנו ולם

משבל

בו : ומו בון לא בידם מוכם עצת רשונים רָחַקָה מֶנִי : יוו כַּמָה ו גַרְ־רְשָׁעִים יוֹינֶר וְיבָא עַלֵיִמוּ אֵידָם הְבָלִים יְחֹלֵק בְאַפֵּוֹ : (יח) יָהֵיוּ כְּתָבֶן לִפְּגֵי רָוּחַ וֹּכְמֹץׁ ננבתו סופה : (יש) בקלוה יצפור לבניד

(מו) הָא לָא יִשְׁתַאַר בִּידִיהוּן מוביהון מלכת רשיעי בחקרת סני: (יו) כְּמָא שְׁרָנָא דְרַשִּׁיעִי יְפָפֵי וְיִיתִי שֻלֵיהוֹן תַּבְרֵיהוֹן שַרְבִין יְפַלֵּנ בְּרוּנְוֵיה : (יח) יהון היך תבנא קדם ועפא וכמיוא יימלמלביה עלעולא : (ים) אַלֶּהָא יִמְשֵׁי לִבְנוֹי צַעַרֵיה יפרע

קמץ בלא אס"ף

(מז) הן לא בידם מובם . כחמיה . וכי הין כל סוכם בידם : עצת רשעים רחקו מני . איוב סים משכה בעלמו שראם אותם ולם נמנה שמהם: (יו) כמה נר רשעים ידעך . למעלה הום חוור למה רשעים יחיו כמה חאריך זמן זה . והזר ומקללם כר רשעים ידעך וגו': חבלים . גורל סראוי להס : (ים) אלוה יצפון לבניר אונו. בחמים. וכי מדה היא שכן זה הרשיע כל ימיו ויהא בשלום דמום בשלום ואומו ורשעו ילפון הקב"ה לבמו ללקות להם : ישלם: אליו וידע . שבח סוח להקב"ה שישלם לרשע עלמו גמולו ויבן והרשים

מצודת ציון לו ומה חושלם יבוה לנו כאשר נתפלל אליו: (יו) ידעד. ענין ניתור וקפילה כמו דעכוי (מו) הן וגוי . וכי בחמת לח כים בידם כחם קוצים [תכלים קי"ח] וכ"ל יוקפן כל טובס אשר שאלו שיניסס בחמיה : השלהבת וזה לבויה : אידם. שנין מקרה עצת. כחומר אל מחשבו שגם אני אכחר רע: הבלים. צירים ומכאוביץ כמו חבלי דרכם כי לא כן כוא עלת הרשעים ההם יולדה [הושע י"ג] : (יח) וכמץ. היא פסולם

מצודת דוד רחקם ממני ולא אחפון בה : (יו) כמה . התכואה : (ים) אינו . עון הגול שעשק כאומר כנה ראיתי רשעים רבים יבלו

בטוב ימיהם ואם ימלאו רשעים מדוכאים כמה הם במספר וכי רבים המה חשר בחינו שיהיה נר רשעים כבויה כ"ל שיכושל עלתם והצלחתם וכמה הם חשר יכוח עליהם כחיד כרחוי לכם וחשר יחלק לכם המקום לירים ומכחובים בחרון חפו : (יה) יהיו, בתבן . מוסב על כמה שאמר במקרא שלפניו לומר כמה הם אשר יהיו נדים כתכן לפני רוח ואשר יהיו כמוך שרוח סופה גווכו ממקומו ומנידו אנה ואנה-כלא מעטים המה אשר יקבלו הגמולות האלה ואמר זה להשיבי על דברי מפרי שחמר מהפלגת פורעניות הרשעים תוכר ההשנחה וישיב הוא לומר הלא מעטים-למה חשר יקבלו מכחובות ורובה יבלו בטוב ימיהם : (ים) אלות יצמון. וחש במה שחלוה מטמין לבניו במול עון הגול שחום בכתף שלח מהרחוי היה צחלים תרגום

(יא) ישורון היד ענא מליהון וְרוּבְיָהוֹן יְמַקּוּון : (יב) יִשְּלוּוְ בְּחָפִין וְכָנְרִין וְיַחְדִיון לְפֵּר אַבּוּבָא : (ינ) יַנְמֶרוּן בַּמֶּבָאּ יוֹפֵיהוֹן וּבְפַרְנוֹעָא לְבֵי קבוּרְתָאּ נְחַתִין: (יד) נַאַבֶּרוּ לַאֵּלָהָא זור מננא ולמחבם אורחתה לא צבינא: (פו) מה שהיי ביה ארום נצלי במימכיה 3

בצאן עוולידום וולדידים יבקרון : נים) ישאו בְּתַּף וְכִנֵּור וְישִׁמְחֹוּ לְקול עונב: (ינ) יבלו בפוב ימיהם ובלינע שאול יחתו: נידו ניאמרו לאל סור מָמֶנוּ וַדַעַת דְּרָכֶּיִךְ לָא חָפָצְנוּ : (פו) מַת־ שבי כי־נעבדנו ומה־נועיל כי נפנע־ ארום נפלחניה ומה צרוך אית

כלה שת : (יא) ישלחו כצאן עויליהם וגו' . בעת לידתו סים סולך ומרקד מיד ואם פוגע במזיק נלחם בו וסיתה אומרת לו אמו סבת ני מספכיים ואחחוך שרך. בהגדת בראשית. לך ותדלים לי את סנר ברחשית רבה: (יב) ישאו . סיו נושחין קול .כשיר בתוף וכנור: עוגב. חינו חולה לשון שחוק על שם הענבות. חשביימנ"ם בלע"ז. כ"ם: (יג) וברגע שאול יחתו. כשמגיע יום מותו היה מת לפי שעה בנחת בלא יסורין: יחתו . יכדו . ובתרגום נחתין : (שו) ומה נועיל. מה הנחה יש לנו: כי נפגע בו . אין אנו בריכין לו אפילו למיפם גשמים כי אד יעלה מן האכן [בראשים ב'] ב

מצודת דוד פכלתי שכלתי [ברחשים מ"ג] : שולחים עולויהם לופשם מבלי חומנים ירדו לקבר ברגע מבלי אריכת המכאוב:

פ שבניו חבודים קרוי שכול כמו כחשר משכל חת הולד להפילו נפל: (יא) ישלחו . (יא) עויליתם , עולליהם וכוח מלשון ומגדלים כלחן הזה שחין מי מגדלם ועוסק פול ימים [ישעיה מ'ה] : ירקרון . בתקונס : ירקרון . בקטנותם מלחו כח יקפלון : (יב) עוגב . שם כלי זמר : לרקד כדרך הנערים : (יב) ישאר . (יג) יכלו . ענין זקנה כמו חחרי בלותי היו נושחים ומרימים קול זמר בתוף [ברחשים י"ח] י יחתו. ירדו וכן שמה וכנור והיו שמחים כחשר ישמעו קול עוגב פנחת [יוחל ד'] : (מו) נסגע . נתפלל כדרך המחעדן ומתענג : (יג) יבלו . תבקש כמו וחל חפגע כי [ירמים ז'] : הזקינו ימיהם בטובה וכחשר כח עחם

(אד) ויאטרו . כאנשים ככם אמרו לאל סור עלמד ממנו ולא חלום לנו מאומה מנה מתפון לדעת דרכיך: (מו) מה שרו. כזו אם כ' ואמרו מה שדי כי נעבוד

תְּמֵו בֹּלוֹ שַּלְבִינָן וְשָׁלֵיו: וכדו עַמִינִיז ימוקרא דנרטוי פפים: מקאו חקב ומח עצמורניו יש פה : (כה) נרין נמת בנפשא פרירא (כה) חוד ישות בנ פש פררה ולא אבל על מפרא שקביו ורחשא במובה: וכו) יחד על עפר ישכבו וְרַפָּה הְרַפֶּה עֲלֵיהֶם: (כו) הַוֹן יְדַשְׁתִּי מחשבותיכם ומומורת עלי החמסו :

שלמותיה כליה שדיד ושליו: (כד) ביווי אחקליאו חלבא פַחַפִּי פַלֵיהוֹן : (כוֹ) הַן גַּליָן קרבי פחשבתכון וופיונין בשלי תחשלון

ישות . נענש בעלם חומו ומראה שלימוחו לא חסר: שלאנן . כמו שאנן: (כד) עשיניו מלאו חלב. לשון משנה הוא טוטנו בבים סבד. לוברים הזיתים יחד ושומכן מתעגל ומחאסף לחוכו כדי שיסא מוכן כשעולכו בבית הבד ואותו כלי שלוברין אותו כדי להאסף שמנו לחוכו נקרא מעטן אף כאן חלבו ולחלוחו ושומנו נקרא פטיניו : (כה) ווה ימות בנפש מרה . סרמים וקדושים אליו יפרע מיד מהם : (כו) וחד על עפר ישכבר . לחחר מותם חין ניכר לבכיות מי סרע ומי העוב כי כזס כן זס יחד על עפר ישכבו : (כז) הן ידעתי מחשבותיכם . והמזמות אשר עלי תחמוסו סריעו לחשוב חמם . כי בשביל הרעה אשר באחני אתם אומרים כמו

מצודת ציון

שלמותו וכל ימי חייו ישב" בהשקט הקרן [דניאל חי] : חמי . מלי קמימות ובשלוה: (כד) עשיניו . השדים שלו שלאנן . היא מלה מורכ בח מן שלוה מלחו חלב ולה נחייבם מוח שלמוחיו ושחק וכפל שוד לומר ושליו להפלבת כחילו כיו משקין חותו כדכר המלחלת הענין: (כד) עשיניו . הם השדים והוח פי כל ימיו החשנג בחשוגים: (בה) ווה מושחל מדרו"ל המשען של זיחים [ב"ם ימות. והחתר ימום בנפש מרה מן קובי ס"רן והוח שם כלי עשויה לחלור בה כמול ולה חכל מעולם בסעודה עובה הזימים להתחסף שמנם: (כו) תחממו , זענוגה : (בי) יחד . והמה שוכבים לחחר

במיחם על העפר יחד זה כזה והרמה חנסה על שניהם דומה בדומה וכאומר מדוע יהיה כן הלא שניהם היו שוים בדבר הרשע אף לאחר המיתה ישו ומה זכ שבהחד ביו בחייו שקט ושחנן ובחחד בנפש מרב : (בו) הן ידעתי , בנב ידעמי מה שחתם חושבים להשיב על חמרי : ומומות . חבל מה מו המחשבות חשר פפה מהבילום ומנגדות הם הנה אותם תסירו במבורי ולא מאמרום כאומר כפ

שינוי תַּכִירֵיה וֹמָו רוּגְוַיִּתּ דשבי ישתי: (כא) ארום מה רעותיה בביתיה בתרף ומנין ירחוי אתפלינו ז (כב) האפשר דלאלהא ילף מנדעא והוא שמי מרומא דאן: (כג) דין ימות בחקוף שלמותיה

אונו ישלם אליו וידע: (כ) יראו עינו ופרע לותיה וידע: (כ) יחסה שיניו קרי בִּידָוֹ וּמֵחֲמַת שַׁדֵּי יִשְׁתָּח : (כא) כַּי בַּה־חָפְצוֹ בְבֵיתוֹ אַחְרָיִו וּמִסְפַּר חְדָשׁׁיִוּ הַנְצוּ : (כבּ) הַלְצֵל יְלַמֶּד־דְעַת וְהֹוּא רָמִים יִשְׁבְּוֹם : (כנ) זָה יָמוּת בָּעָצֶם

שסרשיע לעשות: (כ) יראו עניו כידו . שכרו ואיני יכול למלא לו דמיון בתורה כי אם לפי ענין הפסוק נראה שבר וכן הרב לא מלם נו דמיון. [כידו לשין אידו א' מתחלף בכ']: (כא) כי מה חפצר בביתו אחריו ומספר חדשיו חצצו. כי מה הוא חושש חליכ"כ בלע"ז וחפן כביתו לחחר מותו לדחג בחייו בפורענות העתידה לבום עליהם אחרי שמספר חדשיו נקללו ויכלו לפני הרעה שהבטיחם המקום. מהיו ימיו עלה ועשרים שנה [שם ו'] זאת היא שאמרתי לכם פנו פני והשמו : (כב) הלאל ילמד דעת . הים אחד מכם אשר הום םחת כחל שילמד דעת מה סוא המדה הואת : והוא רמים ישפום . כגון אני והצדיקים והחשובים הוא מייסר ודן ונפרע מהם כמו [לקמן כ"ד] ולה יפנה דרך כרמים החמור בנח ובמחושלה בחגדם סלק . ל"ח הלאל ילמד דעת כלומר האני לכיך ללמדו דעם לשפום אמת . הוא עלמו יודע שכן אבל הוא ישפוט דינים רמים בגבסו וכנדלו ושימו חם לדקדק זם שמעתי ולם סרמשון: (כג) זה. סרשם

מצודת דוד מצודת ציוו

בכח ואון: (כ) כידו. ענינו כמו אידו בעלמו ישלם נמול הרעה וידע בי ים תו כוח מלשון כידון ורומה: (כא) חצצו. חלהים שופטים בחרך: (כ) יראו . בקבלו כמו וילא חולך כולו [משלי לי]: מהראוי שעיני הרשע עלמו יראו כידו (בנ) בעצם . בחוזק כמו וכעומו נשברה ורעתו והוא עומו ישתה מחמתו וכעם של המקום: (כא) כי מה חפצו. מפ

פאמ בתקנת ביתו חתרי מותו ומה הוא חושם לוה הואיל ומספר חדשיו אשר פוקבע לו כלח נקבלו חליו וקבל חתשלו וכבר נשלמו י (כב) הלאל. כיש מי חשר בשבור כחל ילמד דעת להבין משפעו והלח הוח יתברך ישפוע משפעים רמים חשר בבבו מקבונת כחדם: (בג) זה ימות . כנס חף ברשעים כחחר ימות בתוכם שלמוקו

הרברים

קנם

תרגום

שָבר פון שַלָּם לֵיה : (לב) וְהוּא וְהוּא־עָשָׁה מֵי יְשַׁלֶּם־לְּוֹ : (לב) וְתוּא לקבורו יפשל ועל ברישי לקברות ייבל ועל בדיש ישקור : בר נש ינוד ופרור כל (לג) מתקרלו היבל ועל בדיש ישקור : בר נש ינוד ופרור כל (לג) מתקרלו היבל ועל בדיש ישקור : פנון : (לר) וְהֵיךּ הַנְחַסוּנֵנִי אָדֶם יִמְשׁוֹךְ וּלְפָנִיו אֵין מִספּר: (לר) וְאֵיךְ תְּנַחֲמִינִי הַבֶּל וֹתְשׁוּבְתַיכָּם נִשְׁאַר־מָעַל:

לפא ותיובתכין אשתאר בהון שקר :

ואתיב

פה הקב"ה שעשה : ומי ישלם לו . וגמול מעשהו מי ישלם לו : (לב) והוא לקברות יובל . סופו יוכל לקכר : ועל נדיש ישקוד . כשסות כקבר בשדות אלל סגדישים . ידונו חותו של שלה קיים המלות השייכים בשדה לקט שכחה ופאה ושאר מלות הנוסנים בעומר וכנדים ולכן שקדו וימהרו עליו הפורעניות הג"ה מר"ע: (לג) רגבי . בנשט"ש בנט"ז: ולפניו אין מספר . לנמשכים לאומו דרך . כל אלה מזימות תחמסו עלי : (לד) ואיך תנחמוני הבל . מאחר שתשובותיכם נשאר מעל . נשכחה ואבדה מכם תשובות החכמם שסנבואם ולא נבאר בידכם אלא משובות מעל . מעל שם דבר סום

ידיבקו [לקמן ליח] : נחל . שומק וגיח: כין מיח וישקר שקר:

מצודת דוד אלהוכיתו ולהפחידו מן העוכם כי הלא כמו יובל שי (ישעיה י'ת]: (לב) גדים, למחד ילעג למו: והוא עשה . ועם כי הוח כרי מחלומות התכוחה : ישקיד . פוא עשה את הרע אשר חשב לעשום ימהר כמו כי שוקד אני [ירמיה א'] : אין מי ישלם לו גמול : (לב) והוא לקברות (לג) רגבי . לרורות שפר כמו ורגבים יוכל . כשיבות יומו יוכה לקבורה כדרך כל הארן : ועל גריש ישקור . ימהר (לר) מעל . שקר כמו מעלה מעל [ויקרם לשכוב על חל הקבר העשוי כגדים כי לח יחמהמהו בק בורתו למען לה יחבום החר

כמיחה [וקרחו גדים ע"ם סופו כי חחר הקבורה נעשה חל וכן וטחני קמח [ישמי מ"ו]: (לג) מתקו לו . לרורות עפר הנחל חבר יקבר בה הלח ימחק לו כי יקבר במקום המעולה והנכחר ואף כבום יעשו לו במותו כי אחר ארונו ימשך כל אדם לנוותו וגם לפניו ילכו כלי מספר להכין לרכי קבורתו וכדרך חשר עושים לגדולים ותשוכים : (לד) איך . כחומר וכסיות כן כרחה ח'יכ שחין משנית וחין נמול ואיך סנחמו אותי באמרי ככל לומר כשאשוב ישנא אחריתי ומה יועיל משוכם אם אין משניח : וחשובוחיכם. מה שהשכחם לי מנמול הרשעים הנה החופף איםה כי מעטים המה אשר יונפלו דע ומרובים שהם יקבלו הטוב ונשאר אינ מחשלון: (כח) ארום חיפרא האן בית אַרְכּוּנָא וְהָאן פַּרְסָאּ דְמַשְׁכְנֵי דְרַשִּׁישִיאַ: (כמ) הַלָּא שנלתון עבי אורחא וספניהון לָא תִשְׁתְּטוֹדְעוּן: (ל) אַרוּם ליום תבירא יחמנע ביש ליום יְחַנֵּי הַרְבוֹי אוֹרְחֵיה וְתוּאַבּ

(כח) כַּי הַאִּמְרֹג אֵיָה בְיִת־נַדִיב וְאַיָּה אָהֶלוֹ מִשְׁכְנָוֹרת רְשָׁעִים : (כמ) הַלְא שָׁאֶלְהָם עִוּבְרֵי דָרֶךְ וְאַתֹּהָם לָא תְנַבְּרוּ : ול) כַּי לְיוֹם אַיד יַחָשֶׂךְ רָע לְיוֹם עַכְרָוֹת ייבלו : לאו מייניד על־פניו דרכו רווף ותעלוו : (לא) פו

רשיי

כמו : (כח) איה. כיתו של זה שהיה נדיב ואיה אהל ומשכנות שאר רשעים . כלומר כמוהו כמוהם ברשעו אבד ביתו [ולמה אתם בועחים כשלותכם] : (כמ) הלא שאלתם וגו'. כל זה אתם מושלים על שלותם ואותותם אשר הודיעו אתכם לא תנכרום משום על לב כמו ויתנכר אניהם [בראשית מ"ב] כי אמרו לכם אשר: (ל) ליוב איד יחשך רע . הרשע מונע ונהשך מרעה ושמור ליום הקבוע לחידו . כמו חשר השכתי לעת לר [לקמן ל"ח] . הלנעתים והשכתים להודיעם מד יום קרב ומנחמה: (לא) מי יגיד על פניו דרכו . מי הופ סמלך סגדול אשר יניד על פניו דרכו ולא יראו ממנו כמה הוא נשנב

> מצודת ציון מצודת דוד

שנין הסרה כמו נחמסו עקביך [ירמיה הדברים המסיועים לכם חחמרו ולה חש ישר ובעל מקן: המקבילות: (כח) כי תאמרו, חשר (ל) איד. מקרה רע : יחשך. ימנע : תחשבו לומר איה בית נדיב וכאומר הלא עברות. מל' עברה וזעם: יובלו. יובאו לא ימלא לו בים חוק להתחוק בה כי

יחסה בסתר ההלו מבלי פחד ומבלי מורד ואים אכל משכנות רבעים כי לא ימוא מי מהם שוכו באהל כי לרוב פחד לבבף פיסקיר עלמו כבים החזק יותר מן החהל וקחשכו ח"כ לומר שהפחד הזה הוח בעלמו יחשב להם לגמול ועונם: (כם) הלא שאלתם, כאומר יהנה חסרתם בעבורי מה מו המחשבות כי הלא שאלתם לעוברי דרך היודעים הקורות המתהווים בעולם : ואותוחם, כחום והסימן חשר נתנו לספורם כלח לה תוכלו להתוכר חותו לומר שהסימן זר ונכרי ולא כן הוא: (ל) כי ליום איר . והנה הם ספרו אפר לעת בא חיד בעולם הנה הרשע יחשר ממנה ולה עליו חהיה: ליום עברות יובלו . מוסב של יחשך רע לומר שהרע נחשך לעם חשר יבואו עברום ונעסים וכפל הדבר במ"ש וכחומר כלה בעבור זה יהמן לכבו ולה יחת ולה יפחד והמה מנגדים לדבריכם ולה תחמרום: (לא) מייגיד. ובעבור רוב הצלחתו מי ח"כ יוכל להגיד דרכו לפנים

ולהוכיתו

תרגום

פתאום

ולית פוף לעונתד : (ו) ארום תמשפן אחוד מנן ולכושין מיא למשלהי חשקי ומן כפן תמנע לחמא: (ח) ונבר נצחן ליה ארעא וסביר אפין יחיב נָה: (מ) אַרְמְלָתָא שַׁהַּרְתָּא מריקתא ואדרערת יחומי סורנותף פוחין ויבחלנף

תרנום

(ח) ואיש זרוע לו הארץ. כתמיה וכי מחמה שהיית גדול חירש חת פארן. כלום סוא ראוי להמקיים: ישב בה .יאריך כה כמו ומשכו בקדבה דבכים

מצודת ציון מו", כחומר חבל חני חשיבך מלין בעבידו חם חתינו [ברחשים ל"ו]: (ו) תחבל ... שהדין עמו בדבר היסורים הבחים ענק חמשכן כמו לח יחבול רחים [דברים כ"ד] : פי הנה רעתך רבה ירץ לגודל כמותך (מ) שלחת , שנין טירוד וגירושין: ידבא .. יחשב כל דבר לרב כי הרבה ילמדו ממך יכוחת : (י) פחים . רשחות :

וזה וחין כך לעונותיך כי הכל בח ממך ושפעת ומלוי בך : (ו) כי תחבל. אם דבר מי למולך מעום אותו בכסף וחקח ממפר משכון ועם כוח בחנם כי לח לום ממך מחומה : ובגדי ערומים תפשים, וחף מה כאנשים שאין להם כ"א מלבוש אחד ובהעדרו ילכו ערום כנה פשעת בגדיהם ונשחרו ערומים וקרחם ערומים ע"ש סופס וכן הפיחי על גחליו לחם [ישעיה מ"ר]: (ו) לא מים. לא השקית מים לעיף ומועת לחם מן הועב כי כאשר" חבשת את מי כבים האסורים היה נמנע ממנו לחם ומים : (ח) ואיש זרוע. כאומר סנם בעניי העם התחכורת עשים משפש חרוך חבל מי שכיה חלם ובעל גרוע כים: לו כל כחרץ ועשה בה כל חפלו ולח מחים בירו עם כי היה לחל ידך: ובשושהי שנים . מי שסיה נשוח פנים בעבור רוב העושר כדומה הוח ישב בכולה כחילדי פיתה שלו ולה מחים בו : (ם) אלמנות . הבל כהשר שמעת דבר עולה מחלמנות לה חסם עליהן כי גרשת אותן מן הארן ריקם כי עוד לקחם כל אשר להן בוה נדכם א"כ חוזק כיהומים בניהן כי כאשר גרשת אמותיהן ולהחת כל אשר להן אל מי יפנף פיסומים לעורה ולא חסת גם עליהם : (י) על כן . ובנמול כל אלה פורשי שביבוקיך פחים לקוכר ככם ותכפיל חיתך פחד פתחום לנפול בפח שחדדם כפחד ?

תרגום

איוב כב

פיקונאמר: (ב) אפשר דלאלהא יאלף גבר וכר ילף (נ) הַעָּסקא אית לשַׁדֵּי אַרוּמּ תובי ואין ממון ארום תשלים יבפונ הינה ממו בנינא \$

כב (א) דינון אֶלִיפִוּ הַתְּכֵנִי נְיאֹכֵר : כב (א) נאִריב אֵליפוּ רָסוּ (ב) הַלְאֵל יִסְבָּוֹ־דְגָבֶר כִּיִיִסְכָּוֹ עלימו משביל : (ג) התפץ לשהי בי אפשר בעליהון משנה : יניגנע נאם-בּנָגע פֿורנעשׁם בֿרַכּינּב : מין דְיִמִירְאָרִיִּרְדְּ יְכִינֶחָ דְּ יִכְּוָא עִּמְּךְ אִיְנְחָיִבּ (ח) הַמּרְנְמִלְ מִנְּבְּ בַּמִשְׁפָּמ : (ה) הַלֹּא רָעָתָהָ רַכְּהַ וְאֵיוְדִי (ה) הַלָּא שׁל בִּישְׁהַהְּ דְּפַנִּשְׁטּ

רשיר לכך נכקד כולד קמן . ושעמו מלשיל. כ"ש : [משנה אליפו] . כב (ב) הלאל יסכן גבר. סללורף ולסכלת סיולר יועיל גבר ויסכם כאשר ילמד דעת אל הבריות וחכמה . יסכן הראשון . לשוף סניים כמו ותהי לו סוכנת [מלכים ה' ה'] והשני. לשון למוד. כמו הססכן הסכנתי [במדבר כ"ב]. וגם הראשון יתכן להיות נפתר לשון לימוד . הלטובת היולר וללרכו ילמד גבר . כחשר ילמד השכל : (ג) החפץ לשדי . כמו כי מה הפלו בביתו אחריו [לעיל כ"א] . הסכתה וחשם לו. אם תלדיק מעשיך בסתווכה לפניו . שיבא ממך בסתווכה כדכריך: ואם בצע. ממון לו אם תחם דרכיך: (ד) המיראתך יכיהך . מו מס מיכמה שיכמ מפניך יכם ויתוופם עמך: (ה) הלא . יודע סוא כי רעתך רכה :

מצודת ציון מצודת דוד וחים בב (ב) יסכן. ענין חועלת והנחה כמו חשובתה מעל ושקר [העולה מהתעונה קוכח בדבר לה יסכון ולעיל ההיה לסתור דברי לופר חשר יוכית ט"ו]: (ג) החפץ . ענין לורך כמו אם ההשנחה מהפלגת פורעניות הרשעים כי כני 'אין חפץ כו [ירמיה כ"ב] : בעע . ישיב אמרים לומר כלא מעטים המה אשר שניו הנחם ממון כמו מה בלע כי נהרוג יגיע להם הפורעניום ורובם יכלו בעוב ימיהם ולא יחושו במה שיהיה לבניהם

אחריכם ובעבור כי יכחו חשר ביום רעה המה בטובה לה יפחדו משום פחד והוה שמח בהללחתו אשר לו כחייו ובהכבוד אשר יעשה לו כמותו כדרך הגדולים] : בב (כ) הלאל . וכי לאל יועיל ויהנה הגבר בלדקו אלא המשכיל יועיל ויהנה אל עלמו ובסיום כן מה לו להשיב לך בכדי שמעמוד בלדקמך הלא מה לו צום : החתץ, וכי מה זורך כא לשדי אם קסים לדיק וכי בלע כסף כא לו חם חלך בדרך מם וכפל הדבר במ"ע: (ד) המיראתר. וכי בעבור ירחמו חומף מל מרשוע יתווכת עמך ויכוח עמך כמשפט כלח מכ לו חם תרשים: (ה) וחי

מניבאנו : • (מו) אְמֶּרבּלְמְמֵּׁ נְרְאְבֹּתֵּנ בארעית נהרא אתיך ניקהון: להר יוצק יסודם : נים האמרים לאל ניו דאקריו לאלהא זור סור ממנו ומה-יפעל שויי למי : (חו) והוא פלי בפיהון מובא (יח) והוא מלא בתיהם מוב ועצרו רְשָׁעִים רָחַקה מָנִי : (יש) יראוּ צַדִּיקים וְישְׁמֶחוּ וְנָקִי יִלְעַג־לְמוּ : נס אִם־לְא חצי הספר בפתוקים

אַנשׁי שׁקרָא: (מו) דְאָתְבְּמִילוּ מן ארעא בלא עדניהון מננא ימה יעבר שבי להזן: אַמְלְבַּתְהוֹן דְרַשִּׁיִעִי רַחַקְרוּ מני: (ימ) יחמון צדיקיא וְיַחָרוּן וְוַכָּאָה יִרְחָדְּ לְהוֹן : (כ) אין לא אחמניעו מלמקום ייםותרהון בשרת אשתא :

בתרת בלבך לזכור מה נהייתה בהם: (מו) קממו ולא עת. ננורו בלה עתם . ונסר של מכול הו גפרית ואש של סדום הולק ביסודם : (כ) אם לא נכחד קימנו . סתשמור וראים אם לא נכחד יקומם . קימנו כמו קומתו של אותו הדור כמו [יהושע י"ב] כית אל ימלאמו יםם ידכר עמנו כמו עמו: ויתרם. גמותם: אכלה אש. כרותהין בדונו כ' תנחומה דרש שסיו בעלי קומס ולה מתו בתסומות ובחו ישליהם רותחין מלמעלם: חהו יתרם . קומה יתירה שלהם . כ"ש :

מצודת דוד

מצודת ציון

פחם משמור צלבך הדרך חשר שעו בו הלכו : (מו) קסמו . נתכוולו כמו ושקמסני כל בני עולם וחזר ופירם חשר דרכו כו לעד פים [לעיל ש"ו] ור"ל פוקינו כי דרך אנשי חון הם חושי דור המבול: (מו) אשר הוקנים להחקמט בפניהם: (ב) אם לא . פסטו. אבר בעבור זה הזקינו ומלאו באמת והוא נענין שבועה וכאומר אם פמטים כלה עתם ריל וכרתו מן העולם לה היה כן יבוה עלי כוחת וכוחת ובום קודם זמנם כי נהר מי המבול נשפך ולה חמר וכן הם לה שויםי ודוממתי ביסודם ר׳ל בחרן חשר שמדו עליה : נפשי [מסלים קל׳ח] : נבחר . נמנע : (יו) האומרים, חשר חמרו על כחל כנכ

יכוח כר ממנו ומהו הדבר חשר יפעל שדי להם הלח כר השנחתו ומפר הכל ביד פערכת השמים : (יח) והוא מלא . ואף כי המקום צ"ה מלא במיהם מטוב ותם פים להם לכחש בהשנחתו ובאמת עלת הרשעים ההם רחקה מתני כ"ל לא אופל להבין מה ראוי לשטום זה הלא לא ביו חסרים כלום ולמה זה כחשו בהשבחתו : (ים) יראו צדיקים, נח ובניו הלדיקים ראו במפלחם ושמחו פל אשר מלאו אחתי שלי ולה נמשכו החרי דעתם : נקי . כ"ה מהם לענ עליהם בעבור סכול דפתם אם לא . בחמם כחים חבר קיים וכוליך חומנו וכוח בח ממננו הומפו

T. VIII. 21 NO [m'm arm]

דְּלוּחָא בְּחַבֵּף: ניאו אוֹ בַחשוֹכָא תִשְׁרֵי וְלָא תחםי וסונעת פיא תחפנף: (יב) הלא אלהא בנובהי שמיא נחסי ריש פוכביא ארום וקיפו נ (ינ) וְתִימֵר מָה יִדְע אַלְהָאוּ האפשר דלהלא לאממחא דין: (יד) ענניא ממיר ליה ולא יחמי ותקף רומא דשמיא ימיל: (מו) האורחא דהות מן שלמא תנמור די מילו

חרגום

פּתאוֹם : (יא) או־השָׁךְ לָא תַרָאָה ושפעת־ימים תכפר: וים הלא־אלוה לבה שָׁמָיִם וּרְאַה רָאשׁ כּוֹכְבָיִם כִּי־ יבֶּמוּ : (ינ) וָאָמֵרְהָּ מַה־ייָרַע אֵל הַבְּעָד בַרָפֶל יִשְׁפִּוֹם : נידו עָבִוֹם מַקּר-לוּ ולא יראה וחוג שמים ירתהל ד : ומח הַאָּרַח שוֹלֶם הִשְׁמִור אֲשֶׁר דְּרְבָּוּ

רשיר

[דכרים י"ל]: (יא) או חשך לא תראה. כלו' לל תתן עיניך וכעמונך בכך לחמר: (יב) הלא אלוה גבה שמים . ולה ישפיל לרחום: יראה ראש כוכבים כי רמו . כמו וכאס עניי שכסוף מענה חמישי בלומר נותן את הפין בראש כוכבים כי כמו ובשביל כך אמרת: (ינ) מה ידע אל . כמעשה החשך: הבעד ערפל ישפום . -פכנגד מחשך הזה יכחה וישפוט הנה : (יד) עבים סתר . לפניו ולם יכל לראות: וחוג שמים יתהלך. ולא ידע את אשר כארן . חוג . פנול מחוגם שמים כמו ובמחוגה יתאכהו [ישעיה מ"ד] קומפ"ם . תשמור : (מו) הארח עולם . סדרך הרחשונים חשר מחז : תשמור . שמכת

מצודת ציון מצודת דוד

(יא) ושפעת . כרבה כמו שפעת גמלים (יא) או חשך ונו' . או כא עליו מש ישעיה פין : (י) ערפל . עב הענן: חשר לה תרחה הם הפת להשתר שתנה ליד) והוג . מנין עגול כמו חוק חג על או מרכים המים כמו אותך וכ"ל הנס שמי מים [לקמן כ'ו] : (מו) דרבו . כגמול הוכן לך מכחוכים ובעבור הפחד כלכו השלות עליך נתבלבל דעתך לכל תוכל

פסוכר חו במקום סכל דעתך והחשיך שכלך לכל חדש להוכר או שרבים מכאובים פוכן עד שיהיה מן הנמנע להשמר מהם : (יב) הלא אלוה , כחומר וחם חמנם כל שנה עשים ומכחש לומר לדקקי חין זחם כ"ח מחשוב כלח חלום ברום כשמים פרוחה חשה כחם הכוכבים ומחילתם חשר רמו למעלה ושחמר כלח כ' למעלם שבולם וים ח"כ מרחק רב ממנו לחרך: (ינ) זאמרת. ובעבור זה חחמר מה ידם אל ממעשה בני אדם כלא רב המרחק וכי דרך הערפל אשר סביבו ישפוש מעשם בחדם וכחותר וכי הערפל המפסיק יהיה עוד סבה לשידע: (יד) עבים מתר לו משלח בשבים לו למספר ולה ירחם דרך כם כי סלה יספלך של שנול כשמים וח"ב

כעבים יפסיקי בינו לחרץ: (מו) הארת.

תושפות לוב : (כו) בייאו על-שוניו

בּענותוֹל נְנוֹמְא אַנְ-אָנְנְנִי פְּלֵנְנְיּ

(כו) תַּעְתֵּיר אֲלָיו וִישְׁמִעְדְ וּנְדְרֵין

הְשׁלֵם: (כח) וְתִּנְזַר־אָמֶר וְנִקָם לֶךְ וְעַלֹּיּ

דְרָכִידְ נָנָה אָוֹר : (כמ) בַי־הַשְׁמִילֹּר

ותאפר גונה ושה עינים יושע ז

תַּחְפַּרְנַק וְתִוֹקוֹף קְדָם אַלָּהָא אפיד: (כו) קצלי קדמוי ויקבל מנד ונדריד משלם: (כח) וְתְנוֹר מִימְרָא וִיקִים לָדְּ וְעֵל אוֹרְחָתְדְּ יַוְהַר נְהוֹרָא: (כמ) ארום דרא דאמאך יחשבר ביותן ושנח בסורחנא הפרוק : ול) ישוב וכר דליתוי ופאי בוכותד ואשתוב

(ל) יְמַלֶּם אִרְנָ קִי וְנִמְלֵם בְבֹר בַפִּיך : בַּבְרֵירוֹת יְדֶךְ : ואתיב

לבון חוזק וחוסן זה פתרונו] והיה חוסן מבלריך. כמו וביה על עפר כלר כלומר הון עתק תהיה ככלר . ולפי הענין כן פתרונו שהרי סופו מוכיח וכסף חועפות לך לשון חוסן כמו וחועפות כחס לד [במדכר כ"ג] : (כו) ותשא אל אלוח פניך. לה חבות להרים פניך אלא לשאול לרכיך סימנו : (כו) ונדריך תשלם. מודטה אחם שילא קרכנות חשלומי נדריך: (כח) ויקם לך. כמו ויקום לך: (כמ) כי השפילו ותאמר נוה . ולס כולך דורך שפל תלמר: כסבעם לסגביסו ויגבם : ושח עינים . כלכם סבלם [אליו] בעומו יושיע: אלום כילך ובחסלתך: (ל) ימלם אי נקי. אין נקי כמו אי ככוד

מצודת דוד פסים מפוח ופורחות לך ר"ל יתרבו בכל מכלר: (מ) תעתיר . חתפלל כמו יעתר פת : (מ) כי או, כשחשוב לכי או תחשנג אל אלוס [לקתן ל"ג] : (כח) ננה, חוכה בסובה של משעות כ' ר'ל הוא ישנג נפשך: כמו מנגה נגדו [חהלים י'ח]: (כמ) נוחם ותשא. חוכל לישה פניך אל כי לשחול כמו גחם בחלוף אל"ף כוי"ו וענינו לרכך כי חקיק בשוח שימלה שחלתך : גדולה ורוממום כמו היגחה גומה [לעים (כו) תעתיר . אחם חשתיר אליו והוא ח']: ושח . ענין כפיפס והשפלה כמו ישמע לך: ונרריך תשלם. דרך השוחלים וישת חדם [ישעים כ']: (ל) אי נקי .

לרכיהם מאת המקום לנדור נדרים על סנתי נמ"ם אם יכים אלפים פתדי וגו' [ברתבית כ"ח] ולום אתר כנם ששלם מדיך כי ימלא משאלוחיך : (כח) ותגור אומר. כ"ל כשתחליט בדעתך לעשות דכל פה אז המקום יקיים לך הדבר ההיא : בנה אור . שזרית אור התצלחה : (כם) כי הששילו. אם סראה אנשים אשר הושפלו עד עפר חוכל לומר בהבעחה שיכוא להם עדולה ורוממום כי המקום ישלים מחמריך: ושח . מי שפיניו כפופום בעבור ה לחופי יושים המקום בתפלחך : (ל) יכלם אי

(כא) אַלף כִּדוּן עִמֶּיה וְחְשׁחִלֹבּי בהון עללתד מובא: (כב) נמר קדון מפומיה אוריתא ושני מסריה בלכבד : (כנ) אין אתוב עד שבי תחבני מרחק שולתא מפשכנד : (כר) ושני של שפרא כבד תקיף והיד

פינרא דנחליא דהבא דאופיר ג (כת) ויהי שבי קבף תוקפף

רשיי

נכאו הַסְבֶּן־נָא עִפֵּוּ וֹשְׁלֶם בְּלֶם הְבוֹאָתְךְּ פובה: (כב) קח־נָא מִפַּיו תּוֹרָה וְשִׁים אַמֶּרָיוֹ בִּלְבָבֶן : (כנ) אִם־תְּשׁוֹב עַר־־ שביי תַּבָנָה תַּרְתִיק עַוֹלֶיה מַאָּדְהַלָּיִך : וכרו וְשֶׁית־עַל־עָפָּרְ בָּגֶיר וּבְצִּוּר וְחָלִים אוקיר : נפוט ודייה שבי בצריד ובסף תועפות

(כא) חשכן . למוד להיות עמו שלם ותהים שלם ולא תחסר : בהם . בדכרים כמלה : תבואתך מובה . תכוחך מוכה : (כד) ושית על עפר בצר . על אשר תשיב אליו חשית על כארן מוסן ומבלרים : ובצור נחלים . בסלעים גבוהים שבנחלים עמוקים . יסים לך אוסף לכורת אופיר . היא סגולת מלכים שהיו מסגלים ואולרים זהב הבא מאופיר: (כה) והיה שדי בצריך. אם שדי זה קדם חמהתי של פתרונו [שמשמטו קללה שימנה של חויכיו] כמף וחת היית בעוכרי [שופטים י"ח] עם עוכרי . וע"י לוכך כדוכנו מב המקראות חסרים כמו [והים שדי שופט בלריך ואם נוכל לאומרו חול

מצודת ציון (כמו) הסבן . ענין ההרגל וכן וכל דרכי העולם הלא הוא היה ומוע ונחדל מלהיום בסכנת (שם קלים) : (בר) בצר . כמו חבוד עם בני דורו והנוחרים מחנשי הדעם כזרה בהוא הלא שרפס האם והם אנשי מבלר פרום וחברותים וכחומר וחיך תחזק בדעת הזרה הכוח הלח מגמול חושי הדעת הכוח

ביאם בהשנחה כי כולם נאבדו ונח לבד ניצול וכל הנותרים מאנשי הדעם ההיא כלו מו כעולם: (כא) הסכן נא . לואת מעתה הרגל עלמך עם ה' להאמיך בהשבחתו ותכח שעו כשלום ולח תחרעם עוד למולו: בהם , בעבור הדברים כחלה מבוה חליך טובה : (כב) קח נא . מעתה קח כלכך התורה הנתונה מפיו כדרך במחמין בהשנחה: (כנ) אם תשוב . כחשר חשוב (כ' מחזור ותבנה ממה שהיים מכרם: תרחים, אך סרחים מאכליך עולה שלא סהיה כטובל ושרץ בידו: (כד) ושית . ריל פמקום יהיה לך לחוזק כחילו שמם לך מכלר בנוי על עפר כחרן כחוקם ישתר מהמשוי ממעל בגובה : ובצור וגו' . ר"ל יחקיים עושרך כחילו שמח זהב חופיר בנור חום חשר בשמקים חשר יחקיים מפחם מקומו ומפחם עלמו כי זהב חיפיר פחת בכוסבים: (בת) שייה שדי בצריך . המקום יהיה מכוריך : ובסף ...

מְלֵים יַנְעַנֵי וְאָבִינָה מַה־־יִאמַר לְיָ :

לו : (מ) שמאול בעשתו ולא אחדי

300

תרגום

בין ופוםי אַמַלִּי מְכְּסְנוּתָא : (ה) אַנְדֵע מְלֵיָא דְיחִיבְנֵנִי ואחבין פרה ניפר לי : ים הַּבְּפּוּנְצִי חִילָא וָנִצִּי עִפִּי (וֹ) תַבְּרֶב־יבְּוֹת יָרֵיב עִּמָּדְיַי לְּא אַדְּרִבּ (ו) פֿפֿן פֿריבא וֹפֿפֿן פֿפּר הַנא נֹמִם בַּר : (ו) הָפֹם נְשָׁר נוֹכְּנָה ואשתוים לעלמא מדיאיו יוֹמֵוּ וֹבִיפּלְמָה לְנָצֵח מִשְׁפְּמֵי : m בְּוֹּ יָחִי : (ח) הָא לִמַדְנחָא אַהַלוּדְ קָרֶם אָהֶלָד וְאִינָגִוּ וְאָחוֹר וְלִא־אָבְוֹד. וְלֵיתוֹי וּלְמַערֶבָא וְלָא אָתְבָיוּ לֵיה : (מ) בְּצְפוּנְאַ בְּמָעְבְּרֵיה

(ו) הברב כח. דכרים ותוכחות של הטאי יריב עמדי : לא אך פי מכה כפיה . לא ישים בי אכפו ואימתו [ועוד יפתר] לא אך הוא ישים בי כי לא ישים בי אך הריב של תוכחות פשעי ולא תשומות. עלילות: (ו) שם . במקום ריבנו: ישר . כושר מסעלותי יהה מכח ונגלה ונראה שמו לפניו: גובח . מוכח . ושם אפלטה לנצח כי לא ימלא כי עון: (ח) הן קדם. למעלה הוא הוור למי יהן ידעהי וגו' ... קדם מזרח שנאמר קדמה מזרחה [שמות כ"ח] : אחור . מעלב ... הואיל והמזרח קדמת שולם נמלא המערב אחוריו של שולם :-(מ) שמאול. לפון : בעשתו. כשכראו. לא עשה מקום רסאו שם שמרמנו שם: ארוו. תרגום של מרמה . ותדע שהטעם תהת המל"ף ומס

מצודת דוד

ייטת: (ה) אדעה. יודע הייתי מה ישיב ק וכסים: (ח) קדם. הוא פאת המורח פי ני כי חבין חמריו ועל סכל חחזיר וחשיב יחשב פני כחדם חל מול זריחת כשמש לו: (ו) חברב כח . כי יריב עמדי ברכ כח וחם כן המערב הוח מחחור והלפון בזולת שמירת המשפט הלה בודהי לה חך משמחל והדרום מימין : (פ) אחד . כות ישים כי כפי הרחוי בשמירת המשפט ארחה כמו ותשה מחזה [שמות י"ח] :" וכות מקרת קלר ויוכן כדבר מחליו : (ו) שם ינו' . שם במקום המשפט יחווכת

עמו יושר מפעלי והן ידעתי שאלא זכאי ואהיה נמלט לנלח מן השופס אוקף ביסורים : (ה) הן קרם אחלך. אכל לא ידעתי אים מקום כבודו אם אלך לבקשר בספת המזרח וחיננו ר"ל לה המנחהו והם חלך לבקשו בפחת המערב ולה הבין" לו חים כחו : (מ) שמאול בעשותו . עם כי כוח עשם וכרח גם פחם כלפון עבשף כנ (א) ויען איוב ניאמר : (כ) נמד כנ (א) נאַתיב איוב נאמר: (ב) לחוד יומנא הַיום מְרֵי שָׁתֵי יְדִי בָּבְּדָה עַל־ סריר מיסרי מחתי תקפת על תוּנְחַתִּי : (ג) פַן ינְווֹר אָנַדַע אַנְחָתִי : נו פִיריִתּן יְדַעְתִי וֹאָמְצָאֵהוּ ואשפחביה אידי עד מדור בית אָבוֹא עַד־הְבוּנֶתוֹ : (וֹ) בָּקְעֶרְכָהַ לְפָנֶנִיוֹ מוּקְרְשֵׁיהּ : (וֹ) אַפַרַר מֶקְישׁיהּ משפם

[שמואל א' ד'] אין כבוד וכן לרוזנים אי שכר אין שכר [משלי ל"א] אין נאק להם שררות שלשתן חברם מנחם במחלקות החת . ואע"ם שהן שתי תיבות מפרשין כן: ונמלט אותו אי נקי בבור כפיך וכן במעתי. לשון אחר שמעתי שהיו אומרים מפי ר' יעקב. שהוא לשון פרס ספרוי בלער ובאנקה והיו"ד יתירה בתיבה כמו היושבי בשמים

[מסלים קכ"ג]. אבל לא שמעתי מפי סרב: [מענה איוב]. בנ (ב) גם היום. אחר כל תנחומין הללו : מרי שחי . כמקומו עומד. כי אין תנחום בדבריכם: ידי כבדה. מכת נגעי מקיפס יותר מאנחתי באיני קובל ולועק לפי מכתי: (ג) ואמצאהי לשופטי: תכונתו . מכון כסחו : (ד) משפם . הוכחת דברים :

מצודת דוד במו אין נקי וכן אי כבוד [ש"א ד"] : נקי. המקום ימלט מהלרה את מי אשר חין נקי מעון והמלטתו חהיה בעבור בבר . מלשון ברור ונקי : פר (ב) מרי . ענין מרד וסרוב : שחי . נקיית כפיך כי זכותך תגן עליו . [כעולם ספור תלחותי : ירי. מכתי ע"ם מהמענה ההיה חשר ישיב לחיוב לומר מה שהדרך להכום ביד: (ג) תבונתו . מלשון מחרעם על חשר לח ישיב לך כי הלח בין סלדק בין חרשיע מה לו בזה ולמה ח"ב

ישיב לך לבל חרשיע אף ילריק עליו דין פתקום צאמרו פנס כואת וכואת עשים ולאים כמוך יחשב לרב כי ככל ילמדו ממד אף יחרעם עליו לומר אם אמנם כואת עשית ותכתש לומר לדקתי כי תאחז בדעת חנשי דור המכול חשר כחשו בהשנחה והלח מגמול ענשם והללח נח ומהפיכם שדום ותברותיה חשר חתוו בדעת ההיח מהם תוכר ההשגחה ויתום לו עלחו לשוב לה׳ להחמין בהשנחה ולשחוק מן התרעומות וחז ישנה חתריתו] :

בש היום . כ"ל אף עתה שהרביתי להתרעם ולספר החלאות בערד וסרוב עכ"ז עוד מכתי כבדה על הנחתי כי חין הלעקה בערך שלעד : (ג) ידעתי . לדעת מקום כחל המלה חותו הו כייתי כה עד מכון שבתו: שערכה , קייםי מסדר לפניו משפט להשפט עמו והייםי ממלה פי כדברי

הברב

מצודת ציון

משבות: (יד) ארום ישלים וח כי ישלים חקר וכהנה רבות שמיי (מו) על־בַן מָפָנְיוֹ אָבְרַהְיֵל אָתְבּוֹנֵן וְאָפְּחֵד ממנו : (מו) וַאַל הַבָּדְ לָבֵי וְשְׁבִּיי הַבְהִילְנִי : נים בִּר־לָא נִצְמַתִּי מְפַנֵּיר השך וֹמפָנֵי כִפַּוִז־אפָל :

ביד בקדמיתא נורתי דכמתחון וְמַנִּימִין מִמֵיה : (מו) ממול דְהַיְבָנָא מִן קָּדְמוֹי אִתְבָּהַל אתבין ואדחל מניה : (מו) ואלהא רבד לבכי ושדי בהלפני : (מ) ארום לא אתנמרת מן קדם חשוד ומן קדםי ממר קבלא :

לפיכך נפשו חותה ויעש: (יד) כי ישלים חקי. ידעתי כי לה ישיב ידו עד אשר ישלים חוק גזירומיו פורענות אשר נזר עלי : וכהנה פיבות עמו. כי כסנס רכות עשם: (מו) על כן. שאינו גומל לאדם כפי דרכיו: מפניו אבהל. וכשלתכונן בדרכיו לפחד ממנו: (יו) כי לא נצמתי מפני חשך. כואת אני נכסל כי לא נצמתי [לחלוטין] יולמיתות קבר מפני החשך הזה הכא עלי וכי לא כסה מפני אם כמופל כזה מד מותי : ומפני כסה אפל . על כי לם שכרפש כפסוק סותר :

201720

מצודת דוד מצודת ציון ימחשר יתחוה נפשו כך יעשה בין במשפט קל"ב]: (מו) הרך . מלשון מורך ופחד: בין בזולם המשפט: (יד) כי ישלים. כן (יו) נצבתי . נכרסי כמו יצמיקם כי ידשתי כי ישלים כי כל היסורים כפי החוק [מסלים נ"ד]: אפל . חפלם: חשר גזר עלי ולח יסירם ממני בעבור כושר דרכי : ובהגה. כמו הדברים חשר עושה עמדי כן יש עמו רבום עניפים כחלכ חשר יעשם לבני חדם : (מו) על כן . ברחוקי שחינו מוזר מחוק נמיסו אבסל מפניו וכאשר אתבונן מעשיו אפתך ממנו וכוא כפל ענין במ"ם : (מו) ואל ארך לבי. נוסף על היסורים הכיח החל עוד מורך כלכי להחת מתפחד ביותר : יפרי הבהילני . כפל הדבר במ"ם : (יו) כי לא נצמתי . והסכה הוא כי מעולם כשפים חשך ואבדון בעולם לא נכרתי אני מפני החשך כי לא היחה עלי וכשפים אופל בעולם כים כ' מכסם אם כאפל מפני ולא ראימיו ועל כי לא כורגלמי בצפר ולה כחיסיו מימי לדה עסה ככוה עלי לרום שונום כה כלבי מורך רם ובכלכ רבב נ

וַלָא אָחָמֵי כַר מְכַבֵּן דָרוֹמָא ולא אסבי : (י) ארום גלי קַנְטוֹי אוֹרָחָא דְעָמִי בְחַן יָתִי היך דהבא אפיק : ניא) באסתוריה אחדת בנלי אורחתיה נטרית ולא צלית: (יב) פוקדנא דספותוי ולא אַעבי מְנוֹרְהִי אָמִישִׁית מִימְרִי ומן יְתִיבְּנֵיה וְנִפְיֹשִיה רְנָנֵרוּ ועבדת

תרגום

יעפוף יפין ולא אראה: מי בריידע הירך אַמֶּדֶי בְּחָנִנִי כַּנְּחָב אֵצֵא : ניא בַּאַשְׁרוּ אַתוֹה בַנְלֵי בַּרְכוֹ שַׁמַרְתִי וְלֹא־אָם: נים מְצֵוֹרֵן שְׁפָּרָניו וְלָא אָמֵישׁ מַחְפָּי צפנתי אמרי־יפיו: נים והוא באחר שבי ישיבנו ונפשו אותה ניעש : פומר: (ינ) ואין הוא חיראי

-ואם לשון אחיום הוא היה טעמו מלרע תחת החי"ת: יעשף ימין פיסה פני הדרום בפניו למען לא אראנו: (י) כי ידע דרך. אשר שמדי מהו לפיכך אינו בא לריב עמדי : בחנגי . אשר כוהב אלא . אם יריב עמדי : (יא) באשרו . במעגלו כמו אם חטה אבורי [לקמן ב"ה]. כוכן חשוכיו [מהלים מ'] : ולא אם . חיכו רגיל לכפות : (יב) מחקי צפנתי אמרי פיו . יותר מחוקי מזומתי סייתי זרח ללפון חמרי פיו כמו לחם חוקי מזונותי [משלי לי] : (יג) והוא . לפי שהוא יחיד בעולם ויודע דעתן ומחשבתן של בריות ומה ים לסם לדבר לפניו . לפיכך תשובות מוכנות לפניו : ומי ישיבנו .

מצורת דוד שמשף . מלשון עטיפה וכסוי: (יא) באשרו . לה הרהנו שם וכהילו עטף לכסום פחם בלעדו כמו וחשרו בדרך בינה [משלי ט']: הדרום ולח חרחהו גם שם: (י) כי ידע . מש, מלשון נטיה : (יב) אמיש. אסיר לזה הסקיר שלמו ממני כי יודע הוא כמו לה ימים [שמום י'ב]: מחקי . דבר הדרך אשר דרכתי בה והוא בתן מעשי קבוע ולורך קרוי חק : צפנתי . ויצאתי נקי כזכב מבלי סיג עון : הפתרתי : (יג) ונפשי . רלוני כמו חין (יא) באשרו . רגלי החזה במלעדיו ודרכיו נפטי אנ כעם כום [יכמים ט'ו]: שמרקי ולא הייקי נוטה מהם : (יב) מצות אותה. חשקה כמו אום למושב לו [תהלים שפתיו . מוסב על מלח שמרתי שאמר במקרה שלפניו וכתילו המר מצום שפתיו

שמרמי ולא אסיר אומס מלבי ויותר מלחם חומי לפנחי אמרי פיו ובעבור זם שמנם להתווכה עמדי : (יג) והוא באחד. ועם כי נגלה לפניו יושר דרכי עליו שות כדעה אחם ולת יתכה להסיר מעלי ביסורים ומי יוכל להביב חותו מחפצו

ונחשר

אַרְמַלָּא : (ד) יַצְלוּן חַשִׁיכִי אַלְמָנָה : הֹ יִשׁוּ אָבִינִים מִדְּרֶךְ יַחַר מן אורחא כחרא אממרו סְקנֵי אַרֶּשְׁא כָחָרָא אִפְפֵּרוּ הְבָּאֹרְ עְנְנֵיר־עְנִיי קרי אָרֶשְׁ: (ה) הַן פְּרָאִים וּיִּ

בַּפִּדְבָּר יָצְאַרּ בַפַּעלִם משחרי לפרף שְרָבֶּה לְּוֹ דְּׁיָחָם לְנֵעְרִים: ווֹ בְּשֶׁרָהּ בְּלִילָוֹ יַקְצִירוּ יִקִצורוֹ מִר וְכָרֶם רְשֵׁעֵּ ילקשו ילקשו

בְּמְרוֹדֵיָא בְּמַדְבָּרָא נַמְּקוּ מובריתון בישיא מקדמין בְּנָא בְּמַשְׁרָא אָנַם לֵיהּ מוּוֹנָא מַלֵיה: (ו) בַּחַקלָא מִדְּלָא רלהון הצדין וכרמא דרשיטי

תרגום

ולסמליאם גמולם : (ד) יחד חבאו עניי ארץ. מפני שיראים מסם. (ה) ואומר הן הפראים. שהם לימודי מדבר לארוב את העוברים :" יצאו בפעלם . ילאו למלאכתן . ומה היא הפעולה: משחרי לפרף . מבקשים לטרוף: ערבה לו לחם לנערים. למשרתיו ונעריו של רשע . סערבם והמדבר סוום לו לחם ללרכם . שמשם סוא חוטף ואוכלי וגוזל מה שהם אוכלים . לנערים. הם ההולכים אחו לגזול . כמו כתי אשר הכלו הנערים [בראשית י"ד]: (ו) בשדה . של אחרים ב בלילו . יכולו: יקצרו . לגזול : וכרם רשע ילקשו . וכרמים של אחרים הרשעים האלו מעלים פריים . ילקשו אשפריימנ"ע מעליםי לקש שלהם. לקש . לשון למח פרי כמו בתחלה עלות הלקש [עמום ז'] י תירגם יונחן לימוחם וכן יסד רבי אלעזר [בהושעום: פדמס מחרר לקש מחרבה] . ד"ח וכרם רשע ילקשו ילקשו חוחם

מהשחיתה

מצודת דוד

שרם כי ישלילו שלים לומר שסיח חייבם לח חסיג גבול [דברים י"ט] : (ד) חבאו: (כם ולה כן כוה : (ד) יפו. מטים הם מלשון מחבוהם : (ה) פראים . חמודי כחביונים מן כדרך כי ירחים מהם לכל הבר: משחרי . דורשים ומבקשים כמם" יפגשום ונוטים ללכת בתוסו לא דרך: ומשחרי ימלאונני [משלי ח']: ערבה . וחד . כל העניים כחחד נחבחו במקום שנינו כמו מדבר : (ו) בלילו . מלשתו

סצודת ציון

נסתר לירחתם מהם: (ה) הן פראים . כנה

כם כמו הפרחים חשר במדבר כי כיכ אחו המדברה בעבור פעום חשר המה משחרים שמה לערוף ערף להרוג אנשים: ערבה לו. מוציא לעצמו מן הערבה מחכל נעריו כי נוזל כל העובר כה וממנו פרוסת אנשי ביתו : (ו) בשדה . בכל עדה חשר" ימואו קולרים יבולו ואם אינה שלהם אכל כרמו של רשב עם כי נוח יותר לחלום שנבי כרם מלקצור יבול שדה מ"מ יחתרו מלקחש מה ממני עד חשר לה ימוחף תרגום

אתמישו עדניאם

כר (א) פַדּיון מְשַׁדֵי לָא־ינִצְפָנוּ עִתְים כר (א) פַדִין מְשַׁדֵי לָאּ יודעו וידעיו קרי לא־חוו ימיו :

וּרְהַבִּיִםין יַתִיה לא חִמין יומוי :

(ב) נבלות ישינו עדר גולו וירעו : (ב) תחומיא ישוון שררא (נ) המור יתומים ינודנו יחבלו שור החפי יהרון יפשינון מור אלמנה אלמ

כך (א) מדוע משדי לא נצפנו עתים . קבלה סום זה למה לם

נלפנו עתי ימי האדם מן הקב"ה שלא ידע יום מות האדם במה לה ימהר פורענות ויקדמנו יום המיתה: וידעיו לא חזו ימיו * מיום כחדם כמו חודש ימים ומתרגמיכן עידן בעידן סח"ח . [ד"ח] ומדוע יודעיו ואוהביו של הקב"ה אינן יכולין לראות סוף דרכיו ומדומיו: ימיו . זו סים דרך שנהג בימיו כמו לם יחרף לבבי מימי [לקמן כ"ו] ומה הן המדות התמוחות: (ב) גבלות ישיגו. אותן שדרכן להשיג גבולות שהן קונין שדות כנגד שדות אחרים ובלילה הם מרבים גבוליהם שהיו עושים גדריהם בלילה בחוך תחום שריניהם . ווהו משיג . דמתרגמינן משנה . שהיו משנים הגבול כח"ם: עדר בזלו וירעו . לעלמן : (ג) חמור יתומים ינהגו . ועושין כל כעום באמורות בענין סוף דבר ואלום לא ישים תפלפ. להודיעם עונם ולהמליחם

מצודת דוד מצודת ציון בד (א) חזו. ענין גבול כמו מחוז הפלם כד (א) מדוע . עתה החל לקבול

ולכתלונן על טובת כרשעים [שם ק"ו] : (ב) ישינו. כמו יסיגו בסמ"ך וענינו הרחקה לחחור כמו ועל כי שגה בדעתו לומר שהכל חלוי במערכת השמים חשר שפטו בעת ההריוו

ובלידה לזה אמר מדוע לא יהיו הוראות העתים ההם נלפנים ונסתרים ונכנעים לפני כמקום כי מהרחוי היה שכולם יחד יתחבחו מפניו ולה ימרו פיו כי כלה כל יודעי כמקום מן החכמים והנכיחים לח הגבילו לו זמן לומר שהוח מחודש עם בעולם כי כולם פה חחד יחמרו שהוח קדום לעוגם מבלי חכלים והוח המסדר מערכת כשמים ומדוע ה"כ לה ימשול בכם לכיום ולפנים מפניו ונכנעים לו להל יהיה מה שמורים בהעתים ההם : (ב) גבלות ישיגו. והן רחינו חנשי רשם ישינו גבולות רעיהם כי יכניםו גדרם אל גבול רעיהם להרחיב גבולם וגוולים מרשיכם שדיכם ועוד יגולו עדר וירעום בהשדה כגוולה והנה עשו רעה נפולה : בג) חמדי. גוזלים חמור היתומים וינהגו לעלמן בפרסום רב ומן כחלמנה ימשכנה

ממקום

בְּפֵלוּ מִנְרוֹן שִּהְרָא: (יא) בֵּינֵי שְמֶר: (יא) בֵּין שְּוֹרֹדְוָם יַצְּדְיֵרוּ יְּקְבֵּים אַשְּוּחָרוֹן יַנְצְרָהּוֹ הְשָׁה דְּרְכוֹ וַיִּצְמָאוֹ : (יבו מֵעֵיר מִרְיִם וּ ינָאָמְוּ מאחיאו: (יב) בפקרתא בני ונפשרתללים תשוע ונקלוה לארשים . נשא נהקיו נפשח קמולין בּמַרְבָּא חַצְלֵי וְאֶלָהָא לָא יְשֵׁרְ תִּפְלָה : (ינו הַמָה ו הִינְ בְּמַרְדִי־אָוֹר לא־הַבְּירוּ דְרָכָיִוּ וְלָא יְשְׁבוּ בִּנְתִיבֹתִיי :

הובא: (יב) הנון הון בפרדין באוריתא לא אשתמודעו אורחתיה ולא אתיתבו בשבילוי: לאורתא

מצודת דוד

של לקם ועוד יפתר ורעבים חותם שסיו משחים שומר לפי שחם נוזלים אותם מהם היו נשארים רעבים: (יא) בין שורתם יצחירי. פיעשו שמן כעלי זתים. יקבים דרכו. בעלי כרמים: ויצמאו . לאחר זמן . לפי שאלו הרשעים גוולים אותם מהם. בין שורותם . כמדומה לי שעושין הזיתים שורות שורות בבית הבד והילהר זב ביניהם : (יב) מעיר מתים ינאקו . מתיה וטוכיה של עיר ינאקו מחמת אותן [מונסין]: לא ישים תפלה . לסקפיד עליסס וליקח נקעם (יג) חמה . הרשעים האלם . הם דור המכול שמרדו באור . בשביל

סממר

מצודת ציון פלח הלכו לומר העניים נושחי עומר עומר כשדה [דברים כ"ר]: (יא) שורותם. פשכחה יעובו ללכת רעבים כי יגולו מלשון שורה וידוע הוא בדרו"ל וכן עלו שומרס וחין לכם מה לחכול: (יא) בין בשרוקיה (ירמיה ה׳) : יצחירו. מל׳ ינסר שורתם. עם כי נמשך הילהר בין שורות והוא השמן: יקבים. כן נקראו הכורום בים הבך ועם כי דרכו חנשים חם העוכים שהיין יורד וזב בהם כמו וגם יקב חלב לפוליה יין לרדת ולזוב ביקבות עכ"ז המה בו [ישעיה ה'] : (יב) מתים. הושים כמי צמהים כי הרשעים ההם גזלו שמנם מחי מספר (ברחשים ל"ד] : ינאקו ניינם וחינם מולחים לשתום: (יב) שעיר. ענין חנחה כמו ונחק נחקום חלל [יחוקא מן כעיר יאנחו אנשים מגודל חמסם לין: תפלה . ענינו דבר גרוע שאין מו

ובשדה חשוע כל נפש מהחללים אשר רלחו : לאלוה וגו'. כאומר ואיך א"כ חאמרו כל מעשה אלוה המה במשפט ולא ישים דכר פפלה שהין לו טעם ומדוע יחריך חף לרשע כזה חשר יחבד הרבה מן החנשים בחרב וברעב כלח מוטב לחבד נפש חחת להעמיד כל הנפשות החלה: (ע) המת פרבעים ההמה היו בין שאר המורדים באור ודומים להם והם האושים אם יםגבר כם חולי השחורה אשר ימאכו לשבת במקום האור כ"א בחשר ישבו ום פרשעים החולה ימחסו בחור היום כי טוב להם חשבת הלילה כי חז יעשה מעשים מנח יכחו מי : לא הבירו דרביו , חינם מכירים דרכי כחור ונח ישבו בנפיבופים בשרוי נפתו מינרא :

תרגום

יבלקשו : מו ערום ילינו מבלי לבוש יבקחון: מו שרמש יביחו יאין בְּלוּת בַּקְרָה : (ח) מָזָרֶם הָרֵים חוֹפְאָה בְּקּרָא: (ח) מְקּלּוֹהְיָא ירשבו ומבלי בחסדו הבקורצור : דמוניא מפששון ופדלית (מ) יבולו בישר יתום ועל־עני יחבלו : (מ) יצופון סבנת יחם ושל ני ערום הלבו בלי לבוש ורעבים נשאו שיא ספשקנון: (י) שרפלי אולינו פולית קסו ובפנין

מהשחיתה בי את של העניים ויתומים הם אוכלים [ילקשו כמו ופיסם פערו למנקום זמן ארוך כמו ולקישיא ללכן]: (ו) ערום ילינו פס מלינים את העניים : מבלי לבוש ואין כסות . שנעלו כסויין : (ח) מזרם . סיוכד מן ססכים : ירמבו . יתלחלחו אותן סערומים לפי שמבלי אין מחסה כיסוי להחסות בו: חבקי צור. נחבאים בנקקי ססלעים . וגם שם הזרם ירד ומקלח עליהם ורועבם . רעוב -מרגום של לח . וכל מי שחינו מנוגב קרוי לח מוישט"ה: (מ) משד יתום . יניקת סיתום מקום מולא מאכלו ומזונותיו . כמו למען פינקו ושבעתם משוד פנחומיה [ישעיה ס'] : יחבלו . לשון אם חבול פחבול [שמות כ"ב] וכמו תבול לא חבל [יחוקאל י"ח] : (י) הלבו פס סלכוסו כלי לכום: ורעבים נשאו עמר . ורעבים נטלו הטומרים

מצודת דוד יבול וחבואה: ילקשו. ענין איתור כמו ממקום אחר כי אוהבים הם את הרשם ספיכם פערו למלקום [לקמן כ"ט] : ולה ימכרו לקחם הח ישלו: (ו) שרום (ו) יליבו . שנין החמדה כמו לדק ילין יליבו . גחלים המלבוש והנגזל לרוב בה [ישמיה ה'] : (ח) מזרם . שמף הלוך שניו יסמיד כן שרום מבלי לבוש וחיו לו סמים: ירטבו . מלשון רטיבות ולחות : מה לכסות עלמו בעת הקור : (ה) מורם אבשו . שנין סכוב הידים בדבר מה : הרים . על כי העשוקים ההם ילכו אל (י) פסר , חבודה של תכוחה כמו ושכחם בין ההרים להסחר שם מפני הרוח נעשו

שם רטובים מזרם המים היורד מן הכרים: משברי מחסה . בעכור שחין להם לבוש לחסום בו מפני הלנה חנקו חם הלור להגן פליקם מחוקף הקור : (מ) יגולו משר יחום . הוא כמו הפוך משוד יגולו יחום פיל מרוב השדידה חשר הורגלו בה יגולו גם חת היתום : ועל עני. המלבוש שעל שמני יקחו למשכון כי מעלילים עליו לומר שבוא חייב להם ולא כן כוא : (י) ערום שלם . בוולים כמלבום ועוזבים אופו ללכם ערום מכלי לבום : נרעבים . מוסכ של

קסז בחרא צפרא קפי לתו פוד בקר קלמו צלמנת כי וביר בלהות צלמות: מולא דְמוֹתָא אָרוֹם אשְׁתְּמוֹדִע (יח) קל־דְּהָוֹא וֹ עַל־פְּגַיִּ־מִים תְּקְלְּלְ ליחו בליל הוא לפשט על הלקרתם בארץ לא־יפנה דרה כרמים: שפי כיא התי לים אורמא

שְׁעִישַתְהוֹן בְּאַרְעָא לָא יִסְבֵי

תרגום

סולכים למהחרתם ולא היו יראים מן המזיקין כלל : כי יכיר בלחות צלמות . מכיר סים כל אחד שדים המבחילים ולא היה ירא מהם יורבותינו פירשו יומס חתמו למו ביום היו עושין סימנים היכן תרפו של בית . והיכן גמיו של עשיר שהיו מפקידין אפרסמון אלל בעלי בתים עשירים ויודעים הם שיניחנו בבית גמיו ובלילה מריחים וסולבים שם וחותרים שם : (יח) קל הוא על פני המים . כשהיו הלדיקים בח ומחושלה מוכיחים אותם ואומרים לכם שעתיד המבול לבא עליהם סים אומרים קלים אנו לשוע על המים ויש לנו גומא ודברים קלים לעשות מהם אניות ולשוע : תקלל חלקתם בארץ לא יפנה דרך פרמים. כיו מקלנים את חלקם בארן לאמר לא יפנס דרך המוב בדרכי הלדיקים הרמים ושוכנים ברומו של עולם ל"ה כרמים הם סלדיקים ופרנסי הדור . כמו ונתהי לה את כרמיה משם [הושע ב'] תרגום יונתן ית פרנסהא היו מקללים את חלקם בארן לאמר לא יפנו דרך הטוב . נשבעים שלא יפנה את דרבם . ל"א תקולל חלקתם . מתקנקלת היתה חלקתם שהיו משחיתים זרעם לבעלה. כמו כי השחית כל בשר את דרכו [בראשית ו"] תקולל לשון קלקול כמו בעון אשר מקללים להם בניו [ש"ב י"ג] . ל"ם מקולל הלקחם הדורום שמחרים

מצודת ציון

מצודת דוד

פלמות ומחוד ימחסו כו : בי יביר . (יו) צלמות . חשכת הקבר: בלחות צחבר יחיר היום ויכיר חים חם רעהו הוח הפוך מן בהנות : (יח) חלקתם יכוח להם כלהות ללמות: (יח) קל הוא. כן נקרה השרה כמו רחו חלקת יוחב [ש"ב כחשר יברח בכחיר כיום כוח קל מחוד

לשחות ולשוע ע"פ כמים כי ירת ללכת בתרך פן יפגעו כו הרודפים ולזה ישום ש"פ המים מקום שאין אנשים הולכים שם: חקלל . החלקה אשר ילכו עליה בארך כיח מקוללת מחד לפי שלח ילכו במקום חשר יעבד דיורע כיח במקום ליה ושממם שחין חנשים מלוים שם חף לח יפנה ללכם דרן נרמים בי יפחד מן החנשים המלוים (יד) לאורחא יקום קמולא יקטול שניא וחשיכא ובליליא יהי היך ננכא: (מו) ושינא לְפֵיפֵר לָא תִקְבָנֵי עִינָא וִמְמוּר אַפּיָא יִשׁנִי כְּלַפִּי לְמִיל נ (מו) האק בחשוכא בתיא ביסמא מחתמין להון בננויא לא ידעו נהורא: (יו) ארום

נידו לָאוֹר ו דְּקָנִם רוֹצֵׁתַ יִקְטְל־יַעְנֵי וְאֶבְוּוֹן וֹבַלֵילָה יְהֵי כַנַנָּבְ : (שוֹ וַעֵין נאַף ו שְׁמֵרָה נשף לאמר לא תשורני עיון וסתר פנים דניפא ישרת ישף ליליא ישִׁים: (מו) חָתַר בַּחֹשֶׁךְ בַּתִּים יוֹמֶם חִתְּמוּ־ למו לאדירש אור : נים כי יחורו ו

סמטר שהיה עולה מן החרן ולא היו לריכים לכלום : (יד) לאור יקום . מס סם עומדים ביום היו הורגים עוברי דרכים: ובלילה יהי כגנב . לחתור בתים: (מי) והנואף . שבהם היה שומר וממחיץ עד נשף לאמר וגו'. ובסתר ישים פניו לעבור עבירה. שעל כל אלה היו חשודין דור המבול על הגול . שנאמר ותמלא הארן חמם [בראשית ו'] ועל העריות שנאמר כי השחית כל בשר [שם] (מו) יומם התמו למו . אותם שהיו הלשים מהם מעשות ליסטיות ביום היו חותרים בתים בלילה . וביום היו חתומים ומקוגרים בבתיקם: לא ידעו אוד . לא סיו מכיכין את האור ולא הוא עת מהלכם : (יו) כי יחדו בקר למו צלמות . שכיום היו נכגרים ובלילה סיף הולכים

מצודת דוד ספס כמו ולה נתן תפלה [לעיל ה"] : כי לה ילכו לעשות מאומה בחור כיום ב (יד) בגגב . הכ"ף כחה לחמתת הענין (יד) לאור . בעבור חור היום המונע. וכן יהי כרשע אויבי [לקמן כ"ו] : חפליו יקום הרולה בחשכה עד לא יאיר (מו) שמרה. תלפה כמו וחביו שמר חת ויקטול עני וחביון חשר ישכימו לנחת. הדבר [ברחשים ל"ז] : נשף . חשכם למלחכתן : ובלילה . בעלם כלילה יכים. סלילה : חשורני . תראני: (מו) התר . גוב לגנוב בחשכת הלילה : (מו) ועין חפר כמו אם במחתרת ימוא הגוב נאף . וכרי הוא כוא כעין נואף אשר גם. [שמות כ"ב]: התמו . סגרו כמו כי התום כיה תמרוד בהור כיום כי חשמור וחלפת כואן [ישעים כ"ט] : למו . לכם : את הנשף כי תחשב לותר אז לא תראני עין אדם כי חשכת הלילה ישים לי הסתר

פנים לכל יראני מי : (מו) התר . וכן הוא ילפה על הנשף כי בחשכת הלילה חותר כוח את הבמים לכנום בהן דרך החמירה לגנוב מה בבית וביומם סגרו א"ע לבל יהיו נרחים לבני חדם למען לח יכירום מי ולח ידעו ח"כ בחור היום כי לא יראו החולה : (יי) כי יחדו . כגנב והנוחף יחדיו זה מה יחד למו הבסד

בנרמים

לְבֵית קְבּיִרְקָא אַחְתַיבִּוּ ז כֹם רְנֶה תֶקָה לָא תַלֶּדְ וְאַלְמְנֶהּ וארפלקא לא יושיב : לא יישיב : נכם ומשקד אַבּידִים בּכֹדְּוּר וּמִשְׁבָּר אַבִּידִים בּכֹדְּוּר (כב) וְנֵגֵיד נְּבְרָיִא בְּחֵילֵיה יְלְנִם וְלֹא־יַיְצֵּימִין בַחַיֵּין: (כנ) יִהְּן־בֹּיף לְבָּפַח וְישָׁעֵן וְעִינִיהוּ עַל־דַּרְבִיהָם: וכרו לַפּנ מְעַמׁ ו וְאֵינָנוּ וְהְמְכֹּוּ כַּכְּרֵ יקפצין

(כנ) יהיב ליה תיוכתא לרחיץ ויסחמיד ושינוי על אורחיהון: (כד) אוריכו פועיר פון ולירוצי בשיעא ואחמכיאו

בפורענות זו: (כא) רעה עקרה לא תלד. כך סים מנהגם נושם שתי נשים אחת לתשמים ואחת לבנים זו שעומדת לחשמים משקם כום עקרין כדי שלא תלד שולמית ומאכילה תפנוקים ומכחילה ומקשמה כדי שתהח נחם . וא השומדת לבנים מלבישה בגדי חלמנות ומרעיבם וזכו שאומר העקרה שלא תלד היה רועה ומפיד ואת האלמנק שטומדת לבנים לא ייטיב : (כב) ומשך . הקב"ה אותן אבירים בכחו לפורענות ולמחיה מחוך ארכה בהאריך להם: יקום . יום מי: ולא יאמין בחיין . כמו כחיים כיום הזה נכקעו כל ונו' [ברחשים ו'ן : (כג) יתן לו לבשח . עד יום אידם ונשענו : (בד) רמו מעמם. נסתלקו מן סעולם כמעע רגע: והמכו. נדכחו ונחמסכנו: ככל

מצודת ציון יקפלון פחלי חין מה לספר ממנו : וחשבר בעץ (כא) רעה . משכר ומרלך כמו תרופה

שלח . כאים עולה נשכר כקלות רב בשבם ברזל [חהלים ב"]: (כב) אבירים . כשבירת העד חשר תמהר להשבר מן חזקים : בחיין. המ"ן במקום המ"ם : פברול וכדומה חשר ירבה להחעקם הנה (כג) וישען . ויסעד : (כד) רמו, מלשון וכנה טרס ישבר: (כא) רעה עקרה . עם הרמה והגבהה: והמכו . ענין שפלות כמו כי הרבה להרשיע עד כי היה מרלן גם

חם בעקרם עם כי לח ילדם וחין לה מי מחזים בידה וחף החלמנה ירוך עם כי חין לה מי ייטיב לה ונפשה מרה לה מחד שכ"ו לח חמל שליה והיה ח"ה" שהרחוי שיקבל גמולו משלם: (כב) ומשך. אבל לא כן היה כי המקום משך אם כש" מן החבירים סהם אל הקבר בעודו בכחו כי לח נחלם במכחוב החלי: יקום . שודו כם על רגליו בריה וחזק ופתחום קרבה נפשו למוח עד לה יחמיו בעומף שישחר תי ולה סבל כלל מכחובי החלי : (כג) יתן לו לבטח . וכל ימי חייו יתן לף ׳ במקום לשבת בשת והוא נשען ממנו לכל ימוש וכאילו ישנית בשיניו של דלפי" פרשעים ההם לכל יכשלו כחדם המסתכל בדרכים חוהבו ומזרא להזהר : (כד) רשום שיפון . כחומר חב חמנם שם רחוי כוח שירומו כמעלם וככבוד למען יכפל ושרם נים) ציה בם הום ינולו מימר שלנ שביל נופיא: נים) בחים ולחוד חומתא אנמין מימי שְׁאַוֹל חָמָאוּ : (כֹּ) יִשְׁכָּחָהוּ הָחָם ו מְהָּקּ חַלְנָא וְלֵיתֵיהוֹן הַיכְדִין לְשִׁיוֹכֹּ רְבָּה עוד לא־יוָבר וַתִּשָּׁבר כָעץ עולה: אַוְנְשִיאוּ דְאַחְתַיבוּ: מיא הִידְּ בחותא וחומא אנפין מימי

חלנא וליחהון הכדין לשיול אַתְנְשִׁיאוּ דְאָתְחַיַכוּ : (כ) אַכּוְרָאִין דְּנְשִׁיאוּ לֹרָחָסָא סְסְבַנִין אַתְבַּפִיסוּ לַרְחְשָׁא תּוּר לא יובר וחתבר ביד ביקא עילתא: תיא מסול דבמילו אַפרשותא רפשער באנפטנו בתבו נומא נצומא אנומנתו מינהן מימי ממרא וניקאר

שאחרים מקולים בהם, מי שפרע מדור המבול כ"ם: ל"א חקולה חלקתם . לא יפנה דרך כרמים לא היו מקבלים חוכחה מן הטובים . לשון אחר היו קלים לשוע בספינות להרוג ולחמום ממון ודכך יישוב בני אדם ונטיעת כרמים אין חושם לילך: (ים) ציה גם חם ינזלו . מפני רעתם גרמו להם שנה אחת להשתנות עולם מששה סדריו . זרע וקליר וקור וחום וקין וחורף: בימי שלג. כמו ומימי שלג גם אותם גזלו מן העולם לפי ששאול חטאו. יש חיבות חסירות ווי"ך כמו [ירמיה י"א] ואני ככבש אלוף והוא נפתר ככבש ואלוף . עוד הרבה במחברת מנחם בן סרוק: (כ) ישכחהו רחם מתקו. דרש כ' תנחום שביו דור המבול נוטלים את בניהם ונותנים תחתיהם לסתום ארובות התהום ואפילו אמו לא היתה מרחמת עליו: מתקו רמה . למות ולחכול רמה בשרם: עוד לא יוכר. בשנה חחת נעהרו. ועל ארכם שניתן להם מתחילה הים איוב קובל שהרבה מתו 'ולם רפו בפורעכות

מצודת ציון מצורת דוד ייר]: (ים) ציה . חורב ויובש: (ב) עוד. בכרמים וכחומר והנה יפחדו מחנשים ולה שנינו זמן רב וכן ויכך על לוחריו עוד ירחו מה' : (ים) ציה גם חם. וסנם [פרחשים מ"ו] : שולה , חים שולה : ככוח עם פקודתם ימותו במיתה קלה

ומהר כמו שהיוכש עם לרוף החום גוולים ושחבדים בקנום ומהר אם המים הנוזלים מהשלג כן השאול מאבד מהר אם האנשים חשתו ולח יסבלו מכחוב בחלי : (כ) ישבתהו ונו' . מעש יחלה ובמותו ישכחהו רחם אמו כ"ל אף אמו אשר נולד ברחמה חשכת כו הואיל ומעם חלם ולה כרבסה לבקרו ומעט נבחר בזכרונה : פחקו רמה . מחוק הוה לפי פרמה כי משמן כשרו לה ירום כי ימום בריה ושמן ויומחק בשרו לרמה : עוד אן יובר , לה יכים מכר כפי כבריום לומן ממיכם כי כוחיל ולה סכל מכחובי

168

יצדק הינוש עם־אל ומח־אוֹבֶּח ילחי

קסמ

בה (א) נאַניב פּלְבֵּר דָסוֹ כַה (א) וַיַשׁן בְּלְבֵּר הַשְּׁוֹנִי נַיְאִמֵּר :

שוח ואפר: (ב) שולפנא פרומא: היא מינאל מן ימינא שלום במרומיו: (נ) היש מספר לגדודיי הוא דפיא ובריחא פרישתא ועל־בי לא־יקום אורהו : כרו ומחד פתכין אשתא ופיא ובשולפנותיה ובדחלמיה עבד שלמא בשמי שמיא דיליה:

(ב) הַאִּיר קסום לַאוּכְלוֹסוֹי וְשַׁל פון לְאִי יְלִים נְאַנְרָיוּ : (ד) וּמְח יְיְבֶּי בר גָשׁ עִּבו אֵלְהָא וְמָה יְוְפֵי יְלִיר אָנְהְחָא : הא

בה (ב) המשל ופחד עמו . כלפי שאמר איוב אערכה לפניו משפט אמר לו המשל ופחד עמו המשל זה מיכאל ופחד זה נבריאל כלום אתם יכול להשיב את אחד מהם: עישה שלום במרומיו . כשהמולות עולים . כל אחד סכור אני עולם ראשון לפי שאינו רואה מה שלפניו. לפיכך אינו מחקנא. כ"ש. ל"א מושה בלום במרומיו . אם ומים כלולין ואין מים מכבין את כאם: (ד) ומח יצדק ילוד אשה . שאמרת בחנני כוסב אלא [לפיל כ"ב]:

מצודת ציון בה (ב) המשל זפחד עמו . גודל הממשלה כה (ב) במרומיו . כשמי מרום : (ב) לבדודיו . למתכוחיו : (ד) יוכה . מלפון זכום :

מצודת דוד ומרבים הפחד חשר עם כ' כ'ח מכם עובה שלום במערכות השמים לשלח יקנגדו זה לזה בפעולות עולם השפל ולבל ישנו חת תפקידם ריל לח כשתחתר חתק

שחין מערכות השמים וכנעים למקום כי הם יכועו מפניו אם מיראם הרוממות אם מפחד העונם : (ג) היש מספר לגדוריו . כם מלחכי מרום חשר יורה על גודל ממשלחו ולוס יראו יראת הרוממות: ועל מי וגו'. על מי שן לכא מערכות השמים לא יעמוד אור השפעתו ולזה יפחדו לכל ימנע מהם השפעתו: (ר) ומה יצרק . כחומר ואם ספיב לומר א"כ מדוע לא ישדד המערכה לפלם גמול הצדיק כי דפו אדם לכיום לדיק עם כאל כלח לגודל שפלום כאדם ורוממום כאל אף כמכם ספרי פחשב לרב וחים ח'כ לדקתו : ומה יובה אני. מפל כדפר במ"ם ב

E. VIII. 28 33 (mm amm)

תרגום

י קפצון ובראש שבלת ימלו: וכהו ואםר ככל פה יתקפעון וכריש שבולא יחקפפון: (כה) וְאִין בא אפו פי ייבויקני וישב לאל לָא קשום דַּכֵי הָן הוּא מַן דיכור נישני כדלא הורז

עקר מלתי : ואתיב

•קפצון . כשאר כל סנקפלים ונמלטים בשם קליר ובליר ומסוק מנקפלים יחד כן חמו כרגע: (כה) ואם לא אפו. כשחר חמרתי -יבוא אחד מכם ויכובני: וישם לאל מלתי. שאני מהכבר אחריו לדעת מדותיו שמהריך הף לרשעים ואת אוהביו כמוני הוא מייסר שלינו משיחן כמו שקבל למעלה (כ"ג) כי לא נלמתי מפני חשך . ואלו - שנבולום ישינו וכל אלם עשו לא סוכו בייסורין: [מענם בלדד]

מצודת ציון מצודת דוד -מבך כמקרם [קסלת יי]: שבולת . כיח כחשר יפלו בשפל סמוב חבל רחוי כים פנה התכוחה כמו שבע שבלים [ברחשית שירומו רק מעט מן הומן וילך לו הכבוד -שיה]: ימלו , יכרקו כמו ימולל ויבש וחיננו ומיד יבובו להיות שפלים וובזים [מסלים ני] : (בה) לאל , ללת ותין : וכיכ פעמים רבות וכמו כל דבר חשר ידלג ויקפן שפעם הוח למעלה בחויר במרומיו

ופעם למטה בחרן ומעט זמן יחעכב שמשלה זיותר שוה ינות למטה בחרך : וכראש ונו', ובכוח עתו רחוי היה להיות מיוסר במכחוב-זמן רכ כמו קנה השכולם הנפרד מחליו מעט מעט עד כי נפרד שכל כן כים ראוי להאריך זמן חליו עד כי ימום ממנה ומוסב על ראשים אמריו שמור כו כים כאוי לכרשעים כחלה חולם החמדם השלוה וקלות המיתה כח לכם -שלד מערכם השמים חשר שפטו כן בעם ההריון והלידה ומדוע משדי לה נלפנו פעמים לפה לה יבעל הורחתם חשר יורו בסעתים ההם בקדי שיתבלו גמולם משלם : (כה) ואם לא . נחם תחמרו חין הדבר כן חיה פה החים ומי הוח זה חשר יכוב -מותו לומר שלה נמלה מרכים טובה ושלוה להנשים כחלה וישים חם חמרי חלוכםי שאין וכאומר הלא א"א לכחם דבר המפורסם והמלוי (העולה מהמענה ההיא כי יכחים שברי חליפו לומר שחין כחמת חתו כי חתו בדרכי המקום ובמשפע עשה מם שמשה אף יחרעם על מה יאריך המקום אפו ולא יאבד אם הרשעים המאבדים משבות כרבה היתמן שיחום עליהן ולה על הנפשות הנחברים על ידיהם והנה מלכד - בפלוחה שים לרשעים בחייהם לה נפרדה מהם במותם כי ימותו בקלום ומהר מבלי מצחוב חולי וכ"ז הוח בעבור כי כן שפט המערכה בעם ההריון והלידה וישלום ח"ב מדום ומ ישוד כמקוב הורחם כמערכם כוח כוח פדרם :

(ד) יַרו פון חויהא מליא קפרסם שיול לקובליה וליח חופאה לבית אבדנא : נו) במלט בפולא מל קמא

בו (ד) ונשפת פי יצאה מפך. מי שם כך הלום הום שילה מפיך מי לא ידע זאם: (ה) הרפאים . גיהנס המרפה אם סבריום: יחוללו . שבעה חללים שלו: מתחת מים ושכניהם . בעמקי שמקים וגם הוא: (ו) ערום שאול נגדו . לדעת ולכאות את כל מה שבחורו: (ז) על בלימה . חין כלום ביסוד כי הם עומדים באויר על הוזק זרועותיו של הקדוש כ"ה . ודוכש פי' בלימה מישור כמו [מסלים ל"ב] במתג ורסן עדיו לבלום (כך כאיתי סא"ה) : תממם

מצודת ציון

מצורת דוד אלפום בשיעור מרובה וכפל הדבר רכום כיתר הדברים: (ד) את מי . חל מי : פטמים כדרך המהחל ומלעיג: (ד) את ונשמת. מלשון נשימה ונשיבת רוח כמו? סי. אל מי הגדם דברים כאלה וכאומר מנשמת אלוה יאבדו [לעיל ד'] וענינו וכי ימנה מי שהינו יודעם מעלמו עד הדבור הכה בהפחם רוח וכחשר יחמר שולטרך לדכריך : ונשמת מי . נשיבת ויפיח לקך [חכקוק כ'] : (ה) הרפאים. כן כרות של מי ילחה עמך ר"ל ממי שמעם יקרחו המתים ע"ש שנרפו ונחלשו ע"י מ"ה: סדברים כחלם ובדרך לעג חמר : יחוללו. מלשון חלל ונקוב: (ו) שאול . (ה) הרפאים . כאומר ואם באם לספר סוא סגיסנס וכן אבדון: (ו) חוהו . פנים מרוממום כחל כנס יותר מזה ידעתי

וחספר גם חני וחומר הנה הגיהנם מקום המחים חשר יש כה חולים רבים והם שבעה מדורי ניהנם והוא מתחת המים והשוכנים בהם כי פתח אחד יש לביסנס בים: (ו) ערום ונוי . ועם כי הוא בעומק הארך מחחם למים על"ו יודם כמקום כל אשר בו כאילו כיה ערום מבלי מכסם : (ו) נפה צפון . ד'ל רקע כארץ על תוכו כי חין שום דבר מחזיקו ועל כי עיקר הישוב הוח בפחת הלפון וזיה משם לפון וגו' : על בלימה . על דכר שחץ כו ממש כי כל העמדת כדור החרפי לבל ימקרב לפחה מן הפחות הוח בעבור כי כל חלקי: סיסוד משתוקק ליקודו והרי כל כדור, החרצי נשעון על נקודם המרכז היה חתושים הכדור נדודה שחיפה (ה) הָא עַר דְּפָנְמָא מִיהַרָאַ בספר פדנחא לא ינהר שמשא וְכוֹכְבַיָּא לָא אַחְבַּרִירוּ בֶּרָפוֹי : (ו) אף כָּל דְּכֵן בַּר נְשׁ דְּבְחַיִּיּי ריחשא ובר נש דבמותף

תרגום

מורני : כר (א) ואתיב איוב ואמר ז (ב) מה סימתא מדלית חילא פרקתא באדרע דלא עשין: (ג) מה מלכתאי מְדַּלֵירת חוּכְמָתא וָדְמֵי לָנְּי דחוכמתא

איוב כה כו

אשה : מו הון עד־ירה ולא יצאהיל וֹכְוּכְבִים לָאִדְוֹכָוּ בְעִינְיוֹ : נוֹ אַף כֵּיד יאנוש רמח ובן־אָרָם תּוֹלֵעה: בן מו ניען איוב ניאמר : (כ) מה־עורה ללא־כַּוֹחַ הושַׁעהַ זְרֵוֹעַ לא־עוֹ : מה בַּיִּתְצָהָ לְלָא חָנְמֶה וְיְהְשִׁיָּה

(ה) עד ירח . כמו ולה עדה עליו שחל [לקמן כ"ח] : ולא יאהיל . כמו לא יהלו אוכם [ישטים י"ג] ואל"ף זו באה כמו ולאדיב את נפשך [במושל א' ב'] אנ"ף יחיכה. ל"א לא יאסיל לא יסים לו לל כשאינו מאיב אין לו לל וסרחשון נרחה . ושניהם שמעתי: [מענה חיוב] . וכשמת

מצודת דוד (ה) עד. שנין הסרה כמו לה עדה שליו (ה) הן עד ירח . הנה העביד והסיף שתל ולקמן כ"חן כי חשר עבר [ברחשים חור בירח לבל קחיר כשעור כחורם מיון סיה דעדה : יאהיל. יחיר ויורה חשר שם כם כשברחם וכוח על שכנחם כמו בכלו נרו [לקמן כ"ט]: זכו. מלשון בשמש ואמרה א"א לשני מלכים וכו" ועם כי היה מעט מן המרי ומעלתה הלח זכום ובקיכות : בר (ג) ותושיה . כן יקרא החכמה כי גדלה מ"מ כמוה כאין מול המקום ואף ישנה למולם ולה חשוב להין המעט תחשב לרב: וכוכבים . כל הכוכבים

כולם עם רוב זהרם חינם זכים בעיניו וכמוכם כחין למולו : (ו) אף כי. וכ"ם כחדם חשר הרמה מחכלנו הבזני מחד מול המפום חיך לח יחשב ממנו מעם מן המרי לרב וחיה ח"כ לדקתו : ובן אדם חולעה . כפל הדבר כמ"ם [העולה מהמענה ההיא כי יאמר הן באמת יכועו למקום מערכום כשמים אם מיראם כרוממות אם מפחד בעונש אבל אין לחדם גמול מה על כמקום כי לגודל רוממות כמקום ושפלות כחדם חף מעם מו המרי יחשב לרב וחים ח"כ לדקתו] :

בן (ב) מה עורת . מהו העור חשר נחת בדבריך למי שחין בו כח מעומו להבין אתיתם ההשנחף : הושעת . מלח מה משמשת בשנים כאומר מה הושעת לפני שחין כו עוז כזרועו להכין מחליו וכפל הדבר במ"ם : (ג) מה יעצת. מהו מפולה שנתם למי שחיו בו חכמה לדעם משכלו : ותושיה . וכי הודעם חכמה

מתחלקם

KYD קופיתיה: (יב) בְּחַילִיה נְוַר מִנְ עַרְתוֹ : (יב) בַּכֹרוֹ רָנֵע הַיְם וֹבִתְּיֹבְנְהֹוֹ ינט ברות פומיה אפי שפוא ובתבונתו קרי מודע דרב : (ינ) ברותו אישקרהו ברה יביה לנימו שמים שפרה הוללה ידו נחש ברה : דקריל לחנא מרים: (ידו הא אַלַין סְיָפֵי אֹרְחָחֵר ופַה דִּי (יד) הַרְצַלְהוּ קצות דְּרָכֵּר דרכיו קרי וּמָה־ אַטָץ דָבָר נִשְׁמַע־בֵּוּ וְרַעַם 'נְבָּוּרְרָעָּ

אַטְלְבֵּג מָן לַבַּע מִלְעִיּצ נשמענא מניה ורכפת נבורתף הן ינוביו :

ואוסיף

נבורחיו קרי מי יתבינן:

ויםף

סמד: (יב) רגע הים. כמו טורי רגע [לעיל זי] נקמסו קמסים קמסים נעשו עד שנקוו למקום אחד המוכן להם: מחץ רחב . מלכים קרויין רסכים: (יג) ברוחו שמים שפרה. כדכריו וכרוח פיו איפל כמו ונטה אוהל שפרירו [ירמיה מ"ב]: חללה ידו. את פרעה הנקרא נחש בריח [ישעים כ"ז] לשון חיל ולרם . וכן במקום מחר. כלם זמת סים המחובת רהב מחוללת שנין [שם נ"ח] ל"ח יסדם ידו מפי לויתן. כמו גבעום חוללתי [משלי ח']: (יד) קצות דרביו. קלות ומועטות לפי שחר גדולות שכו: ומה שמץ דבר נשמע בו . מה רמו דבר אדם יכול לסבין מפעלותיו ד"ם שמן כמו לשעום לגמה ?

> ויסף מצודת ציון

במקומס כחדם המחמיה מנערת המחיים חרגומו מחרופטין: (יב) רגע . בקם מפני פליו ועומד על עמדו : (יב) בכחו . עורי רגע (לעיל ד׳) : מחץ . ככל וכרצ-ד'ן: ורעם . ענין רעם וכמים:

ברב כחו בקע הים ובתכונתו ככה כו את כמו מחץ ראש [מכלים ק"י] : רחב מצרים כי סכל דעתם ומשכם אל הים מצרים קרואים וכן כמ"ש קראתי לאחםי לככומס נפש: (יג) ברוחו . ברוח פיו רכב [ישנים לי]: (יג) שפרה . ענין חסל איכל אם כשמים על כארן זידו בראה כמו ונטה אם שפרירו [ירמים מ"ג] ואפל אם כלויםן כדומה לנחש ומברית אם הים כיפה נקרא כן מלשון אמרי שפר (בראשים מן הקום אל הקום: (יד) הן אלה . מ"ט]: חללה . בראם כמו וחחולל ארץ סדברים כחוב כמה מקום דרכיו ומה [מהלים לי] : ברח. כעין מטה עבור מאוד דבר מעט אשר נשמע כו ר"ל הן לשומו לרוחב השער לפגרו: (יד) דרביו ב לה ידשנו ולה שמענו כ'ה מעט מדרכיו מעשיו ופעולוהיו : שמץ . ענין משהו לא כולם אף לא חלק גדול מהם : ורנם. מעם וכן ומקח אוני שמך מוכו [לעים אף בבורותיו הנשמעים לכל כקול רעם מי יכול להתבום לדעת מלפוני הנפלחות

אם ככם ואף ר כנעשים בשמים ממעל ומפחם לחרן אשר לא ידעם אנים וכאומר

וַקף אַרָעא עלוי מיא מִדְלִית סְבַעם דְּסָמִיךְ לָה: (ח) דְצֵרֵר םי ממרא בעננוי ולא אחבום עננא החוחוי: (מ) מאחר באַמְמָתָא דְמָן בּוּרְמֵיה מָן בנלל דלא יחסוניה סלאכיא פָרַם הַיִּדְ פַּרְנוֹדָא עֻלְנֵי עַנְנָא דיקביה : (י) נור למשבי רקים של אנפי פיא עד כוף נהורא

תרגום

בלימה : מש צררימים בעביו ולא נְבַקִּע עָנָן תַּחְתָם: (מ) מַאַחַוּ פָּנֵי־ בַּפַהַ פַּרִשׁן עַלְיוֹ עַנְנוֹ : ני) חֹק חָג עַל־ פנר־פוס עד־תַּכְלִית אוֹד עִם־חשֶׁה ניאו עמורי שמים ירופפו ויתמרוו א' במקום א'

ישובא : ניאו שפהיון דשמיא מודשושין ורחתין מן מוופיתיה

(ח) תחתם. מחת המים. ולה נבקע עון. מעולם שיפלו מישיו ביחד: (מ) באחו . במחילותם פני כסה הכבוד כולו כגון ישת חשך פתרו [שם י"ח]: פרשו. על הכסח ענמ . ודמות על רחשי החיום כקים [יחוקחל ה']: (י) חק חג. בלע"ו קומפ"ם לפון ובמחוגה ימארסו [ישעים מ"ד] סיכבן בחול . לסיות לו חול לחוג [סא"ח] מות גבול עולם לא יעבור הים אותו חוג. עד שיכלה אור וחשך : (יא) ירופפו. כשבראם וסקרישם היו רופפים וגער בהם ועמדו ביובש שבמחק: ויתמהו . (מוסו ועולם . ס"ם כחדם מוום ועומד) במקום ממד

מצורת דוד

פורש על הרקיע את עננו כי בזה האופן

מצורת ציון פובר שחין כו ממש : בלימה . היה שפי מתחלקת : (ח) צרר . קושר מי הפשר פיבול בלי מה : (ח) צרר . קושר כמו בהעבים להיות אלור בו ולהוריד טפום שפור נספו [ברחשים מ'ב]: (מ) כסה . טפום לבד ומעולם לח נבקע בעני מחם פמו כפה בחליף: סרשו . מלשון פרישה המים עד חשר ישפכם בבים חחם : וספיון נוספת: (י) חג . ענין סכוב ועגול (מ) מאחז פני כסה . השמים נקרה כסת ומוג שמים יחהלך [לעיל כ"ב] : כמ"ש השמים כסחי [ישעיה ס"ו] וחמר מבלית . מלשון כליון: (יא) ירופפו. כנה החויר חשה על פני רקיע השמים יצעדו כי ועמודיה יתפלצון [לעיל ע'] מענה עד שיהיה ראוי לאחוז בו וכום חרגומו

משים בוויים בענן כי יתעבה בחויר : (י) חק חג . עשה חוק בקפת החול על שני מי הים לכל יעברוהו עד אשר מכלה כאור עם החשך ר"ל לעולם עם שתחרב מל העולם כולו : (יא) עמודי שמים . הארך מקרא עמודי הבמים כי היא מרכז לבה יכאינו מעמידם והושאל מדבר גשמי אשר המרכז להם העיקר והיפוד ואמר בפנה נפנומים ירעדי פקופום כחרן וינועו ממקומם וכחשר בנער נכם כמקום ימת

קעב

שַּד דָּאַתְנְנִיד לַאַ אַעְבֵי אָנְוֶע לָאִ־אָסִיר הְּפֶּרְצֵי מְמָנֵי : שַׁלְםוּתִי מִנִּי : (ו) בְּוַכְוְתִי הַקִּיפִיח וְלָא אָשְׁבַּקְנָהְּ לָא נו בצדקתי דוחו קתי ולא ארפה לא־ יחפר לבני מן יום: מו יודרף לבני מימי: מו יהי ברשת איבי מיך חיבא כעל דבבי ורקאם שלי היד רשימא: (ח) ארום ומתקוממי כעול : נח) כי מהדיתקות פן סבר דילמור ארום יכנוש חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו: מסון דשקר ארום ינתר אלהא נַפְשֵׁיה: (מ) אָפְשַׁר דְּקְבֶּלְתִיה (מ) הצ עקתו ישמע ו אל כי־תבוא יקבל אלהא ארום תיתי עלוי עליו צרה : ניו אם־על־שׁהֵי יתעננ שקא: (י) אין של שני יתפרנק

אפיר תמתי . לא אודם לדכריכם לומר שאיני מם: (ו) בצדקתי החזקתי . לומר שאני לדיק : לא יחרף לבבי. אומי מימי מכל דרך ומדה שנהגתי בימי ועל כרהו יהי כרשע אויכי: (ח) כי כה תקות חנף . כי למה אהיה רשע ונזלן מה סופו של רשע סעואל ממון: כי ישל. כיישלך המקום את נפשו מעליו. לשון של נשליך [שמום ג'] ונשל הכרזל [דכרים י"ם]: (י) אם על שדי יתענג, כפל

התמי**ס**ה

מצודת דוד מצודת ציון פואיל ולבכי לא כן יחשוב לא אדבר רמיה (ה) תמחי. מלשון חמימום: (י) יחרם. כי עד חמות לח חסיר חומתי ממני לדבר ענין נטיה וכן שפחה נחרפת [ויקרח יים] ידמים כפה ולח כלב: (ו) בצדקתי. כי שר"ל חנטה מן העבדום לחירום : פנה הודק חשר עשיםי מעולם לחעשיםיו (ו) ברשע בעול . הכפי"ן כחו לחמפם פדרך שרחי כי החזקתי בה בחוזק רב הדבר וכן ובלילה יהי כגוב [לפיל כ"ד] : שלה נחתי לה רפיון ותיתי לה נעה לכבי (ח) חבף , רשע המחניף ליצרו לעשום פתויו : יבצע . יגזול כמו כולם כלם שמנה : (ז) יהי ברשע . מדת הרשע יסעול רעים המה בעיני עד שאנו מקלל [חבקוק ב']: ישל . ענין בסרה ושליםם אויבי וכקם עלי לרעה שהוא יהיה רשע

ועול כי כ'כ הדבר רע בעיני עד שתחשב לקללה : (ח) בי מה תקוח . כחומר אף לדעםי שהכל מסור ביד מערכם השמים והיה כלדיק כרשת שכ"ו חין לבחור ברשם כי מה יהיה מקום רשע אשר יגוול אנשים כאשר יסיר מלוה אם נפשו ממנו כי פלדיק יקום אל מענוג הנפשי אכל הרשע אל מה יקוה: (מ) הצעקתו , ואם למקום פשמוגי כגוף וכי כשיבות שליו לרה ישמש אל לשקתו למלטו ממנה כחומר וכי בשבור יבשעו ישדר כ׳ אם המערכה אבר לא יעשה אף בעבור פלדים ווקי : (י) אם שרי יחצב, זכי ישמן על כ׳ לענגו בעובה וכי יבעה לפרוח לכ׳ במח כמה מתליה ואמר : (ב) קים אלהא אקדי הלכת דיני ושדי אמרר נפשי ז (נ) ארום פסק תוב נשמתי בְּםֵיםְרֵי וְרוּחָא דַאלָהָא בְנִחִירֵי: (ד) אין מסללין ספותי שקרא ולישני אין פרנו נכלא : (ת) חם לי אין אובי יחכון

תרנום

בן מו ניסף איוב שאת משלו ניאמר : כו מו נאוסיף אים לפשל (כ) חַי־אֵל הַמַיר מִשְׁפָּמֵי וְשַׁרַיּי הַמֶר נָפְשִׁי : מו כִּי־כָל־־עוֹד נִשְׁמְתִי בִי ורות אלוה באפי : ווו אמדתדברנה י מְלֵילָה לְּיֵ אָם־אַצְיִיֶּיק אָתְרָכָם עַרִּדּ שְּׁפָּתַיִּ עַוְלֶּה לְּיֵּ אָם־אַצְיִיק אָם עָרָהְ בְּיִיהְ יִ אנוע

רשיר

בן (א) ויסף. שמדו ריעיו מענות כחשר הוכיחם אליהוא כי שמדו לא ענו עוד [לקמן ל"ב]: (ב) חי אל. שבועה היא כי באמת הסיר את משפטי . מכאן דרש רבי יהושע שמאהבה עבד איוב את - במקום אין אדם נודר בחיי המלך אלא א"כ אוסב את המלך: (ה) אם אצדים אתכם . מס מומר הדין עמכס לחייבני: לא

מצודת ציון מצדת דוד בין (ב) חי אל . ד'ל כמו שכחל הוח הנה השתעתיך יותר מחשר השתעת ועדיים חי וכן חי כ׳ [מ׳ח י׳ו]: לה כגעתי לחלק גדול מנפלחום כ׳ שבר , מלשון מרירום : (ר) יהנה , ידכר [העולה מהמענה ההיא כי ילעיג על פשו ולשוני מכנה [מכלים ל"כ] : בלדד שחתר דברים בידועים לכל ומימם לספר מנפלחום כ' וסיפר הוח יותר ממנו מחמר שפכ"ז פדיין לה הגיע הף הוה לחלק גדול מנפלחות כי ולה חם להשיב מפר כי במלבים כלפג כחילו חמר לו מה בכך שלפי רוממום המקום ושפלום החדם שמשב במעם מן המרי לרב כלה כ"ם כוה במרבים המרי מן ברשע יחשב לרב ומם

זק . לה ישלם לו גמולן : בן (א) ויסף איוב . בראותו כי אין מי יענה לו על אמריו הוסיף עוד להרים קול בדברי משל ואמר דבריו והמשל הוא נתיב לא ידעו עים ומי מכדומה: (ב) הי אל . כריני נשבע חי אל אשר הסיר משפט גמול מעשי במה פמסר ככל ביד מערכת כשמים : ישרי . מוסב על חי לומר חי שדי אשר כמר לנפשי והוא כפל ענין כמ"ם: (ג) בי כל עוד . אשר כל זמן שחהיה נשמחי בי ורום מיים מחלום יכים בחפי : (ד) אם תדברנה . מוסב למעלם לומר עונם שבועה יהיה עלי חשר כל ימי חיי חם מדברנה שפתי עולה להחלום בחום או אם לשוני ידבר דמים לכלדים עלי אם הדין מן השפה ולחוץ עם כי לבי לא כן מתשוב כחומר לה חומק בחנם ולה חודה ברמים: (ה) הלילה לי . חולין וגנחי שות נו אם אומר ברמים שאמם וריקים בדבריכם וקדין ממכם כי - כן הרשמי כי

בניו למר התרב וֹצְאָבְצְאִיו לָא יִשְׁבְּעוֹ־־ לָחָם : (מו) שַׁרִידִיוֹ בַּמֶּנֶרוֹ יָקְבֵרוּ יַאַלְמְנֹתָיו לָא תִבְּכֶּינָה: (מו) אִם־-יִצְבְּרֹי בָּעָפָר בָּסֶף וֹכַחְמֶּר יָבִין מַלְבִּוֹשׁ בּּ נים יבין וצונים ילבש ובפף בקי בחלק ד ניח בָנָה כָעשׁ בִיתְוֹ וֹבְסַבָּה עָשָׁה נצֵר: רים) עשר ישבב ולא יאס ף עיניו פקדף

יסגעון בנוי סמול דקמלין בחרבא וכני בנוי לא יסבעון לחקא: (פו) משיובוי במותא יהון קביריו וארסלתוי לא חבבין : (מו) אין יכנוש היד שַפְרָא סִימָא וְהֵיךְ מִינָאּא יחכון לכושה : (יו) יחקין וֹצְהִיקא יְהֵי לְבִישׁ וְסִימָא ובי יפּלֵינ : (יח) בְּנָא הִידְּ בַקבוּבִיתָא בַיִתִיה (אֵידְּ סמללתא דעביד נמר פרי: (ים) שַתִּיר יִדְמוּדְ וַלָּא יִחְכֵּנִשׁ

לסיות רשעים והניפים: (יד) אם ירבו בניו למו הרב . ירכו (מו) במות. ביסורים ותחלומים עד כי ישמהו מלמנותיו במיתתב ולא תבכינה: (יח) בגה כעש. כחולע הכונה חור שאינו מחקיים? וכסוכה שמשה נולר התאנה והכרם שאינה של קיימא [ע"א נולר סכרם שחינו שומרה בכל עת זו שמעתי סח"ה]: (ים) עשיר ישכב. ימות כעשרו ופעמים שלה יחסף לקבורה

מצודת ציון לפפמים לא ישמח כהם כי יהיו נתונים (יד) למו הרב. אל חרב וכן למו פי (לקמק. אל החרב ואף אם יחרבו נאצאיו הם בני מין: (מו) שריריו. הנשארים מהם : כנים הנה לפעמים לא ישכעו לחם : (מז) יצבר. ענין כרי וגל כמו וילכה עפר [חכקוק ח']: (יה) בעש. מין חולעת : נצר. -(פעמים יקברו גם הם בעם בוא עליו שומר: (ים) יאסף. ימום כמו יאסף אהרן

מצודת דוד (מו) שרידיו . הנשחרים מחרב הנה כמות ולזה לה הבכינה הלמנותיו פליהם [במדבר כ']: פקח. פחח כמו פוקחי לכל ישבר לבו וכת"ש רו"ל חולה שמם לו

מם חין כוכין לפניו שלח ישבר לכו : (פו) אם יצבר . חף חם ילבור כפף רב כמפר ויכון מלבום מרוכה כחומר: (יו) יכין . לפעמים הוא לכד המכין אכל הכל כאיי ליד הלדיק וילבש הוא וכספו כא ליד הנקי ויחלק לאשר ישר בעיניו וכאומר הואיל ופעם יקרה שהצדיק יצלית יותר מהרשע א"כ לצה יבתר מי בדרך הרשע ? (ית) בנה כעש ביתו. כ"ל פעמים יהרם כיתו כקלות נכית העם ונסוכה חשר ששם-שומר הכרס לשכת בו : (ים) עשר ושכב . לפעמים כחשר ישכב תולה של מטחו יהים-פקיין עשיר ולה ימום בעשרו עוד עיייו פקומים ולה מת לשחת וחבד המושר וחדף

תרנום יְתְפַּרְנַק יְדְנֵי קָרֵי אֵלְהָּאּ בכל ערן: (יא) אליף יחכון

בנבואת אלתא די עם שבי

לא אַכַּפִי : (יב) הָא אַתּהן

בּלְכוֹן הַמִיחוּן וּלְמָא דִין

הבלא ההבלה : (יב) דיין

חולק בר נש חיבא מלוח

אַלָהָא וַעַרַב תַּקִיפִין מְשַׁדִּי

יקרא אלוה בכל־יערו : ניאו אורה אוולם בוב-דער אמר הם-הוב לא אַבְּחֵר: מים הַוְרַ־אַתָּם כְּיָּכֶם חַוֹיתֶם וְלֶפֶה זָה הַבָּל תָּהְבֵּלוּ : מים זָהָ ו חַלֶּמְ אָנָם רָשָׁע ו נִם־אֵל וְנְחַלֵּת עריבים משור יקרה : נידו אם־ירבי יַקבּלון פורָעטחתון: (יר) אִין

רשיי

הממיסה סים ככל החמיהות הכפולות שכן דרך הראשונה בה"ם והשניים באם . כמו הירולון בסלע סוסים [עמום ו'] אם יחרום בבקרים [שם] . היש בלשוני עולם אם חכי לא יבין סוות [לעיל וי] אף כאן סלעקחו ישמע אל . אם על שדי יתענג או אם שמא מי שהות רשע הנף יכול הות להתענג ולסמוך על ישועות הקב"ה ולקרת אליו בעם לרתו בתמים: (יא) אורה אתכם. מה המדה שביד אל ודכך משר עם שדי לם מכחד . כמו כי ידע דכך עמדי [לעיל כ"ג] : (יב) כלכם חזיתם . שום חלק מדם רשע . ולמם זם סכל חסכלה לביות

מצודת דוד כמו של נעניך [שמות נ']: (יא) מייה. כחומר כלה חף מפלח כלדיק חינה נשמעם אלמד כמו יורה דעה (ישמיה כ"חן: אף כי רשע וחוטא: (יא) אורה אתכם אבחר. חמנע: (יב) חזיתם . רחימם : כחומר חין דברי להסים חנשים לבחור (יג) עריצים . חוקים: ברשע רק אני מלמד אחנם ככנכגה אשר

כיח כיד כחל ולח חחדל מלדכר מכ חשר עם שדי לכל יקלו כעול כמקום כנמול הלדיק והרשע כי הכל כח מלך המערכה אבל עכ"ו מהראזי לבחור בלדק בעבור חענוג הנפשי: (יב) הן אחם וני. כחומר הלח גם חבדן הרשעים הוח מפורסם ומלוי עד שחמם כולכם רחיקם ובודתי לה הכתים המוחם, ולמה זה הם כן מדברו הכל בחנם לחשוב שכוחר הפי ברשע: (ע) זה חלק . ר"ל זה חלק הרשע החתור לתטה חשר רחיתם כלח גם יהות שמורם עם אל לכביה עליו בהמועות המערכה נחשר שמורה להביה על הודים ועם כי כרשע מעוקד לחכדן הנפש בעולם הולחי עכ"ז עודו בחייו מקרה חחד ין אלדים כי לא ינל גם כוא מסנות המערכה : ונחלת . וזכו כאמור למסכ כות נחות ערינים המתחוקים וקחת וה וכם חשר יקחו משדי בחמושות המערכם באיצר יקחו כלדיקים והוח כפל פנין כמ"ם: (יד) אם ירבו. חף אם ירבו כני הכש

לפעמים

כח ווו בי ש לכסף מיצא ומקים לוהב יוקר : (ב) ברול מעפר (מ) סור שה לטשולא ולבר יל לען ואלן יהול דעומו : (מ' לא וו שָׁם לַחִשֶּׁהְ וּלְכָל־הַתְּלִית הָנא חוֹבֶר

אָבָן אַפָּל וְצַלְמָוָת: מוֹ פָּרָץ נַתַל וּ מַעָם־

איוב כח

בח (א) אַרוֹם אִית לְמִימָא מפקנאואתר לדהבא מסננין: (ב) פרולא מעפרא פופא הוא מפשפש אכנין מפולמן דמתפן נפק חשוד וְמוּלִי מוֹתא : (ד) תַּקּף

כח (א) כי יש לכסף מיצא . גם זה מעם אחר לדכרי הראשון שחמר בלדקתי ההזקתי. כי למה חהיה רשע חם בשביל

כסף ווכב. לכל ים מולה וסוף. אבל החכמה מאין חבא זה סוף ספרשם . יוסיא יקרם מכל על כן כל ימי נחתי לבי עלים ללמוד : . מקים . ים לזהב שמשם יזוקו ויחכו חוחו : (ב) ואבן יצוק נחושה . ימן ססר ילק סחומן את סנחשת . סרי תחילה וסיף יש לכל דכר שכל המולם יכלה וכל חשר כו: (ג) קץ שם. המקום מתי יסים יכחשך שהשמים נמלחו והארן תבלה. ולכל תכלית דבר סוא חוקר לו : אבן . אשר משם ילא לו חשך וללמות אכן מקום מולא פורעניום כן נקרם הבן מקום פורעניות כחדם הניגף חת כגליו בחבן שים לו לער כ"ם . כמו קו סוהו ואבני כוהו [ישמיה כ"ר] . דמן טוכם ספנורם אכן וגר' [דניאל י"א]: (ד) פרץ . על מדום ועמורם .

מצודת דוד מצודת ציון בר (א) כי יש לכסף מוצא, הוסיף לחמם יבה (א) יוקו. שנין יליקה כמר ישם דבריו שחף חם מקרה חתר מטר לחדו [לקמן לד] \$ לצדים ולרשע על"ו ים לחתוו כלדק כי (ג) אבן. ד"ל יפוד ופיקר ז (ר) בר. פנה לכסף ים מקום מולח וכ"כ ים מקום לוסב חשר הוח נלוק משם והמה מקומום מן החדמה: (ב) ברול . אף הברא כ לו מקום מולה מן העפר השר יוקח משם ויש הכן השר יצוק נחשת הדיכ נרחם לפין מקום מונחם וחזר ונרחה עם יפסקו כי יש מכלים להם כי לה לפולם ימוח יכנסף והוכב וכו' במקום אחד: (ג) קץ שם לחשך. אף לחשך שם קן מתי מכלם כי בכחיר כיום תכלם פחשך וריל לכל דבר יש תכלים בין למוב בין לרג: ולפל תכלית. המקום כ'ה חוקר לדעם חכלים כל דבר מחי יהיה עם כי חנחנו לה מדב פם מכלים כל דכר: אבן אפל. וכן חוקר לדעם מפי פילה יסוד החופל ולמום וכות יפחר פחרני : (ה) פרץ נחל . כנה פנומים יפין הנחל בדרו לנטום מפס

לאינינו : (כ) שַּאַינ'נוּ כֹפֹּים בּלְניוֹנוּ בּינוּ פֿלט וֹקְינוֹג : ביילה ננבתו סופה: (כא) ישאהו קדים (כ) מַרְבַּקנִיה הַידְ מיַא רטשתא ליליא מלמלניה יוילף ויש ערה ממלמו : (כב) וישלף זיקא : (כא) ישלניה רוח קדומא ויול ויעלעלניה מן עָּקָיוּ וְלֹא יַוּקְמֵוֹל מִיְדוֹ בָּרָוֹחַ יִבְרָחְ : אַתְרֵיה: וֹכב) וְיְּפְלוֹק שֵּלוּי שנם ישפק עלימו בפימו וישרק עליו ולא יונס מן דיה מערק יערוק: (כנ) ישפוק עלויהון ידיהון נישרוק שלד מן אַתְרַיהּנּ

תרגום

(כ) בלהות . מזיקים: גנבתו סופה . ומשליכהו לדראונים : (כב) וישלך עליו. סמשליך עליו רעם ולה יחמול : מידו . של כשע ומכחו וממקומו: ברוח יברח . כן עלפו שהיה מסייעו כתחילה יכרח מעוזר ידו כשעת כשלונו . כמו שעשה חרבונה להמן (מנילם ז'ן : (כג) ישפק עלימו כפימו. סיודעים (חומו) לפנים ועפה כומים כשכרו :

מצודת דוד מורים (סהלים קמ"ו]: (כ) בלחות : לו כי מעם ופל למטה נשבר חוקו ויבוש בהלום: (כא) וישערהו . רוח סערה יעקרו כל חשר לו: (כ) תשינתו . לפעמים חשיב שכן כמון יכוער מגורן [כושע י"ג] : חומו בכלום תכופות זם חתר זה כשמף (כג) ישפוק . כמו יספוק בסמ"ך והות מים חשר לת יפסיק : לילה . מרוב הבהלה משנין הכחה כמו ויספוק חת כפיו [במדבר לח ישב בכיתו עד חור היום כי בעוד ב"ד]: עלימו כפימו. עליו כפיו: וישרק. לילה ינום לנפשו כחילו רוח סופה גנבו בוח כשמת קול בקבוך השפחים וכן בלילה מחוך הבית: (כא) ישאתו ישום דשרוק [ירמיה י"ם] : וכחינו רות כקדים ישחכו למרחוק וכולד כוח במקום שכוח שם ולח ישוב עוד

לביתו : וישערת . כחילו רוח סערם -שקרו ממקומו וכפל הדבר במ"ם: (כב) וישלך. זה שבידו להשליך הוא ישלך שניו הרכה מן הצרום ולה יחמול עליו וכל עשרו וטובו יכרה מידו: (כג) יששק -פי אשר ידעו לפנים יכה כפיו זה בזה על מפלחי כדרך הרואה באבדן דבר נדול : בישרק. על שברו ישרוק כ"ח מחושי מקומו חשר רחו בהצלחתו וגם השריקה ביח מדרך כרוחה בחבדן דכר חשוב וחוצר כוה על רחשים חמריו לומר אם בשמנם שנם כרשע מעוחד למסרי הזמן כמו הצדיק למה יבחר מי ברשע כלם שוכם שליו כלדים כי ישענג בשעווג הנפשי ולה כן הרשם :

DWDD

קעח

מח) לא פילו בה בני אריון לא נאר פלוי ליחא: נתיא אושים יביה הפך מן עיקכיהון מוביא : (י) בְּשִינְרִין נַהַרִין בנא וכל איקרא חכת עיניה: (יא) מו קליבי נהריא ורו

מצודת דוד

מכגלים: (ח) לא עדה עליו . עבר כדמתרגמיכן סשר עבר בין סבתרים [ברחשית ט"ו] דעדת. שחן ושחל. משבעה שמות החרים הם וסקב"ם מה עשה : (מ) בחלמיש שלח ידו . והפך שרשי החרים מלמעלה למעה: (י) בצורות יאורים בקע. חוזר לחחילת ענים שחמר כי לכל דבר יש מולח ובלורות בקע מולח סיחורים וכן . כל יקר כאתה שינו . מהיכן ילא לבריות : (יא) מבכי נהרות חבש . בבריאת סעולם כשבכו המים התחתונים בכי כמו נבכי ים [איוב ליט] . מכם . כמו ויחכום את חמורו [בראשית כ"כ] כ"ם. (ס"א) מבכי וכו' מסני בכייתן של ישראל שהיו בוכין לאמר מה נשתם חבש ימיקן למם נהרי מים מן הסלע . ויחבוש להם מחרגם ואחקין :

מצודת ציון -מדריבתו . לה עבר דרך כו כני גחום הם [לעיל כ']: (ח) הדריבתו. עפין לעדם פריני החיום אף לא עבר עליו שחל והלוך והוא מלשון דרך: שחץ. ענין נחום לבודל השממון : (מ) בחלמיש . בכוח קן וכן מלך על כל כני שחן [לקמן מ"ח] ססלעים החזקים הגדלים בהרים או ישלח ובדרו"ל אנשי ירושלים אנשי שחץ הן [שכם פשקום את ידו כהם ומהפך את ההרים סיב]: עדה . עבר וכן עד ירת [לעיל פו כשורם בסבם כרוח כנסקר בכטן כ"ה] : (ט) בחלמיש. בצור חזק ונפי פחרן: (י) בצורות . בכוח סוף הצורים שלח יפול לשון חלמים חלח של הצור חשב

פסם במקומם יחורים עד כי יכסו כלורים: חלמים מבלי זכר לור וכו חלמים למעים מבל יקר. כל הדברים היקרים חשר מים [מהלים קי"ד] : (י) בצורות. מלי בשולם הנה עין המקום רחתה מהיכן לור וסלע: יארים. נחלי מים : יקר . יפלא זמתי יכלו כחומר עם כי חנחנו לה ענין חשיכום: (יא) מבכי . ענין שופק מדם ככל חבל ידועים כם למקוב : כמים (יא) מבכי נדרות, בכוח מכלים הנהרום יסגור ויכלח שומק שימיהם נכי יסש מבשים ומושכים כמחו וכבות כן כתרן כיכשב חו יוצית לחור כמשיק כנפנם יפעין כחדם וירפה מימיו עד כי ירסה פני החדמה וכחומר הוחיל וים ש בר הגשבחים מנייד, גל בלו מאנוש מילא מו אחנא די מודלה בַעני : (ה) אָרֶץ מִמֶנָה וַצֵּא־לְחֶם וְתַחְּהִּיהָ מרוביא דמתנשין מן למעפר רנלא אורקפו מבני נשא נָהַפַּרָ כְּמוֹ־אַשׁ : מוֹ מִקוֹם־סַפִּיר אַבְנָיָהָ אַפּּלְפוֹ : מוֹ אַרָּגא דְסְנָּה ושפרת והב לו: מו בתיב לא־ידעו נַפַק מוונא ולרע מנה נהנם דצנת חלניה מתהפכא דכמת לים ולא שופתו בין איה: וח לא-אשתא: (ו) ונינתא דערן די אַנוֹנוֹא אַנְנוֹנוֹא אַנְנוֹנוֹא אַנְנוֹנוֹאי ועסרורין דרהבא ליה :

מו אוֹרְהָא דְּלָא הַבְּמֵיה שופָא וִלָּא הַקרְתִּיה מֵין מַרְמִיהָא : היא שְׁבִיל אִילֹנַ סיי דלא חבשיה קפאל דפרח היד מופא ולא כפרפיה שינא דחורה

איוב כח

נחלי אם ונפרית: מעם גר . ממקום שהוא נוכע וניגר: הנשכחים מני רגל . אנו אנשי סדום ששיכחו תורת רגלי אורחים מארלם . שהיו משכיבים סאורת במטה אם היה ארוך יותר מקטעין רגלו ... ומם סיה קלר מחריכין חותו כך מפורש בחגדה: דלו. ע"יפרילם נחל זכו מחנום נעו: (ה) ארץ אשר ממנה יצא לחם. נספך מקומה כמו אם: (ו) מקום ספיר. היו אכניה: (ז) לא ידעו עים. לה עבר עליהן חיל של לסטין: ולא שופתו עין איה . לפי שהים רומם יוחר משאר עופות. ולכך נקראת ראה שהיא עומדת בככל ורואם נבילום בארן ישראל כך מפורש באגדם כלומר לא חפרום. מרגלים

מצודת דוד פגין כזלה ושפיכה כמו מים מוגרים המקום חשר היה נגר ונשפך: הנשבחים... [מיכה ה'] : הנשבחים. השר נשכחים וכן השר נשכחים המה מעתה מן רגלי החושים פסלכו אמו [יכושע י] : דלו . הורמו אשר היו רגילים לשאוב ממימיו כי מעסם וכוגבכו כמו דלו עיני למרום [ישעים לה ילכו עוד אל המקום ככוח כי המים. ל"ח]: (ה) ותחתיה . מקומה : (ו) נתיב . דלר והולמו מחנשיו ונעו ללכת מהסובחר שביל ודרך י עים. שם עוף מדכרי וכן א"כ המים ההם עד חכליתם כי נחבדו מך חים : שופתו . רחתכו כמו מין שופתו המקום הכוח : (ה) ארץ . כנה חרד שמנה חשר יצח ממנה לחם רב בבוח שם פכליתה נהפך מקומה ותהיה יכשה כמו שרופה כחש : (ו) מקוש. הנה המקום חשר אבנים כגדלים כם המה ספירים ושם העפרום אשר יוקח מהם הוהב : (ו) נחיב . כצוח שחם שבים שמתה להיום נחיב חשר לח ידעו עיע ולח החתהו עיך מים כי לה יבוה שבה מגודל כשממון וכוח מדרך נוומה והפלבה : (ח) לא

קער

וגביש

היא נים אמר אין עשרי : (מו לא־יהן קנור תחתיה ולא יש קל בסף מחירה: שרונה: (מו) לא תשפלסף (מו) לא תסלה בכתם אופיר בשהם יקר ושבויוא: (יו) לא יעלנה יקר וְםפִּיר : (יו) לא־יערכנה והב בַּהָבָא אִסְפַּסְלֶרָא ופרוּנָה סָאנֵי מְכוֹכֵית וּתְבוּרְתָה כְּלִי־פָּן: (יח) רָאבוֹת.

קיא ויפא אמר לית בהרי : (מו) לא יתיהב דהב סנין חלופתא ולא יחקל סימא במשלון דמן אופיר בבירולין אובריוין: תיא לא יפורנה ובר שתיר ברהב ווכוכיתא

לא יחב חלופה מאני דַדַהָּבָא סְנִינָא: תיא לֵית אָפְשֵׁר דְּהְשְׁתְבַח בְּכַלּיהָא שלביו ביוקרא היד ההבא וכן דלא ינסרונה אולא ומתקרא היד וניניתא ופרונ אנרה לעלמא דאתי מני פולויא: (יח) פנדלכין

מסום אמר לו סיכן תורה אמר לו אין שמדי . לך אלל בב פמרם בא לו אלל בן עמרם א"ל היכן חורה. אלל הקב"ה ווהו" שאמר תסום אמר לא כי סיא וים אמר אין עמדי: (פו) לא יתן סנור . זסב סגור זמו זהב עוב שבשעה שנפתח כל חניות של זהב נסגרות: (מו) לא תסלה. לא חשתבת . לשון סולו לרוכב בערבות [מסלים ס"ח] המשבחה לומר חשובה כיה ככתם חופיר וכשובם יהר לא לבח סוא לה . וכן סמסולאים כפו [איכה ד'] (מ) ותמורתה . לא כלי פו. זהב שהור מנהיר כמרגליות -כחמות

מצודת ציון

מפנינים

מצודת דוד אחרים אם לא יקום מתחלם יראם כ' (מו) סגור. זהב הוסגר בכור הלורף להסיר וכחשר יחמר למטה: (מו) לא יתן. חין הכיג: מחירה. ענינו דבר הנחון בעדף פי יתן במחירה ובמקומה זהב סגור כי שוויה כמו יקחו מקוה במחיר [מ"ח י"]: א"ח לקנותה בזהב : ולא ישקל . כפל (מז) חסלה . חשובת כמו המסולאים בפו סדבר במ"ם: (מו) לא תסלה . לא השובת [איכם ד']: בכתם אופיד . מין זהב יקר בחכמה בכחם חופיר אף לא בשוהם יקר הבא מאופיר: בשהם וספיר . שמום וחשוב אף לא בספיר כ"ל אין שבח אבני יקר * (יו) ווכובית . כיא זכוכים להחכמה לומר עליה שהיא משובחה לבנה היקרה מזהב כמ"ש רז"ל בזינוהא כאלכ כי באמת חשובה עוד יותר ויותר: חיורתה [חולין פ"ר]: פו . זהב מווקק : (יו) לא יערכנה . לה יהיה נערך חלים (יח) ראמות וגביש. שמות חבני יהר " זכב וזכוכים : ותמורתה . מלח לה משמשם בשנים כחומר לה יהיה ממורמה וחלופה

ומחרבא דחעלומא יפיק נהורא : (יב) וחוכמתא מאן האן משתכח והאן דין אחר ביונתא : (יב) לא ידע בר נְשׁ עַלוּיָה וְלָא חָשׁבַּח בְּאַרְקָא ורניו דקחמין בחייהון ב (יד) תהומא אמר לא נבי

תרבום

חבש ורתעלמה יצא אור : ניכו ההתכמה ב בלנו הפצא נאי אָה מְקוֹם בִּינְרָה : נים לארידע אָנוֹשׁ עִרְכָּהְ וֹלְאׁ תִּפְצֵּא בארץ החיים: (יו) תהום אמר לא כיי

ותעלמה יוצא אר. חלון יש ברקיע ושמו תעלומה משם חולדות סשמש לחקוסתו . בפרקי רבי אליעזר כלומר לכל דבר יש מולא וסוף כה לחכמה לא מולא לה אלאמפיו ולא סוף שולמים : (יב) והחכמה. סורס: (יג) ולא תמצא בארץ החיים . כמי שמחיה חולה כמי פממית שלמו עליה ביגיעה וברעבון : (יד) תהום אמר לא בי היא. מם משאלנה ליורדי מסום העוסקים במולא מרגליום ובמולא זהב וכסף: ממקום חסומות כארן. יאמרו לך לא בי סיא . איני בקי בסוראם. וים אמר . ויורדי סים לסחורה יאמרו לך לא עמדי חלמה . למה לפי שאינם יכולים לקנותה כשאר פרקמטיא לתת מטושרם בדמיה . במגדה הוא ואמר שבשעת מ"ת בא השטן לפני הקב"ה ואמר לו היכן מוכה ה"ל הזל בן שמרם . בה לו הזל משה המר לו היכן חורה הזל ים . בא לו אלל ים . אמר לו סיכן תורם לא בי סיא לך אלל בן ממרם בא לו אלל בן עמרם אמר לו סיכן תורם אלל תהום . בא

מצודת דוד כפים וכן נכני ים [לקמן ל"ח]: חבש . ותכלית לכל דברים הגופניים לא יחשם פנין פנירם וכליחה כמו חבוש בעמון (לקמן ח"כ הצלחתם למחומה : (יב) והחבמה מין: (ת) שרבה. ענין השווי והשומה: חכל הלחת החכמה לח כן הוח כי.

מחיום מקום כיח נמנחם כלח חיו לפ מקום נופני המוליה חומה עד שנחשוב כחשר יכלה הדבר ההוח מכלה גם החכמה : ואי זה . חים המקום המוליח הבינה וכפל הדבר במ"ם : (ינ) לא ידע. ולים אין לדעם ולהעריך ערכה כי כל חפלים לא ישוו בה הואיל והיא דבר המחקיימת לפד : ולא תמצא . הינה נתוחה לקנותה בחלק מן החרך חשר שם בעלי החיים והיה החלק הנגלה מן המים : (יד) תחום. אלו היה ביכולת האדם לרדת אל התהום נקנום שם החכמה היה התהום משיב לומר לא בי היא החכמה חלם יפרוש מי אל פים כסובנ אם כישוב לקנותה שמה ישיב לאמר לא עמדי כוא וכוא מדרך מפלבה ומוינה וומר שחין לכשינ שומה החרמה חף חם ישחדל הרכה לחוור

מחרים

שִׁמְנָה : כני בְּקְלֹהִים הַבֶּין דִּרְכָּהְ וְהֹוּא אַלְבָּנִי אַנְטְּיִּ שְׁנִיּאִ נְּבֶּת בְּבַר בְּבַת אָתַבְּמִלוֹקֵשׁי : (פנה בִּיבִינּא בְּלְבֹּנִתַב הָאָרֶץ יַבְּיִם תַּחַת כָּלְ־הַשְּׁמַיִם יִרְאָה : (כה) לֵצשׁות לָרִיהַ מִשְׁ קְל וֹמִים חִבּן בְּמִדָּה : (כו) בַּעשׁתוּ לְמִמֵּר הַּק וְנָרָה לַחַיִי קֹלות : וכם אַז רָאָה תַפַפּרָה

באחיהכא לישראל במשמענא שבשנא שמונתה: (כג) אלהא אתרה: (כר) ארום הוא לסיםי ארעא יסקבל תחות בל שִׁמַיָּא יַחַמֵי : (כה) לְמַעְבֵּר לרוחא מחקלא ופיא אחקן בּמשׁחקא: (כו) בּמעבּרִית מפרא קימא (נורתא) ומהלד לחויוי דרהמין בקליא: (כם הַיבִין הַמְיָה וָאִשׁׁחִעיָה

דכתיב אבדון ומות אמרו באזכינו שמענו שמעם כשנתנה לישראל אבל : (כנ) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. שיודע סול סיכן מורה וגם ישבחום ויאמרו לך כי אלסים הבין דרכה. נסתכל כם וברא את העולם באותיותיה כסדרן ומשקלן יצר כל היצורים כאשר כמוב בכוד ספר ילירה: (כד) כי לקצות הארץ יבים . כה כיפך יבנם ויברחם ותחת כל השמים לרכי בריותן רחם בם : (כה) לעשות לרוח משקל . לכל ארן לפי כחה וכן המים לפי המדה לפי מם שסיתה ארן לקיכה להשקותה. יש ארן נגובה ולריכה הרבה גשמים. וים ארן שאינה לריכה כל כך: (כו) חק. גזיכה קלוכה לפי כל ארצות ומעיין ופלג להשקות כל ארן וארן במשומי דרך לכל החזיום שלא יצאו שני קולות דרך נקב אחד . פן יחריב את סמולם: (כו) או ראח . לאס אותם ונכתכל כה ובעלתה ועשם

רשיי

300 מצודת דוד

חלין להשינ נתיבות ביחה ליוקר מניחומה: שם חברי יקר: (כו) לחויו. כן יקרח רבים: (כו) ויספרה. מלשון ספר:

(כג) אלהים. אך אלהים הוא הכין הדרך הפנן וכן ה' פושה חייוים [זכריה י'] ז סטולך אלים וכוא יודע מקום מחנומה: קלות. כמו וקולות ומחסר כוי"ו וכמוכן (כר) כי הוא ונו'. כי המקום יכים לקצום החרך ורוחה כל מה חשר מחם

השמים להשפיע על כולם כחמועות מערכות השמים: (כה) ליישות ליות סשקר. לשלוח את הרוח במשקל לכל מקום כפי הלורך: תכן בסדה. למש ככל מקום לפי רוב ההרים ויכשות החדמה : (מי) בעשתו . כמת הבריחה כשמשם למטר חוק קבום מחי ירד וחיך ירד ע"ם החדמה וכשעשה דרך לפנן וקולות הרפשים פחחה דרך יהוכו : (כו) או . בעם עשותו כל אלה או רחה חם החפשם

T. YIII 23 33 (n'n anw)

ובירולין לא ידבר וננדאו דחוכמתא מן מרולין: (ימ) לא ישלנה מרנלא ירקא דארוי כן כוש בפמלון דכי לא תשתלחף : (כ) וחוכמתא מאן האן מיתי והאן בין אתר ביונקא : (כא) וכסיא מפחמיהון דָכל חי ומעופא דשמיא מפסרא : (כב) בי אַבְדָנָא וּמַלאָן מוֹתָא אַמְרוּ באתיהבא

תרגום

ונביש לא יוכר ומשך חכמה מפנינים: מימו לא־יַערְכָנָה פִּמְדַת־כָּוֹשׁ בְּכָתָּם באור לא תסלה: (כ) והחכמה מציון תְבוֹא וָאִי זֶּה מְקוֹם בִינָה : וכא וְנָ עַלְמָה בַּצִינֵן כָל־חָן וֹמֵעוֹף הַשְּׁמֵיָם נִסְתְּרָה : אַבַרָּוֹן, וָמָוַת אָמְרָוּ בְּאָוֹנִינוּ שְׁמַענוּ (מַצֹּע

15219

(ית) ראמות ונביש . שמות חבנים טובות שבים סם: לא יוכר . מצלה: (ימ) פשדת כוש. אכן טוכה הוא למו אודם פטדה: בכתם. כים קבולת עדי לחכשיטי ושים עדיים ונקרחת הקבולה כתם בלשון מברי ובלשון ערבי הל"חלי והוא מס זהב וחלי כחס [משלי כ"ס] יוכן ומעד נזמה והלייתה [הושע ב'] ויש פותרים כתם כתר ולם נכין. כי לא מלינו פעולה בלשון זה כאשר מלינו בל' כתר מכתיר כותרת: (כא) ומעוף השמים מלחכים המעופפים: (כב) אבדון ימות אמרו . המאבדין וממיתין עלמן עליה אמרו באזנינו שמעפו שמעה שהיגע מחקיימת בו וי"ה כחשר בחגדה אשר פרשתי למעלם שכם כשטן נפני המקום אמר ליה סיכן חורה. א"ל וכו' וסיים

דכתיב

מצודת ציון מצודת דוד אמפרינים. כם המרגליות: (ים) מפרת. כלי פו כי רחוק שוויה משויה: (יה) לא יובר . חשיבות החבנים ההם לח יזכר מול

חשיכום החכמה כי כמוהם כאין מול -פחומה : ומשך חכמה . תשיכת החומה ר"ל ההשחדלות כה והעיון להוציחה מכת אל הפועל יקרה היא מפנינים: (ים) לא יערכנה. לא יהיה נערך אליה אבן פטרה ככח מחרך כום : לא הסלה , חין שבח לכ לומר שביח ככתם מוכב טהור וכפל -כדבר פעמים רבות כדרך התליצה ולגודל החשיבות: (כ) והחבמה. כאומר הואיל יבחכמה חשונה כ"כ נחקור כא לדעת איזה דבר יהיה התחוב והועה אל הבעת -בחכמה ואי זה המקום שחגיע לנו הבינה ממנו : (בא) ונעלמה . אבל היא נעלמה - מעיני כל חי ונסתרה היא מעוף השמים עם כי ינביהו לעוף אל השמים מקור ב שתכמה והוא ענין מלינה : (בב) אבדון ומות. ר"ל הקדמונים אנשי אבדון ומום ש המתים שנבר מתו כם חמדו הנה בחצינו שמעם נודל שמעה ופרסום שנחם

הַכִינָה וְנָם הַקְרָה : (כח וַיֹאמֶרוֹ לְאָרָם מִס פַלְאַבֵּי שִׁירוֹחָא אַהְקְנָה בַּן יִרְאַרִז אֲבְּרֹנְיָ הַיְא חָכְמָרְה וְמָוּר לְּבֵּר נְשׁ הָא דְּהַלְּהָא בִייְ - מַרַע בִינַה -

היא חוכמתא ולמעני מן בישתא היא ביונתא: כמ יאי ניסף איוב שאת משלו ניאמר: כמ (א) האוסף איוב למפל מחליה ואמר: (ב) מן יְסַדְּרַבַּנִי הִידְּ יַרְחִין דְּקַרְמֵין

יומיא

 (ד) הַיְּכְּא דְּהְוּחִי בְּּוֹפִי דְּדְיִיתִי בִּיפֵי הַרְפַּי בְּסוֹד צְּלְּוֹה עֲלֵי בְּיִבְיּי בְּיִפִּוֹ בְּיַלְוֹה בְּיִפִּי בְּיִפִּוֹ בְּיִלְי בִּיִבְי הַבְּיִבְּיִ מְבָּיבְרְיִי בִּיִבְי בְּעוֹד שֲׁהֵי עָמֶדְי סְבֵּיבֹרְיִי בָּיִי בְּעוֹד שֲׁהֵי עָמֶדְי סְבֵּיבֹרְיִי בָּיִי בְּעוֹד שְׁהֵי עָמֶדִי סְבֵּיבֹרְיִי בָּיִי בְּעוֹד שְׁהֵי עָמֶדִי סְבֵּיבֹרְיִי
 בְּיֹלִי פַּשְׁנְנֵי: (ה) בְּעוֹד בְּרָהוֹ בְּעְרָב בְּיֹבְיֹי בְּיִבְּיֹר בְּיִבְּיִר בְּבִּיבֹרְיִי בְּהָהְה פִּיפֶר שִׁבִּי בְּהַשְׁרִי נִערִי : (ח בְּרְחִץ הַלִּיכֵי בְּחַמָּה וְצֵּוּר הַוֹּר הַוֹּר בִּילִי שִּׁלִישִׁ : נִערִי : (ח בְּרְחֹץ הַלִּיכֵי בְּחַמָּה וְצֵוּר יובר עמי מיפי ספור בלואי יצוק עמור פלנרי-שטן : (ו) בצאתי (ו) בְּסִשׁוּנוֹ אִסְמִּנִרְ בּלְוֹאי יצוּק עמור פּלְנִרי-שטן עו בּטֹפֶל מוֹנָאָא אַלְ פְנְשָׁא הַעָּר בְּלְרָתְבְּ בְּרָתְוֹב אָכֵוֹ כִּוּשְׁבֵּי : בפתאה אתקין מותבי :

תרגום

ישרנני : אלהא ישרנני :

(ג) בהלו נרו . לשון חור ושמחה : לאורו . סייתי סולך . בכל חשך ולרה שהיחה באה לעולם לי היה אור: (ד) בימי חרפי בימי קדמוסי לשון ארמי סוא חרםי ואפלי: בסוד אלוה עלי אחלי . כשהיו כשיכי סדור באים לאחלי להוסד בדברי הקב"ה בתורה . לכנדר סייג לשעה : (ה) נערי . משרתי : (ו) הליכי . רגלי : בחמה . כמו כחמחה: וצור יצוק עמדי פלני שמן . כלומר נחם כוח וכל סאות לב המחים כנהלי שמן . ילוק . כמו וילקת : (ז) קרת . מקרם צבום מוהנת לכסא לשכה לזקני העיר. וכאשר

עם בְּאַנְרִרוּמֵיה שְׁרֵיה שֵלֵי רֹאשׁי לְאוֹרוֹ אַלֶּךְ חְשֶׁךְ : (ד) בַּאֲשֶׁר בִישׁי לֹנְהֹנֵיה אִינֵל חְשׁוֹכָא :

איוב כם

בְּימֵי בָּילִוהַ יִשְּׁמְרֵנִי: (וֹ בְּהַלְּוֹ נֵרוֹ עֲצֵיׁי

קעח

ראוני

ברמוב

כמו עד ירחולה יחביל [לעיל

מצודת ציון

מצודת דוד שהייתי בהחדשים הקודמים כמו הימים כמי (ג) בחלו . ענין החרה ואיחה חשר שמרני חלוה : (ג) בהלו נרו . כבורחה אור השפעתו על ראבי וכשהיה כ"ה]: (ד) חיפי .. קדמותי וכדרוץ חשך בעולם הלכמי אני לאור הנשפע עלי חרפי ואפלי [נדה ס"ה]: בסור . ענק שתם המקום : (ד) כאשר. מוסב על מי עוֹה על כי נעשה בפוד תו שהעוֹה למעשה יםנני לומר מי ימן חומי להיות כחשר היח כיסוד לבנין פלי אהדי. פל כייתי כימי קדמותי בעת התחספו כולם חבלי: (ו) בחסה . כמו בחמחה והוח אל אפלי לפתחיק פוד בדבר מצוח אלום: שומן כחלב: (ז) על קרת. אצל בקרים (ח) בעוד . בעם כיה עוד שדי עמדי

להמיב לי ונפרי היו סביבותי לבתם חותי: (ו) ברחץ. בפת רחנו מקופות שהלכי בחמחה והוח מדרך גוזמה והפלבה לומר כ"כ גדלה השפע פר כי פים פחמחה נשפך כחרך וחין מי מחסף כי כוו יבוא לו מרוב כל: וצדי . כלמי משר היה עמדי היה יולק ושופך נחלי שמן והוא משל על מרבים השפע ונודל שכנותה : (ו) בצאתי . כפם יציחקי אל ספמד אול כפיד לפנם כמושב פוקרים

סכל : ויספרה . ספר אומיותים כפולות ופשוטות ראשונה ואמלשות ואחרונות אמת סוא חותמו של הקב"ה וכן בשאר סדרים ברא כל דבר ודבר באותיות הללו . והכל מפורש בסוד ספר יצירה : הבינה . זימנס לילירס: (כח) הן יראת ה' היא חכמה . זו לריכס לזו ואין סכמה יפה בלה ירחה : [מענה איוב] .

במ (ב) מי יתנני כירחי קדם . כימים קדמונים שהייתי בגדולתי: בהנו

מצודת דוד

והשתמש בה ושם חותה בספר למען ביותר [העולה מדברים ההמה כי ירבה פתקיים לעד ופכינם בסדר כיותר נכון אתרים לותר שלא יודה לחביריו שחשא וגם חקרם לדעם כל מלפונים וכוח שנין כי לח ידבר רמים כוחיל ויודע בעלמו מלינה וחותר לשפלה לומר לוה הבין שלא כן הוא אף כי יחשוב שמקרה אחד אלהים דרכה כי השחמש בה מאז : לצדיק ולרשע על"ז אין לבחור ברשע כי (כח) ויאמר לאדם. כ"ל הוחיל וכן כי כלח גם הרשע מעותד הוח למהרי הזמו חכמת כחדם מספיק להשיג עומק מסתרי ויתרון ללדיק ממנו כי יחעוג בתענוג בחבמה כרי היא כאילו אמר כי אל כאדם הנפעי ויוסף לאמת דבריו באמרו הלא כל כנכ יראם כ' כיא כמביא אל החכמה הנייני העולם סופם כלים ואינם וקנים וכסרם מן כרע היא הועה אל כבינה ר"ל בחכמה עומדת לעד א"כ שובה היא לכל מל ידי יראת כ' תשיג דברים ועלמים הקניינים ואין להשיגה מכלי יראת המקום אשר אין להשיג על פי הטבע כי אז יקן וא"כ מי יבחר ברשע לאבד החכמה כ' חכמה כלבו וכ"ו חוזר על רחשים אמריו שאמר כי יש לכסף מולא וגומר במן (א) ויכף. בראוחו כי עד כה אין לומר כלא כתכמה טובה מכל בחפלים אליה לקנוחה מבלי ירחם כ' ולוה אף אם קול בדברי משל ואמר דבריו והמשל הוא מקרם אחד ללדיק ולרשע יש לאחוז כלדק בכלו נרו וגו' ורכים כמוכו: (ב) מי

ניפה] : מי יענה לו הוסיף עוד לכרים ובידהם כ' לכשיג מלפוני כחכמה בחשובה יחבני . פי יקו חופי לכיום עקה כפו שבייםי

פברכם

איוב כם קעם

תרגום

וֹלָב אַלְמָנָה אַרְנָן - נירו צֶדֶק לְבַשְׁתִּי בילבשני במעיל וֹצְנִיף מִשְׁבָּמִי : (מו) שַינַיִם הָייִתִי לְעוֹרְ וְרַנְלֵיִם לַפְּפֵּחַ לַחַנירָא אָנָא: חיא פּיָר אָנִי: (מוֹ אָב אָנִכִי לְאָבִיוֹנְיִם וְרֵיב לֹאָי הַניִּמִי לְּפַּקְנָּא הָרָפִי לְפַּמִיא יִדְעַתִּי אָהְקְרָהְוּ : מוֹ וְאֵלְשֵׁבְּרָה מְהַלְּעֵוֹת וְפֵּיל לִקְצוֹר עֵּרָפָא הְּפָתִיל יִדְעַתִּי אָהְקְרָהוּ : מוֹ וְאֵלְשֵׁבְּרָה מְהַלְעֵוֹת לחנרא אנא: (מו) אפא עול ומשניו אשליך מדף: (יח) ואמד ישם־קנן אָנְוֶע וְכַהוֹל אַרְבָּה יְמִים :

קיתי ולבא דארםלתא אםלי אושבחתא : (יד) וְכוּתָא לבישית ואל בשנני היד מעילא וֹסְצְנָפָּתָא דִינִי : (מו) נְדוֹר שיניו הניתי לסמיא ומיול אנא לחשיביא ותנרא דלא ידעית אַפשׁפִשׁנִיה : (מ) ותבבית ניבי מקלקל

הח' בשורק למערכאו שַּׁפְבּפוּ (מִינִי מְדָאָרָה: (מו) וֹאַפְרֵיח מִבו מּוּקפִי בְּשְׁרְכְפִּי אָתְנְנִיר וְהֵידְ חָלְא

אוכדות [ירמיה ג'] : ולב אלמנה ארגן . שהיה מטיל שמו של אלמנות נאמר קרובתי היא או אני אשיאנה כדי שיקפלו עלים סובעים : (יד) צדק לבשתי וילבשני . רדסתי אחרי כלדק וסום במלא לי כמעיל ולניף שהם תכשישים נאים כן היה משפטי נאה ועסור: (יח) ואמר עם קני אנוע. בשביל כושר מדתי סייתי חומר בלכי בשחמום יסים קני וכיתי נכון עמי: וכהול ארבה יסים . עוף ושמו

> סצודת דוד מצודת ציון

מאכ פלי ברכת כחים כחובד בפניו כי (מו) לפפח . חגר ברגליו: (יו) מחלקות מנומיו וכוח ברך חומי : ארגן . הוח הפוך מן מלחטום לפירים [שם נית] כממדתי ברנה ושמחה כי המבתי חסדי והם השנים הגסום: (יח) קני. מדורי פמה : (יד) צדק לבשתי , מרכה הייתי

6101 בלדק עד כי הייתי מעוטף כה: וילבשני . הלדקה עלמה באה אלי להלבים אותי כיל כ"כ הייתי הגיל בלדק עד שככל עת כחו חלי עניים מרודים לחנום כי כן דרך כפניים לחלום פני חים מתן: בשעיל . כמו המעיל שכוח לבוש העליון וכמו כמלנפת הנתונה על הרחם ממעל חשר בעבור זה מדרכם להיות זכים ונקיים כן פיתה משפטי זכה ווקיה מבלי הטיה מה: (פו) עינים וגו'. ר'ל מי שהיה עור א פסת ולח סים יכול לעשות צרכו בעבור זה חני הייתי עושה לו מהרי הוח כחילו כיותי לו לעינים ורגלים : (פו) אב אובי. כיותי לאביונים כאכ לכושיעם מכף מומסיכם : וריב וגו' . כחשר לה ידעתי המיחת דבר כריב כייתי חוקר לדעתו : (יו) ואשברה . בברתי שיני כעול חשר יחכל ככם חם כחביונים וכולחתי חם סמרם מבין שניו ר'ל החשתי כוחם והולחתי הגולה מחחם יום: (יח) אומר .

וְקַשִׁישִׁיא יְקוֹמוּן וְקַפוּ \$ (מ) נגידיא בנישו במליא ואידא ישוון לפוסהון: (י) קל ארכונין אפפרו ולישנהון למוריניהון אדמקת: (יא) ארום אוּדְנָא שָׁמעא אַמַרַת מָב לְי נשינא דחמת ואסהדת עלי \$ וְיַתְם וְלָא סָעִיד לֵיה \$ (ים בּרְבָּתָא דְאוֹבְדָא עָלֵי

(ח) רָאִנִי נָעַרִים וָנָחְבָּאִר וְיִשִׁישׁים ַקְמר (ח) חָמוּ יָתִי עוּלְמַיָּא וְאִפַּפֵּרי קמדו : (ט) שָׁרִים עַצְרוּ בְּמָלִים וְבַּף ישימו לפיהם : ני קול־נְגִידִים נָחְבָּאֵוּ וֹלְשׁוֹנָם לְחַכָּם דְבַ,קה : (יא) כֵּי אָזָן שמעה והאשרני ועון לאהיה והעידני נים כיר־אמלם עני משוע ויתום ולאר ניבו ארום אשויב שניא דבעי ינים בּרְבַת אָוֹבֵר עָלֵי חָבָא וֹבּר מָלֵי חָבָא וֹבּר

בכחוב כייתי מכין מושבי : (ח) כיו נערים רואים אותי וכהבאו . משישים מומדים מפני : (מ) שרים עצרו במלים . ומלפים בחפחם ממ מחלה: (יא) כי און. חשר שמעה מלתי ותחשרני: ועין ראתה ככל מקום כגודלי וכושר מדתי : (יג) ברכת אובד . אדם מס במוני ונטרד: עלי תבא. כי סייתי זן את בניו ואת אשתו ורבותיפו אמכו שסים נוזל שדם יחומים ומשביחה ומחזיכה להם ופשטים דהכם אינו נכאה כך שאין קרוי אובד אלא דבר שהוא עלמו אובד. כמו ככלי פוכד [תהלים ל"ח] וכן תעיתי כשה חובד [שם קי"ט] לחב מובדות

מצודת דוד

מצודת ציון

ספיר: (ח) ונהבאו . הסתירו עלתם : שדרכם לשכת בשער העיר כת"ש חל זספי (מ) עצרו . מנעו כמו ועלור במלין העיר השערה [דברים כ"כ] : ברחוב . לפיל ד׳]: וכף . כף היד: (י) לחכם. בעת הכינותי מושבי ברחוב העיר ב מלשת חיך : (יא) ותאשרני . עין שכח (ח) ראוני . כחשר רחו חותי הנערים חד וכנול כמו חשרי כחים [תכנים ח"] : נחבחו לבשתם לכתרחות לפני : קמו עמרו . קמו מפני ונשחרו עומדים ולח

שלאם לבם לשבת שתדי : (ש) עצרו . מנעו בדברים ולא השלימו אמריהם בעבור בותי וסתמו פיהם בכפם ולת דברו עוד : (י) נחבאו . נסתרה קולם ולת היה נשמעי וכחילו דבקה לשונם חל חנם לכל יוכלו לדבר (יא) כי און. וכ"ו בחה לי בעבור יושר דרכי כי החוון חשר שמעה כשרון מפעלי היה משכחת חותי והעין חשר החקה מיטב דרכי כיתה מעידה על לדקתי : (יב) בי אמלם. כי דרכי היה חשר חמלם בכל עם כעני מועקתו אשר יועק מפני נוגשיו אף אם כימום ואף אם כל מדי שחיי לו פוזר שחלפה עזרחו מקושי המזל חת כולם הייתי ממלע: (יג) ברכת אוכד ..

מיד בפרא לותי והיד אריפנא בממר לי ופיהם פערו למלקוש : שנדו אַנְחַדָּ אַמְפּוֹלָהוֹן וַלָּא (כר) אַשְּׁחַק אַלְהָבוּ לָא יָאַמִינוּ וְאוֹר הַמְנוּן וּקְלַסְחוֹר אַפִּי לִא פְּנִי לָא יִפִּילוּן: (כה) אָבְתַרְ דַּרְכָּם וְאַשׁבּ אוקטיהון ואַטיב בּרִישִׁיהון רָאשׁ וָאָשְׁכּוֹן כִּמֶּלֶךְ בַּנְּדְּוּדְ כִּאֲשׁׁרָ אבלים ינחם:

ל (א) וִעַתָּה ו שַּׁחַקוּ עַלַי צְעִירִים מִפֶּנִי לְיָמֵים אֲשֶׁר־מָאַסְתִּי אֲבוֹתָם לְשִׁית

דפומהון פחחו למלקושא: אַסְתַּכְלוֹן : (כה) אָבְחַר היד הַחָנָא וְאָשְׁבֵי כְמַלְּכָּא בְּטִילָא הֵיד כְּמֵן בּצִּיבִילִין מנחם:

ל (א) וכרון מנחכין עלי דעדקין מני ליומין יי רחיקית אַכָהְתְהוֹן לשׁוָאָה

(כג) למלקוש . לזמן חרוך היה מדברים . כי רוב שמותיהם שתיחם שמיו תחיבים לשמוע דברי: (כד) לא יאמינו . שחת משחק עמהם מפני חשיבותי: ואור פני לא יפילון. היו ירחים להתקרב אלי ולסגים לכם כי: (כה) אבהר דרכם . כל דרכיהם ועלתם חני הייתי בותר להם שהיו שוחלים לי אחם דרך כלך ומה נששם : ואשב ראש. אם היו מסובים אני הייתי מסב בראש המסובים:

מצודת ציון [לעיל י"ב] :

מיעוט כמו ולה יצעת [ירמים לי] :

מצודת דוד דבריהם כי המתינו עד חשר חדבר חני (בג) פערו. פתחו כמו פערו עלי בפיהם כל דברי תחילה : (כר) אשחק . כחשר [לעיל ט"ו]: למלקוש, ענין היתור וכן בייתי משחק חליהם לה החמינו בעלמם וכרם רשע ילקשו [לעיל כ"ד] וכן יקרה שאני שוחק אליהם כי היה הדבר זר להם גשם המאוחר מלקוש: (בר) ישילון. עמין לגודל חשיבותי : ואור פני . וחם כי גרעון ופחיתות כמו לה מפל הנכי מכם שחקתי אליכם עכ"ז לא כיו מגרעין ומחסרין זוהר פני להגים דעהם עמדי ל (א) שחקו. לעגו : בערים . ענין להקל בכבורי להכהות מאור פני . (כת) אבחר . אני הייתי כוחר דרכם אשר ילכו בה וישבתי ברחש כולם ושכנתי

ביניהם במקום המעולה כחשר ישכון כמלך בחוך הגדוד: כאשר אבלים ינחם. היים להם כחים חשר ינחם חת החבלים כ"ל כמו שכולם יתנו לב לשמוע דברי המנחם להסיר מעליהם את היגון כן כולם נתנו לב לשמוע אמרי וחוזר לראשים אמריו לומר בעבור גודל חזקת היד כזה הבחה מיושר לכת ומחיבה יתירה הנה חשבתי שהיה תחליף כבודי לחם לי כבוד חדש בכל פעם :

ל (א) ועתה . כחומר חבל לח כן כוח כי עתה נהפך עוד הדבר כי שחקו עלי ה חנשים לפירים ממני לימים ומבוז משפחום חשר מחסתי חם חבותם לשם

אסני יומיא : (ימ) עקף פתיח למבועי ביא ומלא פתנטי לא יתנון ועליהון חשפר מלתי : (כנ) ואוריכו

תרגום

נים שׁרְשׁׁר פֿענים אָצְיִי־מָיִם וְשָׁלְ יָבְיוֹן בּקצירי : (כ) בַּבוֹרִי חָדָשׁ עִפְּדִי וְקְשְׁתִּי וְבִּיח בְּחָצִרי (כ) וְקִרי חָדָה בידי תחלוף : (כא) לי־שמער ויחלו גבי וששתי בידי ששחלחפא: וְדְּטֹּוּ לְמוֹ עַצְתִי : וכבּן אַדְוֹרִי דְבָרִי לְאׁ וּשְׁחִיפִי לְמִלְכָּחִי: (כב) בְּחַר ישנו ועלים תפוף מלתי : (כו) ויחלו

מול ולה נקנסה עליו מיתה שלה שעם מען הדעת ולבסוף אלף שנם מתחדם וחוזר לנערותו : (ים) שרשי פתוח וגו' . כל זה הייתי אומר בלבי שלה יבש שרשי ולה ימות קלירי כמו ועשה קליר [לעיל י"ד] והן יונקות ענפים רכים של אילן. ואמרתי שכבודי יחחדש: (כ) עמדי . חמיד: וקשתי. ואיתני חחליף חמיד לסובה: (כא) לי שמעו ויחלו . השומעים דברי היו מיחלים שיתקיימו. והיא מתקיימה כי מסורת חרמה הים בידי : (כב) תשף מלתי . לשין נכוחה וכן לא מטיף על בית ישחק [עמום ז'] כלומר כנכואה היה דברי ב למלקום

מצודת דוד עת: וקשתי. כחווק וכחוקף חשר בידי

יכות מושאל מלשון קן לפור [דברים כ"ב]: בעבור יושר דרכי המרחי כחשר חגום (ומ) יליו . עניו החמדה כמו חלן עיני וחמות חהיה עם קני ר'ל לח תחרב ביםי ולעיל ייון: בקצירי . בענפי כמו ועשה עד כי חמות חף חמרתי חשר חרבה ימים מציר [לעיל י"ר]: (כא) וירמו. ושחקו כמספר חול כים וכוח מלשון נוומה : כמו וידום חתרו [ויקרח י']: למו עצתי. (ים) שרשי פתוח. שרשי יהיה פחוח חל א פופי: (כב) ישנו . מל' שנוי : המים ויהיה רטוב ומלוחלם והטל יחמיד חמף. שנין כזלה והוא מושאל לדבור בענפי ר"ל חשבתי שלא מסור הללחקי : וכן אל הטיפו יטיפון [מיכה ב'] : (ב) בבודי . הכבוד אשר שמדי יחחדש בכל

פיח פחליף את כבודי כי בעבורה יחליפו לי כל העם בכל פעם כבוד חדם : (כא) ליי שמעו . כ"כ חוקה ידי עליהם עד חשר שמעו לי לכל חמרי ומטרם דברי היי מייחלים ומחחנים שחדבר דברי: וידמו , והמה שחקו חל עלתי ולח ערב לבם לפשיב אמרים עליה : (כב) אחרי דברי . אחר אשר דברתי את דברי לא השחדלף לפחם שלה פעם שנים על הדבר ההוא: ועלים: . אמרי פי היה מדובר ביניהם כי אפתרום זה לזה על כי למחד יחבבו חמרי: (כג) ויחלו . היו מייחלים ומקוים לשמום אמרי כחשר יהוו אנשים למטר כשמים ולחתר אמן בחיחור רב פחחו פיהם לדבר

קפא לְאַרֶּהְ רְּנְתְמִים לַחְמָמֵם : מו מִן־צַּוֹ יְנָרְשׁוּ יְרִיעוּ עְׁלִּימוֹ כַנְנָב : מוֹ בַּשְרָוּץ נְחָלֵים לִשְׁכֵּן חֹרֵי עָפָּר וְכַפִּיִם : מ בון-שיתים יניהקר פוחת חרול יָסְפָּחוּ: (ח) בְּנֵי נְבָל נַם־־בְּנֵי בְלִי־שֵׁם אַלאָא: (מ) וּלְרוּז וֹמֹרְנּזן נְפֹּאָנּ מִוֹרַבַּאַלֵּגוֹ : (מ) וְתֹשֹׁנִי נְיֹּגְינְעֹם

מסרין למוניהון : (ה) פן שלהיא מחרכין מיפבין שַלְיהוֹן הֵיךְ בַּנָבָא : (ו) בַּחְקוֹף פּצִידִי נַחַלָּיָא לְמִשְׁרֵי בְנִקִירָתָא דַשַפְרָא (אַבְנִיא : (וֹ) בֵּינֵי אילניא נהקין תחורה היני סְתְחַבְּרִין: (ח) בְּנֵיָא דְנָבֶל עם בני הדיומין ישתפסון מן

בלע": כאותה ששנינו העלו מלוחים על שולחנות של זהב . שיח . אילן . כמו אחד השיחים [בראשות כ"א] : (ה) מן גו . מן קרב פיר כיו נגרצין: (ו) בערוץ נחלים . ים חרץ מנחה מתכקעת ששם כיו שוכבים בחורי העפר וחורי נקיקי הסלעים : וכפים . תרגום של סלעים . [ד"ם בערון נחלים. סום הנקיק שעושה הנחל סביבוחיו] : (ז) חרול יספחו . חרול מורשים"ש בנע"ז כיו נאספים למוונספחו מל בית יעקב [ישעים י"ד] : (ח) גבחו . ביעי מן כארן שסייםי משפילם

מצודת דוד

רתמים . שם אילן מה כמו סחם רוקם אחד [מ"א י"ט] : (ה) גי . כוא החרנום של פוך: יריעו . עמן הרמם קול : (ו) בערוץ. ענין שכר וחרין והוא מלשון לערון כחרן [ישעיה כ']: חרי . נקבים כמו חור פתן [שם י׳ה]: ובפים. תרגום של סלע כיפח וכן ובכפים עלו [ירמיה דין: (ו) ינהקו . הוא מושאל מלעקם הפרא כמ"ם הינהק פרא [לעיל ו"]: חרול . מין קולים תכן ממשק חרול [לפניה כי] : יספחנ . יחחברו ויתאספו כמו ספחני נא [ש"א ב"] : (ח) נבל. כן יקרא אדם פחום

פסם יחגדנו עלי ואמ לסם לנגון כי ינגנו בדברי המקרים אשר באו עלי ואני אכום

ותאום עם כי הדברים האלה אינם נאוסים מחם אחד השיחים [בראשים כ"א] : למזון כחדם : (ה) מן גו. מן חוך כעיר כיו נגרשים והבריות היו מריעים עליהם בקול להמר גרשו גרשו כחשר יריעו על כגנב בעם יגורם : (ו) בערוץ . למען ירוחקו מבני חדם לשכון בחרילי בעמקים ובנקבי העפר והסלעים : (ז) בין שיחים . בין כאילנות יצעקו ויכמו כפראים בעבור כרעב ותחם עלי הקולים יתקבלו ויםחספו : (ח) כני נבל . וכנה בניהם כשוחקים עלי חשר יקרחו בני נכל גם בני בלי שם על כי לא סים לאביהם שם על פני חוך הנה מחז נשברו ונדכחו גם פמה ען הארץ כי בעבור מחיתת אכיהם ווכזה: גבאו. נדכאו ונשכרו כמו חהנו אך לה מוחו מי יחנום : (פ) זעתה. וכנה (ב) אוף תיל ידיהון למה לי שלפיהן הוביד כוך: (תיא לחוד חיל ידיהון למה כיי לַקַבָּלוּחֵיה שוחרָא אין אַתְנוּער להון להוברא בכוך קבורתא : (ג) בחוסרנא ובאולצנא דלא ולד הון ערקיו כשישיא

תרגום

עם־בַּלְבֵי צאני : (כ) נַם־בָּחַ יְדִיהָם לַפָּה לִי עַׁלִימוּ אָבַר כָּלַח: (וּ) בְּחָסֶר וּבְּכָפָן בַּלְמִיד הַעִּרְקִים צִיְה אָמֶשׁ שואָה אמשאה: מו הקמפים מלוח עלי־שיח

בָּאַרֶעא דָּיָשָּׁ חָשׁוֹכָא הַיִּדְ רוּמִשְׁא אָתַר שׁוּחָא וּרְנַשׁתָא: (ד) דְּתַלְשִׁין הוֹבֵּי פאלף מסבי סיכלא ושקרין רתיטין מוזניהון : חיא דשבקין פתופי אוריתא מן לום לבהון במול מפי דעלמא עקרי רוחמיא מחוקדיו ומחעברין

ל (ב) גם כח ידיהם למה . סיס : לי . באומן סימים רשמים כא אלם תועלת בהם כי פורענות בחה על ידם : עלימו אבד כלח. זקנס: (ג) בחסר ובכפן. היו גלמוד ועורקים ליה במבריחין מוחן בימיו מקרב בני אדם לילך בחוםך: אמש שואה ומשאה ברוחינ"ל בלע"ז: (ד) הקשפים מלוח עלי שיח . בהיותם במדברום פיו הועפים' לכם מלוחים על אילנות ביערים ואוכלים. מלוחים פשב כום ובלשון ארמי נקרם קקונין ובלשון משנה מלוחים מלוש

מצודת דוד (ב) כלח . שפשם כמו מכוח בכלח אלי קבר אומם עם הכלבים שותרי לאני להיום גם [(מיל כי] : (ג) ובכפן . ענין רעבון למו כס לבומרים עם ככלבים : (ב) גם כח לשוד ולכפן [שם] : נלמור . יחידי כמו ידיהם . לה כלכד של שכיו פחומים כלילה הכות יהי גלמוד [לעיל ג'] : במעלה מחסתים כי גם בעבור כי חמרתי השרקים . הבורחים כי אנכי בורחם למה לי כח ידיהם כי הלא מעט הוא [ברחשים ש"ו] מ"ח ערקת : אמש. ר"ל וחין בו די לכליל כלחן מן כבח פחשך כחשכם כלילה כמו ויוכה אמש שם לטרפה : עלימו אבר כלח . הוקנה כדבר לרוב כשממון : (ד) הקשפים . והיו פחותי המעלה וחלושי הכח : [קידושין ס"ן] : עלי שיה . עלי חילן כמו נסים לחרך ליה ושממה חמש וכו' מקום שחין חנשים מצוים להסתיר קלונם :

מצודת ציון לאן: שואת ומשאה . ענין חשך ושממון שהיתה כהם היא היתה אבודה כי כמו יום שוחם ומשוחה (לפניה ח') וכפל מה תועלת היחה בהודקום הוחיל פנין חלישה כמו וקטפת מלילות (דברים (ג) בחסר . בסבת חסרון העושר ובסבת כ"ג] : סלחה . שם עשב מה ובדרו"ל הרעב ישנו גלמוד מבלי חברת חושים כי אבותינו כיו אוכלין מלוחין וכו׳ נכלמו לשכת בין אנשים: הערקים . כיו

סחם

(כ) הקמפים. כיו הולשים למחלולם פשב מלוח ועלי חילן ושרש רחמים היה לחמם

לפורשנותי מהנין לית דְּסְעִיד הון : (יד) בתקוף שלמיות בּלְלֵי יַפָּא אָתִין ְתְּחוֹת רְנִישָׁא הַתְּחַת שאָה הִתְבַּלְבָּלְי : (מו) הְהַפַּלְּרָ בּלָלִי יַפָּא אָתִין תְּחוֹת רְנִישָׁא הַתְּחַת מחבלנלין: (מו) אחהפד עלי רטשתא תרדוף בועפא בַבְּטִתִי וְהֵיךְ עָכָא עֲבַרַת פורקני: (מו) וכרון שלי מצשערא נפשי ייחרונני יםי מהפלפלו מני ונמשם ישי מניניא : (יו) ביליא גרמי

מצודת דוד

תרגום

דַפְּׁמֶּה 'אַעוֹונֹר 'נמִיבּשׁנִר : נוֹט בְּוֹלְנַרְּ ַ עַצְמֵי בַקר מַעֶּלֶר וְעִרְקֹי לָא וִשְׁכְבִין :

שָׁלֵי בַּלְּהָוֹת הִּרְדָּוֹף כָּרוּתַ נְהַבָּתֵי וֹכְעָב

עַבַרָה יִשְׁעָתִי : (מוֹ) וַעַהָּה וֹעָבֵי הִשְׁתַּפַּרָ

נחסו כמו נחלו וסמ"ך מתחלפת בלד"י: להותי יועילו. להקניעני מוסיפין : (יד) כפרץ רחב. שכנדר שסכל בחים ועוברים שם. כך יסתיו יחד עלי להכלימני : תחת שאה התגלגלו . כלומר מתגלגלים וכחין בסחר עד שמגיעין אללי להקניטני כדי שלא אשמע מהם : (מי) ההפך עלי. נספך עלי: תרדף כרוח. לעה את: נדיבתי. לוח לדיבה שהיה שורה עלי מתחלה : (מז) ועתה . על הלרה סומת חשתפך נפשי כמדם שתתפעם כוחו. כי ימחזוני וכופין מותי להשתפך נפשי: ימי עני . שאני בהם : (יו) נקר . כמו העיני סמנשים ההם תנקר [במדבר ט"ז] פורי"ד בנע"ז . התולעים מנקרין בשרי מעל עלמי : וערקי. גידי חין להם מנוחה . ניד

מצודת ציון בה נחלו והרסו ד'ל מונעים חותי לעשות ל"ב]: יעילו. מלשון חועלת: (יד) יאחיו. חפלי : להותי יעילו . המה מועילים יבוחו כמו אחא בקר (ישעיה כ"א) : להגביר הומי ושברי עם כי אין להם בזה (פו) גריבתי. כן מקרא הנפש על כי היא: שזר ותועלת מה על"ז יעשוהו משנחת 'חותי בעלת הנדיבות וכן נחמר ורות נדיבה (יד) בפרץ רחב . כמו פרלה רחבה חשר הסמכני [ההלים נ'ח] : (שו) עני . מלשון יכוח כה המים בשטף רב כן יהחספו רבים ענוי ויסורין: (יו) נקר . ענין נקיבם יחד לבוח אלי לצערני ובמקום חשך יקיפו ושבירה כמו יקרוה עורבי נחל [משלי לי]: ייסבבו לכח חלי שלח חרגיש כהם להשמש וערקי. כן יקרחו הגידים כלשון ערבי :

ונמבור

שהם עד לה יכוחו : (מו) ההפך עלי קבולם בקלות הפכה שלמה לבוח חלי ותרדוף נפשי כרות הרודף מוך הרים. והישועה הרגילה לבוא עלי מאז הנה עתה עברה מהר כעב הזה הממהר לעבור פמקומו : (טוֹ) ועתה . הוחיל ועברה הישועה תשחפך ופשי חשר עלי ורופה לנחם כי ימי העוני יחחו חומי וחין הישועה בחה להוציחני פידה : (יו) לילה , בלילה יכבד חליי עד כי נקר

(י) לחקונני החיקו מני ומן קדמי לא מנעו רוקא : (יא) ארום שושלתי וגיםי אמוני שרא וסנפני וומסא פי

לפורענותי

הייתי ואהי להם למלה : ויז העבוני הייתי עוניתי להון לשותא ז רָחַקוּ מֶנִי וֹמָפָנֵי לא־־חָשְׁכוּ רְקׁ : ניא בַּי־יִתְרָנוֹ יחרי קרי בָּתַח נְיַעַנְגָי וְנָסֶן מַפָּנֵי שְׁלַחֵוּ : (יב) עַל־יָמִין בּּרְחָה יָקוֹמוּ מָדְמַי פּסרוּ : (יב) עַל יְמִינָאּ רגלי שלחו ניסלו על ארתות אידם : בחוצפא בניחו מיטין רגלי שלחו ניסלו על אחרים נים נחסו נתיבתי להיתי להוחי קרי יעילו חברהון: נים צדיאו שבילי

משפילם. לשון נכה רוה: (יא) כי יתרי פתח. יחד קשתי פחח [שאמרתי למעלה וקשתי תחליף] כלומר כחי החיש מי שבידו למשות : זרסן מפני שלחו . רסני שהיו מרוסנים כו שלחוסו מפני כי אינם יראים מעתה ממני : (יב) על ימין . על ימיני עומדים פרחים קטנים כשאר הדיוטים שאיני חשוב בעיניהם להדנע מפני . רגלי שלחו. אם המקום לר להם דוחקים אותי הלאם: ויםלו עלי ארחות אידם . כל דרך נכלה שיש להם לעשות עושים מסילתן לפני ומצלי ולם ייראו : (יג) נתמו נתיבתי . הטובה ואין חוששין לם .

מצודת דוד

פכחים [ישעיה ט"ו]: (יא) יחרי. הוח להם למלה כי כל ספורי שיחתם המה בי: (יב) על ימין . ערכה לב הנערים לגשת

חבל בקשת כמו כוננו חוֹם על יתר [תהלים (י) תעבוני . מחֹכו חוחי ורחקו עלמם יהן: פתח . ענין ההתרה כמו פתחם ממני ולה מנעו מלרוק לפני ודבר בייון למוסרי [שם קט"ו] : ורכן. כוח ככושם כוח לרוק בפני כחדם : (יא) כי יחרי בפי הסום להטוחו כו אל הדרך כמו במחג פתח. מי שבידו לפתוח פתח יחר השתי ארמן [שם ל"ב]: (יב) פרתח. ענינו מי לכל הוכל לירות עוד מעתה וכזה ענה שבתחיל ללמוח ולהפריח שער זקנו כחי כי הנני מסור בידם ולה חוכל להלחם ובדרו"ל פרחי כלונה [מדוח פ"ה] ונכפל למולם ור"ל המקום החים כחי : ורםן . סלמ"ד הפעל כמו ביום סגריר (משלי החוזק שהיה לי עליהם להטוחם לכל אשר כ"ו]: (יג) נחם: . כמו נחלו כלד"י כי החפון כחדם כחוחו ברסן הסום להטוחו מסשר"ן מתחלף והוא ענין שכירה : הדרך הנה עתה שלחו וגרשו מפני את להנחיב. לשברי כמו יעוז בהותו [מהלים הרסן ר"ל פרקו העול וילחו מחחת ידי :

מצודת ציון

למתוד של ימיני וכשלה להם המקום שלחו וגרשו רגלי לדחפם להלחה והוא דרך בזיון : ויסלו . הדרכים חשר ילכו בהם לנער ולשבר חותי עשו חותם עליי משילם ודרך יבושה לרוב החמדתם ללכת בהם : (יג) נתם: . הנתיב חשר חני חלך

וכא הַּדְיִפֵּר לְצִּבְּוֹר לֵי בְּעְצֶׁם וְדָּהַ עֹמְּמְמֵנֹוֹ, : (ככ) עַמְּקְצְנֹוֹ, אֶלְ--נְוּנֹם הַרְכִּיבְנִי הְּתְכִּנְנֵנִי הְשִׁינְהְ תשיה קרי :

(כא) תַּחָהַפּוְדְ לִאַכְוְרָאָה לִי באלימות אידד תוומנני : (כב) השלבני לפוחא תרכבנני חַמְסְנֵנִי בַּחְשׁיְתָא: (כנ) אַרוּם ולי ברפי דלמותא תתיב לי וביח קבורחא מופו לכל דחי : (כנ) כִי־דַדְעָתוּי מֶנֶת הְשִׁיבַנִי ובוֻת מועדי (כד) לחוד לא ברתחא ישדר פחתיה אין בעדן צעריה יקבל

לְבַל־תֵן : (כר) צַוְדְּ לְאִרְבְעִי יִשְׁלַחִינְהַ בלותהון: חיא ברם לא לגרמיה

יצרנ מחתיה אין בחמשי ישף

ס'ן: ותתבנן בי . תחשב עלי לשמת את נגעי: (כב) תשאני אל רוח. שדים: תרכיבני ותמגנני תשיה. הנשות ותשות כה סים ממונגני . והמונגני חושים . לשון נקבס ועל חושים טומד וחין הי"ו זו כתי"ו של חשאני : (כג) כי ידעתי . כי יודע סייתי אשר למות . מקום שהוא מועד לכל חי בקבר: (כד) אך לא בעי ובסשחתה היה רגיל השופש לשלוח יד כמו לעי השדה : אם בפידו. לס סים שולח פיד . שהוא שבר על בריותיו : להן שוע . הים משעשען תנחומין במקלת וכן פירשו רבותינו אין הקב"ה מכה אומה ומושיכה לדו . אוא מביא פיד לזו ומשמשע בחברתה שלקתה רבר ומפנחמת כם . סבית פיד לחשור ושעשע במלרים שנחמר החישבי

מצודת דוד

מצודת ציון אליך ולה מעום לי הו הם עמדתי ושחקתי כמו עמדו לה ענו עוד [לקמן ל"כ] : ולה תחבוכן כי לפציל הותי מן הרעה (כא) חשממני. ענין נטירת ההכה למף ומלם לה משמשת בשנים וכחילו המר ולה לו ישטמנו [ברחשית כי] ב פסבוק בי או כ"ל מתכונן בי לפחליף (כב) וחמונגני . מלשון המגה והמתה ב פגעי המכאוב: (כא) חהפך. הלא (כג) מועד. מיועד ומזומן: (כד) בעי. חתם רחום ותהפך להיות עלי לחמר: בקבר העשוי כחל ודגור והוח מלשון לעם בעצם . בחוזק ידך תרחה בי נטירת

אינס: (כב) חשאני, נשאח אוחי למעלה אל מקום אשר ישלום שם חווק הרופה ושמה הרכבתני שיניעני הנעות חזקות וכזה תמוגג אותי בחשות כת והוא למשל של פלחי היסורים : (כג) כי ידעתי . חשר לפי גודל החשום ידעתי שחים מהר סשיבני אל המום ולכוח אל הקבר מקום מיועד לכל חי: (בר) אך לא בעי . תף נחמתי כי לה ישלת מכם יד בקבר השר בשברון בקבר ספים ישומה נטיפורין פי עית) בַרָב־בֹּת יִרְזַחַפֵּשׁ לְבוּשִׁי כְפִי לָא שְׁכְבִּין: נית) בְּסִינְעֵי חֵילָא יחבלש לבושי אנב פחוני בַּתְנְתֵּי יַצִּזְרְנִי : יים) דוֹרְנִי לַחְמֶר יורונני : (ימו) אשור יתי לא המשל בעפר ואפר : (כ) אשוע לפינא ואחקחיל בעפרא וקשם: ת'א אַקשוּ יתי לאדם אַלִיף וְלָא רַתְעַנְגָי עָפֹּדְתִּי וַתִּתְבֹנֶן בֵי : דְאַהְבָּרָא מִן מִינָא וֹאָפֹּחִיל

תרגום

לאַברָהָם דְאִדְםִי לעפר וּקְמִם: תהפך לאבניהם דְּאַרְמֵי לְעָפר וּקְמָּם (מַבְּר וּקְמָם בְּמִימְרִי : תחהפך (כֹּ) אָבְצִי סְנָּדְּ וְלָא מַעֲנֵי יָחִי קְמֵיח וְתְּחִבּּיֵן בְּמִימְרִי : תחהפר

בלשון ערבי עורק. כך פירש דונש. לשון אחר עורקי. רודם סמכריחין אותי : (יח) יתחשש לבושי . משתנה לבושי גלד אחר עלד . כשאדם פושט את בגדו ולובש בגדים אחרים משונים מראשונים קורא אותם בגדי חופש. כמו [מלכים א' כ"ב] התחפש ובוא במלחמה אמתורגם אישתני: כפי כתנתי יאזרני. שאוזר ומעניק לואר. כן יא:רני אותי לבוש כל סביבי: (ים) הרגי לחמר. סורני ולמדני השתין הזה לישב בחומר כמו שאמרנו למעלה (ב) והוא יושב בחוך האפר. ב"ח הוכני לחומר פי השליכני לשון יכה בים [שמות פ"ו] : ואתמשל . נדמתי ובמדרש רבי תנחומה המר רבי ברכים סרם הם המקרא . אני נמשלתי לאברהם בלדקי שקרא עלמו עפר ואפר לברחשים י"ח] וסוא דנני כרשיעי דור הפלגם שמרדו בו בבניו המגדל שכתוב בהם והחמר היה להם לחומר (שם) : (כ) עבדתי . לרחום שלשחוק ולהבין כמו ובפסחו עמדו כל העם ולא ענו עוד [נחמים

מצודת דוד

(יח) יתחפש . ענין חליפות והשתנות ונשבר עלמי מעלי ואף גידי לא ישכפון פנסות בחתרת כמו התחפש ובוה במלחמה ד"ל אף בעת משכב השינה לה ינותו [מ"א כ"ב]: כפי . כשעור כמו חים כפי מתנועתם כי דופקים וכולכים בעבור שכלו [שמות ט"ז] יאורני. יחגור חותי החום הנכרי חשר בהם מרוב החלי : כמו חזור מחניו [ישעים י"ח] : (יח) ברב כח . בעבור רוב כח החלי (ים) הרני השליך חותי כטו ירה בים ישתנה לבושי בכל עת כי מסכת לכלור לשמות ט"ו]: (ב) עמדתי . ענין שתיקה הזיעה והליחה המעופשת הזלה מהשחין יחטנף המלבוש ובע"כ יחליפנה בחחרם :

בשי בתנתי. כשעור כתנתי המסבבת כל גופי מסביב כן יחוכני החלי בכל סביבי : לים) הרני לחמר . החלי הוה השליך אותי אל הטיע לנון כה חום השחין ואני פתשל ודומה כעפר וחפר להיות מושלך חרוכ כמוהם : (ב) אשש . כן חם חומה

מצודת ציון

אַלְּמִי (כמ) אַקָּא מַיִּתִי (כמ) אָח הָיִינִת לְתַנְּנְת וְרַצֵּ לְבְנְוֹת בַּמִיתָא: (ל) מַשְׁכִּי שְׁתְּם 'וְעָנָה : (ל) עוֹרִי שְׁתַר מֵעֶלְי וְעְצָּמִר פעלה וולם עבו כו מלפא: אַבנו מות. עלב : נפא הונה ביציבק בְנִרֶר וְשִׁנְבִי לְקוֹל בֹבִים:

לא (א) קום בורית לשני לא (א) ברית ברתי לשיני וכך אתבונן על־בָּתוּלֶרו : נו וּמָה ו חֵלֶץ מוחלני הבי אלני ממולא בילוב ממתל ונ'בלע הבי ממרמום:

זאבובי אפתיל לקל בכיו :

בתולחא: (ב) ומה חולק קב יהיב אלהא מלעלא

(כמ) תגים ובנות יענה. עסוקים כככי כל ימיסם: (ל) חרה. לשון דבר נחרה ומתייבש מפני חום האש. כמו נחר מפוח [ירמיה וי] וחוכו נחר [יחוקאל ט"ו] :

לא (א) ברית כרתי לעיני . שלח לסכתכל בחשת חיש : ומה אתבונן על בתולה . מה לי להתבונן כה כך סיחה מסידותי שלא לחת עין אפילו בפנויה שמא לאחר ימים חנשא זכמנלחםי כרוך חתרים. כך מפורש בחבות דר' נתן: (ב) ומה

מצודת דוד

מצודת ציון מחיל ובין כך ובין כך לה ילכו היסורים: קדרו [יואל כ'] : (כמ) לחבים . פין (כם) את הייתי . חני דומה לתנים וכנום נחם: זרע. וחבר : לבנות יענה . מין ישנה כי המה ישועו ויצעקו חמיד מבלי עוף : (ל) חרה . ענין יובש כמו נחד ספסק וכ'כ גם אני : (ל) שהי שהר מפוח (ירמיה ו') : הרב, פנין חמיפום כמו ביום חכלני חורב [ברחשים ל"ר] : כמייכם מן חום החלי : (לא) ויהי לאבל , (לא) בנרי ועגבי . שמום כלי נגון : בנורי . מה שהורגלתי מחז לשמום קול לא (א) אתבונן . מנין הסתכלות יחידם כנור ועוגב נהפך שחה לעסוק בחבל וק וחמכוק חליו בכקר [מיח וקול בוכים :

א ברות כרתי ונו׳. כחומר פדום קרחני כל חולה הלח כרתי כרים לפיני לבל יסתכלו בדבר כחסור ומכ כיח כומן חבר חתבונן על בחילם פנה לה הסמכותי כה כיה זמן מופט ושם החשב הורי הבחנה חני חו כני הכל לא הרבסי להחבונן כה יותר משיעור הכרה: (ב) ומה חלק. קובל ומתרמם לימר רחו כח מכו פחלק פניםן לי מן חורה מממג למשום נפור פספי ו ונחלת להין אספלעותא: (כה) אין לא בכית לקשי יומא ענמת נַפְשׁי לַחַשִּׁיכָא : (כו) אַרוּם מב סברית נאתא ביש ואוריבית לנהורא ואתא קבלא: (כו) מעי חמרו ולית בהון

שַנְיּוֹתָא: (כח) אַכֶּם אַוֹלִית

1834

אם־בפידו לַרָהו שוע : וכח אם־לא בָּכִיתִי לִקשָׁה־־יִוֹם עָנְמָה צַפְשִׁי לְאֶבְיוֹן : לכו כי מוב קניתי ויבא רע נאי חלה לאור ויבא אפל : (כו) מעי רתחו ולאד דמו קדמני ימידיעני : (כת) קדר חול דמא אקרימו יתי יוסי פחלכתי בלא חמה קמתי בקרהל אשוע: פולית שפשא פפח בקהלא

מנוא אמון [נחום ג'] הכיא פיד למלרים ושעשע באשור שנאמר הנם אשור ארז בלבנון [יחוקאל ל"א] ועוד יפתר להן שוע . 'תפלה ותחינה מועלת כהס: (כה) אם לא בכיתי לקשה יום. יודע ומכיר חם לח סייתי רחמני ובוכה על עניים קשי יום ועגמה נפשי לאביונים כי על כל אלם כאתני זאת : (כו) כי שוב קויתי וגו' . כלומר כי סגמול פזס ראוי לי : (כו) ולא דמו . אין יכולים לידים ולהחרים : (כח) בלא חמה . לא שופתני סשמש וסנני קודר :

מצודת ציון

מצודת דוד כשדה [מיכה א']: בפירו . ענין שבר כמו או ילכו להם אבל לא אקוה עוד לחזור אפיד שניהם [משלי כ'ד] : שוע. מלשון לקדמותי : (כה) אם לא בכיתי . כחם ישועה ונפלה היו"ד וכחשר יחמר בול הרים לח בכיחי בעבור לרות מי שיומו קשם ללקתן מ'ן מן יכול: (בה) ענמה . דחבה עליו שיש לו קושי המול כחם לח ענמה מבדרו"ל ענמם נפש [מגילה כ"ח] : נפשי בעבור עוני האביון להיום מילר (כו) ואיחלה . מלבון חוחלם : בלרסו: (כו) כי פוב קויתי. כי בה עלי (כז) רתחו . נתחממו כמו רתח רתחים שונם מר אשר קויתי לטוב ויבוא לפ ליחוקאל כ"ד] והוא מענין חמלה וכאשר וכו' כאילו היה בידי עון זה: (בו) מעי יאמר נכמרו רחמיו [ברחשית מ"ג] חשר רתחו . כלח מעי רוחחו כי כמו מעי לם פס כוח ענין חמום כמו כתנור נכמרו לחמול עליו ולח שתקו מן הרתיחה ועכ"ם לחיכה כי]: דמו . שמקו כמו וידת ולמו קדמוני ימי עוני: (בח) קדר וגו' . כיל לנחי [לעיל כיש] : קרמוני . באו לפני כמו הנשחר מעומו ולא שופחו השמש שאו פכן מדוע קדמוני ברכים (לעיל ג׳ן : הולך הוא בשחרותו כי לא חלך השחרום (כח) קרר. ענין שחרות כמו שמש וירח בעמדו בלל כדרך השחרות הבחה מן השמש כן לה חקוה שילכו היסורים ממני כי בחי

שלי בלח עון ויפש לפחחשב שימרקי העון וילכו לכם ולכן קמחי בקהל רב יחצעם

יְמְרְשׁנּ : (מ) אִם -נֹפְּשׁׁנִי צְבָּ זַּלְ אִשְׁנִי תַל־-פָּרַתח רַעִּי אָרְבָתִּי : יי תִּמְחַן לְאַתַּר אִשְׁתֵּי וְעָלֶיהָ יִכְרְעִיוּ אֲחַבְין : יים כִּר מארתו פריש: (יב) ארום הוא היא קרי ומודה והיא הוא שרי עין פְּלִילִים: (יב) כֵי אַשׁ הֵיא שַ אַבְּהָדָּ תאבל וּבָבֶל־־הְבִּינְאֹתֵי הְשָׁבֶשׁ : מים אם--אמאם מהופש מבנה נהתונה

אין אשתרבה לכבי של אַתַּת נְבַר וְעֵל חְבַע חַבְרי קמנית: (י) תשמש עם חורן אנתתי ופלה יחממון חורנין: (יא) ארום היא זנו והוא אָשָׁא הַיא עַר בַּי אַכְרָנָא חנמר ובכל אנבי חלשא: (ת) אין החקית דין עבדי ואמחתי

מצורת דוד

(ב) אם נפתח . אם כיה לבי נפתה מן

בינה׳ר על חהבת חשה וחם חרבתי על

פתח רעי לחזור אחר אסבת אשתו לזנות

ממה : (י) תפחן. יהי הגמול שבעבור

טדל עוני מטחן חשתי תכוחה ברחיים

ברבם

(ב) ועל פתח רעי ארבתי . לאשתו וישים לי גמולי: (י) תפחן לאחר אשתי . רבותינו פירשוהו לשון חשמיש כמו ויהי מוחן בבים סאסורים [שופטים י"ו]: (יא)כי היא זמה. ויכא סייתי אם משיתי בסום עון פלילי עון שמשפע יסורין רפוין לכם על ידו : (יב) ובכל תבואתי תשרש. האם הזחת לכן נמנעתי מעשום כשכוה מדבר כלשון שיקור אומר חשרש. ובלשון שרש אומר חשכש וכן ישורשו

אי הלתחים היוצחים יעקרו עם השורש: (ח) ישורשו . יעקר השתשים זכן מסעף פארה [ישעיה יי] ומשפטו יפיר הספיפים : (י) יברעון . מלשון כריעה אשרט השכיפה לזכות: אחרין. כמו החרים במ"ם : (יא) זמה . מחשבה רעה כמו זמה הים [ויקר׳ י׳ה]: פלולים. ערין משפט כמו אשב

של יד לזורך תחר להחיום נפשה ויהיה זה פכם אשר יכרעון עלים אחרים זולמי כי בהיותה רדופה אחר פרנסתה ימואו לה מחמכים ומתקים לונות : (יא) כי היא זמה, כי מחשבת כינות כיח מחשבה רמס וכות עון כרתוי לכקפט עליו: (יב) כי אש היא. מתשבם אונות דומה כות לחש בהולכת ושורפת עד חשר החבר הכל כן מחשבה הונים תבער כחש ולח תשקוש עד יצלע מפשטו וכ"כ ראוי לסיום הגמול שהמון עלמו חאבד הכל ולא משקום שם משרש בכל סבוחתי למקור הכל עם השורש: (ים אם אמאם . החם מחסקי פשפט עבדי וחמתי בעם כים לכם ריב ודין עמדי וכי לח קסבטי עמהם למשפש

T. YIII 24 73 (n'n anw)

תרגום

איוב לא

184

(נ) הַלָּא צַערָא לְנַירוֹנָאּ יתְבִירָא לְעָבְדֵי שֶׁקְר: (ד) הַלָּא הוא יחמי אורחתי וכל פסיעתי ימנה : (ה) אינ הלכית עם שקרא ווריות על נכילות רגלי : (ו) יתקלבני במשחתא דצדקא ניבע אלהא שׁלִימוּתִי : (ו) אִין תִּצְלִי אָסְתּוֹרִי מָן אוֹרְחָא וּכַחַר עִינֵי הַלַּךְ לָבִי וֹבִידִי אַהְבֵיק מְדָּעַם חבולא : (ח) אורע וחורן ייכול ולכלבי נצרי ותלשון ג

נו הַלא־אָיד לְעַנְּבֻ וְנָבֶר לְפַּעַבֵי אָנָן : מי הלא־הוא יראה דרכי וכל־צערי יספור : (ה) אס־הקלכתי עם־שוא ותחש על־מִרְמָה בַּנְלֵי : ווו ישְׁקְלֵנִי במאונר בדל וודע אלות הפרני : מו אָם תּפֶרוּ אַשְׁרִי מִנֵּי הַתְּרָהְ וְאַתַרְ שיני הָלֶהְ לָבֶי וֹבְכַפֵּי דְבַק מְאוֹם : מו אורעה ואחר יאכל וצאיצאי ישרשו

חלק ונר' . שנמלני כך : (ג) הלא איד לעול. לו כאוי לא לי : ונבר . דוגמת אל תרא ביום אחיך ביום נכרו [עובדים א'] : (ד) וכל צעדי יספור. ורואה אם הלכתי עם שוא: (ה) ותחש. וחמסכ כמו אחישנה [ישעיה ס'] כי גז חיש [חהנים ל']: (ז) מאום. כוא מום דבר שמן. ואל"ף זו כסיב ולא קרי במסורה הגדולה . וכים מגזרת לה תחסיפו. חם זו עשיתי סייתי ראוי לבה עלי קללם מ : (ח) אזרעה ואחר יאכל וצאצאי ישרשו . יעהרו השרשה :

מצורת דוד

מצודת ציון

בין: (ר) צעדי. פסיעותי: (ה) ותחש. וגו'. כפל הדכר כמ'ם: (ג) הלא איד וסמהר כמו חשתי ולא החמהמהםי [חהלים לעול. כלא לאיש עול ראני איד : ונכר. סיים]: (ו) ישקלני . מלשון משקל : ר׳ל איד זר ונכרי אשר לא נהייחה מעולם במאוני . ככף המחזנים : (ו) אשורי . רחוי הוח לפועלי חון ולח על חים כמוני: תנלי שחני פוסם כה כמו ממוך חשורי (ד) הלא הוא. חמר כן לדעת רעיו לומף [שם ייו] ו מאום . כמו מום או כוא אם משגיה כוא כדבריכם כלא רואה כוא מלפון מחומה ד"ל דבר מה מעון : דרכי וכו' : (ה) אם הלכתי . מוסב למקרא שלפניו לומר הלא יראה אם הוכפי

עם אנשי שוא להדמות להם ואם רגלי מהרו ללכת על דרך מרמה: (ו) ישהלני . מי יפן אשר ישקלני במאזני לדק לשום זכיותי לעומת עונותי אז ידע אלום מומתי כי הזכיום יכרעו: (ו) אם תשה. אם נטתה רגלי מן הדרך הראוי והנכוף ואם לבי כלר אחרי מראות עיני ואם ככפי נדבק מום ממומי בעבירה : (ח) אורעה. או יכים כגמול אשר אורע אני אם שדי ואחר יאכל מכואמי: וצאמשי ..

לְבַרֹשׁ וְאַקִין כְּטֹּות לְאַבְיוֹן : נכו אִס־לְא ברְכִינִי חַלְצֵוֹ חלציו קרי וּמְנֵז כְבִשׁי נכא) אין אַריפית של יַהַּכּי יותְרָמֵם : (כא) אָם־דְּגִיפּוֹרְזִי שַׁלִּייְתְּוֹם יִדִי אַרוֹם אָחְפִי בְּמִרְקָא ליות: וככן לנים נון הלמני גד, בו בי אוליעי להחת הובבי. (כב) בַּתַפִּי מִשְׁכְמָה תִפוּל וְאָזְרִשִׁי מִקּנָה מַלָּהָא וֹסְן סִסְפְּיֵה לָא אָסוֹבר: תִשְּׁבֵר: וֹכֹּט בִּי־פַתַּר אָלִי אִיד אַל וֹמְשְּׁצֵּוֹתוֹ לָא אִיכָל : (כר) אָם־שַׁמְתִּי

ית חופאה לחשיכא : (כ) אין לא בריכו ירזי חַרְצוֹי וּמִנְּוָתָא דְאִפְרֵי יִשְׁתְּחֵו : תפול נאדרעי מן קנה תחבר: (כנו ארזם דליח לותי חבר (כד) אין שויתי על דְהַב פביי ולפטלת אסרית רוחצני:

זָרֶב כִּקְלֵי וְלַכָּרָים אָמַרְתִּי מִבְּמַתֵּי : בלא מפיק ה'א

פנחנס למידס זו: (כב) משכמה. סוא רחב סכתף: מקנה.סים שלם העליון העגול כקנה . ועל שהוא עגול כקנה קורא אותו כן: (כג) כי פחד אלי . פחד סים בעיני אידו שהוא מביא על הרשעים לכן חדלתי מעשות : ומשאתו. ומכובדו : (כד) כסלי. כמו אשר יקוע כסלו [לעיל ח'] חקותי ומחשבתי וע"י שכליות על הכסלים הם וסכליום יועלום נקרח סמחשבס כסל: ולכתם . קבולות זכב וחולרום ממרקי

(כא) הניפותי . הרימותי כמו לח מכיף

מצודת דוד (ים) אם אראה. אם האיםי אים אוכד [שמום י"נ] : (כ) היציו . מספר נ פכלה מבלי לבום או אם כאיםי שאין כסות (חביון : (ב) אם לא . כחם לח פליכם כחו [דכרים כ'ו] : (בב) ואורעי . בכך חופי חוצי החים ההוח כי הוח החליף נוספם: (כר) בשלי . פנין בפחדו כלכשמיו וכחמם בכך חופי חלפיו בשבור כפו כלח ירחפר כפלפך [לפיל ד']: של וכוח שנין מלינה : ומנו . כחם לח

ישתמם כבור מניום ככבי כלה כחמם פביקי לו מלכום מן כנוכ : (כא) אם הביסותי . אם על היסום הנפתי יד להרוסו בכסתון כי אראה לי עזרה בשער פתשפם ועורם סימום חלפה: (בב) בחםי . נמול שוכדי יכיה חשר כחפי הוא נוכם פיד תפול משכמה הוח רוחב הנסף או זרושי משבר מן העום העליון הענול פקום : (כג) כי פוד אלי . נתופתי להניף יד ני היה חלי פחד מחיד חל הכם שנם נמול אף נא אוכל לפשום כואם מרוממום כאל ר"ל מלכר יראם הטונם שפים לי עלה כים כי פוך ירחם הרוממום : (בד) אם שמדי . החם שמםי כטחורי וַאַסְהָתִי כַר אִית לְהוֹן תְּנֶרָא פַהַדִי : (יד) וְמַה אַמְבֵּר כַּד יקים אלהא וארום יסער מה אַתיבניה : (פו) הַלָא בּכְרִיםא שקדפי פו דשקביה ואתקו יתנא במעיא חד: (מו) אין אחסנע מלשלמא צבאות מספינא ועיני ארמלתא אשיצי: (יו) ואכלית מולמי בלחובי ולא אכל יתם מנה : (יח) סטול דמשליותי אסנישני הַיך כְאַכָּא ומְכַרֵימָא דָאִמִּי דברני בניחותא: (ימ) אין אָהְפֵי בּוְרְפִילֵי מִיְּלֵית בְּסוֹתָא

תרגום

בְּרַבָּם זִעְּמֶּדִי : (יר) וּמָה אָמֶעשֶׁרו כִּיִּר יָקים אַל וְכִי־וֹפְקֹר מָרֵה אֲשִׁיבָנוּ : (מו) בולא-בבפון עשוני עשורה בייבוננה בַרָחָם אָחָר : (מו) אָמ־־אָמְנַע מַחָפָּץ דַלִים וְעִינֵי אַלְמַנָרוֹ אַכְלָה : מי וְאַכָּל בּתִי לְבַדִּי וְלָא־אָכֵל יְרָזִים מִמְנָה : פיח כי מנעורי נדלני לאב ומבשן אמי שנחנה : נים) אם־אַרְאָה אוֹבֵד מִבְּּלֵי

ישורשו לשון שיקור . ישרשו לשון שרש: (יד) ומה אעשה וגו' . זאת נחתי אל לבי וכי יפקוד את דככי מה אשיבנו: (שו) ויכונגר ברחם . אני בכטן אמי והוא בבטן אמו הכיננו יולר אחד : (מוֹ) אבלה . שלה מלחתי החותה שהוה כליון עינים המחחוה וחים מגיע קרוי כליון עינים : (יח) כי מנעורי גדלני. הכשרון הזם : באב . המגדלני והמלמדני כן למדני יושר לבי מנעירי ומבטן אמי לנחנה

מצודת - ציון מצורת דוד פלות נחתותך [יחוקחלויין]: (יר) ישקר. אף כי ידי משלם עליהם: (יד) ומח מנין וכרון והשנחה: (מו) אבלה . המחחוק אנשה . כי חמרתי חם חין כהם הכח לעמוד לדבר וחינו משיגו קרוי כליון עינים : נגדי חבל מה חעשה כחשר יקום החל (ייין) אנחנה . נהגתי חומה כמו ולח נחם לנגדי וכחשר יפקוד עלי העון הזה מה חשיב לו : (מו) הלא בבטן . וכי כוח שמות

שיפל ונמים מפני כלה מי שעשה חותי כבטן המי הוה עשה הותו בבען המו והם כולנו סכין כרחם חחד כוח רחם חום חבר ביתה חם כל חי וח"כ חובים חחים אנחנו : (מו) אם אמנע . כחם מנעתי עלמם חפך כדלים כחם כליתי עיפי חלמנה מצלי למלחום שחלתה: (יו) ואבל , וכי חכלתי פתי לבדי וגו': (יח) כי בבעורי . כמו כחב המגדל בנו מעת נעוריו כן מדת הלדקה גדלה חיתי מנעורי ונח זוכ ממני וממח לחתי מבטן המי חנהג חת כמדה הסיח ולח זותי ממנה אינור דרך כפלגה ורל מאר דכקםי בה כאילו היא אחום אומי ואני אימה ו

35/3

תרגום

מַצָּאוּ רָת: (ל) וְלְאַ־נָּתַתִּתִּי לְחַמֵּא יִבּּי לִשְאַל בְאָלֶה נַפְּשׁוּ : (לא) אִם אַ אַמְרוּ נְיִתֵי אַתְּלֵי מִיוּשְּׁ מִּבְשְׁירּ נָא נְשְׁבָּעִ : (לב) בַּחוֹץ לְאִדְיְלֵין בֵּר דְּלָבָי לָאַרַח אָפָתָּח : (לט אַם־כִּפִּירִנִי כְאָדָם פְּשְׁעֵי לְמָכֵון בְּוְבֵי עֵוֹנֵי : כלח כַּי אערוץ

מבבית ארום ארעיה פיש : ולו ולא שבקירו למחמי מוריני למשיר במומחא נפשיה: (לא) אין לא אפרו אַנשִׁי פַשְׁכָנִי פַן יְנִוֹר מַבַּמְרֵיה לא נסבע : (לב) בשוקא לא יבית ניורא דשי לאכסנאי פחחית: (לנ) אין הפית כאדם קדםי סרדי למסמע בעמפי מירחני: (לד) ארום אתנבר

לבי . לשמש וליכח לאמר אלוכות הם כקלת אומות הנדחים ועובדים לכל לכח סשמים : (ל) דלא נתתי לחשא חכי. לסקנים שולף ולחוכטו ממון שאין לי עליו כדי להשביטו ולשאול באלה נסשו של פונאיו: (לא) לא נשבע. ומחוך שנאם שביו שונאים אומי מנ מסייתי מטריחכ בסכנסת אורחים: (לב) לארח . לא היו דלפום ביתי פנימים ומקיפין בית שער מבחון או מסובין בקרני זוים להשבים פס ספורמי מלכוח שלה פסוחין לחם דרך יבום כל סבה: (לג) בחבי. במחבומי

כחשר מוחו רע בחשבי כחשר החל יהחגברום: (ל) ולא נרתי. לח מתפפי לנפול לה יוסיף לקום: (ל) ולא נתחי . כמו ולה נתן סיחון [כמדכר כ"ה]: ריל לה סוף הדכר שלה שלמתי לו חו (לב) לארח . הוה שם משותף להחים במול חלח חפי חם כים לי עליו מה הבח זהדרך ולהדרך עלמו: (לג) בחבי . פתביעת ממון לה פוכחי הו הם חכי כמו בחבהי בהליף וכות מלשון מתבוחם:

לפען ישכע לשקר ויחטה נפשו: (לא) אם לא . כהם לה המכו עלי הובי הכני מנשרי עי יתן לנו לחכול מכשרו ונחכל ולח נשכע כי כ"כ נחכל לחחום עד כי פחשוק לחכול עוד כי לחויבים היו לי : (לב) בחוץ. והסכה היה כי כמקומי לח ל מעולם כחון כגר כבח מחרן וכריה ובעומי פחחםי דלחי ביתי להחורת כבח פי לה החמנקי למתי חיבוי שהם יכניתו לבית חת כל הכה חו ר'ל פתחתי הדלחום מיל הדרך להפיר לב חנשים לכח חל ביתי ובשבור זה רבו כמו רבו חושים פולכי אורח וסים לכם לעורה להתעסק ולוס כיו לי לאויבים: (לג) אם בסיתי . כחם כסיםי פשעי כדרך שחר כני חדם חשר יכסו פשעם ויכחשו בהם כי הלח חם קרה לי מה מדבר פשע לא יחשמי בה : לשמון . מוסג על אם נומר האם הים דרכי לממון מורי למחבותי לכל יודם למי וכות כפל מנין כמ"ם: (לד) בי (כה) אין אַחָבֵי אַרוֹם סָנָאּפּ שחרי וארום בסונעא אשבחת ידי: (כו) אין אחמי אסתתר ארום ינהר וסהכא זיותן מהלף: (כו) ושרנג במומרא לבי ונשקח ידי לפומי ז (כת) לְחוֹר הוא סוּרְהוְ פַּרִישׁ ארום ברבית לאלהא מלעלא: (כמ) אין אחדי בצערא דסנאי

וכת אם־אַשְׁמַח כִּי־רַב חֵילֵי וְכִי־בַבּיר אר בי ידול (כי) אם־אראה אור בי ידול ליבר בפרער לבן ישק ידי לפי : (כת) נסייקוא עון פּלִיקֹי בַּרַכְחַשְׁתִי לָאַל מִמְעַל : (כמ) אִם־ השמח בפיד משניתי והתעורתי בי-

ממרתי מבעתי להתחזק בהם על העניים: (כה) אם אישמח בי רב חילי . לא סייתי נוסג שמחה לפני העניים בעשרי שלם להקניחם בי : (כו) אם אראה אור כי יהל . חמם במקופת גבורתה וסילה : וירת יקר הולך. מגיה וסולך כמו חוכ יקרום [זכריה י"ד] כיקר כרים [תחלים ל"ז] : (כז) ויפת בסתר

מצודת דוד חלפתם , כוח הזהב הטוב : (כה) בביר . בזהב החם חתרתי של הנחם שהוח מבטחי פרבה כמו מזער לה כביר [ישעיה י׳ו] : וחדלתי מלבעות כה׳: (בה) אם אשמח. (מ) יהל . יחיר ויזרח כמו בהלו נכו החם שמחתי חשר היה רב עשרי וחשר למיל כ"ם]: יקר . ענין הארה ובהירום מואה ידי מרבים הון וכאומר הלא קניני בן אור יקרום [זכריה י"ד]: (כו) ותשק. עוה"ז לא היו נחשבים בעיני למאומה שנין חבור ודבוק וכוח מושחל מלי נשיקה לשמוח בהם : (בו) אם אראה , החם שבות דבוק השפתים : (כה) לאל. כחל כחשר רחיתי חור השמש השר יוסיר ביומר ובחק הלמ"ד במקום הבי"ח וכן בוחר והירח המחיר והולך ומוסיף חורה : חתם לבן ישי [ש"ח כי] ומשפטו בכן ישי: (כו) ויפת . וכי בעבור חורה הרב הים (בש) בשיד , שנינו נמו חיד וכן חם נפתה לבי בסתר המחשבה לומר שיש בהם בפידו לם שוע [למיל לי] ועלינו שבר חלהום וחר שמתי חם ידי לפי להושמו מתפרה רע : והתעוררתי . מלשון הערק לכלי הוציה אם הדבר הרע הוה מן השפה ולחוץ ור"ל וכי כן כים בחמים כלה כמו יהתגברות י

שלה דברתי בפי מחומה דע כן לה היה לבי נפתה במחשבה : (בח) גם הוא עון פליאי בי חמרתי גם המחשבה לבדה הית עון הרחני להשפט עליו כי בזה בייקי מכחים בכחל ביושב ממעל לחלום כחלכום במעשה דיו : (כש) אם אשמח. פאם שמחתי במבור פיד שונהי וכי המעוררם לקום עליו לשלם לו נמני

487

תרגום

אַקרבנו : (לח) אִם־עַלִי אַדְטָתִי תוּעָק (למ) אין חילה נמינית בְּלָא וְיִחַד הַּלְמֵיהָ יִבְּכְּיִוּן : (למ) אָמ־־כֹּחְתּ אַכַלְיהִי בְלִי־כָּ,סָף וְנָפָשׁ בִּעֶּלֵיהָ הִפְּחְתִּי: שנים עוני אַגָּי, ו בוֹפָּע ענע (כֹּים ענע (בִּעַער, שעירה בַאְשֶׁרוּ הַפוּ דְּבְרֵי אִיוֹב:

מלח) אין שלי ארשא חקפול וְכַחָרָא הַלְמִיהָא בַּרָנוֹ : קפף מפש דמרהא אפתית: (מ) חַלַף חִנמֵיא יִפְקוּן סלוי נתבר פערתא הומי שלימו פתובםי איוב :

ופסכו

וישבתו

פאים: (לח) אם עלי אדמתי תועק. פל לקט שכחם ופאם יומעשרות שלא הולאתי מעשרות כראוי: ויחד תלמיה יבכיון . שחרשתי בשור וכחמור יחדיו: (למ) בלי כסף. לשכור שכירים ולמשקם ד"מ זה מעשר שני דכתיב ולרת הכסף בידך [דברים י"ד]: תפש בעליה. אכים סטוכד כם : (מ) באשה . [דכר מכאש] כמו באושים [ישעיה ה'] ואם לא עשיתי כן תחת חשה ילא חום קנה כ' חושעיה למדחך תורה ד"ה שדה המעלה חוחים יפה לורעה חמים ושדם המעלה באושים יפה לזרעה שעודים. ומה טעם חחם תשם יצא חוח עד כאן הוא חוזר ומתכבא כמה נבואות ואת אושר חמו

מצודת דוד

(כושע יין: (לש) השתתי. כדתבתי כמו מפח נפש [לעיל ה׳ח] : (מ) חוח מין קון: באשת . דומה כוח לבעורה ונרועה ממנה וכן ויעם בחוםים [ישעיה כ׳] שהוה מין דומה למנכים וגרוע מהם:

פספר פסיעותי כ"ל אנלה לו מלפוני לבי (לח) תלסיה . הערוגות כמו חלמי שדי ואקרב אומו כמו שמקרבין את השר : (לה) אם עלי . חזר לדבריו הראשונים אתר חם חדמת שדי תועק עלי להעיד שהיח אולי בנזל ואם חלמים כולם יחד יבכיון להתחונו על שכבוש החת ידי שכר הפועלים מוכדי אדמה והיא שנין מלילה: (לם) אם

בחה. עשה חזר ופירש חמריו לומר חם חכלפי כח השדה ומבוחשה כלי כסף מחירה לעובדי החדמה וחם הדחבתי והכחבתי נפש בעלים הרחשונים לעשוק שדה מכלי נסף שכרו : (ב) תחת חמה. אף יהיה גמול כשונש שנתקום החמה סורועה יצח חות ובמקום השעורה חומה כחשה : תמו דבריאיוב. נס חופ דברי חיוב שחמר הנה נשלמו חמרי לח חדבר עוד מעשה וכחומר הנה כבר ספרתי כושר דרכי ורוב המכלוב הבחה אני חתר מרבים הבדולה וההצלחה שהים לי מחו וחין לי מעור על דכרי המכחוב ומה ח"ב חוסיף לדבר עוד [העולה מהדברים החלה כי יספר מרכים נדולתו ונודל הלחשו שהיה לו מחז וכשרא מששיא חשר בעבירם בחק נו כבורות וכניה מוד בפר שרבי עו בתוב אל בקוב כי חף רְכַפַּת בַּיְוְתָנֵיָא וּבְסִיר נַנִיסְתָּא יתברנני ושתקית לא אפום סעלנא: (לה) מן ינוור עלי דיקפל סני הא רנוני דשףי עני יָתִי וּפְתַקא דְּכְתַב אנש תנרי : (לו) אין לא של בחפר אסוברניה ארכבניה כליכין לי : (לו) סנין פסימתי אחוניה דְּכְמָת אַרְכוֹנָא אַכְרְבִנֵיה זּ

תרנום

אַערוץ ו הַבְּיון רַבָּרו ובוו־יםשְׁפָּחוֹרו יחתני נאדם לאדאנא פתח: (לה) מי יתוליו שמעלי דון תוי שדי יענני וְסָפֶר בְּהַב אֵישׁ רִיבִי : (לו) אִמ־־לְא על־שַׁכִמִי אָשָּׁאָנוּ אָעֶנְדָנוּ עִמְרָוֹת לֵי : ולח מספר צעבי אנידנו כמו לניד אקרבנו

רשיי

במחבואי: (לד) כי אערוץ . מתחילה הייתי מכניע המון רכה של כשעים ועתה אף כשדים זה העם לא סיה [ישעיה כ"ג]: יחתני . מילאני: (לה) הן תוי שדי יענני . ולואי שיעיד עלי המקום כדין כמו שכתב עלי תם ישר ויכא אלהים [לעיל אי] גם משה שכתב ספרו מספרי יעיד עלי. וכן היה איוב אומר הנה להוות אותי ואת כושרי שדי יענני. לבקשם ואת: וספר כתב איש ריבי. כתב גם הוא ספכו להחווכה עמי : (לו) אשאנו . לכותב את ספכי: אענדנו פֿקשרט לספר שטרות לי : (לו) מספר צעדי אגידנו . לפותר

מצודת דוד (לד) אערוץ. חשכור כמו בערוך נחלים אפרוץ. ר"ל וכי עשיתי כוחת עד שיבות: לנפיל לין : המון. עם רב ולתוספת ביחור עלי הדבר הזה חשר מחז היה הכת בידי חתרון הדין עם מי וכמ"ם למעלה

מצודת ציון אמר רכה : יחתני . מלשון חתת ושכר : לערוך ולשכר המון רב מן האנשים ועתה וארם. וחשתוק כמו וידום חכרן [ויקרח הכזוי מן המשפחות משבר ומפחד חותי בין: (לה) תוי. כמו מחוי וכוח מלשון וכע"כ חשמוק וחסכול ולה חלה מפתה מחום ומחסר החל"ף וכן ח"י רגוני וכ"כ כיתי לירחתי ממנו : (לה) מי יתן וגו' . ולה פתחום [דברים כי] מיח ולה מירוג: מי יתן לי חים חשר ישמע חלי למלחום יענני, מל' ענים וחשובם: וספר . הוח"ו חשוקחי כי הן החותי חשר שדי יענה לי כיא במקום או : (לו) אם לא. הוא שנין לומר מה פשעיונים למעלה אדבר והשיברי שבועם כמו אם לא שויחי ודוממתי (חהלי" כמה לי שונות וכו" או שאיש ריבי המתוכה סל'א]: אענרבו . ענין עניכה וקשירה עמדי יכתוב בספר כל דברי ויכוחף יכן פנדם על גרגרותיך [משליו"] : למען יעמדו ימים רבים ויבחנו דור תלמיה

בי יפן בספר ויוחקו : (לו) אם לא . אם אמנא אים אשר ישלא משוקםי באחם: מפתי חלכ כנה כחמת חבה חותי על שכשי ולה יכיה עלי למשה והקשור הופי של דחשי לפיום לי נמסרום כי- מחד חתכם וחתפחר כו : (לו) מספר . חביד לם

כומייים

חוכמתא : (ח) בקושמא רות

נבואתא

לב יש נישבתו שלשת האנשים האלה לב (א) ופסקו חלחא נברים האלין מלאתבא ית דאליהוא בר ברכאל ביוארת מן אַלָהָא: (ג) וּבְחַלָּת חַבְרוֹי

איוב

מענות אתראיוב כי הוא צדיק איוב ממול דהוא זכי בשיניו: (כ) ויי חר אף ו אָליתוא בור בשיניו: (כ) ותקף רונוא ברכאל תבוף ממשפחת רם באיוב חרה מן נניפת אברהם פאיוב מקר אפו על -צדקו נפשו מאלהים: רונוה מפול ובאותה נפשיה על אשר תקו הריה אפו על אשר תקף רונויה במול דלא לא־מצאו מענדה וירשיעו את־איוב: אשנחו חייבוא וחייבו יה

את איוב ת"ע במקום את אלהים ואליהו

דברי פיוב. אלא כך אומר איוב אם לא עשיתי כן יחמו דברי איוב ואל יהי פתחון פה לומר לפניך בערתי הקודש [דברים כ"ו] כך כמיםי בפסיקתה בפרשת עשר תעשר [שם י"ד] מפורש כן מן הפסוקים כאלו: מענה אליהוא.

כב (ב) ממשפחת רם . חברהם שנימר החדם הגדול בעוהים [יהושע י"ד] זה הברהם: מאלהים . יותר מן המקום: (ג) וירשיעו את איוב . זה אחד מן המקראות שתקנו סופרים את

לשון ככתוב ויכשיעו כלפי המקום בשתיקותם היה לו לכתוב אלם שכינה הכתוב. וכן וחל חרחה ברעתי [במדבר י"ח] ברעהם הי"ל לכסוב . שלא שכינה הכסוב וכן הרבה מקומות בהפרי ובמסורת

הגדולה

מצודת דוד מצודת ציון

לב (א) וישבתו . נחו ופסקו כמו הלעירים וכוזי מספחום יבווהו וחף יסבול מכחובום שונות ולה בעבור עון מה כי

משר פים מהר בכל הדברים שיש להזהר בהם וירבה לספר מרבית לדקתו ויושר סנסגמר וישפוט של שלמו גמול שונש חם חשה בדבר מה] : כב (א) וישבתי . שלשת הרעים המכרים פסקו מלהשיב לחיוב כי הוא החזים

אם שלמו לודיק ומעקה לה מלהו מענה בדברי היסורים הבר בחו שליו : (ב) הבווי . מבני נחור אחי אברכם כמ"ם אם עון בכורו ואם בח אמי (ברחבים כיב): ממצפחת רם . כי דם כיה מזרע כוז : באיוב . על חיוב שרב על שכלדים אם עומו יותר מן כאל כי אמר שכוא עבה מבפט ולדקה וראוי כות לבמול פיב וכמקום מסר ככל כיד כמערכה ונעבק ממנו במול לדקו : (ג) רפיו . של חיוב : לא מצאו . לח השכילו למוח מענה על דברי חייב :

קפמ פירב: דו נאליהו סמו נת מו נאליהו הברה אתר-איוב בדברים איוב בפליא ארום פבין הנון פרנע לקפוא : (ני) נולא בּ, וֹללוֹם בוֹשְׁרַם מְשׁׁנּה בֹּהְמֵים : אליהוא ארום לית קיובתא (ה) נירא אלירוא כי אין מענה בפי רונויה: (ו) נאתיב אליהוא שלשת האנשים ניחר אפו: (ו) נישן ו בר ברכאל ביואה ואמר אַליתיא בָּן־בַּרַכְאֵל תַבּוּיִי נַיאמַר צָּעִיר וומר אנא ליומיא ואתון אַנֵּר לְיִמִים וְאַתָּם יְשִׁישִׁים עַל־בֹּן קשישין ממול היכנא אסתפיתי ידחילית מלחוארה מנדעא יַחַלְתִּי נָאִירָא ו מַחַוֹּת דַעֵּן אָתְכָם: יחכון: (ו) אַמַרִירת יוֹמֵיא ים ללון וסניעי שניא יודיעון יים לאמרשי ימים ידברו ורב שנים יריש חכמרה : מו אכן רות רבוא

סגדולה: (ד) חכה . סמחין : כי זקנים המה ממנו לימים . פאחרים לכן חדל לו עד ששתקו כם: מענם אליסוא: (ו) זחלתי. ידלתי : (ח) אכן רוח היא באנוש . סתכתה ולא ע"י יתיה חספה 636

מצודת דוד מצודת ציון

מירשיעו זאת איוב . הוח מקון מופרים שכם מגש (שם י"ד) : (ד) חבת . מכיח כטי אל המקום ור"ל כמה שלח המחין כמו לכן חכו לי [לפניה נין ו מנאו מענה הרשיעו דין שמים וכלא תקון (ו) וחלתי. ענין אימה ופחד והוא מלפוי יאמר שבמה שלא השיבו נרמו לאיוב דחלא בחלוף הד"ן בדל"ם וכן ימי מעכו שירשע עוד יותר להרכות בתלונה כי [לעיל י"ו] שהוא מלשון נדעכו בדל"ם: פשב שרשיו כודו לו: (ד) ואליהו חכה . כותות . מלכגיד כמו וחמוםי בחזניכם מד כה המתין מלהשיב אם איוב בדברים

כשמורים כלבו מחז כחל לכתלום וזכו לפי ששלשת כרעים ככם כיו זכנים מתפ למספר ימים ולה דוב לכשיב אמרים לפניכם וכאשר יאמר למטה : (ה) וירא כחשר רחם חשר חין מעום בפיהם חו חרם חפו גם עליהם ולח המחין שד : (ו) צעיר אני, כהומר דעו מה בשחקתי עד סנה לא היה בעבור כי לא ידעתי מס להשיב ועתה למדתי מה מדבריכה לא כן הוא כי התשובה נכונה בפי מאז אבל של כי אני נעיר לימים ואתם זקנים על כן יראשי מלהגיד דעתי לכם: (ז) אשרתי כי חמרתי כמו שמרכים הימים ילמדו הדבור להילד היולד כן רוב השנים יודימו חכמה לבעלים; כי לפי רוב השנים ירבו החקירה והשתולום העיון ולזה אמרשי מם ידעתי אשר וא ידעו המה ובעבור זה חדלתי אמרי כי יראמי פן אהיה לכוז : (ח) אבן . . חמם רוחה חני עמה כי רות השכלי חשר כית בחנוש כית כמלמדם

202

באנוש

יוו ולא פור לותי סליא אים : נידו ולא־ערך אלי מלין (מו) אָהָכרוּ לָא אָתִיכוּ חוב וּבְאַמְרֵיכָם לָא אַשִׁיבְנֵּוּ: (מו) חַתּנּ לאַ־ ענו עור הועהיקו מהום מלים : יםללון שחפו ולא אחיבו (מו) והוהלתי כי-לא ידברו כי עמדו שוב: (יו) אַפִיכ לְחוֹד אָנָא לא־ענוּ עוֹד : (יו) אַפּיבּאני פוח ארום סליתי סליא חל קי אותה דעי אחדיאני : (יח) כרי מַבְּ'תִי מִלְיִם הְׁשִׁצִילַתְנִי רָוּחַ בִּמְנֵי : נים) הַנָּהְ בִּשְׁנִי בְּנִין לְא יִפְּרֵעָה בָאבות

ובמימריכון לא אתיבניה : אִסְתַּלְקּוּ מְנָהוֹן מְלֵיֵא : (מו) ואוריבית ארום לא שַקַּתְנִי רוּחַ דְּכְרֵיִםי : (ימ) הָא בים הוד חבר חדת בלא

חדשים

לכם למשט לכוד המקום בכך: (יד) ולא ערך אלי מלין . קובלכה סות אוי שלה ערך הלי מלין: ובאמריכם לא אשיבנו. לה כחותן למרים שהשיבותם לו הייתי משיבו: (מו) העתיקו. סרו מהן מילין. (ים) הנה במני . מלא רוח דכרים לסשיב בתאוה : כיין לא יפחת

מצודת ציון לה מולק חחתים [לקמן ל"ו]: רוח כשני. חלל בשני ותוירו: (ים) סאבות. כנחדום

מצודת דוד כוחיל וכוח יודע בעלמו שחין כידו עון כ"ו]: (יר) ערך . סדר : (פו) עמרו רב והנה קלר בדבר המוכן מחליו: (יד) ולא בחקו וכן עמדתי והחבונן כי [לעיל שדן אלי מלין. כחומר עכ"ז לה יחשוב ל"ן : (יה) מלתי . כמו מלחקר חיוב שהדין עמדו כי כל הטענות חשר ערך בחלים: הציקתני. ענין לר ודוחק כמד למול דבריכם מסיפור יושר דרכו וכשרון סנהגתו הנה כל אלה לא ערך אלי ביל חין מה נהם לדחות חמרי כי לח חשיב נו כחמריכם נומר שכח נו בעבור מרבים

פשעו לשיוכל לדחותם בסיפור יושר דרכו: (מו) חתו. בעבור סכלות התשובה נשכרו כי חיוב סתר דבריהם ולח מלחו עיד מענה וסרו הדברים מפיהם ולח ירברי עוד: (מו) והוחלתי . כאומר הנה מתחלה הוחלתי כי חשכתי שהמה ישיבו נהשכל ואף ברתוחי כי וא מנאו חכמה הוחלתי עוד עד כי לא ידברו כלל עד כי שחקו ולא ענו פוד וחמו דבריהם מכל וכל: (יו) אענה. עקם חענה חף חני חלקי כפי החלק שמנו כם וחף חני חגיד דעתי: (יח) כי מלתי מלים. כיל חיח לי להמחפק כי אני שלה פן המרים והויר חלל בטני דחוקה ולרה לי בעבור מרבים החמרים אשר בה והוא מלשון מלילה והפלנה : (ים) ביין. כנאד יין אשר לא נפשח וכא פג שעמו ולום כות חזק ביותר עד חבר יבקע חת כנחד וינח וכתו נחדום חדבים אשר יסבקשו מהר מחווק היון אבר נהם ויולא א"כ היין מאליו כן הדברים

נבואָתָא הָיא בָּבֵר נָשׁ וּמִימַר שבי תביננון: (מ) לא בברבני מפיסיו ומביא יבינא קבל סני אחני מנדעי ברם ער הפשפשון מליא : מנכון: (יבו דּלְמָא מִימְרוּן ישׁקפּצֵיה לָא נְבֵר נ

תרגום

באנוש ונשמת שבי תבינם: (מ) לא־ בבים יחכמו חוקנים יבונו משפם : יי לבן אָמַרְתִּי שִׁמְעָה־לָי אַחַנֶּה דַעֵי דִינָא: (י) בְּנִין כּוּ אַפרִית אַף־אָנִי : ניא הַן הוחלְהִי ו לְדִבְרֵיכֶם אָנָא : ניא) הַא אוֹרְיכֵירוּ אָלון עד־תבונתיכם עד־תחקרון מלין : לפתומיכון אַציי עד ביונקכון (ים) ועדיכם אתבונן והנה אין לאיוב (ים ונביכון אתבין והא ליח מוכית שונה אמריו מכם : וים פו-- לאיור מכפו סתיב פיקור תאמרו מצאנו הכמה בל ידפנו לא־־ אשנהנא חונקתא אלהא

אלא רוח המקום הוא : (יב) ועדיכם אתבונן. התכוננתי ככם וראית" כי אין מוכיח לאיוב : (יג) פן תאמרו . אל תאמרו מלאנו קכמה כשתיקתנו שלה להקניטו עוד: כי אל ידפנו ולא איש. לה סים

מצודת דוד מצודת ציון [לעיל י"ב]: (יא) הוחלתי. ענין המתנה חכמה יהיה נער או זקן : וגשמת כמו ויחל עוד [ברחשים ח'] : אוין . הנשמה הכחה משדי הית המבינה חם אסשיב באזני : (יב) ועריכם . ואליכם כולם כנער כוקן והוא כפל ענין במ"ם : כמו מגע עדיך [לעיל ד']: (יג) ידפנו. (מ) לא רבים . ולכן לח ימוחו בעולם שנין כחישה ודחיה כמו עלה נדף [ויקרח חכמים רבים חף כי רבים המה חשר שוקדים בעיון החכמה והשתדלום החקירם

כי אין כדבר חלוי כ'א ברוח כשכלי ומעם כמה אשר קנו אותה : זוקנים . מלח לא משמשם בשנים לומר לא זקנים יכינו משפט פחכמה עם כי יאריכו יפי כשמדלוחם וכשקדת חקירותם: (י) לבן. כוחיל והחכמה חלוי ברוח החדם לכן אמרקי לאיוב שמעה לי אביד דעתי אף אני עם כי אני לעיר לימים כי אולי הוכנם כוחי ביותר : (יא) ת הוחלתי. הנה נכר שמרתי דרכי המוסר כי הוחלתי עד חשמם דבריכם והייםי מחזין חמרים עד החמו דכרי חבונוחיכם עד חשלימו לחקור חמרים וכוח כפל ענין כמ"ם: (יב) :עדיכם . וחל דבריכם הייםי מחבונן והנה חין מי בכם מברר חמרים לחיוב חין חחד מכם עונה חמרים רחוים לו כחומר כנה לח שמעתי שלחי כול המרים הכל הין ככם ממם : (יו) שן תאמרו . פן מחשבו לומר כנם פנאנו חשובה שושכלת ומוחכתם לושר לו שים בידו שון רב אחר שהאל היה בשוכריו וכות ידפט ולה חים כמוני ולה חשיד קב"ם דשביד דינה כלה דינה וכחומר כנה בחתם וה בחכמה דברסם כי חין זה משוכה הרחויה לו להשתיק המיים לברו

のつけに

איוב לג SZ5 אוב מאר אובלים שמת בלא איוב מלי ונלר ובן קאוינה (ב) הַנַּה־דָגָא פָּתַחְהִי פֹּי דִּבְּרָהְ לְשׁוּנֵיָ בְּחָבֵּי : (נ) יְשֶׁר-לְבֵי אֲמָרֵי וְרַצַּת שְׁבְּחַׁי בנור מִלְרָנּ : נוֹ נְנְעַבֹּאֵלְ נְשְׁלֵינִנִּ וֹנְשְׁמֵת שַׁבֵּי הְחַינִי : ווּ אִם־תּוּכֵל־ הַשִּׁיבַנִי שֶׁרְכָה לְפָנֵי הִתְיצֵבָה : מו הַאָר אני רפוד לאל מחשר קבצתי נם-אוי : מי דונה אמתי לא תבניהור.

לב (א) וברם שבע ברון איוב מלי וכל פחומי אציח: (ב) הא כדון פתחית פוסי סלילח לישני בסוריני: מם הריצות לבבי מיקרי ומנדע ספותי בריר מלילו : (ד) רוח דאלהא שבבת יתי ומימר שַׁדִּי תַּקִימנני: (ה) אין מוכל התיבנני פבר קדמי אַתְעַתָּד : (ו) הָא אַנָא דְכִמְתָּדְּ לאלהא מן שינא אחלשית לחוד אנא : (ו) הא אימתי לא טבמטלב ומוני מלב לא

לנ (ד) רוח אל עשתני . ואיני חוק יותר ממך : (ו) הן אני כפיך לאל. כמו ששחל פיך להחווכה עם [מי שלח יבעתך]. למי שלם יכעיסך הן אני במקומו של הקב"ה ובשבילו לדבר דבריו ב ולכפי

מצודת דוד אולם שמע נא . כ'ל אל לג (ד) רוח . לנון כמו הנני נותן כי חמרי ול בדעם אדבר ומה ני בכם יותר מלשון נשימה ונשיבה והוא ענין מחמרי משל שישת הרעום כי חולם שמע עתה הכח בהפחת הרוח : (ו) קרצתי. נחתך פלי ואם כולם האזינה ואל מקון בכם ונחטב ללמי וכוא מלפון קרן מלפון כאי לרבויים כי לח דברי ריק המה : [ירמיה מין]: (ו) חבעתר, מלשון כפחה

מדבר למוני בנגיעתה בחיך כדרך הידכר וכחותר הנה כבר פרכתי חמרים ותמהר לשוני לדבר לחות מכלי המחנה ועכוב : (ג) ישר לבי אמרי . הנה חמרי המה ביושר הלב לה בדבר שפשים להטעות ולרמות : ודעת שפתי ברור מללו . הוח" כפוך כמו ודעת ברור שפתי מלון ר'ל שפתי יחמרו דעת ברור ונקי מבלי הטעחה וכפל כדבר במ"ם : (ד) רוח אל , לנון כחל ברח חותי ומחמר פיו מתייני ומומל היכ עלי למעון עבורו ולהלדיקו : (ד) אם תוכל . חם המלח ידך די השיב של מחמרי השיכני: ערבה, פרוך טענוחיך (פני והחילב למולי ד'ל כל מה שחומל" להשיב אמור : (ו) הן אני כפיך לאל . הנני נשפט ממך בעבור האל כמאמר פיף שחמרת וה היש כמוני השנט נבוה יחדיו למשפט לעיל ט"י עתה הנני היש כמוך פי פחומר קורלתי גם אני כמו אתם : (ו) הנה אימתי . וא מהיה נועד מפחדי יָתְפַתָּח לָנִינִין מַרְתִּין יִתְבָּוְע נ (כ) אַמַלֵּל וְיַרְוַח לְנַרְמִי אָפְתַח ספותי נאתיב: (כא) לא כדון אַפָּב אַפַּי נְבַר וּלְבַר נָשׁ לָא אַשׁתמוֹדע: (כב) אַרוֹם לַשׁ ידעית לאשתמודעא כועיר פון יְסוֹבֵר לִי אַפִּין בַּעָבֶד : 10.

וברב

אָרָשִׁים יָבּ,קעַ : נוֹ אַדַּבְּרָה וְיְרָנִח־ּלֵי אַפְתַּח שִּׁפְּתַנִי וְאָמֶענָה : (כא) אַל־נָא אַשָּׁא פֿנּעראַיִּה נֹאַלְרַאָּנָם לָא אַכּנּנֹט : יכבו בַּי לֹא יַבְעָתִי צִּקבָנָה בִּקִעֹם יִשְּׁצְּקנִי

> ואולם רשי

"פתה . כיין חדש שאינו נפסח וסום נופח ואף בחוך חובות חדשים זמכקעם: אובות . מדום עשוין כקומום אדם גכוסים: וכא) לא אכנה . לא אשנה דברי להחליפו לכבודו כמו שאמר למעלה ויהשימו אם אהב זה כינוי שמשנה את הדבר בשביל כבודו אך אני זאת לם אטשה כי כפה מלא אוכיחנו : (כב) כמעש ישאני . יסלקני מן סמולם וים פוחרים ישאני כמו וחשם סארן מסניו [נחום אי]:

אחין לו דומה במקרת : (ב) דירוח. מל׳ השמורים בכטני כחילו יבקשו הכסן דילה יסרוותה וכוח הפוך הדחק: (כא) אבנה, מחליהם: (ב) ארברה, לוחם חדבר דברי מלפון כנוי צחינו שם השלמי וכן וכשם וחוליה מלין ויסיה לי ככטני הרוחה מן כמנוי: אפתח. דק חפתח שפתי וכזם אענה כי הדברים ינאו מעומם לגודל הרבוי וגם זה ענין מלילה: (כא) אל נא אשא. כנה עתה לה חבה פני חים להחניף למי לכסות על קלונו חף לח חדבר חל אדם בכנויים כחילו חין דכרי עליו חלם בפה מלח חייחד עליו הדבור ולח ברמז: (כב) בי לא ירעתי . כחומר חף חם חרום

מצודת ציון שהרולה להעלים שם מי מפני הכבוד ירכדומה או מזכירו בכנוי כאילו הכוונה של אחר: (כב) במעם. ר'ל קרוב הדבר ימעם המרחק והכ"ף כח לחמחם הדבר : שאני . עניו הבערה ובריפה כמו וחבה כחרך מפניו [נחום חי] : רוח

פחינו ית ידעתי לעשותו : כמעם . כי בעיני קרוב הדכר חשר ישרפני כי חשר שבני בעבור עון חנופם ככנוי [כעולה מהמעוה ההיה חבר חליהוח ים סעם משבר שמק עד הנה כי בעבור חשר כי חיוב היו זקנים ממנו לימים לח ערב לבו לגשם לדבר אמריו כי חשב אשר ברוב בששולות יושג החכמה והמה השחדלו בה הרכם מן הימים אכל אחר שרחה שלא השבילו במעום ובסוף שמדו ולא שנו שוד שיכ מוד מכחסבר להחחפק לחשוך חמריו וחמר חשר מנחה ישיב חמרים בפס מיח ולח יחניף חף לח יכנס] :

יתונם

קצב מַאָּנושׁ: ניִט מַדּוּשַ אֵלֶי רִיבִּוֹתְ כִּי בין לומיה לשימה ארום כל דבריו לא ישנה : (יו) כי־באתת פחום לא יחיב : (יו) ארום כל דבריו לא יָבַבָּרַרַבָּאָל וֹבְשְׁמַיִם לָא יְשׁוּרָנָה : (מו בַחַלִּוֹם ו חָוֹיון לֵינְה בִנְפָּל הַּרְדֵּמָה על־־בְּאָנְשֵׁים בְּתְנוּמוֹת עֲלֵי מִשְׁכָּב : (מו) אַן יַנְלָה אָןן בְּינְשִׁים וּבְּמַסְרָם יַחַהִּם : ניו לְהָסִיר אָדָם מַצְשָׁהְ וְגַּוָּה

אלהא פן בר נש: (ינ) מא דין לוחיה נציתא ארום כל בחרא שותא ימלל אלהא ובתניתא לא אצמריך למסביה: דליליא כר נפלח שינתא פַמַקְתָא עַל בּנֵי נִשְׁא בְנִיוּמְתָא על בי מרְמְכָא: (מו) הַיכְרֵין ישלי אורנא כני נשא בחתום (מי) לאַערְאָה בַר נִשׁ מָן עובדא

סאדם . כי סרבה יש להקב"ה לדקות יותר מאנוש : (מו) או יבלת און אנשים . כמו שמשה 'להבימלך בחלום הלילה: ובמסרם יחתם. מוחמן ומייסרן ביסורין על עונס : (יו) להסיר אדם . בחליו : מעשה . שסים בדעתו לעשות : וגוה מגבר יכסה . ביסוריו לממן סכנישו ולהשפילו לשוב כדי שיחשוך נפשו משיתה גמורה . גוה . כמו

מצודת ציון קרוב [במדבר כ'ד] : (מו) ובמסרם . מוחמי ברכום [ברכום ס'ב]: (יו) תוח . כמו וגחוה :

האבה

מצודת דוד חשבת למשפט וכו': (ינ) מדוע אליו (יד) ישורנה. יראנה כמו אשורנו ולא דיבות . מדוע טענת למולו על חשר לח ישנה לחדם על דבריו ד"ל לח יגלה חוזן מוסר יסורים: יהתם. ענין גמר והקלמה כחדם במה חשה וחשם למשן יחדל מהם וכן ועל החמום [נחמיה י'] ובדרו"ל כל פימהר לשוב חהו מה שחמר פשעי וקטחתי פודיעני [לעיל י"ג] : (יד) כי באמת . פנה לא כן הוא כי האל ידבר בענין אחד ועוד בענין שני למי חשר לח ירחק חם

פרחשונה ולח יבין כה : (מו) בחלום . החתם הוח כי בחלום מרחים הלילה חי בשת נופלת הרדמה על אנשים והיא שינה שמוקה או בשת יתומום על המשכב שכית שינה קלה לכ"ה לפי הכנחו : (מו) או יגלה . בחלום ינלה חוזן חנשים כי מרחה ל בחלום דבר ידמה לחשר ננור פליו שהיה מדה במדה לדבר חשר חטח וחשם: ובמסרם יחתם, ואם לא ישכילו לדעת ע"י החלום ולא ישובו לה' אז יגמור ההודעם פתה שישלת פליהם יסורים הרחוים להם הדומים חל פשעיהם להשכיל מהם ולשוב לכי וחוכ הם החמירה לנבוה וכמ"ם חשב חנום עד דכה וחחמר שובו כני חדם [סכלים צ']: (יו) להמיר . ד'ל מתחלה יבלה אוזן בחלום למען הסיר את האדם שן מפשה הגדרה כחשר ישוב להי ולמען יהיה נכסה הגחוה מן החדם לבל נאירני וקל מליא אשמע : (מ) נכי אנא מדלית מרד שוינ אָנָא וְלָא סירְחָנָא לי : (י) הא תרעומתא עלי ישבח יחשבנני לבעל דבבא ליה : (יא) ישני בישת בנלי ינמר בל שבילי: (יב) האדא לא אלחא

תרנום

לאכפי עליה לא־יכבר : m אַה אַבורה באוני וֹלוּכְ מִלְוֹן אַמְּמְנֵי : מש זַדְ אַנִי בַּלִי־פַשׁע הַרָּ אַנֹכֵי וַלְא בון לָי : נוֹ בון תְּנואוּת עְּלֵי יִמְצְאַ לחשבני לאונב לו : (יא) ישם בפר דַנְלֵי וֹשׁמֹר כַּלִּ־אָרְחֹתֵי : (יב) הָן־וְאת וְכֵיהָא אַמִיכְּוָד אַרוּם יְהַבְּּכָב לא־צַבַקה אָענָרָ כִי־ירָכָּה אָלוה ח' זעירא

מצודת ציון

(ז) ואכפי. כפייתי כמו אכף עליו פיסו [משלי י"ו] : (ש) חף . שהור ומשופשף כמו נזיר לא יחוף ראשו. וכמו בכל חפין את הכלים: (י) תנואות . עלילות לשון סואנה [שופטים י"ד] לשוב מן המקום : (יב) כי ירבה אלוה מאנוש. אין המקום לכיך כל כך לדקדק אחר

מצודת דוד שרעדה: ואכפי , מלשון לפיה ונגישה להסתם טענותיך: ואלפי, הלפייה וכננישה כמו כי חכף עליו פיכו [משלי ש"ו] : ממני לח יכבד עליך ר"ל חיו לי מוום (מ) וך, מלשון זכום ובסירום: חף. נגרד עליך כי כמוני כמוך: (ח) אך אסרת ומנוקה ובדרוץ למסמך לחפיפה טבילה באוני. כחומר חם לח דברם חלי כים לנדק ס'ו]: (י) תנואות, פלילות ודברים לרעיך אך באורי באה ושתעתי גם אני : במבוטלים וכן וידעתם את סנואתי [במדבר ופול סלין. פול דברים בעלמא מבלי השכל: יירן וימכן שכוח הפוך מן מוחוכ כות (ש) תף אנכי . מנוקה חני מעון וכות מבקם [שופטים י'ד]: (יא) בסד . כס כפל במ"ם: (י) הן תנואות. ככס מלח כבני ענים לסגור בהם רגלי התפום וכן עלי עלילות דברים ותושב חותי לי והשם כסד [לעיל "ג]: (יב) ירבת. ינדל לחויב וכחילו ינקום כי: (יא) ישם בסד. לשמור כל חרחוםי לכל חברת עם כי

פפו ורכי המלך [ירמיה מ"ה] : שם רגלי כרכלי עלים סגורים ועוד כופים ישורנה יתני מגורים וה"ח לי ללכם ור"ל הרכם עלי מכחובום עד כלי די וכנס כדברים פחלה שמעתי חותר מדכר : (יב) הן זאת תוי. כ"ל הנה זחם חשר חענד שלח חודם בתרעומוקיך הוא על כי ירכה אלוה במעלה מו האנים ואם האים השלם אינו מבמש של ינות כ"ב התקום כ"ה חשר יגדל מחוד ממשלם החנוש וכחומר לח חשיב לך כמד שהשיבו רעיד שלח חלדק בעבור כי חתה מלח עון כי יחכן שחתה לדיק ועב"ו לה שמרעם בלרה כי בודתי הדין עם המקום יכחשר יפרש חמריו לממה במענה פאם

יופיף

192

קצב ונכן וקריבת לשותת נקשיה דאו : וכבו והקרב לשתת נקש החייו אים אלה וכולא מובפו ב'ממנים: (כו אם ביה בּלְהוו בּלְאַנּנ מַלִיץ אָחֶר מִנִּי־אָלָף לְרַאָּיִר לְאָתָּם לכה לה שניה שני (כני) ונום לחנן : (כני) ני בולה ניאלה שנה ב לבוני ואפר פורק יפיה פולפנא: מורדת שהת מצאתי לפר: נכש הפפש בשותת אשיבור פורקנא: (כני) אַנְעְלָנִה בּפרֹצִי זֹעִיר בְּהָשְׁרוּ מִנְּהָר הָשִׁיב לִיִּמֹ בְּתְּלְנִיוּ

ונשמת ה למיתותא : (כנ) אין מַלְאָכָא חַרָא פַרַקלימָא מָן ביני אלף קשינור, א להנאה שלוי נאמר פרוק יתיה מלמתת מן רבותא יתוב ליוםי פליותיה:

א' דנושה

מדוכתים [חולין מ"כ]: לא ראו . אין להם מראה וחואר: (כג) אחר מני אלף. במגידי פשעו וסוח ילין ישכו: (כד) ויחננו . סמקום: פדעהו . כמו פדאסו . אל"ף מתחלפת בעי"ן והשנין מוכיה : מצאתי כופר . והוא פדיון: (כה) רמפש בשרו מנער. לוטפש אשקו"ם בלפ"ז מנוער נתעורר בשרו מן הנוער שהיה מטער ומשושק [בייסורי] חליו . ואין לפיבה זו דמיון במקרא . ולפי הפנינים סולרכנו לפרשו כמשמע הענין . והפותר בלשון רפש ואומר הש"ם נמוספת בו כמו [בכחשית מ"ר] נלטדק טומס סום מחוד כי שין פר"ם מוספת בחיבה כי אם בלשון מחסעל . או נחסעל ובחיבה

שימודה

יעתר

מצודת דוד (בב) וחכרב , וכחשר שדיין לה כשכיל רחש (ברחשים נין : (כר) סרשה . כפר פרבה נפשו לצוח חל הקבר כי יסחכן פדהו : (בה) רפשש , היה מלה מורכםם מחוד : והיהו. נפשו החיונית קרבה לבוח מן רטוב ומן פש שהוח ענין רבוי כפף מל ידי שלוחי מ'ה הממיחים אח האדם: משה מששה . [ויקרא י'ג] : מלימי . (בג) אם יש עליו . כחשר יכים נדון חז כשוריו כמי כן מי זם כפלם (ש"ח י"ן ב בכ"ר של מעום חם ימוח עליו מוחך

מלמד אנות ומלין טוב לכניד של החדם יושר מה חשר משה וחף חם המלחך האם פות חחד מן חוף כי החקלים מומדים פליו חובר וכות וברו מיתר זכות ב (בד) ויהננו . שכ"ו יחק חותו המקום ויחיד אל המלחד המלין פרה חותו מדדם שחם כי בכוכום וסיושר הכיח תוחמי די פריון נמשו פס כי רכו מלחדי החור כי פיושר ההוח לנודל ורב יחשב ויכריע אם הכל: (כה) רפשם . והו ירושו נשפק מיפרבה כשרו יוסר מיםי ועוריו כי דרך החדם לסיום או רשוב ומשולה נכשר : ישוב ליסי עלומיו . בתווק ובבריתום :

T. VIII. 25 113 [mm 2100]

מַנְבַנָּא יָכַפֹּי : (יח) : מְנַבּ נפשיה מן שוחתא וחיף מן (ימ) ומחמכמן בכיבא של בי מַדְמַבֵיה וְסִנְנֵי אֵיבְרוֹי חַקִּיפִיןְנ מַרְחִיקא נַפְשֵׁיה מווֹנַשּיּ וַנְפְשֵׁיה מִיכלָא רָגִינָא נ ושפין גרמר לא אחומו : וקריבת

תרגום

מַנֶּבֶר יְכַפֶּח : (יח) יַחְשַׂךְ נַפְּשׁר מִנִּים שָׁחַת וְחַיָּתוֹ מֵעֲבֹר בַשְּׁלֵח: ויס וְהוּבַח בְּמַכְאוֹב עַל־-־מִשְׁכָבוֹ וְרִיב ורוב קרי לְפְעָבּר בצבו אינו : (כ) וונדיפתו חיתו לחם וְנַפְשׁוֹ מַאֲתַל חַאָּיוְדוֹ : (כא) יָכֶל (כ) ומחונבא דְנַמִים ליה בְשָׁרָוֹ מֵרָאִי וְשָׁפִּי ושפו קרי עַצְמִתְּיו לְא

נמוח: (יח) והיתו מעבר בשלח. כשלמו וכחרכו של מלחך המום כלומר לטובתך הביה עליך יסורין . שלה . כלי זיין . וכן [בעורת נהמיה ד'] ידו ונו' ואחת מחזקת השלח : (יש) והוכח . לשון תוכחת בישוב מעומו : ורוב עצמיו . שהוא איתן מוכיחן במכאוב : (ב) ווהמתו חיתו לחם . ממאסת נסשו וחיתו של חולה כל מאכל : נפשו . מזהמתו כל מחכל חחוה : (כא) יכל בשרו מרואי . יחשך בשרו ממרחם . כמו כלו בדמעום עיני [חיכה ב'] מכלות עינים [דקרם כ"ו]: ושפו עצמתיו . מתנתקין ממקומן . ושופו כמו דשף מדוכתים

מצודת דוד

בשלח . בחרב כמו ויעם שלח לרוב יוסיף להתגחות עוד ולמרוד כה׳ ב לרס"ב ל"כן : (יש) והוכח . שנין גמול (יח) יחשך נפשו . ובוס ימנע נפשר שום וכן וסוכחתיו בשבע חנשים [ש"ב מן כקבר וגם חייו יציל מעבור בחרב : איתן . חזק כמו חיתן מושכך ר"ל גם בימי חייו יצל מן היסורים : [במדבר כ"ד]: (ב) ווהמתו . ענין מיחום (ים) והובח במבאוב . וכחשר הוכת משוב ובדרו"ל וחין מעבירין הזוהמה במכחוב על כי לה השכיל בהודעם וחולין ק"ם] ור"ל המחום והלכלוך : החלום ולח שב לה' ובח לו ההודעה (כא) ושפו . ענין כחיחה כמו מא ישופך השניה שנחייםר במכאוב לשכב חולה על משכבו כנה מתחילה עדיין רוב עלמיר בחז

אימו וחוק כי אולי ישכיל במעט מן המכאוב : (כ) חהמתו . ואם עדיין לא כשכיל אזי סכבד החולי עד כי נפשו החיוני סמאם אם הלחם: מאבל חאוה . פמחם חף מחכל מרב שכל חדם מחב לה: (כא) יכל בשרו . חז משמן בשרו ירום שיכלה מו הרחיים ר"ל חמהר לכלות כחילו ירחה לפין כליון הבשר וחף עלמוקים ששפו עם כי לה כותו לפין כתרם כי מבפנים כמה מים כן כיה בחמם :

193

(כ) המלתו שכמום מל

איניבא נפה מו איניאן אנהרא בנהור חייא : (לא) הַקשֵׁב אָארב שְׁמַע־לָי הַוְחַבִּשׁ וְאָנֹבִי לאו אצית איוב קבל מני קתיק נאנא אמלל: ולב) אין אַדַבֵּר : (לב) אִם־יַשְׁ־יִמְלִין דַיְשִׁיבָנִי אירו מליא אתיב יתי מלל בַּבֶּר בִּירַתְפַּצְתִּי צַבְּקְרָּ: ילט אִס־אָאַן אָרוּם אָבִיתִּי לְנַכְּאוֹתְדְּ : (לנ) אִין לָא אַתְּ קַבָּר מִנִּי אַתָּה שְׁמַע־לֹי, הַתְּרָשׁ נַאָּמַלֶּפְּתָ חַכְּמָח: שחוק ואלפנד הוכמתא : לד (א) נאַניב אַליהוא נאָפר: לד (א) ני ען אַלירוא ניאמר: (ב) שְׁמַעוּ חַבִּיםיָא

פלי וְיָדְמֵיָא אָצִיתוּ לְמִימְרִי : ש ארום אונא פלא בנולא ווְנְהָתִים בּוֹאַתְינוּ לְי : נוֹ בִּי־אָנוֹ מְּטָּ

תבחן

לד (ג) כי און מלין חבהן . נתקעלת כמשר החיך ישעם האוכל: משפמ

מצודת זייון פעוס"ב: (לא) הקשב איוב . כאותר הנה (לג) האאלפך . אותדך כתו יאוף שיפי פבנהי לך על מסי שחמרם שלח יענה לד (ב) ויודעים. בעלי דעם : פתקום לבני חדם כי לח כן סוח כי לד (ב) ויודעים. בעלי דעם : פשבתי לך על מהי שחמרת שלח יענה פחולי והמכחוב הן הן חמריו והקשב פוד ושמע אלי ושחוק ואוכי אדבר להשיב על יפר דבריך : ליכ) אם יש מלין. אם ים מה עמך להשיב על הדברים שכבר אמרחי השב עליהם ודבר כל אשר שם לבבך כי כל חפלי להלדיק אותך וטוב לך לדבר כל מה שלובבר ועל כולם אשים להיישירך בדרך החתת והידק כ'א תחדל מלדבר וסשמור הדברים בבטק קשאר איכ בדעם כוזכת ולה תודק עוד: (לג) אם אין. אם אין כידו מה להשיב שמע אתם שלני והחרש וחומדך חומה ביחר הדברים [העולה מהמענה ההיח חשר חמר וחיוב כנני חים כמוך כחשר שחלם וחני חשיב לך כמקום כחל ועל מכ שכתלום חיוב לומר מדוע לא יענה המקום לנלות לאים פשעו ישיב לאמר לא כן הוא כי בחלום ידבר כו ויוניתו במכחוב וזו היה החמירה לגבוה ויספר שוד חסדי המקום וחף יבטיחו להשיב עוד על יחר דבריו] :

(א) דישן . לפי שבמענה הרחשונה השיב לו בדבר הגלום הפשע חל החדם פחס כא לסשיב כדבר גמול השכר והעוכש לזה נפן ריות כין פכין לשפין להתכום יפה ככל דבר והפסים יההרחשונה והתחיל בשניה : (ב) שמעו חבמים, חשר פניו כלפי כריעים וחמר חתם חכמים שמעו מלי וחתם יודעים כחזינו חמרי כי פמכם הבינה להבין מאמרי: (ג) כי און. כמו שהאוץ הבחן קולות הדברים של מי פתם וכמו שכתיך ישפט הרחוי לחכול לדעם המר כחו מו מתוק כן בעלי חכמם

והקא אפוי ברעוא וירזיב לאנש בצרקתיה: (כו) יחריץ קלקילית ולא הוה שני לי : מעליא תחמי: (כמ) הא כל אַלֵּין יִשְבֵּר אֵלָהָא חָרֵי וְסְנִין וחלח עם בר נש : ולו ממול

לאתבא

מו ישתר אל־אלות ו נירצדה נירא וכח יצל פנס אלהאורשנית פניו בתרועה נישב לאנוש צדקתו : פכון ישר ו על־אַנְשִׁים נַיֹּאמֶר הַמָּאתִי לְבְנִי נִשְׁא וְיִימַר חָבֵיח וֹחְרִיץ ולשר העיתי ולא שוה לי : (כח) פדה (כח) פרוק נפשיה בלמקבר בפשי מעבר בשתת וחיתו וחיתו קרי באור בשוחה ונשקתיה בנהורא הַרָאָה : (כמ) דֶּוֹרַ־כּּלָּ־אַלָּה יִפְעַל־־אַל פעמים שלוש עם־נבר : (ל) להשיב

נפינו כי מלא ר

רשיי

שיסודה לדי"ק אלה בשהר פיבום כמו לדק נלטדק וכמו לרוע [ויקרה י"ב] נלטרע . ליר נאמן וילכו וילטיירו [יהושע ע'] לידה הלטיידע מוחו: ישוב . ככמו וכרפומה לימי כחרוחו : (כו) בתרועה . בתפלה: (כז) ישר על אנשים . יעשה שורות של הנשים כשנילול מחליו ויתודם ליולרו: ולא שוה לי . לא נהיה לי שכר בדבריו: (כם) פעמים שלש. מייסרו על עומיתיו בחליו שלא להשחיתו. ואם יוםר יכעים לפניו ידחג מן גיסנס ומן סמיחה שנחמר ועל פרבעה לם משיבנו [פמום אי]: [מענה אליהוא] .

מצודת דוד יעחר. ענין מרבים התפלה כמו ויפתר (כו) ישחר . וכאשר יעתר אל אלוה הילם מים [ברחשים כ"כ]: (כו) ישר. ילעד חותו בתפלה ויכח פניו להודום לפניד פילך כמו וחשרו כדרך בינה [משלי מי]: בחרועה על שגחל נפשו מן המוח : בשויתי . העקמפי וקוח מלשון עון ועוום: וישכ . וחז עוד ישיב לו החקום גמול לדקתו ולא ינכם בעבור מר חשר גאל והחלפר

נפשו מן המיחה: (בו) ישר . וכחשר ילעד לך אצל מרצים חנשים ויתודה ברבים ויחמר הנה חטחתי ועויםי חת דרך הישר אל חחומי דרך השום והישר ובעבור זה כח עלי המכחוב ולח על חנם : (כח) פרה שמשנו . בהודוי הזה פדה נפשו מעבור בשחם הקבר ונפשו החיוני תרחה בחור אחיים ר'ל כולם כמות יחשב על מעשה הודני אבל לא ינוכה מה מלדקתו: (כמ) תנ של אלה . כדברים החלה יפעל החל פעמית שלש עם החדם ר"ל כחשר ישוב ויחטח מד שלם פעמים יעורר לבו לתשוכה בחלום ואם לא ישכיל יוכח במכאב : (ל) להשיב . פכרי לכשיב מפשו מן הכבר ולהיום עוד נפשו שחירה בחיים העוחיים

מו בֶּי־אָטַר אִיוֹב צָדַ קְתִּי וְאֵל הַמִיר

האי בלי־פשע : מו פי־ינבר כאיוב

ישָׁתָּה־־לָעֵג בַּמָיִם : מוֹ וְאָרַח לֶתְבְרָה

עם־־פֹעלי אַנוּ וְלִלֶּכָת עם־אַנְשׁירָשׁע:

קצה הְּבְּהַ בְּי חַלְּבָּה בְּצִילְ בִּרָּשׁ נְשְּבֵּה מַענֵל : (יא) בֵּי פִיעל אָדָם יְשַׁלְם־ּלוּ וּכְאַרָח אִׁישׁ יַמְצִאָּנְנוּ : ניבּו אַפְּ־אָמְנָם אַלָּנְא לָא וְחַיִּכ וְשִׁדְּי לָא בִּלְ לְאַ-יִרְשִׁיִעַ וְשַׁבְּי לְאִ-יִשְּׁוֹת מְשְׁפָּם : ויט מִי־פָּקר עָלָיו אָרְצָה יומי שָׂם מבל ללה : (יר) אין ישני הבל ללה : (יר) אם שלים אליו לה

קבילו מני מם לאלהא מן (יא) ארום עוכדי בר נש ישלם ליה זכאורחא דנכרא יארקויה: (יב) ברם בקישמא יקלקל דינא: (ינ) פון פקר שלוי למעבר ארעא ומן שוי לנביה יכנוש : (מו) יתנניד של בפרא כחרא וכר נש על עשרא

(מו) יְנְוַעְ כָּלֹ־בָשֶׁר יְחַד וְאָרָם עַלִּ־עָפָר למדינואי ישיב כ׳ ולמשרבאי ישים כ׳ ישיב ק׳ ישוב

(ינ) מי פקד עליו ארצה . מי מושל כו לחמר למס כן עשים ולם בוימיך כן כי מי לוהו בממשלתו ולמה יעלה תואנות לבכיותיו חים פריך להשיב דבר למושל בו לחמר בשביל זחם הרעותי לו: (יד) אם ישים לבו . על אדם להשחיתו למה יכא בעלילה עליו [הכי מיד יאסוף פליו]: דרד ונשמתו . כוח ונשמה שלו שהוה נפחה בו והין מוחה

כתרמם

מצודת דוד מצודת ציון לבב . כ"ל אושי לככ חכמה : חללה (י) חללה. חוליו ובנחי : (יא) ימצאנו . לאל מרשע . למשוק גמול הרחוי: ושרי ענין הזמנה והושטה כמו וימליחו פר פעיל. לכמול טוב לרשע ורע ללדיק: אסרו [ויקרא עי]: (יג) סקד. לוה כפו (יא) כי פיל אדם . כפי פועל כחדם כן והוח פקד עלי [עודה חי]: (יד) יאפף. ישנם לו חם טוב וחם רע וכפי חורה חים

כן יאמין לו וכפל הדבר במ"ם: (יב) אף אמנם . מחמר פלח כי וכחילו חמר חף כי וריל כים שכחמת כיח חשר חל לח ירשים כיל לח ישלם נמול רשע לפי שבר לה הרשיע והוה מקרה קלר ומוכן מהליו: לא יעות משסט . הפי המשפע לה יעות לעשוק במול שכרו : (יב) מי שקר. וכי מי לוה שליו לברוח חת כחרד לא מי ברא אוחה מבלפדיו והלא כוא נרא' ומכלונו בראה וא"כ כל קיימה בה ממנו וככל כידו : (יד) אם ישים . הם כים מבים לבו על בעולם לפתר ככל מיש לאין - כלא יוכל בוא לאסוף אליו מהעולם כרות והנשמה הנחון כו פמני ר'ל היה מונע מן העולם ההשפעה הכח' ממנו והיחה שנה לחין: (מו) יגוע . אלו יהיה גוע כל כשר כולם כחחד וחף מין החדם היה שב חל העפר חשר לופח מתנה וכחומר אם לא כיה מעשיי במשפש כ"א מולא מנוהום וחושב לאויב וחפם לאבד כממנקם מה נו לברבות במיני היסורים כלה בידו לכלומו מהר מע"ם (ד) דין נתרעי לנא גרש ביננא מה מב : (ה) אואם אַפַר אִיוֹב וַבּאִירז וַאלהַשּ אעדי דיני : (ו) של דיני משפמי : וו) על־משפמי צַּלְנֵזְב אָנָוּשׁ אַבַּדְּכ פַּר נָשׁ דּשְׁדֵי נִירֵי מדלירת סורחנא : (ו) סד נברא היד איוב דשתי דוחכא היד פיא : (ח) ואול לאחתברא עם עבדי שפר ילהלכא עם אנשי רשעא ב (מ) פִיר־אָמר לָא יִסְכָּן־נָ כֶּר בֿרְצהוֹ (מ) אָרוֹם אַמַר לָא יַאַלָּף נַבְרָא בּמצְבִיה עם אַלָהא נ חיא ארום אמר לא יסתכן

תרגום

מם־אַלחים : ני לבן ו אַנשׁי לבב בר כש בסרהמיה עם אלהא 3 שמער (י) בנין כן אנשי הכיםי

(ד) משפם . סוכחת דברים: (ו) אכוב . חכזיב שופטי שלה דנני חמת : אנוש. חולה מכתי. כמו ויחנם [ש"כ]: חצי ממי : (מ) לא יסכן נבר . לם יסנה חדם חם מחמים דרכיו :

> מצודת ציון טצורת דוד

א) אבוב , ענין הפסקה כמו אשר לא יכובו יבים אמרי אחת ולדם : (ד) משפם מימיו [ישעיה נ'ח]: אנוש, כחוב ביותר נבחרה , חני ותחה נכחרה ינו חשפק פמו חנושה מכוחיה [מיכה ח'] : (מ) יסכן. לבכר ברור כחמת ונדע בינינו מה שוב פנין כנחה ותועלת כמו הלחל יסכן גבר להפרים הבלתי לודק מהלודק: (ה) צדקתים ולמיל כ"ב]: ברצתו , מלשון רלוי ורלון: אמי לדיק וזכאי : המיר משפמי . המיר ממני משפט הגמול הרחוי: (ו) עם משפשי

חללה

אבוב . מובד משפט נמולי אשר אני אומר שנפסקה ממני הנה עוד אנוש חזי בלי פשע כ"ל לה די שחומם נמולי עד שהפילו מייסרני עוד בחום: (ו) מי גבר כאיוב . פנמוא חדם חשוב בחכמה כחיוב חשר ירבה כ"כ בדברי לעג כמו השוחה מים חשר ירבה לשמות די ספותו הואיל ואין הדרך למת בעדו מחיר: (ח) וארח . וילך חורת להתחבר עם פועלי חון : וללכת וגו' כפל הדבר במ'ם : (מ) בי אסר . מוסב למשלה שהמר מי גבר ווני׳ שיחמר כדברי היוב כי המר לה יסכן וגו׳ ריל חיד שמחב ותועלת בח לחדם בשה שירום ללכם עם כחלהים בדרכו ובתקודיו: (י) אנשי

194

נבחרה־ילנו נרשה בינינו מה־מוב :

תְּבְתַן וְחַדְ יִשְעם לָאָכֶל: מו מִשְׁפָּם

ישרו נחצורת לילה ינעשו עם ניעברו וְיְמִירוּ אַבִּיר לָא בִיְד : (כא) בַּיַדְעִינִיוּ פֿר דַרְבִי־אָישׁ וְכָּלְ־צִעְתָיוֹ יִרְאָּהוֹ (כב) אין־חשה ואין צלמנת להופרשה אָם פַּמָבְי אָנוֹן: (כו כֹּ לְאַ מִּלְ־אִיהִם ישים עוד להלך אל־אל במשפם : וכו ירש בבירים לא חקר ני עמד

(כ) בְּהַעה יִמוחון מרומאי ופלגות ליליא מתרנפין מצראי ויעברון ויעדון דורבני לא בהיל ירא: (כא) ממאל רְשֵינוֹי על אורחי בני נשא יכלהון פַּסְעַתוֹי יַחִמֵי : (כב) לית חשוד ולית מולא רמותא לאמַמָּרָא תַמָּן עָכְדֵי אָקר: (כנו אַרוֹם לַא על בר ישני עור למיול לורח ולהא בדינא : (כד) יתבר ולבי יפא דסניעין בנו מיא ואקים

[ישטים ל"ב] : (כ) רגע . ימותו . כשירלם : וחצות לילה . כמו שעשה למלרים : יגעשו עם . [כולס] ברגע ויעדורו: ויסירו אביר .. כת שלהם: לא ביד . לא ישנו בידם ואין להם כם: (בג) כי לא על איש ישים עוד . כלומר אמרם לא ארוסוא ישים בי ולשיל כ"נ] רק העאי לבד ואני משיבך לא ישים הקדוש ברוך הוא על בריוחיו עלילות סוססת על פשעם : עוד . לשון סוססת : להלך אל אל במשפש . כשסול כל על ברחמי להתווכה עמהם : (כד) ירע .

מצודת ציון פפשה ידיו המה ואין הפרש ביניהם שוע (שם ל"ב): (כ) יבעשו, שנין החודה

מצודת דוד מול המקום : (כ) רגע ימותו . כחשר והתנועה החזקה כמו וכיהרות יתנששו פבוא מיתה פהאומית כדבר וכיולא [ירמיה מ"ו]: אביר. כח ואומן : כשבור גמול שונש כלא שניהם ימותו (כנ) עוד, שנין תוספות ורב. וכן ויכך ברגע אחד זה כזה אם דל ואם שוע : על לואריו עוד [בראשים פ"ו] : (כי) ייע. וחצות לילה . לפעמים פתחום בחלום

כלילה ינועו וינודו הפס ויעברו מן העולם על כי חשאו לו וכם שלמם הסירו אם בחוזק אשר כהם לא ביך זולת כ"א מהם ובהם: (בא) כי שיניו . כי המקום משנית פל כל דרכי חים וכו' וכחשר יחטה לו כד מהרה ישלח דכרו לחבדם מן העולם אם דל ואם שוע ואם רבים המה אף מכלי ככה קדומה: (כב) אין חשך. אין כחושך מחשיך ממנו להיות למסמר לפועלי חון לכל יכח' מעשיהם חל מול פני ה' ז (מ) כי לא זנוי . כי אין דרכו להשים על איש עונש נוסף על הראוי עד שיאמר פחים אפלך חל אל צמשפט כי הרכה העוכש על הפשע ובשבור זה ישניה על פרסי מפשה החדם לשלם נמול כפרך המעשה : (כד) ידע, סנה ידופן חוקים

תרנום

Ball (ID) : DID, Mish תתבון שפע דא אצירו לקל סקין (יו) הברם סני דינא (יח) הַכְשַׁר לְמִימַר לִמְלְכָּא רְשִׁיִעא חַיְבָא לְאַרְכוֹנְין יִּ בברבנו ולא אשתמורש מובָדֵי אַיְדוּי כְלְהֹאן ג בשעתא

ישוב: (פו) ואם־בִינָה שִׁמְערוֹ־וּארוּ הצוינה לקול מלי: יים הצוף שונא משפם יחבוש ואם־־צדיק כביר יפופר ואין צדיק ופי יחיב: תרשיע : ניחו האפר לפלה בליעל רשע אל־נדיבים : נים) ואשר לא- נים) דלא נסיב אפין נְשָׁא וּ פַּנִי שָׂרִים וְלֹא נִפַר־שׁוֹע לפני־ שׁוְעֹא קְּרֶם מְסְכֵנֵא אַרְוּפּ דֶל כַּי־פַעשֵה יָדָיוּ כָּלָם: (כ) רָנַע ו

כידו וינום כל כשר יחד: (שו) ואם בינה . ואם אחם רולם ככף ושמעם זחת . בינה זו חינו שם דבר חלח לשון לווי כמו בינה סגיני [מסלים כ'] לפיכך שחים אלו שעמן למעלה בבי"ת וכל שאר בינם מטמן למטה כנו"ן: (יו) האף שונא משפם . משפטו של שופם פרק : יחבוש. המקום . וא"מ אינו משפט כי לא כדין עשה אפשר אמת מי שהוח לדיק מחוד תרשים : כביר . לשון מחוד : (יח) האמר למלך בליעל. וכי סגון וראוי לאמר למלך בליעל. ולאמר רשע אל מדיכים: (ים) אשר לא נשא פני שרים. כלומר למלך עולם חשר פין משום פנים לפניו: שוע. שר . כמו ולכילי לה יהמר שום ישעים

מצורת דוד יכרים: (יו) יחבוש . ענין ממשלה ע"ש החדמה וחף חם כל בשר יחד כי הכל שפחת חוכש במחסר חם המחוייב וכן לח שלו יומי חיכ ימחה בידו : (מו) ואם אסים חוכש [ישעים ג']: כביר. חוקה: בינה. אם יש לך כינה שמע זאם והכבי (ים) שות . מדיב כמו ולכילי לה יחמר הומה וכחינה לקול מלי מה שחדבר פוד: (יו) האף . וכי חף גם אחם מחמר שהשוחה המשפם כוח המושל כי פחמר חשר הממשלה נחונה ביד מערכות השמים ומפרס חתד למדים ולרשם בחין תשפט וכי נכון חשר בדברים כחבים כחלם פרשים אם המקום אשר הוא באמת לדיק כביר ולא ישום משפט הנמול

למשר ככל דיך כמערכה : (יח) האסר. וכי ראוי לומר של כמלך שכוח כלישל משר רשב של תחד מהנדיבים ומכ"ם לחשוב כוחם על המקום : (ימ) אשר לא בישו . פלה פות חשר לה כשה פני שריי לוומר להם על מעום ולה ניכר לפנים שי פות כשום ומי פוח כדל לכיום חלוקים כדבר משפט הגמול כי כול

(כו) בַּאַשֶׁר עַל־בָן טָרָוּ מַצִּיחָרָיוּ וְכָּל־

שַׁנִים זְּבָּ יְשִׁתְינֵנּ וְעַלְ-נְּיִּ וְעַיִּבְיּיִ עְּעָרִם (ל) מספי פלקא בר נש 'חד: (ל) ממלך אדם חוף ממקשר דילמור קמול מקלא די עם: (לא) די מכלה עם : (לא) בַּי אָל־אַל הַאָּבר נְשָּׁאתִי בְּקַּקּא: (לא) אָרום לְאַרָּאָה אָפְשׁר רְאַקְאָמָר סֹבְּבִיח לְא לָא אֶחְבַל : (לב) בְּלְינְדִי בְּאַחְהָה אַתְּה דוֹרָנִי אִם־עָנֶל פְּנֵלְתִּי לְיֹא אִפֵיף :

ישקו ישקניה ומפשר חובא של מַמָא וְעַל בַּר נָשׁ כַּחַרָא : בַּנְקָא : (כֹא) אַרוֹם לאַלהא מָחבּוֹל : (לב) בַּר מִמָּה ראחמי אנת אלפנני אין שקרא מבנו לא אוסוף: (בנו אַמְּשֶׁר (בנו בוֹמַמְפָנוֹר וְמִּילְמָנִירוֹ כֹּוֹבְמְצִׁלְםֹיׁ כֹּנֵי

רחקתא

מאותן העושקים ומי ירשיע עוד ובעוד שהסתיר פנים מי ישורנו: ועל בני ועל אדם יחד. כי יחידים למרוכים שוה לפניו להשקים ולהסחיר פנים: (ל) ממלך אדם חוף ממקשי עם. על דלים שמלך ממוקש פס עון ולחלום כום לח סים לומר לך בליעל ורשע: (לא) כי אל אל האמר. להאמר אליו נכון וראוי מאת כל סובלי יסורים להאמר בשאתי ומקבל וסובל אני משפטיך ולא אחבול בעלעי ועוד לכיך סנידון לומר: (לב) בלעדי אחוה. לבד מס שחני יידש לרחום ולסבין כדבריך אתה הוכני . ואם אין הפלתי לא אוסיף: (לג) המעמך שלמנה כי מאסת ונו' . כך אמר אניסוא לאיד המממך סיה לי להקב"ה

מצודת דוד

יבי א"ל יכאנו כ"ל מי ישנית כו למלחום וככל אשר יפנה ירשים (ש"א י"ד) : מחסורו כי ככל מיד כ׳ וחין כח במערכם ישורנו . יראנו כמו חשורנו ולח קרוכ כשמים לא לרחק ולא לקרב: זעל נוי . [כמדבר כ'ד]: (ל) רגף. רשע המחניף כין על חומה שלימה כין על חום יחידי ליצרו ועושה פחויו : (לא) נשאחי. חשה כי יכול אף בכוללים ומשניה אף בפרטים: ואסבול : אחבול. אשחים: (לב) בלשיי. מכלי היום מוקשי עם ר׳ל למען לא יכוח אכלו הנערים [בראשים י׳ד] : אחוה . מוקשים על העם: (לא) בי אל אל האמר. כיל על כי נרחה שמעשיו בדין נכון הוח

אראה כמו ואתה מחזה [שמום יית] : לומר אל כחל כנה אבה ואסכול המכחוב ולא אבחים מעבי מעתה: (לב) בלעדי שתוה . ומלבד מה שהרחה חני בעלמי להשכיל כדכריך למדני חמה חם המששה חשר חשבה וחם פעותי עון מחסרון הידיעה לח חוסיף עוד לעשום כחחם כחשר שלמדני לדעת דרך זי אלך וכחומר סנה דרך הנכון לנמר כן ולח להחיק שלפו לדיק ולכעם ביסורים: (ל:) המעסד, וכי מעמן כלבד ייצלם החקירה בדכר המכנם

אַחדים מואם : (כה) לְבֵּן יְבִיר ואַקים חורונין בַּתְרֵיחון : מתלבונים נבושנ בולני וובלאו : (כה) בנין כן הודע בעבדיהן נחפד ליליא ומדבקין : (כו) השות די שנים ספקם במקום ראים: (כו) הַלַּף רַשִּׁינִי ספּקנון באתר דחמין: ותיא באתר בשיעיא פורענותהון בתר דרביו לא השבילו : (כח) להביא עלין דיוחטון צדיקא וויפון בדינא) : (כו) דְּמָשוֹל הַיְכָנָא וְרוּ צַ עַקַח דָּגֶל וְצַעַ קַת עניים ישמע : פַנַּטְרוֹנִי וְכָּל אוֹנְחָמִים לָא נכטו והוא ישקם ו ומי ירשע ויסתר אשבילו: (כח) לאיתאה עלדי קבלהא דמסבנא וצעקתהון

דעני ישמע : (כמ) והוא ישׁרֵיך וֹמֵן יָחִיב וִימַלֵּק שׁכְנַתְא

ירולן כמו רום התרושעה [ישעיה כ"ד]: ויעמד אחרים . במקומם: (כה) לכן יכיר מעבדיהם. לפי שהוא מכיר מעבדיהם הטוב והרם ואין לוכך לו לסמווכח: והפך לילה. עם משך ולרה להם וידכאו: (כו) תדת רשעים . כמקומס : ספקם . לחנשי סדום : במקום ראים. לעין כל: (כו) אשר על כן סרו מאחריו. כמו [במדכר ין של כן ידעת הנוחינו במדבר כמו מפני אשר סרו מאחריו והביאו נסניו ועליו לעקת דלים : (כמ) והוא ישקם משקיט את סדלים מפותו

מצודת ציון

מצורת דוד ירונן כמו חרועם כשבע ברזל [חכלים אין חקר לכם ומעמיד אחרים כמקופה ב'ו : (כה) מעבריהם, מעשיהם כי תרגום על ממשלחם : (כה) לכן יביר . בעבור של מעשה הוא עובדא : וידכאו . נשברו אשר יכיר מעשיהם ולוה הפך בלילה אחם מכקתו: (כו) תרת. בעבור כמו עין להעמיד אחרים במקומם והמה נדכאו מו פחם עין [שמות כ"ח] : ספקם, עניו החרך: (כו) תחת רשעים. בעבור היותם פאלה כמו ויספוק חם כפיו (במדבר רשעים לזה הכם ורונם במקום ימוח שם כדן : (כם) ירשת. יחריד ויכלכל וכן דוחים למען יקחו מוסר: (כו) אשר על

מ . חשר נחבדו על חשר סרו מחתרי יובר דיביו . אף אחם מכל דרכיו לא השכילו וכן על כל דבר פשע [שמום כ"ב] ומשפטו על חחם מכל דכר פשם: (כה) דהביא עליו . לזה כחבידם פו כעולם לסביה על כל החד מהם נמול שקם הדל הפר שפקו ינמה שקם פמניים הרכים אתר ישמע כי עשק ליחיד ולרכים וכא לעקחם לפני המקום : (כם) ותוא ישפם . כחשר יגזור המקום על מי לשכת שוקם וכוטת ומי הוח ישיק לבלבל משבו וכחשר יספיר פנים ממי לכל ישנית בו לחם יו די מחסורו

מצו

כוח כמו מלבד וכן כלמדי רק חשר

מצח

תרגום לה (א) וַאַחִיב אַלִיהוּא וַאִפֵר וּ

לה מש בישן אליהו ניאמר: (כ) בחואת חַשַבַתְּ לִמִשְׁפָּמ אָמַרְתָּ צִרָקִי אלוא: (נ) ארום חיפר מה מצאל : (נ) פריקאמר מרוייםפורילה מַה אָהָּיל מַהַפְּאַתְי: נוֹ אַנִי צִּשְׁילְהַ מִלְּזִ

(ב) הרא חשלתא לְדִינָא מַלַלְחָא דְּכְיֵיִרוּ מָן סוּרָחָנִי ז (ד) אַנא אַחִיבְנּוּרְ

כמו בינינו יספוק הוא אומר מה לנו ולדבריו אף אמנם שגיתי אפי מלין [למיל י"ט] ואינו יודע שאנו נענשים ומססיק לנו מונות מל שפנו שומעים [שסום מרבה ממריו לפל] כך מסורש בויקרם רבם " [מענה אליהוא] :

לה (ב) הזאת חשבת למשפש . שהום משפש הכניות כמד יולרם משר : אמרת צדקי. משל סכולם : (ג) כי תאמר מה יסכן לך . דככי יושר . ומה אומיל בלדקפי יותר מחמאפי :

מצודת ציון כי על כחטה השר יחשה בלבו לכחש , כפו בפלחום ספקו [לפיל כ']: בהשבחה עוד יוסיף פשע אשר בינינו לה (ג) סבו. ענין הנאה וחומלם כפוד בפרסום רב יחלום די ספוקו וירבה לא יסכן נכר [לעיל ליד] : אמריו על כחל וחם עכ"ו ילכו להם

סיסורים ינעול דלח לפני חנשי חון ולח ישובר לה' כי יחמרו הכל כח במקרם וכחשר כחו כן הלכו . [העולה מהמענה ההיה חשר ישיב לושר שהמקום משלם לכיא כגמולו וחינו מולח חנוחות לחכל מעשה ידיו משמחשו כם כי חם כים כן מה לו להרבות בתחבולות כלה הכל שלו וכידו להבד הכל בקלות וחץ מדי ימחה בידו אכל עם הכל יעשה במשפט הדל יהיה או שוע המעט אם רב ואין כח במערכת השמים לבטל בזירת המקום לואם מהראוי לשוב לה' ולא לבשם ביסורים אף ישאוה לכל ילכו היסורים מאיוב עד כי ישוב למשן הורום משובה] : לדן (א) ויש . לפי שבמענה השניה השים כדבר נמול השכר והשום ועשה כח להשיב בדבר היסורים הבא לאיוב עלמו לזה נתן ריות בין ענין לעניק להתבום יפה ככל דבר והפסים מהשניה והתחיל בשלישים: (ב) הזאת. וכי התשנה כואם חשכם למשפע לודק שאמרם לדיק אני יותר מכאל כי אני פשימי הצדק וכוא יששוק כגמול כמה שמסר הכל כיד המערכה: (ג) מה יסכן לך . אם הכל כא מוד המערכה מה הנחה כח לך מעכודת החול חו מה חושיל חם אמנם. פחסאםי רל מן החטה המוטבע כחדם חשר נפעם טבפו כופהו עליי וקשה (לו) צבינא דיתבתר איזב פר פלמין ממול תיובתא יוסיף על סורחניה מרד בּינָנא מַספּל וּמַסנֹ, מִימְנא קדם אלהא :

ואתיב

תרגום

אַתָּה תַּבְתַר וְלֹא־אָנִי וּפַה־יָדְעָתָּ דָבֵּר : תַּוֹלְתָּא אָרוֹם אֵנָת תַּחְרָבּ (לר) אַנְשֵׁי רַבָּב יַאִמְרוּ לֵי וָנָבֶר חָכָם וֹלָה אַנְשׁ ופּה דִידְפָּחְאַ מַפֵּר : שמע לי: (לה) איוב לא־בַּרַעַת יְרַבֵּרְ לֹי וְנַבְּרָא חַפִּיפָא יְקְבֵּּרְ מני ולה) איב לא בְּעַרְּעָא וֹדְבָרָיו לֹא בְהַשְּׁבֵּיִל : כֹּו אָבָי יִבְחֵן יִפְּלַ וּפְּוּמִי לָא בְשְּׁלְּאוּ יאור שרדנ צח של השבת באנשר און: (לו) בַּי וֹמֵןף עַל - חַמָּארֹדוּ פְּשֵׁע בִינְינוּ בַאְנְשִׁי שׁקּרָא: (לו) אָאוֹם יִסְפֵּיֹם תְּרֶב אַטְרֵיו לְאֵל:

להקב"ה להימלך בפרעון חשלומין ממך. כי מאסם. לאמר מאסחי לא למולם אחים [לעיל יצן יחר ידו ויבלעני [לעיל ו'] סבור אחם שינבה ממך לפי דעתך ורלונך. ואתה תבחר החשלומין ולא אני במקום סקב"ם דבר אליסוא. בחמיה: (לד) אנשי לבב יאמרו. כי חיוב לא בדעת ידבר: (לו) אבי יבחן. אכי אתה הקדום כ"ם אב לכל. סלואי יבחן איוב עד כלח למען חסים חשובה לאנשי און. ואף לבני מדם דבר הכחוב כן . אבי דבר גדול וגו' [מלכים ב' ס'] [ד"א] אבי . כמו ותפר האביונה [קהלת י"ב] לשון ללון כך חברו מנחם וכן פתרונו אבי יבחן אייב עד נלח רלוני ומאיי שיבחן איוכ עד כלם [סמ"ח]: (לו) יספיק . לשון רוב דברים והרמת קול . ד"ה

מצודת דוד .

מצודת ציון

הדני , למדני : (לי) אבי . ענין חלוה משפח ה' וכי חתה לבדך חכרים כי מחמם ורצון כמו לא אכה יבמיי [דברים כ"כ]: אמרי האלם וכפל עוד דברו ואפר וכי (לו) יספוק. די הספוק ור'ל הרכה מחד חסה חבחר חמיסם הדבר ולח חני כלה גם לי לבב כמוך ומה ידעת מן ההיקש

וכויכות דבר ונשימה לב לבחון הכנים המה: (לר) אנשי לבב. הן ידעתי שחנשי לבכ יחמרו לי כיל יודו למחמרי וכל נבר חכם יהיה שומם לדברי ומהם לח יסור: (לה) איוב . אבל איוב לא בדעת ידבר ר׳ל תקושי המכאוב אין דעתו שלימה ולום דבריו המה לא בהשכל ולולי ואת היה גם הוא מודה לדברי: (לו) אבי טבה חפלי שעד שולם יהיה איוב בחון ביסורים לראות אם יחוור מדבריו ועם כל פשקפו לה יחדלו ממנו עד חשר ישוב לה': על תשבת . בעבור שימואו חשובום מו ברונים שלח כלכו ממנו בימורים כי חם במשובה : (לו) כי ימיף.

קצטו אָשׁר אַיִה אָלוהַ עשׁי נֹבֵא וְשְׁרֵוֹת בַּלִילֵה : ניא מַלְפֵנוּ מִבְּרַיְמִית אָרָץ ומעוף השמים יחקמנו: ויבו שם ידעקר וְלָא יְתְנָהְ מִפְנֵי נְאָון רָתִים : ויט אַרְּי שוא לאישמע ו בלל ושיי לא שורנה : (יר) אַף כִּי־תָאמֵר לָא תְשׁרְנָנִי דְּיָץ

שמר האן אלהא דמבדני דמפררין אנגלי מרוטא קדמוי תושבחן בליליא: (יא) דמאלף יתנא מבעירי ארעא ומעופא בְּבְּמִיא יְחַבּמִנִּא: (יב) מַמָּן יקבלון ולא אפני סו קדם ביוחנותא דבישיא : (ינ) ברם שקרא לא ישפע אלהא ושהי לא יםכנה: (יד) לתוד ארום שבר לא יסכנה אדין קדמוי ותוריה

(י) ולא אמר. הרשע איה אלוה עושי לירא מפניו: נותן זעירות. כמו כרמך לא סומור [ויקרא כ"ס] שמכרים אם הרשמים בלילם כנון אמרסל וחביריו. ועלרים . וסנחריב: (יא) מלפנו . מלמדם הדמה יותר מדהמות לומר השבנו וגדלנו מדהמות ומעוף. וראם משר שם לועקים כעניים מפני גאון העושקים אותם והוא אינו עונה : (יג) אך שוא לא ישמע. מיד : לא ישורנו . לסנקס מיד אלם מאריך אפו : (יד) אף כי תאמר . כ"ש אמה שאין למקמך כאם

מצודת דוד

מצודת ציון תו". רצ כלדיק אשר נכם כנותן (י) נתן . אומר כמו ולא נתן מפלפי משירום לה' בלילה בהסתר ויחידי לא חמר לזולת חים חלום בעושם חותי ריל (יא) מלמנו. כמו מחלפנו בחליף והוח [לעיל הי]: זכרות . מלשון זמר ורננה ז מדום שכחם צבי ולה השמור תלוחיו ענין למוד כמו ותהלפך חכמה [לעיל ליב]: ותעשוק ריעיך: (יא) כלפנו . כלה המקום (יג) ישורבה . ירהוה : למד אוחנו דעת יותר מבהמות החרץ

2 23

וייתר מעוף כשמים יחכמנו וחם בכם חין מי יפשוק משל רשכו כ"ש כחדם שחכנו כ' דעה שחין רחוי לו לששוק משל רשהו : (יב) שם יצתק . ריל ועל כי כנדיק המשכיל ידום כפה ההית ולה מיחה כרשעי הדור לדכר בם כדכרים פחלכ לרן שם בתקום הרשעים החלה ילעקו גם הלדיקים על מתחובם ולח יעום לכם המקום כי יסקיר פניו מפני גאון וגאום הרעים העושקם כי כל הגמול בא מנד החסד אבל כשירבו בשעים והלדיק לא ימחס כידם או מסחיר פניו מנולם פחד ולה יששה פוד חסד הף לצדיק וכחינו יחמר לחיוב שהכל כה לו כל שלה פיחה כראוי ברשעי הדור : (יג) אך שוא. ר'ל עם כי המקום מסחיר פניו לפעתים פו בשירבו כפושעים והודים לה מיהה בהם אך שוח דברי החומר חשר פכל זמן. משמע אל ושדי לא יראס אח כמעשה אשר יעשה כי כאמת משנים הוא ככל : (די) אף בי ראמד. אף שמאמר אסה מול המקום לא פראה אם האדם להשגים פי מקיא נית חבריך קפך ז (ה) אסתבר לשפיא נחפי (אסתבי שחקיא דאתובתו סנד : יוו אין חבתא מה תעבר ביה וסניעי סרחד מה סקבר ליה: (ו) אין וביתא מה תיהכ ליה או מה מן אידו יקבר : (ח) לנבר דַרַשְׁיָתָא דָכְמָדְ חִיוּבְדְ וּלְבֵר מלומין מקבליו יבעין מחקוף ארַרע דוּרָבניָא : (י) וַלָּא

תרגום

וֹאֶת־רַעִיךְ עִפֶּךְ: (ה) הַבֵּם שְׁמַיִם וּרְצֵּאָה וְשׁוּר שְׁחָלִים נָבְרוּ מִמֶּרְ: (ו) אִם־חַמְאתָ בַּה־תִּפְעָל־בָּוֹ וְרַבוּ פְּשָׁעִיךְ בַה־תַּעַשֶּׁרִי־ לו : (ו) אם־צַדַקהָ מַד־הַהָּוֹן־לֵּוֹ אוֹ־מַה־ פין דו יפח : (ח) לְאִישׁ־כָּמִוֹף רִשְּׁעֶדּ יולבן־אָרָם צִדְקרָיָןה : (מ) מַרְוֹב עשׁנְקים יושיקו ישועו בזרוש רבים: ני) ולא- ניש דרוא מוקחד: (מ) ספונשי

את רעיך עמך. ששתקו על דכריך: (ה) הבם שמים. ולחרי שמום בכום ואתם כמוך ואין לו חועלת ברשמך ולדקתך למה תתפאר שליו בלדקך: (ח) לאיש אשר כפוך. יוכל ויופיל רשטך ולדקסך. כסס רשעים רצים משר : (מ) מרוב עשוקים. שהם עושקים יזעיקו מס בכריות לפנח וישועו העניים מזרוע רבים העושקים הופם :

מצודת ציון מצורת דוד יים ועוד . ורחב כמו חשורנו ולח לפרום כימנה : (ד) ואת רעיך שפך פרוב (במדבר כ"ד) : (מ) ישועו. ילמקו: ר"ל כמו שחני חולק עמך כן חני חולם

עם רעיך כי הם שפטו שהיסורים צחו שליך נעבור מרכים השו ולכלי לח כן יחשוב: (ה) וראה . עלם תכניהם שחיו ערך וייחס עמך: נבהו מסך. אשר נכהו ממך מאד ומרחק רב ממך אליהם: עני) אם המאת. כ"ל ומן כשמים משפוט על כיושב ממעל לו אשר אם חטאם מפו פדבר השל חוכל לפעול כו: ורבו , והם רכו וגו' וכפל הדבר כמ"ש: (ו) אש צרקת. שכן אם קלדיק מכו כדבר אשר קמן לו כזה או מהו הדבר אשר יהח מעומו פידך : (ח) לאיש כמוך. שים לו ערך עמך כפוס ועמך ישנ בקרבן לו יזיק רשעך יאבר חעשה לו וכן לו יועיל הלדקה אשר חששה פתדו אבל לא לה' וכאותר והכם בכיום כן אין על המקום לשלם נמול לאדם לא כשבור המועו מן החשא ולא שעכור עשות הלדק חולם הגמול הכח לחדם הוח בשובו הגדול ובחסדו הרכ: (מ) מחוב פשוקים . ולוה כחשר ירבה זעקם ששוקים חשר יופיקו חומם שושקיהם ושועתם חשר פאפו פערום רבים חשר יחנטום ככח הזרום והוח כפנ פנין כמ"ם י (י) ולש

לין ועיר נוצחנור, פייעוד לופלות

לו (א) ואוסיה אַלִיהואואַפר: לן (א) וַיֹּסָף אֶלִיהוא וַיִּאמַר : (ב) פַתַּרי נאחונד ארום חוב לאלהא םלא: (נ) אַפוּל פַנְרָצִי פוּ מלים: (נ) אָשָא דַעִי לְמַרְחוֹק וֹלְפַעָּלִי (נ) בינום בלוהמסא לא הללא בינור בבל : (נ) בנרבימנת לא הלל מלי שלים מנדעתא עפד : מַלְי הָמִים דַעַוֹת עִמֶּךְ : מו הָן־אַל (ה) הָא אַלָהָא רַבָּא לָא יִרְטַק איניא בפא לא יונחל בביר ולא ימאס בביר כח לב :

פרשן שלפיק כטעמי כ' משה הדרבון שלפיק (א) ויסף אליהוא . רחיתי בטעמי כ' משה אמר ג' מענות כנגד ג' ריעי איוב . חם רביעי לם כן כקכם מוספת : (ב) כתר לי זעיר ואחוך . כילו לבון אכמי סומ סוחל לי מעט ואנידך . כתר . לשון סוחל . כאשר תרגם יונתן שלחורתו איים ייתלו [ישעיה מ'ב] יכחרון: לאלוה . לבאים בתקומו: (ד) תמים דעות עמך . סנס אסמיל עמה לדכר עמך שאמה פכור שדעתך שלימה : (ה) הן אל כביר. במכמה יברחמים: תלב ימאם . עני: כביר כח לב . הוא להתנקם לפירך לא יחים רשע:

לו (א) ויסף. על כי ככר השיב על כל לן (ב) כתר. ענין המחוה כמו ולחורש איים ויחלו [שם מ"ב] ת"י יכתרון: לה בה עתה רק להוסיף דברים לחזק מחמריו הרחשונים : (ב) כתר לי. לכל זאתוך. וחביד לך כמו חתוך שמע לי ניפיי ייבוח כוח לכשיב מה לזהחמר עוד המתן

לי מפט זמן וחציד לך המרים כי ים פוך פמדי מלים כפבור הלוה וכמקומו : (ג) אפא דעי . אבא קול להשמיע דעםי למרחוק למען ישמעו רבים וכאומר כו כרולם לפשיב יבוח וישיב : ולשעלי אתן צרק. חדבר לדק בעבור פועלי ויוצרי : (ד) כי אכבם, כי כחמם חין דברי חמרי שקר ולמען כקניען כי כדעום כפס סמימים ושלמים שתך כחומר כלה חוכנים חנחנו ומה לי להקניטך בחמרי שקר אפו כחמם הגיד ולוס חשה דמי למרחום ולה חירש ממי כי לה ימוח מי יכוב המרי. (ה) תן אל בביר . כנה פס כי כאל חוק מאד ואין לו ימום ועבר עם מי פ"ם שבשנים כשפנים ווה ימהם הח הסם הם כאה חוק בכח סלב לכמון צול הילה" . מולכיך ליה : (מו) וכדון אַרום בָּאָפֹּי לָא הַוֹה אַסער רונויה ולא ידע לאפושי פוסיה קולית מודעא מליא יסני ז ...

ואוסיף

לפניו ותחולל לו: (פו) וְעַהָּוֹח בִּישׁיוֹן פַקד אפו ולא־יִדע בפש מאד : (מו) וְאִיוֹב דְּהַבֶּל יִפְצָה־פִיהוּ בָבַלְרדֹעת לַחָּדָא: (מו) וְאִיּוֹב לְמָה מְצִי מַלִין יַכְבֵּר :

כי אם על ידו ואתה תאמר וחושק על אשר לא תשורנה להחווכח עמו . כלומר אותם הקובלים ולועקים אינו ממהר לענותם ואתה תלעק שלא משורנה : דין לפניו : [דברך סה"ה] בכל מקום שכוח : ותחולל . וקוה לתנחומין : (מו) ועתה . דע לך כי אין היא פקידת (אפו) שמת שליך . מינה כלום לפי רוב שונתיך : ולא ידע בפש מאד . ברוב הטאחך התנהג הכורא כאינו לא ידעם . בפש . לשון רוב כמו ופשתם [מלחכי ג'] וכמו, כי תפושו וגו' [ירמיה כ'] כי פשם פנגם [ויקרם י"ג]: (מו) יכבר . לשון מחד :

מצודת דוד (יד) ותחולל . ענין מפלה כמו ריחל כמ"ש מה אנוש ונו" [לעיל ז"] ונמשך מום פשם [שמום ל'צ] : (מו) מקר . חסר שחין דין למעלה וחין מקום לתפלה הנה כמו ויפקד מקום דוד [ש"ח כי] : אמו . לח כן כוח כי יש דין למעוב ולוב כתפול שניו כמו צועם אפיך [בראשים ני] : לו כי התפלה מועלת כי הואיל והוא בפש . ענין רבוי כמו פשה חפשה משנית ממילא יש דין ויש מקום לתפלה: לריסרת י"גן: (מו) יפצה . יפסת כמו (מו) ועתה . וחף כי כות משנים חבל שימי פי [שופטים ייה]: יכבר . ירבה שתה כחשר ירבו דשעים וחין מי יחמר כמו לה כביר [ישמים מ"ו] : אים אלום עושי וגו׳ לזם פסיר פניף והסמירו ועשה עלמו כחילו לה ידע ולה

ישגית באנשי הדור ההיא בעבור כי נתרבם שאד פרשם כאין מכלים ואף פלדיק לא יקבל החסד על כי לא מיחה : (מו) ואיוב. אבל איוב יפחח פיו בדברי כבל לומר שאינו משניח בשפלים בכל זמן : בבלי ידבת . כעבור שחין דעתו שלימה חגודל מכחוב היסורים לזה ירבה חמרים כעלמה פלח בהשכל. [העולה מהמענה ההית להשיב על חלונות חיוב חשר יחרעה על מכחובים מתם כי עשה אם הטוב כי ישיב אמרים לומר כלא אין על המקום לשלם גמול שלחדם כי מה יועיל לו בלדקו ומה יזיק לו ברסטו אולם מלד החסד כא הגמול יילמם כחשר ירבו הפושעים והלדים לח ישחה בידם לח יקבל עוד החסד ובעבור

אם לא יקבל איוב גמול מעשה הטוב כי יא מיחה כראוי ברשעי הדור] :

280

בריישובון מַצְיָנון : ניאו אם ישבים נְיַבְרוּ יְכַלְּוּ יְמֵיהָם בַּמִיב וֹשְׁנִידִים בַנִעִימִים : (יב) וְאִם־לָא יְשׁמְעוּ בְשׁלֵח שָׁמְמִין בְּוְיֵבִי מְרָבָּא יִמְבְּרוּן 'וְשְׁבֵרוּ וְיְנְוְעֵׁר בִּבְּלִי דְּשֵׁת : נים וְדִּוֹמֶבּי מים וויותי לבא מרקא: לב ישימו אך לא ישוש כי אסרם: לא ירשו נחביה ארם (יד) המת בנער נפשם ותיתם בקדשים: (מו) יְהַלֵּץ עָנִי בְעָנֵי רְיָנֵל בַלַ הַץ אָאָהַ

נאמר דיתובון מן עובריהון פישיא דרמין ללמא : (יא) אין ישמשון ופלחין ליה ישלמון יוֹמֵיהוֹן בּמָב וּשְׁנֵיהוֹן בַּמַןמּוּמִין : (יב) וְאִין לָא (ינ) ווְהוּחֵי לְבָּא יְשׁוּוּן רוּנְוָא נפשהון ותיתהון היד מרי זנו : (מני) יְקצֵי מַניָא בּקנוּמִיה

וֹמְפַּרְנָם בְּרוֹחָקָא מִשְׁמַעְהוֹן:

מאון : (יא) אם ישמעו . ויעכדוסו : (יג) וחנפי לב . שסם כשעים אם ישימו אף. כבא יסורין עליכם מחרפים ומגדפים : לא ישועו. לפניו בחחנה כשהוא אוסרן בייסורין לפיכך לא ירסאם: (יד) תמת בנער. וכשינוק שעליהם נפשם: (מו) יחלץ פני בעניו . ואת העני כשם עלמו רש לדבר תחנונים יחלן מניסכם כשביל מניו שסכים עליו: ויגל בלחק אוגם . כלחן שסכים עלם

אלשוכה ה"כ יתשב להם: (יא) אם ישמעו. מלשון ענוים ויסורין: (יא) בנעיסים. מצודת ציון פנין המתיקות והיופי : (יב) בשלה בחרב כמו מעבור בשלח [לפיל לינ] בי כונום כמו ולה יכים קרש [דכרים כ"ג] : (מו) יחלץ. יוליה וישלוף כמו חלוך המשל

מצודת דוד יבינו ע"י היסורים חשר לח טוב עשו נישובו לעבור חת כ׳ כמחו : יכלו . חז ישלימו יחד ימיהם כטוב ושנותם בנעימים (יד) בקרשים. הם המזוחמים למשכב כי ישנה חחריתם: (יב) בשלח יעברנ. ישברו מן כעולם בחרב וימותו ע"כ לח פיה בהם דעת להבין הורחות היסורים [שם כ"ם] : בלחץ. שנין הדתה זמו ולחש ולשוב מחון: (יג) :חנפי לב . חבל הרשעים

כמחניפים ליצרם למלחות שאלחו ופסויו המה מעלים אף וחמה ולא יצפקו אל 🖜 באשר אסרם ביסורים כי חולים הכל במערכת השמים וכועסים על רוע הסרובי ותובכים שחין מקום לחפלה : (יר) תמת בנער . ולכן תמות נפשח כימי נמרוסף ? מחיתם . נפשם החיוני הצח מהם בין הקדשים ריל במיחה ממולח כמותם ושם לכם : (טו) יחלץ . כנה כחתם עוני היסורים לטובה שחשב כי המעונה ביסורים כנס בעבור פעוני יחלמו התקום מדין ניכנם כקשם יופר ועוד כי בלתן בישרים!

T. VIII. 26 ב (איוב ח'ח)

וְחַכִּים לָבָּא: (ו) לָא יְחְפּי חיבא ודין עניי יהכ : (ו) לא יְמַנֵע מַצַּרְקַיָּא עִינֵיה וְעִם מלכיא הקניא למיחב על בּוּרְבֵי מַלְכוּתָא וְיוֹתִיבְנוּוְ לְעַלְמָא וֹכְתְנַבְּהִין: (ח) וְאִין אָסִירִין רַשִּׁיעִיא בְשׁוּשׁלוּוַן מתאחדין באשלי קנופא ב (מ) ויתני להון שבריהון ומרדיהון ארום אתנברו ב

תרגום

יו לאיתיה רשע ומשפם עניים יתן : מ לאריגרע מצדיק עינין וארת־מְלְכִים לַנְפֵּאָ וַיְשִׁיבֵּם לְנָצֵח וַיִּגְבָּהוּ : (m) ואם־אַסוּרֵים בּוֹ קִים יִּלְכְדִיוּן בְּחַבְּלֵיר עני : (מ) וינד לרום פעלם ופשעיהם כי יתנברו : יו נינל אָקונָם למוסר וֹיאמר

ני) וַגַּלֵי מַשְׁמַשְהוֹן לְמַרְדּוֹחָא

(ז) לא יגרע מצדיק עינה. עד חשר עם מלכים יושיבם: (ח) ואם. מכחם לדיקים שיהיו הסורים בזיקים של יסורין והלחים . או ילכדף בחבלי עוני . בלשון גורל ומתרים נקרא חבלי ובלשון דאגם נקרא חבלי יולדה . בחבלי עוני קורד"ם בלע"ו אינו אלא שהעאו לפניו ובא ליפרע מהם לעובתם לנקותם ולהזהירם לשוב אליו : (מ) ויבד לחם פעלם . כי בייסירין הללו מודיעם שחטאו לפניו. וכל דברי אליהוא תנהומין שלימים היו ולא קנתורין כלומר אל תדאג על סיסורין אם לדקת כי למובה כן לך . ויאמר כי ביסורין ישוכון

> מצודת דוד מצודת ציון

פיון: (ו) ומשפם . ענינו דברו כרחוי (ו) לא יחיה רשע . חיננו משגיח דדר וכצורך וכן זה יהיה משפט הנהנים [דברים כלל אבל אף בעת יתן די לוכד עניים ייח]: (ו) יגרע .. מלשון גרעון: לכמא . שפלי הרוח חז יבדיל חם הרשע מהם ולח כמו בכסח למ"ד במקום הבי"ח וכן ישבם יחיה חותו עמהם: (ז) לא ינרע. וחף לכסה [מהלים ט'] : (ח) בוקים . נחשר יעלים עין מעון רשעי הדור יבריל בשלשלחות כמו בזקים יעבורו [ישעיה מהם חת הלדיק המוחה בידה ולח יגרע מיה] ו בחבלי. מלשון חבל ויתר : עוני. עיניו ממנו עד ירים חותו לשבת עם מלכים בכסת: וישיבם, ועד עולם מושיב חותם מלשון

פכסת וינבהו עד למעלה : (ח) ואם אסורים. וחם לפעמים יקרה חשר הלדיהים סשורים בשלשלחות היסורים ונלכדין בתכלי עורי: (מ) ויגד. ר"ל לח קרה להם כוחם בעבור שחין המקום משגיה בכל מת חבל גם זה בהשגחה בחה כי סרו מעם מדרך פישר ויביה עליכם יסורין ובזה כחילו מגיד להם רוע פעלם ופשעיהם חשר הדרד שכמה מחגברים והולכים חף חם ינטה חליהם כמעם קט: (י) ויגל, בזה יגלה מוסר וכחילו יחמר נכם חשר ישובון מן כחון חשר כתחילו לחחו בם:

201

פַאַמַצִיר־רָחַ: (כ) אַל־הִּשְׁצַקּף הַלְּיֵלְדְּ למפקפיו כם פדיקטו הילא: בעלות עמים הדותם: (כא) דישמר אלי תַפָן אֶל־אָטָן כִּי עַל־יָוֹה בָּתַרָתְּ מִעְנִי :

קילא: היא האפשר דספדר בלותד לא בעקתא וכל מה (כ) לא תְרָחוֹק בְּליַליָא לְאַפָּקא שַּסְמֵיא באַתְרִיהוֹן : תיא לא חביר אחת חברד בליליא

לְפַלְקא צַפִּיָא חַלִּוּשְׁרָהוֹ : (כא) אִקּקפר לָא בּּיִפְּיֵר לְשִׁקרָא אַרְאַם עַל בָּא

למקה שלה מבוחך שום לרה ושום מחמלי כח לחונסך. הם במס ינכס אם חוכו : (כ) אל תשאף הלילה . כלומר ואיך לך לבחור בייסורים אחרים אל חשאף ותחיום הלילה שכם לאמרפל למלרים ולסנחרב . לסלק חותם מן סעולם כשהיו תחתם במקומם כשלום. כי כם אכדו בעולם הום ובעוה"ב : לצלות. כמו אל סעלני בחלי ימי [חהלים ק"ב] כעלות גדיש בעתו: (כא) השכר אל תפן אל און . לדון ולומר היה לו לשפטני ביסורי עניום : כי על . סיסורין הללו ים לבחור יותר מעניות. אדם שנהגו בו ככוד ולמוד בעושר כל ימיו ויטמוד על המקח ואין לו דמים וכוש ישוב לכיתו כפתי נפש. וא"ם איוב עני סים עם סיסורין . לא מליע שאיבד אלם בסמותיו אבל לא כסף וזסר ואפילו איבד ברמותיו עם כסף וזהב מוב לו לסיות שני וחולם מסיות חמים וסולך בשוקים ואין כידו כלום יכן מפורש כמדרש רבי סנחומה מן סמקרה כזס כי נוחין כיו יסוכי

מצודת דוד פרון וממוקן מבלי מקדים לה זרה זכל אמין משמצי . פלשון אומן ותחוק: (כ) תפשפת כת וסוקף יסורים כי כלא אם מתמיד הטוכ׳ שבשם במקום מרוב כל והחבד עדי עד: [ישיל זי]: לעלות. פנין סלוק כפו (ב) אל חשופה. אל מסאום לדה חשוכה במלוח גרים בעמו (לפיל הי) : (כא) מעני כלולה חשר כחה על העם" להסחלק מן ענין הכנשה כמו מחתם לפנום מפרי (שמום

בתבול וסדום וחברוסים שבעטו במקום מרוב סובם ונחבדו במקופם ור"ל חל פתחום לשנת בשלום בהחתדה מבלי שנם חשים כי מן מחבד כתו כפתים פחלה : (כא) רשכר . לאח השמר פפסה וחל מפנה חל חון להרשים דין שפים כי מל פנס כחרם על שם כלון יוסר שן סככנסם לעול כפקים לופר פסוץ פצו פכסכ אם (מו) ואף פּצְאָנֶךְ מִפּים מְמִיכָא אַפְתֵּי דְלָא יִתְּעַק בַּאַתְכָה וּבְנִיחַ פְּתוֹרֶךְ מַלָּא דִיהַנָא: הלכהא סערין: (יה) ארום ירנו דלמא אמעינד במפת מולא וסני פורקנא דעתרא לא יצלנד: (ים) האפשר דמסתדר בְּעוּחָדְ וְכָל דְּמִתְאַלְמִין מַשְׁכָּחִין

תרגום

(מו) וְאַף הַוֹּסִיתְהְ וֹ מִפְּי־צֶר הַתַב לָאַר מבצל עונית וניונו אליניף מלא בַּאָן : (יו) וֹבַּוֹן-בָּאַת מֹבִארֹד בַּוֹן (נו) וֹבִוּן בַּנִיבֹא אַמְּבְּמֹזְא בַּּוֹ נים שְׁפָּט יִרְזִמְכֹנּ : (יח) כִּי־חֲמְדוֹ פַּּן־־ יֹמָירֹוֹנְ בְאָפָּׁל וֹנְבַרְבָפָּׁר אַלְרַיִּמְּנְיּ : פים דיושוף שועף לא בצר וכל

רשי

מגלה את אזנו לאמר שוב אלי: (מז) ואף. זאת מוד [מוכה] גדולה פשם לך ביכורין כללו: הסיתך . הדיחך מגיהנם שפים לר ותחתים כחב : לא מוצק . כדי שיהה עשנה לבור לחוכה ולה עוד הלם במוכה למולם הכם ונחת שלחוך מלח דשן: (יו) ודין רשע מלאת . ואם נחמלאת ביסורי הרשמים: דין ומשפש יתמכו. כדין והמשפם כם סיסורין כם יחמרו לך לעתיד מגיסנם ויש לך לקבלם באסבם : (יח) כי חמה. נדולה מסים: פן יסיתך. ילרך דכרים: בשפק. שם משר השפק ותרב אמריך לאל ומאחר שחעלה החימה רב ממון יםך ממנה : (ים) היערך שועך לא בצר . וכי כחם לערוך

מצודת דוד מסכם [עמום ו"]: (מו) הסיתר. מלשוו יגלה חונם לקבל מוסר למען ישובו ולה ספסכ ופחוי : מוצק. לר ודוחק כמו ורוחב יחטחו עוד : (מו) ואף המיתך. חל פול פים במולק [לקמן ליו]: (יה) בשפק . חיוב יחמר דע שחף חותך הסיתו היסורים פתו בספק בסמ"ך וענינו די כספוק לשוב לה' להלילך מדין ניהנס חשר פיה לי שיבורך: כשר . פריון כמו אם כופר ודחוק לשמור חומה וחחשיקה רחב לא צר יובת עליו [שמת כ'ה] : (ימ) שועד. ודחוק להלכיר ששנה כה ללער הרכה :

פלשון שים ומיב ושרה : ונחת . מה שיהיה מונח על שלחנך יהיה

מלח דשן ושו מן ור"ל ועוד מחענג כחענוג פומשי בשה"ב : (יו) ודין רשי, ואף אם מתולחת מדין יסורים הראוי לרשע מה בכך כלה לטובה החשב כי הדין והמשפט הבחים עליך כם יסעדו חוחך להולל מדין ביכגם ולהחשנו כשום ב : (יח) כי חמה . כי חמם כ׳ חלם עליך ליסרך לשמרך כי פן ססיתך ילרך לכשט במקום בשבור די ספוק לרכך כשנין שנחמר וישמן ישרון ויבשם לבברים ל"ב] וכשתפים מסת לו וספים נשרש בחטא אז אף רב מופר לא יסך בים ביכנם ר'ל אף בהרכה יסורים לא יהיה פדיון להנול מדין ביהנם וא"כ מאד שבל שיפורים כי פמכ פסיה ושתר מן היוכ"ר : (ימ) הישד. וכי יהיה שרומר

202

(מו בון-אַל שׁנִיא וְלָא נַרְגְּ מִקְפַּרְ שָׁנָיוֹ וְלֹאִ־ חֵקֶּרִ: (כוֹ) כֵּי יְנָרַעְ נִמְּפֵי־ קום יוֹפְי מְשָׁר לְאַדְוֹ : (כח) בְּיִשֶׁר-יוּלְוּ שָׁתָ קִים יִרְעַפוּ עַלֵי וֹאָדֶם רֶב : (כמ) אַה אם־דָבִין מִפְּרְשֵׁי־עָב הְשׁאוֹרוּ סְבָּתוּ : (ל) הַן־פָּרַשׁ עֶּלָיִי אוֹרֶוֹ וְשִׁרְשֵׁי הַיָּם בִּפְּּח:

פרחיק: (כו) הא אלהא סניא ולא נדע סכום שנד ולית סוף : וכו) ארום ימנע מיופי פיא יולפון ממרא למנניה : (כח) דולחין שחקיא דאםי ממול צלותא דבר נש רב : (כמ) לחוד אין אתבין פַרישׁתָא דְעִיבָא רְכְפַת עֵנְנִיה מלליה: (ל) הא פרס עלוי למלא ומפלה המא שמא : ארום

שלטיו : (כו) מספר שניו ולא חקר . לפילך לריך לאום להכים מרחוק לשאול מה שאירע בראשונים וילמד מהם: (כו) כי יגרע . כ ילבה . כמו והגרע שיחה [לעיל ע"ו] ויש הוחרים יגרעם מן במים להוכידם ארן: יוקו. סרקיעים את סמטר: לאדו. לעונו (כש) אף אם יבין. או אם יבין אדם מה יש במהרשי על בחמים: תשאות. לשון ערפל סוכמו: (ל) הן פרש. [על סעב את אורו]

מל' טיפין: יוקו. ענין יליקה כמו ומקום מקר להם כי אין להם תחלה תכלה ולא לזהב יזוקו [לעיל כ"ח]: לארו. לענינו יושב ה"כ מקוחו לה מעלמותו דלה מספר כמו וחד יעלה מן החבן [ברחשים ב"] י (כח) יולו . יטיפו כמו חזל כטל אמרתי [דברים ל'ב]: ירעשו . גם הוא שנין פתטר עם כי הרכה מער היה נשפך אל נטיפה למו יערוף למטר לקחי [שם] : (כה) אשר יול: . ולפעמים כהפוך חשר מ"ה): (כש) תשאות. שנין המיה ורעש רב . בוול וחשוב כמו ורכי המלך [ירמים יילו בחקים מחולר המים חשר בשמים כמו תשוחות חן יו לה [אביה די] (ל) אורו . ענינו המטנ זכו כל אור האמוד בענין והוח מל' יודה ומנקים [דברים

יתמלח

מצורת דוד (מ) וע אל שניא. הנה האל גדול מאד (כו) ינרע. מל' גרעון וחסרון: נספי . אה נדע לשער גדלו ומספר שניו רבו והין שניו: (בו) בי ינרע . אולם מעט יושג מלד פעונתיו כי נפעמים יחסר נטפי מי פננו מ"מ בחפלו יכלה את כמטר : ממעל עם כי הטבע לה יורה הז על המטר מ'מ ירעפו מחולרו הטוב בעבור שחלת חדם רב כ"ל לדיק וחסיד בדור השוחל

על המער : (כב) אף אם יבין . אף כחשר יבין התקום עם כוא כעב" פרישם סעב חחת כשמים : תשאות . שת כוה המייה עליים כענן אשר הוא כחולה על ישבני החדמה והוח כפל ענין כמ"ם : (ל) הן פרש . הנה לפטמים יגביר חסדו פייברום על הענן את מטרו הכא מאולח העוב ואם שרשי הים ועמקם יככה לכל בַּהַרְתָּא מִפְנוּפָא: (כב) הַאָּ בלחודוי אלהא תקיף בחיליה פון דְּכְפֵיה מַלֵּיף הְרִיצוּתא : (כב) פון יַסְעַר עַלוֹי אוֹרְחַיָּה ומן מבר שבדתא מיליתא : (כד) אדכר ארום תפיש עובריה די שבחו נוברין צדיקין : (כה) כל בני נשא חמון ביה אנש אמתכל

מרחיק

תרגום

וכם בון-אל נשנור בכנו מי בפור מונה : וכו מִי־פַּ קד עֶקְיוֹ דַּרְבֵּוֹ וּמִיר אַמַר פָּעַלְתָּ עוְלָהְ : (כר) זְכֹר כִּי־תַשְׁגִיא פָּעֶלוֹ בַּעְשֶׁר שִׁרְרָוּ בִּעְנָשִׁים: (כה) כָּל־ אבם חור-בו אָנוש יבים מרחים:

מיסורי פניות וכן כאגדת הגמרת: (כב) הן אל ישגיב בכתר מחוך שכחו גדול ואין לסילל מפניו לפיכך אין כמוסו מורה. כשמורה לחוטא לשוב אליו מחרה קודם מכה לפי שהוא יודע שאין יכול להשמה ממכתו כמו שהיה מתרה בפרעה על כל מכה ומכה הנגי מבים מחר ערוב [שמוח י'] והנני מביא מחר ארבה וכן כולם . ומלך ש"ו כשרולה להנקם מחויביו בא עליו פתאום שאם יתרה בו יחזור וינלל ממנו: (כג) מי פקד עליו דרכו . ילום עליו מעולם את הדרך הזם מלך : (כד) זכר. דרכיו ובהזכרך תשגיא מאליך שבח פועל מדותיו : אשר שררו אנשים . השר רמו הנשים . כמו [במדבר כ"ד] השורנו ולם קרוב : (כה) חזו בו . בפעלו: מרחוק . מילירת עולם עד

מצודת ציון מצורת דוד

ים : (כב) מורה . משליך כמו ירה בים חוסיף לעשות כוחת : (כב) הן אל וגד׳ . שם ט"ון: (כג) דרכו . מוכגמו : מדוע לה מכניע עלמך למולו כנה ישר (כר) חשניא. מנדיל כמו כארו בלבנון הרב יחחוק וירומם את אשר ישר בעיניף ישנה [מהלים ל"ב] : שוררו . ראו כמו אף אין מי כמוהו משליך בשפל המלב מור שחקים [לעיל ל'כ]: (כה) חזו . את מי ירלה והכל בידו להרע או להעיב: דלף כמו כלעדי חחום (לעיל ל"ד] : (כנ) מי שקד. מי לוה עליו דרכו ללמדף

מה יעשה ומי חמר לו פעלת עולה לה במלך ב"ו שים לו יועלים ללמדו מה יעשה וכשמשה מה מלבו יקרה לפממים חשר יחמרו לו פעלת שולה וח"כ הוחיל וחין לו ערך ודמיון מה זה לה מכנים למולו : (כר) זכר . מן דעתך לזכור מעשיו כי בעלמך חגדיל פעלו אשר ראב חנפים רצ הידועום והנגלות לכל מגודל השגחתו מלבד הנעלמות והנסחרות חשר לה נדע: (כה) כל אדם חזו בו, הנה כל בני חדם רוחים המה בסבתי כי החד שצר עין כל חדם וכלח כחנום נפי ערכו יביט מרחוק וחיך חחשוב שכמקום לם באל מכ הנעשה בחרן זכעויי שנחתר היולר עין הלח יצים [מהלים ליד] ב"

על־עולה :

לו (א) בְּנַם לְדָא יִתְנָה לִבִּי לֹן (א) צַאְרְייִלְוֹאת יְחַרְדַ לְבֵּי וְיִהַּר במלומו : (כ) שמתו שמות נאסר לחור לחדא לפי תוח ברנו קלו והנה מפיו יצא : נו חרת

וַיִּמְפַוֹ מָן אַתְרֵיהּ : מיא על בנזי דאהרן אתנבי ושור מן אתריה: (ב) שמעו סשמע פרונוא קליה והנא כל־השמים ישרדע ואורו על־פנפות דרך אשא מפומיה נפק :

(ג) תחות כל שמיא הריצותיה ונהוביה יקום על מימי ארשא

לסם במטשיהם ולשוב אליו: מקנה . וזהו קנין שנקנין בו הגשמים : אף על עולה . גם למעלה למעלה [עולה ע"י כך] כמו ישובו לם על [סושע ז'] או כוקס על [ש"ב כ"ג] ורכוחינו פרשוסו קנין אף וחימה על המגים דעתו אבל הניקוד שנקד מקנה פת"ח אינו מוכים שכום דבוק לאף שמילו סים דבוק כים נקוד קמן. ולם כים בו פיסוק סטעם שסוח טעם רביעי:

פון (א) ויתר. ויקפון כמו לנתר בהן על החרן. [ויקרה י"ה] וא היא [שלכו חוהר] : (ב) שמעו שמוע ברגז קלו . סרטמים שהוא מרעים ברקיע להגה היולא מפיו : (ג) תחת כל השמים ישרהו . רמו מומו ומורו. כמו משורנו [במדכר כ"ד] וכם

מותם

כמבעיים

מצורת דוד מצודת ציון מיורם עלים אשר קרבה לכוא והנה קנין ממעל כמו נאם הגבר הוקם על לשיב כחף חשר חנשי כחרן הבעירו חמם ה׳ : [2'2 עולה היא ממעל על הוראת הרעם ומבעלת כל (א) ויתר. 'ענין קפיצה ודלוג כמו אומה ולא יבוא הגשם ומכל זה נראה לנתר בהן על החרץ [ויקרת גודל ההשנחה כי פעם הנשמים כלוחים י"ח]: (ב) ברגו . שנין רעד וחרדם ויריקו ע"י המפגיע ופעם מחד קרכו כמו רגזו וחל סחטחו [מכלים ד']: נהנה. לבות וכמה נוערים כחשר יחטתו חושי ענין דבור כמו ולשוני חסבה [שם לים]: (ג) ישרהו . מל' ישר ושום : כנפות . כחרן :

לואת . אף לפלאי המקום אשר יפעל בעת ירידת המטר עם כי היא הקעוה שבפעולותיו מ"מ אף עלים יחרך לבי ויקפון ממקומו לגודל התמהון: (ב) שמעו שמוע. כי בעת רדקו שמוע כשמע קולו חשר ירעס ברוגו והוח קול הרעם: והגה . הדבור חשר ילח מפין הום פרעם שוכר היולא בגורם המקום והוא כפי ענין במים: (ג) חחת כל השמים ישרת. וכנק משלח את הקול בדרך ישר תחת כל השמים ולא יסבב בדרך שקלתון ואו ישלם נס חור ברקיו על קלום כחרץ כי בעם יולה כרעם חו יולה כברם כחשר חשם (לא) בייבם ידין עמים יהודאכל למכביר: לא) ארום ברון דאן מספים נלבו על־כַּפַּיִם כַּפְּדִּה־אָר וַיְצֵן עָלְיַהְ (לבו סְמוּל חְמוֹף יְדְא סְנַעּ ממרא ומקד שלוי למהת מסול סצלי : (לנ) דיחוי לישו מליתי בחבריה קנאתא ורונוא פלרי יפק: תיא יחוון באוריתא

DX. מר עם חבריה משננין ברונוא ופספקין ליה לפילה: היא יחדי שלחיי וכחות דחבריה קנאחת ורוגוא משלחי יספק :

ושרשי הים כסה כו: (לא) כי בם . בעבים ידין עמים ייסרם בעלירת נשמים ברשב וכל מכם . חשאו דור המכול וארובות השמים נפתחו [בכחשית ז'] חושי סדום גפרית ומלח שרפה כל חרלה [דברים כ'ען סיסרא מן השמים נלחמו עם סיסרא [שופטים כ']: יתן אכל למכביר . משם באים מזונות הנני ממסיר לכם לחם מן השמים [שמות ש"ז] משל לנחחום העומד לפני הכבשן נכנם שונאו הותם נחלים וארק בו. נכנם אוהבו מוליא פת חמה ונותן לו: למכביר . למי שטפליו מרובים וכבירים . למכביר טפלים ולריך למזונות ב (לב) על כפים. על העניים. וכן נשה לבכנו אל כפים [אינה ג'] על שם עב קענה ככף איש [מ"א י"ה] ורבוחינו אמרו על (חמם) טין כפים : כסה אור . סמטר נעלר: ויצו עליה . לכם על ידי מפגים בחסלה פוהבו של דור וגדול וחכם שבו יגיד עליו לפני הקב"ה לרת הדור ולרכיו: (לג) יגיד עליו רעו. ידרש להם לכדום

י"ח]: (לא) למבביר. לכרבות כמו מושר יתמלה כענן מכם כ"ה מחולרו הטוב: לא לכיר [ישעיה ט"ו] : (לב) בפים. כן (לא) כי בם. כי המים הבאים מאוצר יקראו העונים לפי שבמחלה נרחה ככף השמים חשר בהם היה דן חם חנשי דור סיד כענין שנחמר עב קענה ככף חים המכול בהמים ההם עלמן יהן חוכל עד [מ"ח י"ח] או לפי שהם כמו כפה על להרכות ועושה שני הפנים בנושה חתר יאשי בני החדם: במפגיע. ענין הפלה פעם שלחם למחות את כל היקום ופעם כמו ואל מפגע בי [ירמיה ז'] : (לג) רעו. יתהפכו לגשמי ברכה עוד יותר ממי מל" תרועה והוא קול הרעה : על . המטר הכה בטבע: (לב) על בפים. כבר יקרה אשר יכסה המטר אשר על העבים

וכפס כלוחים כסם ולח יריקו על החרך וחת"ו יצוה עליה לרדת בעבור תפלם במדים כשחל פלים: (לג) יגיז עליו רעי. וכבר יקרה חשר הרעם שלו יגיד על המטר

בְּמַפְנִיעַ : ולנו ינִיד שְּקְיוֹ רַשׁ מִקנָה צַיף

פר נָשָׁא מוּבָרוּ : (מוֹ וְתִּיתִי לְּוֹדָשַׁת בָּל־אַנְשֵׁי בַּוְעַשֵּׂהוּ : (מוֹ נַהְבַּוֹא השברי: (מ) כו אדרון שילא חייה במר אַכֶּרֶב וּבְּמְשׁנוֹרְתֶירָה תִשְׁבֹּן : ביני וֹהֹא וּסְבּרִי מוֹנִים מִנֹרִים מִנֹרִים מִנְרָא: (מ) מִן בְּינִינְהַ שַׁבְּּוֹא מִנְפַנִי נִמְנְאַנִים מפלמים פוא באפטקא: קרדו: וין מנשמת אל יפודקבח וְרַחַב מַיִּם בְּמִּצְק : (יא) אַקְּדּ־בְּרִי

(יא) בַּרַם בָּּכְרִירוּהָא מַמְרַח

כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו: לדעת כל אנשי מעשהו. לסודיע על מס סול נדון: (ח) ותבא חיה במו ארב. כלומר ועוד שלוחים הרבה יש למקום ליפרע פורענותיו שילום מיות לעות וסופה וקרה: (מ) וממזרים . לולר יש ושמו מזרים: (י) מנשמת . רוחו: ורחב מים במוצק . דיליקה לפורענות : (יא) אף ברי. שם מלאך הממונה על העכנים והוא יפין עכן מערו

מצודת ציון פכדי להזדרו כל בעל מעשה לכלום מעשהו כי חתום הוא [ישעיה כ'ט] : אנשי בעשות. פרם יבוח כנשם לכל ימנעהו בבוחו : יחסר הנסמך והרחוי חנשי מעשה מעשפו (ח) ותבוא חיה. עם כי החיה תשיג וכן החרון הכרית [יהושע ג'] ומשפטו ידיעת המער ערם כוחו ותקדים לכוח החרון חרון הכרית: (ח) במו ארב. כחרב במקום חשר חשב וחחרוב לערוף טרף כמו כמו פי חחחנן [לעיל י"ע] : וסשכון במעונוסים ולח מלח הו החולה ובסעונותיה, ענין מדור כמו מעון חמה שקלרה א"כ השגם האדם אף בדבר אשר היים [חהלים צ'] : (ש) ומשורים. מולום פשיג החיה: (מ) מן החדר. יספר עוד וכן התוליה מזרות [לקתן ל"ח] וכה מפלחות המקום וחמר הנה רוח סופה הרי"ם במקום הלמ"ד וכן וידע חלמטקיו שבוא מן החדר אבר נכלא עם הרוח והם [יחוקאל י"ט] והוא כמו ארמנותיו וכם חדרי קימן כמ"ם מושה עש כסיל וכימה הלמ"ד במקום הרי"ש : קרה . מל" קור זמדרי תימן (לעיל ט'): וסמורים קרה . החורף: (י) מגשמת . ענין נשינת הרות מן המולות סבות הקור והית מול כימה: כמו מנשמת אלוה יתבדו [לעיל ד׳]: (י) מנשמת אל. מנשיכת רוח האל ר"ל קרח. הוא הגליד הנקפה מן הקור לש במחמר פיו יבוח הקרח וכח רוחב המים משליך קרחו כפתים [חבלים קמ"ו] : כמקום לר ודוחק עד לה יוכלו להעלות במיצק. כמקום לר ודחוק כמו רחב לה בלים כי כקרת עליכם ממעל: (יא) אף מוכק (נעיג ל"ו) : (יא) ברי. מל' ברוד ברי. הף בעת יהיה החויר ברור וחין

פקום לכוח המסר ע'ם הטבע על'ז יטרים חם העב ליולחותו בכובד מים רבים והות ישור מטרו ע"ע החדתה ורו"ל חמרו שהמלחך המתונה על המשר שמו חף ברי :

אַרְעא: (ד) בַּתְרוֹי טַכְלִי קַל אַכְלִיוּתִיה בַּקְל נַוְתְנוֹתִיה וְלָא ישפבנון ארום ישפע קליה : (ה) כַּד אַכְלֵי אַלָהָא בַּקְלֵיה של פרישו דשתיד למעבד שבר כברבו ולא נדע נ (ו) ארום לתלנא יימר הני באַרָעָא וּמִמֶרָא בְחַר מִמְרָא בקימא למבשלא פרי וממרא בַתַר מִמֶּרָא לִמְצְמַח עִקְבָּא בְּסְתְוָא בְעוּשְׁנֵיה: (ו) בִּירָא

תרגום

הָאָרֶץ: (ד) אַהְרָיֵן וּ יִשְׁאַג־קוֹל יִרְעִם בַּקול בּאוֹנוּ וֹלְא יֻתְקְבֹם בִּרִי־וֹשְׁבֹוֹע קלו: וה יותם אל בקולו נפלאות עשה גָרלות וְלָא נַדֶע : מוֹ כֵּי לַשָּׁינָנוֹ יאמר דנא־אָרָץ וְנָשֶׁם מְמֶר וְנָשֶׁם מִמְרוֹת שָׁן: (ו) בְּיַדִּ־בְּלִּ־יְאָדֶם יַתְּתְּוֹם קמץ צ'א לא פקף

דָכָל אַנְשָא יִרשׁוֹם לְמַינַע כָּל

• אורום אורום שהברקים מאירים: (ד) אחריו. של אומו אור ישאג. סרעם ומרשים בקול גחונו. והם ברקים ורעמים המביחים אם המטר: ולא יעקבם . המקום כי ישמע לפניו קולו של מפגיע: יעקבם. יכריתם ולשון משנה שנינו (סוטה ש"י) בשלשה מקומות סלכה עוקבת מקרה: (ו) כי לשלג יאמר. ע"י הקולות הללו: הוא ארץ וגשם מפר וגשם מפרות עזו . כלומר מד' כוחות יכם: (ז) ביד כל אדם יחתוב . כבחדם חוטה לפניו החדם עלמו חוסם

מצודת דוד

קלום: (ד) נאונו. מל' נחדה: יעקבם. המבעיים: (ד) אואריו ישאג קול. חבל שניו סוף ואחרים כעקב הזה שהוא סוף שאנם הקול אשר ירעם בקול גאונו נשמם פרגל : (ו) הוא . כמו היה וכחו הו' לחון חחר רחיים הברק עם כי גם הקול ובה׳ במקום כיו"ד וכה׳ח: (ו) ביד . כולך כדכך ישר : ולא יעקבם. חולם לח פוח כמו כחוך וכן כיד שני לנחרות יהחר כחמת חת הקולות לנחת לעקבות [זכריה ד']: יהתום. יסתום ויסניר נתו הכדקים אחריהם אם היה נשמע קולו מיד

בנחקו כיל חם כים נשמע מיד חו כים שדע שאינו מתחתר לנחת לעקבות הכרק חבל בעבור נסות חום השמע ודקות חום פרחות יראב הברק טרם ישמע הרעם לוה חושב החדם חשר הן הוח סדר תולדותם אבל וא כן כוא וכוא דבר נפלא וממרון: (ה) ירעם אל . הנה כאל ירעם בקולום כשמות ופלחות חשר שמעני ינדעם ימה כם עוד הגדולות חשר מושה וחנחני לח מדמם : (ו) בי לשלנ . אשר לשלנ יצוה שיהיה על הארץ והננו רואים אותו כארץ פכי יצוה על נשם מטרות עווו ר׳ל בשם חזק ושופף וכולם נרחים המה לעין כל מפח רוחם : (1) ביר כל אדם יחתום . ועל"ו יהתום ויתחום כתוך כל כני חדם שוכיום וכם קדימת ידיעה טרם בוחם לינון דבת כל חובי מעשה מעשהו כ"ב

לְאַרְצֵוּ אִם־לְּיָהֶפֶר יַמְצָאֵרְוּ : נידּו הַבְּאַתְינֶרהּ ואת איוב עמד והתבונן ו נפלאות אל: (מו) דַתַרַע בְּשִׁוֹם־אֶלְוֹהַ עַלִירָהַם וְהוּפִּׁיַע בא איוב קום ואקבין פרישותא אור ענגו : (מו) דַיַתַדע על-מפּלְשֵּׁיים עב מִפְלְאוֹת הַמֵּים דַּעִים : ניח אָשֶׁר-

אין ממרא בוניא לאילני מוריא ונלפתא אין פפרא גיחא דחסדא לחקלי דפכי וְבַרְמֵי יְסַפְּקנִיהּ : (יד) אֲצֵירוּ דאלהא : (מו) הירעת כר ישני אלהא נוירחא שלניהון נאופע ענני משריה :

בגדיך (מו) הַיַּדְעָהָא צַל מְבַשְּקְרָנֵי עָבָא פְּרִישְׁוֹהָא דְשׁלִים מִנְדְאָא : (וו) די לְבוּשְׁוֹה

משחנין

מן השורה . אלא בבינונית: אם לחסד . שנששו הדור עכשיויותר לדיקים משהיו בראש השנה . וחותן נשמים שנגזרו בבינונים מתחפך בתחבולות מסיבותיהם ליכד בחסד בזמנה ועל הארן הלריכה להס שלא תרד הטפה מסם לאיבוד. [ימליאהו למטר] לאחת מן המדום סללו: (מו) בשום אלוה . חק ברים עליסס סיאך חלויס במאמר: (פו) מפלשי עב . נילוי עד . לשון מבוי מפולש . כלומר לפרכן ולרחבן של עבים: התדע. עליהם מפלחות המים דעים: (יו) אשר

כנדיך

מצודת ציון אם לחסר . פעם יחהפך להוריד המטר פנין הזמנה והושטה כמו וכחורת חיש לעשות כו עוד חסד נפלח יותר מפה ימליחנו [לעיל ל"ד]: (יד) עמד. שחוק שנגור והוח כחשר נגור מתחלה חעם כמו עמדו לח ענו [לעיל ל"ב]: (מו) והופיע. בשמים ולחת"ו הטיבו מעשיהם הנה הזריח והוא מושהל על הגלום המסר" יפליא חסד להורידם במקום היותר לוכך והראותו: (מו) מפלשי . כמו מפרשיי

פנשמעים אליו חשר המטר נגזר עליהם. רמו בשבט עברסו [חינה נ׳]: ימצאה. וחינו מחבד טפה לרדת במקום שחין בחלוף הלמ"ד ברי"ם וכמו מולות מזרות: שם לורך: ימצאהו. חוזר כוח על כולן

וכ"ל חמין ויושים חם המטר לחתם מחלו חם לשבט ובו": (יר) האדינה. קשוב בחוניך אם אמרי ושחוק וחן לכך להבין נפלאום האל כ"ל שבאו מן האל ולר יחשבו ולח אל המערכה : (פו) החדע . ר'ל חיך החשוב שהכל כח מלד המערכה כלה למדם חכמה וידעם מה מהדברים הטבעיים טרם בוחם כחם גם זחם חדפ אתו שם אלוה המער על הענן מתי הזפיע וגלה מער עננו כ"ל מחיי היחם יניחם טפח המער מן הענן כי לח נודע מהם עד חשר נרחה לעין ולח מחו ומלם אור עננו חוזר גם על רחשים המקרח : (מו) התרע . החם חדע מפלחום ה" כתמים בדעות אשר יעשה על מפרשי העל ממעל להם וכאומר ומכ הנפשה בעבים לא ידעת כאם חדע מה ממעל להם: (יו) אשר . חוזר כוא אל פלש (יב) והוא הוסקפתא מהפוד בחוכמתיה לאצלתא פלתי אָתַר דִי פַקּדְנוּן על אַפּי אַרָעא : תיא וְהוּא בְרַחָּמוּהָיּ

מיא מסיעתא

תרגום

ימריח קב יפיץ ענן אורו : מום והוא שיבא סבדר שנו ספריה : מָסְבּוֹת ו מִתְהַבָּן דְּ בְּתַחְבִּוּלֹתְוֹ בתחבולתיו קרי לפו עלם כל אשר יצום ו על פני בארפא משכריהו ונחתי הכל תַבַל אַרְצָה : (ינ) אִם־לְשַׁבָם אִם־--

לאש סבלי יחה וקשבר יושופן לכל דפקרנון של אפי חבל ארונא : (יוו) אין מקרא

דפורענותא

מהפוף

של המקום: ענן אורו . ענן מטרו: (יב) והוא . הממונה מסיבום מחספך בתחבולותיו של מקום לפעלם של גשמים לפועלו המועל עליהם לששות אם טוב ואם רע מתהפך במסיבות הרבה לאותו ששנינו הרי שהיו ישראל בא"י לדיקים גמורים בר"ה ופסקו להם גשמים לסוף סרחו לפחות מסם אי אפשר שכבר נגזרם גזרם אלא הקב"ה מורידם שלם בזמנם ועל ארן שאינה לריכה להם ועתים לפובה כילד כו' ב בל אשר יצום . למותן נשמים למשות למכן . [ד"מ והום מסיבום מסספך בתחבולותיו. מקיף עננים ורוחות סביבות סהרים שיהי שומים מכל רוחוחיםם . באנדת וסים עקב] : (יג) אם לשבם . אם לפורענות בני אדם מורידם בהרים וגבעות שאין מקום זריעה אם לארצו . לסורידם כחשר נגזר בתחילת דין לח לשבט ולח לפנים

מצודת דוד

מצודת ציון

(יה אל ל"ו] : (יב) בתחבולתיו. פנין מחספך סנס וסגס ברוב חתכולותיו לעשום פעים המוטל עליהם כפי כל חשר ילום המקום להריק הייטר ע"פ החדמה ר"ל ייבן: (יג) לשבש. ענין עונש הפורעניום שליחותו של מקום: (יג) אם לשבש. פעם ימספך לכוריד כמטר לענום את כבריום

ונקי: יפיק. יפור כמו וחפיך חומם (יב) והוא. כעב כום כנם מחמם סבום בכתחכמות כדבר מה : תבל ארצה . מקום המיושב שבחרך נקרח חפל ור"ל במקום המיושב שבחרן או כפל המלה מה שהעבים מתהפנים הנה והנה לא בשפום נרדפות כמו חדמת עפר [דניחל במקרה היה כ"ה מחמת סבה ולעשום

פל ידו כי כחשר יחטחו יוכד כוח במקום עמק ומצולה והמטר רע להם: אם לשובו, פעם יחספך לכוריד המער לחרך כי ריל חל המקום חשר חושים המה לכי הנשמעים

וכאו וקדון לא חמון מקרא יבלע : (כאו ועתודה ולאדראה אור בומם הוא בשחקיא (רוחא שברת חבים יהיון : חיא ביהיר דוא בשחקים ורוח עברדה והשתא לא אסתבלו באוריתא והמדורם: (כב) מצפון זהב יצירוה על-אחשבידו שפיא בהיכי מן אלוה לאַהָתָא פַלָּא וּמְמָרָא וָרוּחַ

שברת ון כְּאָנוּן : (כב) מִצְפּוּנָא דַהְבָא יַיִחִי קָדָם אַלָּהָא דְתִּיל שבתורא

ב' י"ו] יגלה ורבותינו פי' היסופר כל שבחו לו . כי אדבר כי נדבר בו ובגבוכתו: אם אמר אים לספרם כולם. כי יבולע ממקומו: (כא) ועתה לא ראו אור. בסוף דבריו של אליסוא חזר לקנתר אומן שלשת רעי איוב על לא מלאו מענה ואמר ועתה שלשת רעיך אלה שהיה להם להשיבך כל דברים אלו שאמרתי לך. לא ראו אור. נעשו סמה כנפלים חשר לח כחו חכמה: בהיר הוא בשחקים. דומה לבסירים הנרחים בשחקים להוריד גשם: ורוח . בח ומטהרתן ומעבירתן ואין מער יורד. כך סוא דוגמא שלסם התחילו להשיבך וסוף שמדו ולח שנו : (כב) מצפון זהב יאתה . סכי סוח כחותר על הראשונות [ועתה לא ראו אור] ד"א מדרש חלמים כשהרקיע מלא בסרות שננים לסוריד גשם רוח שברם ותשסרם . ואין גשם יוכד . זה מדרש חדמים ואינו מתיישב על סדר המקראות: [מלפא זסב יאתה . מנשב רוח לפונית ומעביר הגשם וחמה זורחת כמו סמריקים מעליהם הזהב [זכריה ד'] : על אלוה . מלפניו . מלפון שכב יחתה . נלפן הוהב המוב לחומן ביחתיו חת עלמן למלום

סקב"ם

מצודת דוד מצודת ציון

דבר אשר יסתר ממנו והוא כפל שנין כמ"ש: ככלש את הקדש [במדבר די]: (בא) בחיד. (בא) ועתה , כשבא להשלים דבריו אמר מאיר ומזהיר: (כב) מצפון , ענין ממח ופסה חומר אני דרך כלל הנה לפעמים ונסתר ואחז כל'מלילה נחומה של שהאכב לה כחו הנמים חור השמש והוה כחשר כה מפחת הלפון: זהב. רץ מזופק ונקף יכסנה העון ועם כי בהיר הוא במקותו כוהב וכן המריקים מעל הם הוהב (זכרים בשחקים ומזכיר מאד אכל כאשר עברה ד']: יאתה . יכא כמו ואמה מרכבות קדש

כות ותטהר את השחקים מן הענן אז יראוכו וכוח מקרה קלר ומוכן מחליו : (כב) מצפון . ר'ל וחם כשמש חשר נרחם פוח לעין כל חשר יטהר השמים נעלם הוח כחשר יכסגו הענן וחיך ח"כ יוכח ממלפופי

פלב דעות וחקירות מאקקות כוכב : על אלוה ובו' . כלה ושלם כות בכל אם

מן דרומא : ניח) חרקע לשהקיא הקיפין דחוותהון כאספקלריא סנינא: (ימ) אוֹרֶע יָתְנָא מָה נַיְמַר ליה לא נסדר לפחמי קדם ליה ארום אבלל אין ימלל

תרגום

וכדוו

בר נש אַרוּם יַקשְׁרָנ ז

בַּנְדֵיךְ חַמִים בַהַשְׁקִם כָּרָץ מִדְרוֹם : מְשְׁחַנִין כֵּר מְשְׁחֵין אַ מָּא ניתו הַרָּקִיע יִנפוּ לִשְׁחָקִים הַחָּלִים פּרָאִי מוצק : ניט הודיענו מרו־נאמר לו לא בַּערֹדְ מִפְּנֵי־חְשֶׁךְ : (כ) הַוְסְפַּרִי־ לו כן אובן אם אמר אוש כי חשוקא (כ) אפשר הישחקאי

בגדיך חמים. בהשקיםו ארן מרוח דרומית שאינה הורגת את סעולם בקרה שכוח מזרחית מחממת שנאמר רוח קדים חרישים [יונס ד'] שמשחקת כל סרוחות מפנים: (יח) חוקים. סרקיעים: בראי בוצק. ככחי שהנשים כוחות בו: (יש) הודיענו . מה נחמר להקב"ה בריבנו עמו. לא נוכל לערוך אליו מפני חשך אשר סתרו סביבותיו: (כ) היספר לו כי אדבר. וכי כמדת הבכיות הוא שלכיך ביספרו לניו דברים סיולאים [מפינו]: אם אמר איש . לומר מפיו : כי יבלע . ויגלם אליו מיד . כמו פן ידולע למלך [שמואל

מצודת דוד

מצודת ציון

(יה) תרקיע. ענין פרישה ושטיחה כמו החדע החמור במקרח שלפניו לומר כחם לרוקע החרך [מהלים קל"ו] ומשפטו מדע הסבה חשר כגדיך המים בעם ישקים בסרקים בה"ח השימה וקלר בדבר המובן החרך בפחם הדרום ר"ל כשלה בה חלים וכמוסו רבים : לשהקים . כחס הלמ"ד ממולה רוח לפון הקרה מחד ונעשה החויר כמקום את וכן הרגו לאכנר (שמואל כ' חם ויחומו גם הכגדים הידעם למה ק ב'ן: בראי. מל' רחיה ומדחם: מוצק . הוח הלח הם דוממין ומחין כח להם מלי יליקה : (ב) יבלע, ענין ההסחר כמו התעוררות להחחמה וכחומר וחם הים

הכל בא מוד המערכה כיה א"כ מהאפשר לדעת הכל כאשר נדע דברים העבעים : (יח) הרקיע, וכי פרשת עמו את השחקים החוקים כמראה הנשים הנעשה ביציקה שהוא חוק יותר מאלו נעשה בהקשם שקורנם או שהמה חוקים בדבר הבהירות כמראה דבר המולק בעת יחיכו אותו אשר שביר מחד וכחומר וכי כח וחל לך עד בחחמר חערכה לפניו משפט : (ים) הודיענו . הודע לנו מה נאמר במשפט וכאומר גם אנו היינו מתוכחים עמו בעבורך אך האתור כא מה נאמר: לא נערוך. הנא לא נוכל לסדר משפע למולו ייפני חשכם פדעם אבר שמנו מול חומת המקום: (כ) היספר לו. כ"ל מה לנו לערוך שמו בשפט וכי פסצרך לספר לו חשר חדכר כלח ככל ידוע לו: אם אשר. וכי חמר חים

לח (א) נאַמיב ייַ יַה אָזֹב מוֹ לח (א) ייַ ען־הְנָה אָת־אָיוֹב מַנ הַפְּעֶרָה מן קרי ניאמר : (כ) מי וה ו מַחְשִׁיךְ עַצָּה בְּמִלִין בְּלִי־דָעַת: נו בְּקִּי בא כנבר חלציף ואשקלף הורישני :

(ב) מן הוא דין כמחשיד מלכא במליא מדלית מנדעא : פנט ובו פרון היד נברא חרציד THERET

שחמר לו אליהוא לפי שהייה מטיל אימה יחירה על דורך חנם . לפיכך לא זכית להתקיים לך בנים חלמי לב: [מענה ה'] : לח (א) מן המערה . מנה שערות שלך ואשיכך דכרים כנגדן :

[מן הסערה. שחרפתני משר בסערה ישופני [לשיל מ'] ממנה אשיב לך] כאשר חשמע בסוף הענין. מי פלג לשטף חמלה בותה לכל שער. ד"ה בסערה הכהו בסערה רפחהו. כדמפרש בספרי : (ב) מחשיך עצה . עלה חשוכה וסכלה ד"ה מזה מחשיך פולה בלי דעת . אמר הקב"ה מי זה מחשיך עלה מקוקל במלים וכרוב דברים שכתבתי חיש תם וישר בתחילת הספר כדי לחול שמו פליו . וסום בא וסחשיך וקלקל מה שיעלתי ברוב דבריו ואיוב ענסו מי זה מעלים עלה [לקמן מ"ב] הילו הייתי יודע עלפך לה הייתי מרבה בדברים והקב"ה השיבו והלא אברהם לא היה יודע ועמד במשר . כך מלאתי: (ג) אזר נא כגבר חלציך . רמז נו שיתעורר

סצודת דוד סצודת ציון פרשם בה׳ מרוב כל והיה חבוד לנוח כדור (ד) אור. חגור : כנבר. ריל כחים במבול אף יוכיתו על מה לא יכנים שלמי נכור : הלציך . מתניך : למקום כלה ככל בידו וחין דומה לו פיוכית על ההשנחה על כי הוא יולר העין ואיך לא יבים הוא אף יוכית מנפלאופיי פידועים לע ומה הם עוד הנעלמים אף ישיב לאיוב וומר הלא ידעם מהמשבעיום ספרוע לה מדע ימר הדברים הלה ע"כ הכל שמנו בהשנחה וחין לדעמה ולום חים להרהר אחר מעשיו כי קורה דעת האדם להבין מעשה כ' והנהגתו] :

כרן (א) מן המערה . כי נגלה חליו ברוח סערה : (ב) סי זה מחשיך. מי כוח זם חשר מלחו לבו לכחשיך ולסכל העולה היעולה פתני בדבר הנהגם העולם: במילין צו' . אשר יאמר שהכל כא מלד המערכה ובעבור זה יננה הנכנסו (ב) מזר במ ונו". כוח שנין תווק וצריוום כי כתבור בשקניו כוח משרו: הששמרך אַסְתְּנָא יַתֵּי וְיִנְהַר שַלְּהָא קָּרָם אַלְהָא דָהִיל יוֹדוּן שָלְלֵי אשבחונד דאנת סובר מם מַלְלֵי שַלְמָא בְּסוֹנֵי חִילָא

תרגום

ודינא ושוני צדקתא לא יַסַבֶּף : תיא שַׁדֵּי לָא סַפַּקנָא

אַלוֹהַ נוֹרָא הְוֹד : (כנ) שַׁרֵי לְאַר שָׁבְּחֹרָא : חיא מִן צָפּוֹנָאַ מַצְאנְהוּ שַׁנִיא כָּהַ וּמִשְׁפָּׁמ וְרָב־יְצְׁדָּקְרוּ לָא תַנָּה : (כו) לָכּן יִדְאָרְטוּ אַנְשְּׁים לְאַ צַּלְּטָא : (כו) שְׁבִּי יַרְאָה כָּל־חַכְמֵרלֵב:

יינילו פניה נולא ודינא וסונטי ביקקה לא יפנף : (כר) פנין פני פני מילא יונה לא יינילו פנים בי מַבְרַיָּא לָא יַחַפִי מַבּנוֹהִי הַיִּדְ כָּל חַבִּיפִי לְבָּא :

סקב"ה ומאמינים כאלום הכוכא מאוד]: (כג) שדי לא מצאנותו שביא כח . לעוכר משפטיו על הבריות מגודל כחו כי אם ברחמים וכפרם הבריות שם בדבר מועט לפי היכולת . קומן מנחה . מחלים סשקל . תורים ובני יונה . בקר ולאן . ולא טרח לבקש ראם ויחמור: ומשפם . יסורין: לא יענה . סכריות יותר מדחי . וכן לה מנס להלדיק יותר מדחי במה שחי הפשר כי הם חיש כמתנת ידו: (כד) לכן ידאורו אנשים . מלהתווכח חליו כי: לא יראה כל חכמי לב סמחהרמים אליו כי אין הרמחם בשיניו כלום . ורבוסינו סירשוהו על אית שממר

מצודת דוד ביברים לינ]: הוד . שנינו כמו הדר וכחר: וחיך מדע ח'יכ חקרון הנהגם מדוחיי : (בג) שניא. גדול כמו חשביה פעלו [לפיל נורא ועד. יכהו מלהגיד הודו פו ימעסף ("ו]: יענה, מל' ענויים ויסורין: וכענין שנחמר נורח חהלות [שמות ט"ו]:

(כג) שדי לא מצאנות: . עם כי לה מלחנו אם כאל שדי רצ פס כי לא נוכל להכין עלמותו והנהגת מדותיו מ'ת הן ירענו כי כוח שניח כת חבל במשפע ורב לדקה ולח ישנה חם החדם מלבו כי חם מנמול פעשיו יעשה לו : (בר) לכן יראותו אנשים. על כי כל מעשיו כמשפע לכן יפחדו מממ החצום ולה ימרו פיו כי לה ירחה כל חכמי לב ר"ל חף חכמי לב חינם תשובים לפניו ואינו רואה אושה להכיר להם פנים במשפט כמ"ם לא ניכר שוע לפני דל לנעיל לידן כי אין יבוא פנים לפניו . [כעולה מהדברים ההפה כי יאמר שהתקום פשגיח אף בפרטיב ייבדל אם הרשם פן הטובה הכאה בשולם וכן יכדיל אם הלדים ישן סדעה ואם לפעמים יקרה ים לנו ק נהשנחה כאה לגלום אונו למוסר כחשר יינסה מעע מדרך הישר וישיב לחיוב שנם עליו כחו היסרין לגלום חינו למוסר ילשוב לכי וינול מדין ביכנס ויספנג כדשן נפשו כ"א פים פחמיד לשכם בשלום כים

הויתא במשתאמי ארעא חף

אין ידעתא ביונתא: (ה) מן

פון מחח שלה מחקולתא :

דמשבחין בחדא כוכבי צפר

מצודת דוד

ומיבבין

איוב לח

208

(ר) אַיפָה הַיִיתָ בִּיְסְדִי־־אָרֶץ הַבָּר אָם־יַדְעָהָ בִינָה : וווו מִי־שָׂם מְמַדִּיהָ ב תדע או מיינטה שליה קו : שני משוייה ארום הגנע או מל־מָה בַּאַדְנָיָהְ הָמְּכָעֵי אַוֹ מִידְּיָהָה מוּ (ו) על מה סמכיהא ממיען או במשפתו בתח בקרבי בקר פו שוא אבן וויפה : (מ) בנו

95 20 7

מן חליו וייסוכיו: (ה) ממדיה . מדותיה : (ו) ירה אבן פנתה 🔊 באמלע סים ומשם נשתח כל העולם . איפה סיית : (ז) ברן יחד.

מצודת ציון (ד) איפה. אים פה: (ה) כן, חבל המדה: אני אשאלך דכנים ואחה הודיעני משופס (ז) ארניה . כם הדברים אשר ישמידו שליהם אם לא כן הוא : (ד) איפה היית . עליהם העמודים כמו חדני החלר [שמום כחומר חיך ערבה לבך לגשת לחקור אחר ל'ח]: המבעו . מל' טביעה והתחיבה הוהגתי איה היים בעם יסדםי את הארך כחם רחים לה סמוכום על מה עומדם

בשומק: ירה. השליך כמו ירה בים [שם פ"ון :פנתה, מל' פינה וחוים: (ו) ברן. ויחומר הלח משכיל לדעת שחלויה כמחמרים מלי רונה: כוכבי בוקר. סוח כמו כוכבי כחילו היים בעת הבריחה ורחים כי כן אר כי בוקר וחור חחד כוח וככוונה כיח כוח: הגד. חמור חם יש לה סמוכות ופל מל כוכבי לכם המאירים ביותר וכן הללוהו מה חלויה אם יש לך בינה להשכיל אמתם.

סדבר : (ה) מי שם . מוסב על סגד שבמקחם שלפניו לומר הגד מי שם מדום הארך בארכה וברחבה כמו שהיה מהה : בי חרץ, אם ידעת שבה מי זולתי וכאומר וכי תחשוב שנשבה ע"י מערכת השמים ז או מי בטה ונו' . למדוך חרכה ורחבה וחחו במשל מדרך הכנחי והוח כפל מנים. במ"ם: (ו) על מה . כגד על דבר מה נשחקעו אדני עמודי הארן ונאומר כלא אין לכ לח עמודים ולח חדנים וחין לכם על מה לשקוע כי החויר מקיפם: או פר ירה . מי השליך האבן הראשון ההושם בפנת היסוד ואחד במשל מדרך הבמאי שדרכו להתחיל בנין היסוד מן הפנה והכוונה היא על נקודם המרכז היא אמלעים כדור הארני אשר היא מעמדם אם כל הכדור לכל יסקרב אל הפאה פן כפחות כי כל חלקי סיסוד משחוקק ליסודו: (ו) ברן יחר . חואר על חיפה סיים כאמור בתחום כענין לומר איפה היים בעם ירונו יחד כל כוכני בקר הם מערשם. כשמים וכל בני אלהים הם המלאכים המניעים אותם יריעו לשמי והאומר וכי לה קשכיל לדעת זהת כהילו היים שם וכחים שהמה כולם נכנדים לי ועול מורה מלינס ומה זה החמר מדום משדי לה

תרנום

איוב לח

יִירָישוּ בָּל־בָּנֵי אֶלְהִים : מו ניָסָהּ בַּדְלֶרְנִים יָם בְּנִיחוֹ מֵרָחָם יֵבֵּא : (מ) בשומי ענן לְבְשׁוֹ וֹעְרָפֶּׁל הַתְּלָתוּ : יי ואשבר עקיי חקי ואשים ברח ודלרדים: (יא) ואמר עד־פה רובוא ולא רוֹטְיף וּפָא יְשִׁירוּ בִּגְאוֹן נַלֶּיף:

משיבבין כל כתי פלאכיא : מו) ואניף ברשיא יפא במנחיה מן תהומא דמן רחמא יפוק: (מ) כַּד שׁוְיתִי שַנְנָא כְסוּתִיה (אסמתא לפופיה: ני) ופסקית שלף נורתי ושיתי סריביא היך נגרין ורשין : (יא) ואמרית פר בא תיתי ולא חוסיף וכא בניותנות בלליד :

המימיך א' במקום ה'

מתחלה כוכבי אור: (ח) בדלתים ים. חול גכול לו: בניחו בהמשכתו יולה מן התסום. כמו נותי מכטן. מושכי : (ש) בשומי עבן. שביבות ים אוקיינום שהוא מקיף הפולם ועננים סובבים לו כלבים : התלתו . מכריכו כמו סחתל לא מחלת [יחוקאל מ"ז] : (י) ואשבר . עביתי לו שברים סביב לעכבו בחוכם והם לו חוק סטר וא יעברם במו ויכדפם לפני סטמר עד השברים [יסושע זי]

פלפנו עתים [לעיל כ"ד] : (ח) ויסך . כל כוכני אור [חסלים קפ"ח] : ויריעו . לכן מי עשה מחילה מול הים כחומה כלורה מלי חרושה: בני אלהים. כם המלחכים וכן ויבוחו כני כחלכים [לפיל ח'] : (ח) ויסך . ענין מחילה ובדר כמו ויסן אלוס כעדו נלעיל ג׳ן : בניחו . ענין המשכה כמו כי ינית ירדן (לקמן מ') :

(מ) התלתו . ענין כריכה ועסיפה כפו וכחקל לה חקלם [יחיקהל פ"ו] : (י) ואשבר. מלי שבר וחרילים: בריח . כעין מטה עשף לסגור כו אם הדלמאם : (יא) עד פה . עד כמה : בנאון . מלשון גאוה כי כהרמם הגלים נראים כאינו לבחם מן הגבול ולחון וכחומר כלח מתבחים כי ינבכו למשלם ומשמימים קול

כמשני בדלתים שחין לבוח כחשר יסוגרו זמל החול אמר שהוא נכול לים לכל ישברנהו : בגיחו , בעבור כי יששור מימיו לנחק מן כרחם כוח עומק כחכום ישחרבה בכל עם וכן ישמוף העולם לוה שהארך הוא אל הגבול ומי עשה לו כגבול הזה הלח חין ביד המערכת לשנום דבר מטבפו : (מ) בשומי . חיפה כיים בשומי לים מלבום מעם ותכריך מערפל יריל כחילו כסיתיו בעכן וערפל לכל ירחה משכיל לדעם שארי העושה כל אלה כאילו

מצודת דוד

ביים שם: (י) ואשבר, תוק בזרחי עליו כחילו משיחי עליו פסביב שברים וחריצים וכחים שממי כרית ודלתים כגורים כחשר יעשוו בחקון פיר פכלר: (יא) ואפר. נזרחי פליה מד מקום החול שסות עו לברית ודלמים מד שם מבות ולה פוסיף לנחת לכופה

וכמקומו

T. VIII 27 10 (n'n am)

209

פְּמֵר לְבָוּשׁ : (מוֹ וְיִמָנַעְ מִרְשֶׁלִים אַרְבּ מְרוֹעַ דְּפָּׁה תִּשְּׁבֵּרְ : (מו) דִּבְּאֹהָ עֵּרִיים נַבְבֵּי־יָתֵם וּנְחֵקָר הְּהוֹם הַתְהַלְבָּהְ : (יי) בַוֹנְיְלָּי לֵבְ שְׁעַרִי־מָנָת וְשְׁעֵרָיּ בּלְבֶוֹתָ הִּרְצֵאָה : מוּ הְתְּבֹנִנְיָּהְ עֵּרְכּי נחבר־אָרֶץ הַבּר אִם־יִדְצָהְ רְּלָהְּ וּ אַר־יוֹנִי מִלְמָוּ : (כ) כֵּי נִיזְקּתְנוּ אָלִים

נשפחהון היך כמו סרים : (מו) ואתכפי מן כשיעיא נהורהון ואדרע מרמסא התפר: אפשר דשלתא שר סערבלי סנור יפא ובפשפוש תהומא הלכתא : (יו) אפשר דאחנליאו לד מעלני מוחא ומשלני מולי מותא דנהנם תחמי : (יח) אתבינתא עד פתיי ארעא דננתא דעדן חני אין ידקקא כלה : (ימ) אידין אורחא ישרי נהורא וחשוכא הַירִין אַתְרֵיה : (כ) אַרוּם תַדְבַּרְצֵיה לְתְחוּמִיה נַאַרוּם הידעת

(מו) וימנע. או מרשעים אורם וכה"א וזרוע רמה חשבר 🦃 (מי) נבכי ים. מסגרי יס. כמו נכוכים הם בחרן [שמום ידן] ז (יו) שערי מות . זה גיהנה :

ידמתי

מצודת דוד

(מו) וימצק. ואו עם כי חהיה הצלחה אל תכנית [יחיקאל כ'ת]: (מו) רמה . בפרסם ונשאה: (מד) נבבי. מומק הים כמו מצפי ימנע חור הצלחתם וחז תשבר זרוע הרמה נהרות [לעיל כ'ת]: (יו) שערי מות ושערה של בעלי הזרוע וכחילו ישיב בזה על קלונתו בעבור הגמול והעונש לומר אז צלמות . על הקבר יחמר וכפל הרפף יקבל כ'א כמפעלו: (פון) הבאת. כאותה נמ"ם: (ימ) איזה, חוכ אכ : איך מלאך לבך לכרכר אחרי וכי כרבם

חרמה מואם כאם כשכלת מד נבכי הים לדמת מה בו וכי הססלכם במיונך בחקיום ספקום: (יו) הנגלו . כאם נגלו לך שערי מות עד שמשפום שלא יחיו המחים כפים כלה שנן וילך כן יורד שחול לח יעלה [לפיל זי]: שערי ונוי. כפל הדבר נפים: (יח) התבננת. כי תבין הדברים הנעשים עד סוף רוחב החרך וחם שחתד ידפה" שכל כגד אם ידעם וכאומר הנא נא ידעם מה הנעשה כארן ואיך מחקור לרשם פנכגמי : (ים) איוה . חוזר על מלח התכונות החמור במקרח שופניי ולופף" פחם מבין חנה זה הדרך חל מקום חשר ישרון שם כחור וחנה זה מקום כחשר ו (כ) כי חפתנו. אשר חוכל לקחם אם כאור לסביאו אל גבול החשר לכאיר שם

בחיבות באים . של החשך להביא שם אם האוד וכוא מדרך הפעב ופלינה נופר

תרגום הַמִימֶיך צְנִיתָ בָּקָר יִדְעַתְּרֹן ידמת (יב) הַמְן יוֹמָדְ פַּקּרְתָּא צְפַּר השחר פרי שַׁחַר מִקוֹמֵוּ : ניט לֵאָחֹוּ ידעתא לקרצתא אחריה: חים הַביוֹמֵי בְרָאשִׁית הַויֹתָא בְּבַנְפָּוֹת הַבָּאָרָץ נְינַ עַרוּ רְשָׁעִים מִמֵנָה : ופקדתא למתני צפר ידעת קריץ הו אחביה: (ינ) למיחד (ת) שַׁתְּדַוּפַּךְ כְּחָמֶר חוֹרֶתֶם הַיְתִיצְבֹּוּ בנדפי ארעא וימלמלון חיביא מנה: תיא למיחר בסמרא דארעא דישרא ואטלשלו דרא

רַרְשִׁיִעָיא מָנָה : נידו מַתְּבַפְּכָא חֵידְ מִינָא חֹוּתְמָא דִילְהוֹן וְאַתְּצְרְתוֹן הַיְדְ כְּמַוּ הים : תיא אתהפכת היד מינא חותמא דילהון ולא אתבריאו כמו נושמהון בלא

והם מטלות סביב לעיר: (יב) המימיך . מיום שמולדת : (יג) לאחד בכנפות הארץ. יעוד המימיך לוית לאחוז ככנם הארן כאדם שאוחז בכנפי ספלית ומנערה כן ב: עתיד לאחוז בכנסותיה ולנער את הרשעים וכה"ם וס' ישה ידו וכשל עוזר [ישעים ל"ח] כשחדם חוחו בידו דבר ומשם ידו והוא נופל: (יד) תתהפך. [בליורין]: כחמר חותם . מעבפ פורם החדם במותן . ובתחיית המתים יחיו ויעמדו בלבושיהם : וימכמ

מצודת דוד גדול: (יב) חשחר. הוח כמו כוקר : וכמקומו ישים גליו בסרמה וגחון ולח (ת) וינערו , ענין הנפילה מן הדבר חשר חולה לו : (יב) המיטיך . החתה לוים יתויינע בכח רכ כמו גם חלני נערתי מימיך חת השמש המשליך נילוליו להחיף [נחמים כי]: (יד) דעתם. לורס כפו חותם הבקר סרם יגלה כוח עים החרך החם לויתו מעולם ללכת ולכל ינות וכחומה

כלה מעלמו יחנועע בכל עת ולה ישקום ולה ינות וחם נה כים כנע לי לקיים בזרחי כיה ה'כ רחוי לו לנות בזמן מנו סומנים : ירעת, פידעת את כשמש כמביא כשחר אים מקומו אשר ישכון שם וכאומר כוח חין נו מקום לנות והוח כפל ענין בת"ם : (יג) לאוח . הוח מקרח קפר וכחינו חמר כנח לוים לחחוז בקלוום כחרך וינערו ברשעום ממנם וכלדיק נשחב בה ועל המבול יחמר חשר הכל כחברו וישחר חך נח וכי חין השנחה היח זו ב (יד) תתהפך , ומכל חלה חדע עם כי מתהפך חותם לורת החדם בעת מוקד לביום כתומר וכטים חולות שכ"ז ישמדו בתחיה ויהיו כברתשונה וכמו התלבום חשר יקופל וחוזר ונפשט והרי הות כברתשונה ובת להשיב על תחריו שרפר במח"ה בחשבו שהכל כח מוד המערכה ולפי הטבע ותח"ה הוח נמוע חול העבפ חמר לו כמכום אם אמנם שאני משנים שוב אין להפניה על סחים ב

הְעָלָה וְדֶרָהְ לַחֲנִתְ כְּלְוֹת: נכו לְהַמְמֵיר על־אַרָץ לא־אַיש בֿוְבַּר לא־אָרָם בו : (כו) לְהַשְּׁבִיעַ שׁאָרָה וּמְשׁוֹאָתּ לפרובא דפיא ולפלא ארחא ולהצמית מצא דשא: (כח) דיוש לממר אַב או מִידוֹלִיד אָנְלִימֵל : (נס) מבמוּ דְלֵיח כָּה וְבַר עַּדְבָּרָא דְלָא בַר מִי יָצָא הַ קְרַח וּכְפָּר שָׁבַיִם מִי יִלְדְוּ וּ

מצודה ציון

איוב כח

לַמָנְנֵי קַלָיִא : ת׳א מַן קאַף לשמפא התהומא הריצי מיא וּקצַתְהוֹן דְּלָא לעילא ואורָתא לשנני דמחחין מחפן מיא בקליא: חיא כן עבד שמפא דַעננא דְמָחָת מִשֹרָא בַקְלִין: (כו) לאחתא ממרא על ארעא נש ביה : (כו) למסבע רנושא ואתרגישתא ולמרביא מפקנות

תרגום

דַתְאָה: (כח) הַאִּיח לְמִמְרָא אַבָּא אוֹ מַן אוֹלֵיד רְסִיםִי שַּלָּא : (כּמ) מְבַּרִיבָא דְמַּוֹּךְ נפק קרתא ונליבא דשמיא מן יליד יתיה:

ד"א לשטף מיפת גשם שוטף פלגתי לכל מיפה גומא בעבים . שאינד יוכדות מגומה אחת כ' טיפות מטשששות את הארן ונטשית טים: ודרך לחזיו קלות. מי פלג. כל קול וקול ים לו שביל. וחם שנים סולכים בשביל אחד אין הבריות סובלות את הקול: (כו) שאה . ארד. שהיה חשיכה ברעב: (כח) אבלי של. גלי של. והחל"ף יחירה כמו ואחותי באזניכם [לעיל י"ג] ואל"ף יתיכם בראש התיבה להיות שם דבר אבחת חרב . כמו ניבוח חרב [יחזקאל כ"ח] לעקת חרב . ל"א אגל. כמו אגני של . כמין אגנות פלגים שהשל נחון בהן. למ"ד מתחלף בנו"ב בספר עזרה . נשכה כמו לשכה [נחמים י"ג] : (כש) וכפר . המים"ם

פרעם אל המקום אשר ילך: (כו) להמשיר. כנחל שוטף (ישעיה ני): 'תעלה. חפירם להוריד המטר על חרץ נגובה ויכשה עד כמו ויעש מעלה [מ"ח י"ח]: לחויו. פן לא ישב בה איש ועל מקום מדבר שממה יקרא הענן כמו ה' עושה חזיוים (אברים שאוד שם אדם לגודל פינשות וכוא כפל יין : קלות . כמו וקולות : (כו) שאוד שנין במ"ם: (בו) להשביע שאה , להשביע ומשואה . חשך ושממה וכן המש שוחם עם כמטר את ארץ חשך ושממה ולכלמית ומשואה [לעיל לי]: (בח) אנלי, ענין מעם בה הולחת הדש ח: (כח) היש . החסים כמו גולח מים [יהושע ט'ו] והחליף למטר אב ומי ילד מעיני הטל אשר ילוה נוספת כמו כאליף מן ואחוםי באציכם לרדת ארלה: (כש) מבשן מי וגו' . אשר [לעיל י"ג]: (כש) הקרח. הוא הפליך שמ"פ" ימוט להגליד: מי ילדו. חשר יצונו לרדם המים הנקפה מן הקור וכן נעין הקרם

המרח [יחוקחל חי] : וכשר. הוח הנום בימי הקור בעת השחר וכן כפור כחפר יפור

(כא) הַיְדַעְתָא אַרוּם בָּבֶּוֹ תחיליד ומנין יומיד סגיעין : (כב) די ננוית תכנא לעדן דַּמְצַרָאִי : (כד) הִידֵין אוֹרָתָא קדומא על ארעא: (כה) פון מָאַף לְשִׁמְפָּא קּוּבְהָא וְאִסְרָמָא לע נני

נכאו יַדְעָת כִּר־אָן תִּוְבֵּדְר וּמִסְפַּרְ יָמֵיךְ רבים : (כב) דַיבָאַתְ אָל־אַצְרוֹת שֶׁלֶנ (כב) אָפְשׁר דְּעַלְהָא לְפְוֹיםוֹרַי יאוצרות בַרֶד הַרָאָה : (כנ) אַשֶּׁר חָשֵׁכְתִי חַלְנָא וְאַפּוֹחַיִקי דְבַרְדָּא תַחְפִי: לערת צר ליום קרב ומלחמרו : שנתא בנחנם וברנא ליום עברו אי־יוה דידרה יחלק אור יפץ קרנא דפרעה ואנחותא קדים עלי־יארץ: נכוש מי־פלג לשמף יחפליג נהורא יבדר רום תעלה

(כא) ידעת כל זאת. וכי אז מולד כשבראמים: (כנ) אשר חשכתי. -סמונעתי : לעת צר . לחמשת מלכים כגבעון : ליום קרב . מלחמת בוג ומגוג : (כד) יחלק אור . הימור של חמה מפלע לכחן לכחן כקרני פיל: קרים. שמש במזרח: (כה) מי פלג לשמף תעלה. בערכיה פורין לשערה שיעפה כל שיער ושיער שברהש פלגתי לו תעלה גומה לינק ממנה שאילו שנים יונקות מגומא אחד מהשיכות מאור עיניו של -פרס והם לה נתחלפו לי . בין איוב לאויב נתחלף לי וחהו מן הסערה:

מצודת דוד

(בנ) פרב. גם הוא ענין מלחמה כמו המלמד מה חדע עד שמלאך לכך להרהר אחדי: מקי לקרב [תהלים קמ"ר]: (כד) יפץ. יפור (כא) ידעת. הידעת טרם שנולדת חשר פתו ניפן פעם (שמום כי) : (כה) פלג. מולד או כזמן שנולדם ועתה הידעם חם שנין מלוקה כמו נפלבה החרץ [ברחשים רבים מספר ימיך: (כב) הבאת . וכי בין: ישמח , מרולם המים כמו ורוחו בחם בעיוניך חל חולרום שלג וכי מרחם בשכלך חולרום ברד לדעם ממה המה :

(כו) אשר חשכתי , אשר מנעתי מלרדם במלרים כמ"ש ויחדלו וגו' לא נקך ארום לשמוח ש'ו וכשחרו קלוים כחויר להיוח מוכנים למח כר להלר לחמשת מלכי שאמורי כמ"ם וכ' השליך עליהם אכנים גדולות מן השמים [יהושע י'] וליום שרב ותלחמה של נוג כמ"ם ונשפטקי ונו' חברי חלגבים ונו' [יחוקחל ל"ח] כן דרו"ל: לבד) אי זה . פיל בידמת חנה זה הדרך חשר יחלק חור השמש לרדת בעולם בדרך שעוקם שלא יחיך בחומו את הברד הכוא ואנה זה הדרך אשר יפור עלמו על האכן שמת הקדים בעוה שברוחום ולא יפיל אם הברד לארץ ונשאר חלוי ועומד וכאומר ואם לי לב חוק בבינה חיך משכיל הנהגתי : (כה) מי פלג. מי חוק חפירה לשמף ששים לפמשר כה אל המקום מן המקומום חשר חלונו ללכם ומי פלב דרך לענן וקולום

לַמָּבָא קַלְדְּ וְרְכְפַּת מֵיָא תַחְפָּנָהְ : (לה) אַפְשׁר הַתְשׁהַר בּרְקוֹן מַהַכּוּן מַיִּקרוּן לַבְּ רָא בְּרָקִים מְוֹלֵכוּ וְיָאמְרָגּ לְדְּ דִּנְנְנִּי : אָנוּ ולח מו שוי בְּבְּלָוּ ולח מִר־שֶׁרת בַּשְּׁתוֹרת חָכְמָה אָוֹ מִי־ חוכפתא או פו יודב ללבא

בינתא: תיא לתרנטל פרא נרקן לשכוי בינה: ולוו מיייםפר שח קים ביונתא למקלסא למריה : (לו) פון יפני שבעתי שפיא בחובקתא וכילות שפיא פן (לח) בצ קרו עפר למוצק ורנבים ידבקו: בשבי : תיא פון יפני כוכבי שְׁמֵיָא בְחוּכְמְתָא וַשְנְגֵי דְמְתִילִין

לויקיא דשמיא פן ישפיב: (לת) כֵּר אשׁתְאַם עַפּרָא לְשִׁתְאָםה וְנַרְנְשָׁתָא אִדְּבַפְּוּ :

קולך. לאות עליו להתקשר בחשכת מים להיות שפעת מים מכסך. וסום יקדרות העבים . כמו או חשך לא תראם [לעיל כ"ב] או שפעת מים על פיך יכסך מן השמים: (לה) ויאמרו לך. במקום שנשתלחו שם הנמ פשינו שליחותך שאין לריכין לחזור למקומן לסשיב שולחן שסשכינם בכל מקום: (לו) במחות. אלו הכליום: לשכוי. זה תרנגול לפון חלמים וים אומרים זה הלצ שהוא שוכה ולופה ומחשב את הנולדות: (לו) יספר . ידבר ויזסיר תפקידם : ונבלי . עשויין לנודות שהגשמים כנוסים כו שם כמו נכל יין: (לח) בצקת עפר . ביום שילקתי פפר: למוצק . ליסוד עולם באמלעיתו: ורגבים ידבקו . סביכותיו

מצודת דוד

אם מרים לעב קולך לכוריד כמטר וכוח ממשלם מה: (לד) ושפעת. ענין רבוי כמו במע לך ויכסך שפעם מי המטר : שפעם גמלים (ישעיה ס') : (לי) בשחות . (י'ה) הרשלח . האם משלח ברקים אשר בכליום ויקרחו כן ע"ש שהם שוחום ילכו והם ישיבו ויחמרו הננו ונעשה דבריך: ומכוסות בחלב והוח מלשון ועח חם (לו) מי שת . מי עם חכמה בכליות או מי הבית [ויקרא י"ד] : לשבוי . שלב נקרא כתן בינה בלב: (לו) מי יכפר. מי הוא חשר כן לפי שהוא לופה ומצים אם הנולדום יעשה אח השמים בהירים נספיר שהורים מן ותרגומו של שדה לופים [במדבר כ"ג] הוח בעננים ומי הוא המשכיב ופורש מתחת חקל סכותא וכן נאמר עברו משכיות לבב לפחקים את נכלי השמים והם העונים : [ההלים ע"ג]: (דו) יספר. מלשון ספיף (לח) בצקת . מוסב על מי ישכיב האמור והוא שם אכן יקר הבהיד מחד ור"ל

עושה חותם בהירים כספיר : ונבלי -מודום כמו ונבליכם ינפנו [ירמים ת"ה] ומל הפננים יחתר כלי שאלם: (לח) בצפח. ינט לאלו מום יוניםלא ופלו ביונים וקי ביב אלא סוי לניפון יַהְלֶבֶּוֹי : (לא) דַיְהְקַשֵּׁר פַעֲבַנִּית כִּימָה וּכְשַּׁמְרִין וְאַפִּי חָהוֹמָא מָן קוֹרָא מתאחרין : (לא) החקמור אוייקושבות כסיל תפתח: (לב) דתצוא שירי כיסתא או אשלי דנגריו בּמְרָוֹת בְּעִהְוּ וְשִׁישׁ עַל־בְנָנֶתְ תַּנְחָם : ניפלא תשבי : (לב) התפק שמרי מוליא בומניה וונתא של ולט דַיַּנִיתָה חָפֶּוֹת שֶׁמֶים אִם־הַשִּׁים אָפְּנְחָהָא רוּבְּנִנוּוּ : פַשְׁקְרָוֹ בַּאָרָץ : (לו) דְינְרָיִם לְיַעֶב און וְשִׁי שְׁפִרָיה וְּלְּבֵיה בארמא: (לד) אַפְשֵׁר דְּתָרִים

תרגום

ברים"6 : (ל) כאבן מים יתחבאו. על ידי סקרת שמגליד טיסס בשל פניסס: ופני תדום יתלכדו. כו ויתלחזו כלחד: (לא) מעדנות ביטחי. קישור כימס . שלא חלא כל קורמו ויחריב את העולם בלינה : או בושבות כסיל תפתח . לסולים חמה להפיג לינחה של כימה : (לב) מזרות. כל שחר מזלות : ועיש . כוכב גדול שבכימה . והרבה לוכנים קכועים כו ונטל כ' כוככים ממנו לפתוח ארובום במבול ונקבטו במול טלם ועתוד הקב"ה להחזירם לו תנחומה : (לג) משפרו. שטיכת המזלות הממונים להכים על החרן קור וחום קין וחורף: (לד) התרים לעב

מצודת צידן [מהלים קמ"ו] : (ל) יתחבאו. מל'מחבוחה ארלה: (ל) כאבן . ע"י הקרח ימחבאו ומסחור: (לא) מעדנות . עניו קשורים וכן זילך אליו אנג מעדמת [ב"א ט"ו] -ובדרחיל החיר רחשי מעדנים [כלים פ"כ]: מושכות . חמר דרך משל מו הכים העשוי ולה יצחו חוצה ולה ירומו גליה כמחו בו דלועות וע"י משיכת הרלועות יפתחהו וכחומר וכי מי כעושה חת כל חלה כלח ביים ברכו : (לב) מזרות . כמו מזלום כרי"ם בשקום כלמ"ד וכן וממזרים קרם (לעיל (לא) התקשר . כחם חתם חקשר קשרי לים: על בניה . עם בניה וכן ויבוחו מאל כימה שלה יוניה כל לנהו לכחרים פחופים על הנפים [שמום ליה]: חנחם . בעולם או האם חפתה קשרי רלועות מזל -פוסיגם כמו ולא נחם אלהים [שם י"ג]: כסיל להוליה חומו להפג לות מול כימה :

כיא בעתו ולא יעבור המועד וכי חתה . מוכנ מא פים עם כניה והם קבולה כוכבים קסנים שעמו חשר לח יחפרדו זה מזה : (4) הידעת. סופ הדע בזרות לכח השמים חשר ישפטו כחרן החם חתה חשים ממשלם באר בארץ פי ומצול פל מה מי לחרב מי לרפב מי לשלום וכדומה : (לד) החרים.

כמים ואינם נראים כאבן הנופל במים אשר יכוסה מעין האדם : ופני תהום . המים אשר ממעל לכחכום כמה ולכדים מן הקרח

אני כ' ומה זה לא הירא מלהרבר אחרי : (לנ) משמרו . מלשון שוטר וכוח עלין (לב) החציא . כחס מוליח חם המילות

מצודת דוד

קילף וְשִׁפְעַת־עַיִם הְּכַפֶּרְ: (לה) דְוְהְשֵׁלַתְ

בְּחָרָמֶה וְנִבְּבֵי שְׁמִוֹם מִי יַשְׁבְּיב :

התצוד

מצודת ציון

לם (א) אָפְשׁר דִּינִעָּהָא צִּבָּוּ לֹם (א) הַנְדְּעָהָ עֵת כֶּדְתַ יְעָלִי־ְסְכְּעָׁנִ הלל אילות השמר : (ב) מְּמֵי יַרְמִיא רְשְׁלְפִוֹ וְתְנָדִע (ב) מִמְפָּוֹר יְרָתִים מְמַלְאנָה וֹיְרְעָהְ עַרְּאֹ לְדָתָנָה : (נ) תַּכְרַענָה יַלְדִידְן תְּפַּלְחְנָהּ חַבְלִיהָם הִשׁלַחְנָה : מו יַחְלְנֵץ בְנֵיהֶם

מילדיהון דישלי מינרא בד מצמערין אילהא תנמור : מבני פלדוהן: (ג) חמפן בניהון מתפלחן צעריהון מְשַׁדְּרִין : (ד) מְחְחַיְלָן בְּנֵיחוֹן יםנון

למ (א) יעלי סלע. משטנבו"ק ושונמת את ולדה ועולה לרמש: סלע גדוה כשכורעת לילד כדי שיפול לארן וימות והקב"ה. מומין לו נשר ומקבלו בכנפיו: חלל אילות תשמר . לשון חינ כיולדם [איכה ד'] האילה רחמה לכ ואין הוולד יכול ללאת ובשמה: לידתה אני מומין לה דרקון ומרישה ברחמה ונפתח . ואם מקדים ומחחר רגע מיד מחס ובין חותם רגעים חיני מחליף ובין חיוב" לאייב נתחלף לי : (ג) תפלחנה . מתבקע רחם שלהסומולי תי סוולדות וחבלי לידה שלהם: תשלחנה . מעליהם בלדתם לרגעי שלני מזמין לסס: (ד) יחלמו . יחזקו : ולא שבו למו . משירבו

מצודת דוד

טצודת ציון מו (א) הידעת , חרו"ל חילה זו חכורים לם (א) יעלי סלע . הוא מים הכר :.. על בניק וכשעת שכורעם ללדם חלל . חיל וחבלי לידה וכן חלנד עולה לראש הסלע כדי שיפול ולדה לארן כמו ילדנו [ישעיה כ"ו] : תשמר . עניך וימות והמקום מומין לה נשר ומקבל אם השגחה על דבר מה שלא יעבור המועד בולד על כנפיו ולום אמר לחיוב האם אמה וכן משמרות כהוכה ולויה יקראו כן עש"ו: ידעת עת לדחק להזמין לה הנשר : חלל (ג) תברענה . מל' כריעה על הברכים ז אילות . ארו"ל אילה זו רחמה לר וכשעה תפלחנה . ענין בקיעה כמו יפלח כליושר שכורעת ללדת מזמין לה המקום דרקון [לעיל יין] ור"ל יצאו דרך הבקיעה ומכישה ברחמה ומתרפה ויולדת בקלות ודוגמתו מקבת בור נקרחם [ישעיה ניחן ולום אמר כאם אחם השמור העם אשר ומשפטו יצאמם דרך נקרה: חבליהם יכואו לה חיל וחבלי לידה להזדמן לה חבלי הלידה: (ד) יחלמו. ענין בריאום

חמושה

כדרקון : (ב) תספור , וכי תספור לכ ירחי לידה מתי תמלחנה ודי ידעת עת לידתן לעשות לה חז כדרך המילדת (ב) תברענה . כלא כאשר מכרשות ללדם מעלמן ילאו ילדיכן דרך בקויו פהיחת פי הרחם ושולחת מעומה חת הנ"ה כי ילכו להם מיד חתר הלידה מבלי לורך אל במילדת: (ד) יחלמו, והוולדות יתרוקו מעומן ויהיו בריאים ולא נתרסהו מל. סלידה וכמה גדלים בחדן לחורב ביום ולקרח בלילה והמה יולחים מחת פביי יפרנסותא דאריותא חספק ב (מ) ארום שחון במדורתא יחבון במשללתא משול לכמנא : (מא) פון יחקף לעורבא מווניה ארום בנוי אלהא יבעון העין מדלית

תרגום

סכלא: אמשר

ולמו הַזְרַעְצֵּוּד לְלָבֵיִא מֶרֶף וְחַיַּתְ כְּפִירִים ולמו הַנְצוֹר לְלֵינְא מְחֹנָשׁ קַמַלָּאָ : (ס) כִּיִּ־יָשְׁחוּ בַּמְּעוֹנֵוֹת יַשְׁבִּוּ בַּפַבָּה לְמוֹ־־אָרָב : (מא) מי יכיו לְערֹב בידו בי ילדו ילדיו קרי אל־יאל ישועי יִתְעוּ לְבַלְראכֶל: הידעת

לנדדין עד כי נחמלחו חרכו ורחבו: (מ) ישחו. מומדים לפופים למרוב כן דרך המורבים לשוח ולכוף פלמן כדי שלה יכירו בהם : (מא) יתשו לבלי אכל . שאביהם שונאם והקב"ה מומין להם יתושין סנבראים מלואתן ונכנסין לחוך פיהם:

מצודת דוד (לם) התצור . כאם אתה תלוך ללביא טרף

צלי יניקה והחכה: ורגבים, הם חחיכות בסוף המקרח שלפניו לומר מי הות כמו רגבי נחל [לעיל כ׳ח] : (מ) ישחו . המשכיב ופורש הת החרן בעת היה נילם יכפפו קומתם כמו קודר שחומי [מכלים העפר לכיום יליקה חחת והרגבים יהיף נים]: במעונות . מל' משון ומדור: למו דבוקים חתם חל חתם להיום גולם חתד ארב . לחרוב וכן למו פי [לקמן מי] : וכחומר הלח חני העושה חת כל חלה ולח (מא) צירו . ענין מזון כמו לחם צידם זולתי ומדוע ה"כ לה תירה מלברכר החרי: [יכושע ט'] :

כחם חתה תמלח לכפירים חת נפשם כחיוני המתחוה: (מ) בי ישחו . כאומר כלה אני נחתי חכמה כהמה למצוח שרף חשר יכפיפו קומחם במדורם לבל ירגישו בכם כחיום ויברחו ויושכים כמכ בסוכה להרוב על כחיום לערוף ערף: (מא) מי יבין . מי הוא המכין לעורב לידו זולמי כי ילדי העורב יצעקו אל כ' והמה חועים אתוכם יודעים מה לעשות על שחין להם חוכל וחני הוח המכין להם וחמרו רו"ל עלכר בוי בעורב המה לבנים בילדותם ואביהם רואה עלמו שחור והמה לבנים חושב שהמה בני זנונים שמין חחר כח על חמם לזה ימחם כהם וממחן לזונם והמקום מומין לכם יחופים מנוחמם ונכנסין לחוך כיהם למחכלם וכחומר חיך חם כן מחמר בחינפי משבית בשפנים:

pero

212

(יא) דַּתִּבְפַח־בָּוֹ כִּי־רַבָּ כֹּתְוֹ וְרַתְשֵׂבָּ

אַלֶיו יָנִינֶך : וים הַרַוֹאַמִין בּוּ בִּירָשׁוֹב

רָנָנִים נָגֶעָלֶסָה אִם־אָבְרָה הַסִידָה וְנֹצֵה:

(יר) בַּי־רַקְעַוֹב לָאָרֶץ בִיצִיהָ וְעַלּעָפָּרָ

באשליה אין ישבר בלפתא בַּתְרָךְ : (יא) אָפְשֶׁר דְּתְתְרְחִיץ ביה ארום סני חיליה וחשבום לוחיה לעותף: (יב) אפשר בתיקין ביה ארום יתיב ורעד ישיב קרי זַרְעָדְ וְנְרְנָדְ יָאֲקְסֹף: (ים בְּנַתְּי ואדרד יכנוש : (יג) ברפא לתרננול ברא המשבחא ים מכל אין אברא דחיריתא פנוציציחא: (יד) ארום חשבוכ לארעא ביעהא ועל ארעא

תדגר

תרגום

רשייי י

כמו לאס: עבדך. (עכדך: (י) בתלם עבותו. [או קשלת לאס בעבות חלם של שורך] עבום חבל שקושרין שוורים לחלמי המחרישם: ישרד. יתקן השדה : (יא) התבמח בו . לאסוף תכואתך בשכיל שכחו רב ויכול לסבול הרבה : ותעווב אליו יגיעך . לחסוף חל סכית :י(יג) כגף רגנים בעלסה. כן שם שוף גדול רגנים וכלשון משנה קרי בר יוכני : אברה . כל עוף קרוי חכרה על שם שפורח כלומר או שוף ששמו חסידה ושוף ששמו גולה ראם מה מנהגם: (יד) תעזוב לארץ ביציה. והולכת ומתחממת למכחוק על עסר

תחמם

טצורת ציון (יא) ותעוב . ענין הנחה : יגיעד . התכוחה נחעלפה בחהבים [משלי ז']: אם . כוח כמו או וכן יאמר בהיפך או במקום אם וכמ"ב או נודע כי שור נגח הוא (שתום כ'ח]: אברה . ענינו כמו כנף וכן חבר

מצודת דוד סמחרישה בחבלים כבות הראוי לו בעבור חלמי שדי [הושע י"ב]: ישרד. ענין נחישם מתרים חלמי שדם וכי יכחת רגבי העתקים רגבי העפר וכן ישדדלו יעקב [שם יי] : אחר חשר תורע החדמה למען יכסס בעפר ממעל : (יא) החבסח. וכי הבטח בו על הכחה בעמל ויגיעה : (יב) יאסף. יכנים כי כחו רב והעווב אליו יגיעך אשר בשדה אל הכים: (יג) בנה: בעל כנף וכן כל עוף לשמות ישמרם : (ים) החאמין וכי מתמין כנף [ברתשים ה׳] ור׳ל בעל כנף ששמו בו אשר ישיב לבישר גדולי זרעך ויאסף רונים: בפלסה, ענין שמחה וגילה כמו ברנך כביתה והוא ענין מלילה לומר הלא אין להחמינו כי חת הכל יחכל וכחומר זמי כוח המומי: מחכלם כלח חני וחיד חחמר שהיוני משגיה בשפלים: (יג) בנף דננים, הוא שם עוף ובדרוץ נקרא טוום כיונה [חהלים נים] ורץ בעל כנף חסתם ונקרה רננים ע"ם שחשמת והרנן ביופי -חו נולה והם שמות מיני שופות ו כנפיה וחמר הנה העוף רונים השמחה בכל

פת או מין בפל כנף חסידה או מין נולה הידעת מנהגם: (יד) כי חעוב . אשר כיא מהן נוחכם ביניה על הארץ ולא סבב עליהם לחממם כי תחמם איתם של מפר להון: (ה) מו פמר מרורא בר חורי ושושלי ערודא פו בית הופשפנוי אַרְעא צַרְיָא נ (ו) יַנְחַדְּ לְרְנוּשׁ קַרְיְתָא אַתרְנושׁתָא דְרָדֵי לָא יִשׁמִע: (ח) יאלל מוריא מרעיה ובתר בל ירוקא יבעי : (מ) אפשר דְּיִצְבֵּי כִיסְנָא לְמִפְּלְחַדְּ אִין יְבִית שַל אַרְוָתְדְּ : (י) אַפְשֵׁרְ דָתַקמור רַיִמנָא בַּתַּלְמָא

תרג ום

בבר לצאו ולא־שבו למו : יסנון בעפורא יפקון ולא חיבו נה מִי־שַׁלַח פָּרָא חָפְשִׁי וּמְסְרָוֹרת עָׁרוֹד בִי פַתַּחַ: (ו) בְּשָּׁר־־שַׁמְתִּי עַרְבָּהְ בִיתִּוֹ שְׁנִי: (ו) דִּי שׁוִיהִי מִישְׁרָא ימשפניתיו מלחה: מו ישחק להמיו קריה השאות נונש לא ישמע : וח יתור יָרָנִים מִרְעָהוּ וְאַחַרְ כָּל־־יָרָוֹק יִדְרְוֹשׁ : (מ) הַינֹאכָה הֵים עָבָהָדְ אִם־יֹּלִין עַל־ מיכים ב יייל ביניל בינים בינים

רשיי

כלת יגדלו בכר בזרעים ובדשחים וחינם לריכים לגידול חביהם וחמם: (ה) חפשי . שאין אדם יכול לגדל פרא ללמדו עבודת בהמות : ערוד . חמור הבר : מי פתח . מוסרותיו שאין עליו עול אדם : (ח) יתור הרים מדעהו . הוא עלמו תר לו מקום מרעה : (מ) רים .

מצודת דוד

כמו בריר חלמות [לניל וי]: בכר . אמוקם ואינם שבין לכם לכיות מוכים ניונה הומו החולה (ברחשים ש"ו) מ"ח משנהן : (ה) מי שלח וגוי . מלהביה לברת : (ה) פרא. כות חמור כבר : לותרו בעול עבודה : מי פתח . לכל חפשי . לחרום : ומפרות . קשרי רלועות יהיה קשור ברלועי העול : (ו) ערבה סעול כמו מוסרות ומוטות [ירמיה כ"ו]: ביתו . להיות מדורו בערכה ומשכנו בחרך ערוד. פרח למוד מדבר [שם ב'] תרגומו מלחה : (ו) ישחק . ילפג לקול המים כערודה : (ו) ערבה מלחה . ענינו כמו הכשמע בעיר הוחיל וחיננו כה ולח ישמע מדבר וכן בחרץ ערבה ושוחה [שם] וכמו המים מגש למנשו למלחכה : (ח) יתור . ארן מלחה [שם י"ז] : (ו) חשואות, ענין ירגיל הרים לו למרעה ובעלמו ידרום במיה ורעש כמו חשוחות הן [זכריה ד']: ויחפש חתר כל עשב ירוק: (מ) היאבה, בתש , הוא הכופה על המלאכה : (ח) יתור . האם יכלה הראם לעבוד לך וכי יתמיד ידביל כמו מחור כחרן [כמדבר י"ג]: לעמוד על חבוסך לחכול משלך (מ) היאבה. הירנה נמו לא אבה יכמי (י) התקשר. האם מקשור את הראם בכלי ודברים כיכן : רים. כמו רחם וכוח חיה

בדולה: יולין. ענין החמדה כמו לדק ילין כה [ישעיה א'] : אבוסך. כוח המקום מתאכילין שם את הכהמות כמו וחמוד אכום בעליו [שם] : (י) בתלם עבותו . הכיים שמשמת בשנים כאינו אתר בחלם בעבותו וחלם היא הערובה הנעשה בחרישה כתר

(כ) הַתַרְעִישָׁנוּ כָּאַרְבָּה הְוֹד נַחְרָוֹ אִימָה: (כא) יַחְפָּרָוּ בֵעכֶּק וְיְשִׁישׁ בְּכָּח יַצְאַ לְקרַאת־ינָשֶׁק: (כב) יִשְׁחַק לְפַחַד וְלָא יחת ולא ישוב מפני־חרב : (כנ) עליו הַרָנֶרוֹ אַשְׁפָּרוֹ לַהַב חַנֵית וְכִירוֹן : (כרי בְּרַעֵשׁ וְרֹנֶוֹ יְנַמֶּא־־אָרֶץ וְלֹא

פריה תוקפא : (כ) החרושניה היך נובי שבהור לשלושתא דנחיכיה אימתא: (כא) מחפרין בנליסא ויחדי בחילא יפוק לקדמות קרבא : (כב) יחדי לדלותא ולא יתבר ולא יתוב מן קדם פיפא : (כנ) עלוי אשרי זינא חרבא שננא שרניתא ורופתא : (כד) ברניו לנולוא המבר המנוא כאנמא

. נחרו מדלג ומקפן כארבה ומרעים סביכיו: נחרו כשהוא נופח בנחיריו בקול אימה הוא : (כא) יחפרו בעמק . כמו מתפרו לנו את הארן [דברים א'] שדרך הפרשים אורבים בעמקים זכנהלים: וישיש בכח . והסום שמה ויולה לקרחם נשק : (בב) ולא יחת . ולם יירם : (כג) תרנה אישפה . מלחה חלים ומקשקשות זו כזו ונשמע קולם : להב חנית . כלי של ברזל . [וחנית של ברזל סכוי להב כמו ויבא גם הולב אחר הלהב. שופטים ד'] : (כד) ינמא שרץ . טושה גומות ברגליו . ש"ם יגמה כמו הגמיחיני נה [ברחשים

מצורת דוד

מצודת ציון

כפ"ח: החלביש . האם אחה הלכשת (כ) החרעישנו , מל' רעש : חור . כדי לוחרו בקול מחויים כרעם: (ב) התרעישנו. ופחר: נדרו . הקול היולח מנחיריו כם פאחה חרעישו בקפילה ודלוג כארכה הזה נקבי האף וכן נחרח סוסיו [ירמיה ח'] : פדולג מתקום לתקום והוד קולו היולת אימה. פחד: (כא) יהפרו, ירבלו ויתפשו שנחיריו כוח קול חימה: (כא) יחשרו . כמו לחפור את כחרץ [יהושע כ']: נשק. לרוב מרולתו ירגלו כו הפרשים בעמק כלי זיין כמו בנשק יבערו [יחוקחל ליט] : שכות מקום מוכן למחרב ובעבור רוב כתו (בב) יחת . יפחד כמו חל החת [ירמים ישים כחבר יכח נקרחת נשק כי יבטח ח"ן: (בנ) אשפה, כן נקרח נרחק החפים פכחו לעמוד מול נשק והוא ענין מלילה : נפי אשפחו כקבר פחות [שם ה']: להב . (בב) ישהק, ילשנ על כל דבר המפחידו ברזל החנים והכידון יקרחו להב כי יבריקו זלה ירשד משום זכר ולהישוב להחוריו כלכב הש וכן ולכבם חניתו לשחות ח" מפני חימה חרב: (בג) עליו חרנה . כחשר יין]: (בר) זרנו . שגין חרדה ופסירום פרונה כחשפה חשר שליו ר'ל כחשר ישהר הפנועה : יומא . פנין בליעה ושחים לבדן והחינים חשר בחשפה מקשקשים כמו הגמיחני כח [ברחשים כ"ד] : פתשתיעים כמו קול דינה וכחשר ישימו שליו לכן חנית וויכן כידון : (כר) ברעש . או כרפש וברונו עד מפרה ירון מרחם תרגום

חָרָנֶר: (מו) וְשֵׁלִיא אַרוֹם רְנַלָּשׁ תרוששנה : (מו) שחנא של בְּבִינְנְתָא : (יח) בַערָן בַּמְרוֹמָא מיסא מנהכא לסוסא ולרכבית: (ימ) הַאָּפְשֵׁר דְּחַתֵּן כְּסוֹסָאּנּ נבורחא אפשר דרולביש

הַחַמֵּם : (מוֹ) וַהִּשְׁכַּח כֵּי־רֶגֶל הַוֹיְרֶהָ וְחַיַּתְ הַשְּׁדָרָה הְדוּשֶׁהְ : (מו) הָּקְשֵׁיַח בניה ללא־לה לריק יניעה בלי־פחד: בניא דלא דילה לפריקומא (נו) פריבושה בילות הכמה ולא-הלכן ניו ארום אושה אלה קלה בבינה: (ית) בעת בפרום תמריא חיברתא ולא פלינ לה תִּשְׁתַק צְפֹנּים וּלְרְיָבְבוֹ : נים) דְיתִתְן לַפוּם נְבוּרָדְה הַתַּלְבִישׁ צַנְּארוֹ רַעְמָה התרעישנו

מחמס : (מו) ותשכח כי רגל תזורה . לכילתה תדקעוה : (מו) כי הקשיח. סקשה בנים מלבה כאילו אינם שלה: לריק יגיעה. ואינם יכלה שתחבדם: (יח) כעת במרום תמריא. כל לשון המכחה כחדם שחנם לבו לצחת ממידתו ומגידולו ומחרצו לשוטט לו בחרלות ולנקות לו מדות אחרות וכן בן סולר ומוכה [דבכים כ'א] ובלשון גמכא אימראי כלתיה דרב זביד אימריא ונפקה [כתובות ס"ג] ושה איתה מימרדה ועיין ברש"י בחולין [דף נ"ה]. ומליעה [דף ע"ו] ד"ה ואימרו : (ים) רעמה . לשון רעס ובעתה כמו רעמו פרים ב

כמכבה

מצורת דוד (מו) תורה . ענין מעוך להוליה הכליעה החרך ר"ל מחליהם יחחממו בחבק הדרכום: וכן וכשרה חבקע חפעה [ישעיה כ"ע] : (מי) וחשבח . וכיח הולכת מהם וחשכת ארושה. מל' דישה וכחיצה: (מו) הקשיח . חשר רגל עובר חורת חמעך חותם ורגלי כיה מלה מורכבת מן קשה ומן סת ור"ל חים השדה חדוש אוחם: (מו) הקשוח . בקשה לבה וסחה מדעתה ועם כי היא תחאמר ומקשה לבה כאינו המה אינם שלם כבי"ן וכן מקשיח לצנו מירחמך (שם ס"ג): והיא כלי פחד אם יהיה יגיעה לריק ר"ל (יו) השה. השכיחה כמו חמה ישראל חינה חוששת בחבדון הבילים חשר ילדתן לא מנשני [שם מ"ר]: (יח) המריא , מל' בעלכ וכיגיעה : (יו) כי השח . וזהו מל מכרי ומרך : חשחק . חלעג : כי השכיחה חלוה אם החכמה ולא נתן לפ התרעישנו

חלק בבינה לשמור בילמה כדרך שחר סמופות: (יח) בעת . כחבר חבוח העת חשר תחפון לעוף בשמים הנה תמרוד בהת ומעוף לדרכה וחשחוק לסום ולרוכבו ר"ל אינה חוששת אם יעכור עליהם סום ורוכבי וידוש תוחם וכתומר ומי כוח כשומר חוחם כלח חני וחיך חחמר שחינני משבים בפפוים : (ים) התתן . כחם חתם נמם לפום גבורם להיום לו חומן כלב מכל יפה

ומצורה: (כמ) משם חפר אכל למרחוק צִינָיו יַבִּיִםוּ : (ל) וְאִפְּרֹחֵוֹ וֹאפרוחיו קרי ישלשידם ובאשר הללים שם הוא :

למרחיק שינוי מסתבלן : (ל) ואפרוחוי נקקן ארמא ובאחר דְּחַפֶּן קִמְלֵיָא תַפֵּן הוּא:

מל אבן שתיה : (כם) משם חפר אכל . המפלל על לרכי כל השנק ואחר כל הכבוד הזה ראה במיחת שני אפרוחיו נדב ואביהוא שמתו להתקדש שמי כהם שנפלה אימתי על השאר: (ל) יעלעו . ואינן פלא כפי מדת בנעו דם ומים ונראה כבולע הרבה כאומר על על וכן בלשון הכמים בהשקחת סוטה [סוטה כ'] מערערין חותה ומשקין לותה בעל כרחה . וכן לרי לעקת שבר יעוערו [ישעיה ע"ז] לשון. קריאת גרון דומה לכך ולפי הדרך דבר הנביא ובאשר חללים שם" סום לאכול. ורבוחינו דימו כל ענין זם באסרן בפסיקתה דאחרי מות . [מענה ה'] :

מצודת ציון

מצודת דוד כי ברום כרכה חשלם הרוח לה יוים לו : הסלע וכן שן הסלע מהעבר מזה (שיה ידן פד שן . שוכן הוא על חדודי הפלע הבולט והוא מושאל משן הפה הבולט: ומצחדה . כשן אף ישכון על שן מלודה היא הזיז מבדל גבוה כמו מלודות סלפים [ישנים פיולה ממגדל גבוס והוה כפל ענין במ"ב: ל"ג] : (בם) חפר . מרגל ומחפם : (כם) משם. ר'ל הנה יבחר לשבת במקום (ל) ואפרוחיו. כן יקראו העופום בקטחופה בבוה כי משם יחפש למנוח חוכל כי משם כמו חפרוחים חו בינים [דברים כ"ב] : למרחוק יכיטו עיניו וכדרך העומד במקום יעלעו . יכלעו כמו ושמם סכין בלופך בבוה: (ל) ואפרוחיו, ובעבור זה מלוי לו כחוכל עד שחפרוחיו יכלעו דם ממה שיביה להם : ובאשר . וכמקום חשר ימלה בס חלוים שם הוא לאכול בשר ולשחום דם כי לתרחום יבים ואין דבר נמלם ויכסה

[משלי כיב] :

390

פשינו וכחומר הנה כל חולה בהשגחתי וחיך תשפוט שחיוני משגית בשפוים. [המולה מהמענה ההיא כי יוכיחנו אנוה לומר איך ערכך לכך לגשת להרהר אחרי האם חבים כל מעשי אף יספר הנפלאום אשר לא יחכן לחשוב שבא מלד המערכה אבל בהשנחה פמה וכהיות כן אין לכחש בחת"ה עם שהוא מנגד להטבע וכלה א"כ תלונהו כדבר הגמול ובשונם כי אד יקבל כ"א כמפעלו זיוסף לספר מעשיו הנוראים כאומר לו ומרוע א"כ מירה מלהרהר החרי וישוב לו פד שלה בלדק שפט שהיננו משניה בשפיים כי לם

מ סוח כי משנים פוח בכל דבר חף בבע"ח ויספר חופן סהשנחם כהם :

ולא יהיפין ארום קל שופרא ב (כה) בְּמַפֵּרת שוֹפְרָא יִימָר חרוא וכן נחיק ורים קרבאו אַכְלְיוֹרָזא דְרַבּרְבֵי וְיַבָּבָא: (כו) אָסְשֵׁר דְּסְבִּיונִתְּדְ יִתְאַבֵּר בר נצא פרש נדפא לדרומא: נשרא נארום ירים שרבפיה ב

יאפין בי־קול שופר: (כה) בדי שפרו "אמר הָאָח וְמַרָחוֹק יָרֵיהַ מִלְחָמָה רַעַם שרים אתרועה: וכוו הַמִּבִינָתְהְ יַצְאַבֶּר־־ בן יפרש כנפן כנפיו קרי לתימן: (כו) אם־ של־פיף יוביה נשר ולי ירים קנו : (כו) אין של פיסרד ירובה (כת) בַּלֵע יִשְׁכֹן וְיִהְלֹנָן עֵל־שֶׁן-בְּלַע (כת) בִּיפְא יִשְׁרִי וְיְכִית עַל ומצודה

רשיי

כ"ד] : ולא יאמין . מרוב שמהם שסום מחחום למלחמה : כי קול. [השופר] של מלחמה : (כה) בדי שופר. לשון די השב לו בהרבה בופר: יאמר האח . לפון שלומרים [העוברים] כשהן שמחין כמו שלומרים אהה מחמח לער: (כו) יאבר גץ. יגדל הנן כנף ומלאך כום דומה לדמות כן ומעמיד קושי הכוח דרומית בפרישות כנפיו שלה יחריב הת העולם . [מן הם יעלו נרשם בטעות ול"ל החר פסוק למ"ד בפסיקתה דהחרי מות הם על פיך כו' מהר"ו]: (בו) אם על פיך יגביה נשר . השכינה שנאמר כנשר יעיר קנו [דכרים ל"ב] סים מסלק פמליה שלה חיקו להסרן בבוהו אל הקדש ביום הכפורים: (כח) סלע ישכן ויתלגן. צמוח סים אסרן במחחת הקטורת כשותום:

מצודת ציון

סצודת דוד (בה) בדי . בהרכה כמו כדי אם (ירמיה רב כאילו שקה וכלע את החרץ ואינוה כי כיקן: האח, הוא לשון שמחה כמו האח חיש קל מהר יעבור מרחק רב : ואם פפשנו (מהלים ל"ה): יריח . מלשון ריח יאמין. ר"ל לח יחוש לקול שופר חשר יריפו ור"ל ירגים: רעם. כמו רעם: (כו) יאבר. במלחמה ולה יחרד ממנו : (כה) בדי מלפון אברה וכנף ור'ל יעוף בכיפיו : שופר. ועוד אפילו יאמר האח וישמתי בץ . שם עוף :(בו) קנו. מל' קן ומדור : בעת ישמע הרבה שופר : ימרחיק (בח) שן סלע. כן יקרא החדוד הכולם מן ומסגולותיו אשר מרחוק יריח מלחמה ר"ל כסלמ

ממרחק ירגים קול חובי מלחמה ורשם שרי בחיל וכמים מרועה עד יכינו אנשי הלכה מהנועות כסום אשר בחיל כה פליהם : (כו) המבינתך . וכי מהכינה הכא מעמך יעוף הכן ויפרום כנפיו לעוף לפחת הדרום כי שם יחם לו בזמן החורף: (כו) אם על פיך. ורי ע"י מחמריך יגבים פנשי לעוף השמים יושר משחר כל העופום וכי על ידי מחמריך ירום מדורו למשלה מן

פכל ז (כת) סלע ישכון . שוכן הוא על הסלע הרם ושם יסלונו לקרח בלילה ואף

(יא) הָפַץ עָבַרוֹת אַפָּ דְּ וּרְאַה בֶּל־בַּאָּה

מצודת ציון

(ח) הַבְּרַם חִשׁבֵּי דִינִי חַחַיְבְבַּנִי קן בנלל החובי : (מ) ואין שורע היה אלהא לה ובקל תורשועני למצו הצדק: (מ) ואם ורוצ דַּבְּפָתּה מַבְּלֵי: מֹ אַמַּבְּוֹ בָּאָל וֹ כָּדְךְ וֹבְּלְוֹל בָכְוֹהוּ תַרְעָם: מֹ עְרַה־ ישבתורא מלבש: ניאו פבר נא באון ונבה והוד וחדר תלבש: רונותא דנתירוד נחמי כל וותו ומבקניה: (יב) חמי כל אומן ומילינים ונהבט מיליא וני מיליניה: ויכן בילים בילימים מבינהבה

וחדך

לאסיף: [מענה ה' מן הסערה] : (ח) האף. הגם תפר משפסי מוכים בדבריך להפר משפטי ולהראות שהוא מטוקל : (י) עדה לבון עדי ותכשיט: (יב) וחדך . לשון דכו כמדוכה [כמדבר מ"]: בכמום

מצודת דוד

שמחור וחמס סודיעני משוכם עלים חגור: כגבר . כחים גבור: חיציך וכשחלה כיח חשר שחל וחם זרום וגו' מתניך : (ה) חשר . מלשון הפרי פתשוך לוימן וכדומה ותמר שישיב לו הם ובטול : (מ) זרוע . שנין כח כי הום פודה כוח להדברים כחלה : (ח) דאף. נתון כזרוע: תרעם . מלפון רעם ורשם: פור להשיבו גם על זחת וחמר לו וכי (י) עדה , מל' עדי וקשוט : נאון . בם משפטי חפר וכחומר כלח זם קשם גחום: (יא) הפץ. פזר כמו יפך קרים מכרתשונה כי קחשוב שמשפטי בטל מל ולמיל נ'חן : עברות . מלי מברס פי לה חשיב להיש כנמולו : תרשיעני . חעם : (יב) הבנישה . פלי הכנפס : פיל תרשיע משפטי בעכור כי תחשוב חותר

לצדיק כי של רשע וטוב לו חין מקום לחמום כ"כ כי מי יודם מטמונו של חבידו שלדיק הוח חם רשע חבל עיקר קמיהקו היה על לדיק ורע לו ובעבור עלשי יקחיה כי חשב שלמו ללדיק וסיה מעונה מחד וחמר לו המקום וכי בעבור מחשבתן פרשיע משרטי: (מ) ואם זרוע . כי הנה החדם עשי הוח בלנם חובים וכחשבי שתנה שנם בעלמו שלה ינטה נטיים מה מדרך כי הנה כחו רב מחד וימשול בכל דבר יחף כלכח כשמים וכשנין שיחמר שמש בגכשון דום וגו' וידום השמש וגו' שלח כים כיום ונו' לשמות כ' בקול [יהושת י'] ולזם חמר לו חיך מחזים שצמך לודיק וכי ים לך כח הזרוע כמו החל למשול בכל דבר וכי תכעם כפוסו מקול לבוור מה של זכח השמים כחשר יחום לצדים שלם וחמחי: (יג) עדה באם. פמומר נסה שפה לבחון הדבר וקשום פלמך כגחון וכגובה והלבש מלמך כסוד

שפדר לעשוח מעשים נפלחים: (יא) המץ. פור עברות אפך וכעסך על רשעי שם בנשם נרות שפקיך: וראה כל נאה והשפילהו. כ"ל כן פיניך כו וסשפילה כחבר כחוי ויחום לדרים שלם : (יב) חשה צו' . כוח כפל פנין פמ"ם ו

T. VIII. 28 PD [n'n ared

(ב) אַפּשׁר דְּנָצֵי עם שׁבִּי יחרדי מכפן אלהא יחיבניה: (נ) ואחיב איזב יח יי נאמר : (ד) הא אורלולית מה אתיבנד אידי שנית לפומי: (ה) חדא וְטַנֵא מַלְלֵית וְלָא אַתִיב

תרגום

ותניניתא ולא אוסיף : בלעוליתא דבערא ואמר : (ו) ורו כרון היך נכרא חרצים אשאלנד אחה דענני הברם

ים מא נישן יהוה את־איוב ניאמר: מ (א) ואתיב יי ית איזב ואמר ו (ב) דַרב עם־שַׁדֵי יפור מוכיח

שילה יעננה: נט ניען איוב את־יהוה מַאִמָר: (נו) בַוּן בְּלְנִינִי מָה אֲשִׁיבֶּ דְּיָדִיי שַׁמְתִּי לְמוֹ־־פִי: (ה) אַחַת דְבַּרְתִּי וְלָא באענה ושהים ולא אומיף : וו ויען ווו ואחיב יי יח איוב פו יְהוָהָ אֶת־אִיוֹב מֵנֹסְעִרָה מו פרי נֵיאמֵר : מו צור־נא כנבר חלציף אשאלף

מוכיח מתרר: מוכיח שדי ימור . העם שדי חדם ישתרר: מוכיח אלוה יעננה . הכם להתווכה יענה דבריו: [מענה חיוב]: (ח) אחת דברתי . כלומר מעם המרחי ולה חוסיף עוד . וים מוסרים החת דברתי אבר דברתי [לעיל עי] תם ורשע הוא מכלם לם אמנה מוד ושחים שאמרתי [למיל י"נ] אל חמש ממדי לם מוסיף

מצודת ציון מצודת דוד מל (ב) דרב. מל' דיב: יסור . מלשון כן (א) ויען . מקחלה פסק מן מחמריו פוסר : (ד) דמן פי . אל פי למען ישיב לו דבר מה וכחשר -כפו לפו פנסי [לעיל כ"ח] : (ז) אור. עמד ולה עום השיב לו עוד : (ב) הרב.

פות בכית השתלה כי שתל לו כתם חמה - כרב עם שדי מקבל מוסר מדברי כלא המסווכת עם אלוה ראוי לו לענום השובסו אמה זה משמוק: (ד) הן קלתי . הנה הברסי בעומי שאני קל מאד ולא למדמי חכמה לדעם שהכל כה בהשנחה ומה זה הדבר חשוב לך כי חין בפי משנה שלוה שמשי ידי חל פי ולח דברסי מחומה כחשר פסקם ממחמריך: (ה) אחת דברתי. -יחומר הנה החתם חשר דברתי ברחשים חמרי לקרוח תגר על חשר מסרם הכל ביד -המערכה הנה דברתי או אכל עתה לא אשיב עוד על דבריך להחזיק מאתרי כי עסה - פוחה חני שלח משרם כיד המערכה חבל הכל כידך: ושחים. אזכל שמי השחלום חשר - שחלמי לומר אם הכל כא בהשנחה מדוע א"כ יכוא הרע על הלדיק וטוב על הרשע הנם משם כי עדיין לא אדע משובה עליהם עכ"ו לא אוסיף עוד לשאול כי יראמי להרקר אחריד: שלו) אדר נא ונו'. כאל ענין זריאם כי כחבור כמסכיו כוח מזורו : אשאלך. חבי

216:

כמר־אָלֶה נִידֵי פַחַדְנָ פחריו פרי ישׁרָנוּ בּ (יח) עַצְּטְיוֹ אָפִי קִי נְחוּשֶׁה גִּרְבְיוֹ כִּמְטִילֹ בַרוֹלָ : נים) הָוּא רַאשׁירת בַּרְבֵי־אַלּ פופיה: (כ) אָרִס שַׁלֵּל פוּנֵיא דְּוֹעשׁוֹ יַנָשׁ חַרְבוֹ: (כ) כִּי־בְּוֹל הַרְיבוּ ישאו לו וְכָלְתַיַת הַשְּׁדָה ישחקו שם וּ מלליא ינני במפור קניא (כא) תחתר־ציאלים ישקב בפרער קנדק

מניא דפחדוי משבשין ז (יח) אברוי תקיפין היד פצידי נחשא נרסף היד סמלנא דפרולא : (ים) הוא שרויא אורחתי האלהא דעבהיה יקרב יסוברון ליה וכל חיות ברא ינחכון מפן : (כא) תחות

[מולין מ"ו] קשה כען: פחדיו . ביליו: ישרגו . גדילים כמו וישתרגר [איכה א'] או שריגי מעה בלשון משנה והוא לשון גדיל: (יח) אפיקי. מוזק: גרמיו . עלמיו : כמסיל . כמשאוי של בכול : (ים) ראשית דרכי אל . מברחשית נברח רחש לבסמות : העשו . סקב"ם [בעלמו] ישחשנו : (כ) כי בול הרים ישאו לו . ובספר קהלים כתיב בסמות בסררי אלף אלף סרים נשאו לו יבול ובכל יום כועם אם כולם. עד כאן יסד כש"י מכאן ואילך אינו לשון כש"י (כא) צאלים . פל אילגות:

מצורת דוד

טצודת ציון מדרו , נידי כיליו המה שבים כחילו מחרת, ביליו כי מרוח חשך [ויכרה כ"ב]

פא ענפי חילן : (ית) אפיקי נחושה . פ"ח מרים פחדין : ישרנו . פנין סעיף כן לכן חוזק כנחושם : גרמיו. עלתיו וענף כיוו כלבינו שריגיה [יוחל חין : כדבר עב וכבר של ברול וכפל ענין במ"ש: (יה) אפיקי . ענין חוזק כפו ומיש (ים) הוא ראשות. כ'ל חומו בכח רחשון חפיקים רפה [לעיל י'ב]. ביסיי לבכתות : העשו . לרב חזקו חין מי עלמיו כמו תשבר גרם [משלי כ"ם] שכל לו רק כ' חשר עשהו הוח בעומו במסיל. ענין משח כבד כמו ונטל החול מנים אניו חרבו להכוחו נסם: (כ) כי בול. [שם כ"ו]: (כ) בול. כמו יבול בחסרון כי ההרים משאים ומומיחים לו יבול פ"א הפעל וכן כל תוכל [לקמן מ"ם למחכלו ומצויה כיח לו ולום הוח רב כח ומשפטו יכול ויבול שנינו למח החדשו כי לה יחסר לחמו ועם כל רב כחו כמו יכול החרן [שופטי' ו']: (בא) צארים ישחקו כל חים כשדם במקומו ולה ימרוף

מלשוו פי מקם להתרידם משם : (כא) תחת . כחילו חמר התחם ותחסר ה"ח התימם בדבר המוכן וכמוסו רבים וכ"ל וכי ישכב' מחת לחלים כלח לרב גדלו האן מאלים בעולם לסכך עליו ובהשגחתו יחקיים מבלי כל להגן עליו בחמה מפני פחמה : בפתר תו'. ר'ל וכי ישכב כפסר קנה או ספר גופה הגדל כבוה ז' באחריהון: (ינ) שמענון בעפרא כחרא אפיהון כבוש במומעא: (יד) ולחור אנא אודנד ארום משרוק לד ימינד : (מו) הא כְרוּן בַּעירַיא דִי עַבַדִּית עפּדָּ מסבא היד תובי ייכול: (מז) הא כרון לויתן דתיליה בתרצוי ותוקפיה בפרת דכרפיה : (יו) כַּפַף דּוּנְבֵיה הֵידְ כֹאַרָנָאּ ותביא

נרודה רשעים תחתם: ניט פמנם בעפר יחד פֿניהם חבוש בַּפְּמִון: ייד וְנַם־אַנִי אוד ה פירחושיש לה ימינה: ימו הנה־ גָאַ בָּהַמוֹת אֲשֶׁר־יְעְשֵׁיתִי עִמֶּךְ חְצִּיר בב קר יאכל: (מו) הנה־נא כחו בְּמָתְנֵיר וֹאוֹנוֹ בַשׁרִירֵי בִמְנוֹ : נים יַחְפִּץ זְנְבֵּוֹ

(מו) בהמות . מוכן לעתיד : (מו) כחו במתניו . ביליו מעובים ונסתרים ולה נתקו לגמרי: בשרירי . כמו שרכך [שיר ז'] : (יו) יחפץ. כמו יחפוז מחקשה וכן בלשון חכמים דחפיות כי חופתה מולין

מצודת דוד הרך , פנין כחישה כמו חשב חנוש פד וחדך . במחמר פיך הדוך חת הרשעים דכת [מכלים צי] : (יג) שמנם, שנין במקומם: (יג) שמנם . חת כולם יחד

בכסתרה במקום נסתר כמו והנם שמנם בעפר וחלום את פניהם במהום סמונים בחרך [יהוסע ז']: חבוש . ממון ונססר כ"ל גזור עליהם שפלום שנין מפיסה וסגירה כמו מבכי נהרות והכנעה וכחיםה ותרחה חם תחקיים חבש [לעיל כ"ח] : (מו) נא . עתה : גזרתך : (יד) וגם אני אידך . כחשר בהכות, כך שמו בהמות וכמ"ם בהמות חסים בהמעלה הכיח חשר זכות ימינר פברכי חוף [מבלים כי] וכוח שור כבר: חושים לך לביום לך כח כזרום כוחם שון ואוגו, וכוחו כמו מנחתי חון לי הנה גם חני חודך לומר עליך שלדים להושע י"בן : בשרורי . בטבור כמו גמור חתה חבל עתה הוחיל ולח כן היח שרכך חגן הסהר [ש"ה ז"]: (יו) יחמץ. . מה לי במה שחתה לבדך השבח עלמד כמו יחפוז לד"י במקום די"ן כי זמסר"ך ללדיק: (מו) הנה נא בהמת. כאומר כי שפתלף וכוח מלי חפשן ומסירות : חם כיית לדיק גמור כחמת לח כים פחדיו

קלרה ידי מושלם נמול אם אמנם עשיםי פריום נפלחות כחלה חשר חין מי ישמוד למולם ומי ח"כ ישמוד למולי למחות בידי פלשלם נמול וכנס כחחם כיח כבכמה חשר ברחתי בשבעם ימי ברחשים וכנם פתה פודנו עמך ולה מת: הציר. עם כי רבים ימיו לה כה בפיו בשר טריפה משולם כי יחכל שבר כבדה כבקר : (מו) חנה נא כחו ונו" . כחומר עם כי לא למד לטרוף טרף ולא טדע א"כ כחו בפועל מ"מ כלא שמורה אלנו במתכים שפות בשל כח בעולם : זאונו זגו', וכתו בעבור בענו וכות כפל ענין במ"ם ב פירן יחשץ . ימכה לכרים זכנו חשר כוח כמה חילן חרו בנודל ובעובי : ביףים

13100

הַשְׁקִינוּ לשונו : (כו) הַרְשִׁים אַנְסֹוּ מנקוב ליסמיה: (כו) אַפְשֵׁר בְּאַפֶּוֹ וְבַחוֹתַ תִּקֹב בֶּוֹתְיוֹ : (כו) הַיְרָבֶּת אַלֶּיף תַּחֲנוּנִים אִם־יְדַבֵּרְ אַלֶּיָף רַכְּוֹת: ייינור קים עשה חובעיה לעבר (כח) היקרת ברית עשה הקהונו לעבר עולם: (כמ) בותשלחל בו בֹצפור וְתִקְשׁרָנוּ

לישניה: (כו) אפשר החשצי אונקלא בנחיביה ובסלוא ייסגי לותד בעותין אין יסלל ותד רביכן: (כח) אפשר פלח לעלם: (כמ) אפשר דתנחד ביה חיד צפרא ותקשורניה

תרגום

כאשר חמשכנו בחכה . וחשים אגמון באפו הידבר אליך חחמונים כלומר לא תוכל [להתקרב אליו] בכלי מלודה: תשקיע לשונו .. ותוריד שקיעת הבל [בלשונו] להוליאו ממקומו : (כו) אנשן. הוא כפוף כמו כיפה ואגמון [ישטיה ט']. ועשוי של ברזל ללוד בו דגים ב חתשים . אם תבים אגמון כאפו להוליאו מן הים: ובחוח . כלר של ליידי דגים : תקב . כמו תנקוב: (כז) הירבה אליך תחנונים . אם ירבה לך תחמונים ויבקש על נפשו שתניחחו: אם ידבר. כפל מלה: רכות. דברים של תהמנים: (כח) היכרות ברית עמך. חם יכרות ברית לעבדך שתקחנו להיות לך עבד עולם : (כמ) התשחק אם תשחק ותשייל בו כאילו

מצודת ציון

ירמוכו

מצודת דוד

כ"א התימה בדבר המובי ובא שחה מכלי הזדיה כמו משליכי ביאור חכם לכפר מפלחות גבורות פלויתן וחמר לו [ישטים י"ט]: חשקיע. שנין שימת הרבל וכי תמשוך את כלויתן מן כמים בחנה בעומק כמו ככה חשקע בכל |ירמיה כחשר יחשנו יתר הדגים: ובחבר השקיע כ"ח]: (בו) אגבן וחוח . גם הם מכלי לשונו . הוא הפוך וכחילו אמר וחבל הלדיה האגמון הוא בעין מחט כפוף" תשקיע בלשונו וכן וחשם בפוך שינים כגומה שע"פ המים והחות נוקב הח הלחי" (מ"ב ט"ן ומשפטו ותשם פוך בעינים

ור"ל וכי חשים את התכל תוך שומק לשונו למושכו אחריך: (כו) התשים . וכי חשים הגמון כחפו וכי תנקוב לחיו בחוח כדרך חשר יעשו ליתר כדגים לאודם כי" לרב כחו לא יועיל תחבולה אף זרוע עם גבורה : (בו) הירבה . וכי ירבה לד" מחנונים ודברים רכים בכדי לעובו לנפשו וכחומר כלה היה לוורו וחיך יחנו חליך לעובו : (כח) היבית . וכי יכרום עמך כרים שמקחנו לעכד עולם וחשלחו בברים זכ : (כם) התשחק . חלעיג כו כחשר חלעיג בלפור חשר חתן לפניו גרעינו" תבוחה חל הפת והות יורד כה לחכול ונלכד שם וזהו השתוק שמם הלפור חשר בנוניה יחורוניה ערביו דנחל: (כג) הָא יִמְלוֹם נַהַרָא וְלָא יַרְדְּנָא לְפּוֹמֵיה: (כד) בַּעִינוֹי יִפְבְנֵיה בְּתּיִקְלֹיָא יִנְקוֹב נְחִירֵיה : (כה) תְּנְנִיד לְוִימֵן

וּבַצְה : (כב) וְסַבָּהוּ צָאָקֶלִים צְלְלוּ וְסַבְּחוּ וְשַׁרָמְא :(כב) יְשַׁלְּלוּנֵיה שְּׁלֶלְיָא שַׁרְבֵּי־-נָחַל : (כֹנֹ הַקָּוֹ יְעַשֶׁׁלְּ ,נְהַר לָּא יַחְפֶּוֹז יִבְשַׁחוֹ בִיִּדְיָנְיִחַ יַרְבֵּן אֶל־פִּיתוּ: אִתְּכְּהַל יִתְרָחִץ אֲרוֹם נְנִיד נכדו בַּעִינָיו יִקּחָנָוּ בְּמִיּקְשִׁים יִנְקְב־אָף: יונים הִּמְשֵׁךְ לִנְיָתֵן בְּחַכָּרִה וְבְּחָבֶּל

(כב) יסכתו צאלים צללו . אותו לל של סתר קנה וכלה מסוכך ממסולסך בחילנות [סרבס]: (כג) הן יעשק נהר לא ידפוז. פרת שמימיו פרים ורבים וסוח נסר הגדול עושקו וגחלו מן הבריות בשתייתו: ולא יחפוז . ולא מתקשה בשנו על שתייתו כמו יחפוז שנבו : יבשח כי יגיח ירדן . בשוח סוא נמשוך כל הירדן לפיחו אלו סיה שותה שם כמו גוחי מבטן [תהלים כ"ב]: (כד) בעיניו יקחגו . המקום יקחנו בהביטו בו ונרעד מאימתו: במוקשים . כלי . אומנות של ליידים ששולים כהם דגים: (כה) תמשך לויתן וגר׳

מצודת ציון

מצודת דוד מלשון לל: ובצה . ענינו טיט הלח כמו (כב) יסכהו . וכי יסכוהו לאלים אשר בינחם גומה כלה כלה לשיל ח"ן : המה רחוים להיוח ללנו לפי גדלו כלה . (כב) יספרנו, מל' סכך: ערבי נחל. שם אין בעולם צל הראוי לכסותו: יסברו חילני סרק הגדלים חצל הנחל: (בג) יעשק. וכי יסבכו חותו ערבי נחל לעשות עליו צל . מל' עושק וגזל: נהר . ר'ל כל נהר חשר מפני החמה הלח כמוהם כחין וכפל הדבר -שבחק ממנו : יחפוד. מל' חפוון ומסירום: רבום פעמים במ"ם המורה על גודל וגיח , ענין המשכה כמו בגיחו מרחם המניעה : (בג) הן יעשוק . בא כדרך -יולא [לעיל ל'ח]: (כד) בעיניו. הבי"ם השאלה לומר הנה מושכו כולו אל פין יהבוא במקום עד כמו בהשמים חסדך כאילו עשקו : לא יחפון, עם כי לא ימהר 'מסלים ל"ו] ומשפטו עד השמים ועיניו לשתוח בחפוון וח"כ נמשך עוד המים ויות ענין מעין מים כמו עין המים במשך זמן השחיה מ"מ שוחה חת כולו של ברחשים עישן : (כה) בחבה . הוח וחף הנמשך כזמן השתיה : יבשה . בושת

כוח בעלמו חשר יוכל למשוך חל פיו כל מי הירדן : (כד) בעיניו. את כל הירדן יקח אל פיו עד המעינות מקום נכיעתו - שמות מוצע ממערת פמיים: במוקשים . בכדי לשתות הכל ישפיל פיו עד קרקעית -אסירדן וינקוב אפו בהמוקשים אשר בירדן כאבנים וכדומה כי יפגע בהם באפו והוא כמדרך הפלגה וגחמה וענין מלינה : (בה) תמשך. כחילו המר התמשוך ותחסר

עלבו שני שַלוי אַדָּד אִרָּכר ולבו שִׁים־עֶקְיו כַּפֶּ דְּ וֹכֵּר מְלְחָמָה אַל קרב לא תופיף:

מא (א) הא אוריכותיה לְּמָנִיםׁ, נֹאָנִםׁ : (כֹּי) לְּאַ (מִץ (אִ) נַּוֹלִּבְעוֹ נְמַנְיבֵּנִי נַיְנֹסְ אָרְּ שכוראה ארום יעירניה וכן הוא קדמני

מראיו ישל : (כ) לא־אַכזר פַּי יעירנו יעורנו קרי ופי היא לְפָנֵי יְתִיצָּב וּ

וויםף:

ו(לב) שים עליו כפך. החגבר לערוך לפניו בחשים עליו בפך להכוחו : זכור מלחמה אל תוסף. ואל חוסיף זכור גבוכתך להלחם כו בחלחמה [ואל חניח] אל חוסיף מן יסף כמו ולא יסף עוד ולדעתה ובלע"ז בקייטרי"ם [בראשים ל"ח] . [אל חוסף] סמ"ך נפחחם מפני סוף פסוק. כמו אל חותר [בראשית מ"ט] וחותר [רות ב'] וכן הרכה כמותו :

מא (א) הן תוחלתו נכובה . הן מס מוחלתו נכובה שלמ יהם כו כה להלחם ולות ממקומו: הגם אל מראיו יפל . יאם גם אל מראית פניו יוטל ויושלך אדם לפמוד לפניו להסחכל כו מפני אימחו : (ב) לא אכזר כי יעורנר . אין אכזר גכור וערין משר יעותנו משנתו ויעוררנו ממקומו להקימו: מי הוא . אשר

מצודת ציון יפלפודו כוה : (לב) שים עליו בפך . כא (א) ישל . יושלך : (ב) יעורמו בחון נה ושים עליו כפך לחחוז כו והן ידעםי כי לה הוסיף עוד לזכור מלחמה למולו כי מה מחד ירעים למולך ושרשה ממנו והוח שנין מליפה :

מא (א) הן תוחלתו . כנכ מקום כנלחם עמדו מכוב ומשקר בו כי מקומו נחבדה : הגם. ים סמיהות שהן קיימות וכן וחם שרה הבת משעים שנה חלד [ברחשים י"ו] ור"ל כנה גם אל מרחים פניו יושלך החדם מעמוד נגדו כי חימתו רבה וחיך ח"כ ילחם עוד עמדו: (ב) לא אבור. לח ימלח מי שיהיה חכשי של עלחו לעכור בשרו שיעורר שמו מלחמה כי כלה יחבר עלמו לדעם : וסי הוא , וחם חין מי לעמוד למולו ח"כ מי כוח חשר יחיוב לפני למחום בידי וכוח חוזר למעלה לומר חם היים לדיק בחמם כחשר יחום בייםי משלם ל

לְנַ עֵרוֹרָיִייִף : (ל) יִכְרָנִ עֻּלְיוּ חַבָּרִיִבּם ותקמורניה למליתד אוצער בון כני בנום: (לא) ערוםקא ארוש ופועה בין הייהא: בשפורת שורו ובצלצל דנים ראשו : (לא) אפשרדחפלא במפללתא םשׁבֵיה ובְנְנוּנָא דְנוּנִיא בִישׁיה:

תרגום

בחוא לפור קסן. ואם מקשרנו ללוארי [מ"א ללורך] נעריך הקטנים שיטיילו בו כלפרים קטנים שנותנין לתינוקות לטייל ולפייסו : (ל) יברד עליו חברים . אם יכרו ויחכמו עליו חברים ומכשפים לטד אותו לסוליהו מן סים ע"י מכשפות שיחלוהו ויחלקוהו בין תגרים כענין שעושים ליידי כים שלדין דגים גדולים בחכמתם ובחים בתגרים שקונים מסם . יכרו לשון כורה שוחה [ירמיה י"ח] : חברים . לשון אחוכר חבר : בנענים . סגרים : (לא) התמלא . מס תמלח תחומך אַקמשה סיכות מעוכו : ובצלצל דנים ראשו . [ואס תעשה מרחשו ילצל דגים] . כפל לשון לללל דגים סוכת דגים ולסוכם המשוים מראשו קורא איתה ללצל דגים לפי שמשויה ממנו . ללצל אמבורי"ן כלע"ז לשון לל הוא והוא מתיבות כפולות כמו ירקרק בלדמדם [ויקרא י"ד] פחלחל [דברים ל"ב] קעקע [ויקרא י"ט] :

סצודת דוד פרכ בדולה [מ'צ ו'] : חברים . בעלי כלוימן סוכל לצוד בסחבולה כאחם : שמסמים כמו וחובר חבר [דברים י"ח]: וחקשרנו , וכי חקשור חותו לבל יברח שחצותו, ענין חלוקה כמו וחחץ לחרבע וחמסור חוחו לנערוחיך לבחק כו כחשר פוחות [דניאל י׳ה] : כנענים . פוחרים יעשו כלפור קטן : (ל) יכרו . וני חוברי פמו כנעניה נכבדי חרץ [ישעיה כ"ג] : חבר ילודהו בקסמים שבידם ויכרו מממ (לא) התמלא, ענין חקוך וגריקה כמו כרה גדולה וסעודה חשונה חו החם באם הדג והות מני נולנו כשופרת [שמום לחתכו בסכין: ובצלצל . וכי חשקיע אם רחשו בכלו כעשוי להשקים כו רחש הנה

מצודת ציון - במות וקוך: (ל) יברו , ענין סעודה כמר ירתוהו לרדת חל הפת וחמר וכי גם 🚵 שמולו ויבש [חהלים ני]: בשכות . מלי יחלוהו לחלקים כין הסוחרים חשר יקווהו פרין ועם כיח כשי"ן וכן ושמם שכין מידם : (רא) התמלא . וחף חם תלודו בלועך [משלי כ"ג]: ובצלצל . הוא שם וכי שכרות בסכינים אם שורו להפשיטו פני מכני כוביה חשר כו יוצני יישקע מענים כנח עורו קשה עד מחד וחין

מיזן שביל נשפט צישים בעושים

דַּפְרוֹפְבְּיֵה פוֹ יֵעוֹל : ווו דָּשִׁר ווו דַּלְתֵי פְבָיוֹ מֵי פִתְחַ סְבִיבְוֹת שׁנְיֵוּ אפוי פן שבי הורנות בכוי אימתא: (ו) ניותנות פציביא אימה: (ו) נאות אפוקי מנגים סנור קריסין ליה אחיד בחותם ציר: חותם צר: (ח) אחד באחד ינישו ורוחי (ח) חר עם חד מקרבין ניבוי לא־יבא ביניתם : (מ) איש־באחיהוי ירות לא יעול במצעהון : (מ) תַר עם הַכְרֵיה מִתְאַדְּקִין ידב קנ יתלבדו ולא יתפרדו: יו עשישתיר מָתְאַחַרִין וְלָא מתפּרְדִין :

חשר יכום שם. בכפל . הן השפתים שהן כפולות אחת למעלה ואחת למעה שאין בריה רשאה ליכנס שם מפני אימתו: (ו) דלתי פניו . הן השפתים כשהוה סוגר פיו מי יוכל לפותחן : סביבות שנידי אימה. אשר מפני פחדו ואימתו אין ברים יכולם להתקרב לשיניו: (ז) נאוה אפיקי מגנים . גלוס גדולס ים לו כחווק מגיניו הף קשקשים שעליו המגינין עליו כמגן: סגור. הוא חותם שרחנו שהוא לר וסגור ועלום שכל קשקשת וקשקשת דבוקה בו ואדוקה לחברתה שאין ברים יכולה להכותו בין הדבקים וזהו שנאמר אחד באחד יגשו שכולן מוגשות ותכופות זו לזו : (מ) יתלכדו ולא יתפרדו . פדיין כופל לשונו שנלכדות ונאחדות כל אחת ואחת בחברתה שלם

מצודת דוד שבפולים זה על זה מקום ישיתו שם הרסן בפי הסום להמותו הדרך על ידו כמו" פל כסום וחמר כלי שחלה ומליפה: במחג ורסן [מהלים ליב]: (ו) אפיקי . (ו) דלתי פניו . מי יפחח דלחי פניו שנין חוזק כמו הפיקי נהושה [לעיל מי]: כם שפתיו העשוים לסגור ולפחות כדלתי חותם. ענין סחימה כמו כי חתום הוחד כפתח ואמר כלי שאלה מי יפתח שפתיו [ישטיה כ"ט]: צר. דחוק: (ה) וראת לשום שם הרסן כחשר ישימו בסום כי כן יקרא החויר וכן שאפה רות [ירמיה: פלח פניבות פניו ים חימה ומי יקרב בי]: (מ) איש באחיהו . כן יחמנוי אליו : (ז) נאוה . כ"ל יוכל לכתגחות בדכרים הבוים וכן מקבילות הלאחובי פם חוזק המגינים חשר שליו כם חשה חל חחותה [שמות כ"ו]: יתפרדו ... בקשקשים שהמה לו למגן : סגור . כל מל' פרוד והפרשה : (י) עסישותי . לי קשקשת סגור ודבוק בעורו סתימה דחוקה

שחיי לוח ממקומו : (ח) אחד . קשקשת חתד נגש ודכוק בחברו עד לחי יבות החויר ביניהם: (מ) איש. כ"ח דבוק בחבירו והמה לכודים ונתחוים זה בוהד ולה יתפרדו וכפל הדבר פעמים ושלש לגודל הדבוק ולהפלגת המנישה : (י) עפישתיו, ההכל היולה פתנו לפת העטום תזרית חור ור'ל כ'כ נבר שיי

נט מי הקדימני ואשלם תחת כל- וקדמי יתעתר : מו סו השבים לייהוא: (ד) "לא־לו קרי אחריש אקדימנטי בעוברי בראשיה השבים לייהוא: (ד) "לא־לו קרי אחריש בַּדְבוּבֵיה וֹמִימֵר נְבוּרִתְא אפי לבושיה בכפלא.

תרנום

בַּרָיו וּדְבַר נְבוּרוֹת וְתִין עָרְבּוֹ : (ה) מִי- דִילִי הוא : (ד) לָא אֶשְׁחוֹק בלה פני לבושו בכפל רסנו מי יבוא: יבשותא בשלניה: וה) בן בלי דפרומבייה

יתילב ויטמוד לפני חשר אני עושה את כל אלה: (ג) מי הקדימני. ומי סוא אשר הקדים פני בהקבלתו לעבדני ולשמור מלותי ואשלם לו שכרו : תחת כל השמים לי הוא . כל חשר בשמים לי סום ובידי לפרוע לו שכרו ופעולתו ומעכדו: (ד) לא אחריש בדיו לה החרים על בניו של לדיק שחלך לפני בחמים ולבניו ישחלמו שכר טוב אביהם וימלאו טובה בזכותו: ודבר גבורות וחין ערכו. ודכר גבורומיו אשר יתגבר לעשות הטוב והישר ותחינת סדורו של לדים אשלם לו שכרו גם לבניו אחריו : בדיו . ענפיו והם בניו כמו (יחוקאל י"ו) וחטש כדים וחשלח פארות : (ה) מי גלה פני לבושו. מחר על הראשומות לדבר על לויתן מי יוכל לגלות קשקשות שהן [לבושו מסר"ו]: בכפל רסנו. בכפל שפתיו כשהן פתוחות מי סום:

מצודת דוד

מלשון התפוררות : (ד) בדיו . חבריו גמול כי חין מי ימחה בידי : (ג) מיי פנו יחכל כדי עורו [לעיל י"ח] והוח הקרימני . ר"ל חף כי חין מי חשב מושחל מבדי החילן : ודבר נבורות . הקדים לעשות לדק עד לה נמלחיו הטובה שבין נבורום למו על דבר פעור [במדתר כי מי עשה מזוזה לפתחו עד לה נתשי כים]: וחין . כמו וחן וכן היום לדוד ניר לו כים וכן הכל והוחיל וכן חין למי למ"ח י"חן והוח כמו כר : ערבו , מלי עלי לגמלו עוד סוב מ"מ חשלם עוד פרך ושומה: (ה) פני לבושו . כלכום גמול כחסדי וחין מי ימחה בידי כי מל פנדחה לפין יקרח פני וכן חל מול פניוי חשר מחת כל השמים שלי הוח וכולם [שמום כ'ת]: רפמ . כוח כדבר הכושם נכנעים חלי וכחומר כנכ גם לר בייחי משיב גמול חם הייתי לדים גמוד

פשלמות רב: (ד) לא ארריש . כחומר כנה במה שספרתי לך יש בהם די להשוב פל מחמריך ועל"ו לה חזקוק מלספר לך עוד ממפלחות כלויתן מתכונת חיבריד שבין הנכורות השר בו וחין שרכו מול שחד הנכרחים למען חשכיל יוחר מגדולפו התמוחי : (ה) מי גלה , מי יערב לבו לגשת חליו לבלות מלבושו הנדחה לעם שמות לפום הקשקשים אשר כות ממעל ללכוש העור: בכפל רסנו. כ"ל כשפש

שכפולים

מסיינם

מצודת ציון

פי) זְרֵירוֹי תַנָהַר נְהוֹרָא וְשִינוֹי כתמרי קרצתא : (יא) מפומיה בעוריא יהלכון נוצין דמר משחובין: (יב) מאפותיה יפוק קפרא ביך דורא נפים דעבד ביםא : (ינ) נפשיה נוסרין תצלהב

年四四日

7 7

Dt.

מדו ד

DOT

000

D2 12

12

יו כ

13

ויספר

ומן יי

١

(1):1

DE THE

o white

竹世

3000 67

(a)

בד כמה דב

ין מין ני

DI YEUN

のおが

101 37 31

בּתַרֶּיל אָוֹר וְעִינָיו כְעַפְעַפִּר־שָׁחַר : ניאו בפידים ידולכו כידובי אש ירתמלפו : ניבו מנחיריו יצא עשן בַּרָדר נָפַּיֹת וָאַנְמִן : (ינ) נַפְּשׁוֹ נָחָלִים תלחם

רשץ

-מסיינה מתפרדות זו מא : (י) עמישתיו תהל אור . ככל פטיםם -משטישה שהוא מתעטש יהיל ויזרח אור : תהל . כמו בהלו נרו (למיל כ"מ): ועיניו כעפעפי שחר . מיניו זורחות ומאירות כדמדומי חמה כמו לעם בקר שהשמש מתחדמת: (יא) מפיו . משלהבם פיולחת ממנו: לפידים יהלכו . לפידים יולחות מפיו : כידודי אש. במו לפידים: יתמלמו . פתרונו לפי עניינו שונ"ע אישקמולי"ר : (יב) מנחיריו יצא עשן . לסיל נפוח על החם שמעלה עשן: ואגמן. פתרונו לפי עניינו לפון כלי חרם הוא כמו דוד נפוח כענין שנאער [ירמים א'] סיר נפוח אני רואם: (יג) נפשו נחלים תלחם נחלים

מצודת דוד

חום כשבעי כחינו כים מנח חם וכחים יברים ויחיר בעם יוליה ההכל ועם כי טבע הדגים הוח קר : ועיניו . בקיעום עיניו רחבים ומזהירים כבקיעם השחר : (יא) לפידים יהלכו. מרוב חום הטבפי יחומם הכל פיו כאילו לפידי אם הולכים פפיו וכחילו נילולות נשלכים ממנו וכפל סדבר להפלגת הענין : (יב) מנחיריו פהכל היולה מנחיריו הוה רב ונרחה כעשן לגודל כחום ודומה כוח חל ככבל כיולה מן כדוד וכהגמון כשכוה נופח ומרתית ומעלה אז הכל רב : (יג) נפשו. כשימתו תלהש כנחלי אש וכאילו לכב יצא

מצודת ציון

משום ידוע בדרויל וכן אמרו המעשם הבתפלתו [כרכות כ'ד]: חחל. תורים -כמו בהלו נרו [לעיל כ"ט] : בעפעפי . כוח חישון כעין וכושחל לבקימת חור יהשחר וכן בעפעפי שחר [לעיל ג'] : (יא) לפידים. כוח כען שמנדנדים כו כחם וחף סוח יבער מן כחם וכן כלפיד -פכער [ישעיה ס'ב] : כידודי. ענינו שנינונות וחין לו דומה: יתמלמו . ישלכו במו חל מרחיו יוטל : (יב) כגחיריו. כם שהקבי כחף כמו כוד נחרו חימה [לעיל שים] : כרוד . כקדרה כמו בסירום שנדודים [דכ"ב ל"ה] : נפוח . מעלה -נסיחה כפו סיר נפוח חני רוחה [ירמי׳

-אין ויקרא כן כי מעלה נפוחים ואבעבועות : ואנמן . שם כלי מכלי הבשול : (יג) נפשו . -של הבדיתה יאמר כדרך שחלה: גחלים , כנחלים בחסרון כ"ף הדמיון ורבים במבחים

הְּלַהַם וְלֵיהַב מִפְּיו יַצֵּא : ווד) בְּצִיאָרוֹ יָלֵין עָׁוֹ וֹלְפָנְיוֹ תַּרָוֹץ דְאָבָה : מוֹ מַפְּצַ בשרו דבקו יצוק עליו בל-ימום : (מו) לבו יצוק כמראבן וְיצוּק כַפַּלַח תַּחְתֵּיח: משתו

מצלהב ושלהוביתא מפומיה נפק : (יד) בְצְנְרֵיה יְבֵית ולקדמוי מוְשׁנָא תדיץ דאבונא : (מו) שלהי בסריה מתאדקיו יתיפד עלוי דלא חווש : (מו) לביה מחיפר היד אבנא ואתיך היד פלחא ארעיתא

נחלים בוערות ולוהטות ולהבות דולקות יולאת מפיו: (יד) בצוארו ילין עז. גדורה: ולפניו תדוץ דאבה. שחין דחבון ועלכון לפניו שאינו מתידא משום ברים תדון לשון דילה ושמחה: (שו) מפלי בשרו דבקי . נדכקום וחכופום זו כזו שהדגים כן נעשין מחיכים התיכות בכשרו ומדובקות זו כזו ובדג גדול כשסום מבושל נרפות התיכות כשהן שוכנות זו מ"ז וזו הלל זו כן סולך סדור סמלה תחלם דבר בקשקשיו של לוימן ואחרי כן בחסיכות בשרו וחחק לפו : מפלי. לשון החיכום כפולות ויש לומר כמו פלי פלויי שבלשון נמרם [נדם כ"ח] לשון ביקוע ביקועי תחיכותיו . דבקו בי"ח קמולם כקמ"ן קטן כמו ולשונם לחכם דבקה וכן הרבה בחתנחתה וסוף סטוק: יצוק עליו. כל מפל יומפל ילוק זה על זה חשר לה ימוש ילא יתפרד זה מעל זה. ילוק . לשון מולק והוא לשון עשוי כמו ילוד מן ירד.. ילוק מן ילק. ידום מן ידע: (מו) לבו יצוק כמו אבן.

מצודת דוד

פיו: (יד) בצוארו . עם כי כלוחר כוח פמקום כיותר חלם בכל בע"ח חבל כלוחרו יחתיד כפוז וכחוזק: ולפניו . כחום חשר כיה לפני הצוחר חשמח חם כמלכון ר'ל כ'כ כיח חזקה ומשומרה עד לא מעוב מדבר מכתוב כי אין דבר איקנה : (מו) מפלי בשרו . חתיכות בשרו המה דבוקים זה בזה כחילו היה שלק עליו ביניקה חחת ולה ימוט אם פוס כחשר ימוטו החתימות בשחר הדגים כי דרך כשר הדגים להיום חקיכום חתיכום

מצודת ציון

נמנחים כן : תלהם . מכער ומשרף כתו ילהט כרים [מכלים פ"ג]: ולהב . שלהכם : (יד) ילין . ענין הממדה : תדוץ. מגיל ותשמח כי שישו חתה משום [ישפים ס"ו] תרגומו דולו : דאבה. שלכון כמו ודחבון נפש [דברים כ'ח]: (פו) מפרי. שנין הנקום וההכדל וכדרו"ל חים בים פילי [פסחים מ"ד] והוה קרוב ללפון אשר יפלה ה' [שמום י'ה] שהוח ענין הפרשה וכבדלה: ימום. מל' נמיה: (מו) במלח,

של של זכ ונות לכפרד הותם זה מזה : (פון) לבו יצוק . לבו כבה ביציקה הות

数十

100 (5); 10

日南

THE PARTY

門時

1000

יַרְחַלוּן תַקיפִיא מו תּבְּרָיָא ירון שלויהין: (יח) ידבקביה חַרְבָּא וְלָא חְקום מוּהְנִיתָא וקלעא

ניו) מְשֵּׁרֵוּ יָנְוּרוּ אֵלֵים מִשְׁבַרִּים אַרְשִּיףְא : ניו) בְּעִּכְּפְּיַה יתחקאו: (יח) פשיגהו חרב בלי תקום חנית

רשיר

לבו בקרבו חזק ומיוסד כאבן הקבועה ונתונה ביסוד הבנין בחווק: ויצוק בפלח תחתית. כופל מלתו שמיוסד לכו וקבוע כפלח של כיהים שנתין בתחתית של פנח רכב שבפלח רכב של מעלה סוא סובב ותחגלגל וטוחן ישל מטה אינו זו ממקומו כי קבוט הוא במקומו משר למ ימוע והוא נקרא פלח שנאמר [שופטים ט'] וחבלך אשה אחת פלח רכב על ראש אבימלך ואת שלמטה קרוי פלח תהתית: (יו) משתו יגורו אלים . מפחדו מתירחים גדורים וחזקים בין דנים בין שחר בריות: משברים יתחשאו. גלי הים שקרוין משברים הן הסרין לפניו שהוא שוברן בפריחתו כאשר הוא פורה ולף בגלי סים: יתחטאו . לשון חסרון כמו [מלכים א' א'] והייתי אני ובני שלמה הטאים: (יח) משיגהו חרב בלי תקים. גכור המשיגהו להלחם בחרב לא יחקיים חרבו כי הוא ישברנה: חגית מסע דשריה . וכן כל כלי מלחמה הללו שביד המשיג לא יחקיימו ולא ישמדו לפניו של לויתן . מסע . י"ל שהום חחד מכלי מלחמה כשו

סכב

מצודת דוד כמו אבן מבלי חלל לא כמו בוחר בע"ח: כפלח תחתית . הוא ביניקה אחת כמר אבן הרחים אשר מתחת שאין כו חלב כלל משח"כ העליון שיש בו חלל מכ במקום הנקב שיורד החבוחה דרך בה : (יו) משתו . מרוממותו יפחדו חף. החוקים: משברים יתחמאו. כשהות שם בים יחסרו הגלים כי מבלבל הגלים ומקלקלם: (יה) משינהו . כלורמים עמר להשיגו בחרב לה תקום בידם אחת המלחמה כי לא ינלחוהו בחרב וכך כלוחמים בחנים או במסע או בשרים לא יולחוהו עמהם : (ים) יחשוב .. כי כלף ברול נחשב למולו לחבן וכלי נחושת לעד

מצודת ציון כן יקרה חבן הרחיים וכן פלח רכב [שופטים ט'] כי פלח הוא שנין בקוע כמו יפלח כליותי [לעיל י"ז] וחבני הרחיים העליון והתחחון נרחים כחילו נכקעו מחבן חחת: (יו) משתו. כמו משחתו בחל"ף וכוח מל' נשת ורוממום: יגורו . יפחדו כמו ויגר מוחב [כמדבר כ"ב] : אלים. חזקים כמו חל גוים [יחזקחל ל"ח]: משברים. כן יקרחו גלי הים כמו משבריך וגליך [יונה כ'] על שם שנרחים כמשברים חם כים וחף כמה יוםכרו מעלמן: יתחבאו. ענין חסרון כמו קולע בחבן חל השערה ולח יחטיח [שופטים כ']: (יה) חנית מסע :שריה

מכ וסנים on [44 5105 W

n whi

day (gr 1 877

1 10

מד פוכנ מי דין של ל ענם מפ (83) ::

הכידון . מיכו בסיכו שום זכנ ומת כשמי מוס . ועל

תר לחרם

מצוד क्षेत्र स्थान קבו ינויות חובו בה לצונו נכם का में कृत है। दवा ביקבם פי מי: ביו לקש ביורק .

מוליות (ב) מחיונה לדי דופים לחרסים אחומלבונג עליסג רכג

חַנְיֶת מַפָּעָ וְשִׁרְיָה : (ימ) יַחְשֵׁב לְתַבֶּן בּרָוֶלֶ לְגַיִץ הַקּבּוֹן נְחִישָׁה : וכּ) לְאַ־ נַבְרִיחָנוּ בָּוֹדְקָשֶׁת לְיַלִשׁ נֶהְפְּכוּדּילִי אַבְנֵיד קַלַע: (כא) בָּקשׁ נָחְשְׁבָּוּ תוֹתָח וְיִשְׁחַׁקּ לָרַעשׁ פִּידְוֹן : (כב) הַּהַהְּיוֹ חַדְּיֹבִי חָרָשׁ ירפד

'קלעא דמשלא אבנא ישרינא: (ימ) יַחְשֵׁיב לְתְבָנָא פַרוּלֵא לקיםא בולמיתא ברבומא : (כ) לא ישרקניה נררא קשתא לולי אתחשיבו ליה אבני קלעא : (כא) היך גלי אחחשיבו ליה נרגיא וינחד לרנוש רומחא : (כב) תח תף פריריו דסקריו היד חספא

רשיי

חרב וחנים ושרים . זי"ל מסע דוגמת אבן שלימה מסע וגו' . [שם א' י"ו] וזסו פחרונו חנים משם שסום גדול ואינו נח לטלטל כל כך מפני שהוא גדול וחזק מאד כענין שנאמר בגלית הפלשהי וען חניתו במנור אורגים ולהבת הניתו שש מאות וגו' : ושריה. שריון : (ים) יהשב לחבן ברול . לני זיין של ברול חשובים לפניו לחבן . וכני זיין של נחשת הן לפניו כרקב ען: (כ) לא יבריחנו בן קשת. לא יברה מפני בעל קשת וחלים ואבני בלסעראות הרי הן לפניו כקש: (כא) תותח . סום כלי זיין ופתרונו לפי ענינו: וישחק לרנש כידון . לרעש מהומת בעלי מלחמות מעלי כידון הוא משחק ומטייל שאינו מתיירא מפניהס: (כב) תחתיו חדודי חרש. כמקום חנייתו יש זהרורי שמש כי סנפירים שלו אשר תחתיו בבטנו מסירום זמוריחות כשמש . הדודי . במו הרב חדה שהיה שמונה לחה ומלוכנה. ועל שם כך קורה לוסרורי חדודי. חרם. שמש. וכמו סאומר לחרם ולא יזרח וגו' . [לעיל ט'] בטרם חלא החרסה :

יכפד

מצורת ציון כם שמום כלי זיין: ' (כ) בן קשת . אתר בדרך השאלה על החץ היולא מן הקשח כבן היולה מן החם: קלע. כן שם הכלי חשר יורקו בו החבנים וכן כף הקלע (שיח כ"ה]: (כא) תותח. שם כלי מה עשוי לזרוק בו חבנים גדולות להפיל החומה: בירון . מין חנית או רומח : (כב) חדודי, מל' חד וחריף: חרש . כמו חרם בסמ"ר: מצודת דוד

גרקב כי לא יזיקוהו באלה : (כ) בן קשח. כחן לה יברים חותו כי לה יפחד ממנו: בחשכו לו . למולו נהפכו חבני קלע לקש ביל לא יזיקו לו כמו שאין סקש מזיק בחשר יקלעם על מי: (כא) תותח . חבני פותח: לרעש כידון . להמיית קול בעלי כידון : (כב) תחתיו חדודי חרש. סלעי׳ חריפי' דומים לחרסים חדים המה גו מפחם והוא שוכב עליהם זלא ירגים בהם:

797"

OR FICE

50 the 12 Th : 0000 00 . 3900

2510

TOTO! Bon Brat

(כנ) פַרְהַח הֵיךְ דּוּדָא מְצוּלְהָא

ימא ישני היך מתכלא :

(כד) בַּחָרוֹי יַנְהַר שְׁבִילָא יַחְשׁוֹב הַּנגּטָא לְשִׁיבוּהָא בּ I'K

四十二日 תיה דלו בל ב בל ב

h

בקנס וב ורונו ממ וקמים ומע ופתו ם מנחמר : נבה ירא

עת סמילם ולה [הפת ע כעליון ולו בוני הוא יה וסום מלו מצוו

ימשי שמים ממיני ברות אין על ון כמרך לכי לחו כשר לכל ובים כלשר כו הוכ שם שו क्रि केल क्रिका בונים מכל פקום for 30 30 311 obust , sa אלם כמוכ מש פוא לחשול כמסו कित है की निव

ון מה כיה מיים יוני וינפר 中地市 יַרְפַּדְ הָרָנִץ עֲלֵי־מִים: (כני יַרְתִּיָחַ כַּפּּיָד מצולה ים ישים בפרקתה: (כר) אחריו יאיר נתיב יחשב תחום לשיברו :

ידפר חרוץ עלי פים . מלה כפולה יכפד חרון מוסב על חדודי מרש: עלי טים. מוסב על חחתיחו במקום שהוא שם על החול זם טים ריפודו מזריה כזהב הרון כענין שנאמר רפידתו זהב [שיר ג'] חרון מין זהב כענין שנחמר מחרון תבוחתה [משלי ג'] טוב פריי מחרון ומסו [שם ח'] . ירפד לשון מלע ומשכב כמו רפידתו זהב [שיר ג'] : (כג) ירתיה כסיר מצולה. לסיר קטן נפוח שמעלם מסרם רפיחות תכופות וכלופות כן סוא מרתיח את המלולה שסים גדולה ועמוקה: ים ישים כפרקחה . למרקחת ריקוח בשמים שהום מעורב כמו כן ישים ויערב את הים כשהוא זו ממקומו : (כד) אחריו יאיר נתיב , כשסות פוכת ושע בים תחכיו מחיר נתיב התסום שלפ שעה שהוא פורה ואין שם מים מחמת מרולת פריחתו: יחשב תהום לשיבה . תהום חשוב לפניו בחלשות ותשות . לשיבה לחלשות

35

סצודת דוד ירפד. יפיע לעלמו דבר חד מלה חריצים וישכב שליו כעל טיט והוא כפל שכין במ"ם: (כג) ירתיח . בהחום היולה תן ככל פיו ירקית עומק כים כסיר העומד הלל החם : כמרקתה . כמו שהרופחים עושים המרקחות ממיני סבשמים מעורבים יחד כן יערבב כל חשר בים עם הרתיהם כי כן דרך תבשיל המרחית להיות מעורב ומבו לכל מן חוזק הרתיחה : (בד) אחריו. כשכות שם כים ודותה הות חם מי הים

בדרך בלוכו ואחר כי ישום לכלחה יחיר נחיבו ר"ל הנחיב שהלך בו נרחה הוא שנוי ממים כי לרוב רחבו לה במהרה ישובו המים לכסות רוחב הנתיב: יחשב חתום לשיבה . כי בדרך מהלכו נדחה המים ממקומו ומעם מן המים נשחר מפחם לו ומחשיב הוא את התהום בעיני הרואה לאים שיבה כי המקום ההוא יהים בש בי בשהמים עמוקים נרחה חשוך ושחור חבל כשחינם עמוקים נרחב לפי 2"6

מצורת ציון

ירשר . ענין הלעה למשכב כמו רפדקי יצופי [לפיל י"ו] : חרוץ . מל׳ חרולים וחדודים כמו למורג חרוך [ישעים מ"ח]: עלי . כעלי ומחסר כ"ף הדמיון (כג) כסיר . כעין קדרה כמו סיר הכשר [שמות י"ו] : מצולה . מומק הים כמו ותשליכני מצולה [יונה ב']: במרקחה . שנין ערכוב כמו רוקח מרקחת |שמום לין: (כר) נתיב. שניל ודרך: תחום .

(כה) אַין־עַל־עָפַרָ מָשׁלוּ הָעָשׁׁוּ לִבְלִים חרת : (כו) אַת־כָּל־נָבֹהַ יְרָאָה הֹנִאּ בכלך על-כל-בני-שחץ:

(כח) אין על עפרא שולפניה דשבהיה דלא יתבר : (כו) ית בל נוכתא יחמי הוא מליך על בל בני כורי : ואתיב

ויעו

של זקנה ושיבה : (כה) אין על עפר משלו. מ"ם חמ"ף קמן: ופתרונו ממשלתו שאין ברים מושלת עליו והוא שם דבר מושל ושלמון. ועל כן מ"ם מנוקדת בחטף קמ"ן: העשו . כמו העשוי . ולא ידעתי לו ריע ופתרונו העשוי בלי פחד ומחתם שחינו מתירם מן סבריות-כמו שנאמר בסום ישחק לפחד ולא ייחת [לעיל ליש] : (כו) את. כל נבה יראה . כל הגבוהים שבטולם סום כופם מחמיו וכן סום" מנהג העולם אשר אותו העומד למעלה רואה את התחתון יותר ממה שרואה [התחתון את העליון מהר"ז] ואין לתחתון גבורה ונלחון מד העליון ולויתן זה כואה את כל הגבורים לומר שאין להם גבורה כנגדו: הוא מלך על כל בני שחץ. מלה לסולה על כל דני גאום יראה והוא מלך על כל בני שחן בני נסות הרוח שבראחי בעולמרי

מצודת ציון

מצודת דוד

פותק כים: (כה) העשו . כמו כעשוי כמכום בעיני ברוחה לחים שיבה במרחה ביו"ד ור"ל חשר עשוי ודוגמתו הבחה לכן: (כה) אין על עפר משלו. חין מי לישקב [ברחשית מ"ו] ומשפטו חשר בחם: של מפר כחרן לכיות נתשל ודומה לו חת . ענין פחד כמו וחל החת [יהושם ה'ן : (כו) בני שחץ . חנשי בחוק כפו לא הדריכוהו כרי שחץ [לעיל כיח]:

איכ במהלכו ימעיט גובה המים ומחשיב חשר יהיה עשוי לכל יפחד ויחת משום דבר בעולם כחשר הוח לח יחת : (כי) את בל,גבה . עם שמות במים מתחת לחרץ

מ"מ רואה הוא אם כל הגבוה והחזק אשר על הארן ועם כי יודע הוא מכל הבריום סנפלחות מכל מקום לה יחת ממי והוה מלך ורחש על כל חנשי גחוה כי כוה מתגמה על כל וחומר הנה השמעתיך פלחי יציר כפי וממנו חשכיל גודל לוממוסי . [כעולה מהמענה ההיה להשיב על קלונסו מדוע מכתו המשה וכוח חם כטוב עשם כי ישיב חמרים לומר הנה ללדיק חמיתי יש כח הזרום כמו לאי למשול במשה ובמשל ובחון נה הם תוכל לענוש החוטאים בחמרי פיך או חודם לך גם חני שלדיק גמור חתה חבל מה בכך שחתה משבח עלמך וחם ל כן כוח כיח כיים לדיק חמיםי כנם לח קורם ידי מושלם גמול חף חין מי שחה בידי ויספר מפלחי שור הבר ומפלחי הלויתן להכיר מהם נדולם כפקום שחין מי יוכל למחום כידו מלשים גמול ועם כי חין חוכ מומי

ישיבים: ל מחודי ל המול זה

ל סובלא

677 17

813

100 30 לומ וכב sizes ? TTE (7.

1000 75 un'in

Mo Sta 1

TOTAL D Personal Property lies ではない

動

(3)

eria Din

20

KAN ANI

日本

中田 KTE

00 10

2000

ולשם

וי כלפי

יי ולכיי En an

d

. KI TIT

कि की।

ב ממים

I CORON

אַנטלן (אַ:

לומי כוסם

10 th 00

3102 15

2) 20 kg

नेको क्रिका

200 . E.

327 to 15

(מיצ מי

ואטר : (בג ידעית ארום כלא תמובר ולא יהקנע סנד מחשקתא : נג) מו בין דְּמְבַפִּי מְלְכָּחָא בְלָא מַנִדְמָא ממול דהיכנא הניתי ולא אתתיו פרישו

מב (א) ניישן איוב אתדייהות ניאמר: מא מא נאחיב איוב יח מ (ב) יַדַעָת ידעתי קרי בּי־־-בָּל

תּוּכֶל וְלְאִרִיבָצֵרְ מִמְּהָ מִזְמָה : נוֹ מֵי יוחו פעלים צצה בּלִי־דָעַת לָבֵן הַבּדְתִי

רשיי

באין להם כנגדו ממשלה ובררה . והיאך נשאך לכך לשאת ראש לפני להתווכה נגדי כי הנני עושה את כל הנפלאות האלה : [מענם . [316

מב (ב) ידעתי כי כל תוכל. כי סכל תוכל לעשות כחשר ישר

בעיניך: ולא יבצר ממך מזמה . כופל מלחו שאין מזימס ומחשבה נבלרת ונחסרת ממך חשר כל מחשבותיך תוכל לגמור שלמלחות כי בידך כח וגבורה ובידך לעשות כל הטוב בעיניך ומקרם זם דוגמת ועתם לא יבלר מהם כל אשר יומו לעשות [בראשית י"א]: (ג) מי זה. אשר העלים וכסה עלתו ונפלאותיו של הקב"ה בבלי דעם ידעתי כי הכל בידך לשפות וע"כ הגדתי קלת מגבורותיך כמשר

מצודת ציון כצורת דוד

מב (ב) כל . כמו יכול והוא מלפון פליו לשלם גמול כי פבר גמל כמוכם יכולת ונפלה פ"ח הפעל וכן טרם עשה המלוה מ"מ עוד ישלם גמול בול סרים [למיל מ']: יבצר. ימוע כמו בחסדו וכ"כ היה גומל טוב לחיוב אם שמה לא יבלר מהם [בראשים י"א] : כיה לדיק בתכלים ובשלימות רב] : ישומה. מחשבה ור"ל חכמה כי החכמה מב (ב) ידעתי . מחו ידעתי חשר

יכול תוכל כל חשר תחפוץ. זלם

יתנע ממך שום מחשבת חכמה וכן אמר מאז חכם לבב ואמין כח [לעיל פי] : (ב) מי זה וגו' . ר'ל חולם למה שחמרת במענה הרחשונה מי זה מחשיך ונד לנפיל ליחן כי מעלים ומחשיך הוא אחד במוכנם אלא שאחז לי כבוד כאינו אפר לו המקום מי הוא זה אבר מלאו לבו לחשוב שנשלמה ממני שלה נכונה והמחשבם פסית הית מכלי דעת כי יחשוב שמסרתי הכל ביד המערכה : לכן. ד"ל ע"ו חשיב לכן בעבור הדבר ההוא בעלמו על שהייתי בלי דמת לזה הגדתי אז הסכלות הום שלה כייהי מבין חו מהשגחתך הנפלחה כי הדברים חשר ספרת מגודל השנחשר -פין נפלחות ומכוסות ממני ולה ידעהים מהז וכחומר בחמת מכלי דעת חמרם .מה שחמרתי חולם מחה מספרם לי מהשנחתך חודה לך שהחמם כוח מ נ רכה וַלָּא אָבָין נִפְּלָאִות טְׁפָּנִי נְלָא אָבִין (ר) שַׁמַע־נָא וְאַנֹכֵי צִּיִדְבֵּרְ אָשְׁאָלָּאָ וְהְוֹדְיַעָנֵיי: (ה) לְשִׁפֵע אָוֹן שִׁפֵעהִיף צַעהָה עֵינְי רָאָחָך : יוֹ) עַל־רָבֵן אָמְאַם וְנִחְמְתִּי עַל־יַעפָּר וָאָפָר : מוּ וַיְּדִי אַנִּדר דְּבֶּר יְהַיָּהָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלָה אֶל־אִיוּב האבר ירוֹה אל-אליפו המישי שנה אַפָּי בְּדְּ וּבִשְׁנֵן בַנֶּיף בּי לָא דִבּרָמָם פתח באתנח

פרישו מני ולא אנדע : (ד) שפע כרון ואנא אמלל אשאלנד ותהודענני : (ה) לְמִשְׁמֵע אוּרְנָא שְׁמַעיתיָחָדְּ וברון עיני חבית יחף : (ו) סמול דהיכנא באסית מחרי ואחנחסית מבני דהנון קַפָּרָא וּקְמָם: (ו) וַהַּוָה בַּתַר דּמַלליי יַת פּתנִמיא הָאלין עם איוב נאפר ני לאליפו דמן מיקו קקף רונוי בד ובתבין חבריד ארום לא מללתון לותי כונתא

סיו עם לבבי כחשר ידעתי : ולא אבין . חבל לח הכנתי כ"כ כחשר סדעתני כי כמה נפלאות נסתרות ונעימות ממני אשר אינני יודע: (ה) לשמע אזן שמעתיך. למה ולמה פנמים שממתי שמען ומתם פיני לאחם את שכינתך ע"ל אשר זכיתי לחזות שכינתך מואם אני במיי ואסים מתנחם חילו הייתי שוכן בקבר לשוב לעפר ואסר אשה לוקחםי משם: (ז) ובשני דעיך. כלדד השוחי ולופר הנסתחי:

מצודת דוד

(ד) שמע גא. חזר וחמר לכי שמע נח כיח כמחשבכ: (ג) נפלאמי . פנוסופ. כמו כי יפלח מתך דכר [רכרים פיץ] : במשנה השנייה: אשאלך והודיעני. כ"ל אשאלך מסמכון נפלאומי וכשיב אם כאמת

ם: (ה) לשמע און . כ"ל ע"ו אביב הנה מאז שמעתי שמעך וכאומר זהו היה מדר דבר הנשמע שאין חקוק כ"כ כלב השומע אבל עחה עיני ראשר וממן יאאו סוברים ולום כרי כם חקוקים כלב ומנחתי ח"כ תשובם שלח מקולר יד מנפתו שלם לי גמול כיח בעבור שעשיין לח הגעתי לחכלים הלדק בשימוח דב וחיו לי נמול מה לבקש מידך : (י) על בן . בעבור חסבם הסשבה חשר השנתי במה שפיני רחמך אמאם בכל הקנינים הגופנים כי למוחם כאין מול יקר ההשנה ההיא: ונדמתי . עחה יש לי חנחומין רכ על הוער שהיישי בו לשנת כחוך עפר יאשר כפיש והוא יושב בחוך האפר (לעיל כי) כי הוער כחם כיה הכה להשיג האמח : (ש) וכשני רעיך . המה כלדד ולופר : כי לא וגרי . פול חבר וח דכרתה בעבוריי DAILE

T. YIII 29 במ (חית איוב)

M 15 150

מרגום

1月 27年 27円 1月 27年 27円

原料:"學

要がない

MEDIE

哪啦啊

MRKINES.

曲曲门

PEC : 056

ים כלבר פר

ALC LACE D

ר סכל לשי

1000 TOTAL

(Voichos

ב"כ בפות

1 to a 竹田 to be ! I top d

西方 世間 行 Ihm כונתא בעברי איוב: (ה) וכדון סיבו לכון שבעא הורין ושבעא דכרין ואולו לות עבדי איוב ותפקון עלתא אכמולכון ועבדי איוב יצלי עליכון ארום אלתו אפוי אפב מן בּנְלַל דּלָא למעפר עמכון קלנא ארום לא מללתון לותי כיונא בעבד איוב

A P

200

TRO.

100

חוה בל מלו עם

06 tt

מה מליו

ואת פני

לן שקבל

וחפללר.

מ שנום ל

שלה שמים

לפנים (8

si mine la

אם למנוסה מל

בלכ בנונה כחב

पर रिए दि

क्षेत्र विका विका

: the ties

אלי נכונה בעבהי איוב: (ח) וְעַתָּה קחוּר לָכֶם שִׁבְעָה־פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים וּלְכָוּ ו אֶל־עַבְדִּי אִיוֹב וְרַהְעַלִיתֶם עוֹלָה בַּעַרְכֶּם ואיוב עברי יתפלל עליכם כיו אם־פָּנֵיוּ אָשָׁא לְבַלְתִּׁר עֲשָּׁות עִמְכֶם נְבַלְּלָה כִּי לְא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב

רש"ו

בי לא דברתם. שהכי לא דברתם אלי מענה נכונה כעבדי איוב שסרי סוח לח סשע בי כי חם על חשר חמר [לעיל ע'] תם ורשע הוא מכלה וע"י השטן המקטרג את העולה שנאמר [שם] אם שוט ימית פתאום וגו' ואם הוסיף לדבר מפני קושי יסורין אשר כבדו חחוקו עליו דיבר אבל אתם פשעתם על אשר הרשעתם אותו לומר [לעיל ד'] הלא יראתך כסלתך והחזקתם אותו בחזקת רשע ולבסוף הייתם משותקים ומנולחים לפניו והיה לכם לנחמו כאשר עשה אליהוא ולא די לאיוב בלרתו ויסוריו כי גם הוספתם על חעאתכם סשע להקניטו : (ח) והעליתם עולה בעדכם . למען החרלו יתתפייסו 'לפני ובלבד אשר עבדי איוב יתפלל עליכם אשר אסלח להטאקיכם ולפשעיכם לא אזכור עוד : כי אם פניו אשא . שקרי הכיו

מצודת דוד

מצודת ציון (ו) אלי . בעבורי: (ח) לבם. לעלמכס: תשובה נכונה והמיהית כי המרחם שבחו בי אם. כי אמר: נבלה . דכר כעור לו היסורים בעבור רוב פשעו ולא ק כוח כי לח הרבה לפשוע חולה לח הגים וגנות ועל שם זה יקרת פחום המעלות עדיין לחכלים השלימות וגמול המעשר הוא מנד החסד ולא ראוי הוא לקבל החסד: בעבדי איוב . כמו שאייב לא דבר

כרונה שחמר שהכל כח מפחת המערכה כן חתם לח דברתם נכונה במה שחתרתם בכה לו בעבור רוב ששעו [ועם זגם היוב לה דבר נכונה מ"מ קרהו עבדי "וששקם. והרו"ל מכהן שחין חדם כתפם על יערו כי בעבור קושי היסורין דבר מה שדבר] ा को के व

(ח) והעליתם עולה. לרצות חתכם חלי וחיוב יתכלל עליכם ע"ז כי חבר פניו חבא 33061

(ט) וַיִּלְכֹנ בְּקְלִיפַׁוֹ הַתִּיְמָנִי וּבְלָדְד הַשׁוּהִי צפר הַנַעְמָתִי נַיִּעֲשׁוּ כַּבְּשְׁיֵרְ דָבֶּרְ אֲלֵיהֶם יָהוָרָה וַיִּשָּׁא יָהוֹהְ אֶת־פּגַי אִיוֹב : (י) ניהוֹה שב את־שבית שבות קרי איוב בְּהַתְפַּלְלוֹ בַעֵר הַעָהוּ וַיְּסֶף יְהְוָה אֶתר כָל־־אַשֶּׁר לְאִיְוֹב לְמִשְׁנָהְ : ויא נִיבָאוּ אַלְיו כָל־־אָחָיו וְכָל־-אַחְיֹרְנִיו וְכָל־ּוֹדְעָיוּ לְפָנִים וַיִּאְכְלֹיוּ עִמְּוֹ לְחֶם בְּבֵיתוֹ וַיְנְדֵי לֹּ

איוב: (מ) ואולו אליפו דמן היפו ובלדר דמן שוח צופר דְּמוֹ נַמְטָה וַמַבֵּרוּ הֵיךְ דְּמַלֵּל להום מימרא ביי ונסיב מימרא דַנְי יַת אַפִּי אִיוֹב : (י) וּמִימָרָא ריי אתיב ית בלות איוב בצלאותיה ממול דחברוי ואוֹסיף מִימָרא דַיִי יַת בַּל דִּי לאיוב בכופלא : (יא) נאתו לותיה כל אחרי וכל אחותיה וכל חבימוי מן קדמת דנא ואכלו מפיה לחמא בביתיה ונידו

פניו אשא לקבל תפלחו [כי אם כמו הרי אם כמו אשר מהר"ז] סאי אם כמו אשר וכן עד אם כלו לשתות [בראשית כ"ד] אם כופר יושת עליו [שמות כ"ר] וכן הרבה: כי לא . שהרי לה : (מ) וישא ה' את פני איוב . וישה כמו נשחתי פניך גם לדכר סום [ברחשים י"ט] שקבל תפלתו והסביר לו פנים: (י) שב את שבות איוב בהתפללו. אין שב נופל לומר בענין זה והרי הוא כאילו כתוב והשיב את שכות איוב בהתפללו: בעד רעהו. בזכות שהתפלל על כל ריע וריע שלו: למשנה . על אחד שנים [נראם דקהי גם על מ"ש למעלה שהיה לו לומר השיב מהר"ו] ולא דקדק המקרא במלחו: (יא) לפנים . כל אשר היו אוהביו ומכיריו בטרם הגיעו אליו

. פיסורים

מצורת דוד

מצודת ציון ואקבל תפלחו לבלחי עשות עמכם עוכם איש נכל : (י) שבות . מלשון כשבה : כעור ומגונה על חשר לח דברקם בעכורי למשנה . לכפל כמי וכסף משנה [ברחש" משובה נכונה כחשר לח דבר חיוב נכונה מ"ב] : (יא) לפנים : בימים הקדמונים [ועכ"ז ישה פני חיוב כמ"ם למעלה כי

הוא דבר מקוםי היסורין ואין אדם נחפס על לערו]: (מ) וישא ה' וגו'. ר'ל קבל תפלחו ומחל להם העון : (י) בהתפללו בעד רעהו. בעבוד כי התפלל בעד כל רע ורע שלו לזה שב ה' את שבותו להיות כתאו כי התחפול על חבירו הוא נעום מחלה : ויוסף, אח"ו הוסיף ה' על כל העושר אשר לו עד אשר הגיע למשנה מה שכים לו מחז : (יא) ובל יודעה לפנים. חוסכיו ומכידיו חשר כיו לו לפנים פרם

513

1 Ma NO DONE NO 物即 28 מבדי לחב

ורגום

FOX (7) 1278 "

KEY TOKE

地型司

משילם וחברי

ק פרום פרום

ממן פצר לשם ולכסים מלבו מב 7. 50

רשיי

סיסורים: קשימה. [ר"ל שלה תחמר שהכונה שיש שנחנו לו קשיטם
זים שנחן לו נזם לכך כתב רש"י ולחים פירושו כל חהד וחתד
מסר"ז] מעה: ואיש. וכל חהד וחתד: (יב) מראשיתו. יותר
מרחשית עושרו: (יג) שבענה. הם פעמים שבע שהי שביעיות
כמו [ויקרה י"ב] שבועים שהם שתי שבועות: (יד) ויקרא שם
האחת ימימה. על שם יופין נקראו שמותיהן: ימימה. להה ומלובנם

כיום

では、

300 1

201

T. T

SECURITY NO.

1 00 T

n : 16

מצודת ציון מצודת דוד בות עליו היסורין כי בעת שהיה מיוסר כמו ואחת לשנים בישראל [רות ד'] : חדלו ממנו הוהב ורע כמ"ם ויודעי חד פשיפה . שם מטבע מה וכן במחה קשיטה זכו ממני וגו' [לעיל י"ט]: ויאבלו [כרחשים ל"נ]: נום, עדי כחף כמו לשמות עמו בעת שב שבותו: לחם . כל מומי כחף [ישעיה ג']: (יב) אחרית . פוף סימים: צמד . זוג כמו ויקח למד סעודה קרויה ע"ש כלחם : וינודו לו פסר (ש"ה ייה) : (יד) ימימה . החמה כיו מנידים עליו ברחשם כדרך שמנחמין מקרח חם כחדם חחר שניצל מלרחו : וינחמו שותו . בדברי מנתומין: איש . כל חים וחים נמן לו לדורון קשישה וגו׳ והוח שנין ברחום פיבם יקידה: (יב) מראשיתו . יותר מהברכה שברכו מחז ברחשים ימיו: שרבעה לשר וגו'. כפל ממה שבים לו מחז וכמ'ש למעלה ויוסף כ' וגו' למשום: (יו שבענה , שני פעמים שבעה כפול ממה שהיו ברחשונה : (יד) זיקרא .

משפר והכנום פנה נכפלו בזבר היום ונקרחו בשמום מ"ש יופים : ימומר פאיר

813

大大学

ल्या

韓項 17

動門

力型

TURE

竹門

力明日

1日地

歌題

800 C

10 10 1

7.77

15 75

100

数が

200

100

D. 10

A: Pro

19 25

世古

השניות קציעה ושם השלישים לם ניפול : (מו) וֹרָא נֹמֹבֹא נְהְּמֹם נִפּוֹת פַּבְּנִורת אָיִוֹב בְּכָּלְרְ־הַאָּלֶרֶץ הַיָּהֵוּ לְרֵיהֶם אַנינים נְנוֹלְיוֹ בְנִינְ אַנִינִים (מו) וְיַחָי אִיוֹב אַחֲרֵי־וֹאת מֵאָה וְאַרְבַּמִים שָׁנָה וַיִּרְאָּ ויראה קרי אֶת־־בָּנִיוֹ וְאֶת־בָּנֵיֵ

קשום תניתא קציעה ושום מּלִיהַתָא קַהָן הַפּוּך . יְפִימָה הוה קבי לה דהות שופרהא ביסמא קציעה הוה קבי לה בתנת יקירא כעין קציעתא קכן הפוך הוה קבי להבהות קני יו יָקר אַפּהָא הַיִּדְ אַזְמַרְנֵרָא : (מו) ולא אשׁמֹכַח נְשִׁיא שַּפִירָתָא הַידְּ בּנָתָא דְּאִיוֹב בַּכָל אַרְפָא וְיהַב לְהוֹם אַבּוּהוֹם אַחְסָנא בּסְצֵע אַחוּהוֹן :

(מו) הַיָּא אִיוֹב בָּתַר דְּנָא מָאָה וְאַרְבִּעִין שְׁנִיּוֹ נַתְּטָא יַת בבר

כיום: קציעה. ריחה מדף מרב ומבושם כקלימה של בושם: קרן הפוך. על שם הקרן שנותנין בו לחול ובורית שלה' ותקלעי בפוך מיניך [ירמיה ד']: (מו) ולא נמצא נשים יפות ככנות איוב ונו" ולם נשלח מששה של נשים יסוח כמששה יוסי של בנות חיוב ומקרם וכן הרבם : מו ויהי אנשים אשר היו שמאים [במדבר מ'] וכן הרבם : ניתן להם אביהם נחלה בתוך אחיהם . מתוך [חשיכתן פא"ה] ויופין נתן להם נחלה עם האחים:

ישכם

מצודת ציון מקרח יום כמ"ם לרוח כיום [בחזמים ב']: קציעה . מין כושם וק מור וחכלום קליעום [מהלים מיה]: סרו . פנין זוהר והתרה כמו קרן עור פניו [שמות ל"ד] :

מצודת דוד בחרה הימה כחור החמה : קציעה . דיחה היה מדף כקליעה של בושם : פרן הפוך. זוכר כים לכ כחבן כפוך : (מי) ולא נמצא וגוי. לה כים נמלה בכל

כחרן נשים יפום דומום כיופי ככנום איוב: ויתן . בעבור חשיבתן ויופין נתן לכם אביכם ירושם נחלה בקוך אחיהם : (מו) אחרי ואת . אחרי שהלבו אפת סיפורין : ויראת גני' . כחלה בעיניו חרבעה דורום מפניו ולח מת פי בכם בַּנָּיו אַרְבָּעָה דֹּרְוֹת: יים וַיְּמָת אִיוֹב זָ...קָן בְּנִיי נִים בְּנִי אַרְבְּעָאּ דָרון: יים וְמֵיח אָיוֹב מָי. דָרון: יים וְמֵיח אָיוֹב מָי.

"

ושבע ימים :

ושבע יופיא : חזק

חזק

ספר איוב נשלם בעזר אל . אשר נכתב על יד יקותיאל:

סכום פסוסי של ספר איוב אלף ושבעים וסימנו וגליתי להם עתרת שלום ואמת לחציו אשר קוממו ולא עת . וסרריו שמונה. וסימנו אהב ה' שערי ציון . והקאפיפולי הם ארבעים ושנים וסימנו ארני בם סיני במרש :

(יו) ושבע ימים. מן שבע יאמר שבע בדביקות :

מצודת דוד הפוך. שם אכן יקר כמו אכני פוך ורקמה בחייו : (יו) ושבע ימים . ר"ל שתי [דה"א כ"ט] : ימים רבים ובהרבה טובה עד שהיה שכם ימים רבים ובכרבה טובה עד שהיה שנם מהם לגודל רבוים ולמרבים בעוכם [

שסים לן בכם וכוח ענין מליצם :

גערות מעלם לבון עכלוני את עבר לעזיר נע גערו גוןים ערוני כנ

הוקרשה הרפסה מיוחדת מהלוח הזה לעילוי נפש רוח ונשמה של הזהן הנכבד המרוחם

ציון יוסף דיד מראד ולכה

1727

תנציבה בניע

נלכ"ע יום ש"יג'או כסליו התשכ"ז

OYTY

מוואפהדץ נופמבר דרדו

תרגום

מין בני בנוי או מין וקיח או

און קיין

ל יד יקותיאל: להם שתרת שלום מ

בקרש :

בדכיקות:

צורת דור משבת יסים,: גרבה סובה מים

1;

